

Porta. Phytognom[illegible]

ASPICIT ET INSPICIT

PHYTOGNOMONICA
IO. BAPTISTAE PORTAE NEAP.

OCTO LIBRIS CONTENTA.

IN QVIBVS NOVA, FACILLIMAQVE affertur methodus, qua plantarum, animalium, metallorũ, rerum deniq; omniũ ex prima extimæ faciei inspectione quiuis abditas vires assequatur.

ACCEDVNT AD HAEC CONFIRmandã infinita propemodũ selectiora secreta, summo labore, temporis dispendio, & impensarum iactura vestigata, explorataq;.

CVM PRIVILEGIO.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. 1588.

AN.ÆT.L.

ILLVSTR. MARINO BOBALI, ANDREAE FILIO RAGVSEO.

IO. BAPTISTA PORTA NEAPOLIT. S. P. D.

ETVS fuit Septentrionalium mos populorum, eques Illustr. nubiles tam filias è patrijs laribus foras expellere sine duce, vt diuersis in regionibus vaga, erronesq; corpus inuulgando dotes, et virum ex voto sibi compararent. Idem de mea hac fœtura in animum induxerã, & horum gentiũ sequi morem, nam cum idoneam ætatem indeptam cognouissem, peregrinã emittere, suos mores ita componeret, & talem se cunctis præseferret, vt virum, & patronum suis qualitatibus congruum inuestigaret. Noua enim forma in lucem prodiens, per nouas vias incedens, nouaq; nec dum visa per multa sæcula ferens, verebar ne tanta nouitate multorum odium sibi conciliaret, pollicebarq; mihi non defuturos, qui clam, vulgoq; ipsam sugillationis contagio polluerent, conculcarentq;. De ijs loquor, qui tanta ingenij socordia laborantes, tam aliorũ iudicijs addicti sunt, vt prorsus omni proprio spolientur, & cũ aliquid scire assequi nequeãt, aliena cõtemnendo se aliquid præstare videri volunt. Nil veritus sum, quin apud doctos, gratiam sit consequutura, qui quotidianarum formarum pertæsi, nouas (quantulacunq; fuerint) omnium calculo, et plausu excipiant. Vnde vt infestos istos anteuerterem, summa votorum mihi erat, nobilem quendam, generosum, clarum, iudicio, & ingenij dotibus præpollentem virum inue-

tire, cuius patrocinio à deplorato illo hominum genere tuta redderetur, vtvix tenera ætatis limina transgressa, vix suo postliminio egressa, nec cuipiam sui videndi copia facta, eius fama ad tuas aures delata, prius à te amari, quàm videri, & prius exoptari, quàm cognosci mereretur. Liceat mihi, quæ diligentissimi patris in collocandis filiabus exquirunt, de te modo rimari. Dum igitur tuæ vitæ rationem sciscitor, ingenti fama commotus, maximo perfundor gaudio, quod patronum maiorem, quàm pro eius dignitate, meritoq; sit assequuta. Nam si nobilitatem attentius expendo, nullam maiori singularitate admiror; antiquam enim famam per tuos atauos, quasi per manus traditam adhæc vsq; tempora propagatam recolo, & dum peruetusta literarum monumenta Ragusiæ, antiqui Epidauri, summo studio perquiro, maiores tuos è Romanis Fabijs originem traxisse comperio: nam ad vniuersi orbis conquisitionẽ, ut ij per diuersas mundi partes belligerando magistratus gerebant, et colonias ducebãt, diuersa eorum familia varijs in locis distrahebantur, vt incolæ fierent. Supersunt adhuc nominis reliquiæ: nam bob gentilitio nomine faba dicitur, bobali de Fabijs? & Plinius Fabios à fabis dictos testatur. Ecquis nescit familia tua per longam annorũ seriem ad hæc vsq; tempora clarissima insignia? Ipsa enim summum magistratum in Rep. summa cum laude et gloria quàm sæpissime administrauit, quo factum est, vt patriæ parentes gentiles tui iure optimò vno ore, & consensu à ciuibus appellarentur. Si nominis claritatem intueor, longius, latiusq; diffunditur, quàm vt à tua vrbe, et Macedonia illi finitima Alexandri rebus præclarẽ gestis illustrata, quin etiam Roma terrarum orbis domina comprehendatur. Fortunæ autem bonis cum paucis sis secundus, ijs prudenter dispensandis, erogãdisq; es omnium facile princeps. Et si tuam intueor effigiem, non vmbratilem imaginem, sed perfectam Herois expressam formam exhibes, manibus Fabiorum hæreditarium rebur, oculis genij, et ingenij dexteritatẽ, fronte Magni Alexandri personam substinere præfers, cui, ut finibus, ita munificentia es proximus. Ad extremum nihil in te conspicor, quod regij animi magnitudinem, singularesq; mores, inculpatam uitam ad omnia fœliciter excogitanda, atq; adeo tractanda admirabilem solertiam non euidenter innuat. Is es, qui plus in recessu, quàm in frõte promittas. Sed redeat, unde discessit oratio. Hanc meam natam præcipitem tectis extrudo. Singulare hoc speciminis, & decoris habet, quod nullo exquisito, & affectato ornamento decoratur, imò natiuo colore non mercato, naturali

forma

formæ contenta, lenocinijs neglectis, multum sibi placens ad te aduolat. Lingua non Romana, aut Attica matronæ est, sed simplicis puellæ. Illud spondeo, quæ pannis teguntur, multo fore pulchriora, iucundioraq́, quàm quæ foris conspiciuntur: quo circa, qui altius, penitiusq́ eam contemplatus fuerit, is uberiorem fructum, & plenius obsequium consequetur: quippe quæ ad recessus longè reconditos præstat aditum. Faciem contemplantes ita fallit, vt se falsos nesciant. Si crinium aliquis annulorum peccauerit, & incompositam reddit comam, uel sordidat a uestis, aut male præcincta, quæ ancillæ diligentiam, et animaduersionem effugerint (nam oculi tam lyncei esse non possunt) pronus ad ueniam sis, uerita enim ne tanti uiri amor deferueret, ad te festinantius properauit. Vnde si non tuam amasti, iam tuam diligas uelim, & eam tuendam, diligendamq́, suscipias, & per te contra hos fatua imperitia laborantes tutum patrocinium suscipiat. Quam si tibi acceptam sensero, cæteros qui non admirentur, nihili facio, & soror ad Iunium fratrem tuum citius properabit. Vale, & me, ut soles ama.

PROOEMIVM.

AVTIORIS, & diuinioris philoſophiæ nobiliſsimum munus
ſemper equidẽ exiſtimaui, ea ſolerti indagine ſciſcitari, quæ
naturæ abdita, & ditiſsima maieſtate laterent. Ingens opus,
& maximum, occultumq́; diuinitatis, & quo nullum reperi-
ri poſsit maius. Exiſtimaui pariter, vt Herophilus quoq; me-
dicina clarus exiſtimabat, nihil non herbarum viribus effici
poſſe, & plurimarum eſſe incognitas: nam ſi conditorem in-
ruebimur. Magnus eſt Deus noſter, & magna eſt potentia eius, & potentiæ eius nõ
eſt numerus. Et ſi quæ ab antiquis de herbis poſteritatis memoriæ mandata ſunt,
conſiderabimus, portentuoſa videntur. Traditur à Pythagora Coriaceſia, & Cal-
licia aquam glaciari, à Democrito Achemenidon, cuius radice in paſtillos digeſta,
in dieq́; pota in vino, noxij per cruciatus nocte cõfiteantur omnia per varias numi-
rum imaginationes. Et Adamantida ſi ad moueas, leones reſupinari cum hiatu ma-
ximo, & Arianidem gigni igneam colore, cuius tactu peruncta oleo ligna accendi.
Theangelida pota diuinare facit, Gelotophyllida ſi bibatur cum myrrha, & vino
varias obuerſari ſpecies, ridendi finem non fieri, & herbam eſſe, cuius omnino ta-
ctu redirent amores, vel cum odio depoſiti, vt ex Plinio habetur. Herbam com-
memorat Theophraſtus apud Indos naſcentem, quæ ſanguinem diffundere, &
quaſi fugare poteſt, quodq́; è diuerſo eundẽ colligit, & ad ſe trahit. Radix Baraas,
ex Ioſephi traditione, ad veſperas, veluti iubar fulgurat, accedentes refugit, niſi me
ſtruus ſanguis ſuper eam fundatur, illos liberat, qui à cacodœmone oppreſsi ſunt.
Democritus dixit, credidit Theophraſtus eſſe herbam, cuius contactu illatæ ab
alite exiliret cuneus à paſtoribus arbori adactus. Æthiopide herba lacus omnes, ac
ſtagna ſiccari coniectu, tactu omnia aperiri. Achimenide coniecta in aciem ho-
ſtium, trepidare agmina, ac terga vertere. Tradit Xanthus hiſtoriarum author oc
ciſum draconis catulũ reuocatũ ad vitam à parente herba Bali, eademq́; Thylonẽ,
quẽ Draco occiderat, reſtitutum ſanitati. Et Iuba Rex Mauritaniæ herba reuocatũ
ad vitam hominem tradit. Si igitur maiores noſtri in tantillis herbulis tantas vir-
tutes apertò cognouerunt, cur veſtigantibus nobis his ſimilia, aut maiora reperiri
poſſe verendum erit? Fatui prorſus & ſtolidi iudicij foret, maximum illum rerum
conditorem hominibus hæc occulta fore voluiſſe, nam fruſtra creaſſet, præſertim
cum animalibus intellectu carentibus hæc fecerit manifeſtiſsima. Quis dictamum
herbam ceruos docuit extrahendis ſagittis valere, vt percuſsi eo telo, eius paſtu eij-
ciant? Quis hirundines chelidoniam herbam viſui ſaluberrimam eſſe, ac vexatis
pullorum oculis illa mederi? Teſtudo cunilæ paſtu vires contra ſerpentes refouet.

Muſtela

Mustela cum muribus dimicatione conserta, ruta munitur, ciconia origano, apri hedera in morbis sibi medētur. Anguis hyberna latebra visu obscurato, marathro herba oculos refouet, si verò squamæ obtorpuere, spinis iuniperi se scabit. Draco vernam nauseam syluestris lactucæ succo restinguit. Elephas chamæleonte deuorato, occurrit oleastro huic suo veneno. Ceruus herba cinare venenatis pabulis resistit. Palumbes, graculi, merulæ, perdices lauri folio annuum fastidium purgāt. Columbæ, turtures, & gallinacei herba helxine. Anates, anseres, cęteręq; aquaticæ herba syderite. Grues iunco palustri, coruus occiso chamæleonte, lauto infestū virus extinguit, & sexcenta talia. Si igitur animalia ex notis noxias, & sibi proficuas herbas cognoscūt, cur homini de futuros typos imaginari debemus, ex quibus itidē vestigari potuissent? Nec diuinæ, & summæ sapiētiæ modū deesse imaginari possumus, quo id facilè præstare potuerit: nō desunt igitur notę, nō desunt. Vnde auia rura, inuia montiū culmina, nemora, & syluas peragrādo, totis viribus contēplabar multiplicē plantarū formam, florum variegatā coloriam, frondium numerum, dissectionem, & effigiem, sic radicum, stipitum, & ramorum, nec non à terra prosiliendi, crescendi, & fœtificandi modum, tam inter se varia, & diuersa, cogitans nil temerè, & casu confectum, sed omnia cum ratione, & ordinata causa, vt maximus inquit Ptolemæus, & præsertim in his pulcherrimis animantibus, plantis: nec esse tam vilissimum in rerum natura, in quo mirabile aliquod non refulgeat. Considerabam attonitus plantam, tam hilari, viridoq; colore renidentem, tam suauem odorem halantem, tam deniq; miræ venustatis & elegantiæ, vt cœlestem maiestatem redolere videretur, & quasi magnes spectantium oculos ad naturæ opulentiam contemplandā prouocaret, hanc eandem homini amicas vires habere, & Mediorum vsui receptissimam. Contra altera tam inuenusta, & desormi effigiatura, vt fœdo odore, coloreue eminus intuēti terrorem incuteret, hāc ipsam compertam postea funestæ dotis, & certissimæ internecionis. Mirabar cōgeneres herbas, in quibus multa intercedebat parilitas, & similitudo, eadem ferè præstare remedia, vt Medici alteram pro altera subderent. Contra in quibus nulla cognatio, nec virtutis collationem inesse. Et si aliquæ forent, quæ ex diuersis cōpositæ viderentur, compositas vtrinsq; facultates possidere. Accedebat ad id consensus, & tacita quædam naturalis hominum diuinatio, vt herbas quisq; ad suos morbos profligandos adsumeret, quæ similitudine quadam ad id facere viderētur. Quorum perpensione, diuino suggerente auxilio, cecid't in animum, vt nostri intimi mores ex corporeis extimis notis inuestigari possunt, & venatores, equites, pastores, & aucupes ex animalium effigie morum propensiones cognoscūnt, eorumq; delectus faciunt, sic ex plantarum exterioribus signis interiorum virium hominem posse admoneri. His rationibus innixus, cœpi animo sciscitari, vtrum statis notis constitutæ dotes responderent, & si aliquæ nobis virtutes incognitæ forent, illas è Medicorum libris perquirebam, quæ ipsi casu per docti scripserant, sic diutina collatione percæpi, mirabile in re ea responsum, & consequutionem inesse. Sic postea confirmādæ veritatis gratia, si in herbas inciderem incertas adhuc,

& inco-

& incognitas vsui medico, multis à nobis periculis factis, nihil inexploratum relinquendo, ad tam vtilia, & nobilissima superuectus sum, vt positæ operæ, & accurationis nunquam pœnituerit. Et ex hac veluti racematione numerosa paulatim confluxit mirabilium contemplationum multitudo, vt non solum herbarum, sed animalium, metallorum, gemmarum, & lapidum delitiæ, & diuitiæ possint inuestigari contéplariq;, & multò latius nostris votis expeditus patuit aditus, quàm sperabamus. Et nisi noxia, & malefica scribere diuina vetuisset Minerua, fortasse percupida mirabilium rerum discendi ingenia pleniori obsequio demereremur. Exempla potissimum in Medicina apposuimus, non quod Medicinam profiteri velimus, nam hoc minus intendimus, sed vt impijs hominibus ansam non demus malefica excogitandi: docti, & perspicaces ex his alia intelligent. Tandem Deo auspice, eò res perducta est, vt collectas ex disquisitione regulas, & si non satis nobis concoctas, quantuli sumus cunq;, quantulæ fuerint cunq; memori æuo donamus, nullidum antiquorum, ne dicam recentiorum memoratas, non faustum, aut vanam iactantiæ auram ostendendo (est enim mihi inanis gloriæ contemptor animus, vt qui me norint, testantur) sed vt posteritati consuleretur, & summa Dei benignitas colatur, veneretur. Hic in causarum vestigationibus nō occurrent sæpius repetitæ, & decantatæ à Philosophis, & Medicis calidi, frigidi, humidi, & sicci qualitates, nec ab alijs tradita, in compendium redacta, vel ampliata, aut variè ordinata, sed quæ à nobis solùm comperta. Vnde si quid superest noscēdum, vel non exactè demonstratum (quis enim hoc audeat polliceri?) scito nobilium, & nouarum rerū, diuinarumq; cognitio minus demonstrata, certè vtilior, & præstantior, quàm vilium optimè probatorum: & ingenioli nostri temeritati potius ascribendum, quàm rei veritati. Arduum est, & difficultate plenum negotium, cunctis intentatum, scio post me non defuturos eiusmodi methodo, & cognitione altiora, & cumulatiora proditoros. Nos autem quod potuimus, præstitimus, videbunt lectores voluntatem non defuisse.

IO. BABTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER PRIMVS.

DE MVTVA VIRIVM, ET PLANTARVM partium consequutione. Cap. I.

N libris nostris de morum iudicijs à corporis delineamentis desumptis, summi philosophi, nec non Polemonis, Adamantij, eorumq; asseclarum arhoritare satis luculêter exposuimus, corpus, & animam mutuis coniunctionibus inter sese consequi. Exempla erant in acutis ægritudinibus, quæ corporis morbi sunt, animum delirare, sic in amoribus, furoribus, & inuidijs animi morbis corpus tabescere, vnde ex his mutuis animi, & corporis affectibus, & partium corporis habitu animi mores posse præsagiri. Sic non inconcinna similitudine ex mutua plantarum partium, quam cum viribus inter se habent collatione, vt mutata plantæ facie alterentur vires, alterataq; virium habitudine, alteretur plantæ figura, animi vitia, & virtutes optima coniectura augurari posse nemo ibit inficias. Vocamus plantæ animam internam vim illam, & arcanam operandi, quasi naturæ dotem. Vocamus plantæ vitia lymphaticos reddere, veternum inducere, sterilitatem, & virus, quo homines enectum iri cogantur, aliaq; maleficia, quæ perniciem afferunt. Vocamus virtutes febres tollere, noxios humores purgare, vulnera conglutinare, & huiusmodi talia, quæ saluti hominum propinantur. Quod ad formæ plantarum mutationem muterur eorum ingenium, mutatisq; viribus abeat forma, euidentius est, quàm vt probari debeat, nam soli mutatione, ætheris, situs, & cultus, horum omnium, vel solius mutatur facilè plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa suis locis exempla dabuntur. Planta, quæ extrema montium ora vento perflata incolit, carioso, & pumicoso solo, sub medio orbis recessu, & neglectu quoq; habita, scabro, & retorrido vestitur habitu, cau dice humili, contorto, & strigoso prosilit, qui crebris nodis, prominulis

B neruo-

neruorum torulis, rigidisq; spinis tumebit, exiguis folijs, hirsutis, dissectis, & angulosis, in quibus venæ superemineent, floribus exilioribus, exoleti coloris, radicibus lignosis, breuibusq;, fructu exiguo, intus lignoso, saporis asperi, nec vesci, sed insignium visus, & celeberrimi vsus: gustanti calidus, & siccus. Hæc eadem planta pingui solo sarium, & cui indulgens cœlum, & cultoris sedulitas arrideat, proh Dij immortales quàm magnam longiusculo tempore subit mutationem. Nam cultu domita feritate, hirsutie, & syluestri habitu exuta mansuescit, & humanius viuet. Ex macilento stipite succulento, & hilari venustate pubescet, ex breui amplo, ex contorto recto, spinæ se cõtrahent, nodi euanescunt, & euadet cutis nitida, & læuis: frondes rotundæ, vel saltẽ retusis angulis ramos onerabunt, cato venas, & neruos superuestiet, vt blandæ fiant, flores saturatiore colore splendescunt, fructus restibilis fœcunditatis, & perennis prouentus, sed humidi saporis, & exoloti, effœtis viribus vsui medico, & tandem tantum à prima longius abest forma, vt vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam si plantam frigidi, & vdi loci alumnam frigidæ, & humidæ qualitatis, squallidis, asperis, feruidisq; locis setas, & olitoris cultu destitutam, vrbano habitu exutam syluescere videbis, & humiditate, & frigiditate aduentitia clanguescente, ad sicciorem temperiem calidioremq. inclinabit. Sed clarius, & perspectius in ijs plantis, quàm in homine videre est, quæ à sua forma desciscunt, & naturæ germanitate in alienam abeunt, cum suis formis qualitates relinquendo, alijsq; nouas adsumendo. Triticum in loliũ & linum abit compluta terra, vel crebris imbribus satũ, & typha pinsita in triticum trãsit, ocimum quoq; in serpillum, & alia quæ suis locis vberius referuntur. Idq; etiam in ijs plantis notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam, & formam sibi adoptant, nam vtrorumq; formam, & ingenium æmula facie repræsentant, vt in scorodroplaso, quod allij, porriq; vires & formam habet, & zeopyro, zeæ, & tritici, alijsq; videre est. Igitur mutata corporis forma, mutatur & plantæ anima, mutatisq; viribus, mutatur corporatura, & corporis partibus vis animæ correspondet, vt inuicem virium, & formæ causæ fiant, neq; vnquam planta visa fuit, quæ formam vnius, dotes verò alterius referret. Myrtus aloes vires non habet, nec aloe abrotoni, necessario consequi par est, vt tali formæ tales vires conueniant.

PLANTAM CVM HOMINE MVLTAM *habere similitudinem.* Cap. II.

ET si fortasse quispiam vereretur, non recte plantis nos hominem cõparasse, vt cæteris animalibus, ac proinde minus firmis argumentis innixos, hic se male versatum in veterum lectionibus se manifestabit, qui cum homine plantis multam intercedere cõmunicantiã, & in paucis differre conscripserunt. Planta ijsdem ferè membris, quibus animal constat. Theophrastus plantarum historias conscripturus, omnium, quæ in plantarum genere spectantur, similitudinem ex his petit, quæ in animalibus insunt, & sicut in animalium corporibus propria sunt cuiusq; membris officia, sic & in stirpium partibus propria munia, pedes ad gressus, brachia ad complexus naturá composuit; nil aures agere valent, quod est oculorum, nil oculi, quod est aurium, nec generandi quidem facultas data est manibus. Hac etiam stirpium genera figurauit, quibus eadem ipsa mater, & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit, vt ijs quasi pedibus insisteret truncum deinde superposuit, veluti quandam staturã corporis, & habitus, mox ramis diffundit, quasi brachijs, tunc caules, & surculos elicuit, veluti manus: Est in stipite lignum, vt ossa in carne: Os corpori officium, vel actionem nõ præstat, sed ad eum tantum vsum, vt pali in tectorijs, sic lignum in cortice, vt soliditatem præstet, & contra ventorum tempestates robur, & ad onus ramorum subtinendũ.

Medulla

Medulla in ossibus, vt etiam in medio ligni residet, alitur lignum medulla, vt ossa animalium. Falso enim Theophrastus inquit omne alimentum virentis per medullam trũci, veluti per Syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium ossa, vt leonis, quæ medulla careant, sunt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea, buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodiseus inquit. Stirpes iam ipsas frõdibus natura pilorum, pennarũq; vice obduxit, quippe quæ prænorit, velvt à nimio frigore, vel ab æstu immodico offendi, interireq; possent. Nonnulla enim spinis, tanquã spiculis contra animaliũ morsus armauit, quum alijs animantibus cornua dederit, alijs aculeos, alijs vngues, aut quid tale, quo se se defendere ab ijs possint, quæ detrimentũ inueherẽt. Aristoteles capillum in homine dicit ad necessitatem & præsidij rationem; ad necessitatem qnia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi & copiosus capillorum ortus. Adiumentum, quia pili extimum expellunt frigus, & calorem. Est in eo emolumentum, vt diximus, egestis hoc modo noxijs è corpore vaporibus, vnde capillaris ortus. Sic per frondinm poros plantæ indigesta humiditas difflatur. Thephrastus in causis frondes amplissimas & ad conseruationem, & ad perennitatem, & ad auctionem, & ad fructuum generationem esse dixit. Adijciunt authores capillum ad ornatum esse, tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccescit, tolle arboris comam, tota arbor ingrata est. Amittunt & animalia pilos pennasq; ,& plantę suas frondes. Vt capilli summam hominis partem comam exornant, sic frondes crinium modo cacumina ramorum, & surculorum quum foliata sunt. Genitalia membra surculi sunt opportuno loco nati. Concipiunt varijs diebus, & pro sua quæq; natura grauida alia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonstrat fructũ, vt menstruũ mulieris demonstrat conceptionem, non prius est fructifera planra, quàm florifera. Fructus arboris est semen in homine, ad quod ordinatur animal ad speciem propagandã. In plantæ cortice sunt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, digerit, & expellit. Oris officio funguntur radices, Mnesiteus dicit caulis ventriculi, nam sicut in ore succus affectus, non perfectus, sic in caule perficitur concoctione, vt alimentnm fructibus præstet. Alij radicem cor plantæ dixerunt, quod primum viuat, vltima moriatnr. Si radix tabet, continno demoritur planta, sed si rami siccescunt, poterit rediuiua radix stolones proferre, videntur ergo radices vitæ primordia. Sunt in planta succi, & humores vt in homine. Ob id non illepide Platonici hominem inuersam plantam dixerunt, & plantam inuersam hominem. Trahit enim planra alimentum ex inferiori parte, homo ex superiori. Plato plantas animalia vocat, quod vitæ participes sint. Appetitoriam vim, & altricem eis tribuit in quibus Aristoteles & Theophrastus sequuti sunt. Galenus quatuor ascribit vires appetitoriæ animæ hominũ communes, attractricem, retentricem, alteratricem, & expultricem, quibus cibum assumerent, assumptum retinerent, vt in varias suę essentię partes cõuertant, & egerant excrementa. Videbãt enim eas, quibus datę manus videri possent, capreolis vel clauiculis captare fulturas, & pedamenta, quarum ope surrigerentur. Prius enim nutare videbantur, quoad quippiã apprehenderent, dein vbi attigissent, inuadere, ac illico inuolui, & si quid interea alieni, vel noxij sentirent, euitare, ac retrahi maximo naturę cõsilio, ne quid, quod pręsidij causa datum esset, noxium facerent. Pręterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumine gaudere, & coma & floribus sequi etiam nubilo die viderentur, alias etiam aquis immersas surgere, & descẽdere, flores claudere & aperire ad syderis accessum, recessumq;. Hęc igitur, & alia cum respicerent, Anaxagoras asserebat plantas animalia esse, & spirare etiã, immò cum Democrito asseuerauit doloris, & voluptatis parricipes esse, casu foliorum dolere; iisdem vicissim restitutis capere voluptatẽ. Empedocles putabat in ipsis esse commistum sexum. Alij & si in alijs non tam discretius, in palmis sexum esse seperatum maris, & fœminæ, immò maris & fœminæ semina simul colligata plantari, vt inde perfectissima exurgeret planta. Damageron id quoq; in pistaceis euenire dixit,

 vtrumq;

vtrumq, sexum coniungens, & maris dorsum ad Fauonium spectare debere. Idem Empedocles non solum naturales inclinationes, sed etiam sensum illis tribuit. Extimauerunt Pythagorici perfectiores plantas in perfectioribus animalibus propinquas esse, immò & quamplurimi sunt, qui quamplurimas plantas inter stirpium, aut inter animalium genus adnumerarent, ita intellectu vigere conspexerunt, & mediam inter vtrasque naturam videbantur sortitæ. Veteres Græci posteritatis memoriæ mandarunt palmas se vehementi amore prosequi, adeoq; est eis veneris intellectus, vt alteram altera depereat, nec prius desiderio leuari, quàm eam adamatus mas consoletur. Quandoquidem suis comis pronam incumbere videre est, & quasi viduam sterilescere, sed agricolæ, vt cuius amore deflagret, planè cognoscant, plantas inibi obsitas manibus contrectantes ad eam reuersi, quæ amore tabet, manibus contingunt, tunc osculo manum blandè demulgens amorem confitetur, sese illius desiderio stimulata, huius vesaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amasiæ capiti circumponit, tunc amans amoris pignore exhilarata, vberi fœtura fœcundabitur. Sensibus arbores valere scribit Zoroastres in Geoponicis, nam si per multos annos arbor aliqua sterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipenni ad arborem detruncandam, si amicus pro ea rogauerit, & fideiusserit sequenti anno fructum laturam, ac ille amici verbis persuasus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob causam maiores nostros scripsisse putandum est homines quamplurimos in arbores mutatos, nisi ob magnam, quæ cum eis habent similitudinem. Nec ob aliud Dijs multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercum, Apollini laurum, & lotum, Baccho heredam, ferulam, & piceam, Mineruæ oleam, Veneri myrtum, rosas, & phyliram, Diti cupressum, Cybelæ pinum, Herculi populum, Mercurio punicum, Harpocrati perseam, nec ob aliud arbores ipsas oracula reddidisse antiquorum religio docuit, & Gallorum Druidæ nil magis visco, & arbore, qua nasceretur sacratius habuere, nisi quod suspicabantur diuinã illis inesse naturam, & plusquam humanam. Trogus & Philemon philosophi, animæ nutritiuæ opera ex plantis signis colligi posse declararunt, vt cum vegetatiua virtus cõmunis sit omnibus viuentibus, longæui signa colligebant ex plantis, vt quibus capilli longi & firmi, essent longæui ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma, vt pinus, ilex, & medica.

QVOMODO ANTIQVIORES PHILOSOPHI PLANTARVM *virtutes inuestigauerint.* Cap. III.

Deposcit, flagitatq; ordo dicamus maiores illi philosophãtes de plãtarum viribus quid speculati fuerint, & nobis tradiderint, post hæc nos qua methodo inuestigandæ sint, docendum pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Dioscorides, Galenus, & alij mauritanæ factionis insignes medici ex saporũ signis primas docere qualitates tentauerũt, & ab his quasi nexu quodam secundas, & tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & à naturæ proprietate manantes appellauerũt. Saporum primus acerbus est, qui inter attingendum linguam intensissimè constringit, estq, frigidus, & terrestris. Si acerbitas ipsa paululum remittatur, & linguam vt prius neutiquam contrahat, fit austerus, plus frigidus, quàm humectus. Si cum eo plus humidi admisceatur, euadit acidus, & hic humectior, quàm frigidior, & subtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere. Dulcis sapor abrosas linguæ partes sublinit, & euidenti iucunditate blanditur, vt qui ex temperata humiditate, & caliditate exoriatur, & ex eiusmodi sunt nostra alimenta. Pinguis qui non perspicuam ingerat voluptatem minus quàm dulcis caliditate præstat, atq; aerem participare videtur. Salsus si calor inualescit, ob id cale-

id calefacit, abrodit, abstergitq;. Hos binos ciborum condimenta dixerimus. Sed qui linguam magis corrugat, amarus est, fit quum calor plusquàm par fit, increbuit, aridirate, & caliditate præstans. Amaritudinem ex calido, & frigido nasci posse dixerunt Arabes, ex frigido, quum post amarorem dulcescit, vt in glandibus euenire videmus; ex calore, quum post dulcorem amarescit, sed certissimæ terrestris siccitatis. Acer sapor abradit, & lancinat linguam cum vehementi caliditate acuta: fit cum calor ad summũ superauctus est, ob id comburit, nedum calefacit, & homini venenum est. Sunt qui insipidum, saporem faciant. sentire quidem in eo saporem nullum, vt tamen ex ipso fiat aliquis, vt superfaciat genus, frigidæ, & humidę qualitatis dicunt, quia aquea humiditate obtunditur. Secludunt ex his vini, & lactis sapores, cum in eis non vnus, sed plures recipiantur sapores: in illo austerus, dulcis, & suauis, in hoc dulcis pinguis, & suauis. Porrò à principibus qualitatibus secundæ ducunt originem, & tertiæ, nempe vis emolliens calore, & humore prouenit, indurans ex frigore, & calore nascitur, laxans humore gignitur immodico, tensoria ex nimia frigiditate proficiscitur, consopiẽs ex vehementi frigore. Tertiæ qualitatis sunt, quæ lac, sperma, menstruum, vrinã prouocant, calculos dissoluunt, & similia. Lac creans à familiari, & modice calida substãtia procedit. Imminuens lactis prouentum ex frigiditate cogente, & incrassante. Non secus semen genitale creans ex tota familiari, & mediocriter calida procedit substantia. Cohibens vis ex frigido cogente, & incrassante. Simplex medicamentum, quod deficcandi naturam habet, minimumq; caloris possidet, sui muneris est calculos comminuere, & exterere, calidum, acre, vel tenuium partium vrinam ciere potest. Has qualitates in quasdam veluti classes, abscessus, vel sedes concludi dixerunt Græci, Latini, pariter & Arabes medici, ita vt nonnulla primæ sedis censeantur, alia secundæ, alia tertiæ, alia quartum ordinem sibi arrogant. Primæ classis medicamenta censentur, quæ calefaciũt, desiccant, humescunt, refrigerant ineuidenti quodam successu, secundæ, quæ vix percipiuntur, tertiæ quæ innualescunt, postremæ vrendi licentiam sibi nanciscuntur, & crustas similes adustis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnius, ac principio alterius gradus præstant.

QVOD DE PRIMIS, ET SEQVENTIBVS QVALITATIBVS plantarum antiquiores non perfectè senserint. Cap. IIII.

ED hæc omnia veritatis nescia sunt, & ingeniosè excogitata, nam pleraq; ab hac præceptione descifcunt, quæ infirmant præceptum, quum nihil in his perpetuum statui possit. Amara multa sunt, quæ non calida, & dulcia, quæ non temperata, multa quæ desiccant, minimumq; caloris possident, & calculos non atterunt, & quæ familiari, & modice calida facultate prædita sunt, & multum à creando lacte absunt, nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida constant, semen creant, & insipida multa sunt deleteriæ facultatis. Immò & saporibus contrarias habent qualitates, quæ recentiores medici nõ animaduertentes, neq; experientes, addicti solùm antiquorum scriptis, verissima omnia esse quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum saporibus vires, & proprietates numerosas, quas possident, ascribere nitanrur, inquiunt. In principio amara sunt, paulo post dulcescunt, mox acescunt, postremo vero ex acre in acerbum abeunt, & dum saporibus vires omnes conciliant, haud feren do errore in reliquis discrepant, & sibi met ipsis contrariantur, & nobis ambigua, & fal fa turpiter imponant? Sed quis ferre valet eos, qui sapores in gradus distribuunt, nec sentiunt quo cœli climate, situ, solo, culta vel neglectui habita nascatur, ad quorum vel vnius mutationem, variatur sapor, ne dum color, & forma? Eandem herbam Arabes sub calido signiferi recessu incolentes tertij gradus calidam proferunt, Græci pariter, & La.

& Latini, qui temperatam habitant zonam secundi, Germani verò, qui sub frigida cœli plaga vix primi dicunt, & quæ apud illos medicamenta sunt, apud hos alimenta. Memini superiore anno ocimi semen in hiulcas parietum rimas vento delatum cõcepisse, & coaluisse, idem à mulierculis pensilibus in hortulis opaco loco rigarum, excultumq́; gustanti illud gradum tertium attingere, hoc vix primum videbatur, sub eodem enim cœlo, sed quid contingat vbi omnia varia sunt, alijs vel tyronibus iudicanda relinquo, nam ignoro quomodo suas partes tueri possint. Vel ad abolendam hanc controuersiã exprimenda fuerant loca, situs, terræ, & cultus, ne ignara medicorum turba hæc vt à cœlo delapsa exactissime obseruantes, falleretur. Sed quia mei instituti non est, & ad hęc confutanda pluribus verbis vti opus esset, quàm præsens exigat speculatio, omittemus, latius enim loquemur de iis, quum de simplicium viribus conscribemus, vbi quæ ab antiquis & recentioribus medicis de qualitatibus dicta sunt, nostris principiis accommodare nitemur.

QVOD EX ALIMENTO, QVOD SVGGERITVR PLANTIS, *primæ qualitates sint vestigandæ.* Cap. V.

HVcusque veterum doctrina expatiata est, alia verò experimenta, quæ non à manifestis qualitatibus eueniunt, antiquos latuere, & quæ cognoscuntur nulla ratione, & methodo sunt inuenta, sed à diuinandi peritis hominibus, dœmonibus, casu, somnio, vaticinio, ab animalibus, & eiusmodi alio modo adinuenta esse tradunt medicorum turba historiæ. Diximus enim multa in præfatione, quæ ab animalibus edidicerint. Ad rabidi canis morsum remedium oraculo repertum narrat Plinius cynorhoda. & alia, quæ superuacuum duco recensere, & in his recentiores omnes consenuerũt. Sed nos ne videamur in vestibulo huius disquisitionis commorari, non prius cessabimus, quàm nitemur eò aspirare, si minus liceat, in intimos recessus, & penitissima naturæ atrii loca penetrare, vbi perennes, vberrimiq́; fontes abstrusarum rerum emanant: si diuina fiducia, quæ neminem ad benè agendum destituit, nostræ audaciæ blandiatur. Ad opus igitur accingamur, remq́; breui sermone perstringamus. Sed vt perspicua magis, & nitida nostra præceptio reddatur, diuisionem nostro more proponemus. Herbarum manifestæ aliæ, occultæ aliæ sunt qualitates: manifestas frigidi, humidi, calidi, & sicci esse iam diximus. Nos primùm de his differemus, quibus coniecturis cognosci queant, & aliter quàm vsquã alibi, aut à quopiã obseruatum fit, scilicet ab earũ aliméto, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus est, quæ in humanę nostræ physiognomoniæ libris diximus, docuimus enim, quod ex alimentis, quibus imbuuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt, nec solùm in hominibus id euenire, sed aliis animalibus. Venatores, qui generosam canum sobolem conseruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali, quoniam lac, & spiritus maternus longè magis ingenii, & incrementa corporis auger. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos censet. Troglodytæ populi feri sunt, quòd non à parentibus, sed ab animalibus alantur. In libris nostris de agricultura explanatæ notitiæ est surculos, qui inseruntur ex subiecto stipite cum alimento trunci qualitates suscipere. Sic planta plurimum interest quo alimento alatur, vt plus, minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in resiccibus vdis nascuntur, ampla forma sunt, caule succulento, læui, & tereti, folio numeroso & rotundo, fructu insipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effœtis viribus. Hæc ex simplici coniectatione frigida, & humecta pronuncianda. Quæ verò in paludosis, angulososo caule, obsequioso, fractu contumaci, fronde laciniata nerυosa, villosaq́; radice magna, odoratula, viribus vegetioribus, qualitate frigida, & sica-

ca. In maritimis crepidinibus, angustis folijs, quamplurime deficiens fructu, radice, & semine, caule molli, floribus ruffis: frigidæ & siccæ naturæ. In litoralibus, quæ maris æstus alluit, fruticosa specie, caule humili, lanuginoso, albicantibus folijs, teretibus, teneris; semine ruffo, odorata, sed calida, siccaq;. At pinguis soli alumna, specie ampla, pingui, hilariq;, caule turgenti, læui, foliato multum, folio rotundo, crasso, læui, fructu carnoso, molli, & parùm intus lignoso, complexione calida, & humida. Contra macri soli incola exili specie, macilentaq;, caule neruoso, hirsuto, fronde angusta, dissecta, laciniata, neruosa; hispida, floribus luteis, calida & sicca, tenuisq; essentiæ. Mediocris verò ex vtrarumq; figura, & dote composita est. Si in arenis nascatur, plerumq; macra, lignoso caule, exili, hirsuto, folio pusillo, duro, radice lignosa dura, calida, siccaq;. Quæ in asperginosis limbis vetustorum parietum, vel complutis ruderibus lignoso caule, fronde parua oblonga crenata, odore immanifesto, & plerunq; sterilis, frigidæ, & siccæ qualitatis ex aqua & terra: nam sicut calida, aridaq; aridis locis, & sterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & arefacit, sic in aquis sata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus stirpium: nam fera planta rudi, & tristiore specie nascitur, caule exili, macilento, lignoso, anguloso, neruosoq;, fronde dura, lirata, hirsuta, numerosa, angusta, crenataq;, flore pusillo, dilutí coloris, odorisq;, fructu aspero, intus lignoso, odorato, radice, prædura, breui, viribus præsignibus, natura frigida, siccaq;. Mitis verò planta viuido peramœno, & lasciuo aspectu, caule pingui, læui, vdo foliato, fronde molli, crassa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, atrouirenti, vibrantioris halitus, fructu copioso, dulci, vesco, indoro, radice variè diuaricata, sed viribus imbecillioribus humidæ, & calidæ naturę, pingui iam descriptæ tota facie non absimilis. Pingui enim cibo sylnestris planta, & aquoso satiata, in humidiorem, calidioremq; abit qualitatem, eadem orbata culto, & è suis locis translata in pristinam cedit naturam, calidam, & siccam. Tandem vt eduliorum, & potuum copia humana mutatur complexio, sic soli qualitate in plantis eadem euenire neutiquam dubitamus pronunciare. Exempla secundo proximo libro cumulatissime dabuntur.

QVOD EX NATALI SOLO PLANTARVM VIRES dignosci possint. Cap. VI.

EX terræ locis subditis parallelis, vbi nascuntur plantæ, seduli inspectores ex extima facie poterunt interna scrutari secreta. Sed meminisse oportet, quid olim in nostris physiognomonicis dictum est, & necô reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuersis cœli climatibus maiores nostri diuersos hominum mores conijciebant; nam secundû climata genus efficiebant & mores, vnde signatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propensiones statuebant, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret; & secundum climatum regionumq; varietatem, hominum mores variari, vt qui Meridiei subiacent, crispis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus, animo leui, & mendaci. Arcto qui subiacent, corpore amplo, capillo prolixo, colore albo, crassis cruribus, carne laxa, & ventricosi, sed animo efferi, simplices, & stolidi. Sic medianis regionibus media signa & mores. Hæc nos pressius ad nostram phytognomonicam transferentes, per climata habitus, & vires diuisimus, vt tali regioni, tales vires corresponderent. Feruidorum locorum indigena planta retorrido, & macilento habitu erit, stipite gracili & contorto, & squarosa cute obsito, folijs crispis, fructu odorato, calida, vtidaq; facultate, tenuiorumq; partium. Quæ sub Aquilone procero caudice surgit, enodi, recto, crassoq; folio promisso, læui, pauci, vel teteri odoris, ignauis viribus torpet, sed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de situ dicendum, gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cœlum commutant, &

quæ

quæ calida cœlorum ratione sunt, situs obtundit, & humida efficere potest, & aridā humefacere. Celsiorum montium inquilina, strigosa, & tristi facie, breui corporis forma, contorta, & spinosa, folio paruo dissecto, fructu sapido, vi præstantiori. Campestres plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, folijs rotundis crebris, fructu crebriori, & sapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium, vmbrosarum soboles, pallenti & veluti morboso aspectu est, & tumida forma, attollitur procero & glabro caule, tenero, & enodi, diti foliorum fœtura, folio amplo, carnoso, molli, obtuso, fructu amplo, insipido, inolidoq; radice magna, fungosa; sed irritæ vires, humidæ, & frigidæ qualitatis. Ex his composita erit, quæ in collibus nascitur.

EX PRIMIS QVALITATIBVS EMANANTES aliæ vestigari poterunt. Cap. VII.

EX his primis qualitatibus aliæ succedunt, vt & maiores nostros diximus docuisse. Succurrit ex nostra Physiognomonia argumentū, quo vnius Aristotelis doctrina ex duobus, vel alijs passionibus alias inferri posse, & coniectari, vt si pauper est, ergo blandus. Si cognoscimus hominem tristem, iracundum, & immorigeratum, possumus continuo inferre hunc inuidiæ nota non carere, & si in eius vultu inuidiæ notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico ascripsit: nam tria illa, vt priora, & antecedentia, & ex his postea conclusio infertur. Vnde Phytopta quū alijs coniecturis herbam calidam esse cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium esse, poterit & illico inferre, quod vrinam mouere possit: nam calida concoctu facilia sunt, odor nullam gerit corpulentiam, & quæ concoctu facilia, facillimè etiam vrinam ciere possunt; vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem possident nostro quamsimillimum puri mouendo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea sunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt, sed fouent, asciritiumq; in spatijs receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referti sunt, ob id consultius omittemus.

DE SIMILITVDINE, QVA RERVM OCCVLTAE proprietates agnosci possunt. Cap. VIII.

IAM ad modum deuentum est hactenus cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quisq; quasi consiliorum naturæ particeps ex apparentibus in facie similitudinibus arcanas dotes assequi possit. Erat enim in humana Physiognomonia per apparentem morem diiudicandi modus, vt quibus moribus se quisquam exercendo præfiguraret, tales ei mores inesse pronunciabant. Vt si quispiam sæpissime oculos sursum adduceret, salacem indicabant, quippe concumbentes oculos sursum attollunt, & si quis eum natura vultum præsefert, quem irati solent, iracundus censebitur, sic hilari, mœsto, seuero, austero, tristes, & ludibundos iudicabunt. Pulchros facie animo & moribus pulchros, contra deformes & monstra in corpore, sic animo deformes & monstra dicebant. Vultus similitudo index est cordis. In vultu similitudo magnificētiæ, auaritiæ, probitatis, improbitatis, vigilantiæ & ignauiæ, anxietatis & studij apparet. Ex similitudine partium animalium internorum morum iudicium desumebamus, vt vidimus: & tandem humanæ Physiognomoniæ ex vultus, & animalium partium similitudine tota pendebat scientiæ præcognitio. Haud secus existimandum est in hac Phytognomonica, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum stirpium, actionum, morum, aliorumq; quoad possunt conspicua allusione, & consimilitudine

demon-

demonstrant. Est quippe per similitudinem demonstrandi modus, quo sæpissime summus rerum opifex diuinas & occultas res solet patefacere, vt supremam idæarum similitudinem referrent. Nec præstantiori, aut concinniori poterat modo. Nam si plantam loqui fingamus, & secreta suæ naturæ commoda, quibus præstat, promere vellet, quocunq, sermone, quibusuis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & sermones, & scribendi characteres singulis gentibus proprij sint, & peculiares: vnde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia suis rerũ similitudinibus & breuiter, & perspicuè satis simul omnibus facit. Est enim similitudo pictus sermo, vel pictura loquens, quæ quouis sermone, quibusuis notis valentior est: nam muti, quibus pro sermone gestus sunt, & animalia sermone carentia, motibus corporis suos indicant affectus. Quosdam populos narrat Plinius sine lingua, quibus pro sermone nutus est, motusq; membrorum. Similitudo & si semper eiusdem habitus, tantum habet momenti, vt ipsam dicendi vim superet, nullaq; res magis animo infigitur, quàm artificiosa pictura. Vulgò pictura idiotarum sermo dicitur. His accedendæ videntur similitudines, & propriè rerum facies, quibus Aegyptij sapientes suos animi conceptus exprimebant, vt omnibus essent conspicui, quas hieroglyphagrammata nuncupa runt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapalia habitantibus, & ijs, qui in desertis mundi plagis nascuntur, longè à medicis, eorumq; consilijs, quomodo sibi mederi possint, proprijs picturis morbum designantibus alloquitur natura, ne præsidio destituti à morbis trucidentur. Quare minus quin sit verum refragandum est. Hac vi similitudinis in astrologia, somniorum interpretationibus, agricultura, & alijs scientijs vti poterimus, breuiq, temporis momento ea nosse non difficile, quæ maiores nostri longis temporum interuallis sola experientia duce, sine causis adinuenere.

QVOD GENETHLIACORVM SCIENTIA EX ASTRORVM similitudine desumpta sit. Cap. VIIII.

DEMONSTRAT enim nobis immensus rerum conditor non absimili similitudine quid astra portendere possint, colore, motu, figura & magnitudine, si cui libeat altius astra prosequi, & genitales causas è sublimi inquirere, & si nos minus hæc probemus, neq; instituti operis argumentum sit. Fœdæ & prodigiosæ videntur mundo luminum orbitates in principibus astris Sole & Luna, ideo eorundem defectus mundo fœda, prodigiosaq; portendunt, bella, pestes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarum apparitio, præsertim si rubiginosis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic pareliæ, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione, euentuum duratio, & ex colorum similitudine morbi, & euentus præsagiuntur: nam si fusco colore, vel pallore infecta sunt, Saturnum te admonebunt, si sanguineo, vel igneo, Martem: vnde æstuosas febres, ignitiones, & sanguinis profusiones. Sic ex configurationum similitudine, & incessus reliqua similiter perdiscuntur. Saturni sydus rigens plumbeo pallore liuescit, oculos offendens, in quorum naralibus præualet, facile liuidos, natura frigidos, humoribus plenos, pituitosos, & eiusmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneum, sanguineum, & atro pallore fœdum, horrificũ minax, vt oculos lancinet, homines rubentes facit, & atros, lepram, feros lichenes, scabiem, & eiusmodi atrabilarios morbos pollicetur, vulnera ex igne, sanguineas excretiones, effluxus, æstuosas febres, pestem, mortem, & dira minatur. Nostræ naturæ contrarij sunt, ambo infortunæ dicti. At Iouis lumen ex candido in atrum coruscans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiusdem syderis æmula, peramœno & roseo fulgore aspectum commendat, quia ferè concolores, ideo persimiles effectus spondent. Venustos & facie venerabiles reddit: vitam, opes, gloriam, & splendorem, non nisi salutaria bona,

& salubres influxus condonant, nostræ naturæ amici, & ob id fortunæ dicti. Sed colores, qui in his diuersè spectantur multiplici & venusta mistura in vno solo Mercurio spectanda venit, nam relucent in eo Saturni luridum, Martis igneum, Iouis candidum, Veneris flauum, nec non vtriusq; nitor, hilaritasq;, ob id non peculiaris naturæ, sed cum quibus fuerit configuratus, vel iisdem se insinuabit, sit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol verò & Luna magnitudine, & luminis splendoris prærogatiua, neutiquam triuialis potestatis, sed principatum sibi vendicant, cæteris imperitant: quibus conniuent, bonos augent, malos mitigant, quibus verò aduersantur, bonos inficiunt, malos pessimos reddunt: & tandē maximus ille syderum interpres Ptolemæus per ipsam quidem constellationis quasi faciem & formam futurorum species deprehendi posse retulit. Vitæ splendor, principatus & opes ex luminum satellitio deprehenditur, stipatus nanq; significator beneficis eiusdem conditionis sydetibus illustrem & gloria conspicuum statum decernit, contra si satellitio destitutus, & luminaria cursu vacua, obscuram vitam, & abiectam deferunt. Obscuræ & nebulosæ stellæ in Solis configuratione vt Pleiades, vel quæ in Cancro, Sagittarij telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitates, vel hebetem aciem portendunt. Sol stellarum lucidissimus, qui cæteris lumen fœnerat, oculis, lucidissimis corporis partibus imperat. Infortunæ in altis cœli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circulorum, vt in tropicis, flexuosos reddit & gibbos. In nodis verò, vt in æquinoctialibus claudos & podagricos, in extremis partibus signorum infortunæ extremis artibus minantur, pedibus & manibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole, vitæ status è cœli medio, Arabes inquiunt. Sydera in altioribus cœli absidibus collocata, proceros homines creant, in infimis oppositus breues, & pumilos, sic in medijs recessibus quadratæ corporaturæ. Sic multæ latitudinis latos, pinguesq; faciunt, sine latitudine macilentos. Saturnus tardi motus in suo circulo pigros facit, & pertinaces in opinionibus. Luna ve locissimi motus mobiles, & leues mente. Sydereus Galaxiæ candor lacteum colorem natis præstat. Heraclides Ponticus tradit, quod caniculæ exortus priscis summoperè obseruabatur, vt ex eius colore de anni statu coniecturam caperent: nam si obscurior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem & pestilentem fore annum, si clara & pellucida, salubrem, ac prosperum. Qui nascuntur in ipso terremotus momento, semper pauēt, in tonitru semper languidi, ardente cometa, ex ardenti complexione amentes, interlunij tempore debiles, aut, vt Aristoteles scribit, atra bile laborantes, & sexcenta alia, quorum Astrologorum libri referti sunt: vnde horum similitudine ex se quisq; poterit scientiam præsignare.

SOMNIORVM INTERPRETATIONIS ARS EX *similitudine desumpta.* Cap. X.

Ic etiam coniectores ex somniorum similitudinibus præsagiuntur. Anima enim è corporis functionibus soluta per somnum, & sibi ipsi restituta, quasi in recessu quodam tota sibi sua est. In se ipsa reflexa per diuinitatis suæ principia, cœlestemq; cognationem, quælibet, quæ ventura sunt, videt, & corpori suo domicilio (quòd tunc penè mortuum est) cui præest, quibusdam coloribus, figuris, quantitatibus, & similitudinibus statum corporis explicat, & per visiones repræsentat, vt sibi ipsi caueat, non tamē semper, sed superum permissu. Ioseph Hebræus regio pincernæ prædixit post tres dies ad pristinum officium restitutum, ex vitis similitudine, quam ipse somniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis expressum vinum Pharaoni propinatum. Et pistori, quod post totidem dies patibulo suspenderetur, quum tria canistra somniasset super caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant, quum aues suspensorū carnes

carnes edere soleant. Et Pharaoni præuidit septem annos fututos vbetes pecoris & tritici, totidemq́. annonę & famis, quod in somnis vidisset septem boues pingues pascentes in palustribus, & septem alios macilentos etiam in ripa deuorantes præpingues. Et septem spicas è culmo pullulantes plenas, totidemq; inanes, & vredine tactas illas pulchras depascentes. Et quod ipsemet somniasse suum manipulum consurgere & stare, & fratrum manipulos circumstantes adorare manipulum ipsius, & Solem, & Lunam, & vndecim stellas adorare eum, interpretatus est fore, vt vndecim fratres, patrem, & matrē incuruarentur, & venerarētur eum. Rursus ex subcinetitio pane, quē somniauetat miles Median volui in castra Median, & peruenire ad tabernaculū, subuertere illud, & terræ coęquare, interpretatus est Gedeonis gladium castra funditus perdere, & Median capere. Statua, quam somniauerat Nabucbdonosor, erat capite aureo, brachijs, & pectore argenteis, ventre & femoribus æreis, tibijs ferreis, pede, cuius pars vna fictilis, altera ęrea, & lapis de monte abscissus percussit, & abscidit statuā, & euanuit statua, & lapis mōs factus est, & repleuit terram. Daniel ex Deo interpretatus est caput aureum esse Nabuchdonosor magnum, & pedem argenteum fore regnū, partem ęream, quod terræ vniuersæ imperabit, partem ferream, quod omnia hæc contererentur. Digitorum pars ferrea, terreaq; diuisio regni erit. Pars contrita, pars solida, ferrum fictili mistum luto, quæ commiscentur humano semine non adhærent, sicut ferrum non commiscetur testæ. Sic arbor in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cœlum repleret, forma pulchra, & fructifera, sub ea bestiæ, in eius ramis volucres, Sanctas de cœlo clamat. Succide arborem, destrue fructus, & disperge bestias, & volucres, sinite radices, & herbis extrinsecis alligetur vinculo ęreo, & ferreo, & tingatur rore cœli, commutetur cor humanum, vt fiat ferinum, & per septem tempora duratio eius. Idem ex Deo inrerpretatus est arborem esse Nabuchdonosor, cuius potestas omni terrę dominabatur, sed Angelus nunciat, filioq́., quod eijcieris ab hominibus per septem annos, & eris feta, & comedes fœnum, vt bos, & conspergeris rore, donec cognosces dominum tuum. Sed postquā cognoueris regnum à Deo, remanebit tibi, hoc est germen radicum eius. Sed ad Græcorum historias digrediamur. Aquila infortunium portendit, quia rapax, & sanguinolenta. Penelope aquilam somniabat, anseres, quas domi alebat, necantem, ex Homero Odisseæ vndecimo, vnde interpretatur Vlyssem procos sua bona destruentes necaturum. Pphilippus Macedoniæ Rex post nuptias visus est coniugi suæ per somnium affixisse Leonem, Aristander Telmeseus coniector grauidā mulierem affirmauit, haud enim solere vacuis rebus sigilla affigi, & Leonis natura parituram infantem. Alexander somniauit se cum matre concumbēre, interpretatum est vniuersæ terrę regno eum potiturum, concūbere enim prosternere est, matrē terram interpretatur, quod terra mater vniuersalis sit. Hecuba prægnans vidit in somnis se facem parere, qua regnum combureretur, peperit Paridem, cuius causa Troia combusta est, & in cinerem redacta. Quæ apud Artemidorum Daldianum leguntur, omnia ex rei similitudine desumpta. Syluę tristitiam, & animæ perturbationē designant. Sunt enim syluæ confusionis plenæ, seruis plagas denunciāt, quod è syluis virgæ cædantur, quibus ipsi cædantur. Plantare arbores optimum præsagium vxorem ducentibus, nam liberos procreabūt. Mulier ager est, plantantur in ea liberi, vt stipites in aruo. Hippocrates arbores germinantes, fructibus onustas, corpus se bene habere portendere dixit, si steriles, humani seminis corruptionē. Si folia deciderint humidis, ac frigidis humoribus lædi. Si germinant sine fructu, calidis & siccis. Arbores, quæ tardè veniunt, tardius mala propulsare, & morbis salutares. In oleis excremēta eijcere, prosperū, quod eiusmodi excremētis delectentur oleæ. Sic oleo perfundi gaudiū. Mala dulcia & matura bonū, præsertim vxoratis, & amātibus, mala enim ob dulcedinē Veneri amica sunt, acida verò lites, & cōtentiones. Mora & punica vulnera significāt ob colorē, & sanguinis similitudinē. Pytum prosperū notat, q̄ diu asseruetur. Ficus albę bonæ sunt, nigrę inopportuno tempore calumnias, & detractiones. Nuces, & quæcūq;

infringuntur, strepitum & turbationes ostendunt. Laurus mulieribus bona propter viriditatem, & speciositatem, sed iis, qui aliquid sperant, mala: propter eius amarulentiam. Pinus ad nautas refertur propter ligna, quibus constant naues, & picem, & resinam. Arborcam coronam aliter, quam supra caput gestare, sinistrum accidere notat, quū coronæ propria sedes caput sit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus, illos, priusquam in certamen venissent, vita functos, cum rali à terra non procul absint. Somniauit Xerxes se habere caput deuinctum oleaginea corona, cuius ramis vniuersa Græcia obumbraretur, eo omine, quod Athenæ oleæ inuentrix fuisset, in Græciam profectus est, & si multi id aduersarentur. Palma seruis libertatem donat, quum liberorum sit gestare coronas. Spinæ, & rubi ad securitatem valent, quum sepes inde fiant. Plura apud Platonem leges, & Ciceronem libro de Diuinatione, & natura Deorum, & Valerium Maximum. Et Aristides, & Iamblicus de arcanis Aegyptiorum tradunt ægrotantes somno ex similitudinibus curationes capere consueuisse, & Strabo in Epidaurici Aesculapij templo pernoctantes dicit aduersæ consuluisse valetudini. In Haruspicina eadem obseruatur similitudo, cuius aliqua etiam ex antiquorū scriptis colligemus exempla, non vt eis fidem præstemus, sed vt ostendamus in eiusmodi, & in cunctis similitudinem obseruatam. In augurali disciplina equus semper imperium, & bellum significat. Apud C. Iulium equus humanis propè pedibus natus est, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis, & ei terræ imperium portendi Haruspices respondêre, quem Cæsar magna aluit cura. Bellum etiam ostendit, claro Virgilij testimonio.

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Infelicem conflictum in Numantinis in Mancinum illatum prædixerunt pulli, qui escā non acceperunt, sed ex cauea euolarunt. Iuppiter maximo fragore tonans noctē, significauit Vlyssem apud Homerum iniurias procorum vlturum. Et cum vtrinque acies Græcorum, & Troianorum in procinctu prælij starent, sanguine pluit, significans Græcorū maximam stragem. Sacrificantibus Græcis apud Homerum, ex ara prorepsit serpens in proximum planum, in quo octo erant passeris pulli, Calchas bellum aduersus Troianos in nonum annum producendum retulit.

CONGRVVM SIBI CVLTVM SVI SIMILITVDINE singulas plantas demonstrare. Cap. XI.

NEC minus diuinè, quàm satis perspicuè summus ille mūdi antistes Agriculturam ostendit, vt qualem cultum vnaquæque planta sibi adoptari desideraret, talem indole præseferret. Flagitant enim singulæ plantæ peculiarem cultum non solum sub diuersis solo, cœli plaga, & mundi situ, sed sub eodem cœlo, breui intercedente interuallo tota varia & diuersa est, vt nil in vniuersum de eis perpetuo præcipi possit. Vnde priscorum sedulitatem in condendis earum præceptis semper vanam, & ridiculam existimauimus. At quia Agricultura diurno, & diuturno hominum victui adeo necessaria est, vt sine ea mortalium sors consistere non posset, naturæ industria factum est, vt vnaquæque planta, sua forma, similitudine, & viuendi modo, idoneum cultum, & tempus demonstret, ita vt simplici inspectione, & obseruatione conijci possit. Nos paucis & perspicuis rem aperiemus. Ex syluestrium plantarum inspectione, quæ sponte naturæ nascuntur, obseruare licet. Radix vnica, simplici stylo prorepens, profundum solum deposcit, vt cupressus, pinus, pyrus, & esculus, nam quantum corpore eminent, tantū radice descendunt. Quæ vero breui, contorta, & per summa cespitum vaga, pauco contenta est, vt olea, prunus, punica malus. Quæ gracilioribus fibrillis innititur, vt in villos, stamina, vel tenuissima filamenta abeat, solutam & tenuem terram exposcit, quo facilius eam subire

bire possit, vt atriplex, blitum. At dura & solida, duram solidamq;. Quæ à caudice lata in mucronem se diffundit, vt cuspidatus cuneus videri possit, macerias, & diruta ędificia quærit, saxorumq; interuenijs depacta viuit, saxifraga dicta. Vt morus, ficus, vlmus. Arbores ad germinationem properantes, vt amygdala, persicus, præcox, & armeniaca, quę Ianuario florent, primis æstiuis imbribus plantantur; quæ serò, vt morus, poterimus serius serere, vt vitis, & malus: oportet enim sub terra aliquantisper lateant, vt solo vniantur, & concipiant, & quæ intermedio tempore germinant, poterunt intermedio autumni, & veris plantari. Frumentacea, quæ ieiuno aspectu, & macilento sunt, pingui nenuacto gaudent, & fœcundo lætamine. Ieiuna plus cibi optant, sicca corpora largum & pingue alimentum desiderant, sicco & macro nil vtilitatis hauriũt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo delectantur, vt colore, & viribus proficiant: & in arboribus cęteroquin reapse idem. Auerruncandam se demonstrat herbam, quæ vitium, & importuna comes segeti est. Caduci palmites, qui vbi terram attigerint, radicantur, iterumq; nascuntur, repleturi omnia, nisi coerceantur, vt vites, se propagari velle fas est credere. Ea inseri flagitant, quæ abortus & degeneres fructus ostendunt. In insitione ea coalescũt, quibus eadem corticis natura, quæq; pariter florentia eiusdem horę, germinationem, surculorumq; societatem habent: nam quoties humidis repugnant sicca, & mollibus corticum duri; difficillimè concipiunt. Quæ densiori libro vestiuntur arbores, quia ex terra copiosum humorem sugunt, emphyllismon desiderant, vt ficus, olea, cerasus: aliter cum surculus intra corticem, & lignũ adigitur, corticis fascia disrũpitur. Quæ tenui cortice iunguntur, foris exuccæ, pauciori humore contentæ, tanquã relicto cortice humor in interiorem medullam se receperit, vt vitis, citrea, engentrismõ quærunt, & in nutritio parentis sinu aduenam surculum alunt. Quibus labat humore nimio cortex, ac subest pinguis succus conuenit enophtalmismon: gemmam enim ex alia sublatam includunt, & in mollibus corticum lecticis blandè recipiunt, & viuaci compage coeunt. Quibus detruncata brachia non renascuntur, denegata est insitio: nunquam agricolis conspecta est cupressus, picea & pinus, quæ alienos partus aluisset. Resinam & picem collachrymantes, reliquarum inoculationis, & insitionis consortiũ aspernantur. in picea & pinus nunquam insitus termes comprehendit. Putationem illę arbores quærunt: quæ nimia fœcunditate exhauriuntur, vt vitis, coercetur enim eius luxuries putatione, eodem modo quę lasciua ramorum petulanitia syluescunt, vt oleæ. Quę attonsione verò lęduntur, nil adiuuendum suademus. Quę aquosos & magnos breui temporis interuallo fructus producunt, paludosis, & opacis gaudent, vt pepo, cucumis, cucurbita. Quæ magno turgentes volemo, longiusculo tempore, vt coronea, citria, & mala humidis, vel quæ irrigari possint. Quę minusculos, vt lotus, cornus, palma, montes & sterilia loca. Flores hilaris aspectus, & venustę elegantię vt rosæ apricari gaudent, tristis & luridi, opaca loca sectantur, vt buxus, cupressus, solanus, & similia. Quæ quia operi huic dicato copiosè tractauimus, omittemus, sufficiat aliqua delibasse, vt ostenderemus similitudine, & sui forma omnia internas dotes demonstrare.

HOMINI, QVAE EX PLANTIS, EIVSQVE PARTIBVS humana membra mentientibus oriantur commoda. Cap. XII.

SED quia hæc similitudo vaga, multiplex, & in magno est ambitu, ne perplexa, aut magnopere confusa recensione legentium animos perturbemus, tabellam partitionis solitam subdimus, vt & memoriæ breui compendio consulatur, & rem paucis, & perspicuis in concinniorem seriem digeramus. Occultæ igitur plantarum proprietates similitudine demonstrantur, primo animantium, mox inanimatorum. Dicemus primo animantium, videlicet hominis, quadrupedum, volucrum, piscium, & reptilium. Homini suis

quibus medetur, ſed morbos, nec ſo
ni ſuis ſimilitudinibus non ſolùm humanos artus, ſed ſuis actio-
lùm ſuis partibus, vtpote radice, trunco, fronde, flore, fructu, & ſemine, pulchritudine, &
nibus, & moribus, vt frondes retinendo, abijciendo, ſobole, numero, metal
deformitate, & vnà mores & actiones animalium. Inanimatorum ſunt ſtellarum, ar-
lorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recenſebimus, quæ humani corporis humo-
tuum ſimilitudinem habeat, nec ſolùm partes, ſed partium partes. Plantarum bi-
res in alimentum aſſumpti, eoſdem humores augent, vt pituitoſi pituitam, bilioſi Atriplex,
lem, ijdemq; in medicamenta recepti delegatam vim habent eoſdẽ trahendi. morbum
cuminum, ammi liquore flauo lineſcunt, continuo eſu, & vſu bilem augent, ingenio
regium & pallorem inducunt, eędem atriplex, cuminum, & eiuſmodi ſuopte augent
flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atri plantarum colores, choleram mor
in tantum, vt dœmoniaci videantur, vt braſſica, thymum, papauer, hyoſcyamus, herba-
boſq; inducunt atræ bilis alumnos, quorum deiectionem moliuntur earundem in-
rum ſucci, vt braſſica, epithymus, veratrus nigra, & madragora. Albam pituitam
ducunt, eliciuntq; albiflorę plantę, ocymum, elleborus albus, ſambucus, & dapbnoïdes.
Quæ ſanguineo ſucco madent, ſanguinem purgant, vt roſa, centaurium, rhabarbarum.
Menſes ſupprimunt, & vulnerarię ſunt, morus, punica, ciſthus, polygonon. Sic miſti co
loris plantæ miſtos humores tollunt, vt parthenium melino flore per ambitum albo,
pituitam & bilem educit, caſia rubra, carne nigricante, ſanguinem à retorrida bile ex-
purgat, vel flauam, quæ in atram degenerauit. Lactuca, ſonchus, tithymalus lactuoſæ
ſunt, lac prouocant, & genituram adaugent. Ad alopeciam valent capillares plantę,
adiantum, trichomanes, & polytrichon Apuleij. Carnoſæ, lignoſę neruoſęq;, vt bulbi,
abrotonum, & poterium, carnem, oſſa & neruos augent, ſanantq;. Quæ externos artus
referunt, vt orchides teſticulorum ſpeciem præſeferentes, ſunt veneris incentiuæ. Di-
gitis hermodactyli medentur, qui digitati ſunt. Quæ internos, ad cor valent, citrium,
nardus montana, & antitora, labanteſq; ſenſus reficiunt. Ad lienem aſplenum, quod
eū abſumat, ad pulmonis vlcera pulmonaria, ad tracheã arteriã caſia, ad mulieris vterũ
ariſtolochia, ad veſicam ſolanum haliacacabũ, & maiora, quę tertio libro continentur.

QVOD PLANTAE, QVAE ANIMALIVM PARTIVM REPRAE-ſentant ſimilitudinem, eorum virium compotes ſunt.

Cap. XIII.

SVNT eędem, quę ſimilitudine non hominum, ſed animalium membro-
rum effigiem repręſentant, vt eorum virtutum compotes intelligantur.
Hic accuratius curam impendere debet, hinc ex abſtruſiore naturę penu
plantarum proprietates, & diuitiæ promuntur. Diximus in priori Phy-
ſiognomonia, quod quemadmodum homo ſolus animalium omnium
mores habebat, fortis vt leo, verſipellis vt vulpis, luxurioſus vt ceruus,
conuiciator vt canis, ſic cunctorum animantium morbos patitur; laborat enim quar-
tana vt leo, alopecia vt vulpes, luxúria vt ceruus, rabie vt canis, ob id artifex natura ani-
malium membrorum in herbis oſtentauit figuras, vt perdiſceret omnium miſerrimus
homo, quomodo ſuis morbis opem afferre poſſit. Nos in hac Phytognomonica merum,
& verum dogma ſectabimur, quo in Phyſiognomonicis vſi ſumus. Diximus propria ſi-
gna in veſtigando primas partes ſibi vendicare, & propria eſſe ſigna ex animalibus de-
ſumpta, quæ cum paſſionibus retro commearent, mutuoq; conuerterentur, vt cui ſignũ
competat, eidem & effectus, & cui affectio, pariter & ſignum, & quę ſignis vacent, &
effectibus vacent. Exemplum attulimus. Ad diſquirendum proprium fortitudinis ſignũ,
conſiderauimus animalium genus, cui in vniuerſum ea inſit paſſio, vt Leonum generi,
poſt alia animalium genera, quæ non vniuersè, ſed peculiariter eandem paſſionem pa
tiantur,

tiantur, vt equus, taurus, aper, vrsus, mox signum considerandum, quod leonino generi nunquam desit, & alijs particulatiter, vt quæ fortia sint, habeant, imbecilla verò carcant. Id erit extrema magna habere, quod inest vniuerso leonum generi, & leo, taurus, & vrsus fortis, etiã extrema magna habent, & quibus signum id deest, sint flaccida, illud erit verum fortitudinis signum, præsertim cum illis attubus exerceatur fortitudo. Ex his arguimus. Omne extrema magna habens erit forte. Ad canonicam nostram redeundo, vestiganda est planta, quæ aduersus vitulentos serpentium ictus pręstet. Primo considerandum est in plantarum familia, cui pręcipua dos sit serpentum morsibus mederi, & quum ad pręsens non succurrat dignius, sit rubotum species. Mox alia vestiganda sunt genera, quæ non vniuersaliter, sed particularitet ea virtute muniantur, vt pyrus, & olea, mox nota contemplanda in rubo, quam omne genus possideat, & quę alijs insit, quibus illa virtus, & illa erit vncas, & hamatas spinas babere viperarum, aliarumq; serpentum dentes exprimendo, quibus mordendo venenum infigunt. Rubus maxime senticosa est, pyrus & olea spinis carent, quę gnauiter cõtra venenum operantur, at oleaster, & pyraster spinosiores, & valentiores in operando sunt: & spinosæ herbæ contra venena sunt, vt tribulus, paliurus, rhamnus, spina alba, chamælco albus, smilax aspera, eringium, & carduus benedicta, quæ non solùm, ad serpentum ictus, sed rabidi canis, scorpionis, phalangij, & aliorum. At ne in signorum electu decipiamur, si insit vni animaliũ generi duplex affectio, geminumq; signũ, cui affectioni quale indiciũ conueniat, doceamus, & tunc in leone exemplum attulimus, qui duplici affectu prædıtus, fortitudine scilicet, & liberalitate, & duplex signum præferebat, extrema magna, & latam frontem, vtrum elata frons magnificentię, an fortitudinis peculiaris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus. Oportet animalia considerare taurum, equum, & vrsum, aliaq; robusta, quæ si magna habere extrema nouimus, & munifica non sint, neq; elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius, quàm roboris præcipuum argumentum intelligitur. Aspicienda sunt quoq; alia animalia, quæ munifica sint, & elata fronte perambulent. Hac eadem methodo in hac nostra Phytognomonica vtemur. Ceruum febribus, & veneno mederi nouimus, ne vestigantium ingenia distorqueãtur, vel anceps animus remoretur, vtrum phyllitis, quę ceruinam linguam effigie repræsentat, sit contra aculeatos venenosorum ictus, an contra febrium circuitus? contemplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in eo multum ramosa, & spectabili raritate visenda, considerabimus an alia quoq; sit herba, quæ ceruorum cornua imitetur, & eos sanet, quos serpens momorderit, & febres inuaserint, cum præcipuè cerui cornua contra venena existimentur. Ad manus veniet cuminum folia habere dissecta, ramosa, capillacea, acuta, ex aduerso alterno situ exorientia ordinata serie, in fastigijs ramosa, & dotes contra venena possidere non cõtemnendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitim ad febrium ambitus præualere, quum videamus non solum cuminum, sed ferulacea omnia eodem foliorum habitu cornua ceruorum imitari, vt fœniculus, ferula, pencedanũ, galbanum, euphorbium, nec ab hac forma abhorret melanthium syluestre, & eosdem vsus præstare. Ex his igitur quoniam scorpionem suis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, & aconiti species, ideo eorũ morsibus medentur. Serpentes radicibus suis quercus, bistorta, & vulgaris scorzonera, & earum venenis opem ferunt. Muscas, & papiliones flores cynosorchidum, & leguminum ad fœcunditatem valent. Sic polypodium ad polypum, & psyllion ad pulices. Maculosas serpentum pelles ostendunt aron, dracunculus, arisaron, & anguinum album. Squamas pinus, picea, & eringium & præstant ad earum venenum. Ex ferinis artubus demonstrãt viperarum caput echion, antirhinon vituli, cynocephalon canis. Caprarum cornua tragoceros, bouis buceros, galli cristas alectorolophos. Murium autes myosota, leporum dictamnos. Suillos oculos hyophtalmos, & canum cynopsis. Luporum os iris, & draconis dracunculus. Bouis linguam buglossum,

canis cynogloſſum, auis ornogloſſum, & cætera, quæ à linguarum formis nomen au-ſpicantur. Serpentum dentes ſenticoſæ herbæ, vt diximus. Mergi collum ſmilax aſpera, teſticulos canum cynoſorchis, aſini veretrum lilium, ſcorpionum caudam flores heliotropij, paſtinacæ piſcis, ſiue trigoni caudam paſtinaca radix, equi caudam equiſetum, alopecuros vulpis, leontopodion leonum pedem, lagopus leporis. Aparine viperarū conceptum imitatur, citrium, arbutus & iuniperus ſuperfœtationes leporis, quorum virtutes mutuæ iunt, vt latius quarto volumine referentur.

PLANTAS PARTIVM SIMILITVDINE HOMINVM *morbos, quibus medeantur oſtendere. Cap. XIIII.*

RESPONDENT & plantæ ſuarum partium ſimilitudinibus humanis morbis adeo vero ſimilibus, vt veriſimiles coniectentur illi morbo poſſe opitulari, idq; dupliciter, vel morbos ſimpliciter figurando, vel earū ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini poſſe ſubuenire. Ad id exequendum ſedula inſpectione plantarum partes introſpiciendæ ſunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & ſemen an parilitate aliqua morbos oſtendant. Exempla erunt. Plantę vineum ſuccum preſſu remittentes obſoleti coloris, caput temulentia teriunt, onothera, cyclaminus, mandragora, contra purpureum ſuccum hilarem fundentes, auertunt, vt roſa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculoſæ, arum, ranunculus, perſicaria, quæ prorſus maculas referūt, ſquamoſæ ſquamas, vt ſcabioſa, morſus diaboli, chamæleon. Vulnerariæ ſunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ ſpecies cruciata dicta. Glutinoſæ plantæ ad vulnerū vnguina eximiæ vires, conſolida maior, viſcus, aquifolium. Quartanas, & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi confoſſi renaſcuntur, nullum remedium præſtantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapideæ duritiei ſemina, lithoſpermon, lachryma iobbea ad deturbandos calculos nunquam ſatis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis, & papilloſis capitulis ſcatet, & arum minus tonſillas, & hęmorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua animalia & plantæ æquęuam vitam largiuntur, olea, palma, pinus, coruus, cornix & ſerpens. Contra ex putredine nata vitæ officiunt. Pingues ad ſaginam valent, olea, pinus, nux, ſus, hœdus, lacertus. Ad maciem inducendam, macilenta omnia fraxinus, cancamum, lepus, & lupus piſcis. Ad ſphacelismum cicer, ad vermes laurus, lupinus, cicer. Quæ ſupra ramos & frondes contra naturæ ordinem excreſcunt, humanorū artuum excreſcentibus partibus medentur, vt agaricū. Quæ candidis ſciſſuras ſuſtinent, ad cicatrices & vulnera certiſſimo experimēto vtiliſſimę, olea vlmus, & reſiniferę. Quæ corticem abijciunt, ad cutem deglubendam, & ſquamarum vitia vitis, & reſiniferę: Gummoſę plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, perſicus. Exudantes, & lachrymoſę ad lachrymas & ſudores valent, thus, myrrha, & maiora, quę quinto libro exequi pollicemur.

QVOD EX ACTIONVM SIMILITVDINE PLANTARVM *vires nanciſci poſſumus. Cap. XV.*

NEC ſolum facie morbos æmulantur, ſed hominum, & animalium cæterorum actiones referunt, ex quibus ſtrenui rerum abſtruſarum venatores multa poſſunt conijcere. Actiones plantarum vocamus naſcendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuerſum philoſophis relinquam, nec non conſiderando tempus, numerum motum

motum & eiusmodi similia, quæ plura sunt, quàm doceri, aut scribi possint, nos aliqua exponemus, quorum exemplo exquisiti vir ingenij poterit quamplurima inuestigare: nam si omnia superaddere ausi essemus, in immensum excresceret opus. Prolificę plantæ quę iuxta radicum stolones in numerosam sobolē emittunt, nobis proli famulātur, vt chamęriphes, asparagi, cratęogonum, & bulbi. Contra radices nepotum exortes, vt abies, pinus, cedrus fœtum perimunt, etiam in vtero parentis. Herbę caule, flore, fructu orbatę, admonent hominem maximè diras esse ad atocia, ceu populus, salix sabina, & hemionitis. Multiferę plantę fœcunditati mulierum conducunt, vt quercus. Arbores quę alijs arboribus sterilibus præstant, vt concipiant, ad steriles fœcundandas valēt, vt ficus & palma. Pulcherrimę plantę si ad pulchros filios procreādos valeant, non tam nescio, quam facile credo, vt palma, crocus, eliochrysos. Herbę quæ saxa suis radicibus terebrant, franguntq;, ad calculos frangendos insignium sunt virium, vt vix aliam reperias, quæ id magis præstet: sic omnes congeneres cosimilis virtutis. Tempus obseruare refert, quo florem, vel fructum præmonstrant plantę, nam morbis eo tempore inualescentibus conueniunt, officioso naturę munere, remedium demonstrantis, & formidinis tempus præmonentis, vt dracunculus, & fraxinus, serpentum morsibus impositæ opiferæ: adèo serpentes fraxinum procul fugiant, vt ne matutinas, occidentesùe vmbras attingant, & ad primas serpentium vernationes exerit se terra dracunculus & cum ijs in terram conditur, nec omnino occultato eo apparet serpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis auidissimæ, & viri ad coitum pigerrimi. Obseruanda sunt loca, in quibus aliqui vigent morbi, nam ibi & remedia connascuntur. Africa serpentum feracissima, fert aromata. In Argo copia scorpionum, ibi locusta nascitur aduersus scorpiones insurgens. In occidentali India gallica lues, ibi & guaiacum lignum nascitur. Vnumquodq; animal sui veneni remedium affert. Stelliones à demorsis deuoratæ sanant. Crocodili adipe in vlcus instillata, suo ipsius veneno medetur. Scorpio, draco marinus, & pastinaca, dissecti, & impositi plagis opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarum conijcimus salutares, aut noxias cum res, rosa, lilium, iris nobis argumentum præstant quamplurimis pollere virtutibus, contra cicuta, aconitum certissimę interneccionis causę. Produnt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, rosa alba, & alia moschi animalis odorē æmulantur, cordi & cerebro subueniunt, vt animal ipsū. Hirçulus herba, & saxifraga hircina, & alia hirci odorem referunt, luxuriem proritant, vt hircus. Cumulatiora sexto libro dabuntur.

PLANTARVM, ET ANIMALIVM MORES quomodo conijciantur. Cap. XVI.

PLANTAE, vt animalium actiones, sic & mores repræsentant, sed vt morum, ita & virtutum compotes sunt. At oportet prius animalium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus, ac ne fallamur in eorum perquisitione, cum difficilius sit plantarum, & animalium mores inuestigare, quàm earum partium similitudinē cognoscere. Tradetur à nobis modus, quo facile, vt spero, animalium vires possint inuestigari, immò & quæ ab antiquis reperta & tradita vera ne, an falsa sint, ad trutinā expēdere possimus & alia infinita repetiri possit. Idq; non alia ratione quàm eorum moribus, & mores tum ex apparentibus, non internarum, externarumq; partium anatome cognoscuntur: nam summus opifex animalium corporis partes ad eorum fuctiones explendas, accomodatas fecit, vt suos mores facile possent exequi. Mores vocamus ingeniosa, vel hebetia esse, vigilantia, & somniculosa, loquacia tacita & eiusmodi similia. Elephas, ceruus, simia, & psittacus, discendi facilitate præpollent, memorię conferunt, obliuionem fugant, & ingenio fauent, contra mures, arieres & asini ad imperitiam,

& indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyones, lusciniæ vigiliam afferunt, somniculosa ceu lepus, sus, herinaceus, vrsus alliciendo somno propinantur. Quæ somnianr, insomnia nobis mouent: vt lepus, simia, & arietes, & interdum vera. Canora & obstrepera ad loquacitatem, vt anser, gallus, canis. Et quæ noctu vocalia, valent vt in somnis patrara narrentur, vt rana, anser, luscinia, bubo. Contra lupus, rubeta, testudo aphona, taciturnitatem inducunt. Fortissima, vt leo, draco, gallus fortitudinem. Iracunda vt canis, vrsus iram accendunt. Præterea sunt dissimilitudines, & mutuæ quædã naturarum odia inter res surdas, etiam sensu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoq; cæcis flagrant discordijs, vt vires sibi impediant, & refrenentur: contra sunt & pares substantiarum similitudines, vt veluti inito quodam fœdere non renituntur, sed vltro se porrigunt, vt amico fruantur consortio, quæ Græci antipathian, & sympathiã vocant, nos plantarum & animalium mores dicimus, ex quibus mirificę vires indagantur. Cerastem horret elephas, ob id serpentes medentur elephantiasi. Equi odio habent lupos, medentur lupi anhelosis, qui morbus equos affligit. Mutuo inimica sunt serpens, & herinaceus: herinacei caro à serpentibus morsis succurrit, & serpens partum occursu vitiat, vt illico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Artagenæ ceruum amant, cuius cerebrum luxuriem mouet, quo morbo cerui obnoxij. Vlpes cum serpente amicè degit, vtriusq; caro ad elephanriam salutaris. Vitis brassicam perhorret, ob id ebrietatem propulsat litu, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ septimo libro describentur, ne diutius lectorem moremur.

MASCVLAS ET FOEMINEAS VIRES A MARIBVS, ET FOEMINIS plantis coniectari. Cap. XVII.

RELIQVVM est vt à maris & fœminę partium similitudine virium signa auspicemur. Naturę enim diligentissimi perscrutatores omnibus ferè tùm arboribus, tùm herbis vtrunq; sexum discriminarunt: nec pauca animaduersione, scituq; digna ex plantarum sexus dignotione perìcli tantes edocuere. Nam quemadmodum in humana Physiognomonia ex sexuum partium discretione internorum morum maxima pendebat notitia, ira & in hac Phytognomonica non sine magna naturæ benignitate in aliquibus distinctius, in aliquibus incertius plantarum sexus discerminatur. Est enim fœmina natura imbecilla, minusùe robusta, ideo fœmineę herbæ minus potentes, in fœminarum medicamenta veniunt, maris robustior, ob id mascula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus conuenit. Ad vuluarum præsidia fœmineę plantæ multa præstant commoda, masculę ijs noxię. Hippocrates mercurialem fœminam, quæ testiculis caret, miris laudibus in mulierum vsum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciẽdos menses, secũdasq;. Ar quia magnus philosophus, alumnus Theophrastus, eorumq; sequaces in sexus distinctione nimis supinè loquuti sunt, nos ex animalium Physiognomonia hoc modo distinguemus. Mas procero corpore præditus est, robusto, ossoso, neruoso, costis validis, brachijs, & manibus articulatis, carne duriori, ficciori, hirsuta, cute aspera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Fœmina contrario modo se habet, corpore paruo, carnoso, pingui, & glabro, in quo neq; nerui, ossa, aut venæ apparent, colore albo, fœtificans, viribus imbecillioribus, & dolosa, fraudulentaq;. Sic in arboribus fruticat mas corpore celsiori, sicco, ramis densis, validis, lignosis, neruosis, nodosisq;, fructu contumacibus, ligno coloratiori, cortice scabriori contecto, fructu pauco, vel plerũq, sterili, asperi saporis, odorato, tardè crescẽs, & tandem magis ad syluestrem habitum accedens, validis viribus, in operando firmis: contra verò fœmina arbore breuiori contenta, laeiori, pinguiori, ligno laxo, imbecilli, mollicello, enodi, eneruі, fragili, excolori, læui cortice, hilari, fructu magno, pulposo,

poso, inodoro sapotis vesci, & tandem habitu corporis comptiori, floridiorią; ad vrbanum & mitem accedenti, & in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, constantioribusq;, & quæ sępissime fallant; sed fructu fœcundissima, celerrimè crescens, & senescens. Cum enim corporis textus laxior, & humidior (quasi imperfectum genus) facilè crescit, senescitq;: imperfecta enim minus operosa, citius opus absoluunt, & incrementa capessunt, in mare sterilitatis causa densitas est, quæ non transmittit, & nimio robore, quo alimentum trahit, sibi consulit, & sibi soli viuit, & succum omnem in sua cõmoda conuertit, quũ natura vtriq; parti satisfacere non possit, & augmento & generationi, generatio enim partem superfluam alimenti desiderat fœmina autem alimentum non per se absumit, sed fructibus impertit, quia imbecilla est ex Theophrasto. Mas in alio genere concipit, mulier in se ipsa, planta in se ipsa concipit, & generat, quæ fœmina est. In animalibus quamplurima sine mare concipiunt, de channe traditur, & lepotibus vtramq; vim esse maris & fœminæ, & de alijs, vt dicemus. Ex his arbor durior, rigidior, macilentior, hirsutior, quę fieri cœperit, masculescere dicitur, nascens præcipuè in fabuletis, saxosis, ruderibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior, glabriorq; euadit, effœminari dicitur, in pinguibus, lætamine saturaris, humidisq; terris, vmbrosis, vt de napis, raphanis, alijsq; græci pariter & latini scriptores sępius vsurpant, & iam fœminas in mares muratas multas legimus. Sed videamus num maiores his subscribant. Theophrastus marem tileam à fœmina differre omnimodo dicit. Nanq; materies maris dura, nodosa, rufior, & odoratior, cortice quoq; crassior, ac detractus inflexibilis, nec semen fert, aut florem. Fœmina crassiore arbore, materie candida obsequentissima, ex qua cunæ fiunt, atq; cistæ, florem & semen affert. De quercubus verò loquens. Arborum vniuersarum quo ad genera sigillatim accipi possunt, plures sanè differentiæ intelliguntur, publica tamen, qua fœmina, masq; distinguitur, quarum altera sterilis, altera fructifera, vbi ambo fructifera, meliorem fœmina præstat. Peculiare fago, & haliphlœo quod in genere virili glãdes postrema parte lapidescũt. Quercus fœmina corpore neq; erecto, neq; excelso, sed in orbem comat, torqueturq; in alas, crebro ramorum sinu caua, glans ei dulcissima. Cerrus in genere roborum, mas excelso corpore, materie robusta, glans amarissima, nunquam in cultis nascens. Ex arundinibus armamentaria ab alijs distat præstantia nutritionis, quippe pinguiorem, carnosiorem, & in totum facie fœminæ lasciuiorem spectari, & folium maius & cãdidius habere, & minus lanuginis, & esse, quæ omnino glabræ sint, quas spadonias dicunt. Spissius mari corpus Indi tradunt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruosum & tenuem, caudicem non minus crassum, materies ei excors, totaq; solida, vt cornibus spissitate non absimilis respondeat, fœmina caudice fungoso, virgulis fruticat, infirma, hians, mollis, medulla prægnans, fistulosa & inutilis. In Ida mas sterilis, fœmina fructifera. Plinius nulli manifestius sexus, quàm palmis, nec sine maribus fœminas gigni confirmat, circaq; singulos plures nutare in cum blandioribus comis, illum erectis hispidum, afflatu, visuq; ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa viduas post sterilescere fœminas, vt coitus eius ab homine fit excogitatus. Ex maribus flore, atq; lanugine, interim verò tantum puluere insparso fœminis. Dum mascula florer, spatham abscindentes super fructum fœminę decutiunt, illa eo aspersu suos fructus nullo pacto amittit, vnde sit vt bifariò adiumento mas esse fœminę valeat: fructiferam enim fœminam vocant, quod veluti coitus est. Haud secus de ficu & caprifico dicendũ. Est enim caprificus in genere mas & sylue stris, ficus nunquam maturescens, sed quod ipse non haber, fœminis tribuit, nam suis fructibus fœminæ circumpositis, facit vt maturescat suos fructus & non labantur: ideo in ficcis campestribus permittuntur ad rationem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, inijciantur ficui. Caprificus lactis minus haber, robustior, spissior, fructuq; infœcundior, ac diuturnior vita, multoq; fico validior, nam tauros quoslibet feroces collo earum ramis

alligatos mirabili natura compescit. Sed vires inuestigemus. Mas plerunq; conceptus disperdit, fœmina verò ad conceptum valet. Aristolochia fœmina rotunda radice, ad vuluarum, & partuum remedia præstans, vnde nomen adepta, mas longa. Myrtus mõtana nigra maris nomen habet, domestica candida in cultis nascens fœmina, prociden tiæ & vuluarum fluxionibus vtilis, mas multò validior. Longum rapum mas est, rotundum fœmina, illud venerem concitat, validiusq; est medicamentis, fœmina alimentis idonea. Est cedrus mas, & fœmina, lautus, cupressus, & sabina, in quibus mares steriles & ad disperdendum conceptum valent, fœminę fructiferę. Phyllon Crateuę & Theophrasti, siue mercurialis vulgata, mas qui testiculis insignitus, ad mares generandos valet, fœmina ad fœminas. Artemisiæ duo genera, vnum lætius, habitiusq; folijs latioribus, quod fœminam dicimus, alterum vnicaule, folijs tenuibus, colore flauo, ad remedia fœminarum percelebre ex Regina Artemisia. Distingunt in pœonijs sexum ad muliebria vsitatissimæ. Altea maris formam sibi arrogauit, malua fœminæ, folia hirsuta, caule maiori, syluestrioremq; præseferens habitum, ad muliebres vsus præcipua. Vrticarum asperior altera, syluestrior, nigriorq;, altera non æque aspera: quam fœminam dicunt, ad menses, ad procidentes, & patefactas vuluas valens. Ex verbascis fœmina folia maiora latiora, candidioraq;, caulis subhirsutus, flos albus, ex luteo pallescens, nascēs in campestribus, mas niger, angustis folijs, caule tenuiori, nigriorq; folio. Aetites fœmina lapis intra se & velut in aluo habentem argillam suauem, candidam, ipsum friabilem, prægnantibus, & parientibus mulieribus maximè valet, non ita mas. Cætera omittimus putantes hæc sufficctura.

QVOD MOTV, COLORE, ALIISQVE FIGVRIS PLANTAE SYderum, metallorum, gemmarum similitudines gerunt, & earundem virium consortes sunt. Cap. XVIII.

REFERVNT & plantæ forma, colore, alijsq; qualitatibus syderum similitudines, & si non explent, saltim tamen adumbrant, nam si aliter possent, aliter quoq; demonstrarent, quorum facies & vires imitantur. Ex quibus strenuus perscrutator quæ hucusq; incerta ratione, & naturæ abdita maiestate laruêre contemplando, non vana spe lactatum se consitebitur. Solares herbæ vel forma, quod eius flores in centro bullatum glomerulum, quasi prominulum vmbonem habeant, foliolis ordinata serie in ambitu cingentibus, vt radiati videantur, vt oculorum, vel solaris faciei effigiem concinnent, vt chrysanthemo, & anthemidi. Sic enim colore, quod vt sol flauo colore coruscent, vel quod solis cursum sequantur, solsequiæ dictæ, vt ricinus, heliostrophon, helioscopius, & serides. Vel quæ occidente sole contrahantur, & in aquis condantur, & mane, quasi solaris cursus prænunciæ emergant, & ad ortum oscitent, vt niliaca lothos. Vel quæ sub solis circulo nascuntur, vbi maximè viget, & feruet, in Africa, vt aromata, quia sol syderum princeps, ideo hæ omnes cordi viscerum principi valdè magno emolumento famulantur, calideq; & siccæ temperiei sunt. Lunares herbæ sunt, vel albifloræ, vt allium, amaracus, œnanthes, dictamnum. Vel quæ rotundifoliæ plenum orbem humentis Lunæ repræsentant. Vel quæ lunato, siue in cornua sinuato, vt lunaria minor. Vel quibus in flore, folio, & caule nigricant sordes, vel candicant maculæ, vt videantur notas imitari, quæ Lunæ faciem inhonestant, vt cyclaminus. Vel crescendo & decrescendo eius vices indicant, & contrarias etiam, vt cepa, quæ Luna crescente rabescit, & decrescente gliscit, & ob id Pelusiotę Aegyptij cępam non edendam sanxerunt. Vel quod crescente luna singulis diebus flores promant, minuta verò deponant, & ad easdem vices redeant. Vel quod siliquæ argenteo colore splēndeant, & lunaris luminis repercussu noctu flammulentæ videantur, vt lunę lumen referant, vt in lunaria

grę-

græca vocata, & selenitide lapide videre est. Vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucem, eaq; silente condantur. Vel quod spumam, vel spumæ effigiem floribus, folijsq; ostentent, vt in eorum ore videre est, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgatæ commendationis sunt ad comitiales, nam cerebrum toborant. Duobus enim maximis cœli luminibus duo maxima hominis viscera dicata sunt omnium astrologorum suffragijs, cor, & cerebrum. Aelianus aglaophotidis meminit, quæ interdiu delitescit, noctu lunæ instar igneo fulgore coruscat, & ad comitialem morbum commendat. Sed à re plantaria egrediamur. Eandem fortem metalla & lapides sequuntur, quippe autum, quod solis lumen imitatur, valde cordi subuenit, sic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim me ditamur. Et hyacinthus cordi ex colore subuenit, quo solem refert, sic saphyrus melan cholię, amethystus ebrietatem arcet, quia vinum æmulatur, ophites lapis ad serpentum morsum valet, quod

Pluribus ille notis variatam tingitur aluum
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus ophites.

Dionysij lapidis frustillum effractum, & in aquam solutum, vinum redolet, & ob id contra ebrietatem valet. Aetites lapis veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero sonante, grauidis continet partus, cum vuluæ parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus è brachio amoueatur, & feminibus alligetur, vt fine dolore pariat. Alia posttemo libro describêtur, nam & sexcêtas, si licuisset, poteramus huc aceruare.

QVOD MISTAE PLANTARVM EFFIGIES MISTAS, ET CONtrarias sibi vendicent vires. Cap. XVIIII.

DIximus de simplicibus, nunc de mistis plantæ formis, nam sicut ex humanis signis duplices hominum mores cognosci posse iam olim meminim⁹ teprobę naturę, quos nefarios & proditores dicebamus, vt quid velint, nolint nequaquam agnoscas, nec sibi satis constent, immò contrariorum sunt morum, pij, crudeles, auati, prodigi, timidi, occisores. Eosdem planè mores in plantis esse non refragabimur, nec solùm similes mistas, sed contrarias facultates, vt frigefacere, tepefacere, humectare, & reficcare, occidere, sanare, destruere, & opitulari, quas medici mistas & inter se aduersantes facultates dicût. Ad id cognoscêdû scitote dici posse aliquod esse mistum, vel ex duobus naturis compositum, vt animalia amphibia, siue duplicia, vt castor, quadrupes, & piscis, in terris & aquis viuens, vtriusq; qualitates retinens. In plantis exemplum habes in scorodoprasо, siue allioporro, ex allio & porro mista planta, cuius natura promiscua, temperatis in eo vtriusq; parentis proprietatibus. Vel dicimus mistum aliquod, quod vniforme & sincerum: sed ex varijs coloribus, odoribus, ne dicam saporibus, & formis conflatum est. Nobis ad has plantas cognoscendas, ea vestigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturę homines cognoscendos faueabant, videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, vt crocei igneis admisti, vel viridantes cęsijs, vel plures circuli pupillam ambientes cęrulei, & sanguinei, vel pupillarum orbes inæquales, vel orbes fordidi igneis maculis, & turbidis. Eadem ferè signa Phytognomon agnoscet in plantarum floribus, qui earum oculos prę seferunt, nam vbi colorum in eis misturam animaduertetit intermistam punctulis & lituris, quas lugubres literas vocant, vel frondes, radices, & caules versicolores, vel rubidis, fuscis, croceis, vel nigricantibus notulis descriptos, vel varios conspicient odores, vel aliquod insuetû, quod in alijs videre non est, quasi præter naturæ normam, poterit,

terit illicò proferre, non mistas solùm, sed inter se aduersantes vires ei inesse. Exemplū apponemus. Lilium immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos suauissimi odoris, folia nescio quid tetri, & virosi halant, mistas qualitates demonstrat. Magno centaurio flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis succus flauus subrufescens, contrarias qualitates, & effectus præstat, colore flauo, caliditate, menses cit, & euellit fœtum ex vtero, & vulnera glutinando terrestris frigiditatis se participem notat, ex rufescente succo, & subcæruleo flore.

DE IVDICANDI METHODO, ET QVAE signa præferenda. Cap. XX.

ISCVSSIS iam multis indicijs magnopere accurata recensione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem venirēt, nunc operæpretium est indicare, quæ in iudicando primas partes sibi vsurpent, quæuè post habenda. Diximus in priori Physiognomonia eas notas præ cæteris sibi principatum assumere, quæ ex proprietate proficiscebantur, & ex proprie erant, quæ ex animaliū partium collatione opportunè eas referebant, vt extrema magna habere fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alectorolophon gallinaceæ cristæ similia folia exerendo, ad venerea illicia præstare cognoscebamus. Secundo ea sequuntur signa, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebāt adiantum, & trichomanes, quę rigidiusculis cincinnis, exilibusq; fibrillis capillorū faciē exprimebant & crines densos, crispos & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos significabant suis imaginibus, vt quæ faxeis seminibus, ad comminuendos calculos valebant, & propria dicebantur indicia, quod substantialem formam sequerentur. Sūt & aliæ notæ, quæ potius degeneres sunt, & manifestas qualitates indicant, forma, color, odor, sapor, lænitas, hirsuties, & similia, quæ ex locorum mutatione mutabantur, & pleries in longe diuersas, & fortasse contrarias commeabant. Sed meritò quispiam quæret, vt in humana Physiognomonia quęsitum. Vtrum signa firmiora essent, quæ ex vultu, vel pectore, dorso, an pedibus sumerentur? Diximus ibi ex vultu prima esse, & maximè ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorso, postrema ex pedibus: eadem in hac nostra Phytognomonica obseruando, quia dignior pars semen est, ad quod natura pręcipuè intendit, vocat Theophrastus semen perfectissimū naturæ munus, & Aristoteles stirpes ad semen esse natas dixit, quia ad semen vsq; duntaxat veniunt, dein post fœtum arescunt, ideo firmiora signa ex semine petenda Echium quia viperinū caput adeo argutis notis refert, vt ab eo nil dissideat, minimè vulgari experimento valet non modo à serpente percussis, sed eos, qui antea biberint, feriri non patiatur, immò & viperæ impositum torporem inducit, & necat. Alia signa ex floribus assumenda. Respondet flos oculo. Pulcherrima in homine pars oculus, florem ad ornandum, formosumq; stirpium genus reddendum à natura liberalissimè donatum retulit Aphrodiseus. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compositi, quod transparentes sint, & flores ex tenuioribus, & purioribus succis, quia plerunq; transparentes sunt. Radix omnis ferè alba, frons viridis, truncus cortice intectus est, sola in floribus colorum mistura, & varietas; & in ijs solus succorum internorum mistura, & colores spectandi veniunt, & ex his abditæ vires coniiciuntur. Et si in humana Physiognomonia dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoscerentur, & cogitationes; ita in floribus plantæ natura sedet, ridetq; & inde velut occultis verbis ęgris mortalibus vires reserat, & abstrusarum rerum thesauros. Et si natura in vniuersa nostri corporis fabrica admirabilis est, admirabilior nempe in oculis, quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & misturas composuit, vt diximus cęsios, virides,

virides, captinos, fuluos & varios, sic & in florum formatione stupenda videri potest, paruo in loco frondes, apices, stamina, & tam varios colores construxit, composuitq; . Est enim in his carbunculi tenuior ignis, amethysti fulgens purpura, est smaragdi vires mare, est sulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Sed quis de mirabili naturæ proprietate florum loqui potest? lasciuientis præsertim in tam magno gaudio fœlicissimi temporis vernæ hilaritatis? Sic signa quæ ex radicibus accipiuntur, eadem sunt, vt ea, quæ ex corde. Aristoteles eas vitæ causas vocat, cum ipsæ plantam alant, & viuere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius viuere, propterea quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo desumi, minima signa quæ ex frondibus, vt ea quæ ex capillis. Possumus & alia indagine scrutari. Prisci Physiognomones in humanis moribus perscrutandis, eorum vestigia ex ijs membris capienda dixerunt, quibus passio illa exercebatur, videlicet, quia cor iræ subiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora esse ijs, quæ ex cerebro, capite, & alijs partibus: pariter & fortitudinis à brachijs, humeris, & pedibus capienda, quòd ijs membris palestris vterentur; haud secus in nostra Phytognomonica. Si humores nobis purgandi sunt, plantarum humores inspiciendi, ijq; assumendi, qui nostris similes. Si ad oculorum medicamenta sunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quàm ex alijs partibus: quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem, quæ ad semen, ex earum semine. Præterea memorari non obliuiscamur, quæ in humana Physiognomonia commemoranda erant. Vni signo non esse credendum, & præcipuè communi, sed plura circa vnum congruentia speculanda erant, vt ex multis in vnum congruentibus iudiciũ proferetur, haud dispar difficultas in hac methodo, vt si accidat læuor in frondibus, non illicò inferendum humidæ qualitatis plantam, sed inspicienda natalitia loca, situm, & cœlum, his omnibus consideratis iudicandum. Id postremo duximus admonendum eos, qui huic scientiæ strenuam nauant operam, vt exercitatissimi sint in plantarum dignotionibus, oportet prius extima facies cognosca tur, quàm interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio anteuertar. Neq; quis vnquam eorum simplicium vires conijciat, quæ nunquã aspexerit, sed vbi plantam manibus assumpserit, consideret primo integram, mox eius partes, quàm diligentissime, scilicet radicem, truncum, frondes, fructus & semen, deinde natalicia loca, situm, æther, vbi sæpius nasci solita sit: & tempus quo à terra pullulat, adolescit, fructificat, pullulãdi, crescendi & fructificandi modum attentius perpendat: postremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc suum proferat iudicium.

EXEMPLA CONIECTATIONIS VIRTVTVM *plantarum.* Cap. XXI.

SED in hac virtutum disquisitione exerceamur, rosam contemplemur, & eius abditas dotes ex suæ extimæ faciei inspectione venemur, principio manifestas qualitates, mox occultas proprietates vestigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubescunt, vngues albescunt, & in medio crocea stamina videntur, non simplicis, sed mistæ qualitatis augurabimur. Rubedo igneæ subtilitatis, & caloris nos admonet, & stipticitatis, argumento, quòd si artificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, stipticitas, & operandi tenuitas abit. Albedo in vnguibus, & in alijs rosæ speciebus, frigiditatem, & aqueam humiditatem arguit, crocum calorem, eius natalitia loca sicca, arida, aspera, insolata, siccitatem & astringentiam. Sed ad interna descendamus. Sui pulchritudine, & decore cœlestem quodamodo maiestarem redolere videtur, ob id diuinis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores sunt, rubeus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc soluendo, flauam bilem educit, & ab ea sanguinem expurgat, vel cõtra

febres

febres ex bile exortas præstat ex Simeone Sethi. Croceus etiã staminis color est icteritiç, & vrinę ciedę perquã accõmodus esse indicãt, vt ex Mesue habetur. Flagrãs flãmę tubor, igni facro, non veteri, & inflamationibus præcipuè stomachi subuenit. Cruentus color adeo, vt finxerint Poetę ex vulnerato Veneris pede candidã adrubuisse, vel Cupidinis sanguine, ob id sanguinẽ supprimit, cruentas reiectiones sistit, & vulneratijs antidotis admisceri solet, ex Dioscoride. Folia albo & rubro colore mista, muliebres fluxus rubros, & præcipuè albos inhibent ex Plinio. Quia vini etiã pulchellũ colotẽ æmulatur, noxios capiti temeti vapores eius corolla aufert. Ex hominũ attnbus oculũ pręfert, & Poetę florem rosę tertę occulũ vocant, ob id Zoroastres in Geoponicis dicit, per integrã annũ non doliturum qui primum viderit calices in planta conclusos, & ex tribus ipsorum oculos confricuerit, rosis ipsis in planta relictis. Ros insidens rosis, munda pinna lectus, & genatum palpebris circumlitus, oculorũ lippitudini medetur. Foliorum partes candidę vngues vocantur, ab humanorũ vnguiũ facie, ob id oculorũ vnguibus pręstant. Sunt vngues in oculis, Celso teste, netuosę quædam adnatę membranę excrescentię à maiori oculi angulo, vt plurimũ ad oculi coronam ita procedentes, vt quandoq; pupillam operiant, Græci πτερύγια vocant. Vngues rosæ epiphoris salubres, vlcera enim oculorũ rosa fordescunt, præterquàm initiis epiphorę, ita vt arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia verò fine vnguibus ophthalmię, scilicet inflammationi prodest, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorũ pterigia, Dioscorides misceri solere dicit compositionibus, quas antheras vocant, cuius vsus ex Celso, Galeno, & Paulo erat ad digitorũ pterigia. Spinosa & acutissimis mucronibus infesta, ob id trita extrahit spinas & furculos, qui carni infixi sunt. Alabastri pilula verrucas refert, quas aufert ex Auicenna. Croceí in vmbelico crines, capillitiũ referunt, ob id syluestris alopecias pilo mirifice restituit. Multis alis causa est. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita vt à balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra sudoris virus corollarũ vice collo pędere debet, Auicennæ monitu. Ob suam pulchritudinem Veneri dicata est. Alabastri aqua sui latitia nitorem, & ruborem mulierum faciei conciliat, & eius folia vtuntur ad honestandas palpebras, & reliqua, quæ longum esset recensere.

QVOD SIT PHYTOGNOMONICA. Cap. XXII.

ST autem Phytognomonica virium plantarũ vestigandi methodus, ex partibus, & vitę, quæ insunt signis fixis, & mobilibus. Sed rationẽ diffinitionis reddamus. Diximus firmam vestigandi methodum, quia firmior, & veracior est viriũ plantæ vestigandi methodus, quàm ex signis hominum eorum mores: Nam vt diximus homines ratione intellectus electum habent vitij, & virtutis, quo carent plantæ. Aspexit Zopyrus in Socrate signa luxurię, & stupiditatis, sed vitia in anima non erant, quia ea philosophiæ studio abstulerat. Diximus virium, vt vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus ex partibus & vitæ, quia non solum similitudine suatum partium, humanas partes, morbosq; & animalium demonstrat, sed ex ipso viuendi modo, similitudines germinandi, fructificandi, & similibus vt supra. Diximus signis mobilibus & fixis, nam & fixa, & mobilia esse possunt. Fixa sunt, quæ sumuntur ex seminibus, radicibus, & floribus, quæ semper eadem sunt in omni loco, & cœlo, vt in semine echij, & orchidibus, sed mobilia signa sunt odor, sapor, color, forma, hirsuties, læuitas, quæ ad soli, cœli, cultusq; mutatione mutantur, vt in vrbanis & syluestribus plantis videbimus. Nominis declaratio φυτὸν planta est, γνῶσις scientia, sunt enim γνώμονες dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoscitur. Sunt & Athenis magistratus, quasi homines accuratæ prudentiæ, quasi scientia plantas cognoscendi. Et vt φυσιογνωμονία ex corporis aspectu humani mores iudicantur, sic φυτογνωμονία ex plantarum aspectu genuinæ vires poterunt diuinari.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

IACTIS iam dicendorum fundamẽtis, in præsentiarum lubet, & decet particularem cuiusq; narrationẽ aggredi, & è gentilitatibus, & natalitijs locis historiæ seriem inire, tum quia simplicioris, & minus operosæ cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum ijs primitus ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifestas, alias occultas esse, à manifestis incipiemus, easq; ab alimentis, quibus vescuntur, cœlo quo nascuntur oriri docebimus, & ex ijs quibus nascũtur misturis, ali, constare, & operari, idq; liquidò ex propriæ cuiusq; plantæ inspectione à quopiam cognosci posse. Ex soli enim natura, cœli habitu, loci genio, & cultus illecebris, vti stirpium effigiaturam, ita & dotes variari cõtingit. Aliæ enim vdis stagnantibus, præterfluentibus, vel salsis aquis nasci auent, aliæ alsiosis locis, summis aliæ montium iugis, vel præruptis crepidinibus, vel depressis conuallibus, aliæ feruidis, algidis, vel tẽperatis cœli segmentis viuunt, aliæ omni abdicato cultu in syluis se vltro porrigentes, aliæ viretis cultus blanditijs foueri quærunt.

QVOD VNA QVAEQVE ORBIS PARS IVXTA SVI COELI qualitates ex terrea mistura plantas progignat. Cap. I.

I vniuersas plantas ex terrea, & aquea mistura gigni, ac iuxta varias locorum qualitates, eisdem misturis quibus producuntur vesci, authoritate, ratione, & experientia demonstrabimus, Sole nitidius erit argumentum, plantas è vernaculis locis suas temperaturas nancisci, orsi primùm è veterum in natura procerum virorum sententijs. Anaxagoras Clazomenius ad Lecbinonem scribens, terram plantarum esse matrem, solem verò patrem dixit. Theophrastus ait Anaxagoram referre, aerem omnium semina continere, quibus cum imbre vnà delatis, omnia gigni asseuerauit. Diogenem ex aqua putrefaciente, & misturam quandam cum terra capessentre plantas nasci existimasse; sed Clcodemum non plantas solum, sed animalia ex mistura illa nasci, & quantò è turbidioribus, algentioribusq; tanto amplius animalium natura priuari. Sed is hęc quodàmodo a sensu remota dixit, conspecta verò esse, imbres putredines quasdam, mutationesq; humi facere, & cum humor altè descéderit, plantas ea ratione genitas nutriri, augeriq; posse, Sole feruefaciente, ac exiccante, quemadmodum & animalium generationem confici maior ferè pars authorum confirmat. Et terra agitata semper illius loci familiaria producere. In Creta Insula quocunq; loco terram mouerit quispiam, ni si feratur alia, cupressum gigni, protinusq; emicare: & in semimadefactis segetibus si submoueantur, tribulum exurgere. Sic laser in Lybia exortum imbre picoso quodam, crassoq; compluto; sed quæ annua, herbaceaq; natura facilius exeunt. Plinius aquas è cœlo cadentes omnium terra nascentium causas esse dixit, prorsus mirabili natura. Hactenus de veterum placitis. Ipse enim semper consonum veritati existimaui, quod è terra tàm plantæ, quàm aliqua animalia nascerentur, propterea quod inest in terra humidum, in humore spiritus, in vniuersum calor animalis, vt sint Iouis omnia plena. Ob id absq; præexistente seminio, sine vllo hominum opere, vt diuersi terrarum tractus succo, sole, situ, alijsq; constitutionibus diuersi sunt, ita quoq; diuersas plantas, & diuersis insignita qualitatibus produxerunt. Eiusmodi enim soler esse corporis habitus, cuiusmodi humores, quibus nutrimur, talesq; succi gignuntur, qualia sunt alimenta, qui bus vescimur. Id mihi animum submouit experimentum, quòd quum è profundissimis ædium fundamentis egestam humum conuasassem (vt omnis obiecti seminis suspicio tolleretur) atq; sub dio exposuissem æditissimis locis, ne aliùde ventus semina exportasset, non multis post elapsis diebus, è varijs terræ qualitatibus in quasillis varia herbarũ genera exorta sunt, sed neapolitano solo, cœloq; familiaria: nam alia argilla, alia puluis puteolanus, alia contritus lapillus, vel tophus produxit, sic vnaquæq; terra pro sua qualitate eiusdẽ qualitatis stirpes produxit: tophacea enim terra asphalritẽ trifoliũ pro duxit, vnde mons Neapoli imminens tophaceus à Galeno trifolinus dictus est, ex huius trifolij copia. Sic vrticas, rubos, mercuriales, & similia. Sic etiam passim videmus in terræ ageribus è puteis erutis, aeriq; expositis, quod sponte nascentes herbæ summã cutem amiciant, & amœno virore decorent. Sed quid longius euagandum, si hæc sacrarum testimonio literarum clara sunt? Inquid Moses, quod vbi Deus terram creauerit, & ab aquis diuiserit. Producat, iussit, terra herbam virentem, quæ ferat semen iuxta genus suum, cuius semen sit in semetipso super terram. Sic protulit terra herbam virentem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumq; faciens fructum, & habens vnumquodq; semen iuxta speciem suam, quasi diceret, quod cum Deus terram creasset, cunctaq; eius loca varijs qualitatibus insigniuisset, munifico suæ omnipotentiæ luxu vnaquæq; orbis pars iuxta suas qualitates herbas produxit. Tunc niuosa montium Septentrionis iuga taxum, thuiam, & celastrum erexerunt, & sub Solis cursu feruida-

Lybia odorata aromata misit. Iudæa Syriæ vna balsamum, Cyrenæ laserpitium, Sabæ thus, Arabia myrrham, casiam, & cinnamomum, Aegyptus sycomorum, Media citriū Persea cuciopheram, Phanos insula loton, Rhodus aspalatum, Babylonia palmā, mons Lybanus cedrum, Corycus crocum, Troia fagum, Bactri terebinthum, Hemus tamaricem, Creta cupressum, & dictamnum, Cyclades cyperum, Pontus absynthium, Europæ Illyria iridem, Macedonia petroselinum, Athenæ oleam, Olympia oleastrum, Cyllenemoly, felicis Campaniæ colles vites, temulentiæ nobilis succo per omnes terras inclyto, orientis Indi ebenum, India sericea vellera, occidentis Tylos lanigeras arbores, & guaiacum. Nec flumina lacus, & paludes à suis munijs feriarunt. Nilus papyrum produxit, Euphrates lotum, Strimon tribulum, lacus Orchomenius sidam, & iuxta Lybanum iuncum, & odoratum calamum, Colchides, & Galatiæ acorum, Aegyptiæ paludes colocasiam. Et tandem singulæ orbis partes singulas stirpes, vt sua ferebat qualitas, crexerunt, eiusdem proprietatis, quarum semina translata, ac blandimentis sata, suas qualitates adulterarunt.

QVOD VNAQVAEQVE ORBIS PARS EX TERREA MISTVRA *etiam animalia produxit.* Cap. II.

ET si quibus dubium videtur, quod stirpes ex aquea mistura progignerentur, consideret animalia quamplurima, & perfecta etiam ex putrilimo generari, quorum ortus difficilior omnibus iudicatur, & iam de eorundem exortu variæ sunt cōfirmantes Philosophorum opiniones. Inter Phœnicum, & Aegyptiorum placita censeri asserit Porphyrius animalium genera ex terræ visceribus proprepsisse Solis agente vi. Achelaus Atheniensis animalia gigni ait ex terræ calore, quæ limum lacti simillimum ad escā deliquauerit. Anaxagoras Clazomenius ex terra, humore, & calore cuncta emanasse, atq; id Anaxilao, & Euripidi eius discipulo legitur apud Diodorum non displ cuisse; quippe in Menalippo scribit, quum cœlum, & terra in sua loca se recepissent, terram arbores, volatilia, feras, & mortalium genus produxisse: nam terra putris omnino, mollis, & sole densata in suam superficiem tumores produxit, singulos suas putredines continentes, nocte circumsistente, aere irrorante, sole consolidante, tandem putredines illas ad summum produxit, maturato scilicet partus tempore, confractis vtriculis, omnium animantium genera exclusit, quare quæ maiorem calorem sortita sunt, altiuolæ effectæ sunt, quæ plus terræ, serpentes, quæ aquosa in suis generis elementa delata pisces euaserunt. Auicenna ait, quod res, quæ generatur per virtutem generatiuam, nō prohibet quin possit alio modo generari: nam esse potest, quod generatio sit ad generandum speciem, sed factio sit circa indiuiduum, & illud postea generare potest. Et qui dam suus amicus procreauit scorpiones; & illi generauerunt alios scorpiones, & potest generari homo, & ille generare, & conseruare speciem, & tandem factio & generatio se iuuant ad inuicem in saluanda spetie. Testis intecta, quæ Græcis ostracoderma dicuntur, nauigijs, vel mari fictilibus proiectis ex putrescenti spumoso limo generantur, purpuræ ex putri materia, limoq; buccinis ortus idem, in cœnoso ostrea, in arenoso conchæ, vngues & pectines, in saxorum cauernulis balani, & holoturia, per summa lepades & nerite, in cœnosis & arenosis pinnæ: denique testacea omnia ex limo, pro limi differentia fiunt. Sed in his fortasse dicet quispiam ideo id euenire, quia corporis congressus, vel commistio fieri nequit, sed plantarum more nascuntur. Idem in perfectioribus ostendemus. Anguillæ ex fœculentis stagnis aqua omni exhaustis, ac limo de tracto generanrur, si aqua plurima affluxerit. Aphiæ etiam ex superfluitante in mari spuma post multos imbres nascuntur. Mugilis, & cyprini ortus idem. Quippe videre licet locum conuallibus vndiq; septum, quem fons nullus irrigat, nullus alluit lacus, do-

niq; nil præter cœlestem imbrem admittit, & cum eum imbres replent, illico varijs piscium generibus repletur. Quæ omnia Aristotelis, Aeliani, Athenæi testimonijs clara sunt. Ranæ etiam, quæ suos in aquis natales habent, ex palustri limo generantur, nec solum ex limo, sed per se etiam nascuntur, conspersis tantum imbre littorum, & itinerum pulverulentis arenis, temporariæ dictæ, sic etiam serpentes. Macrobius in Aegypto mures ex terra, & imbre nasci scripsit, mitto anates illas, vel eius congeneres aues in Scotia, in Orcadibus, & ad Temesim amnem, quæ conchis nascuntur, quæ nauium musco, & limo semiputridis carinis euelluntur, labantes in sicco moriuntur, quas verò æstus maris alluit, conchis excluduntur.

PLANTARVM ALIAS PEREGRINATIONES PASSAS, ALIAS *minimè, & alias media natura esse.* Cap. III.

Lantarvm, quæ supra memorauimus, aliæ tam miti, vrbanoq; ingenio sunt, vt ad nos è suis peregrinatæ regionibus, nactæ humum suę naturæ accommodum, cœli tractum, nec nō alimentum eo simillimū, quo suis in locis alebantur, patrij cœli oblitę, adeò cicuratæ sunt, vt vernaculæ videantur. Multæ enim Romæ asportatæ fuerunt à maiestate illa terrarum principis populi Romani. Persicum à Persea, cerasum à Cerasunte Pontici municipij in Italiam à Lucullo allata sunt, Mithridate debellato; tamq; apud nos fœcunda sunt, & læta prosiliunt, vt potius Persæ, & Cerasuntij à nobis petijsse, quàm ad nos misisse videantur. Zizipha & tuberes æquè peregrina sunt, atq; è Syria & Africa Sex. Papinium attulisse scribunt. Pistacia Vitellius in Italiam primus intulit è Syria: sic amygdalæ è Thaso Thraciæ vrbe, castaneæ à Castana Magnesiæ oppido, vt Nicander ait. Iuglandes peregrinas esse, & è Regibus Alexandro Magno, & alijs trāslatas indicant græca nomina, quod nux basilica nuncupatur. Cirrium è Media, vel Hesperidum hortis in Græciam Herculem detulisse tradunt, cydonia è Cydone Cretæ oppido, granata è Carthagine, & ob id mali punici nomen sibi vendicasse, myxa, & damascena pruna è Damasco Syriæ aducta. Alię verò vel cœlo inuidente, vel solo repugnante, tàm rudis, contumacis, feriq; ingenij stirpes sunt, & indociles nasci alibi, quàm vbi cœpere; nec in alienas commeant terras, vt ne quamplurimis quidem obsequijs, ac in statu illecebris nostro huic tractui assuescere potuerunt; sed cœli clementia, hortorū amœnitate, reliquarumq; stirpium consortio spretis, in sua loca, à quibus originem duxere, tandem se recepere. Fastidit balsamum alibi nasci, non habet vires frutex cinnamomi in Syriæ vicina perueniendi, non ferunt amomi, nardiq; delitiæ, ne in Arabia quidem ex India nauc peregrinari; tentauit etiam Seleucus Rex. Et si arbores ipsas plerunq; exorauimus, vt viuant, atq; transmigrent, & à solo aliquanto impetrauimus, vt alienas alat, aduenasq; nutriat, cœlum nullo modo quit flecti. Virgilius.

Diuersæ arboribus patriæ, sola India nigrum
Fert ebenum, solis est thurea virga Sabæis.
Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsamaq;, & baccas semper florentis achanthi?

Aliæ stirpes sunt, quæ & si alienis in locis viuunt, maxima cultus diligentia viuere coactæ sint ob cœli, telluris, alimentiq; diuersas constitutiones, nec augeri, nec fœtificare valuerunt. Babylonia indyta est palmis, sunt in Europa, sed steriles, ferunt in maritimis Hispaniæ fructum, verùm immitem, dulcem in Africa, sed euanescentem, nec in alia terrarum parte, nisi in calida, sed nusquam frugifera, nisi in feruida: nam & si promisit,

misit, ostenditq; , ea educare fastidit, quæ tanquam inuita peperit: sed si quis nostratem hanc palmam apud Babylones ferat, & reddi frũctiferam, & loci illius domestici similẽ. Viuit in Italia piperis arbor, casiæ etiam in septentrionali plaga, vixit & in Lydia thuris: sed vnde sorbentes succum omnem ex eis soles, coquentesq; lachrymã? Persea in Aegypto & locis proximis fructificat, in Rhodo vsq; ad florem duntaxat deuenit. Sic etiam de moro aegyptia retulit Theophrastus. Frigus inimicum lauro est, circà Bosphorum Cimmerium Panticapeo vrbe omnimodo laborauit Mithridates Rex sacrorum causa laurum, myttumq; habere, & non contigit. Edetam in Asia parte superiore Syriæ nasci negauit Theophrastus, nec in India, nisi in monte Mero. Quin & Harpalum omnimodo laborasse, vt sereret eam in Medis fructu. Sic centaurium in Elio agro fœcundũ est, in montuosis infœcundum, in planis flosculo tantum gaudet, in concauis nec floret quidem, nisi improbè. Casia nostro orbe si nascitur non frugifera. Ob id optimè dixit Plato, varijs rerum generationibus esse visuntur in terris loca varia. Et Porphyrius locus, non secus ac patria esse principium generationis: ob id non vbiq; locorum quælibet planta, vel animalia gignuntur.

QVAEDAM ANIMALIA ALIQVIBVS LOCIS NON SVNT *aliqua transmigrationem patiuntur, aliqua media naturæ esse.* Cap. IIII.

IDEM in animalibus conspicere licet. Sunt rudes & alpini homines vrbium delitias aspernantes, nec alibi, quàm in suis mapalibus habitare possunt. In nonnullis locis alia gigni nequeunt, in alijs generantur minora, & breuioris vitæ, nec prosperæ: plurimumq; discriminis ex ipsa regione, oriri certum est. De quibus Plinius. Rerum naturam nõ solum alia alijs dedisse terris animalia, sed in eodem quoq; situ quædã aliquibus locis negasse. In Mæsia sylua Italiæ non nisi in parte reperiuntur glires. In Lycia dorcades non transeunt montes Syris vicinos: onagri montem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Hellesponto in alienos fines non commeant cerui: & circa Argi nussam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis. In Pordoselene insula viciniam mustelæ non transeunt. In Bœtię Lebadia illatæ solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota subruunt arua talpæ. In Ithaca illati lepores moriuntur: in Ebuso cuniculi non sunt, scatent in Hispania, Balearibusq;. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula: eædẽ aliò translatæ canunt. In Italia muribus araneis venenatus est morsus: eosdem vlterior Apennino regio non habet. In Olympo Macedoniæ monte non sunt lupi, nec in Creta insula, vbi quidem non vulpes vrsiue, aut omnino nullum maleficum animal, præter phalangium. Mirabilius in eadem insula ceruos, præterquàm in Cidoniatarum regione, non esse; item apros, & attagenas, herinaceos. In Africa autem nec vrsos, nec apros, nec ceruos, nec capreas. Milesij agri locis propinquis cicades alternis gignuntur, alternis non. In Ponto neq; mollia, neq; testata sunt. In Illyria, Thracia, & Epyro asini parui habentur. In Scythica terra, & Celtica nulli, propter immodicum frigus. Leones in Europa potius sunt, pantheræ in Asia; in Europa autem nullæ. Ibis Aegypto peculiaris est. Et tandem multæ sunt, quæ si alijs locis transferantur inuita, ægrotant, & moriuntur.

EX LOCI MVTATIONE PLANTARVM QVALITATES mutari, & animalium. Cap. V.

ED peregrinæ plantæ alijs locis inquilinę, si solum, idemq́; cœlum nactæ fuerint, vt ad cognata translata videantur, easdem vites habitus as quis nescit? At loci genio nō consentiente propter internas soli, cœliq; qualitates, diuersas sortiti temperaturas congtuum videtur, vt pristinę virtutis pats aboleatur, pars autem temaneat: at longis dissita loca spatijs, vt omnino contrarium nancifcantut solum, & alimentum, de sua natura demigrabunt, vt vix pristinæ aliqua inhæreant vestigia, & ferè aliam suscipiant naturam, vt paulo post videbimus: quum in vitium, vel alias species abeant. Vittuuius à soli proprietatibus plantatum immitti qualitates explicatius ptobat. Hęc, inquit, dissimilibus saporibus à tertæ proprietate perficiuntur, vti etiam in fructibus videtur. Si enim radices atbotum, aut vitium, aut reliquotum seminum non ex tettæ proprietatibus sucum capiendo ederent fructus, vno genere essent in omnibus locis, & regionibus omnium sapote. Sed animaduettimus insulam Lesbon vinum protropum, Mœoniam catacecaumeniten, item Lydiam meliton, Sicilia mamettinum, Campania saletnum, in Tertacina, & Fundis cœcubum, reliquisq; locis pluribus innumetabili multitudine genera vini, virtutesq; procteari, quæ non aliter possunt fieri, nisi quum tettenus humor suis proprietatibus sapotum in radicibus infusus, enutrit materiam, per quam egrediēs ad cacumen, profundat proptium loci, & generis sui fructus saporem. Quod si tetta generibus humorum non esset dissimilis, & dispatata, non tantum in Syria, & Atabia in arundinibus & iuncis, herbisq; omnibus essent odores, neq; arbores thurifetæ, neq; pipetis darent baccas, nec mirrhæ glebulas, nec Cyrenis in fetulis laser nascetetur, sed in omnibus tettæ regionibus, & locis eodem genere omnia proctearentur. Has autem varietates tegionibus & locis inclinatio mundi, & Solis impetus proprius, aut longius cursum faciendo tales efficit tettæ humores, quæ qualitates non solùm in his rebus, sed etiam in pecotibus, & armentis discernuntur. Contingit mutari fructus, inquit Theophrastus, aeris, & terræ qualitatibus, hęc enim sunt, quæ alimentum his suppeditant, nec solum semina & plantæ, sed mutantur & animalia. Mutantut fructus odote, colote, succo & magnitudine: semina nigra in candida mutantur, & candida in nigra. Myrtus in Aegypto odoris suauitate pręstat: acida punica pręstabiliora euadūt in Aegypto, & Cilicia, alia enim dulcia, vinolentaq; fiunt, alia fine ligno & specie visenda, quæ mutatio non protinus; sed tertio anno fit: & ad summum alimenti qualitas omnia facit. Perseam in Perside tam præsentis veneni esse, vt vescentes intetimat, in Aegyptum verò ttanslatam, & peregrinatam mitigatō cœlo pomum euasisse esui iucundum. Cicuta apud nos et cetatum est virium, ob id Thrasias Mantinensis, & eius discipulus Alexia sumendam cicutam censebant non vnde liberit, sed è Susis, & si quæ alia loca prægelida, & opaca constatent. Niget ellebotus hebes, imbecillisq; multis in locis expetitur, sed in monte Oeta pręstantissimus est, & meliot patnasio, aeris, & alimenti varietate. Qua de re Hippoctates Democritum curate gestiens, è montibus colligendam curauit. Iris in Illytia meliot erit, quàm in Macedonia, in Thracia verò, cæterisq; frigidiotibus locis coctura repugnantibus odore penitus caret. Dictami, & pseudodictami eandem esse natutam existimant, sed quod lætiotibus locis exit, degenerare, falsumq; cognomine. Et tandem nullum esse locum, qui mutare non queat, affirmat. Arum Cyrenis minimam præstat actimoniam, adeò vt rapis in cibum præferatut, verùm in quibusdam frigidiotibus locis adeo fetuens, & mordax est, vt mandentium os, & fauces exurar. Brassica n Aegypto nō estur propter amaritudinem, in Itali, & præsettim Neapoli, suauissimus est olus. Capparis in Lybia mitum in modum acris est, in Apulia diurnus & diuturnus est cibus. Floridi caules, qui è Cypro Venetias asportantur apud nos floretes clau-

cauliculos ptimo satu donant, vt Cypro, sed secundo, aut saltim tertio transit in vernaculos. Asphodelus ex Hesiodo, & cepæ idem vbiq; demonstrant, quorum actior, aut mitior sapor agri sequitur conditionem. Semina ex coctilibus incoctilia, & ex incoctilibus coctilia fieri Theophrastus alimentis acceptum refert, loca enim prætenuia, ac in solata obsequiosum alimentum, & facile donant, vt in Lemno & Aegypto etiam aeris causa, contra enim frigidiora loca, & spissa, vt figularis creta, vel madida & palustria in incoctilia, exucca, lignosa, & contumacia præbent, ob id fruges, quæ sub dio in area manserint, inobsequiosas fieri, & contumaciores ijs, quæ statim auferuntur. Lapidosa pyra in saxosis locis nascuntur: frumentum & cęteræ fruges præponderant ptopter alimentorum facultatem. In insitione fructus sapor, odor, magnitudo, color, & forma ex subiecti trunci qualitate mutantur, vt latius disputauimus in nostris libris de Agricultura, & tandem succus per plantarū potos per cuncta meabilis subiens, eas transmutat, vt lapidescant, & ferrescant etiam, vt ita dicam, si super ferri mineras oriantur, eadem cute permanente & grauitate, & duritie ferrea. Visitur in quibusdā locis, vt Georgius Valla refert, petrifico succo abundantibus, qui per radices & trunci poros exuctus, radices ipsas, truncum, ramos, folia, & flores in lapidem conuertit. Hæc eadem in animalibus: nam alimenta, vt aqua, in eis colorem, & qualitatem commutat. Aristoteles ait, animaliū omniū colores ab aquis permutari. Sūt & Bœotię Cephisos, & Melas, & Lucanis Cratis, inq; agris Clazomeniorum, & Erithreorum, & Laodicentium fontes, quorum potu, quamuis alba, proueniunt leucophea, in alijs pulla, alijs coracino colore. In campis Troianis Scamandet armenta rufa facit, ideo hoc flumen Iliacenses Xanthum appellant. In Scotia oues flauenti lana sunt, quod ex potu, pabulóue prouenire scribunt. Theophrastus in Macedonia ait, qui candida sibi nasci pecora velint, ad Aliacmonem ducere, qui nigra, aut fusca ad Axium.

PROBATVR ARTIS, ET NATVRAE EXPERIMENTO *plantas è terra, qualitatibus vires exugere.* Cap. VI.

D veritatem hanc elucidandam, quod ex varijs locorum succis suas hauriant qualitates stirpes, si quas superius adduximus authoritates & exempla minime suffectura iudicabit quispiam, numerosa experimenta adducemus artis, & naturę, videbimusq; quod si casu, vel arte id efficere valemus, multo credibilius natura id effici posse, nec solum in plantis, sed in animalibus etiā accidere. Et primo terra natura salsa, sapores vini, & pomorum corrumpit, Virgilio docente.

Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara
Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando,
Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat.

Nascens eleaticus inter vites, recenset Theophrastus vinum vsq; adeo redere prouocās vrinas, vt omnes qui bibant, graciles admodum ventre efficiantur. Sic elleboriten fieri dicit Plinius ex veratro nigro. Cato docet, sic fit & scammonites. Mira vitium natura saporem alienum in se trahēdi, qualem & salium redolent patauinorum in palustribus vindemiæ. Sic & elleborum feritur in Thaso, aut cucumis syluester, aut scammonea, quod vinum ectomatium vocant, quoniam abortus facit. Columella prohibet stercus vitibus ingerendum, quod vini saporem corrumpat. Mandragora vitibus adnata, somnificum facit vinum. Si nascitur mercurialis in vinetis copiosa, suo sapore vinum inficit,

inficit, & bibentibus ingratum redditur. Lupini in vinetis consiti, amati saporis vinū reddunt. Syluestre allium Franciæ, & Brabantiæ colonis in aruis in visum nascitur, quia tritico innatum prauum odorem & saporem communicat, quo farina, & panes im buuntur. Rutam, quæ in Macedonia circa Haliacmon amnem prodeat, comedentes affirmat Dioscorides emori, cum montosus is sit locus, & viperis scateat. Nec obscurio ri experimento animaduerrere licet in plantis, quæ supra alias plantas innascunt. Cassitha suis clauiculis finitimis plantis annectitur, vbi alimentum vberius nacta, suæ radiculæ exarescunt, exugendo alienum genium defraudat. Veteres Græci eius virium non meminere, quod non proprias, sed cui innascitur plantæ vires æmulatur. Arabicæ factionis Medici inquiunt, si calidæ stirpi inhæret, calidam sortietur facultatem, si decubuerit frigidæ, vim sibi frigidam vindicabit. Qui facultates illi tribuere, vires illius longe magis glıscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Filicula, quæ arborum caudicibus adnascitur, purgatiori succo, concoctioriq; alitur, ob id à Mesue præfertur ei, quæ solo, aut muscosis lapidibus adnascitur, nam suo inconcocto humore flatuosa est, & ventriculum subuertit, eiq; obest, sic de alijs, vt visco, hipeari, stelo. Valdè animaduertendum esse ab ijs, qui fungos edunt, nam edules perniciales multis de causis gignuntur. Si enim caligaris clauus, aut chalybs, aliqua rubigo, vel panni matcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, omnem illicò succum in venenum decoquūt, vel si noxijs arboribus adnascuntur, vt pote taxo, thapsiæ, & similibus, capaci venenorum cognatione virus exugunt. Nonullę sunt herbę supra mineralia nascentes, virtutem quandam metallicam haurientes, quarum succus hydrargiron glaciant, quod aliquando non paucæ admirationis extitit. In citeriore Germania intra Danubium vites emergere scribunt, quæ clauiculas & plerunq; folia ex auro ferūt. Idem legimus in Pannonia euenisse, cuius causam aurifodinis sub vite latentibus adscribunt. Crocum syluestre, quod sulphureis phlęgreis montibus innascitur, sulphuris virus hanriens, stannum aureo, & pulcherrimo colore tingit. Idem etiam arte fieri contingit: nam mutatis alimentis, inquit Theophrastus, omnia arborum genera permutari videmus: quippe ex syluestribus mitiora redduntur. Cum inijcitur alimentum radicibus, ab his omne ali mentum transmittitur, & dispensatur, & è radicibus inito principio protinus stirpem alterat, & postremo fructus immutat, quale nanq; principium, tale quoq; illud sequatur, quod ab ipso principio prodit necesse est. Adaquatio granata dulcorat, & mollificat, quippe aut nullo, aut molliore intus ligno, & meliora nunt. Stercus enim suillum suis radicibus iniectum, dulcem ex acido efficit succum. Cucumerum femina lacte, & melicrato macerata dulciores producit succus. Cato vitibus ablaqueatis ad mouendā aluum atri veratri fasciculos circumponit, de his vitibus quod deligit vinum, cyatho in ceteram potionem addito, aluum mouet sine periculo. Pruna purgatoria efficiuntur circa radices iniecta aqua, in qua prius colocynthis ebbullierit, sic enim venenosis fuc cis vitis, vel ficus radices inficiuntur, vt perniciosos producat fructus. Vnde si ars efficit, vt rei radicibus obrutę facultas in fructus transeat, quis aliter sentiet, vt cum terræ proprietas natura huiusmodi sit, atq; radicibus primo affectis tales plantas nō futuras?

PROBATUR NATURAE ET ARTIS EXPERIMENTO ANImalia ex alimento vires exugere. Cap. VII.

Idem etiam in animalibus experimur. Aqua pyrei agri, inquit Theophrastus, non plantas tantum, sed homines, qui in ea lauantur lepro sos efficit. Pueri à nutricibus cum lacte ingenium hauriunt. Pollux sanguinem ferinum cum lacte canibus præbere dicit, vt aptiores sint venationi. Est enim plantarum lac succus per radices haustus terræ, cuius qualitate plantæ ingenium informatur. Arcades non medicaminibus

minibus uti tradunt Theophrastus, & Plinius, sed lacte circa ver, quoniã tunc maximè succis herbæ turgent, medicantur; vbera pascuis. Bibunt autem vaccinũ, quod boues omniori sunt herbarum. Quibuscunq; in locis pecora scammonium, veratrum, aut mercurialem pascuntur, lac omne ventrem, & stomachum subuertit, quale in Iustinis montibus esse à Dioscoride proditum est. Siquidem capræ, quibus candidum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in vomitionem effundit. Sed caprinum aluum minus tentat, quoniam pecus hoc astringentibus pabulis, robore, lentisco, oleagineis frondibus, & terebintho magna ex parte vescitur: vndestomacho accomodatissimum reddi solet. Pecus depascens scammonium, ac elleborum, omnino mouere aluum Galenus tradit. Pecudum lac allio vescentium, allio casum olet. Serpentes, quæ balsamo vescuntur, læthales nõ sunt quum balsamum venenis medeatur, Aeliani testimonio. Pecus purgari silphio scribit Theophrastus, pinguescereq; vehementer, & carnes mirabilem in modum suaues esse. Apes mel optimum, & venenarum conficiunt ex herbarum floribus, quibus vescuntur. Heracleoticæ colligentes mel ex flore aegolethri in Ponto mel venenatum efficiũt. Aliud genus mellis in eodem Ponti situ manicon, siue mænomenon appellant ab insania, quam facit, existimatum rhododendri flore contrahi, quo carent syluæ. In Sardinia progenirum virus habet, Sardoum, vel Colchium infame traditur amaritudine. Ex buxo soluit aluum. Qui auiculas, quæ taxi baccas Italiæ deuorant, ediderint, alui profluuio corripiuntur. Cyrrhei perdices cibi gratia non capiunt, quod allia deuorent, & carnem insuauẽ habeant. Coturnicibus veratri semen grarissimus cibus, quamobrẽ eas damnauere mẽsæ. Coruos, qui æstate capiuntur, cauere oporret, quia eo tempore serpentibus vescuntur. Lepori coagulum optimum ad cogendum lac, quia lactuosis herbis vescuntur, vt lactuca syluestri. Tactis radicibus vitis elaterio, aues non tangunt vuas. Ex his medicorum optimum inuentum, ne nauseam ijs moueant, qui difficulter medicamenta admittunt, animalia his alunt, quæ volunt ægros sumere, dein ægro propinant. Exemplum erit. Si quis calculo mederi velit, hircum per hebdomadam lauro saturat, cuius sanguis calculo laborantibus datus cum vini cyatho proficiet, nam & laurus calculosis medetur. Ad hydropicos valet hircinus sanguis, qui lentisco pascatur. Ad splenem serum caprinum, qui hedera. Gallinacei pulli, qui lacte, & panis micis saginãtur præstantissimũ saporem exhibent, mireq; cum palato ineunt gratiam. Et anser caricis nutritus, tùm ad medicinam, tùm ad gulæ saporem optimus, & præsertim iecur. Cuiusuis quadrupedis caro deterior est, quæ palustribus, quàm quæ æditioribus locis nascatur. Nec omittam puellam illam Alexandro Magno ab Indorum Regina dono missam, quæ ab infantia serpentum veneno depasta fuerit, cuius natura abierat in serpentem, vt ijs perinde aleretur, ac consuetis cibis reliqui, hæc solo morsu hominẽ pernecasset, vel si quis cum ea coiuisset. Sed Alexander Aristotelis admonitu ab ea abstinuit. Alia quoq; subderem experimenta, ni prolixior existimarer.

VIRES, QVAE POSSIDENT ANIMALIA, PLERASQVE ex alimentis habere. Cap. VIII.

ON ab re fuerit obiter commonere, quas possident animalia vires, maiori ex parte ex alimentis prouenire: nam pabuli varietas in causa est, vt non solum diuersi, sed eiusdem generis animalia, carne, succo, sapore, & forma differant; & loca ratione pabuli diuersa sunt. Aliqua enim corticibus, folijs, spinis, & sarmentis vescuntur, & constringunt. alia spermologa, alia carniuora, & similia. Nos exempla apponemus aliqua, vt quæ scripsimus veriora esse demonstremus, & doctis ansam præbeamus peregrinorum animalium vires coniectandi. Auerroes in Colliget inquit, animalia, quæ

terræ nascentia comedunt, temperatæ sunt complexionis, vt pecudes, boues; & volatilia, vt gallinæ & perdices: quorum os paruæ scissuræ est: solipeda, vel scissis vngulis, cum sine prælijs pascantur. Asinus spinis adhuc teneris vescitur, folijs, & perticis salignis, vel obiecto fasce sarmentorum, paleis, hordeo, surfuribusq́, hordeaceis. Ad sanguinem vndequaq; fluentem adhibetur asininus fimus, cuius cinis dysentericis, & cœliacis medetur ex Plinio. Eiusdem pabuli equus, cuius coagulum ex Dioscoride cœliacis, & dysentericis conuenit: fimus aridus inspersus sanguinem sistit, etiam recens olfactus ex Plinio. Bos commodè pascitur vbi nemora herbida, virgulta, fruteta, carecta, & fruges ex Columella, dentibus summitates tantum herbarum carpit. Si sanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinem modice cum aceto sumptum, & ad remedia cœliacorum, & dysentericorum. Camelo pro esca sunt spinosa, lignosa, fœnum, & hordeũ, eius sanguis frixus dysenterijs prodest, diuturnoq; alui profluuio ex Hali. Stercus alui, & nasi flaxũ sanguinis sistit ex Plinio. Caprinũ pecus dumeta potius, quàm campestrẽ situ desiderat, asperis, & syluestribus locis optimè pascitur; nam nec rubos auersatur, nec vepribus offenditur, arbusculis, frutetisq; maximè gaudet, vt alaterno, & cytiso agresti, nec minus iligneis, quernisq, fruticibus ex Columella. Virgilius.

Post hinc digressus iubeo frondentia capris
Arbuta sufficere: & alibi:
Pascuntur verò syluas: & summa Lycæi,
Horrentesq́, rubos, & amantes ardua dumos.

Eius pili vsti omnes fluxus sanguinis, & dysentericos sistunt, sic sanguis, seuum, & medulla ex Dioscoride, & Galeno. Capræ syluestres in summis montibus pascuntur, herbis è saxis prosilientibus, & saxifragis. Martialis

Pendentem summa capream de rupe videbis
Casuram speres, decipit illa canes.

Ob id syluestrium caprarum lotium ad calculos datur, ex Aetio, Alexandro Tralliano, Philagrio, Plinio, & alijs. Idem cibus & ouillo pecori, cuius seuũ sanguinem sistit, lac dysentericos. Cerui fruticibus, & herbis pascuntur. Sanguis eorum aluum sistit ex Plinio, dysentericis, & cœliacis proficit ex Dioscoride. Elephantes truncos gratissimo in cibatu habent, palmas excelsiores fronte prosternunt, ac iacentium assumunt fructus ex Plinio & Solino. Cum pabula defecerint, radices effodiunt, quibus pascuntur, præter alios cibos hordeum comedunt, cicures hordeo, paleis, & folijs ex Aeliano. Ebur vim astringendi habet ex Dioscoride. Herinacei in sepibus dumosis, & vineis diuersantur, & pomis per æstatem congestus, in arboribus hyeme cum latent, vescuntur, cuius renes dysenteriam curant. Moschicapreolus herbis odoratis pascitur, spica nardi, & myrrha, ob id sanguis eius in vmbilicum collectus, euadit moschum; confortat cor, labantes sensus reficit, cerebrum roborat, & alia operatur, quæ odorata. Vnguis odoratus Græcis ὄνυξ dictus, operculum conchilij est, in Indiæ paludibus inuentum, vbi regio nardifera: nardi frondibus vescitur, ob id odoratus: locosas mulieres, & vteri strangulatu concidentes, quum suffiuntur, exuscitat, ex Paulo, & cetera, quæ odorata. Sus radicum maximè appetens, glandes suauiter edit: iecur assum aluum sistit, fimi cinis dysentericis datur ex Plinio. Sunt & animalia carniuora. Auetroes. Diuersificantur animalia secundum diuersitatem ciborum, quoniam comedentia carnes temperamento sunt calido, & sicco. Conferunt quibus hæ qualitates iuuant, videlicet hemorrhoidibus, colicæ, paralyticis, podagricis & melancholicis morbis in medicamine, at in cibo augent, ex Auicenna. Scissura oris ampla sunt, vnguibus armata, quũ venatione viuũt. Vescitur leo crudis carnibus, multa deuorat solida, sine vllo dissectu, eius caro declinat ad sic-

ad ſiccitatem, bilem atrã in cibo generat, cæteris calidior, prodeſt paralyticis ſanguis, curat cancrum ex Rhaſi, adeps tertianam, caro phantaſticos, cor quantanã, & ſi quis ſuper eius pellem ſederit, recedent ab eo hemorrhoides ex Plinio. Lupus carniuorus, vorat potius, quàm comedit, pilos & oſſa etiam. Atram bilem in corporibus generat, & prauas imaginationes. Caro colicis medetur, confert oculis, vt carnes omnium rapacium, Auicenna laudat ad hemorrhoidas, decoctus in oleo ad podagras, adeps vnguentis articularijs admiſcetur, Sextus ait mederi ijs, qui à dæmonibus & vmbris, quæ per phantaſmata apparent, inquietantur. Vorax canis, eius capitis cinis inſperſus cancroſa vlcera ſanat, ex Plinio, dens alligatus quartanas, coagulum & fimus colicam tollunt. Catus diuerſa murium genera & aues venatur, piſces mirè appetit, veſcitur tandem quibus & canes. Caro hemorrhoidas curat, occiſi iecur luna creſcente in vino potum ante acceſſionem quartanam abigit, ſic & excrementa ex Plinio, & podagricos curat. Vulpes omniuorum animal, cuniculos, lepores, & gallinas rapit, mures ſpiritu è cauernis extrahit, Galenus ſicci temperamenti eſſe ait. Oleum in quo decocta vulpes, vel hyena ad arthriticos ex Galeno valet, & podagricos, iecur deguſtatum ante acceſſiones quartanas curat, ſtercus putrida vlcera, & lepras. Hyena homines, eorũq; cadauera vorat, ſoli ex animalibus ſepulchra eruuntur inquiſitione corporũ ex Plinio, & Solino. Diximus ad podagricos, & quartanarios valere, vt etiam cotra nocturnos pauores, vmbrarũq; terrores. Voraces mures ſunt expellunt melancholiã, & phreneticis proſunt, diſſecti & impoſiti podagras leniunt, fibra iecoris pota cum vino auſtero quartanas, Serenus adipe in ſcirrhis vtitur. Panthera ſimias capit, hinnulos, dorcades odore allectas, cuius caro poſt leonem calidiſſima, ſicciſſimaq; ex Galeno. Vtilis paralyticis, & pulſum cordis patientibus, ſi eius odor nitet aſſandum recipiatur: ſeuũ feras ſcabies, & impetigines tollit ex Rhaſe. Muſtela muribus paſcitur: ſerpentibus, & auibus, ſanguis podagram ſanat, cinis elephantiam, ex Plinio & Aeſculapio. Vrſus omniuorum animal, fructus, fruges, frondes, & carnes vorat, articularibus, & podagricis morbis valet adeps, fel carcinomata ſerpentia, gangrænas, & lepras curat ex Plinio, hemorrhoidas ex Rhaſi, & conſtringit quoq;. Rapacium volatilium carnes, habentium roſtra & vngues ad idem, & ad oculos valent ex Auicenna. Accipiter è rapaciũ genere, melancholiæ, & menti perturbationi reſiſtit, oculorum hebetudini conducit ex Plinio, & Galeno. Oculi ſuſpenſi tertianam, puluis in quo ſe volutarit quartanam curat, ex Kirannide. Aquilarum genera carniuora, agnina carne, hinnulorum, & leporum, & anſerum delectantur, quos rapiunt, oculis, felle, & cerebro aquilæ inunctis claritas viſus reſtituitur ex Plinio, & colicos adiuuant. Ciconia aſſa ſi edatur in anno ſemel, fugient ab eo podagra, chiragra, arthritis & quæcunq; neruorum paſſiones ex Kirãnide, cinis eius pro collyrijs valet ad oculorum vitia. Aetius vnguentum ex ea parat ad podagras. Coruus hominum, quadrupedum & piſcium cadaueribus veſcitur, cinis ad podagram, alphos, lepras, & ſimilia valet. Vultur etiã cadauera ſectatur, pedes eius podagris conferunt, ex Tralliano, ſanguis lepris ex Plinio, & nebulis oculorũ ex Aeſculapio, & tandem omnia, quæ aquila poteſt. Carniuora auis bubo, viuit præda animalium nocte ambulantium. Scabiem purgat, eius excrementa quartanis præſtant, ex Plinio. Grus ad paralyſim, vlcera, & caoicros valet, hirundo ad quartanas: noctuam ad paralyſim, & ad melancholicos, & mente perturbatos laudat R. Moſes: ſic veſpertilio ad podagram & omnes arthriticos dolores. Spermologæ ferè cum primis coincidunt. Aquatica animalia, quia aquaticis herbis, & ſeminibus victitant, vt lente & ſimilibus, medentur igni ſacro, & quartanis, & inflammationibus, & tuſſi, & eiuſmodi morbis. Tuſſim ſanant, inquit Plinius, piſciũ modo è iure decoctæ ranæ. Teſtudo aquatica ad equorũ tuſſim laudatur à Ruſio: adipẽ cũ aizoo herba tuſum ad quartanas cõmẽdat Plinius. Anſer herbis riguis, & frigidis, & humidis cibarijs delectatur ex Aeliano, adeps phlegmoni medetur ex Galeno, igni ſacro ex Plinio, ſtercus potũ tuſſes mitigat ex Kirãnide.

QVOD SOLO, COELOQVE MVTATO NON SOLVM PLANTARVM, & animalium qualitates mutantur, sed altera in alteram abit. Cap. VIIII.

TANDEM ignoro quo clariori argumento demonstrare possim, quod plantæ ex solo qualitates hauriant, si terra, cœlumq; non solùm animalium, & plantarum qualitates mutãt, sed altera in alteram, vt commeet cogũt: mutato enim alimento, mutantur cum forma qualitates. Demonstrat Theophrastus aliquas stirpes cum facie qualitates mutare: nam populus alba in nigram abit. Et mutatur vel in propinquam, affinem, & congenerem, quum triticum in lolium mutatur: vel in alienam, & in longius, quàm in proximum genus, vt linum in lolium. Ait enim. Tempus, alimentum, & cœlum alterationes efficiunt animalium pariter, & plantarum, & omnino ad genus mutandum, qualitatem, quantitatemq; alimenti conuenienter statuendum censemus. Aquam mutationem afferre aliquam dicitur, sed omnium maximè, euidentissimeq; locorum quorundam, atq; cœli naturam mutationis causam habere notantur. Triticum in lolium degenerat, & lolium in triticum mutatur, quũ nullum ex frumentis validius istis perspiciatur, & tam magnam mutationem recipiunt: id accidit ex imbrium frequẽtia tempore verno, & simul cum soles incanduerint. Triticum quoq; & hordeum syluestre, quum feritate mitigata per temporis tantundem in cereale mansuescunt, & hæc fieri mutatione loci, & cultura videntur. Plinius frumenti vitium auenam dicit, & auena frumenti fit instar, quippe quum Germaniæ populi serant eam, nec alia pulte viuant, soli maximè, cœliq; humore hoc euenit vitium, diutius enim detentum sub terra, prius quam erumpat, vel si cariosum fuerit. Robus apud nos non suo loco satus, abit in siliginem, deterius pondere, colore, & pollinis rubore, inde facilè videre est diuersitate terrarum non semper tellurẽ omnia similia referre, sed euenit vliginoso, & depresso aruo. Vertitur etiam triticum in typham & zeam, & zea & typha in triticum, idq; quodam pa ratu contingit si pinsita feratur, idq; non protinus, sed anno tertio. Hordeum etiam in auenam mutatur, abit etiam zea in auenam, & linum in lolium, cum & hæc inter se plurimum distent. Deficit enim filigo in zeam, in hordeum tarius, & tandem vel ratione telluris, vel aliã ob causam auena in hordeo, aracus in lente, securidica in aphacis, atq; in omnibus ferè est, quod nascatur, intermisceaturq;. Sed ego pnto soli vitio, vel anni in hæc genera transmutari. Ocimum solibus expositum transit in serpillum, quoniam accedente maiori siccitate, folium durescit inopia alimenti, & odoris acrimonia gliscit. Martialis Græcus affirmat illius flores in albos, roseos, & purpureos mutari; & modo in serpillum, modo in sisymbrium desciscere. Vetula femina tantum valent in quibusdam, authore Varrone, vt naturam commutent, & ex semine brassicæ vetere sato nasci aiunt rapa, & contra ex raporum brassica. Sisymbrium nimio cultu effœminatur, transitq; in mentam sui odoris acore. Poeta.

Vidi ego lecta diu, & multo spectata labore
Degenerare tamen.

Menta, mentastrum, & sisymbrium tantopere inter se conueniunt, vt quasi naturæ mutuo symbolo alterum in alterum abeat: nempe mentam in mentastrum, hoc in sisymbrium, & id in mentam. Fit & hæc mutatio in animalibus, & in his magis naturales sunt, plures q; cernuntur pro locorum mutatione. Coluber stagnis exiccatis marcescit, & ex tinea, eruca, & ex eruca papilio gignitur, sic de psiche, & chrysalide. Sed quid in singulis hæreo, præsertim in re non obscura?

DE AQVATICIS PLANTIS, ET QVAE SINT EARVM INdoles & vires. Cap. X.

IAM videre videor affatim demonstrasse, quòd plantæ ex natalibus locis virtutes exugant situ, cœlo, & cultu. Nunc ea loca quæ fuerint, ęquum est recensere. Sed vt nostra lucidior reddatur oratio, à locorũ diuersitatę exordiemur, ac cum Theophrasto dicimus, omnis plantarũ differentia à locis accipi debet, quippe quoniam fortasse aliter accipi nequeant, & generalem quandam facere posse distinctionem videntur, aquatilium, & terrestrium, vt in animalium genere. Sunt enim quædam, quæ nõ nisi in aquis viuere possunt, quæ secundum genus humorum discernuntur, vt lacubus, paludibus, fluuijs, & quæ in ipso mari nascuntur. Nos ita diuidemus. Plantarum loca vel in aquis, vel in terris. Aquæ sunt dulces, vt lacus, palus, & fluuius, salsæ, in mari. Terrarum varietas pinguis, macra, mediocris, saxum, vel arena. Amphibiæ sunt, quæ in lacubus & terris, vel mari & montibus, vel asperginosis locis, & littoribus nascũtur.

AQVATICAS plantas apposita exprimit tabellula. A dextra sui parte è lacu tribulum delineatum habet pro præsenti capite. In medio palustrem nympheam peculiarem pro decimotertio capite. Postremo loco marinum muscum pro quintodecimo describendis.

Nos ab aquarum incolis incipiemus, tùm quod facilius dignoſcuntur, minuſq; ſuos natales deſerunt: nam facilius montana in paluſtribus viuit, quàm paluſtris in montibus, tùm quia earum indoles minus decipit, mox ad marinas, terrenas, & ancipites deueniemus, & ab his primo, quæ non niſi in aquis viuere poſſunt. Nunc lacuum incolæ faciem, idæam, vel archetypum effigiabimus, non quod ſingulæ, quæ in aquis viuant, notas omnes, quas collegimus retineant, ſed communiores, & minus fallaces, vt huius cōparatione de aliarū ſtirpium partibus congeneris facultatis indicium ſumamus: ſic quæ plus huius deſcriptionis retinebit, plus ad aquaticę plantę naturā accedit.

AMPLIORI igitur forma, quàm ſui generis terreſtris, ſucculento, pingui, tenero, & molli aſpectu conuictrix; & aquarum alumna ſtirps è lacubus, vel torpentibus aquis emergit. Caulem exerit rotundum, glabrum, enodem, mollem, & flaccida medulla infartum. Denſiſſimo, & numeroſo foliorum ſtipatu. Folio peramplo, circinatę rotunditatis, vel obtuſiore ambitu, læui, craſſo, carnoſo, eneruí, longiori pediculo innixo, dilutioris viroris; ſed ſiccêſcente, ſaturatioris, atrioriſq;. Flore ex albido palleſcenti. Fructu excolori, inolido, inſipidoq; & plerunq; ſterili. Radice magna, tuberoſa, fungoſa, numeroſis capillamentis gracilioribus et prolixioribus innixa. Virium effœtarū. Germinans præproperè. Breuis vitæ. Ligno, dum vritur, fumoſo.

Sed eius Phyſiognomoniæ naturales rationes reddamus, quo certior noſtra reddatur præceptio: ſunt enim hæc dicendorum fundamenta. Quòd maiora ſint ſemper, quæ in aquis naſcuntur ijs, quæ vtroq; loco, aquis ſcilicet, & terris oriantur, reddemus rationes ex Ariſtotele, quum de animalibus in aquis naſcentibus dicemus: & Theophraſtus libro de cauſis, ea facilius creſcere dixit, quæ humidiora, rariora, laxioraq; ſunt, & adſummum humiditas germina, incrementaq; præſtat. Fœminę ob id facilius, quàm mares augeſcunt. Virgilius de herbis humidis locis naſcentibus dixit.

Humida maiores herbas alit: ipſaq; iuſto
Lætior: ah nimium ne ſit mihi fertilis illa,
Neu ſe prævalidam primis oſtentet ariſtis.

Enodes plerunq; ſunt, non quod nodis omnino careant, talis enim arbor ferè nulla eſt, ſed quæ nullos habere videntur, ſicut iuncus, typha, & gladiolus, ſed vt paucos nodos, naturæ ordine habeant, vt ſambucus & ficus. Tandem paluſtres, & in vmbroſis locis naſcentes, vbi neq; à ſole, neq; frigoribus, vel flatibus denſitatem recipere poſſunt, minus nodoſæ ſunt, quia humidiores, & ſolutiores ſunt, ex Theophraſto. Peculiarem ſortitur caulem ſine nodo butomus. Medulla ſunt fungoſa, vt quæ præproperè à natura gignantur, & aquea natura conſtent, vt in iuncis, butomis, cyperis, papyris, ſambucis, ſalicibus videre eſt, terreſtres verò, vt quercus, eſculus, & montanæ duriori, corneaq; natura referta ſunt, & Theophraſtus armamentariam harundinem humidiorem nacta conditionem, pleniorem, carnoſiorem, in totumq; facie laſciuiorem ſpectari; folium amplius, candidius, & breuius. Folio rotundo ſunt, ratione humiditatis, & ſi anguloſo ſunt, ſaltem vmbone depreſſo, hebetiq;. Quæ enim humidiora ſunt, facile fluunt, & malè proprio termino terminantur, abeſt enim terreſtre ſiccum, & tenax. Vrbana quia humidiora ſunt, rotundiori folio ſunt, ſylueſtria, quia magis ſicca, anguloſa. Præterea plantæ quum primitus germinant, quia humidiora, rotundiora ferunt folia, adultiora ſicceſcunt, & in angulis ſinuantur. Amplius orbicularis figura ſimplicior eſt, & quādo aliquid feſtinantius natura producit, circulari figura vtitur: in anguloſis maiori paratu opus eſt. Pueri in ortu teretioribus membris ſunt, adultis contrahuntur. Ricini folium prius orbiculatum, mox è folio vniangulo diffunduntur oræ in multos angulos. Inquit Theophraſtus in omni generatione primum confuſa eſt moles, dein procedit opus ad articulationem, quod enim ſimplex facilius eſt. Idq; in humidis herbis experi-

mentum

mentum capies. Alterum ſiſymbrij genus in riguis naſcens, folia primum rotunda profert; adulta finduntur. Alleariæ folia vidimus primùm erumpentia rotunda, vbi adoleuerint in ambitu laciniosa facta. Serratula folia fert primò betonicæ ſimilia, excanleſcens profundioribus lacinijs inciditur. Legumina quàm frumentacea humidiora, ideo rotundiori folio ſunt. Humidiſſimi fungi ſunt, & rotunda forma conſtant. Cotyledones rotundi, & humidi ſunt. Lens paluſtris rotunda, lenticulæ ſimilis, refrigeratoriæ naturæ eſt. Pyra aquea humiditate abundant, folio inſigniuntur rotundo, & ſic de alijs. Folio ſunt etiam peramplo, ob aqueam humiditatem, qua abundant. Populus alba, quàm nigra humidior, ideo ampliori fronde, idq; in iuuentute, ſed in ſenecta ſucci inopia frondes anguſtiores affert dicit Theophraſtus. Spanachia aquea humiditate abundant, & folio ſunt craſſo, ipſa ſe iure ſuo coquunt. Lata fronde bugloſſum, & lactuca ſunt, quæ aquea humiditate abundant. Plantago aquatica cæteris maiorem gerit frondem. Hippoſelinum, quod in aquis naſcitur, ſuis congeneribus in latiores frondes luxuriat, idemq; de hippolapatho dicendum. Coniza aquatica montana grandior. Vaſto folio colocaſia eſt, quæ in aquis ſuos natales habet. Olerum deniq; omniũ frondes maiores ſunt arboreis, quia aquationibus adiuuantur, quibus pro eſca vtamur, iam in Agricultura docuimus: vt in atriplice, & blito videre eſt, quæ humida & fronde maiori conſtant. Folijs etiam abundant lacuſtria, vt dixit Theophraſtus. Quod dilutiore virore colorentur aquatica, & mox ſicceſcentia nigreſcant, reddit Ariſtoteles rationem libro de coloribus. Frondes primo vere germinant claro virore, quia tunc humidiores ſunt, ſed æſtatis progreſſu fiunt porraceæ, nigrioreſq; ſed cum aquis extrahuntur, & reſicceſcunt, à ſole aduritur humidum, & atriore virore colorantur: nam humidum inueteratum reſicceſcens, nigricat, vt in ciſternarum tectorijs videre eſt. Id etiam lapidibus euenit aqua latentibus, & inde ſoli expoſitis. Aqua in nubibus cauſa nigredinis eſt, ſic in terra, & alijs. Et Theophraſtus pronam folij partem ſemper nigricare ſcripſit, propter humorem è terra ſubeuntem, vnde pars ſupina ab altera diſcrepat. Flore albo palleſcenti plerunq; ſunt. In flore nimia humiditas perit, ergo pallidi flores lacuſtres. Plumbum inter metalla humidiſſimum liueſcit. Omnibus in rebus plerunq; color albus imbecillitatem notare ſolet, Ariſtotelis & Theophraſti teſtimonio: aquatica imbecillia ſunt, ob id albo flore eſſe oportebat. Sunt & fructus pallidi, & excolores, vt perſica, chryſomela, pruna, vuæ, mora, cæteriq;, qui in paluſtribus, concauiſq; locis naſcuntur. Color enim ex concoctione fit. Quæ humida ſunt, minus cõcoqui poſſunt, & plus temporis requirunt ad concoquendum: propterea fructus cum exoriuntur, pallidi ſunt, quia tunc humidiſſimi. Inſipidi ſaporis fructus cauſam aſſignat Theophraſtus. Quæ vliginoſa terra proueniunt, aquã ſapiunt, quæ inſipida eſt. Quæ diluta & inſipida ſunt, hæc ferè omnia inolida ſentimus, & quæ alimento vberiori, vehementioriq; nutriuntur, vt paluſtria. Sapor neq; in ſiccitate, neq; humiditate nimia conſiſtere poteſt. Legumina quæ in aquoſis naſcuntur, incoctilia ſunt ob nimiam humiditatem, frigiditatemq;. Sed ex inſipiditate ad dulcedinem aliquantulum vergunt, quod non reticuit in ſari, papyro, & manaſio. Sunt & inolidi, quia odor ſaporis rationem ſequitur. Magna eſt odoris, ſaporiſq; cognatio, nam ambo ex ſiccitate, & minus abſoluta concoctione naſcuntur, & plantæ quę olidum fructum perferre querunt, limoſam, pinguemùe terrã minus deſiderant, calor ſiquidem humore, lentoreq; obſeſſus, minus probè ſuo quit fungi officio. Quæ dilutis, & opacis tractibus degunt, inodora ſentiuntur. In Thracia, cæteriſq; locis vbi humor multus & vehemens, & hyems cocturęrepugnantibus, odore penitus carent. Aqua ſuapte natura frigida nil attrahere poteſt, quia tenuis, ſimplex, exilis, odorem tueri ſuſceptum non poteſt, quin elabatur, effuſuſq; euaneſcat, quaſi in ea ſedimentum inſit nullum, quo figi, & cohærere valeat odor. Et plerunq; ſteriles ſunt. Theophraſtus aquarum præauidas, pleraſq; ſteriles dixit, vt ſalix, populus, tamarix. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas vnius elementi, vt aquaticas, ob id

steriles dixit, vt lens palustris: & homines, vt cętera animalia, nimia humiditate steriles fiunt. Ex nimia humiditate effœtarum virium sunt, & vbiq; apud optimos scriptores, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Galenum, cæterosq; in montibus, & siccis locis enata, validiora & in agendo esse, & maximarum virium, contra in humidis enata imbecillia debiliaq;, vt in aloe, eleoselino, hippolapatho, coniza, angelica, reliquisq; videre est. Et in Telethrio, cum opacus & subriguus sit locus, deteriora nascuntur omnia, meliora, quæ ferat Aegæ: quum siccissimus esset. De magnis & fungosis radicibus videtur Aristoteles in problematis rationem reddidisse: nam arbores, quę loca vento, soliq; exposita tenent, paruæ & spissæ fiunt, quia spiritus & sol exiccando incrementū impediunt, molemq; minorem reddunt, at quæ cauis & riguis manent, fiunt magnæ, fungosæq;, euenit enim aquæ obiectu, ne pabulum arescat, & euanescat. Eadem ratione mulier quæ frigida, humidaq;, crura & fœmora pinguia, laxa, tumidaq; habet: & quę stolida magnitudine tument semper peiora existimauit Galenus ijs, quę bene munita, & adstrictam substātiam habent. Propterius germinat, inquit Theophrastus, quę in paludibus, quàm quæ in planis. Idemq; aquatilium plantarum vitam breuiorem terrestribus dixit, vt in animalium genere manifestò videtur: Aristoteles eius rei rationem addit in problematis. Ocius enim senescunt quæ in cauis, & palustribus degunt, quàm quæ in æditis locis, nam senectus quædam putredo est, putret autem quod quiescit. In paludibus aer semper impurus, idemq; semper emarcescens, contra autem locis æditis aer vndiq; efflante spiritu mouetur, & fit purior. Et tandem ligna earum fumosa esse non celauit Theophrastus. Fumosa quidem in vniuersum sunt, quæ humida, vt palustria, sic platanus, populus, & salix.

QVAE SINT AQVATILIVM PLANTARVM VIRES. Cap. XI.

ED aquatilium plantarum qualitates inuestigemus, ac de ijs quid primo senserint Philosophi discutiamus. Mnestor Empedoclis opinionem secutus, quam ipse in animalibus habuit, iudicat aquatilia calidiora esse, argumento iunci odorati, harundinis, & gladioli, & ob id frigoribus obstare ne gelascant. Ad hæc rationem de ignarijs adiecit, nam ex aquatilibus plantis ignaria fieri dixit, quæ celeriter ignem concipiant, & ardent, vt res, quæ caloris plus contineat. Cui respondet Theophrastus, quod res contraria, ireq; alere, neq; seruare apta est, sed resistunt humidis humida non contrarietate, sed potius affinitate naturæ, vnum fit humor internus cum humore externo, vt alni lignum, quod sub aquis incorruptibile. Quod de ignarijs notat, id fortasse non caloris; sed vehementioris conflictus potius indicium esse quispiam dixerit, vt prætenue humidum attritu attenuatum acrescat, & incendatur. Has opiniones Lucretius & Vitruuius ex Latinis sequuti sunt, vt alibi diximus. Sed rei veritas est, quod corporei excessus contrarijs in locis & temporibus conseruantur, similibus læduntur. Contra naturales corporis habitus, similibus gaudent, & conseruantur, contrarijs verò lęduntur. Adijcimus quòd aqua vndiq; circumfusa suo humore imbuens, & peruadens, atq; introambienti necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionem, & ex aquarum varietate earum qualitates variantur. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas, in quibus vnum prædominatur elementum, earumq; complexionem frigidam, & humidam esse, & ex corporis vasta magnitudine, humiditas augetur. Theophrastus frigida esse aquatilia dixit. Vnde vires quas possident ex his qualitatibus conijci poterunt, scilicet frigida, & humida, quibus medeantur, vt igni sacro, phthisi, capitis doloribus ex calida causa exortis & similibus, sic hydrophiliam inducere, & præcipue venerem elanguescentem reddere. Sed lacustrium herbarum exempla reddamus.

Palustris lens aquis residibus, & nullo lapsu repentibus innatat, muscus lenticulæ similis, & si à recentioribus rerum vestigatoribus obseruatum sit radices exerere, & tandē plantam euadere. Dioscorides refrigeratoriæ naturæ dixit. Illinitur igni sacro, & podagris. Compertum recenter est mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis rubentibus, palpebrarum phlegmoni, & capitis doloribus. Eodem modo torpentibus vndis superstat herba, quam ranæ morsum vocant, lenticulæ similis, rotundo folio, internicantibus lactis flosculis, crebris radicum staminibus, longius se porrigentibus in fundum, vnde ranæ lubentius habitant, vnde nomen. Nil pigris fluentis, & stagnantibus vndis familiarius virescit tribulo, ex eisdem comam exerit folijs rotundis ornatam, latis, crassis, longo pediculo innixis, partim in aquis natantibus, partim infundū repantibus, & mersis. Caule crasso, pingui, quem refrigerantis naturæ Dioscorides dixit, & perinde inflammationibus, gingiuis, & tonsillis vtilis. Tam lacustribus, quàm lenī agmine se mouentibus vndis superfluitat muscosa, siue fœniculifolia planta innumeris foliorum capillamentis exilibus, è caule per æqua interualla pinnatim exeuntibus, mollicellis, tenellis, colore ex viridi fusco, radice eaulsu facili, pallidula, sapore insulso, quā ex Aniano propè Neapolim lacu collegimus, eiusdē facultatis. Lotus ægyptia pro uenit campis inundatis, flore candido, liliaceo, vespera tota abit in lacum, dein ad solis exortum extra aquam emergit, radix cocta editur in pāneficium. Serapio articulorum doloribus mederi dixit. Plinius ait. Herba quę cunq. à riuis, aut fluminibus ante solis ortum collecta, adalligata læuo brachio, ita vt æger quid sit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Fungi in humidis, vel ex nimia humiditate nascuntur, eruti quàm celerrimè computrescunt, rotundo vmbone, caule tenero, frigida & humida planta est. Canum morsibus ex aqua illinuntur.

DE ANIMALIVM FORMIS IN AQVIS DEGENTIVM, & eorum viribus. Cap. XII.

NIMALIA eandem sequuntur rationem. Et si animalium loca difficilius cognoscantur, quum pedibus prædita longè à suis abeant locis, quibus viuunt; sed vbi sæpius stabulantur, conueniunt, versanturq; ea sua dicemus loca. Quorum hęc erit forma. AQVATILIA animalia ampliori constant forma, quam sui generis terrestria, rotundis membris, cute glabra & molli, carne flaccida, colore pallida, inolida, saporis insipidi, & breuis vitæ. Cuius naturales rationes reddemus. Quod ampliori forma sint, quàm sui generis terrestria, reddit Aristoteles rationem problematum libro. Terrestrium vi solis consumatur corpus, detrahiturq; copia alimenti, vnde quæ abdita viuunt, vegetiora sunt, his incommodis quùm aquatile genus immune sit, adolescit corpore ampliori. Et Plinius. Quod aquatilia maiora sint terrestribus, causa euidens humoris luxuria. Quod rotunda sint forma. Vidimus in humana Physiognomonia mulieres, vel humidos viros, vel nuper ortos pueros, qui verè humidiores sunt, teretibus, læuibus, & molliusculis esse membris. Carne etiam constant laxa, quia humida sunt. humidoq; vescuntur cibo, aquis, luto, & muco: secus autem in ijs, quæ radicibus, herbis, alijsue durioribus vescuntur: nam carne duriori, vegetiori q; constant. Pallidi coloris causas reddit Aristoteles in problematis, quum humorem efficere palliditatem dixerit, quando putrescit, & immobilitatis etiam causa euenire, ob id pallidos esse, qui palustria colunt. Cur verò insipida, & inolida sint, causam reddidimus in aquatilibus plantis. Sed aquatilium animalium vires vestigemus, & veterum Philosophorū sententias perscrutemur. Aristoteles libro de partibus, & respiratione refert Empedoclem non benè censere ex animalibus ea calidissima esse, & ignis plurimum habere, quæ

aquatilia: nam fugientia naturalis caliditatis excessum, quum frigido & humido destituantur, loco ipso hæc contraria ascifcunt, humorem enim aere minus esse calidum. Et loci frigiditatem, caliditate naturæ ipsorum pensari. Theophrastus idem refert. Empedocles piscium constitutionem calidissimam putat, ob id in frigidissimum ablegatos elementum. Contraria contrarijs locis posse perdurare censebat, calida frigidis, & frigida calidis. Sic enim naturam in principio generasse volunt, & rem à suo simili per excessum perire, conseruari à contrarijs maxime posse, velut medio quodam exultante temperamento. Cui ita respondet. Quod res contraria neq; alere, neq; seruare apta est, sed similis, & ineptè Empedoclem asseruisse naturam ad locum humoris transtulisse, quæ in arido genuerat, quo enim pacto animantes aquarum incolæ vel quantumlibet temporis in arido persistere potuissent, si modo his nostris temporibus similes sunt? Item quod nostris temporibus in generatione euenire sentimus, rem planè declarant: nam in vniuersum animalium plantarumq; genus tum generari, tum permanere suo tantū in loco posse videmus, quò circa suo quoq; loco affici nequeunt, contrario & aduersò affectionibus patent, vt pote cum distractio & permutatio magna ita accedat, sed vt diximus de plantis, corporei effectus excessus contrarijs in locis, & temporibus conseruā tur, similibus destruitur, cōtra naturales corporis habitus similibus gaudent, & cōseruātur. Sed vires, quas ex animalibus, quæ dulci aqua viuunt, conijcere possumus, erunt, quum humida & frigida sint, ijs, quæ refrigeratione opus habent, iuuant, vt iam diximus, & ebrietati, & canis morsibus. Sicca enim animalia suis morsibus rabiem, & hydrophobiam inducunt, vt catus, lupus, vulpes, mustela & alia, & aquatica medentur eis, quum solus cancer putaret Galenus ex Pelope. Sed ad exempla accedamus. Canceri fluuialis cinis magnopere prodest rabidi canis morsibus, ea ratione, quam diximus, quod multis etiam animalibus competit, quum antiquiores medici huic vni soli tribuerint. Prodest etiam tabidis, & carcinomata lenit. Hippocampus aquaticum animal ei, qui eum deuorauerit aquæ amorem inducit, vt perennes fluuij, iuges fontes, lacus, & littora grata sint: vires salutares contra rabidi canis morsus habet, ex quibus aquæ pauor exoritur, ex Aeliano. Ranæ & si extra aquam aliquando viuant, inter aquatilia numerantur, carne flaccida, læui, hecticis, & phthisicis apponuntur, dolores capitū mulcent, sacro igni, tonsillis, & similibus morbis medentur. Testudo aquatica frigido succo constat, hecticis, & phthisicis datur ad refrigerandum, valet etiam ad ambusta, quartanas, ignem sacrum, capitis dolorem, & ebrietatem. Anguillæ in aquis, & luto degūt, ad eadem ferè remedia solent propinari. Vino suffocatæ, & ab ebrio potatæ, tollunt temulentiam. Piscium pleriq; hecticis prosunt, vt ex Medicorum libris habetur. Mullus vino suffocatus ad ebrietatem valet. Anser, aquaticum animal, solus animalium non rabit ex Aristotele, ob id contra hydrophobiam. Mergus in aquis, & mari degit, mirifico experimento contra rabidi canis morsus valet, vt illico hydrophobi aquam flagitent ex Aetio. Miluus ebrietatem arcet, qui in aquis versatur.

DE PALVSTRIS PLANTAE PHYSIOGNOMONIA, ET viribus. Cap. XIII.

NVNC paludum, & residuum aquarum accolas plantas dicemus, vt quæ aquis partium immersæ viuant, partim extra inuatent, exiccatisq; æstu paludibus etiam viuant, & humidis, vdosisq; reperiantur: vnde terræ, & aquæ figurarum, & viriū misturam referant. Harum indoles hęc erit.

HVIVS iconem require in medio tabellæ decimi capitis.

CAVLE fruticat angulosо, cauo, medulloso, fractu contumaci palustrium locorū īncola, fronde angulata, vel laciniata, neruosa, hispidiuscula, flore albo, ex crocco cō-misto

misto. Radice magna acerba, odorataq; , vegetioribus viribus, & tandem iam dictæ ferè simili, nisi ex terreis partibus aliquantulum villosa.

Sed effigiaturæ rationes assignemus. Angulosos caules nimia siccitas reddit: diximus humida rotundari, sicca ergo in angulos restringi. Syluestria, quia ficciora, vt dicemus, magis angulosa, striataq;. Caule cauo, & medulloso assurgunt humida ex Theophrasto: nam de vitibus ait, solutas vites esse, quæ plus medullæ, quàm ligni haberent, & his meatus ampli, multiq; sunt, & alimenti largam copiam desiderant, ob id pluuio solo, humidoq; pangendas esse: proinde quæ larga medulla abundant, humida sunt, quæ pauca, solidaq; sicca, vt quercus, olea, cornus, ebenus, & buxus. Facilis flexus, & contumacis fractus sunt, inquit idem, quę lenta sunt: humiditas siccitate temperata lentitiam, & obsequium præstat. Flore partim albo, partim croceo, quod euenit siccitate mistæ humiditati, vt dicemus in florum coloribus. Fronde parum angulosa: siccitas enim frondes angustas reddit, acuitq;, & neruos & hirsutiem addit, vt dicemus. Radice vesca, odorataq; aliquantulum, quod ex siccitate euenit. Theophrastus libro de causis sexto saporē neq; in nimia siccitate, neq; nimia humiditate residere posse dixit. Caules qui extra aquam nimia siccitate insuaues, dulcedinem nanq; recipere nequeũt, at in radicibus siccitas nimia humiditate temperatur: & ratio odoris saporem sequitur, vt aliquãtulum dulcis, odorataq; sit. Viribus vegetioribus sunt, quia vires ex modico alimento proueniunt, modo siccitas modicum præstat alimentum. Syluestria validiora sunt vrbanis virium robore, quia ficciora. Vires quas possident frigidæ sunt, & siccæ ob aquã, & terrestrem essentiam, non omnino siccæ; quia plus aquæ habent, sed sicciusculæ. Quia leuiter & sine morsu desiccant, combustis, depascentibus vlceribus, dysentericis, cœliacis, alopecijs, fœminarum profluuijs, igni sacro, inflammationibus, ambustis, strumis, & vulnerum conglutinationibus iuuant. Exempla erunt. Secus fluenta in palustribus nilotica papyrus frutescit iunceo, triquetro caule, tomentacea medulla infarto, nitido, super gurgitum altitudinem attollitur, cui nusquam, nisi ad ima folia sunt, semine infœcundo. Ad vsum funium valet, quia obsequiosa. Radicem crudam, coctamq; mandunt: succo deuorato manducamentum expuunt. Frigidam & siccam esse contendũt Arabes, Galenus vulnera conglutinare dixit. Similis natalibus sari, quòd vadosis exurgat, vbi recedens amnis plana dimisit, caule triangulo, flore luculenta cæsarie decorato, vt in papyro, radice edula, quam mansam expuant: sic etiam Mnasium ex Theophrasto. Faba Egyptia in paludibus, stagnisq; nascitur, calamo molli, folio latitudine, & cauitate spectabili, vt intus aquam continere possit, radix manditur cruda, tosta, elixaq;, faba exiccata nigrescit. Dioscorides astringendi potestatem obtinere, vtilem stomacho, & dysentericis dixit. E limoso lacustrium, & stagnantium aquarum fundo traijcit lymphas nymphea, & ob id sibi id nomen vendicauit, perampla folia summis aquis plurima innatant, plurima etiam se porrigentia in imis, circinatę rotunditatis, flore candido in medio crocos habente, caule læui, radice cluuæ simili. Galenus resiccare sine morsu, & refrigerare dixit: Cœliacis, dysentericis, alopecijs, venereis insomnijs medetur ex Dioscoride. Potamogetoni nomē quod fluuiorum accola sit, sed etiam segnius labentium, vel torpentium aquarum. Folio hirsuto betæ, flore spicato, coloris obsoletæ purpuræ, gustu astringente, & resiccante. Stagnosis & palustribus nil familiarius, aut viuidius iuncis, caule surgũt lęui, enodi, fungosa medulla infarcto, obsequiosæ lentitiæ, ob id à iungendo iuncus, & à funibus & loris schœnos, texendis storeis per accomodus, aluũ sistit, & crebra fœminarum profluuia. Galeno frigidus & siccus. Aquosorum locorum indigena plantago aquatica. Caule surgit procero, folio læui, crasso, flosculo candido. Procidentia curat, rubentem podagram, capitis dolorem à calida causa ortum mulcet, cruento sputo, vrinæq; medetur. Equisetum ἵππουρις dictum, quod palustribus, & humentibus lætetur locis, culmos exerit leniter scabros, cauos iuncea specie, folia equinæ setas caudæ imitãtur, floribus albis. Sanguini è naribus, & vulneribus

erumpenti medetur, ruptis, vesicæ, & intestinorum dissectionibus, & enterocelis. Galenus sine morsu exiccare dixit, Auicenna frigidā in primo, siccam in secundo, & herniæ intestinali, & hydropicis mederi. Phleon aculeato caule & folio frutex, non alibi, quàm in vdis prouenions, in lacu Orchomeno vbere nascens, fœmina sterilis, ad nexus vtilis. Pecori radix gratissima est, & radici partem proximam teneram pueris excitari. Nonnulli stœben dicunt, nomen videtur inditum ex tomentitia, & fungosa natura, an sit Dioscoridis stœbe hariolari non ausim, sed videtur saltim cognata, quum vires eædem, quæ palustribus. Auribus purulentis, oculis ab ictu cruentis, dysentericis, & erumpenti sanguini prodest. Galenus desiccare sine mordacitate dixit, ob id vulnera conglutinare. Typha ex eisdem natalibus, nempe stagnantibus & palustribus aquis emergit, caule procero, tereti, recto, læui, folio triquetro, mucronato, flore papposo, oblongo, cylindrea figura, turbinata effigie. Ambustis medetur ex Dioscoride. Paulus euidentissimè refrigerare, & resiccare dixit; & æstuantibus lumbis prodesse. Iisdē nanq; paludosis, typhæ affinis prouenit butomus Theophrasti, sparganium Dioscoridis, & Galeni Xiphion, triquetro folio, dorso prominulo, & carinato, manū arripientis vtrinq; cœsim sauciante, radix etiam pecudibus, & puerulis vesca. Galenus desiccare dixit. Riguis & humentibus conuallibus emicat erinos Dioscoridis, echinos Galeni, flore luteo, semine acerbo, oculorum fluxionibus & aurium doloribus valens. Galenus desiccatoriæ, & repellentis facultatis, & aurium fluxionibus valere dixit.

DE FLVVIATILIVM PLANTARVM EFFIGIE, ET potestate. Cap. XIIII.

NVNC fluentium aquarum incolas plantas prosequamur. Sed nō quod humentibus alueis, & labentibus aquis viuant, humidam, vel frigidam temperiem sortiri dicet quispiam, sed in excessu calidissimas, siccissimasq;, quum ob necessitatem ijs locis viuant, vt semper nouis frigidis, & præterfluentibus vndis abluantur, quasi refocillationis, & frigidioris egerent alimenti: sunt enim labentes frigidiores, nec alibi, quàm ijs locis viuere possunt, quarum forma plerunq; Physiognomones decipere solet, quū notas aliquas humidarum habeant, quod in aquis viuant, aliquas verò calidarū, quod calido, siccoq; habitu constent.

IN EXTREMO tabellæ loco à dextris tui fluuiatilis plantæ effigies visitur, capitis decimi.

CAVLE igitur fluentium aquarum accolæ surriguntur læui, sed gracili, fronde læui, pinguiscula, sed pluribus incisuris laciniata, flore albo, sed plerunq; luteo, radice tenera, sed exigua, odorata, acri sapore linguam exulcerante.

Causæ sunt. Caule læui viuunt, quod aquis nascantur, sed gracili, ex caliditate, fronde læui & pinguiuscula, ex humiditate, in qua nascuntur, incisuræ ex siccitate, caliditateq;, radice tenera ex humiditate, sed exigua odorata, & acri sapore ex caliditate, flosculo albo ex humore, flauo ex calore plerunq;, & tandem calidæ & aquaticæ plantæ effigiem retinent. Vires adeo calidas habent, vt linguam exulcerent, cutemq;: ob id lepras, psoras, scabiem, stigmata, scabros vngues, alopeciam, & calculum curant. Ranūculos ranis cognomines fecerunt, quòd ijsdem fluuijs, & lacustribus locis oblectentur, & floribus sint colore ranatis, idest luteis herbido permistis, vt pote ranis conuictrices, & aquarum potrices. Folia initio rotunda, dein incisa, flores aureo fulgent nitore, caule gracili, radice parua, alba, vrentis gustus, nec iniucundi odoris. Scabros vngues eximunt, stigmata delent, formicantes verrucas, & alopecias. Galenus calidas & siccas esse dixit. Sed ranunculorum plures species, inter eas flammeus est, folia sunt ei angusta,

oblon-

oblonga, carnosa, ambitu ferrata, caulis cauus, rubellus, enecat pecora edendo, amarit enim vescentium exta. Chelidonium minus folijs subpinguibus, radice pusilla, flore eleganti, foliolis aureis radiatim stellato, nascitur in aquis. Exulcerat, sed non vbiq; pro agri conditione. Psoras, & scabros vngues eximit. Galenus calidum, & siccum in primo esse dixit. Ex ὕδατος, & piperis nominibus conflatum nomen hydropiper, ac si aquaticum piper diceres, acre vt piper, nascitur in aquis pigro lapsu repentibus. Prouenit caule numeroso, gracili, flore albido, purpurascenti, semine acri saporis, radice, parua. Sigillata delet. Calidum, siccumq; paulo infra piper esse Galenus dixit. Sion ἀπὸ τοῦ σείειν, quasi quatiatur in aquis ex præterfluentibus, & alluentibus vndis: Vnde etiã Latinis laueris nomen, folijs olusatri similibus, sed minoribus, & odoratis. Calculos deturbat, cit partus. Galenus excalefacere dixit. Etiam lympidorum riuulorum sectator sisymbrium aquaticum, vbi etiam sion prouenit, gracile est, & tenellum, folio primùm rotundo, adultum erucæ modo finditur, cauliculos neruecos habet, acri gustus, excalefacit, vtriusuis vires paris ferè sunt commodi. Purgat lentigines, & vitia cutis. Galenus excalefacientis, & exiccantis virtutis manifestauit.

DE PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS IN maritimis aquis nascentium. Cap. XV.

Dvlcibvs aquis ad salsis deuenimus, de marinis plantis loquemur, sed priusquam ad harum formas & vires descendamus, videamus nunquid in salsis plantæ nasci, & nutriri possunt, vt inde colligere possimus, quibus præstent. Claris argumentis probat Theophrastus in stirpium genere salsuginem nullam sentiri, neq; in salsis aliquid gigni posse, hoc modo. Salsum neq; alit, neq; aptum est generationi; argumẽto quod salsis tractibus nil prouenit, sed & si videamus in salsis quippiam gigni, vt plantæ, pisces, & alia animalia, quæ dulcia sunt, non ob id ex mari gigni, vel ali putandum est: nam id, quod alicuius materia futurum est, necessario esse oportet transmutabile, nam generatio transmutatio est, porrò sal non est transmutabilis, ergo neq; perfectum quicquam, neq; aliquid vllo pacto generari ex eo potest: nam plantæ calor internus, & solis humorem trahunt, qui alimento plantæ futurus sit, qui humor purior, leuiorq; est, sed salsum omne terreum est, & graue hauriri non potest, quia subsidet. Secunda ratio quod sal facultates omnes desiccat, & erodit, vt desiccetur vis generationis: Vnde id quod in alijs generationem probibet, ipsum videtur author incommodi etiam sibi, idest quod alijs inutile ad generandum, inutile quoq; sibi futurum. Præterea quæ nullã mutationem, vel corruptionem sentiunt, auersam penitus à plantis qualitatem habere necesse est, porrò sal est eiusmodi, nam omnia vindicat à putrilagine. Aliud erit argumentum. Quod non multùm euacuatur, non multo indiget alimento, planta non euacuatur, quia caret excrementis, non ergo multo indiget alimento, non igitur coguntur quicquam sugere, quod inutile sit ad alendum. Plantis excrementa non sunt, quia si inessent, excernerentur, nec in superficie residerent, à solis vi eòusq; eleuata. Alias deinde addit rationes, quibus videtur disquirere, quod plantis insit salsugo, nam salsuginis sapor, qui plantis inhæret, vel intrinsecus est, vel extrinsecus: si intrinsecus erit alimentum, naturæq; conuenit, si extrinsecus accidit, vnde ingreditur? & ex quo? vel ab aere ambiente, qui se induit in meatus, vel à vaporibus humorum à radice attrahi sursum feruntur, deinde exiguntur à medulla, & tanquam sordes erumpunt ad cutem? quippe salsugo superficiaria videtur, sed ciceri vernacula, & necessaria est, siquidem imbribus elota, interit eius planta, vnde constat naturale ei esse, vt se tueri, & conseruare valeat. Est & in quarundam folijs, & ramis salsugo, quæ in aquis immissa & elota, gustu manifesto deprehenditur, non in ijs solùm, sed in fructibus quoq;, si quis non fructum

ctum mandat, ſed linguã conſulat, quippe non in carne, ſed in tegumentis ſalſugo re-poſita eſt, quaſi à natura conſulto factum, vt ſemen incluſum à corruprionis labe vindicetur, ac ſalſugine cuſtodiatur: nam dum viret, in caule & ſiliqua eſt, adulta verò ſic ceſcens in putamine reſidet, tan q̃ intrinſecus adueniens. Rem ergo naturalem eſſe ſal ſuginem, atq; natiuam latiſſimè patet, nam vbicunq; feratur, aut non ſatus aliubi oriatur, ſalſum futurum, etiam ſi ager ſalſus non fuerit: nam ea quæ locis ſalſis proueninnt, haud temere ſalſuginem cœperit, ſicut halimus, kali, & alia pleraq;. Alibi verò de ſalſis aquis hæc habet. In genere aquarum, quæ nitrum, vel alumen, vel aliquid aliud eiuſmodi ſapiunt, plantas neq; alere, neq; gignere poſſe dixit, ſed eſſe quaſdam priuatæ naturæ plantas, quibus priuata deberi alimenta par eſt, tantumq; mari genitales facultates tribuit, vt ſuas ibi plantas agnoſcar peculiares, quæ in terra naſci n equeāt, vt ſuas etiam animantes, ideſt piſces. Præterea alias eſſe arbores, quæ in æſtuarijs viuant, hæ non à mari capere alimentum, ſed è venis ſubterraneis. Marinas enim aquas percolatas ſalſitatis virus amittere, & ex interiore terræ ſinu dulce haurire, quo viuant, & mare ipſum circumfuſum nihil nocere; per vices enim accedit, receditq; Poſt æſtuariuni aliam littoralium apponit ſpeciem, quaſi mediam, inter dictas, haſce falsò humore ſubterraneo frui, tum ad alimentum, tum ad robur, vt non ſolùm inde viuant, ſed bene valeant, vt palma, braſſica, beta, ruta, & eruca; tantumq; in his abeſt à maleficio, vt etiā afferat emolumentum. Salſis ſi culta fuerit braſſica, vitream acquirit friabilitatem, vt terræ alliſa, diſſiliat in partes. Tollitur & acrimonia & amaritudo. Sed ſi ſalſus humor plantas nutrire poſſit, deterius alit, prohibet enim incrementum exiccando, quod ab humido eſt. Sed Galenus ſalſam aquam aridam, exiccantemq; naturam habere dixit, cum eiuſmodi facultas in ama ris inſit, ob id enutriendo corpori prorſus inepta exiſtimā da. In ſtagno bituminoſo Syriæ Paleſtinæ nullum neq; animal, neq; plantam conſpici, cumq; flumen, quod propè Hiericunta fluit Iordanes, piſciumq; copia ſcatens in ſtagnū ingrediatur, nullos omnino fluuij oſtium piſces excedere, & ſi quis captos in ſtagna coniiciat, celeriter mori. Sed videmus in mari tanta piſcium genera gigni, ali, & commodiſſimè viuere, vt aliter credere non poſſimus, vt eorum naturæ familiaritate dulce, & iucundum eſſe, quod ſi aliter eſſet, facile vtiq; foret ad fluuiorum oſtia ingredi, & auſugere, ſed ex tam mirabili multitudine paucos conſtat, qui fluuios ſubeant. Sed ſi cui non uum videbitur in mari dulcem aquam contineri, conſulat Ariſtotelem, qui cereo vaſe mari immerſo percolatione dulcem aquam exhauriri dixit, & littoraliū accolas, qui dulcibus aquis deſtituti, puteis vix tres cubitos altis in arena effoſſis, dulcem ex ſalſis fecer nere. Sunt qui dicant arbores marina aqua non ali, quod nec quidem terreſtria animalia, quod ariditate præcipue offendantur arbores, atq; arefacit marina aqua, vel quod oleum quidem infeſtum ſtirpibus abſumit illitum, aur marina aqua multam participet pinguedinem, ideo etiam conflagrat, vel quod amara ſit remiſſione exuſtæ terræ, vt dicit Ariſtoteles, potumq; reſpuat. Lixiuium nanq; fit ex dulci aqua in cinerem miſſa, quod ferunt in Rubro mari ſyluoſas materies, ſtirpeſq; fruticari, nullum quidem edūt fructum, grandeſcuntq; fluminibus multum inferentibus in mari lutum, & proinde nō longe à terra abſunt. Plutarchus in libro de cauſis negat plantas ſalſis ali poſſe. Auerroes maioris maris aquam ſalſiorem, amarioremq; cæteris eſſe, ob id nullum animal in eo viuere poſſe, quia amaritudo eſt in vltima contrarietate nutrimenti animalium, quod dulce eſt. Sed id ſubtilius diſquirere noſtra haud magnopere intereſt. Nos hæc recitauimus, vt perſcrutaremur ex his vires maritimarum plantarum. Quæ igitur in mari naſcuntur talem præſeferunt ſpeciem.

SINE caule plerunq; aſſurgunt, vel cauo, inani, & fungoſo. Folijs capillaceis, vel abſq; folijs, fructu viduè, ſine radice, quod ſaxis, lepadum more adhæreant. Toteq; mollis & ſine ligno, ne maris æſtu colliſi, & frangi poſſint. Colore ruffo.

Effigiaturæ cauſæ hæ ſunt. Quod caule, folijs & ſeminibus vacēt, cauſam diximus ex

Auerroe

Auerroe, quod si vnius elementi plantæ omnes imperfectæ sunt, marinæ imperfectissimæ, quod in sale viuant, qui generationi contrarius existit. Et locis etiam siccis, & in saxis natæ plantæ flore, fructu, & caule vacant. Colore russo sunt. Russi coloris causas reddemus in animalibus eisdem loci. Vires pronunciamus frigidas & siccas, frigidas ob aquam, siccas ob sal, quem apud omnes sine dubio siccare constat: ob id morbis illis præstare possunt, qui frigidis, & siccis qualitatibus iuuantur, vt podagris calidis, hydropicis, inflammationibus, & sanguini profluenti. Marini phuci genera plura sunt, vnum latum, alterum oblongius, & rubeum, tertium candidum in Creta flores. Podagris valent, inflammationibus, & venenis; sed ijs humidis vti oportet. Galenus refrigerare, & reficcare dixit. Muscus marinus nascitur in scopulis, testaceisq;, haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulis expers. Præcipua ei spissandi vis, collectiones cohibet, & podagris confert, quas refrigerare opus sit. Galenus ex aquea & terrea essentia compositum dicit, vtraq; frigida: si quidem astringit, & calida euidentet refrigerat. Bryon herba marina, Plinio non capillacea, sed lactucæ folijs similis, rugosa veluti contracta, sine caule, ab ima radice exeuntibus folijs. Nascitur in scopulis maximè, testisq; terra comprænensis. Præcipua siccandi ei, spissandiq; vis, collectiones omnes inflammationesq; cohibendi, præcipue podagræ, & quicquid refrigerare opus sit. Androsaces in maritimis aquis nascitur, perpusilla planta, vmbilicata, cirris glabris, exilibus, crebris, surrectis, singulis vmbilicum medio fulcientibus, vrinas cit hydropicis, & podagric is illinitur. Galeno humens & acris est, desiccara deficcat, sic Aegyneta & Plinius. Sed aliquibus diuretica est, & mendum in Galeni textu suspicor. Corallus marinus frutex, qui alto extractus, duratur statim, astringit & refrigerat mediocriter, excrescentia coercet, oculorum cicatrices abstergit, sanguinis reiectioni, & vrinæ difficultati auxiliatur. Antipathes coralli species, vires supradicti habet.

SALSARVM AQVARVM EFFIGIES, ET VIRES animalium. Cap. XVI.

NIMALIA verò quæ in salsis aquis degunt, aliam referunt qualitatem, & effigiem; quippe & viribus, & nutritione variant, & à terrestribus non solùm locorum varietate; sed etiam alimentorum, quibus vescuntur. Diuersa enim maris loca diuersæ qualitatis pisces pariunt. Salmonem aquaticum in Aquitania marinis omnibus Plinius præfert, amia bizantia, vulpecula rhodia, anguilla bœotica, mus ponticus, thynnus megarensis, murena ex freto, & tartesia, mugil ex Scyatho, hœdus ex Melo, conchæ pelorine commendantur. Quorum forma hæc.

MAGNITVDINE parum subsident à dulcium aquarum incolis, corio duriori, squamosioriq;, carne constantiori, odoratiori, sapidioriq, capillo rufo, facilioris decoctionis, potentioris virtutis, & vitæ perennioris.

Ratio descriptionis talis est. Diximus humorem, in quo degunt, magnitudinis causam vtriusq; esse, sal desiccando semper minuit. Eademq, siccitas causa est, vt durinri carne, & squamosiores sint: Immò multæ squamæ, spinæ, ossa, claui, & vngues in piscibus laudantur, quia in ijs ostendunt multû esse terrestris qualitatis, & rem contrariã suę complexioni, quia fficiores sunt, & in petrosis locis nascuntur, vt saxatiles subtilioris substantiæ, & minoris superfluitatis alijs, vt Auerroes in Colliget. Sapidiori etiam sunt carne. Galenus hanc differentiam diligentissimè adnotauit, quippe diuersum genus pelagici mugilis ab eo facit, quod in fluminibus, stagnis, lacubus, aut riuulis vrbiũ cloacas expurgantibus prouenit: nam horum caro excrementitia est admodum, & mucosa, optima autem eorũ qui in puro mari degunt, alijs verò locis non insuauis modo

sed etiam ad coquendum difficilis, maliq; succi. Horatius his versibus de lupo pisce idē sentire videtur.

Vnde datum terris lupus hic, tyberinus an alto
Captus hiet? pontes ne inter iactatus, an amnis
Ostia sub nasci?

Et apud Columellam extat non illepidè dictum de hac re. Philippus quum ad Numidiam hospitem deuenisset, & sibi è vicino flumine lupum formosum appositum degustasset, expuissetq; dixit. Peream ni piscem putaui; vsqueadeo à tyberino, vel marino differre putauit, vt illum piscis nomine indignū iudicauerit. Quòd ruffo colore sint, Aristoteles in problematis rationem reddit: nam omnes qui in mari degunt, ruffo sunt pilo, quia quum mare calidum & siccum sit, tales pilos reddere potest, vt lixiuium, & auri pigmentum. Vires hæ sunt. Piscium naturam & substantiam immutat aqua, illos vndequaq; peruadens, & intro alimenti, & refrigerationis necessitate attracta, similem induchit suæ temperaturæ constitutionem. Salsa enim aqua per sal sicca est, & siccos suos incolas efficit, aqua per se frigida: vnde morbis ijs, quibus frigida & sicca prosunt, opitulantur. Marini cancri sicci natura sunt ob salis mistionem, secus autem aquatiles, vt ex Pelope refert Galenus. Marini gobij à fluuiatilibus multum differunt, nam Galenus ægris marinum opponi iubet, succi bonitate etiam commendans: sed fluuiatiles hac dote multum superantur, carne enim molli, & insipida sunt, paruis squamis, quum aqua & luto vescantur. Anguillæ marinæ & fluuiatiles sunt, prę cæteris laudantur, quæ in siculo freto intra Rhegium & Messanam nascuntur. Diphilus palustribus marinas suauiores esse dixit.

DE FACIE, ET FACVLTATE TERRESTRIVM STIRPIVM, & primò de ijs, quæ pingui solo nascuntur. Cap. XVII.

IAM post tergum relictis aquatilibus herbis, illas docemus, quæ è terra suas facultates hautiunt, sed prius terræ varietates perquirere oporteret, quæ cū innumerabiles sint, ne noster sermo longius protrahator, & tyronum ingenia diuexemus, solùm aliquas & principes memorabimus: nam & colore variant, alia enim pulla, alia cinerea, fuluaq; est, sic etiam sapore differunt, vt pinguis, dulcis, amara, salsa, astringens, sic alijs qualitatibus sicca, densa, soluta, arenosa, & calculosa, quarum nostri de agricultura libri pleni sunt, ob id lectores ad eos relegamus: solum pinguis, macræ, mediocris, & ærenosæ telluris qualitatem referemus: ex his ingeniosus Phytopta reliquas poterit inuestigare, & primo à pingui incipiemus. Pinguis terra est, quæ linguæ admota pinguedinem quandam præsefet, lentescitq; quasi glutinum. Sed pinguis humi incolam plantam describamus.

QVATVOR terrestres plantulas tabella hæc oculis subijcit, à dextro latere pinguis humi accolam maluam ostendit, pro instanti capite, mox secundum locum occupat mediocris telluris inquilina lotus vrbana, pro vndeuigesimo capite, tertium in siccis nasces terris lithospermon, pro sequenti proximo capite, postremo loco arenis fruticans agreste fæniculum pro vigesimo capite, ita ad vnum distinctè expressas, vt reliquas, harum similitudine visu facile assequi possis.

ASSVR-

ASSVRGIT planta pinguis humi accola perampla corporis specie, & multiplici ramorum stipatu, pingui & hilari aspectu, nec alibi lætior. Trunco tereti, vdo, turgenti. Cortice læui, nitido, succoso. Immodica foliorum petulantia, ex atro viridantium, crassorumq́, præcocis germinis. Fructu pulpa pingui, succosa & friabili, molli, vel paruo intus ligno, sapore dulci, non multùm odorato. Flores & fructus excrescentias quasdam ostendunt supra eos. Radicibus magnis, hinc inde reptantibus.

Hæ sunt causæ effigiaturæ. Peramplo corpore, ingentibus ramis, folio numeroso, magno, carnosoq; fruticat pinguium locorum inquilina ex Theophrasto, ob id quod plãtæ radix solo altè descendat, imaq; subiens succosa, multum alimenti trahit, quod in exucca & strigosa terra facere non potest, quum eius radix per summa adhæreat, minimumq́, alimenti trahat. Arbores nanq; pingui solo alimenti copiam adèo largam attrahunt, vt optime germinare, magnitudinemq, accipere possint, sed fructum parere nequeunt, quoniam non concoquunt quantum abunde sit. Pingue solum, calidũ est: caliditate radices vegetiores fiunt, & vberius attrahunt pabulum, quod vberius, vertitur in frondes & ramos. Frumentum africum & dracontias calamum crassum gerunt, quod non nisi læto agro nascantur, & vbi possint vberius succum haurire. Columella de pingui terra loquens ait.

Pinguis ager putres glebas, resolutaq́, terga
Qui gerit, & fossus graciles imitatur arenas,

H *Atq;*

Atq; habilis natura soli, quæ gramine lato
Parturit, & rutilas ebuli creat vuida baccas,
Tum, quæ sponte sua frondosas educat vlmos,
Palmitibusq; feris lætatur; & aspera syluis
Achrados, aut pruni lapidosis obruta pomis
Gaudet, & iniussi consternitur vbere mali.

Agricolationis rei periti arbores, quæ leui cortice, vdo, tereti, turgentiq; sunt, pinguis soli indicia præbere dixerũt. Sic quæ scabra cute, & crustosa, strigosaq; obsita sunt, exusti, lapidosiq; soli argumento esse. Valdèquam numeroso folio sunt, & flore stirpes pingui agro consitæ: nam olitores stercore pingui redacto, augent oleribus folia, quæ ad escam sunt. Et coronarij florum mangones pinguedinis, & culturæ lenocinijs flores à pristina forma desciscere, & multiplicem, & foliosam reddunt stirpium, & florum familiam, & eximiam pulchritudinem floribus inducunt, vt in lilijs, narcissis, bellidibus, garyophyllis, & cæteris passim videre est. Ex arui pinguedine vidimus rosam rubram centifoliam redditam, è cuius medio glomeruli aceruatim collecti erumpebant, & in ea sæpe vidimus alterum florem super alterum insidentẽ, & vtrũq; odoratum, & in quercus folijs pilulam rotundam succrescentem, sic & in vlmo, alijsq; arboribus, quæ cœli, vel anni clementia, vel loci pinguedine eueniunt. Natura, cui crebra & multa materia suggeritur, luxuriat, variando, & luculentam fœturam foliorum, florum, & fructuum multiplicando: sic contra, quum ei alimentum deficit, aliquid plantis desideratur. In Thessalia ne segetes luxurient, in frondem (cuius agri frugales sunt) depascere, & detondere agricolæ solent. Sed cerealia, quæ simplici pubent culmo, ieiuno & gracili solo contenta sunt, quæ verò multiplici, pingui. Typha & semẽ in exemplo sunt. Pingui pabulo oblato stirpibus, augetur pulpę caro & imminuitur os, vel tegumentum, vt in causis vrbanæ plantæ latius docebimus. Omne vrbanũ nucleo minori fructificat, quàm incultum, quoniam amplius humescunt, & alimentum vberius ad pulpam augendam deducunt, atq; etiam succos pro nostro vsu congruentes maturant. Pingue enim solũ ab vrbano parum differt. Quod citò germinent, ratio est, quòd viribus pręualent, alimentoq; abundant, vt amygdala, & punica & ad summum syluestria, quàm vrbana, quia robustiora, quum humiditas, & mollities ad emittendum plurimum conferunt, siccum enim & spissum neq; transmeatu facile est, neq; copiam habet materiæ. Pingue solum vice stercoris est, & stercus sua caliditate plantæ poros aperit, & radices vegetas reddit, vt & cito fructificet. Quod parui odoris sint. Odor ex siccitate, vt diximus, prouenieba, sed non omni siccitate, verùm terra pinguis lenta, glutinosaq; humoris, lentorisq; causa non æquè calor suo fungi officio potest, ob id odoratos fructus haud multum afferre potest. Et vt diximus de ramis, ita & de radicibus intelligendum, quod magnæ & procurrentes sint. Vires habet calidas, & humidas, quia pinguis terra calida & humida est, & planta huius loci inquilina easdem retinet facultates. Tritico solum pingue, & restibile accõmodatum ex Theophrasti sententia, & [illegible]quorum Galenus è secũdo ordine calefacientium dixit, nec refrigerare, nec exiccare posse: ergo humectare. Sesamum putre solum expostulat ex Columella, vel pinguiores arenas. Galenus modicè calefacere dixit. Linum pingue solum Varro requirere scribit. Calidum, sed humiditate, & siccitate symmetrum. Zea pingue veruactum exoptat, quum nil magis terram exurat Theophrastus dixerit, inter hordeum, & triticum temperatura medium. Sic olyra, & siligo. Malua pingui delectatur loco, & humido gaudet lætamine hortorum, calida, humidaq;. Faseoli pingui, & restibili loco nascuntur ex Columella, calefaciunt & humectant ordine primo ex Galeno. Malus, & pyrus ex Palladij sententia leuę & pingue solum desiderant. Idem de sorbo dicendum, quorum temperies calidæ, humidæq; sunt.

DE

DE FORMA, ET POTESTATE MACRO SOLO nascentium. Cap. XVIII.

DIXIMVS de ijs, quæ pingui & frugali solo nascuntur, nunc quæ sicco, sitienti, & aspero, quorum facies, & vis opposita. Diximus in humana Physiognomonia calidi & sicci corporis indicia esse carnē macram, & hirsutam, duram, & siccam, capillos nigros, neruos & venas apparentes: sic.

IEIVNI soli accolam plantam tertio tabellæ loco in proximo iam descripto capite demonstrauimus, quare eam cognoscendi anxios illuc remittimus, ne iterata eiusdem figuræ appositione fastidium potius, quàm vtilitatem legentibus pariamus.

QVAE squallida & ieiuna stirps, vt plurimum obuia fit humo, aspectu exili & macilento infelicia sua testatur natalia. Caule nanq; strigoso, rigenti, hirsuto, exucto, gracili & surculoso. Fronde angusta, vel acuta, vel profundioribus incisa lacinijs. Flore luteolo, nonnihil interdum rubente, sæpissimè in vmbellis. Fructu paruo, intus ossoso, minusq; succoso, iucundum halitum eructante, sapore amaro, vel aspero. Tardè fructificat. Radice exili, paucis fibrillis innixa. Lentè crescit, vitæ diuturnioris.

Sed descriptionis causas reddamus: Quòd paruo corpore sint, diximus in superiori ex Theophrasto, quod quæ vberi humo nascebantur, peramplo corpore, & alto, sic quę gracili minus alta tellure, quū radices per summa adhæreant, & minus alimenti, quàm competat, hauriant, breui corpore crescunt. Frons altioribus lacinijs proscissa est. Diximus quod Naturæ ordo poscebat, quod si in riguis nascentes plantæ rotundiori, vel retusiori angulo essent, contra quæ in siccis nascerentur, profundioribus scissuris, & lacinijs inciderentur, vel mucronatis angulis. Siccitas frondes angustas reddit. Populus alba in iuuenta latiori fronde est, sed eadem in senecta alimenti inopia angustas frondes, & scabrum corticem reddit. Ocymum in humentibus & vmbrosis natum, latiori, & rotundiori folio est, at soli expositum, contrahit frondes adeo, vt in serpyllum abire videatur, quia vehementer siccatur, vt diximus. Sic de vrbana & syluestri eruca dicēdum. Syluestris lactuca rotundifolia & latifolia, quam hieraciam vocant, quod accipitres scalpendo eam, eiusq; succo oculos inungēdo, obscuritatem quū sensere, discutiāt, siccis locis sata, breuioribus folijs, diuisuris profundioribus incisis nascetur, sic etiam euadit, cum senescendo mutatur ætas. De osse & pulpa fructus sępius loquemur. Plantas, quę culto & pingui solo proueniunt, diximus plus pulpæ, minus ossis habere, sic quæ exucco, & lapidoso, plus ossis, minus pulpæ ex contraria causa. Tardè fructificat, germinatq;, quia ex pauco, siccoq; alimento lignosa, solida, spissaq; sunt, sed quæ sicca, solida, & spissa sunt, nec transmeatu facilia, cum copiam materiæ non habeant, tardè germinant, vt diximus. Minus habent virium, cū alimento minimo fruantur. Odorati fructus sunt, quia quæ sicca sunt, parum humoris habent, quod paruum est, facile excoqui potest. Suauitas odoris ex concoctione consistit, quæ olfactui congruunt, neq; dulcia, neq; vllam saporis gratiam habent. Aridis locis omnia ad plenum excoquuntur, vt apud Cyrenem, cuius ager tenuis, & siccus. Quod sapore aspero sint, reddit Aristoteles rationem in Problematis. Thymum in terra attica acerrimi saporis est, quod ille ager tenuis & siccus sit, quamobrem non multum humoris obtinent, quæ in eo nascuntur. Thymum quòd siccum natura, minimèq; dulce, nam ob inopiam tantum humoris retinet, quantum suo conuenit generi, quod dulce nequaquam est, sol autem quod dulcissimum est, exigit, vt acerrimum relinquatur. Acria sunt, quæ quum parum humoris habeant, sol vehementer excoquens, & dulce & leuissimum eximens, rema-

net acerrimum. Dictamnum, quod solo aspero nascitur, excalefacit & acre est, pseudodictamnum, quod lætioribus locis nascitur, ignauum dixit Theophrastus. Quod tardè crescat, rationem ex eodem adducemus, & quũ ipsius rationes adducimus, nil maius adducere putamus, quum in plantarum philosophia eminentissimus sit habitus. Ex humiditate prouenit corporis raritas, & per poros facilè fit percolatio, & sine vllo impedimento, sic quæ spissa natura sunt, difficilè augescere possunt, quòd enim spissum, siccũ, amarũq; est, natura ignis consistit, & hinc lenta huius accessio est. Contra quod rarũ, laxum, & humidum est, id celeriter crescit. Vmbellas pro flore adducere, siccarum præcipue est, calidarumq;, quum oẽs ferè vmbelliferæ siccæ qualitatis sint. Testimonia sunt panax; apium, seseli, ligusticum, anisum, carum, anethum, cuminum, ammi, elaphoboscum, daucum, peucedanum, sphondilium, angelica, myrrhis, imperatoria, thapsia, fœniculum, smyrnium, pyrethrum, ferula, achilleon, ageratum, pastinaca, siser, crithmon, gingidium, caucalis, mentha greca, cachrys, filipendula, libanotis, & alia. Diuturnioris vitæ sunt, quæ carne sicca constant, & arbores, quæ corticem tenuem, & siccum habent intrinsecus, sanè diuturnæ sunt, nec facilè putrescunt. Sic in animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est, ex Hippocrate libro de humoribus. Calidæ & siccæ temperatura sunt, & tenuis essentiæ, ciunt vrinam, & menses; comitialibus, & serpentum ictibus valent, partus extrahũt, & quia sapore acri sunt, incidunt, ideo expurgant thoracem, & pulmonem, & vermes necant. Eringij marini, & montani depressa aspera, & inculta loca persequuntur, & quo asperiora, gustu plus gratię, & aromaticitatis habent; pluribus aculeis circundantur, incisuris altè laciniatis, & echinatis capitibus, colore albo viridante, & cęsio, ex loci calore. Cit vrinam & menstrua, serpentium morsibus, opisthonicis, & comitialibus medetur. Galenus tenuis essentiæ dixit. Cinereus pallor, pallensq; saluiæ, qualis in apricis, exustis, & asperis collibus enatæ nomen [illegible] quasi sole tabefacta & syderata, fruticat multiplici surculo, lignoso, folio scabro, rugoso, & squallente, iucundi odoris, vrinam cit, menses, & partus, pastinacæ ictibus auxiliatur, & tetra vlcera purgat, capitis frigidis affectibus, articulorum doloribus, comitialibus, veternosis, stupidis, & pectoris vitijs. Calefacit, siccat, & abstergit. Thymum pusillis fruticat, & lignosis surculis, folijs exiguis, angustis, & duris, flore purpureo: petroso & gracili solo prouenit. Orthopnoicis; anhelatoribus prodest, tineas ventris exigit, menses, partus, & vrinas pellit, ischiadicis subuenit. Galenus manifestè calefacere dixit. Saturea in asperis, & salebrosis locis nascitur: herbula est virgulis exilibus, sarmentosis, lignosis, crebris folijs, angustis, rigidiusculis, gustu acri, & odoro: vniuersa absoleta purpura albicat, lignosa radice. Eadem thymi vis, sed minori acrimonia. Anthemis numerosis luxuriat surculis, in alas diuisis, quibus ab radice pusilla folia, crebra, minutatim incisa, perangusta diuisura anethi adhærent. Flores candidi, vberes. Nascitur in asperis, excalefacit & extenuat. Pellit menstrua, cit vrinam & partum, sanat iecoris vitia. Lithospermum obuiam fit locis frigosis, aut quibus coli desitum sit, ramis gracilibus, hirsutis, porrectioribus, duris: folia angusta, tactu rudia, flosculi albent in alis, & summo secus folia vniones prælucidi, rotundi, lapidea duritie & tactu. Siccitatis, abstersionis, & nonnihil acrimoniæ habet. Vrinas pellit. Dictamnum pulegio simile, folia tomento, lanugineq; pubescunt, in asperis locis nascitur, si in lætis, pseudodictamnum dicitur. Excalefacit vehementer, ad mulierum partus Theophrastus valere dixit, lienem imminuit, serpentum ictibus, & venenatis morsibus auxiliatur. Lonchitis nascitur in sitientibus & asperis. Cit vrinam. Marrhubium frutex à radice ramosus, subhirsutus, quadrangularibus ramis, flores asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Crassam è pectore pituitam eijcit, menstrua, & secundas extrahit, venenis & serpentum morsibus valet. Galenus calidum & siccum dixit.

DE FORMA, ET COMMODIS PLANTARVM IN MEDIOcribus terris nascentium. Cap. XVIIII.

IXIMVS extremas, huc se intrusit & media, idest planta mediocri humo nascens, non pinguibus, neq; aridis, non saxosis, neq; arenosis, idest soluto & leui. Theophrastus optimam describens soli qualitatem, dicit eam esse, quæ mediam obtinet confusionem extremorum, idest soluti & spissi, leuis & ponderosi, sicci & humidi, superiora modicè inferioribus respondentia, arboribus, frugibus optimam esse, etenim ad habitum aeris quodammodo videtur accedere, sic & alimentum in se continet, & facilem meatum radicibus præbet. Sed ad formam accedamus.

IN decimoseptimo capite, secundo tabellæ loco reperies plantam, mediocris humi accolam, ibi eam contemplare.

MEDIOCRIS terræ conuictrix, & familiaris forma vulgatior est, quàm sit opus affabrè delineamentis depingi, nam quas descripsimus extremas confusim imitatur, vt qui ambas nouerit, nempe & mediam ipsam norit. Magnitudo paulo infra eam, quæ in pingui subsidet, sic etiam proceritate & foliorum luxuria, quæ in exuctis excellit. Nec simplici adolescit caule, nec multis propagatur virgultis. Folio leniter crenato, nec acriore, nec absoletiore colore, Non læuis, non hirsuta, sed molli quadam lanugine rigidiuscula. Spirat odorem non tetrum, non aromaticum, sed nec ingratum. Reliqua omnia medio habitu consimilia.

Formæ, & commoda consimilia sunt: quippe non calida, non frigida, nec arida, humidaq; sunt, sed tepida, & nostræ naturæ familiaria, vt non ad medicamenta, sed ad alimenta potius veniant. Exempla. Hordeo Theophrastus solum gracile præstat, quum leui, & pauco egeat alimento. Sic etiam de trimestri tritico, quum tepido, vel frigidiusculo sint temperamento. Triticum paululum calefacit: non resiccare, nec refrigerare manifestò potest, omni solo nascitur. Zea mediam obtinet facultatem inter triticum & hordeum, idest inter calidum & frigidum. Vrbana lotus in medio frigiditatis, & caliditatis à Galeno locatur, vt quodãmodo temperata. Asparagus non calidus, non frigidus, Didymus simplici gaudere solo dixit. Hemerocallis facultatem habet leniter digerentem.

DE VI, ET FORMA IN ARENIS NASCENTIVM plantarum. Cap. XX.

EXASPERES & sitientibus locis ad arenas deuentum est, quasi sint maiori siccitate donata, quod alimento sicciori, tenuiorîq; vescantur.

POSTREMO tabellulæ loco, decimoseptimo capite descriptæ, plantam offendes arenaceo solo nascentem, cuius formam diutius ibi poteris reuisere.

FACIEM similem natalibus habet, quæ quum exucca, sitiens, & arida sit arenarũ materia, suo aspectu testificatur. Defectuosa plerunq; est, caule, flore, vel semine vacãs, Caule lignoso, exili, aspero, nodoso, hirsuto. Folio pusillo, duro, neruoso. Flore melino, vel subpurpureo. Radice dura, sed vegeta. Descriptionis causas reddens Theophrastus, ait, in arenosis pars ima optime constat, superna vitiosa est, quod fieri solet, quum solum arenosum, vel tophosum, vel adustum quidem subditum est, vis enim radicis modum excedit: sed alimentum multum ad superiora transmittunt. Reliquas, quia sæpius

adductæ

adductæ sunt, non visum est opportunum repetere: vnde ad vires accingamur. Sunt enim temperamento calido & sicco, & quum tenuium sint partium, vrinam cient. Capparis gaudet locis tenuibus, arenaceis, & iuxta rudera nasci ex Theophrasto. Folium & caulem habet subhispidum, radice ligno sa. Menses & vrinas cit, & lienes absumit ex Dioscoride. Galenus tenuium partium esse, & calefacere, & desiccare dixit. Brassica arenosum, vel salebrosum solum amat ex Theophrasto. Vrinam, aluum, & menses cit, morsibus viperarum medetur, & lienosis. Armoracea agricolarum obseruatione arenosis læta visitur. Calida & sicca est, & vrinā cit. Fœniculum syluestre valenter exiccat, in arenis feliciter nascitur Calidum & siccum est, menses cit, & vrinam. Halimus in maritimis arenis nascitur. Calida & sicca est ex Galeno, quia circa mare, ideo aliquantulum humida: & ob id mistæ facultatis. Pulegium in arenis prouenit: vidimus ipsi, & quorūdam aliorum experimento constat. Excalefacit, menstrua, vrinam, & secundas cit, contra serpentum morsibus, & lienosis subuenit. Cucumis syluestris in arenis nascitur, sabuletis, & ruderibus, Galenus menses ciere, & lotiū euocare, & calidū esse dixit. Thrasi in arenis nascitur Lybiæ, & Lylibei Siciliæ, calidum est. Anchusa Alcibiadion vim magnam & medicatam habet: nam acrior & calidior cæteris, cum reliqua genera refrigerent. In sabuletis maximè gliscit.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, ET PRIMO DE LACVSTRIS, & terrestris stirpis Physiognomonia. Cap. XXI.

DIXIMVS hactenus simplicia plantarum natalia, nunc quæ vtrūq; habitum mentiuntur, scilicet terrestris, & aquatici. Græci ἀμφίβια vocant, nos ancipitis vitæ dicimus, idest quod vtroq; loco & terris, & aquis viuant. Inter eas quoq; inquit Theophrastus, si quis arctius inquirere velit, alias communem, & quasi ancipitem vitā agentes inueniet, vt myrtus, salix, & alnus. Et alibi. Vtroq; autē loco, ideft terra, & aqua salix, harundo, (excepta tibiali) gladiolus, typha, phleon, & butomum exeunt. Nos quia compositam formam & vires vtroq; loco nascentium retinent, iam de ijs primitus loquutis, de ijs dicentus.

QVIA vtriusq; loci incolæ sunt, vtriusq; loci mistum habitum præseferunt, ex aquafrondes læues, multas & carnosas, radices magnas & sinuosas, & caules multiplices habent, ex terra caulem & folia rigidiuscula, sapidiuscula, odoratulaq; sic etiam temperamentum mistum ex vtroq; habent, & plerunq; ex contrarijs, & contrarias quoq; vires, ideft duplices, vt vtriusq; temperamenti remedijs aptare possis: nam ex dulcibus aquis vires habent, quas iam frigidis, & humidis prouenire diximus, ex terris verò, quæ ex calidis, siccisue. Scordium in montibus & paludibus nascitur, caule quadrangulo flore, rubro, odore allij. Galenus ex multiformibus saporibus, & qualitatibus esse dicit, gustu amaro abstergit, & calefacit. Ad venenatorum serpentum morsus valet, cit vrinas, & menses, dysenteriæ iuuat, pus è pectore extrahit, & vulnera glutinat. Oxylapathum palustribus nasci scripsit Dioscorides, ego semper siccis locis, & tenuibus vidi. Galenus mistæ facultatis esse dixit, digerit, repercurit, & costringit, dysenterias, diarrheas, & profluuium sanat. Smilax aspera in palustribus & asperis nascitur, radice crassa, & dura, venenosorum antidotum est. Galenus quia acris, ex calefacere dixit.

ANCIPITIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES.
Cap. XXII.

Vnt & animalia quamplurima, quæ aquis & terris viuunt, & ancipitē vitam ducunt. Dicimus amphibia, vt quę nunc aquis, nunc terris viuāt, vt vtrum dicas terrestre, vel aquaticum ignores, & quia ancipitis naturę, & vis, sic & ancipitem formam habent, idest ex vtroq; compositam, vt diximus de herbis. Vnde & teguntur pilis, vt ipsa terrestria, & dura carne, scabra, tegumento & squamis, vt ipsa aquatilia, vel læui carne & molli, & tandem sicut vtriusq; elementi formam referunt, sic vtriusq; elementi vires retinent, idest mistam ex contrarijs, vt calida, frigida, humida, & sicca: ob id pluribus remedijs valent, & præsertim qui contrarijs his, vel similibus gaudent qualitatibus. Fiber primos pedes simię habet, quos in terris gerit, posteriores anseris in aquis, pro ribus foueam sibi escauat, posterioribus innatat, cauda squamata, vt piscis, & proinde semper in aqua, sed corpus vt animal in terris. Sic vtriusq; vires obtinet, & ob id multiplices & tam varias, vt nos breuitati consulamus, dicimus quod Archigenes librum de eius viribus scripserit, in quo, quæ ex aquis & terris vires sunt, omnes continentur. Anser circa lacus & amnes versatur ex Aristotele, pedibus latis & membranosis, quibus innatat, pennis induitus, quibus in terris volat. Ex Galeno caro excrementitia est, vt cunctis domesticis animalibus carnem humidiorem, calidiorēmq; habeat, ex Simeone Sethi, ex Alberto verò frigidam & siccam, & ob id ad varia remedia. Eiusdem generis formæ & vis anas, cuius caro omnium domesticarum auium carnium calidissima est ex Auicenna, & Serapione, sed ex Psello humida, excrementitiaq;, ex Alberto frigida, & melancholica. Olores circa lacus, & paludes viuunt, in stagnis ali Oppianus tradit, eiusdem vis, & temperamenti anseris, & anatis ex Medicorum doctrina. Columba & si terrestre animal, aquis rigari & madefieri gaudet, cuius caro calida & excrementitia est. Sus aquis gaudet, & circa stagna versatur, carnem excremētitiā habet, humidam, calidamq;, & quo pinguior, eò humidior. Elephantes alij palustres, alij mōtani, alij campestres, qui & moribus & ingenio inter se differunt: sed propria est eorū natura roscida, & palustria loca amare, & si verè fluuiatiles non sint, riparios dicemus ex Aristotele, & Aeliano. Eius caro frigida est ex Rhasi, sic testudo amphibia, & rubeta in humidis.

DE FACIE, ET VI AMPHIBIAE PLANTAE IN ASPERginosis locis enata. Cap. XXIII.

AM ex aquis & terris ad asperiora saxa superuecti sumus, de amphibijs etiam nunc sermo erit, quæ in saxis & aquis simul viuunt, vel vdis lapidibus, & fontium speccubus, nusquam alioquin aptiorem locum in vniuersa hac nostra historia nacturi, ex vtroq; enim natali mistam habent faciem.

ASSVRGIT ergo caule lignoso, fusco, gracili. Fronde parua, oblonga, venata, neruosa, glabra, tardè crescens. Odor immanifestus. Plerunq; sterilis.

Rationes descriptionis sunt. Quia sicut aqua lentitiam & obsequentiā viminibus dat, sic terra fragilitatem. Succus, quem haurit è terra, frigidam tenteritatem conciliat, adeò fragili caule sunt. Steriles plerunq;, quia vt Aristoteles, & ab eo Theophrastus tradidit, calida & humida animalia fœcunda sunt, frigida, & sicca ex contrarijs causis, sterilia. Reliquas rationes superius assignauimus. Frigidæ & siccæ temperiei sunt, ex aquis enim in quibus viuunt, frigiditatem habent, & à saxis, quibus adhærent, siccitatem. Quod Galenus sentit de lichene loquens, refrigerat ratione aquæ, desiccat ratione terræ, na-

ræ, nascitur enim ex humore in saxis. In humana Physiognomonia frigidæ & siccæ tēperici tales prorsus erant notæ, corpus durum, gracile, glabrū, pinguedo per corpus dispersa, tardè crescens, anhelitus immanifestus sterilis. Ob id quia astringit, capillorum defluuijs, dysenterijs, serpentum morsibus, cohibet ventrem, & roborat. Phyllitis in parietinis, vdisq; saxis nascitur, caulis floris, & seminis expers, radix nigricans, multis capillamentis fibrosa, sapore acerbo; exiccante, & adstringente. Multi ad splenem vsus. Lichen asperginosis petris adhæret. Plinius folio subpingui, cartilagineo, lacinio intercepto, capituli tenues, longis folijs, caule vno paruo. Sanguineis profluuijs, inflammationibus, impetigini, oris & linguę defluxiones cohibet. Adiantum pusilla stirps, saxis, petrosisq; riguis, rupium, fontium, & puteolorum labris adhærens, cauliculis capillosis plusculis nititur, pusillis folijs, caule, flore, & fructu vacat. Aluum sistit, vrinæ difficultati, & serpentum morsibus auxiliatur, stomachi fluxionibus, sanguinem, & defluentes capillos cohibet. Trichomanes eisdem natalibus, & viribus, sed filici similis: exilibus, & tenuibus folijs in ramulis exilibus, roseo colore splendentibus. Sedum minus parietum aspergines, fontium specus, & manantia sequitur saxa. Cauliculis exilibus, tenuibus folijs, eius vis refrigerare, & astringere. Igni sacro, ambustis igni, & oculorum inflammationibus, capitis doloribus, podagris, phalangiorum ictibus, dysenterijs, & alui profluuijs. Galenus refrigerare, & desiccare dixit. Quinquefolium nascitur in aquarijs ductibus, & riguis, ramulos fert festucarum similitudine. Alui profluuia, dysenterias, igni sacro, vulneribus, & enterocelis medetur. Galenus desiccare vehementer, sed minimum caliditatis habere.

DE VI, ET POTESTATE AMPHIBIAE STIRpis maris, & terræ. Cap. XXIIII.

SVNT & stirpes, quæ propè mare nascuntur, vt amphibiæ sint maris & terræ, vt littorales & marinæ dici possint, in æstuarijs enim viuunt, vt neq; maritimas, neq; terrestres dixeris, nec alibi reperiuntur, nisi ijs locis, velut afflatu orę maritimæ, vt humore subterraneo salso fruantur, & ad alimentum trahant, vnde salso sit sapore tota planta. Nos primo figuram, post naturam dicemus.

FRVTICOSA specie exurgunt littorales plantę, caulibus nō multum proceris, quasi lanuginosis, teretibus, carnosis, albicantibus, folijs rotundis, pinguibus, teneris. Flore purpureo albicante, exoleti coloris. Semine ruffo, salsi saporis; odorato. Præproperè germinantes.

Cuius rationes assignabimus. Diximus fruticosa specie reddi ex Theophrasto, qui dixit, ea quæ ad Meridiem spectant, minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint, coquunt, efficiturq; vt non in longitudine crescant, sed fruticosæ euadant; quippe quæ crassitudinem capiant, findanturq; multipliciter, eò quod initia multa capessunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteq; quoquo versus. Et maritima ora, quia omni obiectu orbata sunt, flatus ex mari exeuntes, contortas, & fruticosas specie reddunt. Ventosum locum & inquietum nulla arbos vrbana quærit, paruæ nanq;, & detortæ, exiguæq; proueniunt ex flatuum ictu. Caule ex folijs carnosis, albicantibus sunt, quod euenit ex afflatu maris, aere enim salsuginoso reddito, non solùm frondes & caules, sed saxa & parietes albicant, vel quod aere ibi delato, sale in earum superficie insidente, velut efflorescens videtur. Tenera etiam sunt, quia sal, omnia tenera reddit: vidimus enim salis beneficio duritiem tolli; brassicæ exemplo, quæ si nitrosis fuerit aquis rigata, friabilior redditur. Theophrastus sal humidum exedere dixit, & desiccando brassicæ humidum abolere, quo cohibentur adhærentes partes. Sed dicet quis, cur radicula, vel alia senescentia succo amisso fiunt vieta? Dicendum quod calore, & ætate plurimū

acris

aeris resoluti abit in vaporem, remanet ergo lentor ille terrestrium partium cum pusillo humido, at in recenti brassica, nitrosis aquis rigata inest humiditas facta vitrea salis concretione, eodem modo gelu euadunt omnia teneriora. Gelati enim caules teneriores sunt. Quod gustu salso sint, pleriq; dicunt ob alimentum, quod ex salsis aquis exugunt, vt vidimus ex Theophrasto. Sed apud me inuerisimile est posse aliquid sale ali, sed salsa sunt ob aerem, qui ex salsa aqua subit, subtilior effectus, omnia, quæ circũ mare sunt, salsuginosa redduntur, per plantæ poros subiens, quod in eius superficiem residet: videtur & saxis & petris, & arborum truncis efflorescere. Argumento sunt etiam salnitrarij, qui ex pecudum fimo salnitrum conficiunt, quæ si in aeris afflatu maritimo stabulauerint, salnitrum inutile efficiunt, ex multo sale, quo redundat. Idem Theophrastus apud Tarentum oleas aduri dixit: silens enim spiritus, sensu conspicuus est, quippe pleraq; aduruntur, & cõflatus ex mari talis occurrerit: vt inuecta salsugine corrodantur flores, ac pereant. Succurrit ex Galeno quòd cum ipse Marsos interrogasset, quo differet vipera à dipsade, respondit Marsus, dipsades esse viperas in littoribus degentes, quæ quia vescantur salsis, salsa esse, & ob id sitim inducere. Loca maritima, quia calidiora sunt, citius producunt. Narrat Theophrastus circa Actam vocatam Peloponesi, & in Phaleco agri Megarensis, vt loca maritima festinantiora, tàm ad segetem, quàm ad reliquos fructus. Apud nos Puteolanus ager omnia præcocia affert, & Vitruuius loca meridiana & propè mare calidissima dixit. Vites, quia littorales plantæ salsæ sunt, salis quoddammodo naturam sapiant necesse est. Aristoteles mare ob sal calidum, & siccum esse dixit, Aphodiseus siccum potestate mare esse, & si faciem humidam præseferat. Theophrastus salem ad trahendum, absumendumq; humorem aptissimum esse. Salsum succum aluum subducere dicunt Medici. Sed videamus vires salis. Vetus sententia est nil esse vtilius sale, & sole. Ex Dioscoride sal adstringit, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit, à putredine vindicat, psoras, excrescentia, & in oculis pterigia tollit, clysteribus infunditur, hydropicis, pruritui, lichenæ, lepræ, anginæ tonsillis vuę, vlceribus in ore, gingiuis, phagedęnis, aduersus scorpionum ictus, serpentum, cerastes, scolopendræ, & crocodili valet, capitis pustulis, thymis, turberculis, furunculis, & testium tumoribus medetur. Contra opium, & fungos valet, podagricis, aurium doloribus; igni sacro & vlceribus serpentibus. Sed videamus si aliæ res è mari enatæ easdem vires sortiantur. Alcyonij valent ad smegmata fœminarum, ad lentigenes, lichenas, lepras, vitiligines, nigrities, & maculas in facie & corpore. Ad vrinam, ad arenulas, ad renes affectos, hydropicos, lienem, alopeciam, dealbandos dentes, & psilothra. Adarces etiam, quia tanquam concreta salsilago est, valet ad lepras, lentigines, lichenes & vitia cutis, & in summa vis aeris humorẽ euocat, qui in alto coerceur, & ischiadicis prodest. Crithamon in maritimis saxis nascitur, fruticosa herba est folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, flore candido, semine odorato, salsi gustus, radice graui odoris. Vrinæ difficultati, mensibus, ex regio morbo subuenit. Galenus exiccare, & abstergere dixit. Halimus frutex folijs oleę, sed latioribus, nascitur in maritimis. Radix conuulsa, rupta, & tormina mitigat, & lactis facit vbertatem. Galenus salsi gustus esse, & astringentis & mistæ facultatis: maior pars substantia calida cum humiditate inconcocta, leuiter flatuosa. Kali veteribus Græcis indicta, solum recentioribus Arabibus: Fruticat in maritimis, caule carnoso, rubenti, folijs semperuiui, teretibus, longioribus, sapore salso, ex qua conficitur Kali, vel soda dicta, eaq; ad vitrum conflandum vtuntur. Vrit non secus, ac causticum, abstergendi vim obtinet, ob id smegmata, & maculas faciei delet. Est & Kali minus, & alterum genus salicornia dictum ad maritimas oras frequentissima. Fruticant è radice fibrosiore quamplures cauliculi bicubitales, videnturq; teneri turiones ramulorum, crassis, pinguibus, teretibus, geniculatis, per crebros geniculos pyxidatim insertis, quasi alabastriculi, gustu non insulso, nec temperamento, nec vsu à cæteris dispari. His accenseri debet species illa crithmi à multis putata

in maritimis nascens, pinguibus folijs, pallidis, gustu salso. Anthyllis folijs mollibus radice tenui, nascitur salsis terris, gustu haud insulso: Videturq; nomen anthyllidis quasi à cana lanugine pubescentibus, vel à flosculorum exilitate. Sunt enim multæ anthyllides, altera altera salsior, flosculis ex albo purpurascentibus, salso & acidulo gustu, vrinæ, renibus, & vulneribus medentur. Marina atriplex atriplici similis, & spanachiæ, folio subalbido, sapore salso, nitroso: nascitur propè littora, & salinas. Abstergit & aluum citat. Empetron in maritimis nascitur, salso gustu, sed quò proprius terræ, eò amarius. Galenus ad ea pollere dixit, ad quæ substantia salsa. Inter salsas stirpes cicer à Theophrasto recensetur. Dioscorides vrinam ciere, menses ac partus expellere, & ad verrucosas formicationes, ad scabiem, capitis vlcera, impetigines, carcinomata, vlcera maligna, siue cacoethes, hydropicos, & arquatus valere. Nasturtium marinum forma satiui, nisi frondibus teretioribus, albicantibus, teneris, & salsi saporis esset. Excalefacit satiuum, lieni, partui, & renibus iuuat, lepras, & impetigines abstergit; serpentum venenis, capillorum defluuio, coxendicibus, tumoribus, & collectionibus illinitur. Sed marino vegetiores vires, præcipuè ad calculos pellendos, vt fumus experti vsq; ad admirationem. Brassica nitrosæ facultatis est. Cit vrinam, viperarum morsibus, sordidis vlceribus, & podagris vtilis: cit menses, igni sacro, carbunculis, fluentibus capillis, & lieni confert, cutem & lentigines abstergit, & cit aluum. Matina salsioris gustus, folio carnoso, pingui. Vehementissimè cit aluum.

DE AMPHIBIIS PLANTIS MARIS, ET MONTIVM, ET *animalibus, & eorum viribus.* Cap. XXV.

SVNT & amphibiæ plantæ marinarum aquarum, & montium. Theophrastus ex his, quæ terrestres proculdubio sunt: mari nonnunquam viuit, vt palma, scilla, albucum. Harum maxima ex parte formas consimiles ex marina, & terrestri formatas habent.

ASSVRGIT ergò fronde læui, albicanti, flore albo, odorato, radice tenui, odorata. Vires etiam ex vtroq; loco commistas habet, calidas scilicet, & siccas: calidas ex terris, siccas ex sale marinis aquis immisso. Myrtus in montibus nascitur & littoribus. Virgilius.

Littora myrtetis gratissima. &c.

Et veneream vocant, quòd in mari nascatur, vbi Venus nata est. Contrarijs facultatibus prædita est: vincit in ea frigidum terreum, habet & calidum terræ, & valenter desiccat. Valet sanguini excretioni, vesicæ erosioni, vrinæ, phalangiorum, & scorpionum morsibus, inflammationibus oculorum, ægilopis, & cæteris. Tripolium in maritimis nascitur locis, quæ alluit vnda, recedensq; dimittit, vt neq; in mari, neq; in sicco sit. Folio glasti, crassiore, radice alba, odorata, & calidi gustus. Contra venena, aquam, vrinamq; discutiens. Amphibia verò animalia terræ & maris sunt alcyonij, & vituli marini, quorum etiam vires promiscuæ.

DE AETHERIS VARIETATE, ET DE HERBARVM PHYSIOgnomonia & viribus sub torrida Zona degentium. Cap. XXVI.

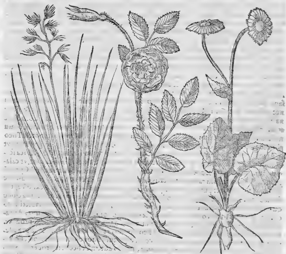

IAM formas & vires plantarum descripsimus, quæ in quibuscúq; aquis & terris nascerentur. Decet nunc cœli sectiones describere, quæ scilicet plantæ sub nimio feruore, algore, & tepore viuant, & ab ijs primò, quæ sub sudo, & feruido cœli tractu degunt. Sed Trogus, Aristoteles, cæteriq; Physiognomones ex varijs cœli habitibus, hominum temperaturas, & mores concinnè coniectarût. Sed mores quippe hominû,

sicuti

ſicuti plantas ad cœlum regionis; habitũ qualitatemùe habere reſponſum arbitror, vnde liceat nobis ex eiſdem cœli cardinibus formas, & plantarum facultates veſtigare, ſed vt vidimus in humanæ effigiei delineationibus, eos, qui exuſtas cœli plagas incolũt, eſſe corpore breui, cruribus exiguis, vibratis capillis, exiguo ſanguine, calida, ſiccaq; temperatura, ſic etiã plantæ, quæ cum humanis corporibus non parum habent ſymboli.

HAC tabella tres plantulas tribus cœli ſegmentis reſponſum habentibus finximus, à dextra nanq; ſub æſtuante Zona degentis iunci odorati figuram exhibemus, pro hoc ipſo capite, à ſiniſtra poſtremo loco Septentrionis incolæ aconiti alteram pro duodetrigeſimo capite proponimus. In quarum medio temperati climatis incolæ roſæ pro vndequadrageſimo exponimus.

Retorrido, & macilento habitu feruidorum locorum incola virgulis fruticat gracilibus, prædenſis, exuccis, contortis, & rigidis, ſquaroſa cute obſitis. Folijs exiguis, anguſtis, criſpis, lacinioſiſq;, colore non multum viridi. Floſculis interdum croceis, odoratiſſimis, Fructu paruo, odorato, ſapore acri. Semine nigro. Radice parua, lignoſa. Vitæ diuturniores.

Sed ad lineaturæ rationes accedamus. Quæ ad Meridiem exuſtis, & exuctis locis degunt, minus alimenti hauriunt, meliuſq; quod hauſerint coquunt, itaq; efficitur, vt

I 2 plantę

plantæ non proceræ, sed fruticosæ, & crassiusculæ etiã dant, ramosiores etiam, quia succus magis diffunditur, quàm subeat, vt ex Theophrasto habetur libro de causis. Robustis virgis exurgit, causa est siccitas, nam vt humida mollis, imbecilla est, & parum efficax ex aqua, sic ex terra sicca validior, inq; suo officio stabilior. Sic Aethiopes, vt sicciores, & sub torrida Zona degentes; crispi, macilenti, musculosi, robustiq; constant ex Aphrodiseo. Cur folijs crispis nascatur, Aristoteles in Problematis reddens ratioñe, cur cucumeres in terra conditi maiores efficiantur, ait, Sol & spiritus exiccando, quæ eis exposita sunt, incrementum impediunt, molemq; tùm minorem, tùm crispiorẽ reddunt, quemadmodum & arbores, quæ vento, solíq; expositę sunt. Et Auicenna reddens rationem, cur capilli crispentur, dicit, vt coria igne vstulata crispantur, sic capilli capitis caliditate sui, vel cœli feruore crispari possunt: quod ad frondes refecti haud incongruè potest. Potest etiam crispus euadere capillus, si cutis densa, & pori arcti fuerint capillus, ferrum, vel aliud eiusmodi, quod per arctum educitur, incuruatur. Sic solis feruore cortex densus, & arcti pori possunt frondes crispas reddere. Syuestres herbæ crispioribus folijs satiuis sunt, quibus leues, & extensæ; quia his illæ sicciores. Brassica crispifolia præstantior est læui ex Theophrasto, quia siccior est, & ob id sapidior, diximus enim saporem in non absoluta siccitate consistere. Idem de lactucis dicendũ, quibus sapidior crispa est, quia humidis siccior est, & soncho senescenti crispantur folia, quia siccior euadit. Hedera terrestris crispifolia est, & calida, siccaq;. Flore exili, croceo, vel rubenti, quod est immodicæ siccitatis & caliditatis argumentum. Folia minus viridia à Meridie: nam viror caliditate diluitur, resoluto humido. Sed de odore loquamur. In totius terræ partibus, quæ ad Orientem spectant, odoratiora nasci dixit Aristoteles, quàm quæ ad Aquilonem, & eorum quæ ad ortum, quàm quæ ad Meridiẽ, quod loca Syriæ, & Arabiæ pleniora sunt, atq; terrenosiora, Aphricæ verò arenosa, siticulosaq;. Nec enim humorem nimium esse oportet, (concoqui nanq; nimius non potest) nec nullum: sic enim nullus vapor extingi potest. Idemq;. In plantis calidis & siccis natura, humor eorum non fœculentus est, sed concoqui expeditius potest. Cõstat hoc etiam plagis terræ, quæ vt feruentiores, sic odoratiores sunt, vt Syria, & Arabia, & municipibus earum regionum, quæ sicca & calida nouimus, hoc idem probari potest. Theophrastus item plantas odoratas nasci in plagis ad exortum, Meridiemq; vergentibus, vt in Arabia, Syria, Indiaq; vt rhus, myrrha, casia, laser, cinnamomum, & alia. Loca feruida odorum fertilia sunt, & quæ alibi, carent odore: in his locis odorata sunt, vt calamus, iuncus: in Syria & præsertim in his locis, quæ arida sunt, vt ea quæ apud Cyrenẽ proueniũt: nam nõ nisi ratione siccitatis odoratiora sunt. Ager enim tenuis, siccus, nec nimium feruidus, aer purus, serenusq; ambiens, quæ omnia ad odorem creandũ aptissima, & quæ in apricis posita sunt, odoratiora sunt, quàm quæ in vmbrosis, & præcipuè quæ ad Meridiem spectant; quod minus alimenti hauriant, meliusq; quod hauserint coquant. Siccitas odori conuenientior est, & omnia odorata cõ potius vergunt. Argumento illud est, quod tractibus æstuosis, plura, melioraq; odoratorum genera prodeũt. Quod acris & vehementis saporis sint, Theophrastus reddit causam de ijs loco prææallegato; quippe acredo, & odor maximè se consequuntur, odor enim ex tenuiori, sicciorīq;, quiq; facile difflatur humore prouenit, acredo autem ex siccitate prouenit, & ob id odor vbi acredo, vel pinguedo, vt in serpyllo, sisymbrio, ruta, apio & menta. Præterea quæ adustionem experiuntur, amara sunt, sub zona torrida aduruntur cuncta, ideo ferè amara sunt. Experimentum lixiuium est, quod ex cinere, qui ex combustis lignis efficitur, & amarum constat. Africana iris amarior est; quàm illyrica, vel macedonica. Sic etiam arum in Cyrenaica regione minimum acrimoniæ possidet, Pergamo Galeni patria acrior est. Sic etiam capparis in Lybia ex mari rubro mirumimmodum acris est vt in ore pustulas excitet, in Apulia edulis est. Sic & reliqua. Semine intus nigro, vel croceo colore. Dum enim molitur semen aromaticum aliquod, farina nigra, vel fusca,

proue-

prouenit; vt in pipere, cinnamomo, cubebe, cæterisq; videre est, quæ autem nostra re gione proueniunt, plerunq; albam farinam reddunt. Sed priusquam de stirpium viribus loquamur, sub calida zona degentium, diluendæ sunt veterum Philosophorũ opiniones. Empedocles, vt etiam diximus, & hanc opinionem sequutus est Mnestor, Theophrasto referente, ea quæ locis algentibus perdurare valent, plus caloris sortiri retulit, vt abies, pinus, cedrus, iuniperus, neq; eiusmodi arbores his locis perdurare possent, nisi ratione caliditatis. Hanc opinionem videtur sequi Aristoteles in Problematis, ait enim naturam, contra quàm loca se habere, quoniam si similẽ ager & cito pœniteret, vt qui loca calida habitent, refrigerentur, qui frigida, calefiant. Theophrastus id putat ineptè dictum, quũ vnumquodq; in simili perdurare possit, nec affici queant: ex aduerso verò affectibus pateant. Auerroes quinto Colliget ait. Quæ nascuntur in locis calidis, pro maiori parte calida sunt, sicut quæ ex India afferuntur, & quæ nascuntur in frigidis, vt plurimum sunt frigida. Et potest esse aliquando per accidens, vt nascantur calida in terris frigidis, sicut pinus, quæ nascitur in Illyria, & frigida in terris calidis, vt tamarindi, qui in Arabum terra nascuntur, & hoc accidit ob duas res. Aut quia eorum cortex foris densus est, aut quod sub aquis submersa sint, quæ res possint & frigus, & calorem in omni regione præstare; quia calor multus existẽs in eis, cõtrahitur intus propter frigiditatem. Ego situs ratione euenire dico, possunt calida sub Septentrione ad Meridiem consita viuere, & frigida in Meridie Aquiloni opposita, vt latius dicemus. Aphrodiseus mirabiles virtutes possidere dicit loca Meridiei opposita. Theophrastus multa venenata in Aegypto nasci Homeri authoritate, & hic eius venena Helenam excepisse dixit.

Prospera quæ quondam Thonis dulcißima coniux,
Aegypti Polydamna dedit, quæ plurima gignit
Noxia terra ferax, & multa probata venena.

Medentur meridionales stirpes veneno: nam anguium morsus per loca differunt, & genera serpentum, quæ æstuosis locis gignuntur, magis pestifera sunt, frigidiores regiones minus terribiles angues donant, ob id mira naturæ benignitate, vbi abundat malum, ibi remedium. Omnes ferè herbę sub æquinoctiali nascentes contra venenosorũ morsus valent. Ad cordis affectus etiam præstant aromatica, quorum Græci non meminere, sed Arabes. Et quia nimio Solis æstu quasi torrentur, amaricant, ob id in vtero fœtum interimunt, eijciuntq;, sic etiam humores: sunt etiam non nihil acria, ideo incidunt, vnde calculosis congruunt, vrinam, & menses cient: & lieni etiam medentur, quũ sint tenuis essentiæ. Myrrha in Arabia Traglodyti nascitur. Arbor spinosa, caudice duro, & intorto, cortice scabro, folio oliuæ crispiori: nascitur in argilla, & sabulosa terra. Calefacit, exiccat, & astringit. Menses cit, & partus velociter pellit, vermes & tineas enecat. Thus Arabiæ indigena, vt ex eo thurifera dicta sit. Pusilla arbos folijs lentiscinis, calefacit, & astringit, Galenus siccare dixit. Styrax in Pisidia, Sidone, Cypro, Cilicia nascitur. Calefacit, concoquit, emollit, cit menses, & aduersatur venenis. Bdelliũ lachryma saracenicæ arboris: nascitur in Arabia, Media, India, Babylone. Arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboris. Calefacit, & emollit, calculos comminuit, vrinam mouet, à serpentibus percussis iuuat. Cardamum è Comagene, Armenia, Arabia, & India. Gustu acri & subamaro. Calefacit. Ad comitiales, ischiadicos, meses, rupta, tormina, latas tineas, renes, vrinæ difficultates, & cætera. Amomum in Armenia, Media exiguè fruticat, flore paruo, folijs brioniæ, libro subrufo: sed medum frutice venoso, odore origani. Calefacit, siccat, astringit. Medetur morsibus scorpionis. Casia fistula calefacit, Galenus exiccare dixit. Vrinam cit & menses, serpentum morsibus, renumq; vitijs valet. Cinnamomum tenerrimis ramulis, frequentibus nodis cinctum, acre. Incidens,

dens, calefecit, coquit. Vrinam cit menses, & partus, & latas tineas expellit. Pseudocostus folijs pastinacæ, asperioribus: flos melini coloris. Iuncus odoratus ex Africa, Arabia, Nabatbea, vel Babylonia, igneæ caliditatis ad linguam, astringens & tenuium partium. Vrinam & menses cit, miscetur antidotis. Balsamum fert Iudæa & Aegyptus, tenui & capillacea coma. Calefacit. Menses, vrinam, & partus mouet, valet ad venena, & ischiadicos. Nardus in Syria nascitur: excalefacit, desiccat. Cit vrinas, ad renum vitia, venenata, & oculorũ remedia valet. Laserpitium in Syria, Armenia, & Lybia. Acer est, & calefacit, Galenus tenuium partium, & essentiæ aereæ & igneæ esse. Ischiadicis, venenatis, oculorum acici, & comitialibus præstat. Acorum in Colchide. Galatia & Creta: calefacit, & Galenus tenuissimæ essentię & desiccare dixit. Cit vrinam, comitialibus, ruptis, serpentum ictibus, & oculorum caligini medetur. Agalochum India, & Arabia mittunt. Calidum & siccum. Sic cyperus Cilicia, Syria, & Cyclades insulę, calida est. Cit vrinam, calculosis, serpentum veneno, & mensibus ciendis auxiliatur.

ANIMALIVM SVB CALIDA ZONA DEGENTIVM FORMÆ, & qualitates. Cap. XXVII.

EADEM de animalibus dicemus sub calida Zona degentibus, quorum forma hæc erit.

EFFERIS aspectibus, & moribus sunt animalia feruida loca incolentia, capillo vibrato, pedibus blesis, & corpore nigro, vitæq; diuturnioris.

Physiognomoniæ causæ hæ sunt. Aristoteles in Problematis efferis aspectibus animalia esse retulit, quæ sub nimio vel æstu, vel frigore nascuntur: causamq; esse excessum frigoris, caloris, qui dimouet, & corporis temperamentum peruertit, ex quo forma. Blesis pedibus esse eodem loco declarat: nam vt ligna, sic eius corpora à calore deprauari solent, quod etiam pili ostendunt, quos illa crispiores, quàm cętera gerunt; crispitudo nanq; veluti pilorum blesitas est. Crispi capilli ratio ex calore est, vt diximus, nam arefactus capillus reflectitur, & incuruatur. Colore & oculis nigris esse solent, nam calore omnia comburuntur, & quæ combusta nigra sunt, & oculorum color reliquo corporis colori assimilatur, vnde quia nigra sunt ipsa, & oculi nigri sunt. Sunt etiam vitæ diuturnioris, quia natura sicciori constant: nam quod siccum firmius, & diuturnius est. Vel quia frigida loca refrigerare solẽt, & ambiente calore magis populatur, absumiturq;. Sed ad vires deueniamus. Aphrodiensis calida esse animalia dixit, quæ sub calida Zona habitant. Empedocles, vt diximus, contrarium sentiebat: Vires quæ calida & sicca habent. Leones Oppianus in Lybia gigni dixit, in Africa, & Syria multi sunt, in Europa solùm inter Acheloum & Nessum amnes longè potentiores ex Aristotele, hodie in Europa non nascuntur, quia maiorem copiam caloris desiderant. Leonina caro cæteras caliditate superat, ex Isach. Camelos inter armenta pascit Oriens, quorum duo genera Bactrianum, & Arabicum. Rhases calido & sicco esse temperamento dixit. Dorcades in Lybia sunt ex Aeliano, vltra Catadupa Nili Philostratus inueniri, Plinius non transire montes Syriæ dorcades, & hyænas testatur. Simeon Sethi eius carnes desiccare scripsit. Moschi capreolus Africæ regionibus, Aegypti, & Syriæ reperiri. Calidũ & siccũ moschum esse ex eodem, & Auicenna habetur. Pantheræ in Asia & Europa nullę sunt ex Aristotele, quarum carnem calidam aridamq; esse retulit Rhases. Scincus ex Oriente, & Aegypto ad nos aduehitur, Dioscorides ex Lydia Mauritaniæ; calidus ex Auicenna, siccus ex Paulo est.

DE FORMA, ET VI PLANTARVM, ET ANIMALIVM IN Septentrione degentium. Cap. XXVIII.

EQVVNTVR ex aduerso, quæ ad rigentia Septentrionis loca degunt; nam contrarias formas & vires sortiuntur. Diximus in humana Physiognomonia sub Septentrione degentes immani esse corpore, & procero, colore & oculis albicantibus, cruribus crassescentibus, capillis mollibus, & prolixis.

VIGESIMI sexti capitis fronti præfiximus tabellam, cuius postremo loco aconiti plantam expressimus roscidi cœli alumnam, ibi eam contemplator.

PERAMPLO igitur & habitiori corpore, recto, procero, & enodi algentium locorum incola surgit planta, aspectu fero, & molli. Flore albo, pauci, vel tetri odoris. Serò germinat & fructificat. Fructu difficilis, vel praui nutrimenti, & plerunq; virosi.

Assignatæ effigiei rationes sunt. Quòd procero, enodi, simplici, & recto exurgat stipite, rationem assignat Theophrastus, inquiens. Vbicunq; autem vniuersæ syluę pars ad Septentrionem spectans ligna spissiora, & pulchriora profert, & summatim meliora, atq; omnino robustiora in Aquilonijs exeunt, augentur, & proficiunt: densæ in longitudinem potius, ideoq; enodes, rectæ, proceręq; sunt, remiq; ex his optimi fiunt. Serò fructus maturantur in frigidis: ratio apud eundem, quod calor est, qui concoquit, nimia etiam frigiditas exiccat, exacerbatq;: sed media temperies commodissimè alit. In cibis cruda, inconctiliaq; sunt, quæ gelidis, pluuiosisq; locis nascuntur, quia largius, validiusq; alimentum trahunt. Bœoticum frumentum graue est, cæteriq; fructus illius agri, quia præpinguis, & aer frigidus est. Pleraq; venena gignit Aquilo. Aconita dicuntur quod præruptis cautibus gignantur, & frigidissimis locis: sic & cicuta circa Susam gelidis montibus. Columella optimam hortensis soli describens qualitatem, addit: quod venena non producat, idest quod frigidum cœlum non habeat.

Sed negat elleboros, & noxia galbano succo,
Nec patitur taxos, nec strenua toxica sudat.

Quod non nisi à summa Naturæ benignitate acceptum ferre debemus, quum venena tã difficis locis amãdauerit: ne ijs imprudenter homines vescerentur: salutares verò herbas nobiscũ esse, & innoxias voluit. Vnde credi par est in aere frigido, aperto sole, atq; etiam modico alimento opus esse, vt venena optima sint, ob id in montibus plura nasci videntur, in ijs maximè, qui altissimi sunt, atq; amplissimi, ex Theophrasto. Sed medicamenta quæ aquilonijs, gelidis, siccisq; locis nascuntur, præstantiora sunt ijs, quæ in humidis, & ob id meliora, quæ ferebat Euboea, deteriora quæ Telethrium, ibi enim sicciora, hîc humidiora nascebantur. Inolidæ sunt, quia mali odoris causa cruditas quędam est excrementi: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando flatus, ructusque crudorum fœdius olent. Sic terræ plagæ feruentiores, odoratiores, frigidiores, quia minus concoquere possunt, malè olidæ sunt, vt ex Aristotele in Problematis. Sed sola iris apud Illyrios exit, magisq; ad Septentrionem spirat. Vires, sicut forma, ad regionis habitum responsum habent: vnde frigidas, & siccas esse aquilonares plãtas nemo est qui vereatur. Aconita dicũtur, quod montium cacuminibus proueniant, in Ponto, & Italia Iustinis montibus, flore luteo, caule & folio subhirsuto. Venena omnia esse, & certissimæ mortis nemo ambigit. Cicuta angustifolia, flore albicanti, odore tetro, & frigido necat. Auicenna frigidam & siccam in fine tertij gradus dixit, sed in gelidissimis venenosa est, & ideo è Susis petenda. Taxus abieti similis, venenosæ facultatis à Theophrasto describitur: nasciq; gelidissimis locis. Tam præsentis veneni est,

est, vtsub ea dormientes moriantur. Hedera odit calores, frigus adamat, quare in feruidis minus potest prouenire, ob id in Babylonia non vixit, contrariam non ferens regionis conditionem: cuius cœlum tam graue & æstuosum effundi tradunt, vt vrres aqua plenos, quibus indormiscant negotiatores, exiccans, exhauriat: cum enim Alexander Harpalum iussisset, hederam babylonijs hortis inserere, vt locis his æstu flagrantibus, vmbra locorum frondosis hederæ comis incommoda caloris propulsaret, eam non comprehendisse tradit, quamuis Harpalus, vt in ea regione pangeretur, laborauerit: sed intabuit, & prorsus exaruit. Eius natura in medicina anceps, mentem turbat, & capiti & neruis nocet, corpus infirmat, torpidosq; reddit sensus, fœminas sterilis facit. Tryphon delyrium, quasi hyoscyamus facit, & mentem ad insaniam mouet, & alia deleteriæ facultatis. Sed animalium sub Septentrione degentium, hæc forma. Corpore amplo, aspectu fero, villo prolixo & molli, colore albicanti, oculis glaucis, cruribus crassis, sapore insipido. Quod effero aspectu sint, rationem proximo capite reddidimus, flaui coloris, & albicantis oculorū, & pilorum rationem diximus in humana Physiognomonia, eandem quoq; qualitatum. Vrsos regiones frigidæ gignunt, & in Africa nec vrsos, nec ceruos, nec apes esse videntur, ex Plinio. Herodotus in Media vrsos esse animal frigidum, humidum, pituitosumq;. In Arabia suillum genus non gigni Plinius dicit. Arabes Scenitæ si admiserint, moriuntur illicò ex Solino, nec ferū, nec cicurem Indiæ habet ex Ctesia. Aristoteles. Germania suibus abudat, Belgici feroces. Caro frigida, humidaq;. Lupi in Aegypto minores, quàm in Græcia Aristoteles multo vulpibus gradiores dixit: Canes in frigida plaga, Africa & Aegyptus gignit. Caro frigida & sicca ex Rhase. Rubetæ in locis frigidis, & humidis reperiuntur, & nemoribus vmbrosis: magis sunt venenosæ in frigidis, quàm in calidis. Frigidissimum animal & humidum. Meles in alpinis regionibus plures reperiuntur.

DE FACIE, ET POTESTATE IN TEMPERATA ZONA *nascentium stirpium, & animalium.* Cap. XXVIIII.

EQVITVR inter duo extrema loca medius, scilicet temperatus, quem nos incolimus, ad Austrum decliuis calidior est, ad Aquilonem frigidior, in medio igitur indulgentior ætheris temperies. In extremis venena sunt, in medio alimenta, & homini conducibilia, & si quæ Septentrione, vel Austro nostris regionibus deferantur, earum domita feritate cœli indulgentia mitescunt, humanæ naturæ conuenientiora fiunt. Forma hæc erit.

IN tabella medio rigidiusculo capite descriptæ rosam effigiauimus, temperato cœlo nascentem, ibi eam requirito.

NON squallido, retorridoq; Africæ, nec turgenti, ac prolixo Aquilonis habitu, quam temperati nostri tractus, quasi totius mundi horti alunt, planta se oculis offert, sed mediam interutramq; faciem hilariorem ementitur, cui tantum succi, & saginæ afferent indulges cœlum, vt possit illa habitior, hac ieiunior videri. Folia denso pullulant summo tepus amiciunt ramos, non latiora, floridioraq; borealibus, nec angustiora lybicis. Flores versicolores & odori culmos stipant. Multiplæ, & densæ feracitatis pomorum, quibus non teter spiritus, nec inodorus, vt frigidi cœli alumna, nec aroma olês, vt austrina, sed olidus opplet nares. Sapor non feruidus, acris, vel insipidus, sed pergratus, vt humanæ vitæ cibo, & emolumento, non detrimento fit. Radix tumida, nec viribus irridonata, & tandem a mediocris terræ amanti stirpi facie, & viribus non dispasilis, sed eam maximè æmulatur, vt sæpius vnam pro altera accipies.

Huiusmodi delineationis sæpius è suis contrarijs rationes adduximus. Nos ne potius fastidium,

fastidium, quàm emolumentum nuperis pariamus, omittendas duximus. Vires etiam temperamentum interutranq; retinent, vt calidum, frigidum, humidum & siccum leuiter attingant, vel potius ad caliditatem, & humiditatem vergant, vt concoquere, remollire, vel nutrire valeant. Vitis algidioris cœli impatiens, sub eo fructum vel minimum parit, temperato autem cœlo insana lasciuia viuum fundit, quasi vinifunda, fructum facilè omnium principem suauitate & valetudine donat, ex qua animaliū princeps homo potum trahat. Calido & humido manat latice, humanæ naturæ perquam familiari. Triticum σῖτος Græcis dictū, quod hominum vniuerso generi sit cibo, ex eoq; vitam ducat, vel frumentum, quo fruamur. Indulgenti cœlo spicis prouenit feminum feracissimis: & si omnibus regionibus feratur ob necessitatem. Italum fructu cæteris præstat: ea sententia fuere Alexandro Magno regnante, Græcia tunc toto terrarum orbe potentissima. Sophocles Poeta.

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Calefacit, & humectat impositum: nostræ naturæ familiarissimum. Parum etiam discriminis inter triticum & filiginem, & zeam: nam prioris grani carentia, vescimur eis, quorum eadem laus, & commendatio: quippe tritico simillima, copiosissima, & cūctis animantibus iucunda. Medium temperamentum patitur inter hordeum & triticū. Sic olyra, auena, lolium, sorgi dictum, & similia. De leguminibus idem dicendum, nec multum ab eiusmodi viribus & moribus absunt. Est & glycyrrhiza nostræ naturæ familiaris. Sic rosa tepidis collibus, ac temperato cœlo lætatur, & facultate parum à medio discedit, sic quoq; lilium, leucoium, & arbores ficus, punica, mala, pyra, & oleæ. Sic etiam mediarum regionum animalium qualitates & formæ. Placidis in regionibus placida animalia viuunt, sic etiam formam inter illas mediam sortiuntur. Vt magnitudo media, pili, neq; longi, neq; crispi, sed plani, & molles, colores medij, cuius causæ etiā ex antedictis dependent. Bobus abundant omnes hi nostri tractus Galenus hubulas carnes non mediocre, nec dispar alimentum nobis suggerere dixit. Capræ caro nostro temperamento assimilis, multumq; alit: quamobrem Clitarchus Carthaginensis nouæ academiæ sectator, Thebanum quendam athletam hac carne victitasse, reliquosq; suæ ætatis adolescentulos viribus superasse scripsit: sed hœdi præferuntur capris. Agni nutrimentū nobis præbent calidum & humidum, & anniculi melioris conditionis, quàm natu maiores ex Oribasio: lac eius omnium maxime alit. Ex volucrum genere gallinæ omnibus præstant, & facilè concoquuntur, sic perdices, attagenæ, columbæ laudatas carnes niter aues obtinent, neq; tenuem, neq; crassum succum gignentes, ob laudabile nutrimentum omnibus expetuntur ex Simeone Sethi. Phœnicides apud Athenæū inquit se varias delicias degustasse, sed harum nihil conferri posse cum attagene. Attagen auis asiatica, maxime quæ in Ionia nascitur inter cibos electiles numerata, ex Gellio, & Martiale. Turdi etiam inter cibaria laudantur, neq; tenuem, neq; crassum succum gignentia, vt animalia temperati climatis, & infinita propè alia animalia sunt.

DE AMPHIBIIS PLANTIS, QVAE FRIGIDO, ET CALIdo cœlo proueniunt. Cap. XXX.

SVNT & amphibiæ plantæ, quæ vtroq; cœlo feruido & algenti fruuntur, quæ vt vires, sic & formam commistam ex vtraq; habent. Argumento est cupressus, quam, vt Theophrastus inquit, feruida loca magis habēt, vt Creta, Lycia, & Rhodus. In Creta insula, Idæis montibus, leucisq; vocatis, quibus nix vnquam deest, cupressum comperiri affirmant. In Cyrenensi etiam reperiuntur. Nostri etiam tractus copiosissimè cupressum habent, vt nullus locus sit, qui eis non abundet, vt verè videatur nostri cœli inquilina. Vires etiam vtriusq; retinet loci, frigiditatē ex Aquilone, caliditatem ex Austro. Ideo Dioscorides refrigerare, & astringere dixit, Galenus non refrigerare, sed calefacere &

 desic-

desiccare, & tantum ei inesse caliditatis, quantum satis sit ducendæ in altum, nec vllā caliditatem corporibus afferre. Sed mistas facultates obtinere vnusquisq; iudicabit.

DE SITV, ET DE MONTANARVM STIRPIVM EFFIGIAtura, & viribus. *Cap. XXXI.*

IXIMVS de superū aspectibus: nunc de situ dicemus, gerit enim situs ætheris vices: nam montes, colles, planities, & conualles cœlum commutant, & frigida loca cœlorum ratione situs obtundere, & calida efficere potest, & contra humida desiccare, & sicca humectare, quippe calidioribus in regionibus montium partes Septentrioni obiectæ frigidę sunt, & in Septentrionalibus Meridiei oppositæ calidæ, & tandem pusillo in vnius villæ ambitu, vel regionis totius mundi compendium babere poterimus, & Meridianos æstus, Septentrionales algores, & mediæ regionis tepores: Id est cœlum cum terra maritare, quod tantopere desiderabant maiores nostri.

ALIQVAS herbas situs varietates ostentantes hac tabella expressas huic capiti præfigimus, putantes ostendendis earum figuris sufficturas. A dextris prima montium inquilina hyssopus pro præsenti interuenit, secunda planæ domestica crithmus, tertia conuallium mandragora, postrema collium vitis, pro priuatis capitibus vigesimoquinto, sexto, & septimo describendis, ne singulas repetere coacti essemus.

Eiusmodi ratione plantas è gelido, & aquilonio cœlo, & ex retorrido Africæ allatas nostris regionibus inquilinas reddimus, illis partes Austro obuersas, his auersas constituendo. Nos vt nuperis gratiam ineamus, neq; dicendorum ordinem intercidamus, vbi de cœli segmentis loquuti sumus, & situ dicemus, & primò à montibus incipiemus, & montanæ plantæ vites & formas describemus. Sed prius animalium formas celsis mõtium verticibus degentium videamus. Sunt enim alpini, vel montani accolæ rudis aspectus, macilenti, & retorridi, gutturâ habentes strumosa, boni coloris, & diutius viuentes. Animalia aspera, efferatioraq; , robustiorum virium, quàm plana incolentes.

SCABRA ergo strigosa, macilenta, tristioriq; facie infelicia sua testantur natalia monticolæ plantæ, breui & delicata tota corporis forma assurgit. Caule spinoso, vel si mauis aspero, nodoso, hirsutoq; , contorto, retorrido, solido, & rigenti. Folio paruo, crispo, hirsuto, neruis, vel torulis extantibus radiatim à pediculo in ambitum protectis. Flosculo decolori, & minus odoro. Fructu sapido, interdum acri concocto, paruo, nõ minus odorato. Serò germinat, floret, coquitq; fructus. Radice parua, paruulisq; fibris innixa. Sed medicis vsibus commendatiore dote. Vitæ perennis.

Sed talis effigiaturæ causas enarremus. Quod breuis & delicata sit, facit loci natura arida, exucca, & siticulosa. Aristoteles reddens rationẽ in Problematis, cur animalia parui corporis proueniant, dixit ratione alimenti, si exiguum fuerit, & alimenti inopia magna corpore prouenire non possunt, ob id puerilibus membris constare videntur, sicq; admodum sint modici, tamen congruentes omnes sui corporis partes habent, vt meliteñses catelli. Sunt enim crispa, nodosa, solidaq;, idq; etiam ex loci habitudine prouenit: nam arbores, quæ vento & Solibus expositæ sunt, eiusmodi prodeunt, & Aristoteles eodem loco rationes adducit: nam Sol, & spiritus exiccantes, incrementum impediunt, molemq; tùm minorem, tum crispiorem reddunt, sic etiam paruæ, solidæq; excrescunt, nullo obice ambiente, quod alimoniã largiorem faciat, vel ne pabulum arescat, vel eua nescat. Theophrastus etiã scripsit, quod locis flatibus expositis, & apricis, vel raris & solutis exeunt plantę breues, nodosę: nã flatus exasperant, & nodos faciũt, retorsionis & cõsistentię causa. Et alibi tradit in siccis & saxosis scabra nasci, & ob id montanũ scabrũ, & fraxini montanæ gratè coloratę, crispę, solideq;, & ijs ad lautiora opera vti, & ad summũ mõtanę plantę ob frigus scabriores, spinosiores, nodosiores, & magnitudine minores, quàm quæ in planis nascũtur esse. Idq; in nobismet ipsis experimur. Quotiescũq; enim frigore, vel flatibus inhorrescimus, illicò in cute inæqualitas exoritur, detruso introrsum calore, & humido: sic caro subsidet, & pili tutantur rigore suo locum, & caro exasperatur. Dixit etiam alibi montanas campestribus nodosiores. Et in apricis nodosæ & contortæ. Et mala pyraq; in montibus breuia, nodosa, spinosaq; proueniunt, in planis verò ampliora, pulchriora, visu meliora, tàm materie, quàm fructibus, sed montanæ plantæ materie cõmodiores vsu. Spinosæ etiam sunt, quæ montibus nascuntur, idq; quia siccæ, spinositas enim, & horriditas à siccitate: nullibi enim opportunior locus ad spinas producendas, quàm mons. Sed de spinis loquuturi, videamus causam in plãtis spinarum, & primo quid Aristoteles dixerit libro de plantis. Ait enim. In eiusmodi plãtis raritatem inesse quandam, per quam ascendat humiditas frigida, quæ Solis vi concrescat. Quod mihi falsum videtur: nam spinosę omnes ferè plantę cęteris densiores sunt in eo genere, & minus humoris commeatus per corporis spatia. Exemplo est pyrus, quæ feris translata locis, adhibito cultu, deponit agrestem illum habitum simul cũ aculeis, quos adulta tulisset, simul & laxatur illa densitas, quæ videtur in eis popularibus, vnde ad meliorem naturam transposita fuit. Nec assentiendum est ex humore frigido prouenire: nam stirpes multę, quoad frigidiusculę sunt, nullam spinam gerunt, vbi per statem prouectiorem tùm anni, tùm suam concaluere, ibi tandem aculeascunt. A lactuca petatur exemplum, quæ quum aculeascere incipit, amarior, & calidior est, sic cinara, eryngium, aloe, & vrtica: & opinionem hanc sub sensus triumpho captiuam

 ducent.

ducent. Albertus dicit, quod in plantis ſpinoſis eſt raritas tranſuerſorum pororum à capite plantæ ad cutem venientium, & hæc eſt via, per quam creſcit ſpina. Materies autem ſpinæ eſt ſuccus terreſtris, calidus valdè, in qua propter intenſionem materiei ſtatim ab initio formationis plantæ feſtinat decoctio, & feruēs ſicca materies, & acuta educitur in raritate tranſuerſorum pororum, & dum prouenit exterius, à ſole exiccatur, & fortiſſimè dureſcit. Quod ex terreo ſicco proueniant ſpinæ, argumento ſunt oleaſter, pinaſter, malus, & punica ſylueſtris, dum ſyluis neglectæ viuunt, ſpinis induuntur, eædem poſtea cultu hortis cicuratæ; fit cortex læuis, & euaneſcunt ſpinæ: eodem modo vrbanæ in ſyluis neglectę, mitiori habitu exuto, in ſpinas abeunt, vt diximus. Et ideo Theophraſtus. Syluestre id peculiare habet præ cæteris, quod omne durius, ſpinoſiusq; euadit. Lactuca, vt diximus, cum ſiceſcit, ſpinas foras emittit: ſicut etiam de ſoncho videre eſt, nam vt de nodis diximus, plantę, quæ hybernis, apricis, macris & aridis locis degunt, ſpinoſiores fiunt, quum ſpina non niſi acutior nodus ſit: & quæ dilutis, planis, vmbroſisq; locis naſcuntur, enodes, & minus ſpinoſæ, vel ſi ſpinas habent, rariores, mollicellæ, & minus mucrone validæ: ob id iudicatur, quod ſiccitate eueniant: nec multum à noſtro propoſito abſunt, quæ Theophraſtus dixit de vrbanis, & feris ſylueſtribus: nam terreſtres plantæ ob terreſtre alimentum lignoſiores dant fructus, contra autem vrbanæ ob humidum alimentum, minus lignoſum, & magis carnoſum, vt in amygdalo videre eſt. Succurrit nunc Ariſtotelem libro Problematum dixiſſe, roſas ſuauius olere, quibus vmbilicus aſper, quàm quibus læuis, inquiens. Suauius olent quia, modum conſequuta ſunt ſuę naturę, vt roſa ſpinoſa ſit. Et Theophraſtus roſas odoratas dixit, quibus pars ima ſcabra. Et ego dicerem ſpinas arguere ſiccitatem, & quæ ſicca ſunt, odoratiora ſunt, & odoris vis in ſiccitate conſiſtit, & ita ſunt ſpinę in plantis, vt in animalibus pili duri, cornua, ſquamę, ſpinæ, & eorum complexionem alijs ſicciorem oſtendūt. Athenæus inquit. Saxatiles vocantur piſces gobiones, ſcorpij, paſſeres, & ijs ſimiles, & corporibus ſiccum miniſtrant alimentum, & faciles ſunt ad concoquendum, neq; excrementa multa, neq; flatus gignunt. Et apri ſylueſtres quia ſicciori alimento viuunt, pilos duros habent, dentes rigidiores, & magis exertos, & ſiccius præbent alimentum, vt cętera ſylueſtria animalia. Idem ſenſit Auerroes in ſuis Colliget, quod multitudo oſſium in animalibus, vngues, claui, ſquamę & ſimilia his ſignificant, quod in eis eſt multum terreum, & laudantur in piſcibus ſquamæ, & ſpinę, quia ſignificant rem contrariā earum complexionibus. Et quod melioris alimenti, & præſtantioris ſint ſuccus, prohibet Deus in ſacra pagina, ne comedant piſces molles, quos Gręci μαλακόσαρκοι vocant, vt ſunt turdi, merulę, & ſimiles. Sed quum ſpinę pyramidalis figurę ſint, ideſt à craſſo prodeuntes attenuantur in mucronem, videamus Ariſtotelem libro de Plantis quid dicat. Aer inquit peculiaris plantæ circumfuſus, eius auget partes cum intentione materiali, id quod plantis ipſis euenit, tenuiore namq; cacumine ſunt. Albertus aliam affert rationem. Aer incluſus in materia illa, quę ſpirituoſam eam facit, quanto magis à planta, in qua ſpirat, elongatus fuerit, tanto magis augetur, & in tenues auras abit, & ideo magis acuitur neceſſario, ſed mihi non videtur Ariſtotelem cauſam planè attigiſſe: ſed figurę cauſa in ſpina, quod baſis alimento propè ſit, atq; iccirco latior, ſic etiam racemorum facies, ſtrobilorum, & omnium ferè quorumcunq;. Sed ſpinis impegimus: iam exoluamus. Solidiores ſunt. Theophraſtus ſcripſit, quod locis apricis naſcuntur in craſſitudinem, & profunditatem diſtenduntur: & propterea obliquiores, nodoſiores, & in totum ſolidiores, ſpiſſioreſq; aſſurgunt: atq; validiora, ſpiſſioraq; ex natura loci reddita, ſicciora, conſtantioraq; ſunt, quum montana loca ſpiratiora. Sunt etiam coloratiora. Theophraſtus de acere loquens ait in montibus naſci flauam, gratè coloratam, in planis verò candidam. Sic & fraxinum in montibus coloratum, in planis verò decolorem, & ad ſummum in montibus coloratiora naſci. Ariſtoteles etiam in Problematis ait loca commodè aſpirata, coloris hilaritatem præbere, tam qui in nauibus degunt, quàm

monti-

montibus hilariore colore visuntur, quàm campestres. Odoratiora sunt, quæ in apricis, quàm quæ in vmbrosis, & præcipuè quæ ad Meridiem spectant, quod quidem minus alimenti hauriunt, meliusq; quod hauserint coquunt, locusq; efficit, quod non in longitudinem crescant, sed fruticosa euadant, quippe quæ crassitudinem capiant, findunturq; multipliciter, eo quod initia multa capessunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteq; quaqua versus. Vina montana odorata. De rosis verò, violis, reliquisq; floribus loquens dixit. In montibus longè minus odoratiores nascuntur. Odores fiunt non in nimia, & absoluta concoctione, sed in prima: in montibus etiam exuccis, & apricis plus debito coquitur. Fructus minores & paruiores producit ex alimenti paucitate, quo vescuntur, redditq; rationem Aphrodiseus, quod telluris loca excelsa, atq; saxosa parum fructificant, quod humore indigeant, submissa verò humectiora esse, & ob id fertiliora experiri: sic etiam ex humoris indigentia pars capitis superior caluet, quia tenuior, infima magis pilosa, quia humilior. Acerioris succi Aristoteles rationem reddit in Problematis. Euenit enim ex tenui solo, exuccoq;, quia non multum humoris possident, quæ in eo nascuntur. Vnde & quæ dulcia suopte ingenio consistunt, hæc ob humoris contenti mediocritatem, vbi Sol partem consumpserit maximam, facile reliqua concoquuntur; etenim multum concoqui, negotium magnum est, mediocre expeditius confici potest, vnde fructus, qui lege suæ naturæ dulces creantur, dulciores euadũt; qui natura sicci & non dulces: nam ob inopiam tantum humoris retinent, quantũ ipso conuenit generi. Sol autem dulcissimum, & leuissimum eximit, itaq; acerrimi relinquũtur, humore superuacuo carent, quem fructus cæteri obtinent. Tenuioris etiã cibi sunt: vt legumina, quæ in sicco solo, Soliq; exposito, coctiua nascuntur, quia plus vis Solis percoquit. Serius germinant, & fructificant, idq; ratione frigoris, quod arbores constringit. M. Varro montana loca leniora, salubriora, & serius producere, quàm campestria dixit. Theophrastus in montibus nouissimè germinare dixit. Radices minores sunt, quàm quæ in planis, ex eodem. Diutiùs viuunt montium indigenæ tùm plantæ, tùm animalia suo quoq; in genere, quàm campestres. Aristoteles in Problematis ait. Qui loca ædita, apertaq; colunt, tardius senescunt, qui in campestribus ocius: nam senectus putredo quædam est, putret autem quod quiescit, minus afficitur quod mouetur, vt aqua profluens, locis æditis afflante vndiq; spiritu aer agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus propter agitationem aer habetur, palustribus emarcescit. Tardè crescunt. Idem rationem reddens, cur in animantium genere alia breui tempore pariant, alia diu, dixit, aer sitiens haud cito suas stirpes enutrit. Sed quas Medicis dent vires speculemur. Aer in montibus tenuior, & agilior, quia mouetur, argumento, quod minus gelantur. Ex agri exilitate sicci nascuntur plantæ temperamenti, ex Solis apricitate calidi; nam Meridiei oppositæ, illicò crescentibus semper Solibus expositæ sunt, ob tenue & exiguum alimentũ, & optimè confectum tenuium sunt partiũ, & eiusdem speciei. Quæ ferunt montes medicamenta potiora campestribus esse periclitati sunt Medici. Quia acria & amara, ideo interanea occidunt animalia, quia sicciora, calidioraq; esse solent, ob id exulceratoria: ad lepras, impetigines, & psoras valent, & ad fœtum in vtero perimendum. Ex acri odore virulentorum ictibus obluctantur, & nidore ea fugant. Quia acria & calida, digerunt, extenuant, & incidunt humores crassos, & faciunt ad elephanticorum remedia. Quia tenuium partium, flatus extingunt. Galenus ad venenosorũ animalium morsus assumi, velut cauteria quæcunq; medicamenta: calida esse & acria, & tenuium partium, quæ facile ex alto ad se circumiacentem qualitatem attrahere. Exempla erunt. Ruta in hortis vulgares, sed montibus vires vegetiores habet, & odorem vehementiorem ex Dioscoride, si copiosior edatur, interimat: angustifolia est, & rigidis cauliculis. Calefacit, & exiccat: vrinam & menstrua cit, partus enecat, contra serpentes, & venena valet, tineas pellit, vitiligines, formicationes, verrucas, & impetigines tollit, comitialibus, & coxendicis prodest. Plura tithymalorum

genera

genera sunt, characias in montibus & asperis nascitur, myrsinites etiam in asperis, dendroides in petris, omnium valentissimus characias, mox myrsinites, & inde dendroides, postremo paralios, qui in maritimis, & helioscopius qui circa oppida hebetiores habet vires, ex Dioscoridis & Galeni censura. Tollunt impetigines, formicantes verrucas, & pensiles, pterigia, & similia. Oreoselinon, & hipposelinon valentiora cæteris, quia in petris nascuntur, ex Galeno. Elleborus authoritate Theophrasti in Oeta monte natus, oppido quàm melior patnassico est, quippe multis in locis & niger ellebotus, & aliæ radices hebetiores conspiciuntur. Dioscorides menses ciere, partus necare, scabiem, vitiliginē leptam, & impetigines sanare. Galenus tertio ordine calefacere, & desiccare dixit. Duo polij genera, montanum teucrium dictum, alterum fruticosius, non usq; adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius fruticosū cāpestre & maius vocat, sylvestre minus, teucrium dictū. Serpentū ictibus, lienosis, aluum & menses ciere, suffitu serpentes abigere. Galenus calidum & siccum in tertio pronunciauit. Hyssopum montanum, & hortense est, sed montanum omnia efficacius præstat ex Mesue. Vim habet extenuandi, & calefaciendi, tineas necat, lienosis & hydropicis medetur. Galenus tenuium partium esse, & desiccare, & calefacere in tertio, menses & vrinam ciere, & visum acuere dixit. Calamintha triplex, montana, campestris, & aquosa: sed viribus inefficax. Menses & vrinas pellunt, venenis resistunt, interanea animalia necant, elephanticos adiuuant, partus extrahunt, accensæ serpentes fugant, ischiadicis iuuant: sed ad omnia dicta montana efficacior, gustata impensè feruet, & acris est. Nardi duo genera Syriacum, & Gangite, syriacum dicitur non quod in Syria nascatur, sed quod montis in quo oritur, pars ad Syros flectatur, Gangite à Gange fluuio montem præterfluente: quod viribus infirmius, montanum autem odoratius. Spica breui, & mutila. Vrinā mouet, et aluum. Absinthij genus præstantius quod in monte Tauro prouenit. Anchusarum non eædem vires, onoclea fronde tenuior, virtute potentior. Idemq́, dicendum de Polemonia, ptarmica, thymelæa, vincetoxico, pœonia, lauro alexandrino, daphnoide, angelica, tragio altero, & iunipero, quæ omnia in montibus nascuntur, & suis campestribus vegetiores virtutes nanciscuntur.

ANIMALIVM IN MONTIBVS DEGENTIVM FORMA, & vires. Cap. XXXII.

EADEM de animalibus dicemus, & primo de montanis, quorum forma exucta, macilenta, dura, pili duri, & colorati, oculi crocei, vngulæ duræ, carnes sapidæ, & valentiores in operando. Quorum causas superiori capite descripsimus. Onagrorū in Phrygia, & Lycaonia sunt greges multæ ex Varrone. Ferorū greges fert Asia & Africa ex Plinio: amant loca excelsa, & rupes. Plinius quum domesticorum asinorum remedia recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Dorcades, & capræ locis montanis potius pascuntur, quam planis ex Varrone. Capreæ saxa & rupes altissimas habitant; ob id ex capreis remedia petenda, inquiunt Medici. Elephantes alij palustres, alij montani, alij campestres, qui montibus degunt, ab alijs virtute & ingenio maiore differunt. Lepores montani, campestres, & palustres, sed montani à campestribus differunt nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, & virtute: In excelsis montibus, & solitudinibus versatur monoceros. Ad venena, pestem, & comitiales valere dicunt. Panthera in montibus præcipuè: eius caro sicca. Simias in montibus habitare scripsit Herodotus. Caucasus abundat eis ex Philostrato: Indiæ montibus tantam esse multitudinem, vt Alexandri Magni copias sæpius perterrefecerint. Oues in montibus agrestes sunt, & boues ex Aeliano, quæ omnia solidioris & potentioris virtutis suis campestribus declarantur.

DE CAMPESTRIVM PLANTARVM PHYSIOGNOMONIA, & viribus. Cap. XXXIII.

CONTRARIVS montium situs planities, & concaua sunt loca, & sicut contrarius situs, sic contraria vis & forma contrarijs ex causis oriuntur. Sed campestrium animalium videamus formas, quæ montanis molliores, vitæ breuioris, & virium ignauiores sunt, crassiores, & imbecilliores, sed hilariores decore & forma. Et si in montibus alimenti inopia, omnia erant pusilla, in planitie alimenti copia omnia erunt pleniora.

CAMPESTRIS plantæ Crithmi figuram in fronte vigesimi secundi capitis reperies.

PERAMPLA & visenda magnitudine surgunt campestres plantæ, crasso, vdo, & vberi aspectu. Caule nitido, læuore insigni, rotundo, crebris folijs stipato, in rotundum, vel latum mucronem desinentibus, ex atro virentibus. Flore pulchello, odoro, vegetoq;. Fructus insana lasciuia profundentes, habitiores, decoros, sed sapore, & odore dilutiores, qui celerius, quàm montani corrumpuntur, & minus alunt. Radice ampla, multiplici crure diuaricata, in longitudinem porrecta, & tandem haud multum differt ab ea, quæ in pingui solo nascitur.

Causæ. Quòd illa hilarior coruscet, dicit Theophrastus, ex plantis, quæ montibus, & planis nascuntur, semper campestres magnitudine maiores, rectas, specie visendas, & minus nodosas prouenire. Sic etiam corpore laxiores, læuiores, pallidiores, decoratiores q;, fructus quoq; dulciores, carnosiores, & magnitudine peramplos. Vidimus supra ex Aristotele in Problematis ex maiori alimento animalia, & plantæ maiorem capere amplitudinem: modo planities & submissa loca copiosè ferunt, quia magis humecta sint, vt tradit Aphrodiseus. M. Varro omnia in planis citius fructificare, & germinare dixit, quàm quæ in montibus, causam habemus ex Aristotele in Problematis contrariā, quòd serius fructificant in sitienti agro, ergo in humido & pingui citius. Ex crassescente succo & plena concoctione fit dulcis sapor, secus autem odor, qui in prima & non ab soluta concoctione consistit: proinde plantæ, quæ in planis viuunt, quum alimento & humido abundent, & calore, perfectam concoctionem nancisci poterunt, ob id saporis dulcis afferre fructus: sed ignaui odoris, quum humidum se permiscens, eum habetet. Sed videamus ad facultates nanciscendas, quid nobis adiumenti afferant natalia. Tria, dicit Mar. Varro, agrorum fastigia, montanum, collinum, & campestre, montanum frigidum, collinum tepidum, & campestre calidum. Itaq; vbi lati campi, ibi magis æstus, & ideo in Apulia loca calidiora, ibiq; pabulum multum, propterea vires mediocriter calidæ, & siccæ: proinde ad eas, quibus mediocriter calida prosunt, valent, vt serpentum morsibus, vrinis, menstruis, secundis, & similibus. Amomum, quod in Media nascitur, calefacit, exiccat, & morsibus scorpionis valet. Eryngium nascitur in campestribus, menses & vrinas pellit, tormina & inflationes tollit, serpentum morsibus, haustis venenis, & comitialibus medetur calidum, & siccum. Verbascum in campestribus nascitur, contra scorpionum ictus. Galenus extra calefacere, siccare, & astringere dixit. Calamintha campestris, quæ longè inferior montana: Venenis, interaneis animalibus, menstruis, & vrinis iuuat. Calida & sicca. Leontopetalos in aruis & segetibus nascitur. Serpentum ictibus, & ischiadicis valet. Calida & sicca ex Galeno. Mercurialem in campestribus nasci dixit Fuchsius & est digerentis facultatis.

PLANTAE IN CAVIS LOCIS NASCENTIS VIS, & forma. Cap. XXXIIII.

Opponitvr vallium cauitas vmbrosa montibus Meridiei oppositis: sic & plantarum forma in cauis vdis degentium opponitur montanæ, concaua enim vmbrosa crassos vapores continuos habêt, qui nec dissipari, nec immutari facilè possunt. Sed vniuersalem plantæ formam describamus, quam retinent, aut retinere debent in vmbrosis oriundæ.

MANDRAGORAM in vmbrosis nascentem in tertio tabellæ loco offendes, in fronte trigesimi secundi capitis.

PALLENTI, & veluti morboso quodam aspectu tumida, luculentaq; forma, & ela to supercilio visenda attollitur planta in vmbrosis, depressis cauis oriunda. Caule tenero, glabro, enodi, excelso, vt præ sua imbecillitate vix suo oneri sufficiat, diti foliotum fœtura in humũ deuexa. Folio amplo, carnoso, lęui, mollicello, lacinijs obtuso, colore arrouirente, vel punicante. Flore plerunq; infœcundo. Fructu amplo, insipido, inolido, & decolori. Setô fœtat. Radice magna & fungosa, & breuis vitæ, & tandem consi milis ferè facultatis, & lineaturæ plantæ aquosarum natalia sectantis, vel vdis, & subtil lijs nascenti, vt harum quaslibet quis nouetit, vtrasq; monstrabit, & vtramuis quilibet accipiet.

Sed lineaturæ rationes affetamus. Theophrastus affirmat arbores, quæ opacis locis, & ventis, & Solibus auersis viuunt, procetas, læues, & excelsiores exurgere, immò quæ sua natura, neq; rectæ, neq; excelsæ surgere aptæ sint, quum huiuscemodi locis hospitatæ fuerint, eiusdẽ naturæ habitum accipere, & rectas, excelsasq; fieri, vt quercus læues & rectas, vt penè abietum vertices æquent, apud Aemum montem fieri dicunt. Sunt enim solutiora, humidiora, imbecilliotaq; his locis, quia neq; Solibus, frigoribus, neq; flatibus diuersitatem accipere possunt. Fraxini enim læues excelsęq; in locis potissimum concauis, madidisq; fiunt. Sic abies in vmbrosis pulchettima, vt in Arcadia circa Cranam vocatam, loco quodam concauo, & silente à ventis, quam nunquam Sol attin gere aiunt, tùm longitudine, tùm crassitudine ceteris præstant: sed non materie pulchra. Quamobrem ad lautiora opera, cæteraq; magnificenda hisce minus vtuntur, sed ad nauigia, domosq, & ad antemnas, & malos præstantissima longitudine, sed non similitet validas, atq, ex ijs quæ Soli opposita sunt. Sic Taxus, Padus, & Thraupalus vmbrosissimis gaudent. Ratio est, quod quæ loca vmbrosa tenent, impetum naturalem in vnum tantummodo faciunt, quoniam virgæ non in crassitudinem, sed in longitudinẽ potius adolescunt, & baculis quoq; idoneæ fiunt, vt tùm alibi, tùm circa Cisthum patescit. Sed plantæ præhumidæ, hisce locis sitæ, proinde distoquêtur se, quia propter vber tatem alimenti nequeunt proceritatis excessum substinete. Quemadmodum Aphrodiseus spadonis pedes deprauari solere præ nimio humore membra admodum madefacta, & emollita, proinde debilitatem gerunt, sit enim vt pondere superimposito corporis crura parum ad substinendum valida, peruertantur. Folia vel punicei coloris, vel ad puniceum vergentia: nam vt habetur ex Aristotele libro de coloribus in locis humidis, & vmbrosis mutatur color ex herbaceo in puniceum colotem, vt in pauimentis videre est humidis in locis: fit enim humiditate, quum exiccatur, aere, vel Sole contrahitur in pu niceũ. Inolida esse diximus superius ex Theophrasto libro de causis, quæ humida sunt, ac odorem in siccitate potissimum hospitari, & quæ dilutis, & opacis tractibus viuunt, inolida esse, quia humida, humor enim largius se permiscens, odorem obtundit, hebetatq,. Præterea humida mollia sunt, & odor & mollities in eadem sede versari nequeunt. Flores & coronaměta in humido cœlo, & crasso, minus olere possunt, etenim in Aegy-

in Aegypto flores & coronamenta deterrima ferè omnino gignuntur, quia cœlum caliginosum & roscidum habetur, & locis eiusmodi nullus pene odor contrahi potest, quia abest facultas coquendi, sed in aridis longe melius excoquitur. Et si plerunq; videmus frigida loca, & tractus odoratos flores & fructus parere, vt in iride illyrica videre est, vi caloris in terris occluso referre debemus: quippe frigoris vis calorem intus cõstipat. Sed humum neq; limosam, neq; pinguem glutinosamq, esse oportet, humore siquidem lentoreq; obsessis, calor nunquã probè suo fungi officio potest, sed cauis vm brosisq; locis terra humida, frigida, lenta, & aer caliginosus ex sola frigiditate minus odorata progignere potest: Flore plerunq; infœcundo sunt, nam humidæ plantæ floriferæ plerunq; sunt, sed non frugiferæ: producunt enim florem non ad fructum, sed ad cœlestem rorem, & imbrem recipiendum, asseruandumq;, vt in his plantis videre potetimus, quæ flores in vasculi formam, vel alabastri effiguratos habent, receptam eius aquam diutius asseruare possunt ad sua commoda. Aristoteles, perconratur in Problematis, cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant, vt cucumer, cucurbita, & malus punica? An his fructus non deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos insidet, fructus enim id est, quod florem gerit, cucumeri autem florem inhærere perspicuum est. Humidi enim pepones, cucurbitæ, & cucumeres sunt. Radices & plantas fungosas, & magnas fieri in locis concauis, rationem etiam reddit Aristoteles in Problematis, & è contrario: nam si quæ vento & Soli exposita sunt, minora, & densiora fiunt, quæ in cauis & riguis, quàm contra efficiantur, contraria euadunt. Breuis vitæ sunt, vt retulimus in aquaticis plantis. Vires igitur frigidas & humidas esse dicemus, ob soli vliginem, & Solis absentiam, medenturq; ijs, quibus frigida & humida prosunt, vt igni sacro, & alijs, vt diximus. Mandragoras morion nascitur in opacis, & iuxta specus, odore graui, somnifica vi, omnibus inflammationibus, igni sacro, & similibus. Galenus frigida & humida, & aliquantulum calida dixit. Violas in opacis, & asperis nasci Dioscorides dixit. Mesues humectare, & refrigerare. Iuuant stomacho æstuanti, sopori, & oculorum inflammationibus.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVS STIRPIVM IN collibus nascentium. Cap. XXXV.

NVNC de colliculis loquemur, vtpote medium quoddam inter montes, & valles, & plana habentibus, sic facies, habitus, & medias vires mentiuntur, & est complexio, quæ magis humanæ adhæret. Auerroes in Colliget ait. Ex terræ nascentia perfecta sunt illa, quę nascuntur in mõticulis, quia apparet ab eminentia montium, vt debeant generare plura terræ nascentia, quàm alia loca, dummodo sint temperati cum bona euaporatione, & cum bona mistione caloris, cum humiditate, & debet esse hoc in eis, quia habent ascensum in aere, & sunt propinquiores influentiæ corporum cœlestium, & illa terræ nascentia habent complementum foliorum, florum, & fructuum. Sed ad plantæ Physiognomoniam accedamus. Erat enim collium incolarum hominum corporis color albus, rubori commistus. Capilli decenter crassi, & decenter habitus carnosus. Pili neq; molles, neq; duri: neq; hirsuti, neq; glabri.

POSTREMO tabella loco vitis conspicitur in collibus enata, trigesimo secundo capiti affixa, ibi suam indolem contemplator.

SIC peramœniorum collium amasia, vbi indulgentior cœli temperies eblanditur, omnium, quæ hactenus innotuerunt ex natalibus elegantior, & hilarior est. Venustas hanc illicò intuenti commendat, & notiorem facit. Forma montanis habitior, & campestribus siccior: non vt hæc florum, foliorum, & fructuum ditissima, nec vt illa inops:

neq, hirsuta, neq; glabra, neq; dura, neq; mollis, sed patilis medioeris humi, & cœli inquilinę, vt hanc non visam qui cupit nosse, intueatur eam: sed sapore, odore, & colore magis conspicuo.

Sed formæ descriptionis hę subeunt causę. Aristoteles in Problematis ait. Qui loca aptica, æditaq; colunt, tardius senescunt, contra quæ cauis & palustribus: Nam æditis locis aer vndiq;, efflante spiritu, agitatur, in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis putus propter assiduam agitationem habetur, palustribus imputus, ac semper emarcescens. Et alibi loca commodè aspirata coloris hilaritatem præbere possunt, pallidos autem humor efficit, cum putrescit. Theophrastus locis placidè aspiratis, & gracilibus quę nascuntur facillima sunt, quia minus alimenti trahit planta, secus autem in planis, & & gelidis. Vites temperatę sunt, quia media temperies est: Quæ hic nascuntur, non in medicamenta, sed in alimenta potius veniunt. Vites in collibus nascuntur, Virgilius.

Bacchus amat colles, &c.

Vt sæpius diximus, calidæ & humidæ tēperiei virium est, & nostræ naturæ valdequàm familiare, Satitium erithronium in montosis, apricis nascitur sapore dulci, non ingrato ori. Venerem excitat. Galenus calidum, & humidum mediocriter dicit. Vulgare buglossum, & borago in campestribus & collibus nascuntur: Galenus humidæ, calidæq; temperiei esse, & vinis iniectæ, lętitiam & hilaritatem afferre. Idem de phalangio, & de syluestri cumino dicendum.

DE CVLTV, ET NEGLECTV STIRPIVM, ET PRIMO QVAE *sit agrestium Physiognomonia, & facultas.* Cap. XXXVI.

IAM stirpium facies, & medicatas vites, quæ varijs in terris, superum regionibus, & eorum aspectibus nascerentur, recensuimus. Proximum hunc locum sibi vendicant æmulationes artis, & naturæ, scilicet cultus, & neglectus. Ars enim culturæ lenocinijs & illecebris plantas suorum natalium obliuisci, & nostris viridarijs inquilinas facit, & naturā simul, & effigiem commutat quouis solo, ætheris, & regionis tractu, ob id hanc tractationem in postremū consulto adseruauimus: oportebat eorum prius meminisse, quo lucidiori doctrinę & ordini consuleremus. Nos de syluestrium, & cicurum plantarum Physiognomonia locuturi, à syluestri exordiemur. Sunt enim syluestria mitibus natura prius, atq; ad ea primum, quæ in nostris libris de humana Physiognomonia diximus deueniemus. Vidimus enim ibi Polemonem & Adamantium insignes Physiognomones quanti feri, & mitis habitus fecerint: nam cum prius de vniuersis corporis partibus sermonem habuissent, de agresti, & cicurum forma, & motibus docuerunt, quod hæc maximè mores immutarent. Sed agrestium indolem aggrediamur.

DVAS hoc loco offerimus tibi raporum imagines, alteram vrbani, & satiui, alteram neglecti, & syluestris, satiuam pro hoc capite.

Referunt

Referunt ſyluestres plantæ ornamentum quoddam, omni prorſus vacans ornamento, earumq; indoles neſcio quid rudis, hirſuti, horridi, ruſtici, ac veluti degeneris naturæ præſeferat, ob auia, & gelida loca, in quibus ſtabulantur. Facies exilis & macilenta, ſed vegera inruenti ſe offerr. Caulem artollir lignoſum, nodoſum, anguloſum, liris ſtriatum, rigidum, cute ſcabra, hiſpidaq; obſitum: numeroſa foliorum ſobole·ſed folijs breuibus, multifidis, anguloſis, duris, ſurſum erectis, in ſumma ora crenaris, vel denticellis inciſis, vel laciniatis, compluribus neruis & venis per longirudinem extenſis, carinariſq;, pallido virore languentibus, ſpinis, villis, vel ſetacea lanugine hirtis. Flore puſillo, dilutioris, obſoletioris, vel remiſſioris coloris. Properè germinat, & fructificat, plus fructus præmonſtrat, minus maturar. Fructus acri, & acerbi ſaporis inguſtabiles, pulpæ inopes, ſed lignoſi nuclei locupletes. Odore non ingraro, ſed neſcio quid viroſi, vel vehemenris redolenre. Radice alra exilioribus cirris, & puſillis capillamentis barbata, lignoſa, vſibus medicis receptiſſima, & tandem ſylueſtris plantæ forma, facultatibus, & lineamentis nulla ſui parre à monrana differt, vt qui vnam viderir, vrramq; nouerit, niſi quod ſumma montium iuga, exuſta, perpetuo niuibus obſira, & ventis perflara ſunr, ob id contorto, retorrido, ſcabroq; ſunt aſpectu: vnde ſi his addes, vel illis demas, cuncta prorſus ſimilia erunt.

Sed de formæ delineatione rationes afferamus. Quod agreſtium genera ſuis mitibus robuſtiora, & lçriora aſſurganr, cauſam perbellè reddir Aphrodiſeus in ſuis Problematis: dicens tellurem eſſe agreſtiũ matrẽ, vrbanorum verò nouercam: Quoniam ſolertia

 natu-

naturæ non humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ satiuas stirpes elaxat, atq; effœminat: sed agrestes, quæ suo sibi loco natæ sunt, atq; educatę, non inquilinæ, quasi ciues proprij soli, quibus necesse est cœlum ipsum conspirasse, & terream misturam: sic tot habet priuilegia natale solum. Virgilius.

„ nam læta, & fortia surgunt,
Quippe solo natura subest.

Desoliorum & stipitis breuitate & patuitate assignat rationem Theophrastus, discrimen addens inter vrbanum, & syluestre. Ait enim syluestre vrbano simile esse, breuioribus tum folijs, ramis, radicibus, & tota forma. Quippe scabriora, spissiora, dutiora, con tortioraq; tam ipsa fieri solent, quàm vniuersa natura, sicciora etiam, & tenuiora, atq; etiam spinosiora pręter oneum, quod vrbano mollius, & leuius. Praeterea Aristoteles in Problematis reddit rationem cur nigræ myrtus fronde sunt frequentiori, quàm albę, aitq; quòd nigræ generis sunt syluestrioris, cuius indicium, quod locis rusticis istę proueniant, minimèq; ex cultu notatur, humida autem omnia fronde crebriore conduntur, quod enim minus suos fructus decoquere possunt, iccirco ad frondem alimen tū se vertit, & Theophrastus ab eo. Genus myrti ægyptium plusquàm cętera siccet, quod frondis angustia, & fructus exiguitate, coloreq; constat. Hæc enim siccitate omnia veniunt, siccum parum habere humoris certum est. Frondes durę sunt: nam sicut diximus in humana Physiognomonia duripili calidę & siccę naturę, & terrestres sunt, quia terra ex elementis duritiem præstat, ex calidis, & fortibus animalibus leo, aper, aquila, & gallus pennas duras habent, & pilos, & animalia syluestria dutos pilos habent, quia siccum est corum alimentum. Quercus durissimas frondes habet, & terrestrior est cęteris, ob id Theophrastus roboris carbones deterrimos dicit, sic & vetustarum arborum, quanto sicciores sunt, peiores sunt: & quę dura fronde sunt, sicciora sunt, ob id astringentia, quia terrestria, quercus dura fronde, & astringens est, sic castanea, siliqua, cisthus, ladanum, sorbus & mespila. Syluestres nodosiores vrbanis simpliciter sunt, quæ sub eodem genere constituuntur, vt oleaster olea, caprificus fico, pyrus pyrastro, hæ naoq; nodosiores, & omnes spissę nodositates magna ex parte raris corpore sunt: mares enim, syluestresq; spissiores pręter quam si quæ ob nimiam spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis, vt buxus, celtis. Syluestres natura sicciores, & spissiores, consistunt. Florent, sed parum durat foliorum prouentus, hyacintho excepto, qui diutius floret. Præueniunt inculta, & agrestia sua germinatione mites, vt vitis, olea, ficus, & malus. Primò quia non stringuntur, & confringuntur, vt mites, ob id ex vulnere non laborant, retrahunturq;. Deinde quia non pastinantur, & ablaqueantur, vt resoluatur, & abeat naturalis calor, & ita refrigerentur. Præterea in agrestibus pusilli rami, quos agricolationis arte auferri deberent, remanēt incolumes: in quibus propter exiguitatem facilè cientur principia genitalia ab aere ambiente. Postremo quia sicciores sunt, & vbi minus humoris, minus operę. Et cum syluestres validiores, sicciores q; fine, plus fructu præmonstrant, minus verò maturant, quod euenit ex nimia fru ctificatione, ex nimi hac pensi solutione impeditur operis perfectio, nec fructuum ma turatio absoluitur, ob id agricolationis lege cautū est, vt nimia vbertas ex arbore dematur. Altera causa est, quia syluestres plantę desiores & sicciores sunt, & sibi ipsis alimēta vendicant, non fructibus ministrant: solutum, laxum, humidū, & permeabile oportet esse, quod fructum laturum sit, non spissum, vt in animalibus etiam apparet. Omnes syluestres vrbanis, & masculæ fœminis spinosiores, ponderosiores, duriores, & in totum robustiores, quoniam & minus fœcundæ fœcundioribus, & deterius fructificantes pro bè fructificantibus, tota quasi ex parte firmiores. Nec explodenda est illa causa in frigiditate reposita, quominus syluestres fructificent. Pręterea syluestre omne, vel incultum fructus producit, quorū semen, siue os pinguius, pulpa verò macilentior, nam dum humorem

morem ad fructum impertit, subripit, præripitq; pulpæ, vt vberius consulat semini, idq; ex eo, quod masculum quodammodo fit, crispius, & siccius natura consistat. Proferunt etiam sua semina maxima crusta munita, quemadmodum & animalium ossa: sunt enim munimenta ea ex lignoso terrenoq, alimento, nucleus verò ex purissima materia. Sapore prorsus acriori, vehementioriq; vt satureia, origanum, brassica, ruta, & si rumex syluestris gratior ori sit, sicco tamen acutior est. Acerbiori etiam sapore syluestres fructus constare nemo ibit inficias, fit enim austerus sapor ex sicco, terrenoq;. Ob id in punicis, vt dulciora, & molliori intus ligno grana fiat, exhibet Theophrastus arboribus irrigationes: nã duritiesʼ & acetbitas, quæ à terrea siccitate prouenit, ab humore diluitur, & emollitur. Amygdalæ putamina, acerba sunt, quia omnes terræ sordes, & callum eò vis naturæ secernit. Syluestres, feriq, fructus sui generis vrbanis odoratiores sunt, vt mala pyra, sorba, & mespila: ipsorumq, malorum, tam agrestium, quàm vrbanorum, quæ sunt acerbissima suauissimè olent, atq; cum odor coctura quadam contrahatur, quæ plus cocta fuerint, melius olere putandum est. Verùm odoris ratio in coctione minus absoluta, quàm temporis versatur, argumento quod sorba & pyra si ad plenum excocta non sint, plus reddunt odoris. Syluestre nanq, genus priore coctione contentum, vehementiorem concipit odorem. Porrò non parui refert in odoribus, si siccitas alimenti parsimonia, & diffiatio commoda processerit, quando quidem quæ siccaneis erumpunt, pauciori contenta nutrimento, itemq; placidè perflata spiritu, proculdubio nascūtur odoratiora. Ceterum syluestre genus aridius cernitur, ieiuniore habitu donatum, nec à flatu silens, sed magis, atq; magis auræ patens, hîc feruentior natura, quæ prospirat, tenuiorq; siccus halitui facilè cedēs, quoniam nec succum vrbani modo carni permistum gerat: quibus in vnum coeuntibus, non minimè gliscit intus odor. Duo sunt quæ odorem statuunt, terra & aer, si vtrunq; siccum fit, non quauis siccitate, sed mediocri, quæ ergo siccaneis noctibus oriuntur, in quibus placidior arridet calor, odore pollent: ob id agrestia odorata sunt, sed non ad plenum, quum acutiori odore constent. Sunt & syluestria spinosa, horridaq;, quod eis ex nimia siccitate prouenit, vt diximus in spinosis: sanè horriditas à siccitate. Folia diluto virore, & flores remissiore colore sunt in syluestribus, idq; facilè ex humoris inopia conijci potest, vtpote cœlo, & solo siccaneo nata. Folia porracei coloris ex humiditate multa, crocei verò, vel exoleti ex siccitate, vt in oleribus, & cerealibus aduenire author libelli de coloribus probat. Flores qui luculento colore nitent, ex cibo pingui, & humido proueniunt, vt videtur quotidie in pensilibus hortis. Leucoia, & flammulæ, quas ab odore garyophyllorum garyophyllos dicūt, & rosæ saturata enitent purpura, quòd lætamine saturatis, & riguis eueniant locis, contra verò quæ in feris, neglectisq́, languidi coloris esse ob earum inopiam. Visuntur summo mane dehiscentes flores coloratiores ob noctis humiditatem, serò verò ob nimium Solis ardorem pallidos, exoletosq;. Idem etiam in recenter natis floribus videre est, qui ob natiuum humorem coloratiores sunt, ætate prouecta verò pallidiores, decolorati, & deformes: nam ficciores ætate fiunt. Ob id Theophrastus de leucoijs, rosis scribens ait. Violæ senescentes candidiores flores assiduè ferunt, & rosæ deteriores fiunt. Syluestres rosæ florem minus odoratum, nec tantundem magnitudinis ferunt. Accidit, quod foliorum, & florum extrema ora decolorata sunt, quoniam extrema ocyus desiccantur, vtpote aeri, Soliq, magis exposita, quàm intima, quibus suæ coherent origini. Et in Apulia vidimus garyophyllos flores sanguineos in colorem album, vel vermiculatum degenerare, & buglosse cyaneos flores in rubentes, ob nimium regionis calorem. Scribit Aristoteles in Problematis, quod tenues radiculæ acriores sunt, quam ampliores: ille nanq; spatio temporis longiori plenius concoctę, mitescunt. Rustici syluestres plantas longęuas putant, nullamq; esse breuis vitæ volunt. Sed quoad simpliciter dici potest, vita syluestribus longior, quàm vrbanis: atq; omnino ijs, quæ in oppositum generatim distingui possunt, vt oleastro, quàm oleæ, pyrastro, quàm pyro, & caprificо,

fico, quàm fico: quippe robustiores, spissiores, fructuq; infœcundiores existunt. Quod fructus ferrent lignosis thecis, ac tegumentis indutos,& sapore astringentes, exemplo erunt pinus, cedrus, cupressus,& coniferæ omnes, quercus, quæ glandes, gallas, & alios lignosos fructus ferat, castanea, siliqua, amygdalę, nux indica, iuglans, auellana, pistacea, & similia. Syluestres alta radice esse quidam negant, quod semina summo prouenian t,sed non rectè: nam fieri potest, vt quum diutius vixerint, radices procul dimittant. Et lignosas radices Theophrastus magna ex parte syluestribus tribuit, vt erucæ, ocymo,& similibus. Tandem syluestris à montana non differt, nam Theophrastus ait, montana syluestria sunt, & frigoris cupida. Sed videamus quasnàm medicæ rei consultis dent qualitates syluestres plantæ. Ait Theophrastus. Incultus & neglectus ager, quà lis syluester est, frigidior est, tùm quia crassior aer eum ambit, tùm quia minus dissabilis: causa prouenit ex densis fruticibus, quibus aeris motus impeditur, tùm quia Solem non admittit, vt arefaceret. Ficuum succus lac contrahit, caprifici minimè, ob id syluestres caprifici frigidiores. Auerroes in Colliget dicebat, Quæ in syluis sunt, plus frigidita tis habent. Sed syluestria maxima constant siccitate, siue calida, siue frigida sint, vt receptū sit omnibus syuestria sui generis mitioribus ficciora, astringentioraq; sint. Quia plerunq; odorem acriorem cæteris habent, ob id contra bestiarum morsus valent, & Theophrastus de coniza loquens, ait, Fœminæ acutior odor, ideoq; contra bestiarum morsus commodior est. Et decebat quippe maiestati Naturæ, vt postquam syluas virulentorum animalium vberes fecisset, eadem acutioris odoris herbas faceret, quò illicò eorum morsibus mederi posset. Syluestris brassica satiua hirsutior, candidior, & amara. Galenus calidiorem & ficciorem quodammodo satiua esse dixit, ceu alia omnia agrestia sui generis domesticis, secundum vtranq; facultatem valentiora. Ampeloprason plusquam porrum calefacit. Galenus acrius, & ficcius domestico, sicut omnia alia agrestia domesticis. Isatis syluestris, quàm satiua valentius desiccat, valentius etiam humidis pu tredinibus obsistit. Lupinus agrestis amarior est, & ad omnia domestico valentior ex Galeno. Malua satiua syluestri quanto plus habet aqueę humiditatis, tanto facultate im becillior est. Id nanq; discriminis est inter vtranq;, nempe quod ficciora sint syluestria, mitia humidiora, ex Galeno. Agrestis daucus domestico minus est esui idoneus: cęterū in omnibus feruentior, & domesticus comestibilis quidem, sed imbecillior. Syluestris eruca multo satiua acrior, vrinas vehementius pellit, ex Dioscoride. Pastinaca syluestris miti efficacior, sed cibo ineptior, quod idem Galenus confirmat. Amarę amygdalæ oleū dulci in omnibus efficacius habetur. Origanum agreste vtroq; satiuo valentius, Galenus panacem heracleon vocat, ramulis tenuibus, radice tenui, superuacua. Smyrniū, quasi agreste apium, satiuo valentius, & sic de cæteris.

SYLVESTRIVM ANIMALIVM FORMA, ET VIRES. *Cap. XXXVII.*

ADEM de syluestribus animalibus dicenda, & prius de feris, quùm na tura sint prius. Quorum aspectus strigosus, fœdus, & macilentus, duris, densis, rigidisq, pilis hispidus. Caro neruosa, & scabra. Ossa, vngues, spinæ magnæ, duræ. Pili colore flaui, oculi crocei, stercus minus fœtens, Paucifera sunt, & plus ossibus, cornibus, vnguibus & pilis abundant domesticis. Vires in operando strenuiores.

Sed descriptionis causas afferamus. Aphrodiensis animalium stercus syluestrium mi nus fœtens domesticis esse dixit, aliquorum enim excrementa paulisper aroma olent, quia cibo ficciori, simpliciorią; vescuntur, vehementiusq; laborant: stercora verò domesticorum magis fœtere, quod vario, humidoq; cibo vtantur, atq; plus satis, quàm egeant, cibo indulgeant, minus exercecantur, ac minus calore abundant; vnde cum

cibus

cibus minus concoqui, ac satis difflari per copiam non queat, putrescit aliquantulum, itaq; grauius fœtet. Plus ossosa, ob terrestre alimentum, quo vtantur, vt diximus in plãtis. Oculis croceis sunt ob biliosum temperamentum. Sed præcipuè syluestria animalia cornibus, vnguibus, & exertis dentibus, & lichene etiam in cruribus armata sunt, vnde maximã constringendi vi prædita, nam hæc ex terrea mistura proueniunt, ex qua cõstant, & quanto magis ijs prædita fuerint, maiorem siccitatem ostendunt, & terræ mistionem, vt diximus in plantis: & quanto magis longioribus spinis, fructibus lignosis, & corticibus cooperti sunt. Possunt idem ostendere pili densi, durissimiq;. Auerroes in Colliget. Vngues, claui, & spinæ simpliciter significant, quod multum est in eis terre, & multæ squamæ laudantur in piscibus, & magis squamosi, & duriori carne intecti syluestriores sunt. Vires, vt diximus, syluestrium semper sui generis domesticorum valentiores sunt in operando. Amplior potentia feris eiusdem generis animalibus, dixit Plinius. Sed hisce exemplis manifestius fiet. Onager ferus asinus, durioribus pedibus, strigoso corpore, & velocissimus est ex Oppiano, capite valens, corpore indomitus. Plinius quum ex asinino lacte, & ossibus remedium contra venena quædam recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiũgit. Bubali ex genere syluestrium bouũ sunt, robustiores, cute durissima, membris macilentis, pilis nigris, fronte aspera, & crispa, cornua intorta nigra, carne dura, caseus solidus, & terrestris. Capreis, siue dorcadibus rubet corpus, pedes longi, caput ornatum cornibus, aures altæ, pilosæq;. Plinius calculos expellere caprarum fimum dixit, & efficacius syluestrium, cuius carnes frigidæ & siccæ. Catus syluestris densiore, & oblongiore pilo, colore fusco, scilicet subflauo, cuius pinguedo, sicut cętera membra, omnia sunt efficaciora domesticis ex Rhasi. Apri sunt sues syluestres, colore spadiceo, nigricanti, pilo durissimo brutum & terribile animal, iratum dentibus pilos canum adurit. Cuius caro callosa siccat, & corroborat, authoribus Hippocrate, & Celso: effectus in remedijs vtrorumq; similes, solùm tantùm differentes, quod animantium feratũ partes minus humidæ, minusq; frigidę ijsdem ex mãsuetis animalibus. Nullus animalium magis cornutus quàm Ceruus, pulchritudine, & magnitudine cornuum ramosorũ omnibus feris antecellit, ex Oppiano. Vstus ad dysenterias valet. Arietes cornuti sunt, ad sistendos menses valent. Cornutus & taurus, & sanguinem cohibet ex Galeno. Elephanto dentes exerti, cuius vsus ad sanguinis sputum ex Dioscoride. Sus exertis dentibus, & duris feris tigeticinis ad sanguinem inhibendum fluentem valet ex Sexto, & ad procidentem sedem ex Aetio. Melis dentibus armatus, ad sanguinis deiectionẽ præstat. Testudo maximè crustata est, cuius ambusta testa sanat fistulas, & defluentes capillos. Accipiter vnguibus, & rostro armatus, triti vngues ad dysenteriam valent. Gallus vnguibus, rostro, & calcaribus valet, ad sanguinis, & vulnerum fluxiones valet. Anser rostro maximè lato, eius sanguis sanguinem sistit ex Plinio. Anas ad eadem. Cycnus eius loco supponitur. Hystrix aculeis horret, quos habet pilorum vice: stomachũ roborat, hydropem mitigat sua siccitate. Idem de alijs suspicandũ.

DE PHYSIOGNOMONIA, ET VIRIBVR DOMESTICARVM *plantarum, & animalium.* Cap. XXXVIII.

ICVRVM formæ & vires contrariæ sunt feris, & si ex oppositis facilè suæ oppositæ cognosci possit forma, vberioris doctrinæ gratia eam delineare non pigebit, vt mutua inter se collatione, faciliùs cognoscatur, perdiscaturq;. Vrbanæ sunt, quæ industriæ & artis mangonio iutæ, quòd indulgentiori cœlo, quod lautiori, habitioriq; cibo fruantur, alãtur, maiestatem quandam præseferentes, peramœno aspectu lasciuiunt, hilari coruscant colore, & fructus sapidiores largiuntur, eædem postea si artis præsidio destituantur, prioribus opibus exutæ, ad pristinam sortem desciscunt. Ob id Hipponi

optimè

optimè videbatur vrbanum, & syluestre non esse in plantarum familia, sed feras esse, quæ feris, neglectisq; locis nascerentur, cicures verò, quæ ab olitorijs in hortis alerentur: sed de his fusius in nostris libris de Agricultura pertractauimus.

A DEXTRIS tabellæ trigesimoseptimo capiti affixæ, satiui rapi iconem spectabis, nam si singulis capitibus easdem appinxissemus, negotium operosius redderetur.

Visenda specie, & peramœna elegantia plausibilior spectantibus se offert vrbanæ plãtæ hilaris aspectus, ac velut fœminea mollitie lasciuiens. Assurgit enim caule habitiori, rotundiori, læuore, & crassitie insigni, ac summotenus multo foliorum stipatu. Folia exerit mollicella, deorsum repanda, deuexaq;, & quasi suo oneri deficientia, latiora, crassiora, rotunda, vel si mauis, obtuso mucrone in latius se pandẽtia. Luculenta in ambitu foliorum cesarie, saturatè virentia, multiflora. Flore hilari, specioso, vel lacteo cãdente, vel suaui rubore, vel sanguinea purpura maxima venustate micanti, qui hebetio rem halitum eructat. Fructus, quos ostendit maturat, & sæpius verna & autumnali fœtura biferos, nullo, vel tenello intus ligno, dulces & sapidos: tota planta dulcis & vesca. Radicibus prolixis, longè, lateq; reptantibus, sed medicę rei consultis ignauioribus. Et tãdem vrbanæ plantę forma planorum accolę adeò similis, vt nisi propinquius spectes, eandem putes. Solùm quod hæc viridaris multis blanditijs, artis mangonio conquisitis, delicatius quid, & habitius præmonstrat.

Sed vrbanæ effigiaturæ rationes afferamus. Quod teneriores, mollioresue vrbanæ sint, diximus superiùs ex Aphrodiseo, vrbanis tellurem nouercam esse, & culturæ blanditijs, & humidiori cibo plantæ elaxantur, effœminanturq;. Ex contrarijs etiam causis Theophrastus maiora folia, ramos cortices, rotamq; formam vrbanis tribuit; quippe laxiora, molliora, rectioraq; afferunt in læuiori caule. Multifloræ sunt, & artis cultura diutius florere dixit. Vt etiam accidit pensilibus hortis excultis, qui multis folijs, & floribus cumulantur. Mollibus folijs sunt, quod indicat Aristoteles Problematum libro, loquens de lanis ouium. Concocta enim quęcunq; molliora inconcoctis sunt, & copia excrementi mollitiem pili gignit, vrbana ex lætamine concoctiora, & ex rigatione vberius ministratur alimentum. Solanum hortense syluestri molliore folio, sic helxine, & ocymum, platanus humida est, & lato folio insignitur, sic & ficus. Præueniuntur à syluestribus vrbanæ germinatione, & fructificatione, quia ex pastione, & ablaqueatione, vt diximus, abit ex arboribus genitalis calor, resoluitur, & frigescit: calor enim est, qui ad germinandum arbores mouet, dein ex amputatione vulneribus sauciæ constringuntur, & infirmæ laborant: ramuli enim ex quibus primitus germinationes erumpunt, abscinduntur ab arte, demum quum humidiora sint culta, vt absoluatur succus, diutiùs immorari necesse est. Sed quanto exculta arbor germinandi, & fructificandi celeritate incultæ arbori cedit, tanto etiam fructus specie, & bonitate, & copiarum collectione illam vincit. Agrestes enim festinant, haud perinde habẽt in pœnu materiæ apparatum, in cultis verò cunctatio substinet fructificationem: nam vbi vis illa se colligit, expedita, & expromptam operam habet, & fructificationem, facitq; succus in ijs, quod in aquis fit, quæ obice aliquo impeditæ, impetu demum erumpunt magno, deinde iniqua pensi solutione, ex robustitate maturitas impeditur: in mitibus verò, quia minor copia, exactius opus expeditur. Præterea agricolationis ars superuacua tollit omnia, sic arbores fiunt spiratiores, & rariores: faciliusq; admittitur aer: & stercore adhibito fiunt laxiores, & humidiores, ob id succos suos non ad compactam eorum densitatem absorbent, vt feræ: sed amotis interceptoribus ad exactam fructificationem impertiunt. Hæc Theophrastus: sed ego adderem, quod in agrestium partu est etiãnum tempestas acerbiuscula, mitiũ verò clementiori tempore aerem habent fautorem, & coadministrum. In feris arboribus semen & lignum exactum erat ad speciei propagationem, in mitibus verò

verò Agriculturæ opera: scilicet fossione, stercoratione, & irrigatione pulpa ad hominum esum fit esculentior. Vindicatur succus ab arbore ob proprium alimentũ, & à pulpa, & semine intus, sed primum ab arbore exugitur, & ob id vbi arbor succulenta, fructus pauciores sunt, tantum subtrahitur, subripiturq; fructibus, quantum accedit arbori: duo reliqua, scilicet semen, & fructus aduersantur inter se, si luxuriat nucleus, pulpa fit macilentior, vbere pulpa, semen fit strigosius, & castigatur excrescentis ossis magnitudo: Mutuus est responsus damni & accessionis. Alia ratio est. Arbores cultu effœminari, & fœmellas fœcundiores esse: fiunt enim cultura laxiores, per quarum meatus succus vberius hauritur, modificaturq; eiusmodi succus ab ipso plantæ calore, ab arte aucto, ne luxuriet. Culturæ officij est, inquit Aristoteles Problematum libro, vt concoquat, reddatq; efficax alimentum, quo genus mite, vrbanumq; fructuum consistit. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiusmodi creãtur, hæc vrbani vocabulo signi ficamus, eo quod quasi solertia hominis educata, eruditaque meliora euadunt. Constant & vrbana succo minus acri, & vehementi. Fructus molliores, dulciores, & sapidiores cultura fiunt, & mutantur sapore, odore, colore, & magnitudine, idq; ex alimento, abeuntq; cultu ex syluestribus in vrbana. Lignum acinorum punicæ adimitur fimo suillo, & aquatio eas dulcorat. Sic vrina, pellium strigmentis, & sordibus myrto congestis, quum germina prosiliunt, fructus sine interiori nucleo redditur. Demitur & amygdalæ amaror fimi acrimonia. Sale excitur, & educitur plantæ asperitas. Et feneutis aquæ asperfu meliorescunt malus verna, & myrtus. Cucumerum semina lacte, vel melicrato macerata, fucci dulcedinem conciliãt. Olera detonsis superuacuis meliorescunt, dulcescunt, & tenerescunt: quia radices robustiores hau⁀u alimenti vegetantur, & tollitur acredo. Calida aqua si rigetur ocymum, lætius prosilit: salsis quoq; aquis exhibitis brassicæ & palmæ, tollitur innata brassicæ amaritudo & asperitas palmæ, & pro vtraq; dulcedo subit. Conciliatur ex fossione fructus magnitudo, sapor, & suauitas: nam iuglandi, & amygdalo cortices, coria, & testæ, quæ sunt extima munimenta, minora, & faciliora fiunt, & nuclei maiores, quippè alimenti copia humescunt arbores, & pulpam augent fructus, & acquirit arbor robur, & fructus bonitatẽ. Sed fructus ignauius halant, & dulcibus nulli odores, & eò minus, quò dulciores sentiuntur. Mala dulcia odorem minimè remittunt: nam succus dulcis crassior, & terrestrior est, quum fructibus fuerit admistus, odor autem humore tenuiori, ficciori, prospiratuq; facili conflatur: sic dulce pertinacius esse censetur, quàm vt tenuem possit auram in nares expirare. Saporis dulcedo ex crassescente fit succo: nam senescente fructu, & Sole feruefaciente dulcior efficitur: crassantur fructus exempta aquosa parte, & saporis excoctio non consummatur, nisi ad plenum excoctum fit. Sed odor, vt diximus, non nisi prima coctione fit, vt ad plenum coctum non fit: ob id excoctus iam succus pauciorem halitum, & auram potest eructare, tunc enim minus odoris eiectabitur, quumq; coctu crassior exultat, dulcedinem sensui gratam vsurpabit, vrbanum, quod perfectiorem adipiscatur concoctionem, alimentoq; saturetur, succos ad dulcedinem vertit, sed odoris ignauiam & hebetudinem colligit: etenim humor se largius admittens, odorem obtūdit, & eius habetat acrimoniam, quum enim siccum carni permistum gerat. Præterea quæ largū exhibent odorem, mollitiem nullam gustui repræsentãt, vrbana omnia quũ mollia sint, validius odorare non possunt. Sed vires videamus. Excultus ager siccior & tenuior redditur, quia deletis arboribus Solis ardorem excipit, & flatibus vndiq; perflatur. Sunt etiam calidiora mitia feris, ex ficus succo lac contrahitur, caprifici verò minimè, aut prauè, maiorem ergo vim habent mitia. Auerroes etiam in suis Colliget ait. Quæ nascuntur in viridarijs plus habent humiditatis, vt ficæ nascentes in hortis. Vnde vt syluestria erant mitibus sui generis frigidiora, ficcioraq;, sic erunt mitia feris calidiora, humidioraq; sui generis. Hebetioris virtutis sunt, quia maiora sunt, blitũ virum vocabat coniux suum, quum magni corporis, & imbecillis foret. Diximus in

M Physio-

Physiognomonicis, magnos viros minus robustos esse, & contrariã causam in præcedẽti habuimus. Rapũ lętũ agrũ, & crassũ optare scribit Cato, Columella putre, solutũ, pluribus arationibus subactũ, & riguũ & si tali solo non seratur, mutari in brassicã, ex Galeno calidũ & humidũ est. Napus pingui, & soluto, nec duro nascitur, alio loco degenerat in rapũ, vnde pluribus arationibus subactũ, & largiore stercore satiatũ deslderat ex Columella. Galenus caliditate, & multa excremẽtitia humiditate pollere dixit. Euglossũ pingui, soluto, humido, & subacto solo nascitur, ex Galeno calidũ & humidũ. Asparagũ locũ subactũ, crassum, & humidũ expostulare Cato scripsit, & Palladius: Auicena calidũ, & humidũ dicit. Malua pingui solo, & humido gaudet lętamine ex Palladio, solũ, in quo seritur, pingue facit, ex Plinio: calidã, aqueãq; esse scribunt. Cępa terrã pinguem, vehementer subactã, irriguam, & stercoratã quærit ex Columella: Auicenna calidã cum su perfluitate humiditate dixit. Carduus eandẽ terrã ex Palladio postulat: calidus inclinãs ad humiditatẽ est ex Auicenna. Sequuntur animalia domestica, quorũ formã, & vires ex contrarijs iudicamus, vt de plantis fecimus. Vrbanorũ animaliũ aspectus nobilior, hilariorq;, mollibus pilis, extensis, sericeis, veluti lanuginei s. Caro pinguis, mollis & delicata, vbi nec nerui, vel venæ apparcant. Vngues & ossa parua, color rubeus, hilaris, oculi charopi. Multipara sunt. Caro dulcis & sapida. Vis in operãdo effœta. Sui generis calidiora, humidioraq;. Sus domesticũ animal, carnes optimas omniũ carnium habet, præstant quæ non multum pingues sunt, facillimę concoctu, & suauissimę. Calidę sunt, humidę, excrementitięq;. Capræ carnes solidæ sunt, dulces, & temperatæ æstatis tempore ex Hippocrate. De reliquis eadem, quæ clarissima sunt.

PLANTAS, QVAE ALIARVM PLANTARVM SIMILITVDInes frondium retinent, similes virtutes possidere. Cap. XXXVIIII.

EX plantarum partium facie vires nancisci docuimus, sequitur ergo ex his, vt quæ alterius effigiei similis fuerit, & viribus quoq; par, vt altera alterius loco cedat, quas Medici vicarias, vel succedaneas vocant. Ex his magis veritas elucescit eorum, quæ diximus. Nec solum ex partium similitudine compares virtutes cognoscuntur, sed odoris, coloris, fructificandi modi, florescendi, crescendiq;. Sapores omittimus, quum satis, superq; ab alijs tractatum sit. Diximus in humana Physiognomonia, qui alteri similis erit, & io moribus similem esse, idem de herbis pronuntiamus, quod in eiusdem generis herbis facilè est videre, quod eiusdem sunt virtutis, & quanto magis inter se assimilantur, tanto plus virtutes consimiles, & quanto minus, plus longè distabunt. A folijs incipiemus. Rubia asperos habet caules, per interualla orbiculato foliorum ambitu, asperitate vestium tenaci, aperioęin totum similis. Aduersus serpentum morsus foliorum succus auxiliatur. Hypericum, ascyrum, androsæmum, & coris, adeò inter se similes sunt, vt discriminis parũ, aut nil intersit, vt vna nota, cæteræ latere nequeant, digitis contrectatę sanguineum succum fundunt. Ad eadem ferè præstant, ad ischiadicos, ambustos, vulnera, & biliosa excrementa pellendo Meo, & anetho neutiquam dispar facies, vt ex frequenti in eas intuendi consuetudine vix internoscas. Vrinę difficultati, & torminibus medentur, & inflationes discutiunt. Anethum adeò fœniculum æmalatur, vt sæpius colligentes fallat, nisi gustum, & odoratum consulant. Lacte replent vbera, menses sedant, & vrinam cient. Acoro, & iridi eadem facies: ambo exca lefaciunt, torminibus, conuulsis, lienosis medentur, serpentum ictibus, & muliebribus affectibus inuicem apponunrur. Odoratus iuncus inodoro persimilis. Vim ciundę vrinæ vterq; retiocet, menses pellit, caput aggrauat, antidotis admiscetur, & sanguinem reijcientibus subuenit. Dictamno tanta pulegij effigies est, vt aliquibus syluestre pulegium dicatur. Præstat ad omnia, ad quæ satiuum pulegium. Satureia thymo similis: vti

litate,

litate, & facultate non diuersa: si consimili modo sumptitetur. Abundè exprimit soliū flores, & faciem teucrium trissaginis, vt qui minus eas norint, vernaculè omnes vno nomine chamedris vocent: lienosis & aduersus venena valent. Nasturtium sinapi, & eruca facie & viribus affine: alopecijs medentur, lieni, lepræ impetigini & alijs. Inter filicem, filiculam, & dryopterim multiplex, & concors parilitas, quasi ex eadem familia: latas tineas excutit folijs, & recentia folia in oleribus cocta manduntur, vt ventrem emolliant: mulomedici equis dryopterim deuoradam dant aduersus intestinorum vermes, & præcipuè filiculæ vis ad soluendam aluum. Abrotoni fœminæ facies omnino seriphio quadrare videtur, mutua collatione Dioscoridis: iisdem ferè pollent viribus: seriphium interaneorum animalia, tineasq; enecat, & Galenus eadem præstare posse abrotonum scribit, quum sua amaritudine lumbricos interimat. Sycomorus ancipitis naturæ & formæ, ex ficu & moro mista arbor, vtriusq; retinens arboris facultates. Sycomori fructus stomacho anuersantur, succus illinitur contra serpentum morsus, discutit collectiones coctioni repugnantes. Morus stomacho inutilis, valet ad phalangiorum morsus, tubercula discutit. Sycomori succus vulnera conglutinat, & emollit. Ficus stoma cum lædunt, lac illitum duritias discutit, parotidas & furunculos emollit, venenatorū ictibus, conglutinat vulnera & carne replet, oras committit, non secus atq; emplastra, quę vulneribus cruētis inijciuntur: sic de scorodropaso, zeopiro & alijs dicendum. Et ex confusis quercus & ilicis naturis Theophrastus φελλόδρυν, quasi suberiquercum dixit, Pino, pinastro, piceæ, larici, abieti, non alia facies & natura, tàm ipse, quàm earū resinæ. Inter lentiscos & terebinthos arcta similitudo, vt non facie abſimiles plantæ, sic similibus pollent viribus ex Dioscoride, idemq; earum resinæ eodem paratę modo, & sumptæ operantur. Sabina multam cum cupresso similitudi nem sortita est: carbúculis, & vrinis medetur. Iuniperi, & cedri non dispar forma, & præcipue in baccis: ad amolienda venenorum animalium nocumenta, tussi, leprosis, ruptis, & conuulsis auxiliantur. Fraxinus & dictamnum album folia similia ferunt: pollent aduersus serpentum ictus, & lęthalia venena. Quercus, Græcorum fagus, esculus, & ilex non solum consimiles, sed cognatos fructus proferunt, & consimile munus obeunt. Ledum & cisthus similes, & iisdē effectibus pollentes. Siliqua, & casia cognatæ: alium soluunt, & vrinam mouent. Smilax aspera valdèquam imitatur aspectu & loris longius subter humum excurentibus salsapatillam, vt ferè à multis eadē opinata, & vires neutiquā dispares. Aronis nil omnino reclamant à dragontij folijs, radix, semen, & folia eiusdem commodi comperta. Phylirea folijs oleæ: ad ca vtilis, ad quæ oleaster, vt altera alterius vicaria succedat, cum adustione est opus. Idem de alijs dicendū, ne longius sermo protrahatur.

PLANTAE SIMILITER ODORATAE EARVNDEM VIrium competes sunt. Cap. XXXX.

SIC etiam si eundem odorem referunt, & easdem vires retinebunt. Vnde si qui sunt, qui ex odoribus vires nancisci negent, apertè mentiātur. Exempla aliqua afferemus, vt ijs edoctus Phytopta, ex se alia conijciat. Zedoaria citri odorem refert, eiusdem fructus facultatum cōpos, subuenit cordi & contra venena valet ex Auicenna. Melissa citrago dicta ex citrij odore: serpentum & scorpionum venenis resistit, pestilentes febres, bilim sanat, & confert cordi. Ocymum citratū dictū, quod corticē citrij mali redoleat, ab eo nullatenus distat & odore eximiæ fragrantiæ, & cordi amabiliore, vnde datur vtiliter deuorādis, vt languidos spiritus renouet animo lapsis. Garyophylli flores omniū speciosissimi, sic vocati, quod cū garyophyllis exoticis habeāt odoris cognationē, ac nonnullam caliculorum cum antophyllis similitudinem, aduersus pestiferos affectus eos miscent in antidotis, mirificè etiam commendatur comitialibus

& alijs, quibus antophylli valent. Ocymi genus est, quod garyophylli fragrantiam halat, garyophyllatum ocymum vocãt. Est & aliud apud nos, cuius folia, plantaq; odore garyophylli cum citrio confusa iucunditate: olfactu cor, & caput roborat, cardiacis affectibus succurrit, animiq; mœrorem in hilaritatem conuertit. Est herba, cuius radix eximij garyophyllorum odoris neminem latet: quippe garyophylli suauitatem halat, vulgò garyophyllata dicta: eiusdem facultates assecutas nulli dubium est, sic & alia eius genera. Schœnanthos manibus confricatus rosea prærogatiua, fragrantiaq; cuiq; notus: sanguini reijcientibus prodest. Casia quoq;, quæ Zizi vocatur, rosæ odorem refert: ad eadem, quæ iuncus præstat, ob id ex hoc pectines depurgando capiti, ob odoris gratiam non insalubres fabricant, alabastros, pyxides, & cætera id genus. Santalum album rosarum odore fragrat: ad capitis dolorem, cordis lætitiam & palpitationem valet. Bacchari eximia fragrantiæ gratia cinnamomeæ radicis: vrinam cit, menstrua pellit, contra serpentum morsus vtilissimè datur, partus extrahit, vnguētis pretiosis inferitur, oculorum vitijs præstat. Cyperus nardum odore æmulatur: vrinam cit, & calculis medetur, antidotis miscetur, vuluæ vitijs, & aquæ intercuti valet. Asarum nardi odore, quod & alij syluestre nardũ appellant: vrinæ & hydropicis auxiliatur. A Mesue ad iocinoris infartus, subeuntibus cutem aquis, & felleis suffusionibus exhibetur. Phu aliqui syluestre nardum vocarunt, quod cum quadam grauitate nardeæ fragrantiæ spiret: antidotis admiscetur, & vrinam mouet. Lauendulæ nostræ aromaticæ gratiæ, & spicæ fragrantiæ plusculum inest: à nardi viribus non longè recedit, ventriculum roborat, & iecur ab infartu liberat. Myrrhis dicta propter suaueolentiam quandam myrrhæ resipientem, cit mẽstrua, & partus. Ab eo tepio fluit lachryma myrrhæ similis, Theophrastus in totum myrrham esse existimauit, Dioscorides smyrnion vocat, odore medicato cum quadam suauitate iucundo, acri, myrrhæ sapore, vt alterum alterius loco cedat: tussi, orthopnoicis medetur, partus extrahit, vulnera glutinat, menses & secundas pellit, & contra febres valet. Onotheræ radix, cum siccata est, vinum olet: in potu data, feras mitigat, & cicures reddit, illitu quoq; tetra vlcera mulcet. Ambrosia racemunculos profert, odore vinoso, suaui: illitu humores reprimit, qui in aliqua parte incumbuerint, & astringit, vt vinum. Botris suauem odorem spirat, Cappadoces ambrosiam vocant, etiam ab odore vini: orthopnœas mulcet. Amomum odore origani est: à venenosis animalibus demorsis conuenit. Dictamnum olet pulegium, quare ab aliquibus syluestre pulegium dicitur, pulegio simile: præstat omnia, quæ satiuum pulegium, sed efficacius multò. Alterum est dictamnum folijs sisymbrij, odor foliorũ inter sisymbrium & saluiam iucundissimus: defunctos partus eijcit, venenatorum ictibus auxiliatur, vt saluia. Scordion folijs pullulat tetrum allij odorem subolentibus: vrinas cit, contra viperarum ictus, ad veterem tussim & ad menses valet. Alliaria tædioso odore & sapore allium refert, vnde indeptum nomen: vires vt allio, sed non adeo vehementes. Nasturtium sinapi, & erucæ assimile: alopecijs medetur, lieni, lepræ, & impetigini, & alijs medetur. Iberis folia, & radices nasturtio similes, & odore: coxendicibus vtilissimè illinuntur. Xanthium odore nasturtiũ imitatur: aptissime tumoribus imponitur: nam nasturtium tumores, & collectiones discutit. Chamæpithys odore pinum imitatur: vrinæ difficultati, iocinoris, renũ vitijs, stomachi, & serpentibus vlceribus auxiliatur. Hypericum semine resinæ odorem imitatur, ob id aliqui, chamæpithyn appellarũt: vrinam mouet, ambusta sanat. Ascyrum fructu resinosũ, hyperico non absimili: ischiadibus, & ambustis medetur. Androsæmi comæ tritæ resinosum odorem reddunt: ambustis etiam, & ischiadicis prosunt. Trifolium asphaltion folia recentia habet: quorũ odor rutæ, adulta bituminis: comitialibus pleuriticis, vuluę vitijs, & serpẽtum morsibus fert opem, & purgationes cit: vt ruta vrinam mouet, lęthaliũ medicamentorum antidotũ, laterum doloribus, vuluæ strangulatu, comitialibus, mẽstrua mouet, inefficaces serpentum virus reddit. Pimpinella commendatur melonis, & cucumeris odore, reuocat olfactus,

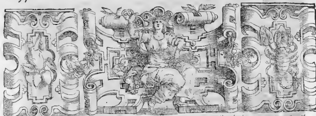
factus,

factus, quem animus deliquerit. Alsine cum teritur odorem cucumeris reddit: vim refrigerandi habet, oculorum inflammationibus subuenit. Sic nepeta gratũ pulegij odorẽ æmulatur. Dictamni tertij generis foliis inest odor inter sisymbriũ & saluiã iucundissimus, thymũ, serpyllon, thymbra, & lõgè suauissimũ sampsucus odorẽ expirãt eũdẽ, artemisia minor odorẽ sampsuci refert, trifoliũ erucã subolet, & aliaq; quæ piget referre.

QVOMODO VERA PLANTARVM NATALIA VESTIGANda, perdiscendaq; fuerint. Cap. XXXXI.

IAM affatim demonstrasse opinamur, quomodo plantæ ex natalibus locis manifestas qualitates hauriant, & animalia, & quomodo itidem ex earum effigiatura pernosci possent. Idemq; in humana Physiognomonia dicebamus, homines ex regionibus mores sortiri. Sed difficultas, quæ in homine exoriebatur, eadem plantis contingere videtur: nam si homo vbi nascitur, ibi semper permaneret, facilè mores & qualitates illius illicò pernoscerentur, sed quia nunc huc, nunc illuc peruagatur & per varias regiones, cum aliis gentibus permiscetur, ex corrupto, & permisto semine, variæ & mistæ hominum qualitates variantur, & adulterantur. Idem & de plantis dicendum: nam si plantæ, vbi à cœli, & terræ mistura oriuntur, ibi semper permanerent, nec ab earum locis dimouerentur, facilè manifestæ earum proprietates dignoscerentur, Sed quia diuersis in locis & plantæ, & semina deferuntur, ex his figurarum, & qualitatum confusio, & adulteratio nascitur. Hæc equidem clarissimè declarat Theophrastus. Loca sibi quæq; accommoda vendicant arbores, non solùm illæ, quas operoso, & peculiari habitu natura creauit; sed quæ communi, vulgariq; discrimine habentur, quippe quum aliæ sitientes adament tractus, aliæ humidos, aliæ hybernos cupiant, aliæ Soli expositos, & aliæ opacis à vento ociosis, aliæ apertis gaudeant, & aliæ palustribus, aliæ montosis lætentur, vt diuidere authores consueuerunt. Sed fortè non semper eadem appetunt loca; nec vna de causa: sed varia quadam ratione, quãquã naturæ cognatione quoq; ad locum proprium ducitur, quemadmodum ea, quæ sua sponte proueniunt. Spontaneus autem exortus expressius naturam ostendit: siquidem ex eisdem generationes, & nutritiones, & singulorum diuisiones agantur, necesse sit: videlicet caliditate, frigiditate, siccitate, humiditate. Quærunt etenim omnia, quæ sibi pro suo temperamento commoda forent. Addo quod & similes locum exigant similem; & dissimiles dissimilem, quũ scilicet naturæ aliqua diuersitas adest, & cętera. Harũ optimè plantarũ Phytoptam consultum esse debere: vera plantarum natalia callere iubemus, nam non illico, quum intuebitur plantam secus aquã, aut fluenta natam, aquæ alumnam, aut palustrem plantam illam iudicare debet, & ex inde humidam esse: nec quæcunq; super montis vertices viderit, siccas dicat, nam facilè montana planta casu, vel arte iuxta aquas sita & concipere, & viuere, & fructificare poterit, & sic palustreis in montibus. Plantam enim ex calida zona delatam, blanditiis, aliisq; illecebris etiam apud nos viuere posse cogimus. Multa sunt Romę sata, & delata peregrina, sed semper paulatim defecerunt, & ad sua loca reuersa sunt. Sed frequenti inspectione attendere debet, obseruareq; quali solo, cœlo, situ, & cultu nasci solita sit, & viuere, & cum id diutius obseruauerit, tunc sine dubio pronunciare poterit qualis loci sit inquilina. Multum ad id conferre possunt historiæ Theophrasti, principis in describenda plantarum historia, deinde Dioscoridis, qui ferè omnia ab eo transcripsit, & quæ nouerit, & quæ ignorauerit, inde alios Agriculturæ, & plantarum scriptores: idq; potius in syluestribus herbis, & sponte nascentibus attendendum, quàm domesticis, nam illę minus fallunt, & simpliciores. Vrbanæ sæpè habitum, & formam mentiuntur: vbi hæc omnia considerauerit, tunc poterit sententiam proferre.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM LIBER TERTIVS.

PROOEMIVM.

AM plantarum formas, earumq́, manifestas qualitates, quas è natalibus hauriebant, explanauimus. Nunc se ingerunt similitudines, quas rerum parens Natura ædit, vt nobis argumento, & emolumento essent, se possint ad intimos eius recessus penetrādos, & secretiores vires dignoscēdas. Modus nullidum cognitus, respondetq́ illi, quo in humana Physiognomonia ex apparentibus in facie moribus internos perscrutabamur. Exempla, quæ prius spoponderamus, in peculiaribus eorum memorationibus afferemus multa, quibus admonitus, edoctusq́, Phytopta ex se multa, & mirabilia poterit coniectari. Sed vt negotiū auspicemur, operæpretium erit, quæ scripturi sumus summatim ordine diuidamus, diuisa ordine, dilucidioris doctrinæ gratia, cōplectamur. Nos plantarum similitudines hoc libro attentius expēdemus, quæ nostri corporis partes facie, & figura mentiuntur, satagens Natura eas illis membris posse mederi, vel morbis illis opem ferre, qui eisdem mēbris

bris accidere solent. Sed quia vniuersæ corporis partes similares, vel dissimilares sunt: similares vocamus humores, neruos, carnem, ossa, & similia: dissimilares os, oculos, nasum, manus, et eiusmodi, & has in externas, internasq́; subdiuidimus; externæ, quæ oculis subijciuntur, testiculi, dentes, manus, internæ epar, cor, lien, & pulmo. His veluti summis dicendorum fastigijs constitutis, ab humoribus incipiemus.

PLANTAS HVMORIBVS, VT HOMINES CONSTARE, *eosq́; nostri corporis humores augere & purgare posse.* *Cap. I.*

DIXIMVS in huius operis vestibulo, vt in hominum, reliquorúq; animalium, ita in arborum corporibus ossa insunt, medullæ, venæ, & sanguis. Humor enim qui corpori subest, earum sanguis intelligi debet, qui atra, fuluaq; bile, vel pituita redundat, & quibus illorum aliquis superabundat, ex illius humoris prædominio sortietur nomen: nam & plantas biliosas, cholericas, pituitosas & sanguineas vocare solemus. Et quemadmodũ in humana Physiognomonia varios mores perscrutabamur ex humorum coloribus, qui scilicet sanguinei, biliosi, cholerici, vel pituitosi fuerint, ita liceat ex plantarũ humorum coloribus, quis humorum eis prædominetur cognoscere, & quibus morbis mederi possit. Abundat enim aliquibus plantis luteus, alijs ater, alijs sanguineus, candidus, lacteus, serosus, aut viridis, & alijs in radicibus, alijs in fructibus, alijs frondibus, sed cunctis præcipuè in floribus conspiciuntur. Sed quum perpaucæ sint plantæ, quæ peculiarem sibi colorem vsurpent, alius in radicibus, alius in fructo, fronde, & flore in sit, ita vt simplex prædominatio, ita mista iudicabitur. Nos plantis, & animalibus vtimur pro alimento, vel medicamento, vel vtroq;. Si aliquæ continuo nobis vsu, & esu fuerint, quum earum substantia in nostram naturam conuertatur, nostris corporibus eas qualitates imprimunt, quas possident, vt si supra modum biliosæ fuerint, nostra corpora biliosa reddunt, si eædem cholericæ, cholerica reddunt, nobisq; morbos inducūt atræ bilis alumnos: vt psoras, scabies, impetigines, elephantiases, & atrore suo oculorum obscuritates. Mithridates haustis quotidie venenis, illi ex consuetudine innoxia fuerunt, vt captus à Pompeio, se in carceribus interimere veneno non potuerit. Sic de puella Alexandro Magno missa diximus, cuius corpus in venenum conuersum erat. Contra verò si eisdem rarò, vel pro medicamento vtemur, nostris morbis medentur, vt quæ biliosæ fuerint, modo, quo à rei medices consultis propinantur, eosdem humores purgabunt, morbisq; illis medentur, eisdem famulantibus. Humores enim in corpus assumpti, sympathia illice, humores illos consimiles trahent, ac secum foras ducunt. Hinc quæstio dirimitur à Medicis exagitata, quanam ratione simplicia medicamenta nostri corporis humores purgent, quod non nisi similitudine & agnatione euenire videmus. Nec alio quouis simpliciore modo ingenua obsequiosæ Naturæ sedulitas, nullis similitudinibus parsura, mortalibus plantæ dotes poterat demonstrare, purgandi, clarificandiq; nostri corporis humores, & morbos, quàm suis florum, & aliarum partium coloribus, in quibus tanta varietas, vt ijs depingendis in tam magno suæ fertilitatis gaudio lasciuiat, vt ne vis humana quidem tam diuersis concipiendis sufficiat. Sed quia rarò simplices colores sunt, vt diximus, ideo rarò humor simplex curatur, sed bini, terniùe sæpius simul: ob id flaua bilis sæpius cum pituita eijcitur, plerunq; & cum phlegmate

phlegmate sanguis. Nos primo de simplicibus, mox de mistis loquemur, qui simplices adeo facilè cognitu, vt ne mulierculæ quidē in ijs dignoscendis, & ignauiores errare possint: Sed hoc opus, & magnum & vtilissimum, ita difficultate plenum, ita quia non stabiles in floribus colores sunt: nam aliquæ sunt, quæ per ætatum curricula varios habent: nam initio ob imbecillitatem vnum ostendunt, adultiores verò vendicato sibi robore, alium, tùm ætheris, situs, cultus, & soli diffidijs variantur plantæ colores. Agrestior enim facta planta biliosa redditur ob siccitatem, cultu blandior facta, humidior, vt in animalibus videmus, & affatim de his in nostris Physiognomonicis loquuti sumus. Præterea antiquiores, qui de plantis scripserunt, earum colores describendo, tam variè & perplexè loquuti sunt, vt non solùm inter eos, sed nec idem author satis sibi constet. Rursum enim colorem, luteum, sanguineum, puniceum, & phœniceum vocare solēt, & ceruleum, purpureum, rubrum, flauum, nigrumq́; : si croceum flauum, rubrū, & hyacinthinum. Expedit igitur Phytoptæ, vt diligenti examine, & ἀκριβείᾳ expendat colores ipsos, & præsertim vernaculi loci, ac pro confesso habeat nullo decentius modo quouis cœlo, terra, & situ Naturam herbarum colores demonstrare, quàm optaremus, quibus illius loci morbis opem ferre possimus. Mundi enim tractus, qui longiori diuortio seiuncti sunt, alios morbos, & alios plantarum colores pariunt. Plinius hanc nostram Phytognomonicā augurando, dixit. Pinxerat Natura ipsa remedia in floribus, visuq́; ipso animos inuitauerat, etiam delicijs auxilia permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces, vt tantum non vocem ipsius fingentis illas, rationemq́; reddentis exaudire videamur, ne se depascat auida quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglectu vestigia obterant, ne insidens ales infringat, his muniendo aculeis, telisq́; armando, remedijs, vt tuta, & salua sint. Ita hoc quoq́; quod in his odimus, hominum causa excogitatum est.

HERBAS ET ANIMALIA, QVAE DAMNA, EADEM REmedia præstare. Cap. II.

SED quia plerosq; video anxios torqueri, nec admittere posse, vt eadem quæ sint alimenta, possint quoq; eadem esse medicamenta, & quæ damna, eadem remedia afferre, & si de his alibi longius disputauimus, lubet nunc aliquibus exēplis comprobare in omnibus maximi Dei operibus, vbi malum, ibi remedium. Vinum largius ingestum, inebriat, arcemq; mentis turbat: Democritus vini desideria famæ tradit aboleri, quæ putatis vitibus emanat, infuso temulento potui oblata; & sic quam vitis attulit noxam, sua fame luat. Peritius ebrios ad sanitatem producere promittit, aceto abunde epoto. Vitem laurus offendit odore suo, & corrumpere vinum facit, sed lauri ramuli à corruptionis labe vinum vendicant, dum cœlū tronitru concutitur. Beta & brassica simul nascūtur: sí à brassica vini sapor in dolio corrumpitur; odore betæ, vel demersis folijs reparatur, ex Plinio. Si radicis betæ casu vinum in acetum conuersum fuerit, brassicæ radice indita, in pristinum statum redibit. Mira differentia candidis betis aluum solui, nigris restitui. Brassica aluum non percocta emollit, eadem bis cocta cohibet. Lens aluum adstringit, in cibo eadem minus percocta subducit. Pruna aluum fluidam reddunt: è radice cortex in vino austero decoctus, fluores reprimit. Cerasa aluum ciēt, eadem siccata sistunt, ex Plinio. Ficus recentes eduntur alui ciendæ gratia, quibus facilè tamen iuuatur. Lapathi radix cūm vino compescit aluum: folia adiecto sale, fluxam reddunt; herba etiam cit: semen constipat. Vuæ succus aluum laxat, acerbæ constringit. Morus matura mouet aluum, immatura sistit. Tingunt manus succi maturæ, eluunt acerba. Maculas vestium menstruatæ mulieris non nisi eiusdem vrina elui Plinius dixit. Vuæ passa stomachum & interanea tentat, nuclei, qui in ipsis acinis sunt, remedium afferūt.

Menthæ

Menthæ & rutæ viridis vſus Venerē concitat, mulieribus ſiccæ ante coitum vuluis inditæ, conceptui reſiſtūt, ex Dioſcoride. Melonum crebrior vſus genitale ſemen minuit & in Venerem impetum aufert: ſemen autem deſiccatum, contrariam his actionem efficit, ex Simeone. Teſticuli duplici ordine inferiore, & ſuperiore, alterum alterius potu reſolui: nam ſuperior ad ſtimulandos coitus, inferior ad inhibendos valet. Xiphiū geminis radicibus naſcitur, vna ſuper alteram inſidente, ſuperior ex vino pota Veneris concitatrix: inferior reſiſtit. Aſparagus proniorem ad Venerem facit ex Plinio, data maribus genituram abſumit, & adligata fœminæ abortitur, ex Dioſcoride. Veratrū terribiliter vomitiones mouet: medulla in nimia purgatione data, vomitiones compeſcit, ex Plinio. Siccæ ficus ſitim ſtimulant, recentes ſedant. Sal in cibis editus ſitim proritat, ſub lingua detentus, & volutatus ſitim, & famem propulſat, vt per biduum non fameſcat. Napelli vis adeò fera & immanis, vt in perimendis hominibus nullis ferè remedijs occurri poſſit; cum eo, vel propè naſcitur antitora, aduerſus eiuſdem perniciabile venenum antidotum, ex Auicenna. Alter napellus *murinus* vulgo dictus prioris peſſimus, in floribus fert muſcas, vel ei perpetuò inſident, eius veneni antipharmacum. Eaſdem fert oleander, quæ ſuo veneno reſiſtunt, ex recentiorum inuentu. Cātharides tritico, & frugibus naſcuntur, baliccæ, tragi, aut orizæ cremor ad epotas valet, ex Dioſcoride. Legumenta ſæpiſſimè incoctilia naſcuntur, propè ea naſcitur orobanche, quibus addita, cocturam accelerat, ex Dioſcoride. Iuniperi, & fraxini ſcobs pota necat, valent tamen ipſę contra venena. Ferulæ ictus liuorem inducit, ex Ariſtotele in Problematum libro, cuius ſuccus ſigillata delet. Idem thapſia efficit, ex Plinio. Baculum ex aquifolio immiſſum in quoduis animal, etiam ſi citra deciderit defectu mittentis, ipſum per ſeſe recubitu proprius adlabi, ex Pythagora: ex ſua natura oſſa fracta ferruminat. Spinoſæ plantæ, quia ſæpius incautos ſauciant, remanentq; in vulnere aculei, ſpinas è corpore extrahunt, & vulneribus, quæ fecerint, medentur: Oxyacantha, quaſi acutam ſpinam dicas, tacta manus rigidioribus aculeis ferit, radix illita aculeos, & ſpinas extrahit. Paliurus ſpinæ genus, atrociter manus traſigit, illius decocta radix, & illita trahit infixa corpori, ex Plinio. Idem de eryngio dicendum. Ex batundine fiunt ſagittæ: ſagittaria dicta naſton, quaſi farcta: ſua radice contrita & impoſita ſtirpem è corpore extrahit, ex Dioſcoride. Holcus in ſaxis naſcitur, & ſiccis, ariſtas habet in cacumine tenues: hæc circa caput ad alligata, vel circa lacertum, adimit ariſtas è corpore, quare nonnulli ariſtidam vocāt, ex Plinio. Cæpa inciſa lachrymas mouet, olfactu ipſo delacrhymationi, & caligini medetur, ex Plinio. Naſturtium ignei effectus, ob id caput tentat ex Nicandri interprete, ſed ex aceto ſumptum, commotas mentes ſedat. Mandragoras morion dicta deuorata, vſum rationis intercipit, ſenſuſq; inopem reddit, ea vtuntur Medici, quum ſcindendi, aut incidendi neceſſitas adeſt: eius radix cum manico ſolano pota antidotum eſt, ex Dioſcoride. Anacardia noxia ſunt, & deleteria non vacant facultate: quibus remedium eſt oleum ex eorum nucleis expreſſum, ex Serapione. E cucumere ſylueſtri ſuccus, niſi maturius incidatur, exilit cum oculorum periculo, ipſe tamen oculorū vitia, & obſcuritates ſanat, ex Plinio. Anagallis, quæ phœniceū florem ædit, ſedem euocat, quæ cœruleum procidentem reprimit, ex Dioſcoride. Lac ficus lac contrahit coaguli modo, coactū idem denuò reſoluit, ex Dioſcoride. Vrtica extima ſuperficie prurit, vrit, & calefacit: internus ſuccus febriles cordis æſtus mulcet: ipſaq, leui tactu pruritū, puſtulaſq; confeſtim aduſto ſimiles gignit, remedium in ſuo oleo. Roſarum virtus, & violarum purgatrix in ſupernis partibus conſiſtit, aſtrictoria verò, & roboris altrix in internis deliteſcit. Lupini crudi coctioni non rectè parent: madefacti auiditatem cibi moliuntur, & ſtomacho faſtidium detrahunt. Mneſitheus Athenienſis euboicas nuces coctu difficiles tradit; ſed torrefactæ ſtomacho negotiū non faceſſunt. Mala, p vtraq; dorſuarijs iumentis geſtatu tàm mirè grauia ſunt, vel pauca, vt operi quoq, viribus alioqui non impari, ſuccumbant, remedio ſunt ſi prius edenda dentur eis aliqua, aut vtiq, oſtē

N dantur,

dantur, ex Plutarcho, & Luciano in Asino aureo. Eadem in animalibus eueniunt, quæ in plantis euenire diximus. Nullum venenatum est animal, quod veneni sui antipharmacum in se non contineat. Canis morsus rabiem & hydrophobiam inducit; ad arcendos aquæ pauores eo dente canis vtuntur, qui caninus dicitur, hunc à cane, qui momorderit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt, ex Dioscoride. Pili impositi inflictum morsum canis sanant, ex Galeno. Vermes è canino cadauere alligati, & sanguis eius contra pauores, ex Auicenna: saliua in cibo data, vel canini capitis cinis, aut vermis, qui sub lingua rabidi canis inuenitur ex Plinio, vel hepar tostum, ex Galeno & Paulo. Inter omnes conuenit, si aqua potusq; formidetur à morsu canis, supposita tantum calici lacinia tali, statim metum eum discuti: videlicet præualente statim sympathia illa, cum rabiem canum eius sanguis menstruus gustatum incipere diximus, ex Plinio. Capræ caro graueolentiam sudoris inducit, quod obijciebatur Thebano athletæ: hirci maturioris cornu raso, vel exustum cum felle hirci fricantur alæ, & graue virus aboletur, ex Marcello. Caro & iecur hircorum epilepsiam inducunt continuo esu, cuius caro in hominis rogo tosta, comitialibus prodest ex Plinio. Qui carnes alces ederit, eodem morbo corripitur, sed dextri pedis posterioris vngula amuletum est, quam cum auriculæ sinistræ immiserit, sanatur. Ceruorū caudæ extremo venenum continetur, quod potum in syncopem, & mortem adducit, ex Auicenna: cuius antidotum est ipsius oculus, ex Ponzetto. Chalces suo morsu, aut mortem, aut vehementem dolorem infert: in vino pota, suos morsus sanat, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Ictus marini scorpionis, eiusdem scorpionis imposito hepate curatur. Marinus draco venenosa spina pungit, cuius ictui ipse dissectus; atq; impositus medetur, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Scorpius terrestris ipse, qui ictum vibrauit, tritus percusso loco impositus, suæ plagæ remedio est. Mus ipse araneus qui morsum intulit dissectus si imponatur ictui, sui veneficij luit, ex Stratone apud Actium. Viperæ caput, vel ipsa tota contusa, & vulneri imposita, medetur ex Dioscoride, & sic omnium serpentum. Cantharides proprio sunt veneno antidotum, si earum pedes, & alæ cum melle asserantur, ex Galeno Asclepiadis authoritate. Rubetæ iecur duplex, alterum exitiale, alterum antipharmacum: lien cōtra venena, quæ fiunt ex ipsis, auxiliator, ex Nicandro. Apibus cuspides venenatæ, remedio aduersus eas non differt; percussos eas bibere: mirum tamen est, venena portantes ore, figentesq; ipsas non mori: vel propolis aluearum aculeos infixa corpori omnia extrahit. Inter omnia venenata salamandræ scelus maximum est, cætera singulos feriunt, nec plures interimunt, salamandra sola populos necare improuidos potest: carnes earum superimponi conuenit Vermis exiccatus, & in puluerem redactus, propinatus ei, qui vermes patitur, omnes interficit, eijcitq; è corpore. Lapillus eiectus è calculoso, alligatus super pubem, leuare cæteros dicitur. Nidor combustorum animalium sui generis animalia fugat. Cremati scorpionis nidore, reliquos omnes protinus fugari, Diophane authore. Formicæ vinus crematæ nidore, cæteræ in fugam vertuntur. Sì locustas capias, & aliquas combusseris, offensæ nidore reliquæ, obducta caligine cecutiunt. Erucas cōburunt aliquas agricolæ, vt erucas ex hortis fugent, & sic de cæteris. Hebetata aspectu menstruatæ mulieris specula nitorem recipere tradit Bythus Dyrrachius, ijsdem auersa rursus contuentibus. Stellio sinistra manu detentus Venerem concitat, si transferatur in dextram, inhibet. Apocino è sinistro rubetæ latere osse proniores ad Venerem fieri, è latere dextro inhiberi. Squamæ è summa parte testudinis derasæ in potu datę coitum cohibent, eo magis hoc mirum, quando totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Hinc & animalia, quæ cornua, enses, feros dentes, & exertos ferunt, & ampla eis vulnera inferre solent, secum & vulnerum medelam afferunt. Taurus animal robustissimum, capitis, & colli robore valet, frontem validam, & pugnæ idoneam habet, cornua infesta ei Natura dedit, vnde & maxima vulnera infligit: Præstantissimum fit glutinum ex armis & geni-

& genitalibus taurorum, vt recentes plagas sanet liquefactum, & tertio die solutum ex Plinio. Hirci cornibus impetunt, & deturbant homines; hircini cornu incensi cinis, vulnera glutinat, & sanguinem sistit, ex Plinio. Aper dentes magnos & exertos habet, à venatoribus venatione commotus, dens illius inflammato anhelitu tãtopere ignitur, vt si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimantur, ex Oppiano, Xenophonte & Polluce. Apri fimum ad rupta, & conuulsa bibitur ex aceto, à Dioscoride. Canis dentibus acerbos infert ictus, cerebrum canis fractis ossibus mederur, linteolo illis superposito, quæ subinde assiduè ferè quindecim diebus solidat ex Plinio. Equus dentibus & calcibus ferit, cuius sanguis alijs medicamentis admiscetur, & illinitur ad fracta, & luxata ex Theomnesto. Alia exempla addere poteramus, ni tædiosos esse vereremur, putantes hæc suffectura omnino refragantibus, à maioribus descripta, his maiora omittentes, à nobis, & recentioribus reperta, fide apud ardeliones caritura, quasi à nobis conficta.

QVOD NATVRALITER INTERNI ALIQVID EX COLOribus venari possimus. Cap. III.

SED num ex coloribus interni aliquid, vel manifestarum qualitatatum venari possimus ex naturalibus causis demonstremus, & quid de eis senserint maiores nostri. Galenus, & ab eo Auerroes in suis Colliget dixerunt colorum signa futilia esse, propterea quod colores non nisi in colorati superficie insideant, & sæpissime fieri, vt partis qualitas, in qua est color, diuersa admodum sit à totius qualitate colorati, quapropter in calidis, frigidisq; rebus eundem colorem conspici. Albedo inquiunt in niue, calce, caphura, & sale videtur: secus in saporibus contingere, qui internarum rerum qualitates ostendunt. Sed isti neutiquã videntur seueriores veri exactores, quia id non iusta lãce trutinant, vel ad examen reuocant. Quid enim commune habet nix cum calce? quid sal cum caphura? quum nos non de omni albo loquamur, sed vnius generis, vel speciei florũ, & in animalibus albus, aterùe color ex substantiæ diuersitate proficiscitur, vt de plantarum coloribus iudicandum censemus. Nec nos de colore in superficie sparso loquimur, sed qui in toto: nam foliorum, vel florum simul interni, externiq; colores digitorum pressu, attrituùe permisceri debent, discerneréq; ex miscella prædominantem colorẽ, vt in saporibus accidit, qui dum res dentibus atterimus, sapores in superficie, & in profundo misti sentiuntur. Est & in lilij floris cuticula immaculata candiditas, si illam digitis presseris, miscella fit crocea; idemq; accidit in moschatulis rosis. Hyperici flores aurei sunt: folia viridia crocea, si manibus triueris, atri cruoris manus inficiuntur, idem & in saporibus accidere posse, nemo ibi inficias. Et vt omnis ambiguitatis faceßit suspicio, mutantur sapores, vt colores ex alimenti mutatione, cœli, situs, & cultus, vt superioribus libris disputatum est, mutaturq; qualitas cum sapore, & colore. Chamæleon herba, ex soli mutatione variatur, authore Dioscoride, vt hic viridis, alibi crocei, nigri, vel cœrulei coloris oriatur. Per ætarum curricula mutantur colores cum qualitate aliquibus herbis. Leucoion senectam sentiens, degenerat, & si in principio purpurei erat, incanos senio profert flores. Garyophylli, & rosæ dum iuuenescũt, ardenti flagrant colore, quum senescunt, albescunt, & priorem gratiã exuunt, sic os leonis, centaurium minus, violæ marianæ, & ceteræ. Idem in animalibus experiri licet. Ex vernaculi loci mutatione viperarum color variatur. Clitumni amnis aqua potata, candidi boues procreantur. Virgilius.

„ *Et patulis Clitumnus in aruis.*

Candentes gelido profundit flumine tauros.

Congruit ergo calor cum ſapore, & æquè vtriq; qualitates demonſtrant, aliter harmonica, & conſona mundi ratio, quæ ſibi ipſi omnia congruere cogit; non conſtaret.

PLANTAE BILIOSAE IN ALIMENTVM ASSVMPTAE bilem augent. Cap. IIII.

VNC ad humores accedamus. Humorum maſſa, quę ſanguis dicitur, vel ſuperabundat, vel putreſcit: humores in ſanguine qui ſuperabundant, & putreſiunt, ſunt pituita, flaua, vel atra bilis, vel ſuperabundant, & nõ putreſiunt, vt lac, ſperma, menſtruũ. Si non ſuperabundãt, Sed excernuntur, & ſunt ſuperflua, in excrementum abeunt, vt ex ſanguine fit icor, ſiue ſerum, vrina, & ſudor: ex pituita mucus, ſputus, & lachryma. Nunc plantarum varij colores conſiderandi quales humores generent, excernantq;. Inter Philoſophiæ proceres ſunt, qui ſanciant aquæ colorem eſſe album, & ſaporem eſſe dulcem, ego malim inſipidum dixiſſe, terræ fuſcum colorem, & ſaporem amarum, ego fuſcum interpretor cœruleum, viridem, atrumq;, ſed ſaporem non amarum, ſed ſtipticum: nam ſi terræ ſapor amarus eſſet, ex ea nil germinaturum ſperarem; ignis rubrum colorem, & nullum colorẽ, ego ſtipticũ, amarũq;: aeris verò croceum: ſed ſuo loco de plantarum coloribus, quid ſentiam dicam. Flaui igitur coloris plantas in alimentum aſſumptas, flauum bilem augere, & in medicamentum eam excernere pluribus exemplis demonſtrabo. Hæ enim continuo eſu, & vſu flauam bilem augent, icterum morbum inducunt, membra decolorant, & deformia reddunt: vnde qui formæ ſtudent, hæc omnia vitare debent, Atriplicum genera ex flauo plumbeo colore nigricant, vel xerampelino coruſcant, vel ex croco purpuraſcunt: accuſatum à Pythagora, quod morbos regios faceret, & pallorem, ac ne in hortis quidem iuxta ſe naſci quicquã niſi languidum culpauit. Addidere Dionyſius, & Diocles plurimos gigni ex eis morbos, videlicet bilioſos ex Plinio. Nec ingenij ſegnitie inobſcurum olus ſpinaceum, par atriplici ingenio, quod neglectum in hoc olus degenerauit, prioris naturæ non oblitũ, Flauo, obſoletoq; colore cuminum liueſcit, pallorem bibentibus gignit. Ita certè ferũt Portij Latronis clari inter magiſtros dicẽdi adſectatores, ſimilitudinem coloris ſtudijs contracti imitatos. & paulò ante Iulium Vindicem adſertorem illum a Nerone libertatis, captatione teſtamenti ſic lenocinatum. Eadem quoq; facies, & pallor animi, & colorem quoq; bibentium mutat in pallorem ex eodem Plinio, Croco flammeus croci color, & plus aureo eſt, immoderato eius florum vſu, & pallor, & faſtidium contrahitur, Moſchus colore ſubflauido eſt, membra vtentium pallore decolorat, ex Aetio. Quia Ceres non nimium flaua, ideo minimum flauæ bilis panis generat. Napi, & rapi radices croceo madent ſucco, ob id bilem augent, Betæ folia, & flores ex viridi langueſcunt in luteolum: Galenus bilem eius cibum generare dixit, Melopepones flaui ſunt, ex Galeno choleram gignunt, flauamq; bilem: is enim cibus per quàm facilè in flauam bilem degenerat, quadere bilioſos offendit, & magis offenſæ patent, qui vinum poſt ebibunt, Indica nux ex rubro flaueſcit, ſic & eius ſuccus, cuius eſus bilioſis interdicitur. Ficus matureſcentes ſiccæ, & flauæ ſunt, Nicophon ait. Si quis comeſis ficubus meridietur, ſtatim accelerans inuadit febris, quæ vomitum flauæ bibis eliciat. Verna mala crocei coloris matureſcentia fiunt: bilem pariunt ex Dioſcoride. Eiuſdem conditionis pyra. Nuces frondes ex viridi croceas habent, & croceí in fructu intus nuclei: bilioſæ ſunt. Mel coloris flaui, cuius vſus bilem auget. Eiuſmodi generis ſaccharum, quod in bilem tranſire compertum eſt. Vinum flauum bilioſum eſt, præſertim dulce: nam rubrum plerunq; auſterum, vt dicemus. Ranæ crocei, vel plumbei coloris, qui eis frequenter veſcuntur,

colore

coloro plumbeo inficiuntur, quamobrem non cibi, sed medicamenti ratione sum mi debere iubent Medici, quum corpus putrefactioni idoneum reddant. Galli quia plerunq flaui sunt, Galenus ictericis eos vetant, in libello de cura icteri Phasiani, eiusdem coloris, & qualitatis. Nec solum esus, sed intuitus etiam humores commutat. Rubeta crocea deformis, & decolorata est, ait Philes. Si quis eam diutius aspexerit, quanquam optime coloratus, pallidus, & lentiginosus tanquam ictericus efficitur. Stellio subluteus, & lentiginosus, si quis cum mortuus fuerit in vino, illud biberit, eius faciem crocea lentigine obducet. Arnabo, siue zedoaria, arbor in Oriente nascens, cuius folia ex viridi in luteum languescunt, crebro eius vsu, flauam in calidis corporibus bilem creat.

CROCEI PLANTARVM COLORES BILEM EXPVRGANT. Cap. V.

IDEM plantarum, radicum, & florū flaui succi in medicamenta assumpti, flauam bilem expurgant, flauos enim nostri corporis humores alliciunt, allectos per inferna deturbant. Exempla hæc erunt. Aloe succo, & flore croceis: Mesues bilem expurgare dixit. Idem nil sena laudatius & probatius ad bilē expurgandā dixit, cuius flores ex pallido lutei sunt. Absinthium bilem, quæ stomacho, aut ventri cohæserit, abducit, aureo comatum flore. Centaurij minoris species altera, quæ folium, & luteum florem producit, idem operatur. Tithymalorum omnium flores crocei, vomitionem & alui deiectionem cient, bilemq; trahunt. Ascyron, & androsæmon floribus luteis bilem deijciunt. Colocynthis, cucumis syluestris, & melopepones flore, & fructu omnes lutei coloris, quum maturari cœperint, bilem educunt. Thapsia vmbellas affert & super eas luteos flores, vsus eius in medicina vtrinq, bilem purgandi. Ricinus flauescenti flore; semine bilis per aluum deijcitur. Chamelęę folijs potis, bilis per aluum exigitur, cui flos croceus. Thlaspis altera flore croceo, bilem vtrinq; trahit. Cassutha citrus, capillamentisq, lyrarum fidibus crassitudine paribus, flauescentibus, se vicinis adnoluitur arboribus: ventrē, & venas biliosis exonerat humoribus. Myrobalanorum fructus quidam lutei, vel herbaceo colore flauescētes, accensam bilem e corpore deijciunt, sic qui atri sunt, ad atram bilem deturbandam efficacissimi. Genus empelicum albicans, pituitam trahit: cepula verò ex fusco rufescentia, sanguinem ex melancholia repurgant. Videntur hæc genera colore differentia à summa Dei prouidentia homini donata, ac coloribus indicata ad omnes corporis humores purgandos, vt ex Mesue habemus. Empetron Græcorum, siue calcifraga Latinorum flosculo gaudet luteolo: pota bilem trahit. Casia fytingodes prælongis fistulis, colore rubro, vel atro flauescentibus, incandescentem bilem aluo exigit, præcipuè quæ in atram degenerauit, ex Actuario, quod flauum succum in atrum degenerare videatur. Flaui corticis & succi citria, & arancia sunt, flauam bilem testingunt. Mel aureum diximus, apomeli biliosum humorem excernit. Roscidum mel, siue manna Arabum, quod herbis, arboribus, & lapidibus in melleos grumos coit mellis coloris: flauam bilem ex simplici ratione pellit. Iunipero flaua bacca est, lignum, & humor, qui ex eius trunco ad lachrymæ modum desudat, calorisq, officio coit in gummi lutei coloris, quod vernaculo vocabulo *vernix* dicitur stomachum in biliosos vomitus effusum sanat. Rhaponticum rubri & flaui coloris est, commanducatū crocei: ex Mesue bilem expurgat. Fragula ligno est adeò flauescenti, quod commanducatum croceo colore inficiat, instar rhabarbari: cortex niger, glaucis maculis aspersus: eodem modo aluum deijcit, & bilem expurgat. Aristolochia radix glauca, & eadē operatur. Sic lapathi, & filicis radices, & Mercurialis. Eadem præstant flaui coloris animalia.

IIDEM PLANTARVM COLORES AD ICTERVM VALENT. Cap. VI.

CTERITIAE morbus totum corpus infesto bilis pallore decolorat, cuius incommodo nunquam satis laudata Natura apertissimo documento mortales docet occurri posse croceis plantis, animalibus, lapidibus,& omnibus deniq; terra nascentibus,quæ non solùm hausta humorem illum causantem purgant; sed suspensa, & conspecta etiam eiusmodi morbum profligant,excutiunt, obsessumq; corpus liberant. Rerum lutearum conspectu bilem flauam regij morbi parentem cieri docemus, & ad summam cutem elici, euocatam exterius facilè discuti, quare suffusis bile lutea intueri præcipimus, sic rubra ad sanguinem, atra ad melancholiam. Sed omnium exempla inductione afferamus, ne me somniasse aliquis, aut sine authoritate loqui cauilletur. Atriplici lutcoli flosculi, numerosiq; , cui quum folia marcescunt, ex luteo, vel flauo in aureum vergunt: ob id tū Dioscorides, tum antiquiores chrysolachanon vocarunt:herba hæc adalligata morbum regium habentibus, ita vt spectari ab his possit, sanari id malū, ex Plinio. Erythrodano minori flores ex luteo pallent, radix è rubello in luteum languescit: ex aqua mulsa potum regium morbum sanat, Dioscorides etiam sanari tradit,si alligatus frutex spectetur tantum, ob id aureum poculum antiquis dictum. Absinthij genera ponticum, santonicum, seriphum, omnia aureo flore donata: in regio morbo eius dilutum, vel decoctum per singulos dies cyathis tribus salubriter bibitur. Pecora in Ponto pinguescunt illis, ob id fine felle inueniuntur ex Plinio. Chelidonio maiori flos luteus, vulneratū etiam croceum succum remittit. Radix cum albo vino pota regio morbo medetur. Buphtalmon aureos flores producit, vt Alcman Poeta aureum torquē ex eius floribus constare demonstret: Arquatis, qui subinde biberint, bonum colorem ad tempus reddi prædicant. Chrysanthemon dictum, quod aureo quodam splendore collucere cernatur; Arquatis coloris hilaritatē reddit, vtique ad tempus,si à balnearum egressu post longiorem moram ebibatur. E sylue stri cucumere fit elaterium,quod eiusmodi morbo prodest. Anthemis intus flores aureos, foris melinos affert, bilem suffusam tollit, sic celtica nardus, & syriaca. Inter osyridis genera est, quod luteos flores promat; decoctum potum arquatos iuuat, coniza, hippomarathum, & senecio ex Plinio, lactuca, pentaphylon, asparagus, aloe, rosmarinus cachrys, chamæpitis, ruscus, erysimum, ambubeia, folia tussilaginis ex Plinio, brassica,mercurialis folijs & floribus flauescentibus,& verbena ex Plinio, fragaria, illecebra fuluis cauliculis, inter aquilinæ genera floribus aureis, caltha, herba vulgò dicta *turcha*, fena, cuminum, asarina quorundam recentiorum experimento; eruca sylue stris, lupulus, laserpitium. Sic & quorundam folia, vt licheni ex luteo virent, sunt & flosculi stellati luteoli, asplenium folio subflauescē ti, tamaricis folia, & rami, sic & sabina. Sunt & flauescentes radices, lapathi radix lutea, icterico valet, sic etiam rhabarbari, centaurij maioris radix ex rubro flauescit,& regio morbo medetur ex Mesue. Pastinaca lutea etiam ictericis datur, asphodeli ex Galeno, curcuma seplasiarijs croceum succum commanducata reddit, & ad idem valet. Sic fructus & semina quorundam arborum citrij ex Auicenna ictericis subueniunt, solani heliacacabi; tamarindi, qui fului sunt ad idem præstant. Sic & legumina quædam vt pisum, cicer, cicercula, & lupini commanducati frequentiores hominis colorem emendant ex Plinio. Casiæ solutiuæ arbor cortice tenus buxeo colore est, & ex Mesue ictericis confert. Cuscuta subflauescentibus cirris, & candem fert opem. Illud etiam in animalibus videre licet, immò & sensibilius, quum viua sint, & facilius bilem cient, & attrahant, argumentū quod ipsa protinus moriantur. Galgulus, siue icterus auis colore pallidum, & luridum refert ex Plinio: & de icteria gemma loquens ait. Icterias gemmæ aliti lurido similis, ideo existimatur salutaris contra regios morbos. Grammatici luridū dicunt,

dicunt, quasi loridum, & loro percussum, quod supramodum est pallidum. Lucretius

Luridapraterea fiunt quacunq; tuentur
Arquati.

Auis ictetus vocatur à colore, quæ si spectetur, idem malum sanati tradunt, & auem mori, hanc puto latinè vocari galgulum, ex Plinio. Icterus auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integrè à morbo liberabitur, ex Oppiano. Charadrium auem Gherardus Cremonensis ex Kirannide regiam auem vocat, nimirum quod à regibus ad icteri morbi curationem requiratur. Aristoteles eam nominat: & videtur sanè morbus arquatus ei conuenire, quum crura, rostrum, & iris oculorum flauo, luteoùe colore splendescant: sola pars corporis supina ruffo colore pallescit. Sulphure hanc auem interimi memorat Aelianus (fortasse quod sulphur regium morbum propulset.) Charadrius auis regio morbo medetur; si ab ægro dumtaxat respiciatur, quo circa qui auem vendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius videatur, quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur, authore Euphronio. Sed Andreas nō visu, sed cibo eum curare dicit. Charadrius regio morbo laborantem nec cernit, nec tolerat, sed oculos concludens, genasq; committens, auersatur, non inuidens, (vt nonnulli credunt) hominum saluti, sed perinde quasi ictum accipiens, vulneratur, & contagione se affici sentit, transferens rem in seipsum per obtutum alterius affectionem, ceu fluxu quodam, vt Heliodorus tertio suæ historiæ Aethiopicæ memorat, & Aelianus. Sed Philes addit. Rubetam si quis aspexerit, vtcunq; optime coloratus, pallore, tanquam ictericus afficietur, & rursus charadrium intuens, liberabitur. Idemq; refert Suidas ex Hipponacte. Est pici genus, quod nidum è ramis suspendit, dicit Plinius, cyathi modo, vt nulla auis possit accedere, chlorionem aliqui vocant à flauo colore, vel aureo, quo coruscat, præter alas, quas magis subuirides habet, à nostris *horiolo* dici audio ab aureo colore. Recentiores icterum curare dicunt, nisi cum superioribus confundant. Paro aui pectus luteū est, rufescēs inferius, sunt qui ei candē facultatē tribuant, quàm galgulo, candemq; videtur hæc ales sortita naturā, vt alliciat ad se vitiū, atq; rapiat, ipsumq; oculis effusum, tanquam effluuium adsciscat. Psitaco viredo in toto corpore lutea, præter collum miniato distinctum torque: in cibo quosuis ictericos iuuare memorant. Perdix testacei coloris, in dorso, & cauda ex nigro, ruffo, & flauo videtur ornata: cuius cerebrum cū vini cyathis tribus potum, morbo regio resistit ex Plinio. Aquila flaua tota est, oculi non glauci, sed charopi, vt leoni: eadem potest, quæ perdicis cerebrum. Lacerti virides toti sunt, cum quodam pallore, ideo Græcis χλωροσαύρα dicitur. Hippocrates regius morbus, ait, cum virore pallidus est, quales lacerti virore pallentes: tertio de morbis vulgaribus. Si lacertus viuus capiatur, in sacculum indatur, ac ligetur super ictericum, quousq; moriatur lacertus, contrahit ad se icterici colorem, certissimo nostro experimento. Varij coloris gallinæ sunt, & præsertim totæ croceæ, vel subflauæ, sed genera earum permulta sunt, quæ croceos pedes habēt, vt icterici, de quibus Plinius. Morbo regio resistit gallina, si luteis pedibus, prius aqua purificans, dein collutis vino, quod bibatur. Sic de leone, vrso, cæterisq; animalibus croceis, ne longius peruagemur. Hæc eadem oculorum icteritiam sanant, & glaucomata. Plinius. Viridem lacertam longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & glaucomata tollunt. Accipiter potest quæ aquila, & si infirmius: accipitris fimum cum attico melle ad eadem valet, quibus etiam crocati pedes sunt ex Plinio. Charadrius aufert etiam ab oculis caliginem, & nebulam & claritatem inducit. Perdicis oua decocta cum melle in vase æreo glaucomata tollunt ex Plinio: sic eius fel ad glaucedinem ex Galeno. Milui oculi pallidi, siue crocei sunt, sicut ictericorum oculi ex Suida: ex genere accipitrum est, magnitudine sola differēs, potest quæ accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt & aliæ res croceæ, vt resinæ pinus, & laricis, sulphur, & oui vitellum ex Dioscoride, vrina & mel ex Varrone, & Plinio. Nec

melius regio morbo, quàm fuccino occurri poſſe habemus ex Diocle & Theophraſto, ſi ex vino bibatur, aut exportetur. Et lapidem icterum a croceo colore ſic dictum, ad idē valere, referunt lapidarij. Quæ ſuffectura putamus, ne per omnia rerum genera, quæ crocea ſunt, ad eadem valere inſolenter euagemur.

POSSE OCVLORVM INTVITV ETIAM HVMOREM purgari. Cap. VII.

OSTQVAM in colorum narrationē incidimus, alia obiter aperiemus, fortaſſe naturæ miracula ſcrupuloſius perueſtigantibus non iniucunda futura, neq; ad medicam rem inutilia, nam plures morbi etiam coloribus perſanantur: & ſi vſus recentioribus medicis exoleuit, apud me inoleuit. Multa experti ſumus, multa conicimus, rerumq; euentus coniecturæ, & ſpei noſtræ ſæpiſſimè fauit, ſuffragatusq; eſt: nam à reliquis coloribus, reliqui humores ſolo intuitu perſanari ſunt, purgatiq;, vt rubearum rerum obiectu, vt ruborum, & mororum ſanguineo ſucco ſæpis ſanguinem purgauimus, elicimus, ſiſtimus: ſic melancholia & pituitæ ſubuenimus, floribus, gemmis, & lapidibus, ad id conuocatis: nam dum eos colores diutius intuemur, viſumq; noſtrum vellicant, & laceſſunt, ſenſusq; occurſantibus coloribus afficiuntur, & ſpiritus à colore excitati, conturbatiq; vel per inania pororum ora eructantur, vel quod ex ad ductis vtiq; adducendisq; exemplis magis explebimus ex animalibus. Cõſtat rubri colorem boues, tauros, & bubalos, efferare, vt qui rubra veſte induti ſunt, ad eos non accedant: nam cornibus impetunt, & dilacerant, vnde multi ſummo eorum malo cauſa colorati habitus pleraq; damna perplexi ſunt. Cauſa eſt eorum ſanguis qui fibris referti or eſt, cæteris animalibus, & ob id celerrimè coit, & dureſcit, vt ex Ariſtotele habetur, obiectuq; ſanguinei coloris excitantur. In quorundam animalium ſanguine obſerua tum eſt videri quædam corpuſcula, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terreſtris exuberantiæ vim indicat: inde incaleſcens ſanguis eiuſmodi perſeuerat diu, atq; ita effectum animal iracundum euadit, ac indignationis retinentiſſimum, audaciſſimumq; Fila nanq; id genus veluti prunæ inardeſcunt, quod & in ſue agnoſcitur. Sic accipitres abundant ſanguine, argumento quod animoſi ſunt, & animo magis, quàm viribus armari in ſublimi euolant, longè, lateq; aere prædam inuadere non dubitant, neq; id tā cibi auiditate, quàm gloriæ teſtantur, eſſe enim auis maxime iracunda ex ſanguine, ob id ſolitaria volat. Miluus ex accipitrum genere eſt, & maximè rubrum colorem horret: nam punico malo non inſidet, neq; eius aſpectum ſufferre poteſt. Hinc fabulæ aditus ex Oppiano. Vir amiſſa vxore, ex qua Sidem filiam ſuſceperat, (ſide enim malum punicum ſignificat) libidinis effectu in filiam arſiſſe, Side nè à parente contaminaretur, ſuper materno ſepulchro ſe iugulat. Dijs hunc caſum miſeratis, de ſanguine punicum produxerunt, & patrem mutatum in miluum calamitatis ſuę monimenta refugere. Sus animal maximè pituitoſum, & humidum omnium ferè terreſtrium animalium, quæ in hominum cibum veniunt, humidiſſima eſt carne, conſpecto colore albo efferatur. Fœminas ſubantes in tantum efferari aiunt, vt hominem lacerent, candida maximè veſte indutum, ex Plinio: quæ rabies mitigatur aceto naturæ aſperſo. Vrſi maximè pituitoſi ſunt, humidiq;, eos maximè candida mappa excitat, proritatq; ex Seneca. Puniceus, ater, vel varius color ceruos exagitat, qui melancholici ſunt. Auſonius rubræ pennæ conſpectu terreri dixit, his verſibus.

An cum fratre vagos dumeta per auia ceruos
Circundas maculis, & multa indagine pinnæ

Virgilius eiuſdem rei commeminit in Georgicis, vbi de ceruis agit.

Puniceæ ue agitant pauidos formidine pennæ.

Xenophon in Geoponicis ait. Maximè timent cerui funem aliquem, ex quo pennæ suspensæ sint; imaginantes nimirum ipsam pennæ agitationem. Leo calidissimus est animalium, & maximè ignitus, ob id ignem exhorret. Homerus.

Ardentesq; faces, quas, quamuis sæuiat, horret.

Aristoteles & Aelianus id euenire referunt ex nimio calore, quo constat, cõtinua æstuat febre, ac percussis eius ossibus, excutitur ignis: ob id cum eius natura ignita sit, ab Aegyptijs Vulcano sacer censetur. Ob copiam interioris ignis, ægerrimè exteriorem intuetur. Aelianus, & ab eo Philes. Leo natura metuit ignem, vtpote feruidum animal, terrent leones rotarum orbes circumacti, & gallinaceorum cristæ, cantusq; etiam magis, sed magis ignes. Igne etiam in retia adiguntur à venatoribus in eorũ aucupio: nec per Solem ambulare acriorem patiuntur, quum sint oculorum acie acuta; & ignem interdiu ijdem ob eandem causam fugiunt, ex Aphrodiseo. Lupi etiam calidi, oculis igneis præditi, vt noctu instar flammæ reluceant, ignibus exterrentur, præsertim silicibus excussis. Sic elephantes splendido colore afficiuntur, & de reliquis animalibus dicendum, quorum suis locis assiduè meminetimus.

QVID CROCEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET. Cap. VIII.

DIXIMVS in humana Physiognomonia quod citrinus color in capillis significabat temperamentum inter caliditatem, & frigiditatem, & Auicenna dicebat diminutã frigiditatẽ, in qua plus caloris, quàm frigiditatis esset. Sed si citrinitas declinat ad rubeũ colorem, significare intentionẽ caloris, vt qui tali corpore præditi essent, vt Aristoteles dicebat, maniaci essent, ob multam caliditatẽ. At in libello de coloribus dicit fieri croceum colorẽ ex deficienti nutrimento: nam fructus caduci flaui fiunt, & si eorum postremus color non fit flauus. Frondes autumno caducæ flauæ fiunt, quia nutrimentũ omne deficit concoctione. Præterea flauus color Solis, vel flammæ aliquantulũ repræsentat. Nos aliquas adducemus herbas flaui florum coloris, vel succi, & calidas esse, vt rarę, vel nullæ sint, sine aliqua causa potissima frigidę. Anagyris croceo flore est, & ex Galeno calida, siccaq; est, sic stœchas citrina, hypericum, androsæmon, ascyrũ, cori, aiuga, thapsia, tithymalorũ omnes species, cucumis agrestis, heleniũ, fœniculũ satiuũ, sylue stre, & cachrys, artemisia, abies, absinthium, abrotonum, ranunculi, colocynthis, nardus celtica, asarina, costus, balsamũ, aspalathus croceus, crocũ, resinæ omnes flauæ, iuniperus, polium, fœnum græcum, lupinus, & cicer ex Auicenna, panax heraclium, feseli, smyrnium, anethum, crithamũ, cuminum, eruca syluestris, ammi, asphodelus luteus, pyrethrũ, chelidonium maius, & minus, ferula, ononis, peucedanum, genista, mentha græca, anthemis, ruta, coniza, verbascum, chrysocome, heliochrysos, ageraton, mel ex Auicenna, & alia quæ omittimus, quæ ex te exquirere poteris, quum in præsens alia non succurrant.

QVOD HERBACEI COLORIS FLORES PRASSINAM BILEM purgent, & pallidi pallidam, & quid eiusmodi color naturaliter significet. Cap. VIIII.

BILIS species est prassina, eruginosa, pallida, & citrina. Dicemus de prassina, quam expellunt plantæ viridis, vel herbacei coloris, & quia hæc bilis species plerunq; per vomitum euacuatur, liquidoq; cernitur, ob id plãte eiusmodi per vomitũ plerũq; talẽ purgant. Narcissi flos à Plinio herbaceus describitur: Dioscorides eum vomitoriũ dicit esse, vt hanc bilis speciem euacuet. Blitum herbaceo est flore, & si à Dioscoride

describatur nullius in medicina vsus, Plinius adeò mentem turbare dixit, vt choleram faceret aliquibus. Est huius species, quæ flores & frondes affert, quæ omnes bilis species repræsentat, flauam, prassinam, æruginosam, rubram, & vitulinam: vomitiones mouet, & omnes bilis species euacuat. Atriplex herbaceo flore est, cuius semen prouocat vomitus. Galenus thlaspi speciem è Creta aduectam dicit, colore inter luteum, & flauum, Dioscorides è Cappadocia, & bilem vomitu, & ex inferiore parte extrahere dixit vsq; ad sanguinem. Sed verè vomitione rubeam, & vitulinam bilem extrahit. Est & genistæ species fenicosa, rutæ foliis viridibus, croceisq; : florem ad vitidem ictorum vtū tur aliqui magno successu. Sed color viridis naturaliter ex Alberto non reperitur in floribus, quod censetur nasci ex crasso illo aqueo humore, indigesto, supernatanti, terrestri, fœculento, qui humor florum materia esse non potest, quum flos è tenuioribus, & simplicioribus plantæ partibus proueniat, & si verè is colos in floribus non reperiatur, tamen herbaceis, vel viridibus lineis distincti videntur, ex quibus etiam præsagire poterimus ex humiditate, & frigiditate constare. Inter gemmas smaragdus viridi coloris est, & frigidæ qualitatis, quum authores ad venereos incentiuos, & ardores sedandos valere testentur. Et iaspis ex glauco viridi constat, tantaq; facultatis perhibetur, vt in feruentes cortinas iniectus, illicò tepefacere, & cordis excandescentias refrigerare posse dicatur. Sic atriplex, & blitum, ex Galeno frigidæ & humidæ qualitatis sunt. Est & altera bilis species pallida, quam pallidi flores trahunt, vt diximus ex similitudine. Brioniæ flores pallidi sunt, & pituitam trahere dixit Dioscorides. Mandragora fœmina fructu pallido insignita, ac vomitione bilem, & pituitam trahit: quæ pituita pallida semper est, ex atræ bilis commistione. Hemerocallis flos quum dehiscere cœperit, colore perquàm pallido est, pota aquam educit à sanguine. Sed videamus quid calidi, frigidiue significare poterit. Ad huiusmodi causam indagandam multi, multa dicunt. Aristoteles libro Problematum ait, quod commoda spiratio colorem iucundum facit, sic strangulatio, & constipatio contra efficere necesse est. Ob id cursores, qui nudo corpore currunt, hilariore sunt colore, qui veste induti, ac sub veste oleo peruncti, pallidi. Delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpusq; ità difflat, euaporaturq; commodius. Sed qui oleo peruncti sunt, oleum quia tenue, & humidum subter perunctum, meatusq; corporis intersepiens, neq; humorem ac spiritū à corpore profluere sinit, neq; spiritum exteriorē admitti patitur: quapropter materia vacans in corpore, humida putrescens, pallorem inducere potest. Et alibi, eos qui in montibus stant, coloratiores esse, quàm qui in palustribus, quia loca aspirata colorem præbent amœniorem. Pallorem humor efficit, quum putrescit, qui euenite imbecillitatis causa solet, & ob id qui palustria colunt, sunt pallidi. Et libello de coloribus ait. Flores illos colorem nanciscì idoneum, qui calorem, & concoctionem acquirunt idoneam: flores qui æstate apparent, coloratiores sunt iis, qui hyeme, quod ab æstu meatus aperiuntur, & humor euaporat, sed qui hyeme apparent, quia à frigore constringuntur, & condensantur pallidiores fiunt. Sed Auerroes causari dixit ex admistione partium aquearum cum terrestribus, quando est in rebus humidis, significat complexionem frigidam, & humidam, & alius est ab illo candore pulchro, qui fit ex admistione partium terrestrium cum aereis, qui calorem, aut temperaturam significat. Nos verò in humana Physiognomonia probauimus eiusmodi colorem improbandum, nihilq; boni significare, & pallidos homines proditores, & reprobos diximus: ob id plantis illis minimè fidendum duximus, quæ pallidos flores, fructus, radices, & semina ferat. Exempla erunt. Napellus colore subpallido est, & Galenus putrefacientem facultatē habere dixit & lethalem. Stramonium colore herbaceo pallido est, & flore circa calicē pallidè albo, lethargiam, & mortē inducit. Cicuta albicanti flore est, vi refrigeratoria, & pernecabili, vt dixit Dioscorides, & ad mille talia malefica valet, vt experti sumus. Mandragora pallida mala producit, cuius succum qui biberit, veterno quidem pressi

torpescunt, vt combusti, dissecatiq; nec dolore afficiantur, nec sentiant: cuius largiore potu vita adimitur. Eius species *molengiana* est vulgò dicta, flore subcandido, vel subpallido, cuius frequens vsus lienis, & vesicæ obstructus, elephantiases, capitis dolores tristitiam, diuturnas febres, malos habitus introducit. Hyoscyamus subpallido flore est, à quo insania, & sopor infertur ex refrigeratione. Fungi pallidi coloris sunt, & pallidiores pessimi, & tabifici sunt, albidi innocentiores.

ATRI PLANTARVM COLORES, ET NIGRA ANIMALIA atram bilem generare, pessimos morbos, & mortem denunciare. Cap. X.

VNC de nigris plantarum coloribus loquemur, qui scilicet atram bilem augent, vnde pessimos morbos, cæcitates, furores, deliramenta, & dira portenta denunciant. Nigros in floribus colores Theophrastus reperiri negat, sunt tamen purpurei obsoleti, ferruginei, atris maculis, punctisq; interstincti, qui idem ostendunt. Antiqui Magi naturales hunc colorem mortem admonere dicebant, quod obscuris notis significari digna esset. Niger color, ex Pythagoræ opinione, infamis est, qui dicere solitus erat, quæ atri coloris essent, ad mortem pertinere. Macrobius Veranij testimonium afferens libro de verbis pontificalibus, dixit: nigras arbores infelices, felices verò esse albos fructus ferentes. Tarquinius Priscus in ostentario arboreo dicit, quæ inferiorum Deorum, auertendorumq; in tutela sunt, infelices arbores nominat, vt sanguinem felicem, ficum atram, quæ baccam nigram, nigrosq; fructus ferunt: Vnde fructus nigri coloris, vel flores atram bilem indicare, visus tenebras, obitates oculorum, aut mortem diram portendere. Natura ipsa atra somnia ostendendo, mortem nunciat microcosmo, vt Hippocrates habet libro de somnio. Exempla adsunt. Faba flore est versicolore, partim purpureo, partim atris quibusdam maculis notato, quas M. Varro lucubres literas appellat. Festus Pompeius mortuorum animas in illis habitare testatur. Hebetare comedentium sensus existimata, terribilia somnia facere. Ob id à fabis abstinendũ Amphiaraus præcepit primus, quod vaticinationibus, quæ somno colliguntur, obesse non parum crediderit, quum suo flatu placidam quietem interpellarent, & mentem in somnis commouerent. Orpheus fabarum cibum interdixit.

A fabulo miseri, miseri subducite dextras,
Par fuit hoc fabulum, caput ac exesse parentis.

Quoniam vt Magi tradidere mortuorum animæ essent in eis, Callimachus Poeta eiusdem opinionis fuit, vt scriptum reliquit.

A cyamo dextram tristantem mouit edentes.
Hoc, vt Pythagoras iusserat, ipse loquar.

Cicero in ea opinione est, interdixisse Pythgaoreis, ne fabis vescerentur, quod errorẽ animis, perturbationemque tranquillam mentis quærentibus auferat, quibus is cibus, quum maximam habeat inflationem, contrarius esse constaret. Præterea efflorescentes fabæ, & si suauem exhalant odorem, per nares haustus etiam satis longè, ità cerebrum perturbat, præcipuè si malancholicus is fuerit, vt etiam à sana mante diuertat, & ferè insanum reddat, ita spiritum pessimum halant, vt prouerbio abierit in eos, qui non satis sana mente constarent. Hic inter efflorescentes fabas ambulauit. Fabas, vt refert Theon Grammaticus, Aegyptij, & Flamines Diales apud Romanos

inter funesta habebant, neq; comedebant, neq; aspiciebant. His vtebatur gentilitas in parentalibus, & laruis proijciebant, iccirco non tutum esse inter illas versari, quiescere, dormire, noctuq;, quàm interdiu periculosius id fieri veteres putabant. Eius generis ægyptia faba: vesparia fert in scapo, in quibus fabæ atræ, odore, e sapore amaræ, operculo suo exertæ extuberant. Galenus non longè dissimilis naturæ à prima. Atram bilem parit, & morbos quos eadem solet excitare; continuo vsu pallore corpus decolorat. Eiusdem sunt facultatis & multa leguminum genera, quę proferunt florem purpureum obscurũ, vt lens, cuius cibus, si modus abest, canceros mouet, elephantiasim creat, quod facilè in atram bilem horum vitiorum parentem degenerat, aciem visus hebetat, sanguinem parit hęrentem & tardifluum, iocinoris obstructiones gignit, & lienis inflationes excitat, & tumultuosa somnia, capitis dolorem, & neruis omnibus noxam. Hortensis smilax, siue hortensis phaselus florem creat ex purpureo versicolorem, fructum nigerrimum, & rubrum, flatuosam habet naturam, ægrè perficitur, brutaq; insomnia parit. Vicia florem purpureum obscurum parit: legumen concoctu contumax, infestum stomacho, noxium, crassumq; succum creans, atrę bili generandæ satis idoneum. Apij plura genera, nigris folijs, nigriori semine. Nullũ admittebant in cibis maiores, nefastum existimantes, quoniam defunctorum epulis feralibus dicatum, vt Plinius refert ex Chrysippo. Coronabantur apio sepulcbra: Vnde natum adagium. Indiget apio, de ijs, qui profligata valetudine vtebantur ex Plutarcho. Vermiculos in corũ caulibus nasci dicunt, eosq; sterilescere, qui ediderint in vtroq; sexu: in perpetuo ab eo comitiales fieri, qui vbera infantes hauserint: innocentius esse album, eaq; de causa inter nefastos frutices non damnatum. ὑοσκύαμος dictus Græcis, quasi suilla faba, quod, vt Aelianus dixit, huius fabæ haustu conuellantur apri. Genus est vnum nigrum à nigro flore, purpureoq; atro semine, & tristi aspectu. Xenophon stuporem insaniamq, ex eo gigni prodidit, capitisq, vertigines. Scribonius altercum nominari dicit, quod qui eo vescantur, mente alienentur, cum quadam verborum altercatione, deliriũ quoq, fieri affirmant, si colis intestinum vlcus sentiens, eodem subter proluatur. Genus papaueris, nigri seminis phthisin vocant, lathargum facit, & iugulat. Diagoras, vt Erasistratus memoriæ prodidit, vsum eius damnauit, oculorum lippitudinibus infundi vetans, quod visui noceret, oculorum aciem hebetans, & soporem creans. Addit Andreas, illitos eo prorsus excęcari, si non adulteretur. Mnesidemus olfactu tenus vsum concessit, ad somnum odore quærendum, cętero velut noxio nobis interdixit. Mortiferum per somnium est, pleriq; cum valetudo impatibilis odium fecisset vitæ, hoc succo sibi mortem consciuerunt. Sic scribit Plinius interemptum Licinij Cęcinnæ prætorij viri patrem. Multa & nobis vtilissima de albo soncho recensentur, secus autem de nigro, quo, vt morbos faciente Cleomporus vesci prohibet, de albo consentiẽs. Duo Thymi genera, candidum vnum, alterum nigriore folio, ne dum flore, de albo multa præclara in medicina proferuntur, nigrum Aetius nobis damnauit, quod intus receptum facilè compurreat, & biliosos humores creet. Castor marrubij duo genera tradit nigrum, & candidum, quod magis probat. Cardui florem purpureum obscurum proferunt, eorumq; succus ater manus & dentes inficit. Galenus atram bilem creare dixit, vt ex eius dura parte bilis atra, ex succo biliosus humor enascatur. Blitum nigro folio est, ventrẽ adèo turbat, vt choleram faciat. Album semine nigro oculos hebetat, sic & porrum stomachum malè habet, ægre à ventriculo conficitur, ob fibrosum nescio quid, quod in illo est, crudorum succus largius sumptus inter deleteria recensetur: nã fama est Melam equestris ordinis, reum ex procuratione à Tiberio Principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum põdus hausto, confestim expirasse absq, cruciatu, ex Plinio. Cępam Hippocrates aspectu magis, quàm esu commendauit, visu bonam, esu malam dicens: lucubrationibus, & literarum studijs addictis summè cauendã, nam oculos vitiat, & visum obtenebrat, bilemq, exacuit, ex Pli-

ex Plinio. Diocles bulbos omnes oculos hebetare dixit. Taxus læthiferæ suis baccis gallinas nigras reddit. Brassica semine, caule, & folio nigro, cæsioue crimina sunt apud Erasistratum, Galenum, & alios animæ grauitatem facere, dentibus & gingiuis nocere, visus aciem obtundere, & melancolicum succum gignere. Tubera foris nigra sunt, crassos humores gignunt ex Auicenna, vsu frequenti epilepsiam, & apoplexiam gigni author est Simeon Sethi. Molengianę vulgò dictæ poma ex purpureo cœrulea, vel ex fusco violacea, vulgus esu lethalia, & noxia expertus, mala insana vocauit, biliosos humores generat, iocinoris & lienis infarctus, ex quibus diuturnæ febres, ex Auicenna. Demõstrabimus nigri coloris animalia etiã oculis tenebras offundere. Ideq; in lapidibus, alijsq; rebus obseruatum, & largo esu melancholiã inducere, quartanas, carcinomata, & alia eiusdẽ familiæ vlcera, & morbos. Almansor de animalium carnibus loquens ait, tubeã, vel nigram carnem melancholiam gignere. Bubalus nigra cute, & pilo est, eius carnes vt nimium melancholicæ respuuntur à Medicis. Cati versicolores, & maximè nigerrimi, cerebrum esum dementat, meatus cerebri obstruens, vt impediat spiritus animales. Pili eius venenosi, & eius anhelitus, vt hecticam febrem inducant, ex Ponzetto. Petrus Apponensis stolidos homines reddere, & quasi præstigijs obnoxios. Sunt quos fixo oculorum obtutu lædant, alios sola præsentia. Asini atræ bili obnoxij, cameli, equiue, omnes colore fusci, eorum carnes pessimi succi, concoctu difficillimæ, melancholiam gignunt, & stomachum lædunt, quibus asinini, & camelini vescentes fiunt, ex Galeno. Ferinæ carnes, quia nigriores, sicciores'q, vt diximus, ferinum sanguinem, & melancholicũ procreare scribunt Medici. Ceruina caro fusca, bubalæ assimilis, bilem atram auget, ex Simeone Sethi, febres quartanas huius carnis esu immodico induci dixit Auicenna. Caro leonina, lupina, cæterorumq; rapacium facilè in corporibus bilẽ atram generat, ex Rhase. Leporina caro sanguinem gignit melancholicum ex eodem. Vulpinas carnes pessimi alimenti esse tradit Aetius, Bœotus quidam apud Aristophanem in Acharnensibus videtur irridere Bœotos tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quàm lepores in delicijs haberent. Hirundo nigræ carnis, & nigerrimæ pennæ, Simonidi apud Athenæum cyana, Aristophani varia, quod dorso, & alis nigra, ventre alba, gutture rubra. Medici noxij, & feruidi alimenti esse dicunt: cuius stercus calidum oculos excæcat ex Alberto, vt contigit fatigato Tobię à sepultura domũ venienti, & obdormienti iuxta parietẽ, quũ ex nido hirundinis stercus calidũ in oculos incideret, vnde excæcatus est. Vespertilio cuteis alis nigris, & toto corpore, vt nocturnum animal decet. Arnaldus de Villanoua eius stercus obcæcare dixit, & aliquando eius cor, & linguam hydrophobiam inducere. Apud veteres ob nigredinem infausti erat augurij, ob id contra ea domibus suspendebatur. Columella.

Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & albis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.

Vpupa versicolor, albis, & pennis nigris distincta, alæ alternis maculis variæ. Tereum in vpupam mutatum antiqui finxere, vt nigra, & turpi sua facie calamitatem suam inspiceret, semper in sepulchris, & humano stercore commorans; deserta quærit nemorum, & inuias plagas, lucubris, & nocturna auis. Cuius sanguis illitus adeo humorem melancholicum mouet, vt dæmoniaca gignat phantasmata. Pauones nigri sunt, mali succi esse dixit Simeon Sethi, atram bilem generare, hepaticis, & spleneticis nocere. Testudines terrestres tergore nigro ex luteo colore distinctis spatijs inter se variant, in star pellis salamandræ. Puluis testudinis incollytijs adhibitus, cæcitatem inducit. Quod sin lebetem balnei proijciatur, quotquot illic balneantur, occæcabuntur ex Rhasi.

ATRAS PLANTAS, ET ANIMALIA ATRAE BILI, ET eius morbis mederi. Cap. XI.

IDEM colores, scilicet niget, cœruleus, purputeus, & fuscus in medicamentum adhibiti, conttariam vim opetantur, melancholiam ipsam, & eiusdẽ morbos alumnos curantes. Diximus nigrum colorem in floribus nõ repetiri, sed eius vice cœruleũ, purpureũ, halurgũue. Id quoq; præmonendum duximus, eiusmodi colores splendentes, hilares, amœnos, iucundosq́, medicam vim tetinete, ac animum exhilarate, sic pallidos, exoletosq; inducere. Exempla erunt. Violæ flos satutatiote putputa telucet: Mesues bilem expurgare dicit, ego atrã expellete vidi. Buglossi flores, siue vulgatis *boraginis* eximia purpura, cœruleoùe renitent omnes: eis ad cordis effectus, & ad melancholicos morbos vtuntur, tettianas, quartanasq;. Animi voluptates auget, ex quo Græci *εὐφροσύνην* dicunt, & etiam *νηπενθὲς*, idest tristitiam discutiens. Vulgaris versiculus est.

Dicit borago gaudia semper ago.

Altera est species sempet virentis, ad cordis, & melancbolicos effectus præstans. Sena cœruleo flore est, retorridam, atramq, bilem, earumq, suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Cicer, & cicetcula purpureo flote: emendant lichenes, formicas, & psoras: illinuntut gangrenis, & ijs, quæ cacoethes nominantur, hortotes quartanæ febris minuunt. Origanum atros humotes pet aluum excetnit, sic heraclion, & onitis, quæ floribus sunt purpurascentibus. Pulegium attam bilem per aluum exigit. Dictamnum alterum Dioscoridis florem fert atriotem, ad eadem valet. Thymum capitulos purputascentes affett. Dioscotides humotes euacuate scripsit, & melancholicis dari. Epithymũ per inferna atram bilem excernit. Palmæ Christi vocatæ flore putpurascente sunt: Auicenna melancholicis dari iussit. Alypum qui depingunt, purputeo flore testantur: semen ex Dioscoride atram bilem deijcit. Mentha choleras, in aceto pota supprimit. Calamintha cognatũ genus, editur ad elephantiasim. Galeopsis ad carcinomata valet. Capnos Mesues dixit sanguinem expurgare ab exustis humoribus, catcinomatibus, & elephantiasi prodesse. Ocymum, vt Mattialis affirmat, modo roseos, modo purputeos fert flores. valet contra quattanas. Betonica quattanas, tertianasq,. Aron flore constat purpureo atto: vlcera omnium genetum, siue phagædenas, siue catcinomata, siue serpat, siue polypos in naribus succus mirè sanat. Saturcia flosculos ex purpura candicantes habet, eadem quæ thymum præstat, hebetesq; oculos exacuit. Saluia flote cæsio, purpureoq,: tetra vlceta purgat. Subpurpureo flosculo serpyllum est: phreneticis datur. Verattum nigrum folio & radice nigris: melancholicis & insanientibus prodesse dixit Dioscorides, sed atram bilem expellere Actuatius dixit. Peucedanum radice foris nigra: phreneticis iuuat. Brassica cœtuleo folio, nigrescenti: ad gangrænas, plagædenica vlcera, atræ bili famulantia valet. Mandtagora fœmina radice atra, per vomitionẽ attã bilem expurgat. Vrtica syluestris folio & semine nigris: ad gangrænas & catcinomata valet. *Storzonera* vulgaris, radice foris nigra: catdiacis datur, cordis pulsu, & tremoti obnoxijs: tristitiam discutit, hilaritatemq; conciliat. Melissophyllon miris laudibus ad cordis effectus prædicant: propriumq, eius est hominem exhilarare, animi sollicitudines fugate, & sollicitas imaginationes tollere ab atra bile obortas: folio est nigro. Myrobalani nigri, nigram bilem ttahunt, & mœtorẽ auferunt. Nigra etiam animalia pro remedijs melancholiam purgant, & ex consequenti comitiali motbo prosunt: nam qui melancholia laborant, comitiali morbo sæpius cortipiuntut, & epileptici fiunt melancholici. Coruus nigertimi colotis: ad lepras & alphos Alchindus valere dixit. Hirundo nigra est: confortat cot, & expellit quartanas, ex Plinio. Pica nigri coloris: contra melancholiam valet. Pauo ad nigtedinem vergit: ossa adusta lepram emendant. Accipi-

tris dorsum nigricat: animum corroborat, & melancholiæ medetur: alij ad quartanas laudant. Miluo pennæ nigrescunt: ad elephantiasim, & carcinomata propinatur. Aquila eiusdem coloris, & virtutis. Grus cinerei coloris, & senecta nigrescit: ad cancros valet, ex Arnaldo. Merula nigra est: Rhases pro cibo eis commendat, quibus melancholia generari incipit. Turdi ad lymphaticos, & hemorroidas. Mus nigris coloris: Rhases virtutẽ habere dicit expellendi melancholiam, & iecur quartanam. Bubo fusci coloris, ad quartanas. Lepus fusci coloris: aduersus quartanam datur. Leo fuliginosi coloris: sanguis contra phantasmata valet, ex Aesculapio, Sexto, & Sereno, cor quartanas, ex Plinio. Ceruus fuscus: contra febres, & carcinomata, ex Hermete, & Plinio. Elephantes murini coloris: ad elephantiasin. Hyæna fusci coloris maculis, nigris varia, remedium ex ea ad quartanas. Simia eiusdem coloris, roborat cor, tollit quartanas, ob quam causam à Leone voratur. Stibium atri coloris: purgatum verò purpurei, halurgi obscuri, morbis omnibus in vniuersum opitulatur, quos atra bilis excitat, dementias, fascinationes, epilepsias, & infinita alia, copioseq; per aluum, & per os, & per poros etiam expurgat per insensibilem transpirationem, multipici experimento à nobis facto. Sed purgandi modus, & propinandi, & experientiæ iam tibi sæpius manifestæ fuere Ill. Marinæ Bobali, vsq; ad admirationẽ, vt hæc, & alia quæ reticemus hoc metho do inuẽta clarè non celauimus. Gagates niger est lapis, cardiacis propinatur, ex Aetio, admirandamq; is vim testatur. Sapphirus cœrulei coloris: atram bilem expurgat, ob id nullo terrore terrentur, qui eum gestant: contritus cum lacte, tetra vlcera sanat, anthraces solo tactu fugat, & iucundum colorem largitur. Hyacinthi species altera est cœrulea, ex similitudine flores sui nominis sic vocata. Martialis in secundo.

Coccina famosæ donas, & hyanthina mœchæ.

Idest vestimenta purpurea, violacea: tristitiam fugat, & vanas suspiciones, si collo suspendas, aut digitis gestes, & securitatem præstat. Auicenna maximè omnes cordi imbecillitates ex melancholia obortas pellere dixit. Excitant & ijdem flores oculorum acies: nam melancholiam purgando ventris deiectione, visus caligines amoliuntur: vt Hippocrates de porro dixit. Allium nigro semine est, esu continuo oculos hebetat: at pro medicamento allium oculis commodum, nam cum abundè alui deiectionem moueat, visum caligine liberat. Brassica nigro folio, crudæ succo angulis vel tantum tactis, claritati oculorum conserre ex Plinio. Lactuca flore cœruleo, lac claritati eorundem vti lissimum, dum capiti inungitur, ex Dioscoride. Anagallis flore purpureo: succus oculorum caligines discutit. Myosotis cœruleo itidem flore: tradunt Aegyptij si quis in Augusto mense incurrẽte, huius herbæ succo inungatur mane priusquam loquatur, eo anno non lippiturum: radix ægylopas sanat, succus exprimitur ad cohibendas quartanæ febris horrores.

ATRI COLORIS FLORES HILAREM CVTIS COLOREM conciliare. Cap. XII.

COERVLEI florum colores, purpureiq; ijdem hilares, amœnos, & pulchros humanę cutis colores reddunt, tùm ijs, qui à longa valetudine decolorantur, tùm quibus facies mangonizantur: quod idem de animalibus conijciendum: hæ nanq; plantæ sollicitata ventris deiectione, ac melancholicos humores deijciendo, corpus in meliorem colorem demutant, vitiaq; cutis occulunt, vel summam corporis cutem iucundo colore exornant. Hilaris, & supra omnes venusti coloris vinum est: vino alitur sanguis, & color hominis, ideo minus ruboris est in corporibus illis, & plus pall oris, minus roboris, & contra labores patientiæ, qui aquam bibunt ex Plinio. Cicer cœruleo est flore

cuti

cuti coloris hilaritatem præstat. Vettonica cœruleo, vel purpureo est flore prædita, pota plumbeum corporis colorem priuarim emendat, gratioremq; reddit. Sena melancholicum succum purgando, corpus floridioris coloris relinquit, vt etiam borago. Allium semine nigro, rubicundiora facit corpora, ex Plinio. Crethmon, siue batis folio est obscuro cœruleo: colorem corporis gratiorem facit. Casia nigra vt diximus, retorridam bilem purgando, maximè prodest ijs,qui naturaliter pallore dehonestantur. Sonchi genus est nigrum, quod horridioribus etiam spinarum aculeis riget: cuius si caulis nutricibus detur, meliorem colorem infantibus dabunt. Eruum si quis ieiunus quotidie biberit, vniuerso corpori meliorem fieri colorem tradunt:flore leguminum,semine nigro rufescenti. Lupini eodem flore, frequentiores in cibo discolores homines exhilarant. Croci immoderatus vsus pallorem, & fastidium inducit, sed moderatus elegantiore colore corpus exhilarat. Ficus & præsertim caricæ bilis colorem habent, immoderato vsu bilem augent: efiratæ autem pro medicamento prosunt ijs, quos longa valetudo decolorauit. Agaricum pallidum est, dragma vna propinata ijs, quibus pallor membra decolorat, amœniorem colorem concilia. Cerasus atro cruore madet, sanguinem ab atra bile expurgat, gratioremq; cutis nitorem reddit.

IN ATRVM COLOREM VERGENTES FLORES, VEL SIMplicia etiam contra dæmoniacos valere.

Cap. XIII.

Nvnc de malancholicis loquemur, quos dæmoniacos vocant, quibus cœrulei, halurgi, nigrescentes flores, vel lapides, aut animalia facilè medentur. Primo dicemus duo esse dæmoniacorum genera, vnū quod verè dęmoniacum dici potest, quum dęmones in humana corpora introducti sunt ad impia eorum opera punienda, Deo permittente, & ij Sanctæ Romanæ Ecclesiæ exorcismis, orationibus, & ieiunijs eijciuntur, de quibus non loquemur. Alterum genus est atræ bilis, quod in humanis corporibus mirabilia efficit. Est & melancholia strenuus, & atrox humor, qui in corpore vehementer exagitatus, adèo mentem commouet, vt ex eo mirabiles conspiciantur effectus, vt enim ex collisu silicis, & chalybis excitantur scintillæ, ita ex acutorum humorum collisu, vt in ardentissimis febribus videtur, excutitur, vt varijs linguis loquantur, & de ijs rebus disputent, quæ nunquam audierint. Est humanus intellectus maximarum disciplinarum capax, vel, vt Platoni placet, prius quàm corpori iungatur, omnium scientiarum plenus, qui corpore oppressus, latet, vt ignis sub cinere sopitus, sed ab humoribus iam dictis excitatus, & commotus splendet, & quæ suis thesauris delituerant, ostendit opes. Multa sunt, quæ non nisi excitata & commota suam virtutem ostendant. Succinum nisi fricatum quisquilias non attrahit, neq; pyrites ignem elicit, nisi concussus, & quamplures herbæ nisi manibus attritæ, odorem suum non iaculantur. Qui morti proximior est anima iam corpori separata, de excelsis loquitur, vaticinatur, & quasi diuinitatis particeps, de cœlestibus loquitur admirandis. Sed vt de eiusmodi speciebus loquamur; Est melancholiæ species, quæ ob effectu, quo homines afficit, lycantrophiā & cynantrophiam vocant, ex Aetio, & Paulo. Mense Februario noctu exeunt, in cunctis imitati lupos, aut canes, & vsq; ad diluculum circa sepulchra præcipuè versantur. Affectos his notis dignoscunt. Pallidi sunt, ignauè aspiciunt, oculi eorum spectantur caui, & aridi, scabra lingua, neq; expuunt, neq; lachrymantur, semperq; siticulosi. Malum hoc lycaona vocant Græci, ab Arcadiæ Rege Lycaone, quem à Ioue in lupum mutatum ob sua scelera dicunt, celantes hoc fabulæ inuolucro, humanæ mentis alienationē, fingentes in eo omnia, quæ ex hoc atræ bilis vitio eueniunt. Ouidius.

Territus

Territus ipse fugit, nactusq́ silentia ruris.
Exululat, frustraq́ loqui conatur, &c.

Est & aliud morbi genus ex eadẽ atræ bilis specie, quem dæmonium leoninum vocant, à leone dictum, quod eo morbo detenti, in alios homines instar leonũ sæuiant. Lycanthrophiam etiam nominauit Auicenna de cutabuto loquens: hanc diuinam passionem Græci dicunt, eaque detenti, maioribus quibusdam potestatibus detenti videntur, ac propterea enthusiastici vocantur, quasi Deo pleni. His morbis medentur herbæ illę, animalia illa, gemmæ, & lapides, qui atri, cœrulei, purpureiq; sunt coloris, & atram bilem exilarant, claram reddunt, & expurgant. Herbam paridem recentiores ad id præferunt, mirisq́, laudibus extollunt. Constat enim folio nigro, & virgæ sanguineæ simili, flore ex luteo herbaceo, in cuius medio purpureus, vinosusque extat globulus, acino vuæ similis, & radice pallida: cuius semen si ad vigesimum vsq; diem in puluerem dragmæ pondere hauriatur, pristinæ sanitati restituitur, hoc præstantissimum medicamentum ex Pandectario desumptum est. Betonica folio nigro, semine & flore purpureis: Tantum gloriæ habet, vt domus in qua sata sit, tuta existimetur à piaculis omnibus: betonicæ semen omnia mala medicamenta per aluum exigit, in mulso, aut passo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor, sed ad vomitum cogendi, vel ad iterum bibendum: his qui quotidie gustẽt, nulla nocitura mala medicamenta putant. Verbena flosculis ex purpura pallentibus. Nulla plus romanæ nobilitatis habet, quam hierobotane, quasi sacra & lustralis herba dicta, à verrendis Iouis aris, & ad domorum purgationes & lustrationes cõmendabatur, ac ad dęmonum explosiones. Immò si aqua conspergatur triclinium, in qua ipsa maduerit, lętiores conuictus fieri, quod non nisi melancholiam atram illam expurgando hæc assequebatur. Orchidis species, *palmachristi* vocata, flore specioso purpureo, datur maniacis magno iuuamento, eiusq; radicem gestatã amuletum esse. Et Plinius, satyrios fœmina, orchis cognominata, distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis vtili. Alissum flore purpureo: in domo suspensum, salutare habetur, amuletũq; contra fascinantium maleficia creditur hominum, & quadrupedũ generi. Ruta, quod flauos à melancholia exortos humores excuriat, suo cæsio, atroq, si ôdium virore contra fascinationes valere, & melancholię suspiciones tradidit Aristoteles in Problematis. Præstãt idem & animalia, quę fusca, sicca; & melancholica sunt. Rostrum lupi inueteratum veneficijs resistere dicunt, ob idq; villarum portis pręfigunt: hoc idem præstare pellis è ceruice solida existimatur. Massurius palmam lupino adipi antiquos dedisse tradit. ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Lupi carnem decoctã qui ederit, à dęmonibus & vmbris, & phantasmatibus non inquietabitur, ex Sexto. Lupi caro cocta in cibo sumpta, phantasticos curat, ex Aesculapio. De cane eadem, quę de lupo, dicendum, quum eiusdem generis sint, & qualitatis. Genitale canis sub limine ianuæ defossum, amuletum dicunt totius domus, contraq, mala medicamenta. Sanguis canis nigri respersus omnibus parietibus domus, in qua est maleficium, tollit: fel canis nigri maris amuletum esse totius domus suffitum, purificareq, eam contra mala medicamenta; & fortasse ad hác domus expiationem alludentes antiqui, laribus, quos præsides domus vocabant, caninum caput donabant, aut è canum pellibus indumenta. Ad lapides transeamus. Gagates lapis nigerrimus est: contra dęmona valere dixit Marbodeus, & per dęmones phantasmata melancholica intelligit, quæ ab Euace dęmones vocantur. Tradit etiam Mesues oleum gagatis valere contra dęmoniacos, & Proclus aqua & asphalato suffumigato fugari dęmones dixit. Nõ est igitur à ratiore alienum, in numerãdis sacris precibus vtantur gagatis baculis. Lapis etiam in Nilo niger fabæ similis reperitur, quo viso canes non latrant, & abigit idem dæmonia, Thrasyllus in Aegyptiacis, vt Stobœus citat, Antiphanes corallium est, ab eo colore nigro distans; & Marbodeus contra dæmonica, vmbras valere dixit. Lapis armenus ad atrabilares morbos valet colore cæ-

P rulco,

ruleo, sic lapis azuli atram bilem deijcit, & ad eadem valet, ex Dioscoride. Iaspidis plures species, in India smaragdo similis, in Phrygia purpureus, in Cappadocia ex purpura cæruleus, ob id Marbodeus contra malencholicas illusiones, & ad noxia phantasmata valere dixit. Nigra chalcedonij species collo appensa, valet cōtra illusiones & phantasmata ex melancholia genitas. Tradit Pomponatius vir doctissimus priscos exorcistas antequam exorcismos ecclesiæ adorjrentur, corpora obsessorum ab atra bile expurgasse: quum plerumq; geminis morbis obsiderentur, animi & corporis. Sed verè dæmonia ci quomodo liberentur, non tractamus, quum sacris exorcismis liberentur. Sunt tamen naturalia quædam, quæ eos fugant, infestant, & excruciant, etiam antiquitus celebrata. Scilla in ianuæ limine suspensa, mali medicamenti noxam aufert, quod Pythagoræ acceptum ferunt. Causam auguror, quod sola inter plantas ter floreat, sanctissimũ trinitatis mysterium ostentans. Prima ramni species, quam *spinam cerualem* dicunt, rectis circa ramos aculeis, rigidissimis, & omnium acutissimis, robustissimisq;, diroq; mucrone sæuientibus horret, fama est apud antiquos ramos huius valuis, fenestrisue impositos, veneficia depellere, augurot ex hac concinnatam coronam Iesu Christo domino nostro in crudelissima sua passione, & ob id vulgo *spina santa* vocata. Ruta vt diximus, contra maleficiatos valet, fortassè à crucis signo semini impresso, hypericon vehementissime dæmonas eijcit, ob id vulgo *fuga dæmonum* nuncupata, vt obsessi, nec odorare, nec supra ferre valeant, auguror à thuris odore, quo redolet manibus confricata, quum soli Deo thus donaretur. His in balneis, aut suffitibus, aut gestationibus vsi sumus sæpissime à dæmonibus obsessos liberandos.

Atri coloris flores, et animalia contra veneris impotentiam valere. Cap. XIIII.

Dem malencholiæ morbus ex vehemēti imaginatione coitum impedit, vnde sæpissime melancholici se maleficiatos putant, & ligatos dicunt, constat enim coitus motu & imaginatione, vt qui se maleficiatũ imaginatus fuerit, illicò vim amittit coitus, cũ præsertim hac imaginatione melancholici laborant, & quum earũ complexio frigida & sicca sit, Veneri inimica est. Eadem igitur quæ diximus animalia nigra, viridia, fusca, vel purpurea, lapides, herbæq; vim eandem habēt ad huiusmodi infirmitatem auer runcandam. Picus Martius, vel eius generis auis nobis dictus vulgo *turzolopico*, quàmq; depingit Ouidius Metamorphoseos quartodecimo

,, duro fera robora rostro

Figit, et iratus longis dat vulnera ramis,
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:
Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat aurum,
Pluma fit, & fuluo ceruix præcingitur auro.

Pollet vi maxima aduersus ligationes coitus, & clausuras. Adacto enim à pastoribus cuneo, admota quadā herba, ab his elabitur. Plinius ex Trebio. Herba enim cōtraria lapidi est, eamq; cōtra lapidē ponit, lapis velut offensus, & nō ferens vim herbæ, exilit, atq; rursus foramē resoluit, Aelianus & Oppianus. Auis hæc assata, vel elixa comesta, sanitatem ægris celeriter reddit, & incātatione ligatos soluit, ex Kirannide. Pica etiam vulgaris nigri capitis, & colli ad eadem valet, ex Gilberto apud Arnoldũ. Coruus niger est, & cōtra malancholiam valet. Fel mistũ oleo corpori illitum, hominem ne eneat soluit, Rhases ex Cleopatra: Pœonia grana fert ex nigro rufescētia, alijs nigris medio, & purpureis: satiscētibus enim folliculis femina alterno coloris contextu mirabili naturæ decreto visuntur

magna

magna cum hac pico sympathia: nam fructû, radicemue legi noctibus præcipiunt, quia picus martius interdiu facere impetû in oculos dicatur, alioqui effodientibus radicem pœoniæ sedes procidit, si Theophrasto eredimus. Medetur pœonia faunorum in quiete ludibrijs: estur contra malum mentis: hanc & ephialtion vocabant antiqui, vtpote cum adnersus suppressiones incumborum nocturnas valeret. Abrotoni ramus si subijciatur puluinari, Venerem stimulare dixit Plinius, habebaturq; esse efficacissimum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur.

QVID COERVLEVS, NIGERVE COLOR NATVRALITER significare poterit. Cap. XV.

IGREDINEM, & viriditatem Auerroes in suis Colliget ex necessitate fieri ex siccis partibus, & terrestribus, & quandoq; fieri ex multo calore, sicut nigredo in Aethiopibus: quandoq; per frigiditatem, sicut vinum nigrum, & hæc differentia indicatur ex eo, quod processit. Albertus cœruleum, nigrum, aut purpureum colorem causari ex terrestri, fumoso, adusto, obscuro fumo. Auicenna fuscum dominium choleræ nigræ in corpore significare, & ex adustis humoribus nigricantem vaporem consurgere. Aristoteles libro de coloribus dicebat. Calor agens in humidum, colorem nigrum causat, & in Problematis. Omne, quod vritur nigrum effici solitum est. Ego dicerem colorem nigrum adusta indicare, & adusta priuata caliditate, & humiditate: nam calor humiditatem consumit, quæ remanent ergo sicca sunt. Exemplum erit hyacinthus coloris purpurei, qui ex Galeno frigidus & siccus est. Cyanus flos refrigerat, & astringit: Viola purpurea, & huiusmodi.

ALBIFLORAE PLANTAE, ET ANIMALIA PITVITAM augent. Cap. XVI.

LANTAE verò, & animalia albicolora, quæ adeò mitis acrimoniæ & saporis sunt, vt in alimentum veniant, hæc ipsa pituitam augent. Ocymum albo flore est: Galenus, Paulusq; ob humorem excrementitium internis partibus vt officientem, cibis abdicarunt, ob id esu immodico nobis interdixit: nam si quis proinde ac cæteris oleribus eo affatim vteretur, læderet interanea, excrementitio humore, quo imbuitur: malè concoctus, calore natiuo herbæ, quasi superuacuus, citam noscit putrilaginem. Cucurbitæ candicant flores, & cato interna refrigerat, & corporis humorem alit fatuo esu, & vt insanum & concoctu contumacem à cibis prohibet Galenus, nauseabunda & molesto pondere ventriculû aggrauat. Cæpa rufa acrior, quam candida. Fungi albi sunt, ex terra, vel radicum arborum pituita nascuntur: Galenus quibus cibo fuerint, pituitã gelidam, noxio succo inuictam parere dixit, argumento eorum, qui vomitu reijciunt, nõ nisi concretam, algẽtemq; cum inconfectis emittunt. Lactuca alba est: & pituitosis cauendam monent Medici. Et ad animalia transeundo. Omnium terrestrium animalium sus carne albissima est, & humidissima, & præsertim nuper in lucem æditus, plurimamq; pituitã gignit, & superfluitates. Succedit in albedine agni caro, quæ plus humiditatis & lentoris habet & mucoris, & maximè est pituitosa. Anseres & struthiocameli albi, carne alba: ex omnibus volucribus caro excrementitia, & humidissima, & ob id ex ea putridæ febres gignuntur, ex Galeno libro de alimentorum facultatibus. Sunt & ranæ subliuidæ, atq; subcinereæ, caro albida decorticata: eius substantia adeò laxa est, & humida, quod citæ putredini parata est, vnde qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo efficiuntur, corpusq; putrefactioni aptum redditur.

ALBIFLORAE PLANTAE AD PITVITAM VALENT. Cap. XVII.

ALBICANTES fructu, flore, vel radice plantæ in medicamenta assumptæ, pituitam, vel phlegma expurgant. Exempla hæc erunt. Daphnoidi flos albet, pituitosa folio recenti, vel sicco exigit per aluum. Camælæa, & Thymelæa cognatæ naturæ, & figuræ, nam & chamelęę alteræ speciei pallent flores è lagenulis argenteis: phlegma vim deijciendi retinent. Matrubium incanis floribus & folijs, crassam pectoris pituitam eijcit. Hippophaes candidis foliis, & floribus, radice lacte madente: pituitas per inferna trabit. Caucalidi in summo vmbella candida, tenum pituitas extenuat ex Plinio. Veratrum album humores omnes maxima vi deturbat, & præcipuè pituitam. Heliotropion maius albicantibus floribus in summo capite pituitam per aluum deturbat. Sambuco & ebulo flosculi in vmbellis elegantibus candicant congesti; quarum folia mollissima eduntur ad pituitam detrahendam. Pyrethri cacumen opacar anethi muscarium, Romani saliuatem vocant, quod ad saliuam, pituitamq; oris siccandam commanducatum ore teneatur. Sphondylion flore candicante pallido: pituitas aluo deijcit. Emicat è cappari flos candidus; capitis pituitas elicit, & quæ in ventre coierint. Anemonis genus unum est, in cuius cacumine flores exeunt albi, nonnunquam tenui quadam purpura respersi: omnium commandu cara radix pituitam trahit. Angelicę flores albi in vmbella cohærentes, per se pituitosos, lentosque humores digerit; ex his albiflora est, crassam pituitam potu detrahit, lentitiamque humorum digerit. Vitis alba, siue *vitabula* vulgò, quam secundam clematidem putant, bibitur ad exigēdam per aluum pituitam. Ricinus ex luteo albescentes flores affert, grana cuius pituitam per aluum deijciunt. Ligustrum gallinaceorum pituitas. Lauri flos albus: pituitam excoquit, extrahitque. Beta & candida est, sicula cognominata Theophrasto; caput purgat indita naribus. Brassicę species etiam flore albo; succus naribus inditus pituitam elicit, cęterisq; humoribus exonerat. Sinapi flore albicante, contra pituitam in ore tenetur, donec liquescat, commanducaturque. Porrū extenuat crassos humores, lentosq; digerit, ob id Aetius Amidenus ijs non interdixit, qui lentam, crassamq; colligerunt pituitam. Idemq; de ampeloprasō dicendum. Est & genus candidę lactucę, crispissimi folij, quę pituitę lentitiam digerit. Sunt quę carne quidem modica, sed multa sanie constant, quibus semina videntur innatare, vt baccis solani vesicatię, bryonię, & cyclamino secundæ: nam si digitis maturæ præmantur, copiosa profluit pituita, quæ lenta, tenaxq; sentitur, vt alteri cyclamino, cęteris dilutior. Cyclamini radix pituitas cum melle emendat. Bryonia ex pallido albescentes flores habet, ad idem valens. Iasminon flore albo, lentitiam pituitæ digerit frigidis senibus. Nasturtium absistit candicantem pituitam, capitisq; vitia euacuat. Ifos albus est ex Theophrasto vnus, Aetio ision (si idem sit) in cibo pituitam detrahit. Lamium flore albo; medetur strumis ex pituita genetatis. Oxys flore albo. Lupulus cinereo albo: pituitæ lentitiam per aluum expellunt. Cæpa corpore albissima: lentitiam pituitæ item digerit. Mastiche alba est, auxiliatur ijs, quibus lenta coit pituita, pituitosumq; exigit humorem.

QVID ALBVS COLOR IN PLANTIS ET ANIMALIBVS naturaliter significare poterit. Cap. XVIII.

DIXIMVS album plantarum colorē ex similitudine pituitæ mederi posse, nunc videamus equid alterum philosophorum causis euaciet. Aristoteles libro de generatione quinto ait, albedinem ex imbecillitate prouenire, & ideo in pueroru m ocolis conspicitur; partes enim nuper natæ imbecilles sunt, postea vero in suos colores, in quos futuræ sunt, mutātur & nos in nostris Physiognomonicis probauimus albos oculos

albos oculos imbecillitatem, & humiditatem notare. Idemq; ait. Animantes cunctæ, quæ siue imbecillitatis causa, siue cæco naturæ vitio præcoci, paruoq; victu substentantur, candidę proueniunt, sic lepus candidus inuenitur, ceruus, & vrsus, & in auibus coturnix, hirundo, & perdix, præsertim quum statim à primis vitæ rudimentis imbecillitatem retulerint. Theophrastus in libro causarum ait, infirmiora, fragilioraq; alba sunt omnia, quàm nigra, tùm in animalibus, tùm in plantis. Aristoteles etiam libello de coloribus ex humiditate albedinem prouenire dixit, argumento quod rosę folia, & fructus punicæ initio alba sunt, postremo exsuccus concoctione mutantur in puniceũ, & halurgum colorem. Frondium vngues semper albescunt, vbi suæ cohærent ori gini, quia ibi humiditas ex alimenti sugestione abundat, minusq; ibi sol concoquit, sed extrema foliorũ coloratiora, quia ibi & minus humoris, & plus concoctionis, quia magis Soli, ambientiq; aeri exposita sunt. Debilis calor albã reddit vrinam, & indigestã. Auerroes in Colliget albedinem fieri dicit ex admistione aquearum partium cum terrestribus, quando est in rebus humidis significat complexionem humidam, & frigidam: sed albedo pulchra in hominibus prouenit ex admistione terrestrium partiũ cum aere, & significat coloris temperantiã, vt diximus. Albertus addit, quando cum albedine perspicuitas adest in aqueo humido, parum terræ est, nisi quantum ad terminationem humidi perspicui sufficiat, vbi verò diuersitas, plus terræ. Exempla in plantis afferamus aliqua. Cucurbita flore albo est, & frigida & humida ex Galeno est. Alsines essentię aqueę refrigerans, humectansq;. Fungi albi toti: maxima frigiditate, humiditateq; deleteriæ facultatis. In Polygono aquea frigiditas, nympheam humectare, & refrigerare diximus. Cerasa flore albo frigida, humidaq;, sic pyra, malaq;. Rosæ albæ minus quam rubeę calidæ, ob in eis ad oculorum inflammationes vtimur. Ocymum & coriannum frigida dixit. Dioscorides Gramen ex Simeone Setis humectans, refrigeransq; & similia. Animalia alba diximus humida, frigidaq;, excrementisq; plena: vt de ansere, cycno, struthiocamelo, & similibus.

QVAE RVBRI COLORIS SVNT, CONTINVO ESV SANguinem augent. Cap. XVIIII.

VCCEDVNT rubra, & quæ de alijs diximus, de ijs dicemus, continuo esu augent sanguinem. Exempla Rubescit aliquantulum foris lactuca cõmunis, dum adolescit: sed cyprijgeneris ex albo rubicunda est: vidimus quæ tota sanguineo succo madebat, cæciliana fusci, veluti purpurei coloris ex Columella. Clamant Medicorum scholæ continuo vsu, esuue hoc olus copiosum gignere sanguinem, quod nulli olerum Natura cõparatũ est: & sunt qui vitio vertant eius vsum, eoq; nomine damnent, contra quos Galenus inuehitur, quod à veritate planè deficiant, nam aliqua olera pauciffimum sanguinem & eũ quidem vitiosum parere, lactuca sola multum, & non improbum, & omni ex parte laudabilẽ progignere. Vinum sanguinei coloris est, merum ac sincerum moderate potũ sanguinem gignit, vires alit, venas replet, facileq; in membra distribuitur. alia exempla non suppetunt.

QVAE SANGVINEO SVCCO MADENT, AD SANGVINIS purgationem valere. Cap. XX.

T si sanguinis non purgetur; quum ipse sit, qui ab alijs humoribus ex purgetur, quæ tamen sanguineo succo prædita sunt, ad quasdam pur gationes valere multis experimentis comprobabimus, & ad alia quoq; sanguinis medicamenta: qui color tùm in floribus, tùm radicibus, succo, vel alijs partibus. Rosę flos flagrantissimi, & fragrantissimi coloris, odorisuè à se initium sumi poscit; eius succus adeò verè, & merè sanguineus

guinem ementitur, vt Græci finxerint ante candidam fuisse, & ex vulnerato Veneris pede, nullo munito sandalio, dum per rosæ frutices præproperè ferretur, ex profuso cruore adrubuisse: sanguinem à bili expurgare Mesues dixit, quod eius stamina sint crocea. Colos eius chymistico magisterio elicitur, qui verè sanguinem repræsentat, mirè ad eundem effectum efficax. In Rhabarbari radicibus subrubentes partes conspiciuntur: Mesues etiam sanguinem clarificare, atque omni ex parte cohibere occulta ratione dixit. Vinum rubrum putridum sanguinē expurgat potum, exhilatatoque sanguine rubrum faciei colorem conciliat. Inest & cerasis sanguineus succus, sanguinem is expurgat, ob id qui eis vescuntur, cutis colore nitent. Allium in aruis sponte nascens in summo proceri caulis purpureos flores ostentat, colore & forma conspicuos, ac membrana ambiens spicas rubescit: corpus in meliorem colorem mutat, sanguinem emaculando. Tilia fructu lentisci sanguineo. Folia pota sanguinem detrahunt. Centaurium minus flore purpureo, cruentato: infuso eius decocto trahit sanguinem. Crocodilion sanguineo scapo, feruefacto & poto sanguinem copiosum per nares pellit. Sunt & rubra lilia, quarum radices cum mulso potæ, inutilem sanguinem ex aluo trahunt.

RVBRAS PLANTARVM PARTES, ET LAPIDEVM ESSE *etiam vulnerarias.* Cap. XXI.

ADEM rubra, vel sanguinei coloris, ad compescendum sanguinem valent, & ob id à chyrurgis vulnerariæ dictæ, quod vulneribus adhibeantur. Quorum exempla erunt hæc. Mori fructus sanguineus est, vescentiū labra & manus cruentant, & veluti sanguinea tabe polluunt: immaturus rufescit, & tunc præcipue sanguinem astringit, maturus nigrescit, & tunc soluit aluum: tunc præcipuè sanguinem reprimit, quum illius præcipuè similitudinem gerat. Mira produnt de eo: si priusquàm in folia exeat, sinistra decerpi iubētur futura poma, (ricinos Græci vocant) bi terram si non attigere, sanguinem sistunt adalligati, siue ex vulnere fluat, siue ore, siue naribus, hemorrhoidis: ad hoc seruantur repositi. Idem præstare & ramus dicitur, Luna plena defractus, incipiens fructum habere. Si terram non attigerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam mensium, ex Plinio. Rubus fructu morum imitatur, fœminarum profluuia cohibet. Galenus vulnera glutinare, dysenterias, ventris profluuia, sanguinis expuitiones sanare dixit. Sic & rubus idæus. Malum granatum punicei coloris est, fructus & flos sanguinem excreantibus, fœmineis vuluæ fluxionibus laborantibus subuenire. Cytbiniq; sanguinolēta glutinant ex Dioscoride. Flores, qui Creta & Cypro aduehuntur, quibus rubicundiore colore flagrant, cæteris ad eadem præstantiores sunt. Cisthus flore rosaceo, colore mali punicæ, sic & bippocisthus subruffa, sanguinem excreantibus, fœminarumq; profluuijs illitu potuue prodest. Polygonos siue sanguinaria cruentis exulcerationibus, & fœminarū mensibus valet, ex Dioscoride. Galenus cruentorum vulnerum glutinatorium dicit, & manantem sanguinem sistere, & mas qui flore puniceo, valentior est fœmina, quæ alterius coloris flore insignitur. Lysimachia altera flore rufi coloris nitet, vulneraria est, & ad sanguineos fluxus, & excretiones valet. Bistorta rubro flore, vel subpurpureo, radice subrufescente, itemq; folio inferna parte. Si fœminæ decocto insideant, aut pubi illinatur, menstruas reiectiones compescit, & in iecta glutinat. Stillatitia minoris aqua epota ad sanguineam resudationem bepàricam pollet. Amaranthus purpurea spica verius quàm flore, sed qua nihil aspectu gratius, aut iucundius conspici queat, nam tyrias purpuras flammeo suo nitore vincit: vsu mēsium abundantiam cohibere, & cruentas expuitiones neutericorum experimento cōstat. Syderitis tertia purpureo flore est; recenti vulneri apposita sanguinem supprimit. Rhus, quæ erythros appellatur: nomen huic fecit coccineus acinulorū color: fœmina-

rum abundantiam sistit, ex Plinio. Fraga puniceo succo turgent, vulneta sanant, & dysenterias cohibent. Corni baccæ per maturitatem rubescunt, dysenteris valent, & muliebrium mensium excrescentijs, & albæ baccæ ad alba profluuia. Cerasa, quæ *amarendulas* dicimus, diluto sanguinis rubore prædita, sanguini profluenti medentur. Oxyacantha rubras fert baccas: ad menstrua. Eiusdem speciei aronia, siue *azarolus* dicta, etiã ad dysentetias valet: Myrti fructus & liber rubei: sanguineis excretionibus & mensibus opitulantur, & præcipuè punicei coloris species illa, & non atra. Lentisci bacculæ rubescunt: aduersus sanguinis reiectiones, & dysenterias. Terebinthi fructus eiusdem coloris: & facultatis. Infectoriũ granum, quod ex coccifera ilice nascitur, miniato cruore rutilat: Dioscorides ad vulnera commendauit. Tragium semine rufo: fœminarum profluuijs medetur. Balsamina vulgaris fructu interius purpureæ phenicéæ, ad glutinanda vulnera, ad sistendum hæmotroidas, & sedis sanguinem præcipuę dotis. Pœonię grana rubra: cum vino austero pota menses sistunt. Xyris semine, & radice rubris, ad vulnera & capitis fractiones, Centaurium minus subtufescenti radice: ad sanguinis eruptiones, & menses: vis in vulneribus tanta, vt cohærescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Hac Chiton cutatus dicitur, quum Herculis excepti hospicio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, ex Plinio. Symphitum petreum radice subruffa, ad dysenterias, & rubra fœminarum profluuia, & recentia vulnera conglutinanda. Anchusæ radices manus sanguineo colore inficiunt: profluuijs mederi Galenus ait: Lycopsis eiusdem speciei & radicis: vulneraria est, ex Dioscoride. Potentilla radice nititur exterius perpurascente: dysenterijs, & vuluarum profluuijs pota, illitaùe auxiliatur. *Pirola* vocata radice exigua, subruffa: vulnerarijs potionibus, & vulneribus ferruminandis pręstat. Virga aurea radice supernè rubella, caule etiam leniter rubescente; sistendi sanguini, & cogẽdis vulneribus laudatut. Totmẽtilla radice rubei coloris, cauliculis subrubentibus: comprimit menses, & sanguinem è vulneribus manantem, dysenterias tollit, & vulnera glutinat potu hausta. Sympbonam, quam alij cromphenam, Plinius repręsentat alternis viridibus, roseisq; pet caulem folijs; eamq; in posca sanguinem reijcientibus mederi. Milium indicum florem rubris paniculis inuolutum habet, radicem etiam rubtam: fœminarũ profluuia sistit. Bliti folia adeò rubescunr, vt coccineo rubore infecta videantur: Hippoctates mestrua sisti eo cibo protulit, ex Plinio. Hydropiper, siue *persicaria* in folijs sanguineis atras maculas habet: vulneribus sanandis mirę virtutis. Pratense trifolium vatiatis guttulis, foliorum maculis in altero rubeis, in altero albidis, quorum ope vnum ad rubra, altetum ad alba fœminarum profluuia experti sumus. Hypericum, ascyrum, androsemum, & coris folia habent, & flores, qui digitis pressi, manus atro cruore inficiunt: ad vulnerum balsama valent. Est & beta tota rubra, folijs & radice; constringentem facultatem habet, vnde non vana coniectura ad vulnera valere iudico. Pimpinellæ species sanguisorba dicta, rubenti caule exit: muliebribus profluuijs efficacissimè prodest, dysenterijs, & capitis vulneribus. Oxalidis cauliculi, & frondes adrubescunt, fœminarum menses sistunt. Rubello caule consurgit *solidago saracenica* dicta, solidaginis nomen indepta; quod claudere, & solidare vulnerum labra queat, & vulnerarijs medicamentis admisceatur. Equiseti cauliculi rubẽtes sunt: sanguinem è naribus erumpentẽ stringit succus, prodest dysenterijs, & vulneribus conglutinandis. Aspalathus, siue santalum rubrum; sanguinis fluxiones cohibet ex Auicenna. Agallochum, siue lignum aloes, tubescens; adstingens est. Quercus lignum rubris per totum venis distinguitur, ob id robussenum nomen inditum, pro rubore ex Festo, quod vbiq, rubras venas habeat: ad vulnerum profluuia, sanguinis excrementa, & dysenterias valet, eius folia glutinant vsq; adeò, vt Galenus vulneri inflicto apposuisset, quum non aliud ad manus medicamen haberet, terendo folia lęui petra, & vulneri apponendo. Caphura ex atboris corticibus exudans, maculis inter initia rubentibus, postmodum vi caloris excocta, vel ignium vi candescit: erumpentem sanguinem compescit, eumq, cogit. Iuncus

cus

cus odoratus rubente scapo, fragmenta eius in purpuram vergunt: cuius flos sanguinis reiectiones supprimit. Hęmatites sanguinei coloris: mulierum fluxiones, & sanguinis reiectiones cohibet. Cinnabari Dioscorides hæmatitis lapidis parem vim tribuit. Rubrica sinopica ad iocinoris imaginem vergit: vulnetarijs emplastris admisceri solet, daturq; iocinoris vitio laborantibus. Rubrica fabrilis colore inferior, & viribus. Corallium cōtra sanguinis reiectiones magnopere efficax. Coroneolus lapis sanguinem quocunq; mēbro fluentem sistit, & fœminarum præcipuè fluxus. Heliotropio nomen inditum, quod Soli subiecta sub aqua, sanguineum Solem reddat: sanguinis fluxum astringit. Sarda rubei coloris: ad sistendum sanguinem valet. Stibium, & chalcanthum si comburantur, sanguinei coloris euadunt, erumpentem sanguinem è cerebri vena, & è pectore mirabiliter cohibere nouimus, sic & de alijs, ne longiores simus.

QVID RVBEVS COLOR NATVRALITER SIGNIFICET. Cap. XXII.

VNC perscrutandum ecquid naturaliter ex manifestis qualitatibus rubeus color portenit demonstrare. Auerroes rubrum colorem caliditatem demonstrare dixit, propter ignem, qui in eo conspicitur. Albertus non infelix Philosophus, rubeum colorem ex aqua lucida & terra subtili incensa fumosa supernatante causari, quæ aquam & terram in rubeum conuertit. Mihi autem videtur rubeum colorem ex nimia terra fieri, est enim candidus color inter colores pellucidissimus, & rubeus tenebrosus valdè, ob terreas partes, ob id colores rubri omnes stiptici sunt, vt in rubeo vino videre est: fructus qui nigri futuri sunt, maturescentes rubescunt, & acerbi sunt, vltimam verò maturitatē consequuntur, & maximè concocti nigrescunt, vt in cerasis, moris, punicis, oleis, vuis, myrtis, cęterisq; videre est. Rosæ, leucoia, & garyophylli flores neglecti, vel in aridis locis consiti, rubescunt: nimia siccitate, in cultis verò rigatione, & frequentatione humescentes nigrescunt. Rosa rubea, & humida calidaq; ex Galeno. Lychnis calida siccaq; sic nerium ex Auicenna, Aspalathus, siue santalum calidum, siccumq; papaueris syluestris flores etiam calidi sunt, & si Medici omnes frigidos dicant: dilatationibus in sua loca.

QVOD MISTI PLANTARVM COLORES MISTOS HVMORES trahant. Cap. XXIII.

IXIMVS emaculatos plantarum colores, qui simplices nostri corporis humores trahebant, nunc multorū colorum petulātiam experiamur. Theophrastus dicit flores alios vnicolores, alios bicolores, alios versicolores esse. Aristoteles libro de coloribus ait, florum pars vna rubet, altera punicat, altera candicat, vel purpura relucet, vnde liquet flores speciè versicolores notari. Cuius ratio est, quod pars altera concocta magis, altera minus, vel quod diuersis in partibus humor talis, vel varius exiitat. Sed cur in floribus maior colorum petulantia, quàm in folijs, vel fructibus, docet idem Problematum libro, de linguæ coloribus loquens, quòd tot in ea colores omnes conspiciūtur, quot in cute, quod prætenui cuticula cōtegatur, vt vel minima in ea varietas deprehendi possit: quum subtilissimæ plantarum partes, & maximè perspicuæ in floribus perspiciantur. Sed colores, qui alijs coloribus inficiuntur in floribus, vel folijs, varias virtutes, & vitia ostendunt, & priorum rationem sequūtur. Flos bicolor vtriusq; virtutis compos est, & sic versicolores variorum: vnde accidit, vt eadem planta varias, & inter se pugnantes qualitates habeat, quod ex varijs, & aduer.

aduersantibus humoribus constet. Mastiche abstergit, digerit, & firmat, acetum frigefacit & calefacit, & contrariæ illis vires sunt, quoniam eorum indiuiduæ particulæ per appositionem, non per confusionem coeunt, vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concrescit, sed per coniunctionem, contactumq́. consistit: ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundiq́; inuicem recusantes existimasse absurdum non est. Vt Alexander notat. In humana Physiognomonia dicebamus homines, qui varijs coloribus conspicuos oculos habent, varijs moribus constare, & plerunq; dolosos & reptobos esse, quorum familiaritatem fugiendam dicebamus: sic plantas variorum colorum commistu insignitas, varia & plerunq; inter se aduersantes qualitates habere, nec ijs fidendum: sed maxima per scrutatione deliberandum. Idem de animalibus, gemmis, & lapidibus dicendum, quorum eadem causa & natura: ob id non simplices humores purgant, qnum non simplices colores plantis insint, sed variorum discrimina promiscuè coniuncta. Et queadmodum nostri corporis humores in alios concoctione transeunt, vt bilis in choleram, sic & lutei flores vetustate, vel cultu in croceos, russos, vel purpureos abeunt. Exempla erunt. Si flores sunt albi, luteiq;, hi pituitam simul & bilem purgant. Anthemidi flores circumcandidi radiantur, luteum glomerulum ambientes: ex Galeno pituitosis & biliosis febribus medentur. Parthenium flore per ambitum albo, intus melino: bilem & pituitam trahit. Sambucus & ebulus vmbellas gerunt, quæ candidum florem pariunt, in quorum vmbilico flauescunt: vterq; pituitam & bilem euacuat, quia vtrisq; inter se florum cognatio. Arbor vulgò *frangula* dicta, flores edit albos, sed lignum interius croceo colore flauescit; & pituitam expurgat. Sunt & radices albæ, atræq; quum ater in floribus difficilè reperiatur, quæ pitnitam & melancholiam expurgant, vt mandragora fœmina, quę radice nititur foris nigra, intus alba: per vomitum pituitā, atrāq; bilem extrahit. Apios radicem habet, cuius corpus intus candidum, extra corticem nigrum: vomitione bilem, & pituitam extrahit. Sunt quæ bilem, & sanguinem expurgāt, vtpote rhabarbarum: radix foris nigra, refescens intus, & glaucescens cum aliqua albedine: Mesues dicit deijcere modo bilem, sed pituitam, & sanguinem clarificare. Casia crocea rubraq; est: à bili expurgat, bilem secum trahens. Itis ex multiplici colorum mistura non inuenusta constat, vt qui in diuersis plantis conspiciuntur, in vnius flore spectanda venit: nam amœno flauo, purpureo constat & albo: & præcipuè pituitam & bilem extrahens, hæmorrhoidibus & lexcentis alijs medicamentis valet. Dioscorides magni ad omnia vsus dixit. Sic etiam rosa, lilium, aster atticus, & capparis flores ex multis constantibus habent, & diuersis qualitatibus constant, etiam inter se pugnantibus Sup petit admirabile quodam de coloribus dicere, subinde se mutantibus, quos indulgens Natura hominum saluti satagens, clementissimè demonstrat. Noxij enim fungi si discet pantur, paruo temporis momento colores variant: nam primo albi, subinde virescunt diluto virore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro, vt verè horrorem incutiāt, qui colores omnes conspiciuntur in eorum faciebus, qui veneno fungorum, vel laqueo strangulati sunt, quæ colorum varietas in innoxijs non conspicitur. Monstratq́ nunquam satis laudata Natura idē in tripolio, quippe ter in die colores mutat, manè candidos, meridiè purpureos, serò puniceos ostentat, & præcipuè contra venena valet: nam qui veneno necātur, ex pallido purpurei, puniceiq́ cōspiciuntur. Eadem in animalibus videre est, vt in testudine aquatica versicolori, gallinis, & alijs. In animalibus & lapidibus quot colores, tot virtutes, & species nocendi. Serpens multis & varijs distinctus maculis, tot habet nocendi species, quot colores distinctos, ex Arnaldo. Et Salamandræ morsus tot Medicis opus habet, quot distinguitur maculis. O opalus gemma tot virtutes habet, quot colores.

LACTUOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD LAC valent. Cap. XXIIII.

T si sanguis superabundat, & non putrescit, vt in superioribus, lac, sperma, & menstruum generat, quorum alterum generationi, al terum generatis inseruit. Dicemus primò de lacte. Plantæ enim lactuosæ, vel quæ lactis similitudinem gerunt lac generant, facilior enim fit transitus in simile, quàm in dissimile. Lactucæ nomenclatio à lacte est, quod plus ei lactis, quam multis infit: Vescẽtibus ea mulieribus lac auget. Sonchus exiguum lac illato vulne re collachrymat, lactucæ similis, nisi spinosus esset: caulis decoctus lactis abundantiam nutricibus subministrat: vtilissimus ijs, quæ lac sibi coire sentiant, ex Plinio. Est tasone olus syluestre cum lacte multo: cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis vbertatem præstat, inquit Plinius. Altheæ radici aqua addita, addẽ fari sub dio, atq; lactescere dicit Plinius & mammarum vitijs occurrere. Acquè nota la naria, *lactoris* vulgò, est plena lactis, ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit, ex Plinio. Bryoniæ radix lactat: lactis abundantiam faciunt cauliculi coctū cum tritico, potuq;. Tragum habet quid lacteum, gummi simile: in lactis defectū mammas replet, eisq; vnicè medetur. Sunt & hærbæ, quæ supra folia maculas habent, hoc insigne à Natura donatæ, vt lacti valere demonstrentur. Carduus lacteus, folijs prægrandibus: lacteas incisuras in folio habet, & quasi lacteas maculas: plebecula mulierculārum copiam lactis illius esu prouocat. Est & cetinthe, lycopsis, borago, & similes, quæ lacteas stillas habent, sed adhuc inexpertæ virtutis. Sunt & quæ trita, commanducata; lacteum suc cum ostendunt, vt cytisus lactem præstat omnibus animantibus, & si à scriptoribus rei medicæ non scribatur, à studiosis agricolationis, & pastoribus non ignotatur, vt à Columella, & alijs habetur. Glaux eiusdem speciei: ad reuocandam valet exhausti lactis vbertatem: ob id Græci eugalacton vocant, ex Plinio. Eiusdẽ speciei poligala, cuius nomen à lacte. Nigellæ semen commanducatum, lactis speciem præbet: quo mulieres albidam, & lacteam faciem reddunt: omnibus diebus sumptum lac mulieribus auget. Eodem modo cicer vberibus lac auget. Sic granum & hordeum lactescunt, vt ex amylo, & ptisana lac abundè suppeditatur. Amygdalæ, auellanæ & legumina, vt fabæ ex Auicenna lac generant, quæ commanducata lactescentia sunt. Sic & animalia quæ multo lacte abundant, scilicet quæ multipara, & multas mammas habent, ad prouocandum, & multiplicandum lac valent. Querit Aristoteles Problematum libro, cur capris & ouibus plurimum sit lactis, proportione sui corporis? inquiens, quod maioribus animalibus alimenti copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se confert; ouibus autem & capris, quantum in excrementum excrescit, omne in lac transit, vel quod plu ra gignunt, quàm quę magno sunt corpore, itaq; plus attrahunt excrementi propter corporis imbecillitatem redundat, lac autem excremento consistere certum est. Auicenna inquit. Quidam dixerunt, quod comedere vbera propriè ouium, & caprarum cum lacte, quod in eis continetur, valdè est vtile ad hoc, propter illud, quod in eis existit, ex similitudine, aut propter proprietatem, quòd est in eis. Præterea caprinus, vel ouillus caseus maximè lac auget. Multipara est sus, & suos partus perfectè edit, & alit: numerus fœcunditatis ad vicenos, qua nil Natura fœcundius genuit. Sus Aeneæ triginta porcos pepererat. Lacte suis poto cum mulso, adiuuatur partus mulierum, pro se verò potum, deficientia vbera puerperarum replet, ex Plinio. Vacca abundat lacte: vaccinus caseus datus nutricibus auget earum lac, sic butyrum, ex Auicenna. Sunt & lapides lactei, vel lacteis guttis insigniti, qui lac nutricibus adaugent, vt galactites, ex Dioscoride, & alij.

LACTVOSAS PLANTAS, ET SPERMATICA ANIMAlia sperma generare. Cap. XXV.

ICVNT vt etiam sperma vtile excrementum sanguinis esse, lac in plantis quia etiam spermatis similitudinem gerit, sperma etiam generat. Exēpla dabimus. Nomen commune tithymalis factum à lacteo succo, quo turgent, & tithymalis proniores ad Venerem fieri homines dixit Plinius. Papauer lactuosum est, & sperma auget, ex Auicenna. Dens leonis ijs confert, quibus Venus effluit. Iasone ēmarcescentes coitus stimulat, ex Plinio, sic & lactuosa dracunculi radix. Fructus commanducari, qui lac monstrant, ad lacteum sperma generandum valent. Amigdalæ ad resipiendas vires, & ad Venerem roborandā præstat, ex Galeno. Pinei nuclei lactuosi; & ad sperma augendum plurimum commendantur. Pistacea commanducata ad eadem. Thrasi radiculæ Veneris incentiuæ. Legumina eundē præstant vsum. Cicer copiosum semē generat, cuius grana admissarijs equis exhibent, vt & cytisus. Ficus lactuosa, & ad Venerem valet. Ex oriza lactuosus cremor elicitur sperma generans. Phasioli, & lac omne haustum ad idem valent.

SEROSOS PLANTAE HVMORES SERVM PVRGARE. Cap. XXVI.

T si sanguis in venis non superabundat, sed ab eis excernitur, vt in excremētum abeat, nascitur icor, siue serum, vrina, & sudor. Lac, inquit Dioscorides, serum continet, quod vbi discesserit à lacte, multò potentius ad purgationes redditur. Plantæ lactuosæ sunt etiam serosæ, lac postquam extractum est, si remorabitur paulisper, seperabitur serum: ob id valdè serosos corporis humores excernit. Auicenna ait. Serum, siue aquositas est solutiua, abstersiua, & subtiliatiua. Tithymali omnes lactuosi sunt, vt diximus. Mesues aquam intercutem validissimè extrahere dixit. Lathyris frutex copia lactis tuget: grana in aqua pota, hydropicos sanant, aquam ex aluo trahunt cum vehementia. Eiusdem speciei, & vis Pityusa, peplus, & peplis. Ficum lac soluit aluum: hydropicis prosunt illitu. Mori radicis cortex lactat, soluit, purgatq; aluum. Sycomorus vtriusq; naturæ particeps, & formæ, vtriusque vires habet: scalpitur vnguibus ferreis, aliter non maturescit, per singulas æstates multo lacte abundante: potentia inter ficum & morum media. Cucurbitæ succus lactuosus, Græci volunt earum cibo vētrem læuigari. Marina brassica vulnerata candidum liquórem dimittit: in cibo decocta vehementissimè cit aluum. Lactucæ nomen à lacte, quo manat, si eius lac potui detur, extrahit ex aluo chimum aquosum, ex Auicenna: eadem satiua & syluestris hydropicis à Grateua commendantur. Hieracio candidus, siue lacteus succus, carpitur per messes inciso caule. Succus in posca potus aluum purgat, hydropicis Crateuas propinat. Hippophaes radicem habet lacteo succo scatentem, qui aquam deijcit. Chamelęa lacte manat, aquas per aluum detrahit.

PLANTAE LAC COGENTES, ET HVMANVM SEMEN coagulant, & lac dissoluentes, conceptum disperdunt & contra venena valent. Cap. XXVII.

OSTQVAM in lactis mentionem incidimus, non ab re fuerit eas plantas, & animalia enumerare, quę lac cogendi vim habent, non quod nobis lac coagulare curæ sit, sed quæ id efficiūnt, & humanum semē coagulare possunt, quod lactis similitudinem gèrit, vt generationi nobis prodesse possint: sic quæ lac eliquant, eisdem lac non coagulari: Vnde à nobis fugiendæ, vt semen dissoluentes, & geniturā irritam reddētes.

Multis enim modis diuina phronea ad generationem propagandam vias referauit, similitudines ostendendo. Ad exempla hæc venient. Carduus spinosus est, radicem habet, quæ durescens lacteum succum emittit, qui coaguli modo lac cogit. Idem etiam prolificum semen auget. Eiusdem speciei cnicus, cuius semen lac cogit. Spinæ albæ flore rura, & pastores vtuntur in cogendo lacte, & in caseum spissando. Ficus, & multo valentiùs caprificus suo lacte lac in caseum cogit: diximus iam ad muliebria, & ad conceptus valere. Galion nomen inuenit ex eo, quod flores eius vi spissandi, lac coagulet, valetq; idem ad Venerem protitandam, & ad conceptum. Balsami vis coagulandi lac est, vnde eius probatio est, si lac coagulet, quod quidem adulteratum non facit, immò & in aqua proiectum lactescit; ob id vuluis inditum, vel subditum iis mulieribus, quæ concipere desierant, restibilem adferre fœcunditatem dicunt. Lepus solus ex iis, quibus pedes multifidi, coagulum habet, ex Polluce: fitq; ex eo coagulum, quoniam herbam lactei succi pascitur: suo coagulo omne lac cogitur. Coagulum leporis post mẽstruas purgationes appositum vuluæ (pessi instar) cum butyro, præstat mulieribus, vt concipiant, ex Dioscoride: & leporis coagulum ad dragmas quatuor in potione datum vini, fœminæ de fœmineo, & masculo de masculino, & mox faciat coitum, post abstineat se, statim concipit, ex Sexto. Contra verò, quæ lac dissoluunt, coactumq; fluidum reddunt, sperma irritum faciunt, & genituram perdunt: nam in vtero vbi semen à calore naturali, aut virtute formatiua, veluti in coagulum densari oportet, si id, vel externa aliqua vi citiùs, aut aliter quàm oporteat fieri omnino prohibeatur, conceptus & fœtus formatio impeditur, quod si ex subditis pessis, vel illita viri glande ex medicamentosa quapiam vi, seminis natura perturbatur, illud, vt par erat, coagulari non poterit, sed fluidum, aut densum, vel malè dispositum reddetur. Menthæ folia in lac demersa coire, densariq; illud prohibent, Dioscoride teste, & mammillis etiam applicata, in quibus lac densatur in grumos, dissoluit illud ex Aetio. Vnde mulieribus ante coitum genitalibus, pessi modo, apposita, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride, quorũ multa apud authores videre poteris. Sed id duximus præmonendum, quod eadem, quæ lac condensant, illum et dissoluunt, vbi coagulatum fuerit: ob id tempus animaduertendũ, in quo propinentur, nam post immissum semen, & coagulatum, si vuluæ admiseris, dissoluit, ante verò coagulat. Hinnuli coagulum laudatissimum est, ex Aristotele, ad lac cogẽdum, idem ad coactũ dissoluendum. Idq; priuatim triduo à purgationibus admotum vtero, partus spem intercipit, ex Dioscoride, ita coagulatum semen dispendit. Canabino semini tanta vis coagulandi inest, vt aqua infusa eam coagulet, sed largius sumptũ à viro, genituram illius extinguit: at si modus adsit, vt diximus, conceptui opem afferre potest. Sal modice comestus, conceptionem adiuuat, sed multùm coagulari semen prohibet, vt lac. Sal etiam ouibus sparsus, sed mediocriter, lac auget, Venerem protitat, & fœcunditatem adiuuat, multùm verò steriles redidit, quod coagulatum dissoluat. Præterea quæ lac in ventriculo, vel tauri sanguinem coagulatum fluidum faciunt, eadem contra conceptum valent Vt calaminthæ folia, laser, sal, acetum, lixiuium brassicæ semen, grossi lacteo succo turgentes, piper & reliqua. Ob id brassicæ flos in pessu subditus vuluæ post conceptionem, conceptum vitiat, & sic de reliquis imaginandum: sat sit hæc attigisse. Nec ab re fuerit aliqua addere, quæ nunc in mentem subeunt, quòd animalia venenosa, quæ virus in lactis formam eiaculantur, vel lac resudant, eisdem lactuosis herbis morsus sanari posse, vel virulentum lac dissoluendo, vel coagulando. Salamandra percussa, lactea sanie manat, irritata lac euomit, ex Agricola: remedio sunt nuclei pinei, ex Dioscoride & Aegineta, lac recens, & præcipuè bubulũ, ex Dioscoride: scammonium, cuius succus non vacat lacte, nam lingua tactum lactescit. Rubeta è compressis tuberculis, quibus dorsum exasperatur, lac exudat: valet ad eius venenum leporis coagulũ, lac humanũ, balsamũ, laser, papauer, & ea, quibus lac cogi diximus. Lacertæ aquaticæ è vulneribus lactea virosa sanies defluit, vt in salamandra, eodem modo venenosa,

nosa, eisdemq; remedijs occutritur. Quum cauda ferit scorpio, venenum ab eo lacteũ fundi Appollodorus autbor est, ex Plinio, cuius morsui lactuosa omnia auxiliantur, lac sylvestris lactucæ, & satiuæ, opiũ ex lactescentibus papaueribus. Cnico coagulari laç diximus, constat à scorpione percussos, quandiu teneant eam herbam, non sentire cruciatũ. Sonchus, laser, alica ex lactescente zea, oryza, & trago. Sic ficus, caprificus, tithymali, & cætera..

SANGVINEAE PLANTAE ETIAM MENSTRVA MOVENT. Cap. XXVIII.

S T & sanguis menstruus ex superexcrescenti humore, sed vtili generationi, quo alatur infans in vtero matris. Nunc & sanguinea alio modo mensium sanguinem mouent, alliciuntq;. Rubia radice & semine rubris, ab infectoribus colitur, quod ea lanæ, & pelles inficiantur: radix, semenq; trahũt mẽstrua. Est & cicer rusum, candido validius, mẽses trahit. Ruscus baccas rubras, vel sanguineas affert: mulierum purgationi valet. Cassia coralli æmula, cinnamomum ruffum, menses trahunt. Lauri fructus sanguineus, & oleæ: lachryma ethiopicæ cit menses. Hæderæ corybi rubri; triti, & subditi menses mouent. Cyclaminus purpureis, vel colossinis floribus, menses potu, appositu'ue ciet. Anemones phœniceo flore: menstrua mouet. Radix centaurij maioris rubescit: menses extrahit. Phillyrea fructu rubro, cit menses. Pastinacæ radix adèo rufa, vt sanguineo succo madeat: menstrua mouet. Leucoium vnum purpurei floris, menstrua expellit. Pœoniæ grana rubra, ciet menses, Hyperici flos digitis tritus sanguineum succũ remittit, qua ratione androsęmum dictum, mẽstrua appositum pellit. Hæc omnia ex Dioscoride. Iuniperi baccæ rufæ, quarum oleum ciet menses. Semen ari coccineum, vt coralli modo rufescat, seminis dragmæ duæ ad menses duccodos valent, & alia infinita. Nunc animalia videamus, quæ menstruis abundant, & ad euocanda menstrua valent, & quæ careant, sistant. Vaccæ purgantur menstruis, mensura quidem amplius, quàm oues, & capræ, in regionibus calidis quinto quoq; mense apparent, ex Aristotele: ob id taurinum fel mulierum purgationem adiuuat, lana succida appositum. Olympias Thebana addit œsypum, nitrum, ex Plinio. Oui, & capræ menses indicantur tempore coitus, quod idem post coitum, etiam fit ad tempus, mox desistit, donec parturiant, tum denuo indicantur, à partu purgatio abundè sequitur, ex Aristotele: œsypum menses euocat, ex Dioscoride. Ceruæ à partu pituiroso quodam humore purgantur: pessum ex medulla ceruina mensibus euocandis commendatur ab Agricola. Equa menstruosa non est, immò minimum inter quadrupedes emittere solet: vacat ad modum purgamentis in partu, minimumq; emittit sanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, ex Aristotele: equini pili cinere sanguis sistitur, ad omne profluuium imposito, ex Plinio.

CLAVCI SVCCI PLANTAE VRINAM CIENT. Cap. XXVIIII.

R I N A, & sudor excernũtur è sanguine, de vrina nunc dicendum, quã educunt glauci succi stirpes. Horum exempla erunt. Ageratum flore croceo est: vsti nidor vrinam mouet. Abrotano aurei coloris splendescunt corymbi: vrinæ angustijs medetur: Hypericum & coris aurei floris sunt, & vrinas pellunt. Celtica nardus non flore solùm, sed folio flauescit: vehementer vesicam exonerat. Asarina asaro cognata, melinis floribus: copiosè cit vrinam. Crocum & lotium subducit. Idem & crocomagma operatur,

ratur. Sic cucumis satiuus, syluestris, asparagus, crithamon, eruca syluestris, asphodelus luteus, ononis, absinthium, mentha græca, ruta, panax heraclium, & chironium, seseli, anethum, cuminum syluestre, fœniculum satiuum, & syluestre, rosmarinum, cuius semen cachrys vocatur, abies, artemisia, coniza, anthemis, althea, aiuga, heliochryson, corydalis, cytisus, bunium, stœchas citrina, genista ex Mesue, & ruscus, omnes crocato flore insigniuntur, & insigniter vrinam mouent. Sunt & quarũdam fructus, vt cotonea, punica, cicer, lupinus, smilax hortensis, & ammi ex Syria delatum, solanum somnificum fructu in folliculis crocato, cotyledon, acetabulo, vt plurimum glauco. Sic & radices, vt gentiana, & ex Auicenna vrinam pellit: phu, nardus, costus, & vitis nigra: Aspalathum flauo intus ligno. Fauescunt & gummi, vt lentisci, terebinthi, iuniperi, cupressi, & amygdali, lachryma oleæ ethiopicæ, bdellium, succinum, mel & reliqua, quæ piget describere.

ARBORVM LACHRYMAE, ET SVDORES AD LACRYMAS *& sudores nostros valent.* Cap. XXX.

SVNT & in plantis lachrymæ, & sudores, ad lachrymas & sudores nostros defluentes valere compertum est. Thus arboris lachryma est, quæ flagrãtissimis æstibus è prægnanti corporis cortice stillat, cuius fuligo oculorum fluxiones suspendit, hoc exemplo è myrrha, resina, styrace omni demum lachryma colligitur ad easdem vtilitates. Lachryma etiam, quæ ex arbore destillat Aethiopicæ oleæ, stillicidijs minutis mammosa, hebetiores oculos illitu clarificat, cicatrices in ijs, & albugines exterit, eandem guttam nostrates fundunt oleæ, & etiam in oleastro quęrendam. Aqua, quæ ex ouo, dum igni excoquitur, emanat, ad oculorum lachrymas valet. Est etiam tragacanthæ lachryma, quæ vulnerata radice manans concreuit, huius increbuit vsus ad oculorum medicamenta, ad retusas voces, cęterasq; distillationes. Eadem de sudore dicenda. Gummi ex corticis spiraculis prodeunt, sicut ex poris sudores: vt rectè dici possint arborũ sudores. Ferula imo caule vulnerata sagapenum emittit, idq; sudores ciet. Myrrha lachryma arboris in Arabia nascentis, aduersus alarum sudores, & tædia cum liquido alumine illinitur: diuturnas distillationes lenit, & oculorum vlcera complet. Succinũ vt sudor, fluit; & sudores mouet. Smyrnium nomen indeptũ, quòd succũ myrrhæ saporis, & odoris exudet, vt alterum alterius loco cedat: vt myrrha sudores mouet. Anus ficus distillat gummi modo lachrymam, siccaturq;. Ficus sudores mouent: ob id autumno insalubres putantur, quoniam desudantia, huius cibi opera, corpora refrigescunt: caprificus etiam sudores elicit, oleum vetus corpora excalefaciendo sudores discutit. Panax, ferula sui generis, radix autumno, caules messibus inciduntur, in Macedonia succus erumpit sponte, opoponax dicitur, excipitur cum recens erũpit lachryma, siue sudor, cit sudores. Et ferula oleo perunctis sudores mouet.

SALIVOSAS PLANTAS, ET ANIMALIA AD CIENDAM *saliuam valere.* Cap. XXXI.

EST in ore saliua, qua plurimum indigemus in febribus, ad sitim extinguendam, atq; animo volutanti, quæ plantæ, vel animalia saliuã ostendunt, occurrit portulaca, cuius folia propter humoris copiam pinguiuscula sunt, & glutinoso constant succo, & saliuati lentore, ob id, Leontio authore, portulacæ folia linguæ subdita ijs, qui siti excrutiantur, bibendi desiderium restingunt. Ledo folia pinguia in cacumine linguæ similia, largo succo abundantia, semperq; virẽtia: sub lingua ore detenta, refrigerãt, & saliuam

& saliuam gignūt: sic cucumeres & eiusmodi similia, inter animalia limax est, quæ in subterraneis & humidis locis viuit, etiã sine testis: si tãgatur, saliua vel saliuari lentore madida fit: vestigia incessus argenteo colore splendescunt: noctu potius, quàm interdiu vagans: gerit in capite lapidem, limacium dictum, qui linguæ subditus, miram vim obtinet ad ciendam saliuam: quapropter aridis & siticulosis, necnon febrientibus in ore volutari debet.

CARNOSAS PLANTAS CARNOSOS HOMINES REDDERE, & tabidis mederi. Cap. XXXII.

IXIMVS de humoribus, & excrementis, nunc ad partes accedamus, & primo similares, & inter eas à carne. Caro, neruus, & vena, partes tanquam omnium communes, quæ velut stirpium elementa habentur. Caro venam, & neruum intercedit, & interdum cortices, interdum folia constituit. Theophrastus radices alias carnosas dixit, quòd carne constent, vt raphani, rapæ, ari, croci, betæ, hastulæ regiæ, bulbi, scillæ, cepę, gethyj. Distenditurq; caro in latitudinem in betarum foli s, & brassicarum, & tandem oleracea, quæ hortis seruntur, coluntur q; maiori ex parte carnosa folia habent, arte & cultu saginantur, vt homini alendo per accommoda sint. Ex aqua carnes generantur, lacte ossa, ex Plinio. Carnosa hæc quia magni sunt nutrimenti, & facilius in carnem commutantur, ad carnosos homines reddendos valent, & Medici phthisicis, tabidisq; quibus caro eliquata, & tabefacta est propinant ea, sicut pinguia ad macilentos, vt dicemus. Brassica folio carnoso, & caule extumescenti velut rapum, percocta tabidis remedio est. Porrum è bulbaceis, sirecu, vel ipso in cibo phthisicis prodest, ex Plinio. Melopepones carnosi: datur tabidis cremor eius lacteus ex hordeacea ptisana. Ficus fructus carnosa constat pulpa: vlcera carne replet. Plantagini carnosa folia, phthisin sanant, si bibantur. E radice constat albucus, modicis rapis simili: nec alia numerosior, octoginta simul aceruatis sæpe bulbis: mandebatur hic olim cinere tostus, sale & oleo addito, cum ficis quoq, tusa radix præcipua voluptate. Aristarchus eius radicem quoq; prodit exculentam, & odore grato placentem: De fectis corporibus, & tabidis constat bulbos eius cum ptisana decoctos aptissimè mederi, panem ex i, s cum farina subactum saluberrimum esse. Bulbi omnes carnosi sunt, multum alimenti afferunt, & carnem creant. Faba carnoso est admodum folio, & carnem gignit. Fungus non nisi caro est, multumq; præbet alimentum, ex Auicenna. Esculus, & quercus fructu & folio carnoso, glandes multum alunt, & carnem porcis solidam creant, eorumq; fructibus primæ ætatis homines vescebantur, & esculus nomen ab esca traxit: ante enim cerealem frugē, mortalibus è glandibus victus subministrabatur. Inter animalia testudo & cancer demptis corticibus carnosi sunt, & humidi, quum in aquis viuant, & phthisicis medentur. His exemplis alia exquirito.

OSSOSAS PLANTAS OSSIBVS MEDERI. Cap. XXXIII.

VNC de ossosis stirpibus loquemur, scilicet lignosis, nam lignosa pars stirpis ossibus respondet. Est enim lignum in planta, sicut os in carne, illiusq; officio fungitur, vt diximus, quum de similitudine plantæ cum homine loqueremur: Vnde ossosas plantas dicemus, quæ plurimo abūdant ligno, contrarium in superiori diximus: nam quæ carne abundabant, vacabant ligno. Theophrastus radices multas lignosas, & siccas esse dixit coronarijs stirpibus, & longè magis abrotoni, erucę, sed syluestribus magna

ex parte

ex parte. Lignosa & atriplicis radix, bliti, anheti, rumicis, corianni, & omnium lignosissima ocymi, atq; in summam omnium multicaulium. Indigent ossa siccitate in eorum morbis, & sylvestria vrbanis ficciora diximus, quæ in earum aspectu liquido cognoscitur, quum retorrida sint. Ad ossa carne tegenda optima sunt, dicunt Medici, quæ exiccant, & nonnullam habent abstergendi facultatem: nam ad nuda ossa carne superuestienda, vtuntur eis, quæ abstergant simul, & desiccent, nec magnopere calefaciant. Myrrha contorro arbore, duro, & scabro assurgit, vt inquit Theophrastus: nudatis ossibus ipsa medetur. Lignosa arbor vlmus: cuius cortex contusus ad ossa fracta valet, ex Auicenna. Myrtus lignosa arbor, subtili corticè intecta, etiam fracta ossa fouet. Eodem modo lentiscus, cuius foliorum decoctum ad ossa fracta ferruminanda valere testatus est Auicenna. Balsamum fruticosa albor, cytiso, & terebintho persimilis, ex Strabone, ossium squamas detrahere dixit Dioscorides. Aquifolium sylvestris arbor, lignosiq; virgis fruticans, cuius ope infracta ossa ferruminantur. Verbascum lignosis virgis: fractis & luxatis ossibus auxiliatur. Exiccat abrotonum, lauendula, libanotis, & similia, quæ syluestria sunt, sed ad huc iam dudum inexplorata.

NERVOSAS, ET CARTILAGINEAS PLANTAS, ET ANImalia neruis prodesse, & cartilaginibus. Cap. XXXIIII.

ERVVM in plantis dicimus, quod continuum, fissile, prælongúq; spectatur, sed infociabile, germinisq, infœcundum. Theophrastus neruicaules, & neruosas plantas vocauit ferulam, ferulaginem, fœniculum. Esse & neruosas plantas, quarum caulibus vtimur ad restes, funesùe, scilicet flexiles, vimineas, & sequaces, vt linum, canabis, & vrtica. Sunt & plantarum frondes, quæ neruos habent in prona parte, vt manus: alimentum enim per venas, & neruos ijs partibus defertur. Vnde frondium aliæ ex neruo, cortice & carne constant, vt ficus, vitis, aliæ quasi ex neruo tantum, vt harundinis & frumenti. Durissimæ arbores, quibus nerui durissimi. Nerui ex ligno & carne temperati videntur, carne quidem tensiores, aridioresùe, ligno molliores; ijs tota planta peruincitur & roboratur. Sed exempla afferamus aliqua. Poterion Iones neurada vocant, quia neruosa planta: radices dimittit binum, ternumùe cubitorum, neruosas, & firmas: tusæ præcisis neruis, & vulneribus glutinandis illinuntur: illarum quoq; decoctum neruorum affectibus prodest, ex Dioscoride. Maluæ radix neruosissima est, vt rumpi, extirpariq, nequeat: decoctam neruis prodesse dixit Plinius. Huius species althea radice neruosa, durissimaq; ad neruorum rigores Dioscorides optimam prædicauit. Peucedanū ferula caulem mittit fœniculo similem: omnibus in vniuersum neruorum vitijs illitum prodest, & conuulsis. Laserpitium in Syria nascitur, caule ferulaceo, neruorum conuulsionibus opitulatur. Sagapenum ferulaceæ herbæ succus: datur contra neruorum resolutiones, & conuulsis. Euforbium ferula in Lybia: Mesues neruorum infarctus expurgare, & conuulsis prodesse scripsit. Triticum harundinaceo folio, eius farina ad neruorum tensiones valet. Plinius lactis copiam ossa alere scripsit, frugum neruos, aquæ carnes. Ficus frondes habet neruis conspicuas, quarū cinis neruorum vitijs, & conuulsionibus illinitur ex oleo. Vitis neruos super folia extantes habet: vinum neruis prodest, & nocet: nam vino vetere læduntur: & foris adhibito fouentur, & sarmentitius cinis ad neruorum crassitiem valet. Iris harundinaceo folio, & neruoso constat: ad conuulsos valet. Acorum eiusdem speciei & virtutis Lauandula cauliculo constat quatuor neruis per longitudinem præcincto: conuulsis prodest: eodemq; modo iuncus odoratus, galbanum, xyris, libanotis conuulsis prosunt. Canabis neruosus: contractos articulos emollit, ex Plinio. Anethum neruorum doloribus, ex Auicenna. Equisetum consolidat vulnera etiam in neruis, ex

Auicenna

Auicenna, sic & turbit, & albucus valet ad neruos, ex Plinio, qui neruosus, & inextirpabilis. Idem & de animalibus opinandum. Serpenres, & vermes noruosi sunt, vt solùm nerui videantur: serpentes neruorum vitijs auxiliari Dioscorides dixit. Lumbrici contusi & neruis applicari, etiam obrruncatos ferruminare possunt. Taurus neruosum ãnimal, cuius neruis ad glurinum vtuntur: valet ad spasmũ. Et Plinius serpenrum senectus in pelle taurina adalligata, spasmos fieri prohibet, & medulla eorum neruorum conrractiones soluir. Nec obsuerit hæc commonere, quæ neruosa, eriam neruos intendunt in venereis congressibus, vt linum, vrtica, ferula, cephiliones, cardui, gladiolus, & galanga. Eodem modo & cartilaginosæ plantę cartilagini medenrur. Cartilago est flexilis mollities Nararæ prouidentia, ne aliquæ corporis partes frangerentur: rupta nõ solidescit. Plinius cartilagineum herbarum genus vocat, quod tunicis carnosis cõstar, vt cucumis, cucurbita, raphanus, rapa, napus, & pastinaca. Pastinacæ similis hibiscus, quem aliqui molochen agriam vocanr, aliqui pistolochiam. vlceribus cartilagineis, & ossibus fractis medetur ex Plinio.

PLANTAS, ET ANIMALIA VILLOS, VEL CAPILLOS referentia, alopecys mederi. Cap. XXXV.

IMILARIVM vltima capillus erit. Est enim in plantis coma, quæ abhumanæ similitudine nomen emendicauir. Comam vocamus quicquid hilari venustate crinium modo summa ramorum, vel coliculorum exornat. Sæpe flores, vel florum stamina, corymbi & vmbellæ, quum foliatum est cacumen, sua venere comant. Nos capillorum vitijs mederi posse dicimus. Exempla haec erunt.

Politrichon, siue adianron cauliculos affert nigro colore nirenres, exiles, capillorum instar, nomen ab effectu obtinuir, polytrichon, quod mulritudinem capillorum faciar, dicitur & callitrichon, quod nigros & pulcbros capillos reddar: dicitur eriam vulgò *capillus veneris*, quod decoros & venereos reddat: ad defluuia eriam comarum facit. Polytrichon Apuleio herbula est, quæ tenues, exilesq; capillos pro caulibus affert, quorũ defectum radices explenr. Trichomanes ramulis etiam tenuibus & capillaceis: ad eadẽ, vt adianton, valet. Thapsiam folio fœniculaceo, siue capillaceo, cuius succus affrictu alopecias explet. Auicenna testarur par non habere in operiendo capillis capite. Abrotano folia minutim incisa: Galenus vsti cinis ad alopecias accomodari. Fert quercus excrescentiam quandam, quam pilum appellanr: hæc pilula est, comam gerens lanaceam, mollem. Ferr & alreram comigeram pilulam, verno rempore melligeno succo manus inficientem, ex Theophrasto: sed Plinius has pilulas ex adipe vrsino alopecias capillo replere dixit. Sunt & papposi flores, qui in capitulorum verticibus capillata lanugine compacti sunt, & efflorescenribus floribus in pappos abeunr. Carduus fructum afferr celerius canescentem, & abeuntem cum aura: antequam floreat, conrusus & expressus illito succo alopecias emendar. Harundini fastigio senescenre, densius excrescit tomentũ, vt in palustribus per autumnum visitur, paniculum mulri vocanr: arundinum corticũ cinis ex acero inunctus, ad alopeciam illinitur. Sunt & flores, qui summis vmbellarum radijs emicant, rotunda quadam effigie cæsariem effigiantes, vt ferulaceæ plantæ. Laserpitium ferula est: perunctus acero, pipere, & vino alopecias impler, ex Dioscoride. Euforbium item ferulacea planta, & circinatæ rotunditatis vmbellam gerit: & alopeciam capillo replet, ex Auicenna tractatu de alopecia.

CAPILLARES plantæ capillorum formam exprimentes hac tabella curauimus, vt in conspectum venirent. In extremis sedibus adiantum appinximus, in media polytrichon Apulei, infra quercus excrescentiam quandam.

Smyrnium ſylueſtre vmbelliferum: ex eodem ad alopeciam capillo replendam ingeritur. Sic ammoniacum, ſagapenum, & opoponacum vmbelliferæ ferulæ, ex eodem in hyera Logodion ad idem propinantur. Cępæ ſuccus alopeciæ afficatur, quia celeriter pilos auocat, ſic & allium. Statuminoſi flores idem demonſtrant, ſcilicet quibus intus capillacea ſtamina inſunt. Myrti flores vt intus ſtamina continent, ſic & capillos augēt. Olea myrteos flores affert: ad eadem præſtans. *Martagon* defluentes capillos replicat, & lilium, ex Plinio, & nymphea liliaceo flore, laurus & hypericon. Sunt in croco flammea ſtamina, in capilli exilitatem efformata, quæ detracta è medio flore, capillis conferunt. Inſunt & duriori thymo capreoli, cincinni, quaſi crines, epythymum dicti, & capreolorum modo thymi comas inuoluunt, & veluti capillitio quodam exornant: glabrum caput copioſis crinibus comant, ex Auicenna. Villoſiſſima animalia hirſuta pilo criſpo, denſo, ſpinoſo, vel quæ ſpinas capillorū vice gerant, demonſtrant, quòd maximā præſtāt opem ad capillos generandos. Animalia villoſiſſima frigidiſſimis locis inhabitāt, vt villis frigoribus tueātur. Villoſiſſimus animaliū lepus, ſoli enim in bucca & ſub pedibus pili ex Ariſtotele, & Plinio: Ex leporino crure, vel lana exucta, ex Dioſcoride fit medicamentum ad alopeciam. Vrſi pellis villoſiſſima, & Numidicis prolixiores pili, ex Solino: eius adeps alopecijs ſubuenit, ex Dioſcoride, & Auicenna. Suum pili craſſiores, quā bouum, & elephantorum: nec hybernum amittere ſolent, vt cęteræ quadrupedes: eius axungia fluenti capillo fert opem, ex Plinio & Aegineta. Vulpi pellis villoſa, in Germania villoſior: cuius caput vſtum, & inunctum alopecia emendabitur. Erinaceus & hiſtrix

aculeos,

aculeos, pilorum vice habent: nam & pili in ſpinas degenerant: cinis exuſti echini valet ad capillorum defluuia, ex Galeno. Capræ ſpirillum habent dependentem ex mento: ſunt enim pili craſſi, & hirſuti: quorum cinis mirè fluentem capillum cohibet, ex Dioſcoride & Plinio. Hippocampo criſta duris horret pilis: ad alopecias emendandas datur. Idem de reliquis ſuſpicandum.

FLAVAE, ET NIGRAE PLANTARVM PARTES, ET ANImalia ad flauos nigroſq; capillos reddendos præſtant.
Cap. XXXVI.

OSTQVAM in crinium ſermonem incidimus, docebimus etiam ex apparenti indole, quomodo mulieres placeant viris ſuis, & viri mulieribus, ſcilicet quomodo eos flauos reddamus: nam inſpiciendo flauas plantarum partes, radices, truncum, flores, ſiue fructus, ſi eos optimè flauo colore coloratos intuebimur, ad capillorum decorationẽ valere cognoſcemus, demonſtrante Natura. Lyſimachia flore aureo eſt, lytron, ram Dioſcorides, quàm Plinius alio nomine appellari tradunt, quod putatur proluteo depr auatum. Vitruuius ait, qui non poſſuntur chryſocolla, herba, quæ luteum appellatur, vtantur, cœruleum inficiunt, & conficiunt viridiſſimum colorem. Talis eſt lyſimachiæ apud noſtros infe- ores vſus: nam cœruleo colore, quo glaſtum tingit, eam ſuperinducentes, viridem efficiunt colorem: nam ſi per ſe ſola adhibeatur, flauum colorem red dit: quia flauum facit capillum, pictores enim ex luteo, & cœruleo contritis, viridem efficiunt colorem: à luteo colore, quo micant flores, capillum flauum facere con iecerunt. Xanthij ſemen, quod in echinata platani pilula inuenitur, ruſeſcit antequam marceſcat, collectum & tuſum in fictile, capillum reddit flauum: ſi cum vſus exigit, heminæ vnius inſtar in aqua tepida capiti collinatur, vtiq; ſi præparatũ ante nitro ſit caput. Ex quo vſu Xanthum flumen dictum putant. Liguſtrum, ſiue cyprum Dioſcoridis, quod è Turcica nobis affertur, vulgò *alchena* dictum, cuius folia contrita, crocea, ſiue ruſfa ruf ſum capillum reddunt, vt idem inquit, non autem liguſtrum vulgare *Matthioli*, ſi folia in radiculæ ſucco maduerint, quum coſtet radicula, ſi germana eſt, quam afferunt, cro ceo folio. Erythrodanum Latinis rubea dicitur, quia ſemen & radix rubeæ eſt, quibus lanæ, & pelles inficiuntur, ob id ab infectoribus ſtudioſè colitur: folia capillum tingũt. Chryſolachanon ex colore nomen inuenit, in luteum langueſcente, auri æmulo, nec aptiori vocabulo, à re ipſa dicto, appellari potuiſſet: & æmulum auri colorem ſatis confeſſus videtur Plinius, quum capillos infici ſylueſtri præſertim atriplice commemoret. Acipitrinus pes colore ſubluteo eſt, quo capillus ruſo colore inficitur. Lycij lignum in tus ruſeſcit, & radix: tuſum & maceratum croceum ſuccum redit: flauos capillos facit ex eo dem. Lotus radice & fructu croceis eſt: Plinius radice lanas, pelles, & cortices tingere di xit, ſed Dioſcorides capillos rufare. Siue vulgaris lotus fuerit, ſiue apbricana, quã nos iuiubam appellamus, mulieres noſtræ etiam ſuum fructũ crocatũ, puniceũue incoquũt, ad deaurandos capillos. Thapſos in Theocrito Poeta legitur herbæ genus, tingendis lanis vtile, quo & capillus ruſeſcit, quod non à thapſia diuerſum iudico, quũ & thapſia in cacumine vmbellas ferat anetho ſimiles, & ſuper eas luteos flores. Mel aurei coloris eſt: ſupra omnia flauos, rufos, & aureos capillos efficit. Extrahitur enim aqua chym iſti cis vaſis & oleum, vt docebimus, hoc rufos, illa aureos capillos tingit mirè, colore ad multos dies durabili. Rhabarbarum luteo ſucco eſt, tingendis capillis optimum, & caput non lædit. Ex aureo lithargyro paratur decoctum, mirè ad capillos aureo colore tin gendos vtile. Ex Plinio. Arbos, quæ vocatur euonymos, noſtri, quia ad fuſos netu mulie bri celebres vſurpant, *fuſanum* vocant, flore eſt luteo, ſiliquis quadrangulis, grano crocata membrana clauſo, ligno intus buxeo; noſtræ mulieres eo vnguentum parant, quo

ad pulchros, & flauos capillos reddendos vtuntur. Et ne latius euagemur, res omnes ferè croceæ, croceos capillos reddunt. Nos eiusmodi decocto sæpissimè vsi sumus. Sumi to rhabarbari fabæ magnitudinem, fœni græci manipulum, croci syluestris, liquiritiæ, *tabaccus* vocati, corticum aranciorum, ac triticeæ paleæ tantundem: his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis descendat aqua, inde lauentur capilli. Eadem methodo nigræ plantarum partes, siue semina, radices, & folia, nigriq; coloris animalia, nigros capillos reddunt. Et ad exempla accedamus. Hedera herbaceis primû corymbis, mox atris: capillum denigrat, ex Dioscoride. Myrtus baccis nigris: ad capillorum nigritiam vti debere monuit idem. Nigris moris rubus fruticat, velut atro cruore manus inficientibus: eo capillus nigro colore inficitur. Morus fructu, quum pubescit rubro, vbi maturuerit atro, vt nigræ vitis fructus sanguineo colore, atro manus tingentes. Tingunt capillum vitium, & ficus nigræ folijs simul coctis in aqua cœlesti. Rhois fructus rubescit, vbi maturuerit nigrescit, tunc eius decoctum capillos denigrat. Adianto iuncei sunt cauliculi, capillares, fusco, sericeoùe colore nigricantes, capillum tingit: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij, ex Plinio, alij callitrichon, alij polytrichon vocant, vtrunq; ab effectu. Erui semen nigrum, siliquæ eius virides, priusquam indurescant cum suo caule, folijsq; contritæ, capillos nigro colore inficiunt, ex Plinio. Cupressi nigra folia capillum denigrant ex aceto. Acaciæ seminis succus maturus niger, acerbus rufescit, probatur nigra, flore subobscuro, ex Demetrio: eo capillus nigro colore inficitur. Polemoniæ nigro in corymbis semine, Plinius nigritiem capillo dare in oleo decoctum dixit. Hypericum semine nigro, succo sanguineo: capillum denigrat, ex Plinio. Ilex ligno, folio, & radice nigris: ilignæ radicis cortex coctus, dum mollitus intabescat, & tota nocte illitus capillos denigrare traditur, prius cimolia terra purgatos. Gallæ combustæ aceto decoctæ, capillos nigros reddunt. Lithargyrum argenteum decoctum in lixiuio ex quercus cinere, & calce parato, vsq; dum iniecta alba lana, eam perfectè tingat, mirè barbam, & capillum tingit nigerrimi coloris, diuq; durabit, nec detegitur tinctura. Ladano nigra folia: capilli nigritiam custodit: & canitiem arcet. Nos hac mistura vti solemus pro barba & capillis. Sumito lixiuij communis quantum voles, decoque in eo saluiæ, & lauri folia cum corticibus iuglandium viridium. mox lana: aut ablue madefacta spongia, & lætaberis effectu: plurimum enim nux ad denigrandum capillum valet, primùm prodeuntibus id compertum, infectis tractatu manibus. Ouidius.

Nostra notat fusco digitos iniuria succo,
Cortice contactus inficiente manus.

Eadem regula & in animalibus valet. Capillum denigrant sanguisugæ, quæ nigerrimæ sunt, quæq; nigro vino sexaginta diebus computruere. Alijsin aceti sextarijs duobus, sanguisugarum sextarium, in vase plumbeo iubent putrescere totidem diebus, mox illini in Sole. Sornatius tantâ vim habere tradit, vt nisi oleum in ore contineant, qui tingunt, dentes quoq, eorum denigrare dicat, ex Plinio. Cornicis ouum in æreo vase permistum, & diu exagitatum, illitum deraso capiti, donec ouum consumetur, nigrum capillum efficit, sed donec inarescat, oleum ore habendum est, ne nigrescant dentes, ex Plinio. Oua hirundinum, quę nigerrimę sunt, idem efficiunt.

GLABRI, ET CRISPI PLANTARVM CAVLES, FOLIA, ET *an malia ad psilothra, & crispos capillos valent.* Cap. XXXVII.

SVNT pleriq; herbarum coliculi glabri, læuesq;, quibus substolluntur, sunt & depiles plereq; animalium cutes, quæ ad pilorum nuditatem valent, & ad psilothra. Hyacinthi caulis nulla horret asperitate: huius radix mangonicis venalitijs pulchrè nota, quæ in vino dulci illita, pubertatem coheret, & non patitur erumpe-

erumpere. Hoc medicamen comitatur fabula pueri Hyacinthi,quem Apollo dilexerat. quod impuberes homines reddat: caule & radice imum ventrem puerorum illinunt, quo tardius pubes erūpat. Cypero læuis caulis & glaber, vis ei psilothri tribuitur,quod confestim pilos detrahat. Dryopteris læuibus cauliculis, filici similibus: radix rufa psilothrum est. Animalia glabræ cutis pro psilothris valent. Thumnus ab omnibus squamis omnino nudus, sed cute plane læui, ex Aristotele. Pulmo marinus, si idem sit, pellucidus, chrystalli instar, læuis, ex pituitosa substantia, quæ in aquam soluitur. Lepus marinus læuis etiam,loligini similis. Plinius. Psilothrum est thinni sanguis, fel, iecur, siue recentia, siue seruata,iecur etiam tritum, mistūq; cedria,plumbea pyxide asseruatum.Ita pueros mangonizauit Salpe obstetrix. Eadem vis est pulmonis marini. Leporis marini sanguine & felle, cancri scolopendræ marini cinis cum oleo,torpedinis cerebrum cū alumine illitum sextadecima luna. Ranæ paruæ sanies efficacissimè psilothrum est, si recens illinatur, & ipsa arefacta ac rufa,mox decocta in tribus heminis ad tertias. Sanguisugæ quoq; tostæ in vase fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pilos habent effectum. Salamandra liquefacta in olio pilos euellit,ex eisdem. Sic & rubeta glabros facit ex Catone, balneando & lauando. Lacerta viridis oleo decocta, post exemptos pilos facit ne nascantur, ex Galeno. Chamelæo valet ad depellendos pilos è palbebris, ex Galeno,& Archigene. Sed felle vtitur Plinius. Magnum accedit capiti decus ex crispo capillo,idq; à mulieribus maximè expetitur, & quomodo id fieri possit,Natura docente, ex foliorū similitudine, aliarumq; plantarum partium edocemur. Adianto crispum veluti folium est, cuius decoctum ex semine apij, adiecto oleo copiosè, crispum densumq; capillum facit, ex Plinio. Apium folijs insignitur læuiter crispis, dissectis, & oris leniusculè laciniaris, ad eadem valet, ob id à Plinio cum adianto adiunctum est. Sphondilij frondes quadantenus in extremitatibus crispæ: capillamenta crispa reddunt perüncto capite, ex Dioscoride. Sic castanearum echini suis aculeis crispum capitis capillitium imitari videtur: faciunt etiam crispos capillos Cameli pilus fere crispus: fimi cinere capillum crispari cum oleo dixit Plinius, vt etiam ex sanguine pulli bubonis.

DE PLANTARVM PARTIBVS, QVAE HVMANAS REPRAEsentant, & primo quæ caput, item animalia magni capitis. Cap. XXXVIII.

DIximus similares partes, nunc instrumentarias, & dissimilares, & has in duas partes diuidemus, externas, internasq;. Primò externas, & à capite incipiemus. Caput in plantis ab humana similitudine appellamus, quod in orbem glomeratur: vnde partes, quæ globoso tubere concrescunt, illicò capitis appellationem sibi arrogant. Radices nonnullæ sunt, quæ in capitis magnitudinem extuberant, vt sell lis, sic & fructus, vt cucurbitæ, malapunica. Sellæ intantum crescūt, vt ad humani capitis magnitudinem accedant: eius vsus est ad comitiales, & alias cerebri ægritudines, præcipuè ex frigiditate ortas. Pancratij eiusdem generis, eiusdemq; formæ, & virtutis. Inter apij genera capitarum est, quod instar humani capitis in Campania exauctum vidimus: proprietate quadam caput ferit, quod folia & semina nigra gerat, arcet tamen ebrietatem ex Simeone Sethi. Nux indica fructum producit prægrandem circinatæ rotunditatis melonis modò, oleum ex ea elicitur, ad dolorem & alia capitis vitia. Cotonea struthea, quæ magnitudinē sua caput æmulantur, capiti, & cerebro conferunt. Cucurbita, & melones: cæteris fructibus vastiores, contra capitis dolores, quam ægritudinem Syriasim vocant, suis ramentis occurrunt. Papauer satiuum capitatum est, is datur, quibus accersendus somnus. Illud tandem Plinij nō omittemus ex similitudine desumptum. Herbam in capite statuæ natam, collectamq; alicuius in veftis pan-

stis panno, & alligatam in lino ruffo, capitis dolorem confestim sedare tradunt. Magni capitis animalia paulò supra mensum, robusta sunt, cetebriq; perfectionem ostendunt, nobis Naturæ indulgentia, ad nostri capitis vitia valere demonstratur. Asino grande caput, tauro ad sui proportionem paulo maius: ob id Plinius, Ex eadem aqua, de qua aut bos, aut asinus biberit paululum sumptum, aut potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, asiniq, cerebrū ad comitiales valet. Elephanto prægrande caput, ex Oppiani descriptione: credidit Aetius non parum iuuari memoria scobe dentis elephanti ex mulsa pota, & proboscidis tactu capitis dolorem leuari, ex Plinio, & comitialibus mederi. Sui caput grande: duo sunt in eius capite officula perforata à destris & sinistris, quæ licio suspensa, capitis dolorem tollunt, ex Marcello. Castoreo grandiusculum caput: idipsum capitis doloribus illinitur, ex Plinio: suffitum & respitatione haustum, vtilem dixit Galenus capiti, cum aceto mulso datum comitialibus, ex Plinio, inūctum medetur vertigini, lethargicos, & veterno obdormiscentes excitat infusum, ex Dioscoride, Plinio, & Auicenna. Noctuæ ad corporis magnitudinem prægrande caput, à cauda de ouo exit propter pondus capitis, eius cerebrum in cibo sumptum capitis dolori remedio est, ex Plinio. Vpupa magnum habet caput: eius pennæ positæ supra caput hominis sedant sodam, idest capitis dolorem, lingua suspensa præstat obliuioni, ex Rhase. Eiusdem generis vlula, cuius ossa capiti alligata, capitis dolorem sanant, ex Plinio, Galeno, & Sexto: cerebrum in cibo sumptum comitiales curat, ex Aetio. Aquilis paulo supra iustum caput, eius os capitis alligatum remedium est ad cephalalgiam. Struthiocamelo, caput mi nimum, ideo ad capitis vitia de eo nulla extant remedia.

FLORES, QVI OCVLORVM SPECIEM REPRAESENTANT, & animalia, eorum vitijs mederi. Cap. XXXVIIII.

Lores sunt, qui oculorum similitudinem monstrant, in medio vmbilicum habentes, qui pupillam repræsentant, folia cirumambientia, quę bullatum illud glomerulum cingunt, radios ostendere videntur. Hos omnes oculis mederi dicimus. Et modū ostendemus. Anthemis, siue chamemelon vmbilicum in medio aureum habet, foliolis per ambitum radiantibus, orbiculato ambitu candidis, & purpureis: illita, ægilopi medetur. Aster atticus florem in cacumine profert, per ambitum diuisum anthemidis modo, foliolis stellæ modo radiantibus: oculorum inflammationibus medetur. Semperuiuum maius, siue aizoon, Romani Iouis oculū vocant, alij buphthalmon, vel zoophthalmon, & oculum, ex Plinio, quod folia in ambitu oculorum effigiem referant. Dioscorides oculorum inflammationibus mederi dixit. Nardi celticę species visitur, flore radiato albo, buphthalmi æmulo: ad ocolorum medicamenta, vt celtica nardus reconditur. Caltha florem in orbem circinatum refert, vmbone in centro exeunte cōspicuo in speciem oculi, siue luminis. A Columella videtur buphthalmum dici.

,, *& flauentia lumina caltha.*

Ad huius vsus acuitur in dies oculorum acies: & huius flore stillatitia aqua, oculorum rubor, & inflammatio arcetur, si oculis instilletur, aut si lintea in eo madefacta supponantur. Hieracium flores in ambitu circinatum habet: hanc dicit Plinius accipitres scalpendo, succoq; oculos perungendo, obscuritatem, cum senserę, discutiant: valet ad omnia oculorum vitia, ad nebulas, caligines, epiphoras. Vulgò *scorzonera* vocata florem ptomit in orbem circinatum ex pluribus foliolis coronatum, vt oculi radios imitetur. Lactens è radice succus, oculorum aciem acuit.

OCVLARIVM florum spectandas delineationes peculiaris hæc tabella exhibet, quæ hoc capite pertractantur. primam sedem à dextris sibi vendicat asteris attici planta, secundam pardalianchis aconiti, subsequentem aizoi, postremam authemidis. In calce in prospectum, & in obliquum oculos expressimus.

Aconitum pardalianches oculorum medicamentis leuandi doloris gratia adijcitur: florem in medio bullatum habet, circumradiantibus foliolis. Heleniũ pro floribus ocellos habet, vt anthemis: vinum ex helenij radicibus paratum, mane visum acuit. Seris pluribus foliolis, velut radiolis concinnatis, florem oculum effigiantem profert: oculorũ inflammationi auxilio est. Abrotonum fœmina floribus referta, comantibus in summo auri fulgore corymbis, & oculorũ inflãmationibus cõmodè illinitur. Anemones: refert florem papaueris, in medio capitula nigra: medetur oculorum inflammationibus, cicatricibus, & hebetudinibus. Papaueris flos similis, & virtutis. Argemone, vt anemone, flore conformato, ex ea curatur argema, & nubecula. Scabiosa flores profert, quibus defluentibus, capitulum remittit, rotundis ocellis refertum, raro Naturæ artificio: oculorum albugines tollit. Iridis flos oculorum colores refert, membranam χοροειδῆ dicunt: cit lachrymas. Acaciæ semen lupino simile, siue christalloidi oculi: succus oculorum medicamentis valet, & procidentes reprimit. Nunc ad animalia noster se conuertat sermo, num aliquod insigne in oculis habeant, quo admoneamur à Natura ad præclara aliqua oculorum medicamenta: Chamæleonti oculi in recessu caui, & prægrandes, & maio

res

res quà m corporis proportio poscat: ad glaucomata, suffusiones & alia oculorum vitia
præstat. Rana in oculis solùm sanguinem, non alibi habet: ad visus claritatem valere va
rijs experim entis clara est. Nulli auium maiores oculi, quàm buboni: valet ad idem. No
ctuæ magni oculi: ad optimè videndum valet. Idem de vlula sentiendum. Pauo oculos
in cauda multos habet depictos: ad lippitudinem valet suffumigium è suis pennis factũ.
Oculi testudinis marinæ lumen longè lateq; iaculantur, morienti alter oculus claudi-
tur, alter apertus remanet, ex Aeliano: Valet ad oculorum claritatem. Lapis vulgò di-
ctus *belloculus*, quod in albo orbiculo circinata nigra pupilla conspiciatur: vnde nomen
adeptum: manibus gestatus claritatem visus conciliat.

MAGNARVM AVRIVM ANIMALIA AD AVDITVS GRA-uitatem valere. Cap. XXXX.

PLANTAS, quarum partes animalium aures imitentur, dicemus postea, quum animalium partibus similes plantarum partes demõstrabimus, nunc de animalium auribus. Sunt aures auditus instrumenta ad percipiendos sonos parata, animalibus ad defensionem data, vt sonitu territa pericula aufugiant, ob id quibus maiora & magis anfractuosa, melior auditus. Pisces vix constat qua parte audiant, ob id obtusior audiendi sensus, vtpote minus eius necessarius, sed ad exempla accedamus. Lepus magnis præditus est auribus, quia timidum animal, & inerme: quibus in periculis sibi consuleret, decebat benè auritum esse, vt pericula & insidias longiùs perciperet, & maturè sibi prouideret. Festus auritum vocat à magnis auribus, vel ab audiendi facultate. Plutarchus in Symposiacis sensus acrimonia leporẽ excellere dixit, & auditu acerrimo præditum: quare Aegyptij in sacris literis auditum designaturi, leporem pingũt. Apud Græcos nomen λαγῶς ab audiendi facultate, ὦς, auris est, λα, significatum auget: valet ad auditum, si grauitas sit audiendi, laudant coagulum leporis tertia denarij parte, dimidiaq; sagapeni in aminæo vino, ex Plinio: fel cepre corio tepefactum, in aurem immissum, ei, qui nihil audiat, auditum restituit, ex Galeno. Asino aures longæ, latæq; sunt, nullum animal asino acrius audire fertur, excepto mure, Suidas in Mida: fimum asini recens cũ rosacco ad grauitatem auditus tepidum instillatur, à Plinio. Vacca à triginta stadijs maris mugitum, amatoriam significationem, quasi tesseram Veneris dantis exaudit: ob id Aegyptij vaccam venerantur, & Isim bubulis cornibus fingunt: Aelianus. si grauitas sit aurium, Plinius fel bubulum cum vrina capræ imponit, & reliqua Medicorum familia, vel tantùm vrina vetus calefacta medetur per langenæ collum subeunte. Sensu acerimo audiendi, vt animalia vngula bipartita prædita, capras esse putant, ex Aeliano, & hominem acuti auditus Aegyptij significantes, capram pingunt, quæ auribus & quadam gutturis parte audit. Adeps caprinus instillatus auribus surdos sanat, ex Aesculapio; vel fel bubulum cum vrina capræ in cornu caprino per viginti dies inhumatum, ex Plinio. Vulpes animal solerti auditus, amnes, gelatosq; lacus ad pastus itura, redituraq; non transit, nisi aure ad glaciem apposita, coniectare crassitudinem gelu, ex Plutarcho & Aeliano: adeps vulpinus ad aurium remedia valet. Aper optimè audit. Vulgaris versus,

Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Ad aures minus audientes lotium in vino repositum tepefactum auribus instillant, ex Plinio. Canis, præcipuè sagax, magnas habet aures: nil cane sagacius prouerbio fertur: canis adeps cum absinthio & oleo vetere aurium grauitatem sedat, ex Plinio. Anser ad strepitus ales acuta. Virgilius

„cani-

,, *canibusue sagacior anser.*

Galli, victis Romanis, in vrbem irruperunt, Romamq;, præter arcem capitolinam, ad quam difficilis erat ascensus, ceperunt nocte intempesta, quæ non custodiebatur, inuadunt, ac arx capta fuisset, nisi anseres interfuissent, qui cum eorum natura sit minimè ab strepitu compescere, ad eius clangorem circumfusas excubias excitarũt, ex Aeliano, Lucretius ad id.

Romulidis arcis seruator candidus anser.

Ad aurium grauitatem valet sæuum ex ansere auribus instillatum, ex Apollonio apud Galenum. Grus sensus acrimonia valet, ex Aristotele, quicquid senserit, voce significat, ex Oppiano. Pingue illud dum igni coquitur, quod superfluit, auribus instillatũ grauitatem auditus tollit, ex Simeone Sethi.

PLANTAE, ET DENTATA ANIMALIA DENTIBVS, ET dentatiom præstant. Cap. XXXXI.

SVNT fructus, & arbotum radices, quæ adeo affabrè hominum dentes demonstrant, vt non aliò Naturam has similitudines ostendisse certo sciamus, quàm ad hominẽ commonefaciendum ad dentium dolores, & dẽtitiones valere. Ad id ostendendum exempla afferamus aliqua. Acini mali punici verè dentes repræsentant: ad gingiuarum vitia, & dentium firmitatem valere eius decoctum testantur authores. Pinei nuclei incisorios optimè dentes mentiuntur: pini folia cum aceto decocta, dolores dentium mulcent. Dentariam herbam, cuius radix miro Naturæ artificio compactili squamarum serie constat, vt verè dentes demonstret, dentibus prodesse audio: quod facilè esse potest: quum maxima acerbitate prædita sit. Quæ animalium dentes represẽtent, dicemus deinceps. Sunt & inter animalia, quæ validissimis, & magnis dentibus armantur, situ, numero, excessuq; insignes: valent etiam nobis ad firmandos dentes, & ad puerorum dentitiones. Robustis canibus ferrati, & pectinatim coeuntes dentes sunt, ne contrario occursu hebetentur, & validi, vt facillimè frangãt ossa. Dentiũ canis cinis cum melle tardè dentientes adiuuat: & canino dente sinistro maximo circumscarificando eum, qui doleat, adiuuatur ex Plinio. Lupis ferrati dentes, & robusti, quare eius morsus vehementissimè obest: lupi caninus dens in magnis operibus habetur: nam infantium gingiuas exterit, quò dentes leuius prouenient, ex Plinio. Leo dentes ferratos habet, & in ter ea, quæ tales habent, leo non amittit caninos, ex Aristotele: si dens leonis caninus collo pueri suspendatur, antequam cadant dentes, & in ortu dentium secundorum, securum ab eorundem dolore reddet, ex Rhase. Mures in Paro insula ferrum excedere, & conficere dicuntur. Amyntas in Teredone Babylonica scribit eodem cibo vsi, ex Aeliano. Gyaros vna Sporadum insula est, vbi mures ferrum erodunt, ex Suida, & Stephano. In Cypro idem accidere scribit Aristoteles in Mirabilibus, Heraclides in Chalcidensibus. Plutarchus in vita Marcelli aurum corrosisse in cella Iouis scripsit: Plinius bis in mense mures iubet mandi, vt caueantur dentium dolores. Hyæna lupi species, dentes ferratos habet. cuius dentes dentium doloribus, vel tactu, vel alligatos prodesse ordine scribunt. Lamia piscis dentibus est acutissimis, densis, triangulari forma vtrinq; serratis, quorum sex numero ordines: primi ordinis extra os prominent, & in anteriorẽ partem vergunt; secundi recti, reliqui in os recurui: hos puerorum collo mulieres suspẽdunt, vt dentitiones adiuuent. Delphini dentes pectinatim coeuntes habent: infantiũ quoq; gingiuis, dentitionibusq; multùm confert delphini cum melle dentium cinis, & si ipso dente gingiuæ tangantur.

EVULSOS à mexilla dentes tabellula oculis subiecta exprimit, à dextris è dentarijs speciem vnam designauimus, putantes ad dentium similitudinem effigiandam sufficturam, à sinistris pincum conum desquamatum, vt è suis loculis iacentes, & exempti pytides, siue pineoli, & in medio malipunici cortices, & membranulam dissecuimus, vt acini eosdem simulantes in conspectum venirent.

Canis galeus piscis dentes habet acutos, & ad latera recuruos, sic & glaucus: infantiũ gingiuis, dentitionibusq́, multum conferunt vtriusq; piscis dentium cineres: horum etiam dentibus gingiuas tangi prodest, & è collo suspensi. Sus, elephas, & hippopotamus exertos habent dentes, eisq; ad auxilium, & robur datos: quibus non decidnnt, ex Aristotele. Cerebrum illitum gingiuis puerorum valet ad faciles dentitiones. Sunt & robusti animalium rostri, validorum dentium vice, ad molendum cibum, & defensionem dati à Natura. Pici rostro quasuis arbores, & quercus tundunt, vt Græcis dricolaphi dicatur, ex Aeliano; pascuntur enim vermibus, & tam vehementer arbores excauãt, vt eas sternent, perduras amygdalas etiam tertio ictu pertundant, & nucleum erodant ex Aristotele: quorum rostrum ad collum suspensum, omnem tollit dentium dolorem. Coruini generis auibus prædurum rostrum datum est, ex Aristotele: dentium dolorem statim eo alligato abire tradit Plinius. Galli pugnaces, & valido sunt rostro, vt etiam lapillos rumpant: officulo gallinarum si quis gingiuas scarificet, proiecto officulo, statim dolor abit, ex Plinio, & sic de cæteris.

ALAE IN PLANTIS AD HOMINIS ALARVM TAEDIA valent. Cap. XXXXII.

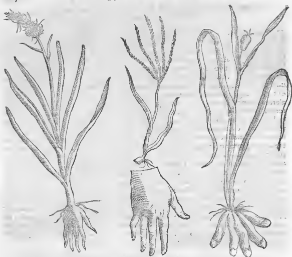
INTER caulem & ramos anfractus quidam innasci solent, vnde noua proles egreditur, alæ dici solent, facta ob humanis alis translatione, velut sinus, vel angulus, in quem in vtroq; complexus coierunt, vnde alarum caua, sinusq; idem sunt: si quando in herbis, arboribusq; plus iusto conspicuos conspicabimur, admonet eo iudicio nos Natura ad virosos hominum alarum odores præualere: nam & homines, qui cauas habent, eiusmodi vitio obnoxij esse solent. Id aliquibus exemplis demonstrare sat erit. Latis surgit scolymus alarum cauis, inter caules, ramos, & frondes: graueolentiã alarum emendat, si emedullatæ radicis vncia in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, item post cibum cyathis singulis pota. Dioscorides vrinam trahere copiosam, fœtentemq; inde scripsit. Genicula dipsacus habet, binis folijs amplectentibus, carinato alarum sinu, in quo fideliæ, aut labri modo pluuius humor subsistit, vnde nomen herbã duxisse videtur. Quidam alis succum illinunt ad idem, exiccantem, abstergentemq;. Smyrnium caulem habet per medium folium transeuntem, vt rotunda folia perforatum caulem ambiant, velut alarum caua ostendentē, idq; describentes scriptores, alosum dicunt. Theophrastus myrrhæ naturæ dixit simile, nihilq; à myrrha differre, item myrrha sata natum: myrrha si alumine liquido perunguntur alæ, virus extingunt tædiosum. Sed smyrnium, ijs, quibus anima fœtet, grauis halitus tædium emendat: ob id meritorias mulieres apiũ comesse, vt graue virus odoris abigant, oraq; earũ iucundiorem expirēt auram. De periclymeno & perfoliata dicendum idem, sed in expertæ adhuc vires. Albucus alosa planta: ob id ad alarum tædia valere Dioscorides & Plinius dixerunt. Hirci valdè cauas habent alas & pessimè olent: vnde hircinus odor alarum dicitur ab his, & ex eis remedium. Hirci maturioris cornu derasum, vel exustum cum felle hirci miscetur, & pondere æquo myrrha adiecta, atq; inde alæ, demptis pilis assiduè perfricentur, ex Marcello.

DIGITATAS, ET ARTICVLATAS PLANTAS AD DIGItos, & podagras valere. Cap. XXXXIII.

DE manibus dicemus, & articulis manũ, pedumùe: vnde plantæ, quæ eiusmodi membra mentiuntur, ad articulos, podagras, earumq; vitia valent. Sunt enim nodosæ herbæ, vel geniculatæ, vel articulatæ, quæ in quosdam nodos extumescunt, quod verò inter artus, & genicula nodium intercidit, internodium dicimus, partes crassiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, vertebræ dicuntur. Hermodactyli radices digiti speciē referunt, in quibus etiam vnguium imago spectari potest in summitate, quæ diuaricantur in quatuor, siue quinq; radices: Serapionis, & Pauli monitu vim habent ad articulorum defluxum præcipuum. Sunt è testiculorum genere *digiti citrini* appellati ab Auicenna, qui humanæ manus similitudinem ostendunt, ob id vulgus *Christi palmam* vocat. Eius radix ima sui parte inæquales quaternos, vel quinos diuiditur, velut digitos: neruorum obfractu, & pituitosa saburra oppressis opitulatur.

HVC potissimum spectant palmæ christi vocatæ, hermodactyli, & vulgaris ischæmi, siue dactyli Pliniani plantæ, digitatas manus notantes, vt in superiore sede videntur, in ima verò manus cum suis digitis spectatur.

Eſt in parietibus naſcens *gramen digitatum* dictum, quod eius cacumen in quinos ſurculos diuidatur, vt apertæ manus ſimilitudinem oſtendant, iſchæmon aliqui dicunt, alij Plinij aculeatum gramen, inquiens: Aculeatum gramen trium generum, nam in cacumine aculei ſunt, plurimum quini, dactylon vocant, hos conuolutos naribus inferunt, extrahuntq; ſanguinẽ ciendi gratia, alterũ, quod eſt aizoo ſimile, ad paronychia, & pterigia vnguium, vt cum caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Ricinus ſolia quinquepartito habet: ob id aliquibus *Chriſti manus* dicitur: Meſues ea excrementa purgare dixit, quæ ad articulorum compages defluit: conſert & articulorum doloribus, nempè podagricis. Ficus etiam tale folium habet: articulorum cataplaſmati imponitur. Nodoſa vitis ſarmenta: vinum ad articulos ſouendos valet, & ſic de alijs, & ſi vulgò iactetur.

Soluere nodoſam neſcit medicina podagram.

Demonſtrabimus tamen aliquibus herbis ei poſſe occurri, ſcilicet nodoſis. Sed quę herbę nodoſæ fuerint, quęramus ex magiſtro. Theophraſtus dixit, arbores alias nodoſas, alias enodes, vt paluſtres: nodoſæ ſunt, oleaſter, pinaſter, & quæ apricis, aridis, vel gelidis locis naſcuntur, vt montanæ. Syluestres nodoſiores vrbanis, & genicula in harundinaceis, & gramineis proueniunt. Et ſi ad naturales cauſas reducere libet, & nodoſæ, ſyueſtres, & ſiccæ ſunt: ſed quia articuli plerunq; pituitoſis excrementis infarciuntur, ob id ſiccis reſoluuntur. Harundo crebris intercepta geniculis: Auicenna ad inſtrumenta

menta iuncturarum valere dixit. *Salsapariglia* nodosa, frequentibus intercepta articulis, prorsus ad neruorum dolores valet. Radix *china* arundinacea est, valet cōtra podagras. Iridis radices, vt harundinis, geniculatæ: ad podagras, & articulorum duritiam. Sagapenum è geniculato ferulaceo caule: ex Mesue articulorum compaginibus quamtumlibet admotum valet, & dolores sedat; quippe quod humorum lentores in his cruciatus excitantes, funditus delet. Ammoniacum; thapsia, meum, sambucus, ebulus, ijs, qui podagra tentantur, eodem modo prosunt. Hordeum podagricis inflammationibus valet. Cucurbita geniculatis flagellis eas refrigerat, cucumis, colocyntbis, ex Mesue. Aristolochia nodosis flagellis repens: ex Galeno podagricis affert auxilium. Brassicæ folia, vbi cauli adhærent, maximum ostendunt nodum, & imus caulis in rapi modum in tumescit: podagris, & articularibus morbis illinitur.

PLANTAE GENERATIONIS INSTRVMENTA DEMONstrantes, & animalia, ad generationem valent.
Cap. XXXXIIII.

NATVRA procreationi, generationiq; satagens, multas & varias demōstrat in herbis, & animalibus similitudines, quibus homines proli consulere possint. Generationis instrumenta vocamus scrotum, testes, & vuluas: vnde plantas, quæ radicibus, fructibus, excrescentijs, alijsue modis hæc demonstrant, ad Venerem valere vereri non debemus. Monstrant fabæ colis grandis similitudinem veram, & vulgò *fabam* vocare solemus. Præterea Theophrastus demonstrans fabæ germinationem, inquit. Faba eadem parte radicem fundit, & caulem, qua etiam nexus siliquarum consistit, inq, ea veluti principiū quoddam germinandi haudquaquam obscurum: in quibusdam ad mentulæ formam effigiatum sanè inspicere possit, vt etiam in cicere, & maximè in lupino: ad venereas vires roborandas cognouimus fabam valere, cum sit multi flatus & nutrimenti: ob id à Pythagora damnata, quod rei venereæ proluuium detestaret. Sic ciceribus, lupinis, & leguminibus alijs crescentibus accedit genituræ copia, vt protinus in Venerem ruant, & libidini alachrius indulgeant. Glandes præterea summā coli partem ostēdunt, quam præputium vestit; præputium enim est pellis, qua glans tegitur, coles ipse, penis: magna est igitur inter glandem & penis caput similitudo: fatiscēte calice, summa glans aperitur, vt dempto præputio summa colis apparet pars: non abre igitur multa quis ad penis remedia ex glande sumptitare poterit: Glans in cibis multum flatum parit, ex Dioscoride, multum alimoniæ. Simeon Sethi præstare dixit, quod flatuosum, & alimentum habet, facilè virilia roborare poterit, ob id etiam puto Pythagoram à glandibus abstinendum præcepisse. Nunc è bulbaceo genere radices se offerunt, & plures, quàm priscis memoratæ, quæ omnes ab effigie ὄρχιν idest testiculum vocant & ab effectu satyrion, quod Veneris incentiuæ sint: sed Plinio, & Apuleio vnicus bulbus satyriū est. Genera orchidum plura sunt: quæ geminis constant bulbis, testiculorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quamplurimæ fibrillæ, & capillaceę insunt, ex quibus possint alimentum capere, vt pili in pube lanescunt: intus pleni sunt liquidi succi, viscidi, vt aluminis oui, quasi foret semen genitale: syluosis locis, & opacis, vdisq; multiplices sunt, & varij, quàm vt possint enumerari. Sole Geminos ingressuro florent omnes. In Thessalia mulieres in lacte caprino bibere ad stimulandos coitus dixit Dioscorides, quæ omnia è Theophrasto excepit, inquiens.

ORCHIDVM species tres finximus; duas didymi, tertiam triorchis, simplicis bulbi, cum pleræq; sint, omisimus Confer cum humanis & in nihilo discrepabunt.

Humanis corporibus vltra illa, quæ sanitatē, morbos, mortemq; spectant, alias quoq; herbas afferre suis viribus posse affirmant, vt puta generandi seminis facultatem, sicut qui testiculus appellatus est, & magnū ad coitum datum è lacte caprino efficacem esse. Affert & satyrium radicem mali magnitudine, fuluam, intus vt oui candidam, vtendū ea, quum concubendi incessit cupiditas: si quidem ea proniores ad Venerem fiunt. Aliud est satyrium erythroniū, idest rubrum, cortice radicis gracili, ruffo, intus albo: non secus atq; scincus libidinem excitat, etiam si manu teneatur, & magis si bibatur ex vino. His succedit Serapias peculiari virtute sua, & mirifica Aegyptijs venerandæ Deæ Serapidis augusto nomine dictus. A similitudine testiculorum bulbi omnes Venerem stimulant, ex Dioscoride. Martialis ad hæc.

Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Dracunculus maior radice bulbosa donatus, singulari, & rotunda, vt testiculus: in vino potus Venerem proritat. Idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis constat, bulborum modo alterum super alterū insidente, quarum inferior gracilis, superior vberiorē: superior in vino potā Venerem stimulare tradidit Dioscorides. Hastula regia bulbosa, multis radicibus testiculos imitantibus constat, quibus Venerem excitari sæpius diximus, cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus, ex Plinio. Idem de croco, allio, cæpa, ampeloprafo, & cæteris dicendum est. Sic & quæ oblō

go cor-

go corpore scroti ostendunt imaginem. Porrum Venerem excitat, adeò scroto simile, vt prouerbio abierit. Eadem forma adolescens cæpa. Plinius. Auiditas coitus putatur & cibis fieri viro eruca, pecori cæpa. Apuleius amatorium esse staphylinum dixit, forcasse quòd Venerem stimulari hoc cibo sit creditum, & ideo conceptus adiuuari etiam prodiderũt, ex Plinio. Raphano Venerē stimulari putauit Plinius. Siser eiusdem formæ, & vt Opion, & Diocles tradidere, ad eadē valet, sic de napo, rapo, pastinaca & alijs dicendũ. Sunt & quædã plantæ & animalia pubē referentia: quæ ad eadem valere iudicarem: nam radices quædam in earum summitate lanuginem habent, vt pubis lanuginem exprimant. Eryngij lanuginosa folia circa radices habent: quorum radices saccharo, vel melle asseruatæ, valent, vt qui eas ederint, salaciores euadant. Leontopodion circa radices lanosiore flocco canescit: ad amatoria valere tradit Dioscorides. Concha est pectē vocata, quod fœmineam pubem referat, valet ad venerea, vt ostea, quorum species est. Demonstrant & animalia, quæ eiusdem sint virtutis, aliquod insigne in luxuriæ instrumentis. Buteoni, ex accipitrum genere, testes terni, Græci τριόρχην vocant: eis, qui in Venerem infirmiores sunt, buteonis testiculos cum melle decoctos recentes donant, & statim coibunt. Archelaus lepores androginos dicit, vnò, eodemq; tempore alios implesse, & ex se parere, quod non nisi ex superflua seminis abundantia & fœcunditate euenit, quod eius hirsutie significatur, ex Aristotele libro de animalium generatione, & Problematum: Leporum vuluas & testiculos quidam Medici pollere putant ad coitum in viris, conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Tharrie ceruis quaterni renes sunt, ex Plinio, quod idem Aelianus ex Apione refert: sed eius genitale valdè neruosum est, ex Aristotele: Ceruini testiculi sicci aliquam partem potato, & concubitum excitabunt cum voluptate. Hesychius, & Varinus. Gallis in coitu testes grãdiores fiunt, ex Aristotele; quod etiam de perdicibus verificatur, & de palumbis: & omnia ad coitum valent. Genitale osseum in aliquibus demonstratur, & ad idem præstant, vt in lupo, vulpe, cane, & mustela videre est. Sic & animalia, quæ nimia copia seminis cito coitum absoluunt, & præcipuè ea, quæ non foris testes, sed intus in lumbis habent, ob amplexuũ incommoditatem citius coitum complere oportebat, ob id semper præparatam seminis copiam habēt, & è lumbis ad testes breuis est tractus, vt in ouiparis videre est, ob id ouipara salaciora, & in ouis substantia maxima ad luxuriã est. Heraclides apud Atheneũ, apud quē Alexis Poeta quoq; oua inter cibos Venerē incitantes numerat, & Auicēna. Prodigiosæ libidinis perdix: si contra mares steterint fœminæ, vt in animaliũ historia scripsit Aristoteles, aura ab eo flante fiũt prægnãtes: hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, cõcipiuntq; superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi, ex Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenæus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter se mares desiderio fœminarum, victus in pugna victoris Venerem patiutur. Proditum à Mythicis est, Perdicem fuisse venatorem, qui matris infando amore correptus sit, dum verò vtrinq; immodesta libido feruet, consumptus, & ad extremam labem perductus est: caro perdicis Venerem promouet, ex Auicenna, oua in cibo sumpta vocat Kiranides amatorium poculum, quia Venerem concitant. Galli testes in renibus habent. Alexander Myndius apud Athenæum, Veneris concitatores esse. Eadem coturnici cõueniunt, quæ de perdice diximus. Kesnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit: testes sub iecore habet, vt ex eodem legimus. Attagenæ caro ad idem valet, ex Auicenna. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem concitant, viris adalligatę guis pelle, ex Plinio, Aquilæ renũculi, & testiculi sicci in cibo, vel potu dati, siue viro, siue mulieri concupiscentiã excitant. Succedunt his quadrupedes ouiparæ, quæ testes in renibus habet. Crocodilo testes intus adhærent lumbis, ex Aristotele: crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus stimulant, ex Plinio. Salamandræ cibo Venerem accendi, si detractis interaneis, & pedibus in melle seruetur, tradit Sextius ex Plinio. Mirum & de stellio

nis ci-

nis cinere, linimento inuolutum in finistra manu Venerem stimulare, si transferatur in dextram, inhibere. Plinius. Ad Venerem ciendam, Oribasius apud Aetium, stellionem vstum quàm tenuissimè conterito, deinde oleum affundito, atq; ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito, vbi verò à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito, & idem apud Nicolaum Myrepsum, Paulum Aeginetam, & Marcellum. Scincus semen auget, & libidinem stimulat, ex Auicenna: Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis, efficaces bibuntur, ex Tralliano, Plinius latera dicit, & eadem apud cæteros Medicos. Testudo sola ex corticatis renes habet: tegumenti farina accendit coitum. Castor testes ad lumbos habet: fabulosa persuasio est, & antiquitus explosa, quod genitales partes sibi ipsi, vrgere periculo, amputet, ob id se peti gnari, vt Solinus scripsit, & Andromachus in theriaca, & Aegypti, hominem ipsum sibi nocentem describentes, castorem pingunt. Cicero castorem se ea parte corporis redimi dixit, propter quam maxime expeteretur. Idem Aelianus, & Iuuenalis.

Eunucum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculi: quoniam medicatum intelligit inguem.

Contra sentit Dioscorides, Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget & voluptatem in actu, virilia perungendo.

IN MARIBVS, VEL FOEMINIS GENERANDIS QVID IN *plantis, & animalibus animaduertendum.* Cap. XXXXV.

Rivs quàm ad nobiliora viscera descendemus, genitales particulas explicabimus, siue orchides: ostendunt enim & plantæ maris & fœminæ figuram, vt certum marium, & fœminarum concipiendarum præsagium indicent. In maribus enim ex ilium regione in oblongam, atq; rotundam figuram propendent testes, vt Arabibus aliquando vocetur oua. At fœminis intus in lateribus vuluæ vtriq; accumbunt, singuli iuxtà cornua, magnitudine, quàm viris longè minores; figura lati & compressi, glandulosiq; scilicet extera eorum superficies inæqualis, haud secus, quàm si plures eiusdem figuræ colligarentur glandulæ, veluti turberculis oppleti molles, inanesq;. Natura tùm fructibus, tùm radicibus, alijsùe partibus insinuat ad mares, & fœminas generandas aliquid præstare auxilij. Cynoforchis radice constat bulbosa, oblonga, in modum oliuæ gemina, superior quidem durior, & callosior est inferiore, quæ mollior, & rugosior. Ex his radicibus, si maiorem edant mares, mares generari, si minorem fœminæ, alterum sexum, videmus enim in geminis testibus maiorem radicem ad formam testium hominis intumescere, mares gignere, altera exigua vieta, nec orbiculari, sed compressa, & inani fœminas, ex Theophrasto, Dioscoride, & cæteris. Decebat enim perfectiores radices perfectiorem sexum producere. Cotyledon, siue Veneris vmbilicus, radicem habet olei modo rotundè oblongam: est & alterum genus, cuius radix grandiuscula, & informis tuberculis quibusdam intumescit; huius vsu Hippocrates fœmineum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit. Theophrastus quasdam herbas ad procreandum marem, vel fœminam tradit, quamobrem aliam marificam, alteram fœminificam vocat: ambo inter se similes, ocymi speciem ferentes. Fructus fœminificæ modo musci oleaginei, verū pallidior. marificæ verò sicut oliua, quum primum è musco emergit, geminus modo testiculi hominis. Dioscorides de arrhenogono, & thelygono phyllo eadem præfert, non à Theophrasto, sed à Cratæua, mox sui oblitus, vel hanc ignorans, sic mercurialem peculiari loco ait. Mercurialis habet ocymi semen, vt fœmina copiosū, vtræ modo acinis dependentibus, mari iuxta folia exiguum, rotundum, semper geminum,

num, testiculorum modo connexum: Mitum est quod de vtroq; eorum genere proditur: vt mares gignantur hunc facere, vt fœminæ, illam: hoc cōtingere, si à conceptu succus statim bibatur in passo, edanturq; folia decocta ex oleo, & sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum beliotropio, & duabus, aut tribus spicis, donec decoquatur: decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo altero die purgatio nis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit has, adhuc modum Medicorū nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admouit, item ad ciendos menses, secun dasq;: hoc idem præstare potu, totuq; dixit. Herbam hermupoam vocant Græci, nos mercurialem, ex Mercurio fortasse, ex tœm, propter binos, veluti testiculos coeuntes mari, & fœminę quādam racemorum speciem præbente, in masculam & fœminam diuisa, & ad vtriusq; sexus partus generandos inuenta sit, & ob id folia genitalibus locis adhibeti. Plinius hæc habet, qui ab vtroq; deficiens, bis errat. Sed id tanquam coronidē addere non piget, esse masculas & fœmineas plantas, & ad concipiendum mares, masculas, & fœmineas ad eundem sexum, si quis eis continuo, vel decocto à balneis, alioquemodo vsus fuerit, vt longius suo loco diximus. Carduotum duo genera, mas compactum conum & conclusum affert, fœmina apertum. Vuluis conferre traditur, vt mares gignantur, ita enim Cherias Atheniensis, & Glaucias scripserunt. Quędam in anima libus obseruanda, quæ maris idæam quandam gerunt, scilicet quod non nisi mares gignuntur, ad mates valere, & quæ non nisi fœminæ, ad fœminas, non quod re vera sint, sed quod ita esse vulgus existimauit. Lepus vno, codemq; tēpore tùm alios implet, tùm ex se parit. Leporem semimortuum captum fuisse scribit Aelianus, atq; prægnantē fuisse repertum, vt in vtero dissectum tres lepusculos inuenerint, ac matem fuisse. Coagulum leporis in cibo sumptum, marem concipi facere scribit Plinius. Taurus vbi iuuencā superuenerit, si à dextra desilierit, marem seminasse certum est, si læua fœminam: carnē vituli si cum aristolochia inassatam edant mulieres circa conceptum, mates parituras promittit Plinius. Hircus maris figuram ostendit, nam septimo die, à quo natus est, coit: si libeat marem generare, duos testiculos capti assos deuorato, & cocas eodem die, & matem concipies, ex Alberto. Gallus luxuriosus & pugnax valdè, & viri idæam maximè tuetur, ad mares figurandos valet: Galli testes si subinde à conceptu edant mulieres, mares in vtero fieri dicit Plinius.

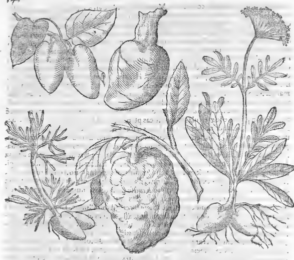
QVAE CORDIS SPECIMEN REFERVNT PLANTAE, CORdi subueniunt, & magni cordis animalia ad febres valent.
Cap. XXXXVI.

NVNC ad interna viscera transeamus, & à viscerum principe corde incipiamus. Sed cor in plantis alij radicem, alij medullam dixerunt, quæ cum corde nostro aut nullam, aut paruam habent similitudinem: at sunt radices, folia & fructus, quæ cordis speciem referunt, & ad cordis vitia, siue febres valere possunt. Aliqua adducemus exempla, quibus edoctus lector, alia ex se perquirat in plantis.

QVATVOR hac pictura occurrunt plantarum partes, ac harum primæ in extremis partibus duæ antoræ, & montanæ nardi radices apparent, habentes in medio citri fructum. Insuperiori omnium sede appositimus perseæ fructum, omnes cordis imaginem, quantum picturis assequi datum est, proximè exprimentes: ac iuxta eum è pulmone euulsum cor, quàm fieri licuit, appinximus, vt mutua similitudo ex actius contemplari valeat.

Citrium

Citrium sui fructus effigie cor repræsentat: Auicenna libro de cordis viribus, præcipuè ad cor valere dixit: recentiores Medici ad pestilentes febres vtuntur. Anacardi fructus cordi similes figura & colore: vel saltem auricularum cordi non dissimiles, & ob id sic vocati: labantes reuocant sensus. Antoræ radices duos, quasi corculos ostendunt: auxiliantur omnibus cordis affectionibus, nec minus præstare dicunt febribus pestilentialibus. Montana nardus radiculas similiter corculo similes profert: potest, vt indica: quæ cardiacam sanat, & ad animi deliquia valet, non solum pota, sed naribus illita. Persea arbor in Aegypto celebrata, Plutarchus author grauissimus hanc inter omnas Isidi gratissimam, & in Aegypto celebrari tradit, quia fructum ferat cordi similem, folium verò linguæ: in Perside tam præsentis est veneni, vt vescentes interimat, quia illicò cor inuadebat, at in Aegyptum translata, poma fert cibis idonea. Vesicariæ genus, apud nos topiario opere fenestras opacans, vesiculas profert, & intus semina nigra, in quo alba humani cordis effigies visitur; ad cor valere multi retulerunt. Siculæ mulieres, Natura duce, *concordiam* vulgò dicunt, quod maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Triphyllon vulgare *alleluya* dictum, in cauliculorum summo profert folia cordis figura: cor roborat: eius stillatitia aqua febre laborantibus fert opem. Pinei fructus cor referunt: viridis pinus aciculæ contritæ, ac vino potui datæ, cordis dolorem abolent. Melissophyllon cordis specie fert folium: Mauritani miris laudibus ad cordis effectus, & animi hilaritates extollunt. Cardiaca, siue *moluca* folia melissæ profert: eximiæ dotis ad cor. Altera species ei 'dem folij, ad idem valet. Nux ben cordi assimilatur: Auicenna ex proprietate

proprietate occulta, cordi conferre dixit. Myrobalani referunt idem, & eidem conferunt, ex eodem. Cydonia mala, & pyra eandem figuram exprimunt, & ei mirificè auxiliantur. Nunc magni cordis animalia referemus, quæ cordi conferunt, & febribus. Quæ enim magno corde prædita sunt, frigidiora sunt, meliusq; se à febrium caloribus tuentur, quia cor frigidius, quàm quæ paruum habent, quæ enim paruo corde sunt, vt leo, continua febre laborant, ob superfluum calorem. Quæ igitur maioris cordis sunt ad febres, & ad cordis vires valent. Asino cor maximum, ex Aristotele: est genus febriū, quod amphimerinon vocāt, hoc liberari tradunt, si è vena auris asininę tres guttas sanguinis in duabus heminis aquę quis hauserit, ex Plinio. Ceruo cor maximum, vt omnibus timidis, ex Aristotele: Caro eius contra febres valet. Quasdam principes fœminas nouit Plinius, omnibus diebus carnem cerni gustare solitas, & longo æuo caruisse febribus. Os in eius corde repertum, totius substantiæ similitudine ad cor valet. Elephans duplici corde præditus ex Aeliano: ebur tota sua substantia cor roborare Solinus dixit. Hyęnę cor maximum, vt omnibus timidis, & propter metum maleficis, ex Aristotele, & Plinio: quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita vt reliquę partis cinis cum cerebro hyęnæ illinatur. Iecur degustatum ante accessiones, quartanas febres delet. Lepori cor maximum, vt animal omnium timidissimum: aduersus quartanas, fimi bubuli cinere consperso puerorum vrina illinunt digitos pedum, manibusq; leporis cor adligant: coagulum ante accessionem propinant, ex Plinio. Pantheræ cor maximum, ex Aristotele: si pinguedinis odor recipiatur inter assandum, vtilis est pulsum cordis patientibus, ex Rhase. Mustelæ cor maximum ex Aristotele: febrem curat ex Vrsino. Muribus cor maximum: aduersus quartanas adalligari iubent Magi muris rostellum, auriculasq; summas roseo panno, ipsumq; dimittunt, ex Plinio: sed murini iecoris fibram Serenus bibi iubet cum vino austero.

PLANTAE, QVAE PVLMONEM REFERVNT, ET ANIMAlia magno pulmone prædita, ad pulmones valent.
Cap. XXXVII.

Post cor de pulmone loquemur, cum is cor contineat, referemus & herbas, quæ non pulmonem, quum adhuc incognitæ mihi, sed quæ pulmonis maculas referant subalbicantes. Exempla hæc erunt. Nascitur in quærcuū, aliarumùe syluestrium arborum caudicibus, & in opacis præsertim sylius herba quædam, superiori sui parte virescens, inferiore pallescens, maculis quibusdam referta, vt pulmonem referat, ob id plerisq; pulmonaria dicta: ea vtuntur ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta sputa, suspiriosos, anhelatores, & asthmaticos. Est & altera herba pulmonaria dicta, folio buglossi aspero, hisuto, albis maculis circumasperso, flores purpureos afferrens, vt in vulgari *cynoglosso*, non contemnendis viribus ad pulmonis vlcera sananda, detergendaq;. Est & altera species intubaceo generi annumerāda, quę & albidis maculis varia est, quę pulmonibus conferre vi prædita est.

ET si cuicunq; capiti tabellā peculiarem interijcere constituissemus: compendio tamen consulentes, pro præsenti, & subsequenti hanc concinnauimus, à dextra sui parte pulmonariam promit, subalbidis maculis variam, pro pulmone, à sinistra capnos phragmitis visitur, pro iecore.

Sed animalium pulmonibus nostris adiuuabimus: & si omnia animaliũ membra humanis iuuent, illud præsertim iuuabit, quod magnũ, vel quod eo careat, tãquã hoc insigne magnitudinis, vel carentiæ nos admoneat Natura in eis vires subesse. Chamæleonti pulmo proportione maximus, vt nil aliud intus habeat, vt parum abesse scribat Plinius, quin corpus totum pulmone constaret: cuius lingua, cum radice herbæ chamæleonis, & cynoglossę, obmutescere facit, ex Kirannide. Testudo quidem pulmonem & sub toto tegmento habet, ex Plinio: phthisi valet, & hecticis. Pulmonem pauca habent aquatilia, vt ranæ careant: Ranæ in cibis laudantur phthisi. Ranunculus viridis ad tussim valet, ex Plinio, squillę pulmonibus, & hecticis: cancri ad idem valent.

PLANTAE IECVR OSTENDENTES, ET ANIMALIA MAgno iecore prædita, iecori prosunt. Cap. XXXXVIII.

IECVR συκωτὸν Galenus vocat, quasi ficatũ, ita vt vulgò *fegado* dicatur, quòd ficus similitudinem gerat, quæ Græcis συκα dicitur. vnde iecur anseris ficubus saginatum, principalis cibus in conuiuijs erat; constat igitur ficus iecur petere.

Iecoraria planta huc spectat, quam in tabella præcedentis capitis præmisimus.

Est inter capnos species, quam cauam radicem Herbarij vocant, siue Plinij bulbosam fuma-

fumariam: falsò putat Fuchsius pistolochiam. Cordo capnos phragmitis putatur, alijs chelidonia phragmitis, vel melius capnium Aetij. Cuius radix ingenti Naturæ miraculo rotunda, quasi hemichylindros est, adulta verò excauatur. Diu, multumq; mihi animum anxit, torsitq; cogitatio, quidnam hoc paradoxo indulgens Natura demonstrare voluerit: tandem Aetij locus in mentem venit, vbi de hepate in scirrhum indurato loquebatur, capnij herbæ meminit. Consideranti igitur radicem cauam, in ambitu, quasi in fibrillas, vel lobos diuisam æstate, ad hepatis cauitates, vel scirrhos valere occurrit: illicò experiendum curaui, fauitq; rei euentus voto. Vtitur idem quoq; ficubus aridis ad eiusdem inflammationes. Agaricum videtur etiam iecur figurare: iocinoris vitio laborantibus Dioscorides propinat. Sed ad animalia transeamus. Animalium alicui simplex iecur, alicui duplex, non quod duplici iecore prædita esse putemus, sed in duos lobos diuisum, velut geminatum videtur, alicui adeò pingue, vt in oleum abeat, non bis Natura datum, vt sciamus ea ad emolliendum iecur valere. Gigil Philosophus animalium hepar ad hepatis dolores valere dixit, & Rhases ab eo, quod idem de omnibus membris euenit. Sed in parte verum, & in parte falsum est. Dicimus igitur quod in animalibus iecur, quod cæteris maius, vel aliquod insigne habet, à Natura factum, vt hominum iecoribus prodesse possit. Nos ex moribus animalia, quæ hæc viscera insigniora habebunt, cognoscemus. Placidiora quæq; animalium minus fellis, timidiora plus cordis, salaciora plus iecoris, alachriora plus splenis, magis vocalia plus pulmonis habent: vnde vulgatum carmen.

Cor ardet, pulmo loquitur, fel commouet iras,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Iecur elephanto quadruplo maior bubulo est, ex Aristotele: extremitate hepatis comesta cum aqua sumach, & folijs citri, hepati dolenti medetur, Rhasis. Equus iecur habet in tres lobos diuisum, ex Herocle: equi iecur theca cedrina repositum, deinde chio vino aqua diluto exhibitum, quibus iecur vlceratum est, ne amplius exedatur, efficitur, ex Galeno libro de paratu facilibus. Lupi hepar alijs dissimile tradit Plinius: sed equi via gulæ simile. Galenus lupi hepar tota substantia hepaticos iuuare scribit abundè se expertum: iecinoris dolores reficit lupi iecur aridum ex mulso, ex Plinio. Ranæ iecur geminū ex Plinio: cuius decoctum ad scabiem valet, ex Auicenna. Anser magnum iecur habet: iecur anseris valet ad iecur: Vultur hepatis dolore afficitur: affectus venatur aues magnas, quarum epar vorat, ex Rhase. Serenus ad iecoris dolores vulturis iecur concedit. Pastinacæ piscis iecur in duos lobos diuisum: in oleo decoctum pruritum, scabiemq; nō homini modo, sed quadrupedum efficacissimè sedat. Sic & squatina. Ex eius epate fit oleum, quod ad epatis duritiem valet, addita spica caltica, vel styrace, vel absinthio. Galeus anthias hepar geminum habet, quod abit in oleum, valet ad duritias hepatis. Sic centrinæ iecur, quod ad emolliendum iecur valet, idemq; substantiæ similitudine corroborat. Idem de galeo glauco euenit.

PLANTAS LIENEM, ET RENES EFFIGIANTES, ANIMA-
liaq; magno liene prædita, ad lienes, & renes valere.
Cap. XXXXVIIII.

ENIM vero inde adlienē, viscus fœculenti sanguinis, qui ab hepate profluit, expurgatorium, magnitudine maous, figura cauus, gibbosus, ac veluti lunatus est: plantæ ergo, quæ folijs, vel alijs partibus eius figuram ostendūt, ad eius vitia valere cōijcimus. Asplenum folium infima parte gibosum habet ad lienis formam, alij hemionion vocant: asplenon vocatum, quod animalibus lienem absumat, hoc modo inuentum ...

ſtante Vitruuio. Circa Potereum flumen, quod eſt Cretæ inter duas ciuitates Gnoſon, & Gortinam, dextra enim & ſiniſtra eius fluminis paſcebantur pecora, ſed ex ijs, quæ pa ſcebantur proximè Gnoſon ſplenem habebant, quæ autem ex altera parte non habebant, illud Medicorum ſcrutantes ſcholæ, in illis enaſci herbam locis, deniq; comperturn prodidere, qua veſcentia pecora lienes imminuerent. Hedera lunata, vel gibboſa ferri folia, ex aceto cocta, vel cruda deuorata, lienes ſanat. Dameʒeron eſt author, ſi hede ræ nigræ tres taleolæ in mundo linteo ligatæ, filo in amuleti modum lienoſis adpendantur, geſtantes intra triduum hoc vitio liberabunt. Loachitis flores afferet ceu galericulos, paruam exerentes linguam, ſiquidem minutulis his hiantibus albugo quædam inferiore labro prominens, ſpeciem linguæ repræſentat: quaſi lienis ſpeciem oſtendit. lonchitidos radix decocta, priuſquàm ſemen emittat, lieni medetur: eadem in aqua ei dem illinitur. Lupinus ſua effigie lienem demonſtrat: eius decoctum lienoſis prodeſt. Exuberantem lienem ariſtolochia imitatur, ob id ad exuberantes lienes, cum aqua po tata valet. Cyclaminus eodem modo. Ad animalia tranſeamus. Splenẽ non omnia animalia diſſectum habent, is nonnullis magnus, & oblongus, alijs minimus, vari, q; coloris: alijs poſitus iuxta hepar, alijs ſub ventriculo. Bobus pro ſua magnitudine auctior lien eſt, cæteris omnibus biſulcis cornigeris rotundus, ex Ariſtotele: lienem bubulum in melle edunt, & illinunt ad lienum dolorem. Ad lienem ſanandum, emi lienem vituli quàti indicatus ſit, nulla prætij cunctatione, quoniam hoc quoq; religioſè pertineat, diuiſumq; per longitudinem anneċti tunicæ vtrinq; & induentem pati decidere ad pedes, dein collectum in vmbra areſacere, quum hoc fiat ſimul reſidere lienem ægri vitiatum, liberariq; eo morbo dicitur, ex Plinio. Hominem lienis vino affectum Aegyptij ſa cerdotes per canis hieroglíphicum exprimebant, nam gracillimum habet, quod ſi vel mors, vel rabies eum inuaſerit, à ſplenẽ eſt, vt qui canem eo morbo laborantem diſſe cuerit, contagione vim experitur. Caninus lien ſi viuenti eximatur, & in cibo ſumatur, lienis dolores liberat: Quidam recentem ſuper adligant, ex Plinio. Sic animalia, quæ liene carere videntur, præſtant homini, vt eius lien aſſumatur. Afiæ regio Sceplis appel latur, in qua lienes minimos pecori ineſſe tradit Plinius, & inde ad lienem inuenta remedia. Pecudis lien recens ſuper lienẽ dolentis extenditur, dicente eo, qui medeatur, lieni ſe remedium facere, liberabitur, ex Plinio. Rhombo aculeato ſplen inter inteſtinorum ſpiras latitat: lieni medetur impoſitus, dein remiſſus in mare, ex Plinio. Torpedini lien paruus: lieni medetur impoſitus. Teſtudo aquatica paruo liene conſtat, in cibo ſumpta lienes tollit, ex Plinio. Pica liene caret: valet ad lienes. Id non omittemus dolichi, ſiue lobi, & lobia, ſiue phaſioli non illi triuiales, ſed rubentes ex ſmilace hortenſia na, adoleſcentes eò vſq; in hortis, vt rami ſufficiant operi topiario, ſiliqua fœnigræci, in qua continenrur ſemina renunculis ſimilia. Paulus in quadam compoſitione, quæ diatettigon inſcribitur, phaſiolos requirit ad renum vitia.

CAVOS PLANTARVM CAVLES AD TRACHEAM, ET ALIOS cauos corporis meatus valere. Cap. L.

DVM mecum repeto diuinæ Naturæ in hominem exuberantem proui dentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinem ſatis mirari: oſtendit enim valdè noſtræ Naturæ proficuo præſidio cauos plantarũ cau les, ad cauos tracheæ meatus, & aqueductus, & cuniculos noſtri corporis valere, veluti vrinarios, aurium, flatuum & ſimilium. Sed ſi qui fuerint intellectus malacia laborantes, vel moroſi palatus, quibus hæc noſtra minus arrideant, ſed naturalium cauſarum aucupio pro bata velint. Scito Ariſtotelem libro Problematum dixiſſe, ijs plantis à Natura cauos caules donatos, quarum Natura imbecillis; & Theophraſtus id etiam innuens, ait, armamentariam

mentariam harundinem à cæteris distare, probæ nutritionis causa: vtpote pleniorem, carnosioremq;, quod ex aquarum abundantia prouenire dixit. Et alibi: infarcta fistula nasci triticum ob callosius alimentum, & nos in Apulia vidimus, & Laborinis nostræ Campaniæ campis, ob densum solum denso calamo prodire: sed nostri corporis imbecilliores partes è robustioribus eiectos influxus recipiunt humores, eijciuntq;, ob id cuniculi. Conijcimus præterea cauos caules & inanes in plantis à Natura factos ad expellendos flatus in plantę corpore conceptos, vt & nostris corporibus. Sed ad exempla accedamus, & de trachea loquemur primò. Casia solutiua, & purgatrix est, siliquam fert longám, intus transuersis membraneis alueolis dissepitur, vt aspera nostri corporis arteria, quam alij guttur, vel spiritalem fistulam nominant, & cartilagineis anulis compacta, compositaq; ad imaginem casiæ fistulæ: ad pectus, & fauces valere Arabum experimento constat. Triticum harundinaceo calamo, circulis membraneis, vt harundo: ad exasperatam arteriam datur, & farina cruentis excretionibus, ex Dioscoride. Hordeũ ad gutturis scabrities, exulcerationesq;. Malua inani caule nascitur: eius radicum & foliorum decoctum gargatizatũ exaspetatas fauces lenit, & feruefacta in cibum apposita raucedines tollit. Porrum inanem caulem efficit: voci splendorem affert, ex Plinio: sectiuo authoritatem dedit Princeps Nero vocis gratia, ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilq; aliud, ac ne pane quidem vescendo. Allium eodem modo vocem clarificat, ex Dioscoride, & Plinio. Lingua bonis & inani caule: Auicenna ad exaspetatas fauces valere dixit. Eædem quoq; tussi, & anhelosis medentur. Calamus odoratus nil à cæteris sui generis differt forma: tussi medetur, hausto per harundinem succo. Quartum cinnamomi genus fistulosum, contra tusses valet. Smyrnium orthopnoicos mitigat. Hieracium admisto hyssopo ad tussim valet, ex Plinio. Equisetum ad orthopneam, & tussim. Borago ad idem, ex Auicenna, malua ex Plinio. Cæpa tussientibus, anhelosis, & asmaticis, spina alba ijs, qui cruenta extussiunt, allium, auena, & phu tussientibus & anhelosis: sic fabæ, cucumeres, melones, & sonchus. Flatus excitant hordeum, triticum, faba, cæpa, allium, scorodropasum, & auena. Ad ciendam vrinam valent spina alba, hordeum, cæpa, porrum, allium, scorodropasum, phu, hieracium, smyrnium, equisetum, gentiana, pepo, casia fistula, cinnamomum, calamum odoratum, cucumis, lupinus, milium, & harundo.

FRVCTVS VTERVM REFERENTES, ET FRVCTVVM INuolucra, ad vterum, & puerorum inuolucra, siue secundinas valere. Cap. LI.

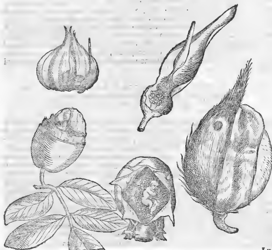

VNT & stirpium fructus, siue radices, mulierum vterum referentes, quæ ad partus valent. Aristolochia verè fœminei vteri formam imitatur, & optimè puerperijs opitulatur, appellationemque ei puerperæ tribuerunt, quoniam ἀριστη λοχωούσας, idest puerperis egregiè salutaris, vtpote, quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes a partu pellat. Cyclaminus etiam vteri similitudinem exprimit: si prægnans radicem eius supergradiatur, abortum fit, partum appensa accelerat. Diximus herbarum radices vterum referentes, proximum sanè erit de fœtum inuoluentibus tunicis, inuolucrisque oculis aliqua subijcere, quæ in partu vnà prodeunt, ipsumq; subsequuntur, quam membranarum molem Latini secundas, & secundinas nuncupant. Multæ sunt membranæ, quæ exterius fœtum ambiunt, & inuoluunt. Non secus in plantarum fructibus spectare est quasdam membranas, quę fructum multis inuolucris inuoluunt, calloso primum, vel membranaceo cortice, mox tenui & compactili tunica. In humanum fœtum complectentibus membranis molliculæ quædam adnatæ carnes circumplectuntur, vt instar, puluini molliter in sinu foueant, excipiantq;, & per vmbili-

cum

cum crescenti fœtui alimentum ministrant. In fructibus præter hanc inuolucrum com pagem multiplices venulæ, & nunquam errabundi ductus succum exporrigunt, quo augeri possint per vmbilicum, quod in pomis, scilicet in eius med.o pendet, & arbori ad hæret. Suis puluinatis toris iacent, adèo Natura studiosa molliter semina collocare studuit. Et quēadmodum aduentante partus tempore adābientes fœtus membranæ dis rumpuntur, fœtusq; in lucem egreditur, haud secus in maturationis tempore abruptis putaminibus circumsepientibus, loculisq; ex arbore, tanquam matris vtero, recedunt, deciduntq;. Est & in floribus, quasi nascentibus fœtibus simile quodam, quum adbuc conuolutis foliorum paniculis non dum dehiscunt, sed capitula quædam in mucronē leuiter fastigiata primùm à caule prosiliant: ijsq; paulatim intumescentibus prægnantia florum inuolucra fatiscunt, vt in rosis se explicant. Vnde hinc facilè auguramur inuolu cra illa, & loculamenta, quæ veluti capsulæ, & pecuniarij sacculi formam referunt, & vulgæ sibi nomen asciuerunt, ad matrum partum, & secundinas foris educendas præsta re, quum taliter & ipsæ in amplectentis matris sinu foueant.

PECVLIARES effigies in hac tabula iuglandis, nucis indicæ, allij, & ari fructus è varijs, multiplicibusq; tunicis, & nexibus ambientibus euulsis conspiciuntur. Infra humanus fœtus in vtero inuolucris oblonga, & transuersa sectura dissectis, apertus in conspectum venit, vt vtriusq; similitudo concinnè possit comprehendi.

Iuglans

Iuglans huius rei maximum exhibet specimen, calloso primum, herbaceoq; occulitur inuolucro, hinc compactili carinarum loculo, mox tenui tunica, nuclei intus quadripartito digeruntur, lignosa intercedente membrana, ob id Plinius. Duplici nux protecta operimento, puluinato primum calice, mox ligneo putamine, quot modis & fœtus in parente, hoc est vtriculo, ventreq;, quæ causa eas fecit (vt est verisimilius) nuptijs religiosas, partu tot modis munito, quàm quod cadendo tripudium, sonitumùe faciat elidendo virginum puellarum clamore: ad vuluarum vitia, & puerperia multis, varijsq; modis præstant. Magna & inuolucrorum mole obtegitur nux indica, cortex exterius carnosus, intus villosa materie compactus, tenui tunica exterius vestiente, qua ex trita, solutus in capillamenta fatiscit, capaci subtus orbe, duro, lignosoq;, intus dulcis nucleus candidus, & carnosus. Pinus lignosos conos frequenti nucamento compactiles profert, in quibus nucleos singulis cameratis totis, ferruginea tunica vestitos, contegunt: pinus secundas suffitu eijcit. In aro sagacis Naturę artificio, multiplici membrana munitus fœtus ostenditur. Is primum promit inuolucrum palmari longitudine, quod mucronata in turbinem vaginula pistillo complectitur, & suo souet sinu, tam est diligēs seruandis rerum seminibus Natura, sed vbi fructu prægnans fatiscit in hiatum, solida pistilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus patente, crocea semina spectantur, quæ in coronæ modum contexta, imam eius partē ambiunt: partus omnium animalium extrahit, naturæ hostio circumlitum, & seminis, vel radicis dragmæ duæ in vini cyathis duobus suffi.iunt, si à partu non purgatur, ad secundas trahendas. Dracunculus è foliorum scapi fastigio vagina quædam foris herbacea prosilit, cubitalis ferè longitudinis, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiscit sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat, ea seminum incremento distenta, dissilit in rimam, tandem elanguescens flauescit, subarescensq; perit, relicto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit. Tantum ei vires inesse, vt olfactum grauidis abortum inferat, & eliciat partus, & quæ abortum inducunt, eadem secundinas trahere dicunt Medici. Allium quamplurimis velatur membranis, intus pluribus coagmentatur nucleis, qui velut fœdere quodam iuncti, confertim cohærent, & prætenuibus cinguntur membranis, grandiore folliculo omnes simul ambiente: radix vbi succreuit in nucleos, fiunt mox spicarum diuortia, ac tunicas disrumpentes, vnumquodq; per se iterum in bulbulos extumet: feruefactæ eius comæ ius menses: & secundos partus euocat, fœminarum dissessionibus inditum: ad quæ suffitu quoq; proficit. Latent & semina aristolochiæ in suis turgentibus lagenulis, velut in loculis, non secus ac in vtero parentis infantes: quæ pessario admota, eliciunt fœtum iam frustra erumpere conatum, fœtusq; lacerata inuolucra, & enixam puerperam diris partus cruciatibus ferè enectam, integræ reddit sanitati, vnde sibi nomen asciuit. Sed videamus in animalibus nunquid Natura nobis extra ordinem cunctorum in aliquibus peculiariter ostendat. Ceruæ statim à partu edunt inuolucrum, nec fieri potest, vt id accipias, prius enim quàm in terram demittant, ipsæ arripiunt: vis in eo medica esse creditur, ex Aristotele. Si cornu superferatur cerui à patiente, iuuamento esse, ex Simeone Sethi. Cum equa peperit, statim secundas deuorat: cuius axungia suffumigata, partum mortuum, & secundas eijcit, ex Sexto: sed Plinius vngulam dicit. Canes, & cati secundas à partu deuorare vidimus: Plinius partus euocat membrana è canum secundis, si terram non attigerit: fimus cati suffitus, & fel fœtum ex vtero mortuum extrahunt, ex Rhase. Sic membrana caprarum, in qua partus æditus, inueterata, potuiq; data in vino secundas pellit ex Plinio. Est & lapis ætites dictus, qui sonantem in vtero alium lapidē gerit (quod non nisi summa Dei benignitate nobis ostensum est) nam vt in vtero aliū lapillum habet, sic in fœminarum vtero fœtum continere facit, ob id mulieribus sinistro brachio alligatur, vsq; donec partus hora aduenerit, qua aduentante illicò à brachio religari, & sinistræ coxæ imponi, vt illicò & sine labore & periculo enitatur, iam

enixa, tollatur è coxa, ne vterus sequatur: nobis frequenti, & notissimo experimento cognitum, ex hoc audiuimus arboribus adligatus, quibus caduci fructus, efficere; vt vsq; ad maturitatem in ramis adseruentur.

VESICARIAS PLANTAS, ET ANIMALIA MAGNIS vesicis prædita, ad vesicæ commoda valere.

Cap. LII.

PLANTAS, quæ vesiculas proferunt, non sine munifico Dei luxu, hominis vesicis prodesse ostendemus; possunt & flatus discutere, quum flatus plenæ sint: nam compressæ dissilientes, flatus in sibilum abit. Possunt & calculos è vesica eijcere: nam semina in vesica sonant. Ostedunt & fœtum in vtero, vt ætites lapis. Exempla apponemus aliqua.

VESICARIAS plantas, primò, haliacacabum, mox vesicariam repentem, post coluteam præsens icon insinuat, ac vesica esui musculis nudata è regione spectatur, conduxerit itaq; spectanti, mutuo simul eas conferre similitudines, quum ad viuum delineata sint.

Solanus

Solanus haliacacabus idest vesiculas ferens, humanis similes habet, quæ intus acinum inclusum gerit: celeberrimus huius ad calculos, lotiumq; ciendum vsus: medetur etiam eius ardoribus. Colutea Liparæ peculiaris à Theophrasto traditur. Arbor magnitudine præstans, fructum ferens in siliqua, magnitudine lentis, qui oues mirum in modum saginet. Nascitur semine, & fimo præcipuè ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit, mandatur solo præmaceratum, cum iam in aqua germinare cœperit. Folium mittit fœnugræco non absimile. Arbor primum vnicaulis emicat, trima conciden dis scipionibus, & baculis idonea. Siquis nimis decurtauerit, mox emoritur, quippe quæ lateribus haudquaquam fruticet, spargitur deinde in ramos, quadrima prorsus arborescit. Apud nos frutex nascitur, ramis exilibus, folio fœnugræci, quadriennio in arborem se efferens, vesica membranea, pellucente, prætumida, veluti quodam spiritu distendente turgida, pueri eam digitis comprimendo increpitum dissilire faciũt ludibundi, in quo semen atrum, durum, lentis magnitudine, pisi gustu, semine nascitur, & fimo præcipuè ouillo. Mauritani vernaculo sermone *sene* vocant, duoq; genera faciunt, suæ spontis, & hortẽsis, siliquas ventorum vi deturbatas legunt opiliones saginandis ouibus per quam vtiles. Actuarius interaneorum obstructiones explicare dixit pulueris dragmam, vt facilè vesicam expediat. Sunt & aliæ vesicariæ plantæ, vt repens, staphylodendros, quarum si opes ad deturbandos calculos, aliaq; vesicæ vitia manifestaremus putarent scioli potius confictas, & à nobis imaginatas, quàm veras esse, cum à vetustioribus Medicis experimento sint incognitæ. Sed ad animalia transeamus. Ea vesicas habent, quæ renes & pulmones. Pisces vesica carent, exceptis delphino, balæna, vitulo, & testudine. Lyncis vrinam coire in lapidem dicant, eius vrina ad vesicę stillicidia peroptima est: vesica verò in vino pota contra vrinæ incontinentiam valet.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER QVARTVS.

PROOEMIVM.

LANTARVM partium similitudines, quæ humana membra mētiebantur, abundè explicauimus, sequitur, vt earundem partium & actionū similitudines agnoscamus, quæ animalium partes & actiones imitantur, vt promiscuas inde vires inuestigemus, altera enim alterius collatione inuicem sibi produnt proprietates: vnde ijs præcognitis, facilior erit præsentis tractatus insinuatio. Hæc vt difficiliora, ita vtiliora, certioraq; Naturæ interpretibus perscrutanda proponuntur: nam meminisse debemus, quæ in humana Physiognomonia dicebamus, ea signa in delectu præcipua, quæ ex animalium partibus, & actionibus colligebantur, his insistendum, his strenuam nauandam operam admonemus. Plantarum enim partes, vel actiones, quæ animalium partes & actiones æmulantur, insinuant nobis easdem vires retinere, quibus ea præstant. Nos ex infinitis aliqua proponemus exempla (omnia enim quis audeat polliceri?) vt officiosa nuperorū expectationi satisfaceremus. Sed ne quis vellicando, nobis vitio vertere peterit plantarum similitudines à nobis confictas, & coactè rebus accommodatas, nos solum eas plantarum similitudines pr-nosuimus, ex quibus quum propriæ deficerent appellatio-

nes,

nes, variorum populorum, et gentium communi calculo, & sententijs ab animalium similitudine nomen emendicarunt, unde quiuis peritus arbitrer rei perpensione non maligna, nil à me confictum, nil uiolenter conquisitum fatebitur, hac enim ueritas nescit fucos, doctrina ex sola Dei benignitate pendet. Sed plantarum partes animalium partes indicantes dicemus primò, mox actiones, & ex animalium partibus primò qua integra, post qua partes insinuabunt.

PLANTARVM PARTES SCORPIONEM INTEGRVM REpræsentantes, ad eius morsus valere. Cap. I.

PLANTIS igitur exordiemur, quarum flores, fructus, radices, aliæue partes integrum animal repræsentant, & primo à scorpionibus & serpētibus incipiemus, familiaribus nobis animalibus, quę ferè nobiscū victitāt, vel vbiq; obuia, exitialia maximè, & perniciosa, in quibus nō tumultuaria, sed adeò exquisita imagine in eorū effigiatura delectata est Natura, vt nō nisi cęcus in iis decipi possit. Maxima Dei benignitate consultū, ita affabrè figuram simulantis, vt hominibus consuleret, earundem virtuti compotes esse, & contra eorum ictus non ignauas, sed strenuas, & medicamentosas vires possidere, cæteroquin süeto Medicorum dogmate, aliaue humana methodo nosse non poterant. Quod si quis fortè ab homine excogiri hæc posse credet, ingrata Deorum munera intelliget, vt Plinius inquit. Sed aliqua afferamus exempla. Sed primò maximum Teophrastum audiamus. Non desunt, inquit, quæ forma quadam peculiari spectentur, vt scorpij vocata radix, quæ scorpionis speciem repræsentat, valetq; ad eius ictum, vbi videtur methodum hanc nostram, scilicet ex similitudine vires aucupandi non ægreferre. Et alij thelyphonon, alij scorpionem appellarunt à radicis similitudine, quæ scorpioni est assimilis, cuius tactu scorpiones torpescunt, stupētq; pallentes, & vinci se confitentur, auxiliatur eis elleborum album, tactu resoluente. Tactis quoq; genitalibus fœminei sexus animalium, eodem die moriuntur, cuius potum scorpionum ictibus aduersatur. Est altera species Dioscoridis à priori distans, quę radices in modum squillæ marinæ cirro rum nigrescunt, quam cynoctonon, & lycoctonon appellant, eaq; vtuntur venatores ad luporum necem, quasi lupicida, Plinius marino cammaro similem facit. Sed ego & squillæ, & marino hippocampo assimilari dico, cuius forma spectanti cuiq; plurimùm par erit, nam vt squillæ & cammari caudam tabellulis complicatam habent, ita videtur hæc radix quibusdam internodiorum diuortijs seiuncta, à summo sensim se extenuante. Et certè vires squillæ, & hippocampo cognatæ sunt.

TRES aconitum icones ex viuis plantis expressimus, prima pliniani pardalianchis, quam cammaro similem facit, secunda Dioscoridis, tertia Theophrasti integrum referens scorpionem. Infra cammari & scorpij effigies subiecimus, vt arcta, quam mutuò habent, similitudo contempletur.

Hippo-

Hippocampi vim ſolus ſcripſit Aelianus, cuius ventrem in vino decoctum: alteri potui datum, primò acerrimò ſingultu afficitur, tuſſi, & vehementi vomendi cupiditate, quod ſi Natura euicerit, in obliuionem, & dementiam incurrere, ſin minus, vita excedere, qui euadunt mente capti ſummo aquæ ſtudio tenentur: nam aquam ſemper appetunt, tum ſtillantem, tum fluentem, ſic & abluere, & natare. Huius, vt aconiti in vſum vertere Medici, & ad morſum rabidæ caniculæ; nam hippocampus hydrophiliam, canicula hydrophobiam inducunt, vt diximus. Mouet coeundi appetentiam lycoctonon, ſic ſquillæ, & cammari. Eſt inter doronicos ſpecies vna, ſiue aconitus, cuius radix etiam integrum ſcorpionem demonſtrat, quæ cum primis eaſdem facultates poſſidet, radix teres, orbiculata, infernè in anguſtum ſenſim obducitur, tranſuerſis, quaſi ſquamularum torulis articulata, affabrè ſcorpionis caudicellam, vel potius cadauerulum exprimit, paulominus ſcorpionis corpus effigiat. Cyperi radices, oleis oblongis ſimiles, nigræ, rotundæ, inuicem commiſſæ, fibras, vel caudicellas, quaſi ſcorpionis brachia demonſtrantes, quarum eſt vſus aduerſus ſcorpionis morſus.

PLANTAE, QVAE SERPENTVM, ET VERMIVM FORMAM *effigiant, ad eorum morſus valent.* Cap. II.

SEQVITVR ſerpentum peſtis, quæ non minus acri, & virulento ictu trucidat homines. Natura plantarum radicibus eorum ſimulauit effigies, vt ſuo quiſq; malo caueri poſſit. Quorum exempla hæc erunt. Non alicubi δρύινος ſerpens, quàm

quàm in quercuũ, vel fagorum radicibus latibula parat. Sic dictus Galeno, quod in imo quercuũ cespite suum sternat cubile. Quercui radices albæ sunt, inflexæ, circumuolutæ, à summo ad imum sensim deficientes, vt incedentis drini corpus imitentur: quercus eadS illi origo, & remediũ est, vt vnde profectũ malum, inde emanet remediũ. Fructus ex omniũ glãdiferarum arborũ genere, & tusæ radices illitæ, ictæ parti auxiliantur, ex Dioscoride. Herbariorũ *bistorta*, seu maius britannica, etiã *serpentaria*, & *colubrina* vulgò Germanis dicta, quod contortis suis radicibus, & in se reflexis, implexis, & conuolutis, iacentis, & conuoluti anguis figuram ostentat: ad viperarum & serpentũ morsus vulgaris & peruagatæ neotericorum notitiæ, & multæ commendationis. Sic *bonus henricus* etiam aliquibus *colubrina* dicta, quod eius radix instar conuoluti anguis contorqueatur: cuius vis aduersus anguium morsus explorata. Est & Plinio dracunculus, cuius radix draconis conuoluti modo effingitur, vnde ei nomen: quem omnino habentes, angues fugiunt. Herbula, quam holostium, aut syluestrem coronopum vocant aliqui, radicibus constat tenuioribus, contortis in anguis formam: serpentum morsibus mirè præstat, ab effectu, & figura vulgò *serpentina* vocatur. Est herba vulgò etiam *scorzonera* dicta, quod ad morsum valet cuiusdam serpentis, *scorzone* dicti, & ad eiusdem anguis formam effigiata est, longitudo radici sesquipedalis, à summo crassa, sensim in acutum turbinem deficiens, fusci coloris, & eiusdem serpentis. Nullo antidoto illius veneno occurri potest, quàm huius radicis succo: eoq; perlitæ manus impunè serpentem tractare possunt, quin & qui eam præsumpserint, frustra à serpente iciuntur. Africa serpenti & herbæ natalia præbet, vbi spontè, & perennis prouentus, & si apud nos sata viuat. Apud occidentales Indos alia est etiam herba, quæ ad serpentis conuoluti modũ radicem sortita est: cuius vis mira ad serpentum venena, recentiorum exploratu. Sunt & aliæ stirpes, quæ radicibus & fibrillis vermes simulare videntur, vnde nos ad tineas & vermes valere iudicamus. Gentiana minor radicibus constat numerosis, albicantibus, rotundis, vti vermibus: tusæ & emplastri modo ventri impositæ, vermes, si qui intestino fuerint, proculdubio necant. Sic vulgare dictamnum. Filix latas radices, longè vagantes habet: latas tineas succus pellit, sic costi, & chamæleonis radices. Sunt & quædam sublonga panicularum modo nucamenta, quæ squamatim compacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumescunt, germina parere gestientes, veluti prælongus vermis, vt indicet Natura ad vermes, tineas, & serpentes valere. Exempla. Corylum florere negant, sed floris vice quosdam in eo peculiares iulos erumpere, siquidem fructu iam caduco, callus vuæ modo magnitudine grandiusculi vermis pinguis emergit, singulari pediculo, quem vocant iulum. dehiscit ineunte vere, ac defluit, quum folia prosiliunt. Simplex obseruauit rusticitas serpentes obtorpescere, quæ coryli caudice, vel surculo fuerint icta, & tandem emori. Nux iuglans verni temporis initio, veluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga protuberat, dehiscitq; flauens, statim quàm frondem facere cœperit, nutans, caducaq; prolabitur: præsumptæ nuces venena hebetant, quas qui plures ederit, eò facilius latas ventris tineas pellit. E castaneæ, siue nucis euboicæ arbore propendent etiam nucamenta, & si nuces aliqui appellitent, accommodatiores glandium generi, suarum arborum generis vires retinere arbitror: & si tritæ cum melle venenosis rabiosorum canum morsibus opitulentur. Negant aliqui florere pinum, & piceã, sed floris vice esse nucamenta illa, quę cittaros Græci vocant: aduersus tineas firmissima materies, & pix priuatim cerastę morsibus, & serpentũ cũ sale illinitur ex Dioscoride.

FLORES,

FLORES, QVI MVSCAS, ET PAPILIONES OSTENTANT, ad fœcunditatem valent. Cap. III.

AEPISSIME in quarundam plantarum floribus fucos, apes, muscas, & papiliones quam simillimè ementitos videre occurrit, vt non modica lasciuia Naturam in ijs depingendis lusisse videatur. Sunt enim eiusmodi animalia tàm importuni, quàm fœcundissimi prouentus: vnde virium & effigiei coniectura consentiente, ad fœcunditatem valere & eximijs viribus iudicamus. Pro exemplis afferemus flores cynosorchi, in quibus dependent quædam veluti animalia quadrupeda distensis, & diuaricatis cruribus, quod non nisi ad fœcunditatem valere diximus. In alterius speciei floribus apes videntur colore subnigro, candido & purpureo asilonem, vel fucum æmulantibus.

TERTIA smilacis hortensis figura suis floribus papilionem ostentantis, secunda & sequens orchidum apes & muscas simulantium delineantur, infra illa eademmet animalia exhibentur.

In tertia illorum specie flores effigiati sunt ex tribus exiguis superioribus foliolis, & quarto inferiori oblongiore, colore in purpura tristi, subnigro, nonnihil variegato, cuiusdam

cuiusdam muscæ corpora similia, vnde omnes insecta hæc referunt fœcunda, lasciuaq; ob id orchides, homines ad fœcunditatem & lasciuiam inuitantes, Serapidis nomine donarsit, Alexandrinorum Dei, cuius olim templum cantibus, choreis, & lasciuijs apud Strabonem colebatur. Accedunt & nonnullorum leguminum flores, muscæ, & papilionis effigie, Venerem, & fœcunditatem etiam conciliantes. Pisum flores papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet. Nec longè à iam dicto fabæ flos abit, cristatus, purpureus, varijsq; punctulis variegatus. Smilaces hortenses, siue phaseli papilionis effigie flores gerunt. Cicer eiusdem effigiei, vt superiores affert, quæ omnia Venerem irritant, & augent.

PLANTARVM PARTES, QVAE VARIA ANIMALIA DEMONstrant, ad eadem valere, ad quæ animalia ipsa. Cap. IIII.

VENECTEMVS & quasdam plantarum partes, quæ etiam integra demonstrant animalia, & vt ad exempla deueniamus. Ex Theophrasto habemus. Non desunt quæ forma quadam peculiari spectentur, vt radix polypodij hirsuta, & acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri, vbi quis eam contingerit, polypum nasci affirmant, & inferius purgate apta est. His verbis videtur Theophrastus Phytognomonicam docere: sed quid vltima verba illa sonent, nemo est opinor, qui se id scire audeat, sed autumo ad polypum morbum sanandum optimum esse remedium: vidimus enim multoties mulieres ad pueros, in ima sede polypo morbo vocato obsessos, polypi decoctione vsas, mirabili remedio, voti compotes extitisse. Vidimusq; apud Plinium, arida farina naribus indita polypum morbum consumare, loquens de eiusmodi polypodio. Quod & polypū aluum subducat, apud Athenæum Diphilus ait. Polypus si abunde estur elixus, homefacit ventrem: sæpiusq; mihi comedenti subduxit aluum. Quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, echinus dicitur, sic dictus, quod globoso spinarum agmine marinum herinaceum mentiatur. Armatum castaneis echinato calice vallum est; dipsaci caput echinatum traditur, carduis muricata sunt cacumina, & multa herbarum genera sæuis minantur aculeis. Castaneæ vehementer ventris, & stomachi fluxiones sistunt, & sanguinem excreantibus prosunt, menses supprimunt, & rabiosorum canum morsibus imponuntur. Auicenna ad fluxiones viscerum herinacei animalis carnes vtiles dicit, Albertus ad dysenterias: sic ad alopecias, lepras, fordida vlcera, & similia. Histrix eodem aculeorum vallo armatur, genus pilorum quodam putatur Aristoteli, nec horribile, aut rigidum quicquam conspici potest, ac histrix, ab aliquibus montanus herinaceus dicitur, & montanus melior domestico est, magisq; iuuat, & Plinius, quæ de herinaceis dicuntur, eo magis valebunt in hystrice. Dioscorides terrestris, & marini echini easdem facultates putat. Sed longum esset recensere echinata capitula, marinis, & terrestris herinacei mutuas facultates ad venenatos istus, lepras & eiusmodi similia. Psyllium in cacumine fert capitulum, in quo semen nigrum, nitidum, & durum, verè pulicem ementiens, ob id concinna nomenclatura ci à pulice adaptata est. Fama est apud Dioscoridē, si virens in domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Ricinus herba nomen habet à feminis effigie, semen enim corticibus exutum, ricini animalis effigiem tàm proximè repræsentat, vt si vita adesse, planè ricinus videretur. Animal est liuidum & fœdū, quod canibus, bobus, capris, alijsq; quadrupedibus adhæret, nec prius decidit, quàm sanguine saturatum. Huius plantæ semen ignes sacros restinguit, quod & animal ricinus facit, ex Plinio. Vrtica herba mordax est, & pruriginosis aculeis tangentes vexat, vrtica verò marina contacta etiam vredinem concitat, terrestris vrticæ modo, & qui eam venantur, nisi manum præuxerint, reuera dolore afficiuntur, pruritum tactis pudendis & manibus excitat, sopitamq; Venerem vellicat acrimonia sua, & præsertim quæ pilei

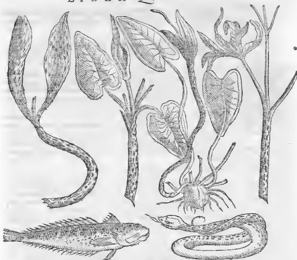
forma est, & sicut diximus terrestris vrtica etiam torpentem excitat Venerem. Marina scolopendra terrenæ similis est, ex Aristotele, animalia sunt, quæ numerosis incedunt pedibus: Dioscorides in oleo decoctam, & illitam capillos euellere dixit. Hedera per pariettes reptans, arboresq; radicosis pediculis, quasi scolopendra numerosis: cuius lachrymam psilothrum est. Inter cyclamini nomenclaturas chelonium est, quum testudinis formam radix ipsa referat. Hippocrates libro de morbis muliebribus subdititiam glandem instituit, quæ inter cætera testudinis marinæ cerebrum recipit, vt aperiat vterum, & mortuum fœtum extrahat, arido sanguine ad vipereos morsus vtuntur Paulus Aegineta, & Aetius. Pes eius dexter super pedem podagrici dextrum, & sinister supra sinistrum, expellit podagrã, & similiter manus ex Rhasi, & Cõstantino. Cyclaminus, si mortui sint in vtero infantes, protinus reddit sine vexatione puerperæ adalligatus: medetur & podagræ morbo, & contra serpentes omnes bibitur, & alia quæ tædet referre. Rapunculus, siue rapulus dicitur, quod paruum rapum præseferat, est enim pollicis crassitie, & longitudine, rapi in morem in medio nonnihil ventricosus: ab Auicenna locusta, vel pes locustæ dicitur, quod videlicet ad locustę animalis formam sit cum suis appendiculis: Locustæ vrinæ difficultari adiuuant, & serpentum morsibus, rapulus verò ad serpentum ictus, ex Plinio, & ad difficultates vrinæ proprio experimento. Est & in mari quædam planta, vno pediculo dependens, extrema sui parte vuæ flores optimè expressos refert, ob id vulgò dicta *vua marina*, cuius vis est, vt in vino putrefacta, ijs, qui inde biberint, tædium vini afferat; ex Plinio. Sic ex putatis vitibus emanans aqua, ex Democrito, vini tedium affert. Apud Tartaros plantam reperiri audio, cuius fructus agnum per omnia refert, obducitur is tenui pelle, qua vtuntur incolæ ad capitum tegmina, interna pulpa cammari carnem refert, & è vulnere succus manat dulcis, & sanguini similis, radix humo eruta subrigitur vsq; ad vmbilicum. Illud insuper additur, quandiu obseditur herbis, viuere illum, quasi agnum in lęto pascuIo, exustis verò paulatim marcescere. Accedit quoq; id mirabile à lupis appeti, & vorari, quod nõ vereor ad id valere, ad quod agnus.

PLANTAE, QVAE MACVLOSAS SERPENTVM PELLES ostendunt, contra eorum morsus valent. Cap. V.

Diximvs quæ integra referebant animalia, nunc quæ partes, & primò extimas, siue pelles: nam alijs maculosæ, villosæ, glabræ, squamosæ. & eiusmodi similes. A maculosis exordiemur, & quę serpentum effigiem ex omni sui parte conspicuam reddunt, vnde coniecturæ indulgendo, istud Naturæ specimen fuit, vt doceamur, deterrimo serpentum detrimento maximo hoc emolumento ocurri posse. Sed exempla adeamus. Serpentaria maior, siue dracontium rectò surgit caule, glabro, & polito, extima sui parte maculis fuscis, pullis, puniceis, giluis, transuersis, oblongis, & fortuitis vipereis, adeò serpentum exuuium exprimens, vt eminus repètè inruenti, terrorem incutiat: Dioscorides folia manibus affricta, aut radicem nunquã à vipera feriri posse inficiatur. Partum etiam abortu vitiat, quod etiam suo occursu vipera facere solet. Est & Draco marinus, qui dorso varij coloris est, ex fusco, & albo, & aculeos in branchijs habet tales, lęditq; dum manu tollitur, cuius ictus, carnibus eorum impositis sanantur.

PRAESENTI figura ad maculosas serpentum pelles indicandas, allium anguinum, arum, arisarum, & dracunculum solùm depinximus, ab re enim fuisset, maculosas omnes herbas horum gratia delineare. Infra marinum draconem, & colubrem maculosum ita expressimus, vt ad manus viui occurrere.

Et Arhe-

Et Athenæus, libro de ijs, quorum venenatus est morsus, ait, murænas, quæ ex mare vipera genitę sunt, morsu interficere, ipsas verò esse minores, rotundas, & maculis varias. Alter etiam dracunculus lęui caule, baculi crassitudine, versicoloribus anguiũ maculis variegato, purpureis intercursantibus lineis, vt planè serpentis habitum, colorémq; mentiri videatur, admirabilis Naturæ miraculũ, nos admonentis, vt qui radice sua manus linirent, à vipera feriri posse negent, & triginta eius grana, si in posca bibantur, abortum inferunt, odor enim postquam emarcuere floccidi flores conceptus adhuc teneros enecant. Quin & aliam plantam in Lusitania se cognouisse fatetur Plinius, in hospitis agro, nuper ibi repertam, eiusdem nomenclaturæ, caule pollicati crassitudine, bipedali altitudine, versicoloribus viperarum maculis insigni, quem ferebant ad primas serpentum vernationes exire, spectabilis hiantis draconis ore, & concauo, stamina, quasi serpentis linguã exerit, capite cruentato, eiusdem cum primis virtutis: nos sepè in Pausilypi colle obseruauimus. Aron etiam subpurpureum caulem mittit, varijs quoq; insignitum serpentum maculis: dracunculi vires obtinet: partum occursu vitians. Ophiusam, tradit Plinius, Elephantine Aethiopiæ, liuidam, difficilemq; aspectu, qua pota terrorem, minasq; serpentum obuersari, ita vt mortem sibi eo metu consciscant, ob id cogi sacrilegos illam bibere. Inter allij genera ophioscorodõ dictũ à caule, folijsq; serpentariæ modo maculosis, quod tam proximè vrsinum delineat, & redolet, vt qui non visum iam nosse cupit, hoc spectet. Galenus satiuo validius esse dixit: serpentes abigit odore, bestiarum omnium ictibus medetur, potu, cibo, vel illitu, priuatim hemorrhois.

Sunt & in fructibus viperarum maculę, in sylvestris enim lupini semine gutta tim, & for tuitò asperſæ maculæ pullæ, & cinereæ, verè ſerpentum designationi ſatisfaciunt: contra aſpidas valet.

MACVLOSAS PLANTARVM PARTES, QVAE ANIMALIVM maculoſas pelles oſtendunt, eorum vires indicare. Cap. VI.

SVNT & aliæ plantę, quæ frondium & caulium maculis, maculoſas animalium pelles oſtendunt, & ſimul virium cognationes nobis indicant, muta ſcilicet pictura internas proprietates indicando: vt hiſce exemplis manifeſtabimus. Eſt & perſicariæ folium litura maculæ modo conſcriptum, quæ cornicularis Lunæ imaginem refert, quod à ſcriptoribus omitti non debuerat. Maculoſa pelle panthera eſt, traditq; Plinius in eius armo dextro ſimilem Lunæ maculam, creſcentem in orbes, & cauantem pari modo cornua: cuius ſeuum, ex Alberto, ad impetigines valet, & hydro piper perſicariæ congener ſugillata delet. Sunt & aliqua orchidum genera maculoſis frondibus, quæ lynceas pelles referunt. Virgilius.

Succinctam pharetra, & maculoſæ tegmine lyncis.

Vngues lyncum cum corio exuri efficaciſſimè in Carpatho inſula tradunt, cuius aſperſu fœminarum libidines inhiberi, ex Plinio: diximus orchidum altero teſte Venerem reprimi. Dracunculum herbam hieracium vocat Dioſcorides à maculis, quibus caulis insignitur, accipitrem repræſentando, qui in pectore tali modo maculoſus eſt. Accipiter laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, & dracunculi ſuccus, ex Dioſcoride ad oculorum medicamenta acceſſitur. Cyclaminus varia habet folia, infra, ſupraq; albicant maculæ, Scincus tenias albas, fuſcas, latiuſculas, vel albis punctis depictas, collum fuſcum, caput, & cauda albicat. Scribitur ad amatoria valere, quod etiam de cyclamino tradit Theophraſtus, & vterq; ad cutis vitia valet. Bliti genera verſicolora, ex viridi, flauo, & rubido colore diſtincta habet folia, vt verè pſittaci pennas imitentur, qui ad idem valet, ad quod anſer, qui contra venena, & præſertim ſcorpionis præſtat: diximus etiam ad ictericos, quod etiam præſtantiſſimè exequitur blitum. Rubeta etiam ex ſubpallido, viridi, & crocceo colore eſt: ſiſtit naturæ dote cruorem, quod præſtat & blitum. Sunt & piſcium turdorum genera, colorum varietate diſtincta, vt in ijs Natura luſiſſe videatur, maculis nigris, rufis, aureis, flauis: turdi aluo faciles, & abſtergentes. Mētiuntur etiam & teſtuginis corticem, flauo, nigroq; interlitum: valet teſtudo ad compeſcendos ſanguinis fluores, quæ omnia de blito diximus. Chamæleoni nigro folia rubro diſtincta ſunt, inter picarum genera multa ſunt, quæ rubris maculis inſigniuntur: valent ad dentium dolores. Pratenſe trifolium vnum, & alterum guttatis, & ſalcatis in ſuperficie foliorum maculis, videntur ſtellionis maculas imitari, terga enim depicta habent circulis in modum ſtellarum pullis. Ouidius quinto.

Combibit os maculas, &c. aptumq; colori
Nomen habet, varijs ſtellatus copora guttis,

Si ablatis inteſtinis & capite, & pedibus aſſatus edatur, valet dyſentericis, & hydrocœlicis, ex Plinio: trifolium mulieribus profluuijs valere diximus. Ardea ἀστερίας, ſiue ſtellaris dicitur, quod punctis, tanquam ſtellis eleganter picta diſtinctaq; ſit, eſt & rana etiā ſtellaris, & ad oculorum vitia valet. Ari folia diſtincta ſunt maculis, valent ad albugines oculorum & caligines. Betulæ cortex albis interlitus maculis, vt videatur ſturnum imitati: impetigines, & faciei maculas vterq; abſtergit.

SQVAMOSAS PLANTAS SERPENTVM SQVAMAS OSTENdentes, contra eorum ictus remedia afferre.
Cap. VII.

SVNT & plantæ, quæ radicibus, fructibus, caulibus, alijsq; partibus squamosis, squamosa serpentum dorsa ostendunt, eorumq; venenis aduersantur, præstant quoq; contra virulentos quamosorum piscium ictus, nam & pisces, vt diximus, aduersus suos ictus valent. Cedrus arbor vasta, conos affert squamatim compactos: cedria cũ sale imposita cerastæ morsibus subuenit, & antidotis additur. Pinus lignosos conos affert, in turbinatam effigiem compactilibus, squamis effictos, eademq; squamatum serie nouellorũ ramorum cortices vestiuntur: serpētibus aduersatur, & priuatim ad cerastæ morsus pix cum polenta valet, ex Plinio. Picea eiusdem generis, faciei, & virtutis, idemq; de larice, cupresso & alijs similibus existimandum. Iuli, qui compactili squamarum callo propendent è corylis, iuglandibus, castaneis, & similibus ad eadem valent. Erice squaroso folio est: folium aduersari serpentibus scripsit idem. Myrice eodem folio, confert vipereis morsibus. Plinius omnium serpentum ictibus, præterquam aspidum dixit. Eryngium capitula muricatim squamosa profert: clara eryngę est, contra serpentes, & venenata omnia nascens. Vterq; chamæleo capitulum affert, foris squamulis sibi imbricatim incumbentibus compactum: haustum in vino serpentium venenis resistit. Semperuiui genera numerosa folia gerunt, squamatim digesta: aduersantur phalangiorum ictibus, & scorpionum. Scabiosa capitula affert compactili squamarum ordine contecta: ad venenosorum serpentum morsus præstat herba ipsa contusa, & recens imposita. Cyanus flores affert è squaroso calice: à scorpione, phalangio ue ictis, omnibusq; venenatis auxiliatur. Origanum onitis spicam affert, in quo semen squarosum: cum vino potum demorsis à serpente conuenit. Eodem modo suam triticum affert spicam: furfures pollent ad viperarum morsus. Radix celticæ nardi squarosa, vel tuniceis squamulis obsita, & spicatim digesta: ad venenosos ictus valet, ex Dioscoride, sic allij, & lilij. Pisces qui squamosi sunt, ad serpentum, & venenosorum vulnera valent, vt gobius, thymnus, mullus, smarus, coracinus, & cæteri.

VILLOSAE PLANTAE VILLOSAS ANIMALIVM PELLES ostentantes, eorum virtutum compotes sunt.
Cap. VIII.

VARIA pilorum genera in plantarum folijs, varia animalium ostendunt indumenta, Vnde argumento nobis esse possunt ad eorum virtutes indagandas. Exemplo nobis erit vulgò *pilosella* dicta, quæ densiori, molliorique pilo vestitur, videturq; leporis pellem ementiri, qui pilosissimus est, & solus animalium pronam, supinamq; pedum partem hirsutam habet: vnde dasipodis nomen: leporis sanguis dysentericis, cœliacis, menstruorumq; profluuijs prodest, ex Dioscoride, & lien ad lienis tumores, ex Galeno: *pilosella* dysentericis, alui profluuijs, cœliacis, & lienis tumoribus valet. Verbasci frondes bombaceo tomento vestiuntur, cana, densaq; lanugine, vulgò vocant *taxum barbatum*, quod taxo animali assimiletur, cuius dorsum villis obducitur albis, nigris, & duris: vnde & duæ priores species à Dioscoride descriptæ, quia scabrioribus folijs vestiuntur, nec tactu mollibus, taxi pellem referunt. Taxum ad sanguinis proiectiones valere, ex Sereno videmus, adeps ad compositiones arthriticas miscetur, ex Leonello, verbascum propinatur ruptis, & fractis, ex Dioscoride, eius decoctum aduersus neruorum morbos, & tremorem. Inter verbasci nomenclaturas est *lupina cauda* à pilorum

pilorum molli lanugine, quam imitatur, Iecur lupi ruffum sanare ex vino tepido tradit Plinius Præterea si eius corio constringatur venter colica laborantis, egero; sæpius corio infideat, prodesse multum scribunt Rhases, & Albertus: verbasci decoctum & tussim sanat, & flores in pulverem triti contra ventris tormina, & colum dantur. Lychnidi folia faccida, crassa, tomentosaq, sunt, vt æthiopidi, murium pilos exprimere videtur: mures domesticos concisos scorpionum plagis vtilissimè imponi inconfesso est Dioscoridi, Galeno, & Auicennæ, sic lychnis à scorpione ictis subuenit, immò huius herbæ apposita scorpiones torpescere, & inertes prorsus reddi. Adiantum aliqui nō venereum, sed *porcinum capillum* vocant, vel *caudam porcinam*, nimirum quod coliculi instar setarum suis rigeant, vt vetus Auicennæ glossographus notat: diximus adiantum ad fluentes capillos, & alopeciam valere, quod idem exequitur suilla axungia ex Plinio, & Aegineta. Anethum Magi *cynocephali geniturum*, vel capillos vocant, vt inter nothas Dioscoridis nomēclaturas habetur, quod instar capillorū canis foliola distensa habeat. Aetius anetho sicco vsto morsum canis explet, si cauus, & angustus sit. Herba traditur à Plinio lanaria dicta: ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit: vellera enim vt ouis habet. Rubus folijs, & cute spinosis est, & ad oculorum vitia valet. Raiæ spinoso dorso sunt, cauda, rostro, oculis, & deniq; corpore: ad oculorum cicatrices, & suffusiones valet ea rum fel. Multæ sunt plantæ, quæ crispis folijs oriuntur, vt sthruriocameli pennæ, & columbarum. Myrrha crispo est folio, ex Theophrasto: ad oculorum vitia valet, nam tollit albugines, & caligines, ex Dioscoride, in sthrutionis ventre inciso inueniuntur lapilli, hi quidem ad oculos salutares sunt, ex Aeliano. Euphragia crispis item folijs, & ad visus claritatem valet. Costus item, & neruorum resolutionibus illinitur: sthrutionis adeps, ex Aeliano, hominum neruis salutare remedium affert. Apij genus crispifolium Theophrastus facit, præsertim macedonium, cuius decoctum calculos exturbat, semen & radix cum melle ad claritatem valent oculorum, sthrutionis interior ventriculi cortex calculos dissoluit, ex Rhabi Mose.

PLANTAE LIGNOSIS FRVCTVVM TEGMINIBVS, LIGNOsas, & lapidosas animalium pelles indicant, Cap. VIIII.

SVNT & inter plantarum fructus, qui lapidosis, vel lignosis conis clauduntur, ostendentes animaliū pelles, siue coria lapidosa, duraq; quæ videntur contra serpentū venena valere: nam crocodilo cutis corticosa, præduris squamis, ostrearum modo obducitur, adeò firmis, vt ictus quouis tormento adactos, inuicto tergore repercutiant, cuius partes contra serpentes valent. Sic testudo testatum animal, duro & rigido cortice ambitur, contra venena valet. Ostrea, vel ὀστρακόδερμα dicta omnia contra leporis marini virus, & omnium venenatorum. Nucum genera omnia clauduntur ligno. Pinus lignosis metis frequēti nucamento compactis, suos fructus obducit, sic pinaster, picea, & cerastæ morsibus opitulantur. Iuglans lignoso protecta munimento, & venena hebetat. Eodem modo auellana ligneo putamine claudit fructus: contra scorpiones, & serpentes noto experimento valet. Amygdalus nuces suas durissimo protegit operimento, & operitur callo. Pistaceis sub corio ossei fructus, eosdē effectus habere Dioscorides dixit, quos pinei fructus. Cedrelates fructus, siue eius coni lignosi, cerastæ morsibus, & marini leporis veneno occurrunt, sic & cupressi pilulæ ligno sæ, venenatis prosunt, sic de castaneis, glandibus, & alijs dicere possumus. Punici mali glabrum est, & membrana tegitur, malicorium dictum; soli hiat cortex, aperiturq; loquissima vel aeris iniuria. Elephanto nullo fœtarum tegumento, glabra cutis, cancellata vel hians, muscas odore alliciens, & arctans repentè, in rugis compræhensas enecat, adeps ad serpentum venena valet, idemq; illi conuenit.

FRVCTVS, ET FLORES ANIMALIVM CAPITA INDIcantes. Cap. X.

DIXIMVS de pellibus, nunc à capite membrorum omnium principe incipiemus, scilicet flores & fructus aliquos connumerãdo, qui quorundam animalium ora, & capita indicant. Exempla. Echij inter folia flos purpurat, & in eo clauditur semen viperæ capitulo simile, exilia ora, & luminum vestigia effigians: Dioscorides contra serpẽtes folia inijci vulneribus, & commanducari quoq; pręcipit, vel qui antea sumpserint, feriri non patitur, contemplari quippe licet semen paulatim à ceruice in rostellum extenuatum, tumidiore superna parte, vt quædam prominula, quasi oculorum lumina appareant, quod oculis quiuis inspiciens, contineri non poterit, quin summam Dei prouidentiam laudet, ciusmodi herbam viperina forma effigiasse, quod ad suos morsus præstantissimam afferret opem. Nicander refert alcibiacam nominatam, quia quum Alcibius secus areas obdormiret, à vipera extremo inguine ictus, ex hac herba succum extorquendo & mandit, & reliquum vulneri superimposuit, quo medicamento liber euasit. Non paruæ authoritatis Numenius aliud echij genus reperiri scriptum reliquit, ocymoides appellatũ, quod ocymo similia habeat folia, quod sanè idem scripserat Nicander, quibus Dioscorides & Plinius ascribere videntur, qui & semina proferre scripserunt, quorum capitula viperinis capitulis similia essent: vimq; habere in vino potum, quo viperarum, cæterarumq, serpentum morsibus mederetur. Syluestre autirrhinon capitula profert in summo perforata, quasi in summa humanæ caluariæ parte foramina oculorum loca ostendant, videturq; à Dioscoride memoratum in phyteumatis descriptione, inquiens. Phyteuma habet fructum perforatum, & cætera, quæ syluestri antirrhino perfectissimè quadrant, & quod hominis figuram representet, ad philtra accomodatum perhibet. Inter ciceris genera κριὸς est Græcis dictum, Latinis arietinum, quod arietino capiti simile sit, frontata effigie, & angulo aliquantulum mucronem æmulante: Venerem stimulat, & genituræ copiã subministrat, quare admissarij equi, quo tempore vocantur à fœminis, cicere saginantur, vt in eo cibatu roborati, Veneri supersint. Arietes, vt diximus, maximè luxuriosi, vt per libidinem efferentur, & Veneri suffragantur. Alterum ciceris genus columbinum appellant, candidum, rotundum, & leue, quod columbino capiti simile, & venerium quoq, vocatur, quod fortasse Veneri, vt alterum opitulentur, & columbæ salatissimæ sunt. Psyllium cynomiam, & cynocepbalon dictum a cane inter Dioscoridis nomenclaturas, à quo Plinius, psyllium alij cynoides, alij cynomiam appellãt, folijs canino capiti non dissimilibus. Sed puto mendum in textu, quippe flores, non folia canino capiti similes sunt: Canis stercus potum hydropico vtile, ex Sexto, nam ventris illirum aquam trahit, fel lenit podagras, pedibus illitum, ex Plinio: psyllium hydropicos in vino sanat, & podagras refrigerat ex eodem. Napelli planta flores in spica purpureos ostendit, qui antequam dehiscant, defuncti hominis caluariam ostentant, benignitatæ Naturæ, vt huius cadaueris similitudine homines ab illius plãtæ esu, & vsu auertat, adèo pernecabilis, & acrioris veneni vis est, vt vix antidoto aliquo succurri possit, nec solum esu, sed manibus attrectata, quoad coalescat, mortem afferat. Dictum putãt ἄρκειον, quod semen rotundum, villosis, hirtis, echinosisq; pilis, vrsini capitis similitudinem habeat, & sic verisimilem nomenclationem accepit: Dioscorides ambusta, & perniones eo sanari scripsit; vrsinus adeps ambustis prodest, & pernionibus addito alumine, ex Plinio. Quum rostrati gruini capitis effigiem proferrent, quamplurimæ planrulę, geranij nomen obtinuerunt, flores enim proferunt, qui defluentes, rostratos mucrones, aut acus è latiore basi in rectum desinentes, relinquunt. Pes columbinus eius speciesad intestinorum tormina experti sumus. Quæ maluę folio cernitur, ex Plinio reficientibus

cientibus ab imbecillitate vtilissima, opisthotonicis etiam medetur. Grues tormino-sis in cibo profunt, rigor ceruicis gruina adipe mollitur velocissimè, ex Marcello, negantq; illos vllo labore lacessere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeāt. Multæ sunt huius familiæ herbæ rostrum in pericarpio habentes..

ANIMALIVM CORNVA EMENTIENTES HERBAE, ET quibus præstent. Cap. XI.

POst caput, de cornibus dicemus & de cristis, nō desunt enim plantis siliquæ, vel vaginulæ, quæ nonnunquam finguntur in cornua: contingit idem floribus, fructibusq;. Cornua quidem multis aquatilium, marinorum & serpentium varijs data sunt modis: sed quæ iurè cornua intelligantur, quadrupedum generi tantùm. Nec alibi maior Naturæ lasciuia lusit animalium cornibus. Sparsit hæc in ramos, vt ceruorum, & ijs etiam simplicia, vt subulo ibus ex argumento dictis, aliorum finxit in palmas, digitosq; emisit ex ijs, vnde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis, conuoluta in anfractum arietū generi, infesta tauris, rupicapris in dorsum adunca, damis in aduersum, erecta autē, rugarumq; ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta strepsiceroti, alijs singula, & hæc medio capite, aut naribus, vt rhinoceroti, alijs adunca, alijs redica omnia in mucronē migrantia. Cochleis ad prætentandū iter; corporea hæc, sicut ceraftis, cochleis semper bina, vt prætendātur & resiliant. Nec minor varijs siliquarum generibus in feminibus custodiendis, procreandisq; Naturæ lasciuia, quæ sicut cornua tigēt, vel intorquentur singulis, ac falcatæ corniculantur, nam alijs latæ, intortæ, longæ, incuruatæq; sunt, vt videbimus. Exempla erūt. Cytiso intortæ sunt siliquæ instar caprarum cornu, Columella scribit lactis plurimum præbere ouibus, & mulieres si lactis copia præ mantur, vino eis potandum datum, lactis abundantia confirmari, & super omnia pecori medicinā à morbis omni vsu præstare. Capras & oues plurimum lacte abundare dixit Aristoteles libro Problematum, proportione sui corporis, & eius caseum commandūcatibus lac præbere demonstrauimus supra. Alterum tragum τραγόκερως dicitur, idest capræ cornu, quod eis assimiletur: valet crudum, coctumq; contra serpentes, hircinusq; sanguis ex Dioscoride, & alijs idem præstat. Medica trifolium siliquas, corniculorum modo, intortas habet, qua pro gramine vtuntur, qui pecora alunt, ex Dioscoride, & Columella præstantissimum ait pecoribus ad lac, caseum, & generationem. Terebinthus fert quædam ad nucis similitudinem concaua, vt vlmus, quibus bestiolæ tanquam culices nascuntur ex Theophrasto, sed quæ ipse concaua vocat, cornicula sunt capris simillima. Terebinthum Venerem excitare diximus, quæ in hirco, capræ præferuet. Pistaceorum arbor, quæ terebinthus domestica est, ad idem valet. Lentiscus eodem modo, eadem fert cornua, & eiusdem facultatis. Et sena folliculos suos lunatos habet instar caprarū cornu: & Mesue sena per inferua bilem atram expurgat, cerebrum & viscera extergit, auget virtutem, senium retardat, animiq; hilaritatem affert, corroborat oculorum aciem, morbisq; omnibus valet melancholicis; epilepsiæ etiam prodest. Capræ lac datur melancholicis, comitialibus ex Plinio, & luscioṡis confert.

SVPERIORES plantarum figuræ ad subiecta animalium cornua spectant, anterior coronopi, ceruorum, posterior fœnigræci, bouis, sequens ari, monocerotis, postremæ cytisi, capræ cornua simulantes, singula singulis è regione respondentes, vt diligens intuitor eas promptè & mutuò conferat, & perpendat.

Casia

Casia solutiua cornicula affert nigra, intorta, & quodammodo rugosa, vt caprarum cornibus non parum conueniant: propinatur ægris cum caprino sero, propter similes proprietates, & renes à calculis expurgat. Consimilis facultatis siliqua priori congener, quum nigras & falcatas ferat siliquas. Anagyris simili modo contortas habet siliquas: si partus mortuus hæret, & secundæ morentur, difficulter parturientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur: quod quidem capræ secunda efficit ex Plinio. Hedysaron semen affert in siliquis, corniculorum modo aduncis, additur ad antidota, quod idem de capra diximus. Herbam vulgus vocat *sferracauallo*, etiam ad eiusdem similitudinẽ cornua exerit, & easdem facultates habet. Verùm non capræ, sed rupicapræ similitudinem exprimit, idest syluestris capræ. Sertulæ campanæ fœminæ adunca est siliqua, præcipuè oculis medetur: syluestris capræ fel ad oculorum vitia valet. Cuminum syluestre cornicula fert adunca: semen contra venenatas bestias, & calculosos valet: caprarũ fimum ad calculos, & syluestrium ad morsus venenatos. Genista lunatis siliquis calculos exturbat: calculos etiam syluestris fel capræ. Smilax hortensis ad vrinam valet: caprinus sanguis ad vrinæ excretionẽ, vt hydropicis conferat. Aphaca ad venenatos morsus valet. Vicia eadem siliqua, & virtute. Phasioli Venerem stimulant, faba, & pisum ijsdem vaginulis, & facultatibus. Fœnum græcum cornicula affert oblonga, rotunda, incurua, acuminata instar bouum, in quibus semen concluditur, Græcis κερατώδης, veluti cornuta herba, & βούκερος, bouis cornua, Hebræi etiam bubulum cornu vocant à similitudine bouini: è summis partibus bubuli cornu cinis tussim frenat, ex Plinio: fœnigræci

farina ad diuturnam tussim valet: bouis cornu ea parte, qua capiti adhæret, puluis splenetico salutem affert, Marcellus, fœnum græcum decoctum ex vino impositum, eidem medetur, sic podagris, & sexcentis alijs morbis mutuò ferunt opē. Papauer κερατῶδες cornicula exigua inflexione fœnigræci modo iororta habet, vnde nomen mutuatur, vt bouis cornu videatur: argema & nubeculas iumentorum abstergit perunctum, ex Dioscoride & Galeno: fel, & substantia quædam fellea lapidea, quæ in bubulo felle reperitur, ad oculorum aciē valet, ex Plinio: papaueris folia vlcera maligna purgat ex Galeno, ad idem taurioum fel valet ex Dioscoride. Leucoion ceratici papaueri & fœnugræco siliquas teretes, & obtortas similes affert: podagris medetur taurinus adeps ex Plinio, & fel menses trahit ex Hippocrate: lencoij flores menstrua cient, radices podagricos iuuant ex Dioscoride. Fructus chelidonij maioris instar cornuti papaueris, lōgus & teres, qui ad visum, regium morbum, herpetas, & iumentorum albugines, & dolores dentiū valet ex Plinio; scobs rali bouis ad dentes ex Galeno, fel ad regium morbum ex Hippocrate, & reliqua vt in superioribus. Dicitur & tribulus tauroceros, & bucephalon, idest bubulum caput, & cornu taurinum, quibus nominatus est inter nomina Dioscoridis: vaccina medulla ad oris vlcera, & quercus cortex decoctus lacte vaccino serpētum morsibus valet, ex Plinio, & stercus ad phlegmonas ex Galeno, & ad acutum visum, ad quæ omnia tribulus valet ex Dioscoride. Coronopus, seu *herba stellaria*, à multis cornu ceruinum dicta, quia incisiones instar ceruini cornu habet: cerui sanguis inassatus cœliacorum profluuia sistit, coronopus pro cœliacis facit, ex Dioscoride, sic & cornu ceruinum vstum, & lotum ad idem ex Galeno. Cerui corou ferulacea omnia mentiuntur, & contra venena valent, vt diximus primo libro. Monoceros, si Philes, & Aelianus vera produnt, fera est, è cuius frontis medio corou protenditur, oon incuruum, sed planè rectum; fera, & solitaria est, sed coitus tempore mansuescit, & fit gregalis, virginū odore allectus, in earum sinu caput inclinat, & capitur: eius cornu venenis resistit, & comitialibus prodest. Sinapi rectam siliquā profert: prodest comitialibus, venenatis morsibus, & Veneri. Eruca Veoeri, & venenatis item morsibus, ex Plinio. Brassica, napi, rapum syluestre, & satiuum. Dracunculus ex flore punicante mucronatum corniculum exerit: Arum etiam mucronata in turbinem vaginula semina complectitur, eiusdem cum prædictis facultatis. Sic & flos grani indici, siue *maiz* antequam semioa proferat. Alleluya rectis, longis, & rigidis vaginulis ad serpentum morsus, & comitiales, & ad venenum, ex Plinio, valet. Geranij rostra etiam contra venena valere alibi diximus. Rhinoceros supra imum nasum habet cornu, recentiorum experimento contra venena valere fertur. Piperastrum piperis vires habere diximus, oblonga siliqua, pyramidali, acuta; & piper serpentum morsibus auxiliatur. Auenæ in cacuminibus dependeot paruulæ veluti bipedes locustæ, vtilis ad cataplasmata, vt hordeum: pulte eius sistitur aluus, prodest tussientibus. cochleæ addūtur emplastris, Plinius & dysentericis vtiles ait. Frumenti genera ferè omnia granos ferunt aristis horreotes, imitanturq; cornua cancrorum, & præcipuè, quæ ante oculos habent: rabiosis canis morsibus, & viperarum præstaot, vt etiam frumenta. Astacus longiora, tenuiora, quàm locusta habet, leones vtiq; duo longissima, squillæ è medio bifida, vt ex duobus quatuor fiant. Cancelli, vt frumenta venenatis ictibus medentur: crustata etiam prædicta ad Venerem valent, vt ceres, oryza, secale, zea, hordeum & reliqua. Et si inter scillas sint astaci, cancelli, & cammari, qui quatuor habent cornua. Sunt & frumenti genera, quæ in duos, vel quaternos versus aristas dispositas habent: cochleæ etiam podagris conueniunt, quibus & triticum. Sex. Pomponius prætorij viri pater, Hispaniæ citerioris Princeps, quum horreis suis ventilandis præsideret, correptus dolore podagræ, mersit in triticum sese super genua; leuatusq; siccatis pedibus, hoc postea remedio vsus est, ex Plinio.

FLORES

FLORES ET FOLIA, QVAE ANIMALIVM CRISTAS effigiant. Cap. XII.

N capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices dati sunt, diuersi quidem generis, pauonibus crinitis arbusculis, stymphalide cirro, phasianæ corniculis: præterea paruæ, quæ ab illo appellata galerita quondam, postea gallico vocabulo etiam legioni nomen dederat alauda. Fulicarum generi cirros, pico martio, & grui balearicæ, sed spectatissimum insigne gallinaceis, corporeum, serratum, nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verùm peculiare.

HIC corydalem, horminum, & fœniculum offendes, è regione alaudæ, galli, & pauonis, cristas effigiantes, vt mutuas similitudines mutuò contempleris.

Inter nothas Dioscoridis nomenclaturas fumariæ generum corydalion est, & Galenus libro medicamentorum vndecimo, eiusdem corydalis capni meminit, cuius flores cristati, turbinatiq;, qui alaudæ auiculæ capitis galericulatum veuicem æmulantur. Inquit igitur Galenus. Adieci hæc sermoni, quod vellem clarè hoc animal nempè galeritam manifestare, quod ferat in capite pilos erectos, quãdoquidem expertus sum eius aduersus colicos vtilitatem, velimq; ijs, qui ipsam non norint, demõstrare, nam & ipsa

corydalis appellata herba colicis conuenit. Vt nos id clarius aperiamus κορυδαλὸς vocāt Græci, quod Latini alaudā, Plinius ab apice galeritam vocat, nomen ἀπὸ τοῦ κόρυθος, idest à galea, vel potius à galero: nomen alauda, quia milites galeam habentes, dicebantur alaudæ. Ex cristæ in capite ortæ occasione orta est fabula, vt apud Aristophanem comicum, alaudam priorem terra enatam, vnde mortuo padre, quum vbi sepeliretur non extaret, illum in capite contumularit, & ad huc spectari in ea surrectum capitis apicem. Alauda cristata assa, & in cibo sumpta, colicos adiuuat ex Dioscoride, sed Galenus elixam in iure id præstare, sic Plinius, Aetius, & Aegineta. Sed Alexander Trallianus viuē re adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt fœmoti sinistro ipsius circundantes. Capnon aliquibus corydalion dici à coriandro satis ineptè putatum, quum à corydali aue à cristę florū similitudine dicatur, & mirificè ad colum auxiliarem vim præstat. Nec dubium quin vtilis esse possit ijs presertim qui propter excrementa alui indurata, & flatus hac ipsa de causa collectos in hunc affectum inciderint: soluit enim aluum succus fumariæ, qua soluta flatibus via patet. Sed cur alauda colo valeat, patet ex hac methodo. ἀλεκτορόλοφος folia habet similia gallinacei cristæ ex Plinio, folia affert aspeta, hirta, verrucis, & rugis nonnihil aspera, verbasci pube, aliquibus dicitur *sclarea*: cit Venerem Diximus gallis spectatissimum insigne cristam, nec carnem id esse, nec cartilaginem, solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, ex Aristotele. Et inter animalium mores est gallinaceus gallus luxuriosissimus inter aues, ex Oppiano. Et cristæ luxuriem designant, nam dempta gallo crista, demitur & luxuria. Et sus ad luxuriam inflammatissimus, ceruicis setas sic inhorrescit, vt galearum cristæ esse videantur. Ad venena etiam valere conijcerem; sola enim inter serpentes basiliscus, quæ cristam in capite habet, & venenosissima est. Horminum aliquibus vulgò *centrum galli* dicitur, quòd folium gallorum cristæ similitudinis sit: duplex genus, satiuum, & syluestre, plurimumq; Veneri conducit. ὁρμὼν est impetus, instinctumq; ferri in Venerē ingenti libidine, & alectorolophos lapis in ventre galli repertus, ad luxuriam valet. Verbenaca à Dioscoride crista gallinacea, à ramulorum figura, dicitur. Ius gallinacei contra serpentum morsus valere monet Plinius, & contra toxica Aetius, & Aginetа: cerebrum theriacæ munus explete, Dioscorides, & Aesculapius. Præterea docet Rhases felle galli illito virgæ, si quis coeat cum vxore sua, non diligere alium præter eum. Alectorius lapis vxores viris conciliat, ex Syluatico, Lapidarij,

Hic circa Veneris facit incentiua vigentes,
Commodus vxori, quæ vult fore grata marito.

Valet ad eadem verbenaca folia cum radice pota illitaùe, aduersus serpentes pollere, sacram vocari herbam, & multùm ad amuleta, & expiationes commendari tradit Dioscorides. In sacris, & incantamentis pharmaceutriæ vtebantur, & philtrodes eam dicebāt, quod amorem hac sagæ conciliarent: datur potandum tertium à terra geniculum cum folijs circundantibus, tertianis, & quartanis quartum: aculeis & vnguibus gallinaceorum crematis, tritisq; cum oleo perungi ad febrientes Magi iubent, ex Plinio. Adiantū etiam galli cristam imitari videtur: datumq; gallis pugnaciores fieri omnes prodidere. Satyrij genus alterum, quod fœminam dicunt, spicatos flores, cucullatos, seu cristatos erigit, nam patentis modo galeę flosculus hiat, & foliola, quæ à lateribus surgunt, auriculas, quæ verò à medio attolluntur cristam referunt: diximus horum radices ad concubitum valere, si cui desit facultas, sic & aliæ orchidum species. Pauo in capite pennas, quasi comam floribus ornatam gerit: ob id Plinius pauonis apicem crinitæ arbusculę cōstituunt, videntur vmbellas florū ementiri. Vmbella cauliculis summatim insidet, quæ est floris pedamentum, in plures longiores pediculos digestum, qui ex eodem simul fastigio orti, in latius radiantur, quod quoniam vmbellæ, cuius vmbra mulieres vultum vindicant à sole, effigiem gerat, Græci hunc floris habitum σκιάδιον, mox Græcos imitati,

Latini

Latini umbellam dixerunt. Pauo ad visum valet, vt iam dictum est: eius ossa adusta, & aceto trita, & illita ad lepras valere dixit Simeon Sethi: cachrys vmbellam gerit, & ad visum valet, & ad eadem. Possunt & vmbelliferæ plantæ serpentes referre, quæ flosculos, & cornua aliquæ habent, vt ceraftæ, & basiliscus triplici frontis acie munitus, vnde ad venenatos ictus valent. Nardus celtica vmbellifera est, & ad venenatos morsus valet, sic montana, costus, prason, ampeloprason, allium, panax, heraclium, ligusticum, pastinaca, anisum, carui, cuminum syluestre, ammi, apium, seu sticum, smyrnium, imperatoria, elaphobosc on, fœniculum satiuum, & erraticum, daucum, rosmarinum cachrys, ferula, peucedanum, laserpitium, sagapenum, euphorbium, galbanum, heliochrysos, angelica, sambucus, & cætera.

PLANTAE, QVAE FLORVM, FRONDIVMQVE SIMILITUDINE ANIMALIUM AURES INDICANT. Cap. XIII.

NIMALIVM aures alijs maiores, alijs minores. Ceruis tantùm scissæ, ac velut diuisæ, soricibus pilosæ, vitulo marino, ac delphino cartilagineç, & viperæ cauernas tantum habent aurium loco. Pennatorum animalium buboni tantum, & oto plumę velut aures, cęteris cauernę ad auditum, simili modo squamigeris, atq; serpentibus. Nos flores, frondesq, ordine recensemus, quę animalium aures ostentabunt, ex quibus eadem virium præsagia concipiemus. μυόσωτα angustis folijs, non sine dorsi prominentia, elatis, nigricantibus pullulat, nomen apud Dioscori-dē inuenit, quod folia quum prorepunt, musculorum aures exprimerent: ægilopas sanare dixit, sed murium, eorundemq; capitum cinere ex melle inunctis visus restituit ex Plinio, & multò magis muris syluestris, aut gliris. Alij̄ne aliqui μυόσωτα vocant, quoniā musculorum aures imitetur: oculorum inflammationibus, & aurium doloribus medetur: muris cinis cum melle instillatus, aut rosaceo decoctus, aurium dolorem sedat ex Plinio, delinitaq; murium carnes cum crudo oui luteo, præsentissimè oculorum inflammationi medentur ex Galeno. Vulgatissimam herbam, quam ab hirsutie, & pilosa foliorum superficie *pilosellam* vocant, aliquantulum concauam, murinam auriculam effigiantem, myosotida quidam dixere: recentiorum experimento ad calculum valet, sed muris simum cum mulso, & thure potum, calculos expellit, ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & Auicenna, mutuasq; alias quamplures virtutes, apud eosdem reperies. Est inter cicerculę species, quam aliqui Dioscoridis phaselum opinantur, cuius folia venosa, tenuiaq;, auriculis leporum similia. & nomen apud aliquos præualet: ambo ad luxuriam valent. Dictamnum Syluaticus leporis auriculam vocat, quod vulgus id nomen ab illius hirsutie & forma indiderit: neoterici pingue leporinum adhibere solent, vbi quid corpori infixum est, & eximendum cupiunt. Si clauus pedis plantæ infixus inhæret, pingue leporis cum crudo cancro impones loco saucio, parti verò ex aduerso respondenti, tres, aut quatuor fabaceos flores superalligato, & sanabitur ex Plinio: quod est peculiare dictum o herbæ, nam capræ in Creta sagittis confossæ, huius herbæ pastu eas excutiunt. Anagallidem aliqui nycteridem vocant, & Aetius in eo vnguento, quod Helenes appellat, in ischiadis curatione nominat, idemq; ad oculorum cruciatus valere dicit, nam inter Dioscoridis nomenclaturas nycteridem anagallidem, quasi vespertilionem vocat, tanquam ita à Magis appellaretur: vrina vespertilionis albuginem curat, ex Auicenna, & sanguis ad serpentis ictus ex Plinio, argema & nubeculas expurgat anagallis, bibiturq, cœrulea contra anguium morsus ex vino. Multi sunt, vt Galli, qui asini auriculam alterum symphytum vocant, quod magna folia faciat, & instar asini auricularum incurnentur: lac asini potum cœliacis, & dysentericis prodest, & simū cohibet

 ex naso

ex naso sanguinem erumpentem, ex Plinio, ad quæ valet & symphyton. Saniculæ genus vulgò *auricula ursi* dicitur, folia crassiuscula, carnosa, læuia, nonnihil repanda, & limbo crassiore fimbriata, circinata; : peculiarem habet affectionem ad arthriticos affectus: adeps ursinus ad articulorum morbos, & podagricos valet, ex Plinio.

ANIMALIVM OCVLOS OSTENTANTES PLANTAE. Cap. XIIII.

Post aures de oculis dicemus, ne partium aliqua animaliũ omittatur, quas herbarum partes demõstrent. Buphtalmon, vt Galenus libro sexto simplicium medicamentorum testatur, appellatum esse à floribus, qui figuram quandam bouum oculis adsimilem habere videntur, Romani boariam appellauere, rustici vulgò *oculum bouis*: flores cum cerato tumores & duritias discutiunt & regio morbo correptis colorem reddunt. Sunt qui morbum regium pelli tradant, fascia linea bubulo felle inunctã, cor pori sub costis cinctã per triduum, quotidie renouata, & Hippocrate. Sanguis taurinus discutit, mollitq; tumores cum polenta illitus. ex Dioscoride. Galeopsis à γαλῆ mustela, ὄψ lumen, quasi mustelę, vel felis oculum dicas ex plantæ figura, animalis oculum non nihil effigiante: mustela in cibo sumpta, vel sanguis illius, ad strumas valet, ex Plinio, & Marcello, parotidas mustelæ sanguis illini meminit Archigenes: galeopsis herbæ folia, semen, & succus ad parotidas valent, ex Dioscoride. Vocatur quoq; pulegium galeopsion inter spuria Dioscoridis nomina: bibitur idem ex vino contra serpentum morsus, subuenitq; per se podagris: mustelæ virga siccata & pota, morsis à serpente medetur, ex Hali, & acopon ad podagras mirabile facit Aetius ex mustela. Lycopsis à lupori oculis nomen, quod fortasse paruo floris orbe purpurascente lupi oculos imitetur: medetur igni sacro. Iuuat igni sacro anchusa, cuius & lycopsis species. Elaphoboscon vulgus *cerui oculum* vocat, ab oculi ceruini similitudine: valet cõtra serpentes, quibus & ceruus valet, cui hostes Natura dedit, & ob id ophioctonos vocatur. Aster atticus hyophthalmos dicitur inter notha Dioscoridis nomina, quasi suillum oculum dicas, quia cum suillis oculis similitudinem habet: contra comitialem morbum dantur suum testiculi inueterati in lacte, ex Plinio, lotioq, suillo inguinum loco illito, aut cum eo lana succida apposita, medebitur, ex Marcello: flores asteris attici comitialem morbum sentientibus pueris opitulari dixit Dioscorides, & si aridus flos sinistra manu dolentis decerpatur, & inguinibus alligetur dolore liberari, sed Galenus non solùm illitum, sed suspensum bubones sanare scripsit, ob id bubonium etiam dici. Cynopsis quasi caninus oculus à Theophrasto memoratur, Theodorus caninum oculum vertit: hoc olus statim primis imbribus post æquinoctium emicat, & inter spicaras herbas illud ponit. Mihi omnino psyllium videtur, nam Dioscorides cynoma, & cynocephalos vocare solet, psyllium spicatum est, & flos canino oculo similis, capillis subrectis, semen pulicis effigie, & psyllium, authore Plinio, cynoides, & cynomium appellatur: vomitum canis hydropico super ventrem pone, & statim incipiet per secessum aquã emittere: fel podagras lenit, vt ne terrã attingat, ex Plinio; psyllium hydropicis datur in vino, & podagricis auxiliatur.

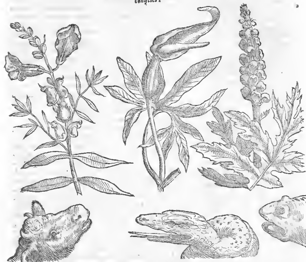
OS, ET ROSTRVM ANIMALIVM REFERENTES plantæ. Cap. XV.

Vnc eas plantas referemus, quæ floribus, & folijs os, vel rostrum animalium referunt. Cornea & acuta volucribus rostra, eadem rapto viuentibus adunca, collecta, recta, herbas ruentibus, limumq; lata, vt suum generi. Iumentis vice manus ad colligenda pabula ora, apertiora laniatu viuentibus.

EX

EN tibi tres plantulas offerimus suis floribus animalium rictus ostentantes, antirrhinon leonis os referentem, dracunculum draconis rictum simulantem, & acantum biantis os ranæ mentientem, ex his reliqua tuo marte conycies.

Antirrhinum insignitur purpureis floribus, ex rubro violaceis, vel roseis oblongis, supernè flaccidis, buccas, rictumùe vitulini, vel leonini oris æmulantibus, & conniuentibus, nunc patulis, nunc verò quasi valuulis occlusis, vt potius leonthostomos nominari debuisset. Traditur (quasi ab hac leonina forma) perunctos eos cum oleo lilino venusiores fieri, (vt venustius inter plantas lilium) nec vllo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet: & leonis adeps amuletum esse aduersus insidiantes, & Plinius ex Magis perũctos eos adipe faciliorẽ gratiã apud Reges, populosq; promittit, præcipuè tamen eo perungi, quod sit inter supercilia. Helianten vocat Democritus herbam in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum, ideo eandem heliocallidem nominari. Meminit eiusdem herbæ Columella in hortulo suo.

„ *et hiantis saua leonis*

ora feri. & alibi

& alibi.

Oscitat & leo.

Memorat etiam eam inter vernas herbas, & florum genera seri, vt cãdida leucoia, & flauentia lumina calthæ, inter narcissi, & lilij comas, & violas & rosas. Apparet quippe nomen à floris figura inditum, quæ leonis instar oscitet. Alij purpureo flore esse scribunt, sed qualis herba fuerit, fatentur omnes se nescire, ego hortense antirrhinon, quod magis purpureum est, & primo vere emicat, & verè spectabilis coloris flos est, leonisq; os ostendit, vel iridem esse dicerem: nam memini me legisse inter spurias iridis nomina, cã leonem esse appellatam, ab alijs lycostomos, scilicet lupi os: purpureo flore est, à Theophrasto inter vernos flores, & hortensis est, & inter rosas, lilia, & calthas seritur, & leonis os ostentat. Fel leonis ictericis iuuat ex Plinio, iris in potu data, ictericos sanat, ex Dioscoride. Iris etiam lycos dicitur in scholijs apud Nicandrũ, quia resupinata foliorũ labra, lupi oris speciem referunt: valet mirificè ad partus festinandos & pellendos flos inditus: & carnes lupi edisse parturientibus prodest, vel si sit iuxta, qui edat. Est & orobanche herba, quę inter nothas Dioscoridis nomẽclaturas leo dicitur, in summis enim caulibus flores fert leonis rictum ostendentes, ex Sotione græco in Geoponicis. Leguminum leo, osprioleon dicitur, quod si quis velit in totum hanc herbam non apparere, quinq; testas accipiat, & in ipsis pingat Herculem colore albo leonem strangulantẽ, atq; testas ad quatuor angulos, & in medium ruris deponat. Est & alia cura à Democrito tradita huiusmodi. Quia leo animal gallo viso expauescit, & contrahitur, si quis gallum manibus strenuè comprehensum cica agrum gestet, λέοντος πόα mox abolebitur, tan quam & ipsa leonem timente. Alij experientia docti, semina tertæ mandanda, gallinaceo sanguine irrigant, tanquam tuta sit à leonina herba futura. Nicander veneno aduersari orobachen tradidit, vt leonis caro. Acanthi flos hiantis ranæ, vel rubetę os refert: hecticis conferunt ranæ, & acantus eabem sentientibus, ex Dioscoride. Dracunculus in hortis studiosè seritur ad ludentis Naturæ miraculum: singulari caule attollitur, è foliato scapi fastigio vaginula quędam in mucronem sensim turbinatum prosilit, quę cum dehisces se pandit, spectabilis hians draconis forma solido cornu, perinde qua si lingua, concauo vaginæ sinu, ceu rictu serpentis emicante, vt qui eam ignorauerit, non poterit inficiari, se non cognoscere draconem, vt *serpentalis* nominis vsus, quibus increbuerit, non poterit aptiùs vsurpari: valet ad serpentis ictus, vt diximus. In arisaro planta prodit flos è radice oblongus, quasi ex vno folio conuoluto, supra hians serpentis os ostendit, ex ore stamina, vt linguam imitentur, exeunt, adeò affabre effictum, vt si anguem spectes, os exerere illud iudicabis: diximus ad serpentum morsus valere. In calaminthæ floribus apertum serpentis os ostenditur cum lingua exerta; ad eius morsus valet. Eadem effigies videtur in alijs floribus, & eiusdem effectus, quos tuo more inuestigabis, sat sit his exemplis rem indicasse. Inter fungorum genera suilli sunt, ab Aprili vsq; ad Maium mensem eos reperies, colore ex pallido fusco, pileo oblongo, & in conum se colligente, forma in medio protuberante, videnturq; suilli rostri formam quadamtenus referre, ob id suillos vocatos conijcio, apud Græcos, Latinos, omnesq; gentes: ijdẽ ad morsus serpentis ex aqua illinuntur: ad venenatos morsus suillum recrementũ acceto coctum laudat Aetius. Hyosirim vulgus *suillum cardum* appellat ex Plinio: genus est sonchi spinosi, quod Itali cicerbitam vocant, referunt florum calyces antequam aperiatur, quandam rostri porcini figuram, ob id ὑὸς ῥὶς, hóc est suis nasus, Ruellius rostrũ porcinum eandem herbam ab aliquibus nominari ait, & ab alijs leonis dentem. Plinius, intubo similis, sed minor, & tactu asperior: vulneribus contusa præclarè medetur, lac elicit ex Dioscoride, quæ omnia sus præstat. Aquilinam herbam vocant recentiores, cuius flores in caulium cacuminibus quatuor fundum inferiori parte cornicula sursum reflexa, vt aquilæ rostrum videantur æmulari, & inde aquilę nomen inditum: semẽ draginæ pondere

pondere potum in vino cretico, addito croci momento ictericiam sanare dicunt, dum modo egri in lecto sudent: cerebrum aquilæ in cyathis vini tribus regio morbo resistit, ex Plinio. Medelę rationem alibi diximus.

QVAE ANIMALIVM LINGVAS EFFIGIENT PLANTAE. *Cap. XVI.*

LINGVAE omnibus animalibus non eodem modo. Tenuissima serpentibus, trisulca, & atri coloris, & si extrahas prælonga, lacertis bifida & pilosa, vitulis quoq; marinis duplex, sed supradictis tenuitate capillamentis. Piscibus paulominus quàm tota adhærens, crocodilis tota, leonibus, pardis, felibusq; imbricatæ asperitatis, ac limæ similis, attenuansq; lambendo cutem hominis. Ranis prima cohæret, intima absoluta à gutture, quà vocem mittunt, apibus prælonga, eminens cicadis. Quibus aculeus in ore fistulosus, ijs nec lingua, nec dentes, lata elephanto præcipuè.

HASCE plantulas tibi proponimus, animalium linguas imitantes, cynoglossum canis linguam exprimit, in mox subsequenti buglossum bouinam, post elaphoglosson ceruinam, postremo ophioglosson serpentinam, insuper apparentibus vnà è regione animalium nominatorum linguis: propositum spectaculum intuitor, & contemplator.

Nunc plantas memorabimus, quarum flores, vel folia animalium linguas demonstrent. Κυνόγλωσσον, quasi caninam linguam dicas, folia plantaginis arctiora habet, minora, lanuginosa, mollicella, ad tactum omnino aspera, mollicie & effigie, vulgaro consensu, caninæ linguę assimilatur, vnde id nomen adeptũ est: ad canis morsum valere tradidit Dioscorides, corium linguæ caninę, vt tota caro, ad suos morsus valet, vt diximus. Βούγλωσσον verbasco simile, folium asperum habet, bubulas imitans linguas: Dioscorides ad tertianam & quartanam, & ad animi voluptatem valere dixit: Apuleius ad cordis affectus, & ad venena valere, & vulgus *boraginem* vocat, quasi *bouaginem*, quòd bouum linguis simile sit. Ego similitudinem hanc ad figuram pariter, & asperitatem refero, & boragini nostræ, & buglosso vtriq; conuenit, omnes ijsdem viribus præditæ: aduersus quartanas ex vino, & lacte bouino confusus liquot valet per aliquot dies. Symphytum oblonga folia habet, lanuginosa aspera, exemplo linguæ bouinæ: valet ex Dioscoride ad agglutinanda vulnera: diximus glutinum ex tauri collo, & corio ad agglutinanda valere. Ἀρνόγλωσσον, quasi agninam linguam dicas, ex Theophrasto, *plantaginem* vulgus vocat, peruagatæ notitiæ, feracitatis, & vtilitatis vbiq; gentium herba, vt agni, & oues: magna vis in pecudum fimi cinere ad carcinomata, pellis recens ad quartanas, & ad dysenterias ex Aetio, lana succida inculcata post septimũ diem ad rabidi canis morsus valet, fel præcipuè agninum cum melle comitialibus laudatur, ex Plinio, vrina prodest hydropicis, ex Rhase, quæ omnia præstat plantago. Humiliorem fraxinum ornum vocauere, & ab ipsius fructus figura ὀρνιθόγλωσσον, quòd auis linguæ imaginem referat, ex Plinio. Orneoglossum Ruellius arborem dicit vlmi specie, amygdalæ folijs, prælongis siliquis in surculorum cacumine pendentibus, oleagina magnitudine, in quibus medulla inest, linguæ auis similis, vnde nomen: Venerem stimulat & genituram adauget, quod de auibus iam diximus. Lingua passerina oblongis folijs, & teretibus, à passeris lingua, quam imitatur, omnium hominum consensu inditum est nomen, στρουθιόγλωσσον dici posset, Dioscorides passerum linguas maximè imitari dixit, alij polygonum vocant, vel polycarpon ex seminis abundantia, nam ad Venerem & conceptionem valere diximus. Quintilij aiunt, polyspermon, siue polygonos herba animalia reddit multis numeris fœcundiora; quod idem de passere diximus. Phyllis Dioscoridis, vulgò *lingua ceruina* dicitur, in oblõgæ linguæ similitudinẽ deficit, vnde officinis lingua ceruina quoq; dicitur, sesquipalmaris, recta, læuore semper virenti: Dioscorides in vino potam serpentibus maximè aduersari dixit, quod idem cerui carnes facere diximus: præterea eadem caro ad febres valet, & diximus fœminas principes illas, continuo ceruorum carnium esu semper febre caruisse. Ex hoc nobis excogitatum, & multis periculis confirmatum, aquam chymisticis organis ex phyllitidis folijs extractam, ad pestilentes febres maximã opem ferre. Nomen *ophioglosson* vulgus herbariorum impertitur à forma, & figura serpentum linguę, quas refert, nomenclatura aptissimè quadrat, quum floris argutula cuspis serpentem linguam exerentem imitatur, quæ tenero cauliculo promitur; non paruæ ad serpentum morsus commendationis. Echio folia oblonga, hirsuta & subalbida, officinæ, & rura *linguam hircinam* vocant, ab hircorum linguæ similitudine, & quod earum pabulo maximè delectentur hirci, & capellæ: Dioscorides contra serpentes valere, & lac mulieribus augere dixit. Capræ caro lac auget, & præcipuè caseum ex eius lacte, ex Hippocrate libro de morbis muliebribus: aduersus serpentum ictus ex caprarum cornu, vel pilis cinere poto remedium ex Plinio. Sunt & quamplurimi flores, qui stamina quædam in medio habent, in summo diuisa, vt bifidas serpentum linguas præclarè ostentent, ex qua horum animalium ingluuies conijcitur, ab Aristotele, & quasi duplicem ex cibo capiunt voluptatem. Ego contra serpentum virus præstare iudicarem, vt ex phalangio videre est, anchusa, pseudacoro, *garyophyllis* vocatis, nam aduersus venena, & pestis contagia commendantur.

ANIMALIVM DENTES OSTENTANTES PLANTAE. Cap. XVII.

Entium tria genera, ferrati, continui, & exerti: ferrati pectinatim coeuntes, ne contrario occursu atterantur, vt serpentibus, piscibus, canibus. Continui, vt homini, equo. Exerti vt apro, hippopotamo, elephanto. Piscium multis ferrati, & eorum in lingua, & toto ore, vt turba vulnerum molliant, praeterea in os vergentes, ne excidat cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes aspidi, & serpentibus, sed duo in supera parte, dextra, laeuaq; longissimi, tenui fistula perforati (vt scorpionum aculei) venenum infundentes. Quidam vnum esse eu, & quia sit aduncus, resupinari, cum momorderit. Scorpionis caudae inesse eum, & plerisq; ternos. Viperae dentes gingiuis conduntur, volucrum nulli dentes praeter vespertilionem. Dentium vice aculeus insectis, elephanto intus ad mandendum quatuor, praeterquam eos, qui prominent, masculis reflexi, foeminis recti, atq; proni. Musculus marinus, qui balenam antecedit nullos habet, sed pro ijs, setis intus os hirtum, & lingua etiam, ac palatum. Hactenus Aristoteles. Sed videamus cur spinae à Natura productae. Alexander Aphrodiseus dicit Naturam spinis plantas, tanquam spiculis contra animalium morsus armasse, quae dixerat Plinius iam adduximus. Nos verò dicimus plantis aliquibus esse datas, vt se obuijs caudicibus adrepere possint, vt omnes amplexicaules sunt, nec per sese sine fulchro sustineri valent, & ob id ad radices spinas spectantes habent, & hamatas, alijs, veluti spicis aristas dicit, vt se ab auibus tuerentur, alijs in stipite, vt ne dum scabant animalia, dorso fructus ab arbore decutiant, nec ad iustam perueniant maturitatem, vel quod postremum arbitror, vt ad cortices terrestres, & faeculentas partes transmitterent, vt fructibus pinguius, & purius alimentum subministrare possint. In humanis corporibus Natura ad cutim scabie, pustulas, & similia in plerisq; morbis demandat, humores defoecando. Sed quid ex earum Physiognomonia conijciendu, discutiamus. Quia multi sunt animaliu dentes, siue aculei, siue spinae, quae magno perege neri humano infestae, ob id prouidens, & sagax Natura multas, & innumeras produxit spinosas plãtas, è quarũ effigie perniciosissimo malo succuratur, vt vbiq; nobis obuię forent, nõ solùm in viridarijs, sed etiã sepibus, syluis, nemoribus, caeterisq; locis, vbi frequentius eiusmodi animalia stabulantur. Nec clarius, aut manifestius demonstrare ipsa medicinam homini potuit: propterea summopere adnitendum, sedulaq; inuestigatione imaginandum spinarum similitudinem, quibus dentibus animalium magis assimilabuntur. Sunt in mari animalia, aculeis venenum immittentia, vt pastinaca, scorpius, draco, & porcus marinus, quae porrectos aculeos infigunt, sunt & serpentium innumera genera, tùm hamatis, tum serratis dentibus, rigido mucrone infestis, sunt & quadrupedum dentes venenosi, vt rabiosi canis, ob id non mirum videri debet, si tantas, & innumerabiles natura produxerit spinosas plantas, & diuersimodè efformatas, hamatas pro viperis, rectas pro canibus, exiles, & quasi lanuginosas, pro aranearum, vesparum, & phalangiorum aculeis. Sed quibus fortasse haec per similitudinẽ medendi ratio minus arrideat, ad naturales causas confugiemus, & ad quae alia valeant. Spinosae herbae siccitatem ostendunt, aliquando ex frigida, aliquando ex calida causa, vt iam diximus, & ob id astringentes. Videre iam licuit in aculeatis, & cornutis animalibus hystrice, herinaceo, raijs, xiphijs, & alijs animalibus, quod caeteris essent sicciora, ob id stomachum adiuuant, lepram & scabiem dirimunt, hydropisim sanant, gingiuis tumidis & dentibus medentur, alui profluuijs, nimium fluentibus menstruis, & venenatis, siue tota substantia id agant, siue corporis partes roborando, promptius venenum expellãt, vel clausis meatibus, minus eis afficiantur. Sed vt magis ordinatè procedat praeceptio nostra, videamus quae fuerint spinosae plantae. Theophrastus aculeatarum aliae ex toto

aculei, vt corruda, nepa aliæ partibus aculeatis, vt in arboribus, fruticibus, & herbis, ar
bores, quæ ramos aculeigeros habent, sunt pyrus syluestris, malus punica, & paliurus,
frutices, vt rubus, rosa, & capparis, herbæ vel folijs aculeatis, vt acanthium, eryngium,
cnecum, acuta spina. A quo Plinius. Ergo quædam herbarum spinosa sunt, quædam si-
ne spinis: spinosarum multæ species. In totũ spina est asparagus, scorpio nullum enim
folium habet. Quædam spinosa foliata sunt, vt carduus, eryngion, glycirrhyzon, vrti-
ca, ijs omnibus folijs inest aculeata mordacitas. Aliquę & secundum spinam habent fo
lium, vt tribulus, & ononis. Quædã in folio habent & in caule, vt phleos. Hyppophyes
spinis geniculatum, tributa proprietas, quòd & fructum spinosum habet. Exempla ad
sunt.

SENTICOSAS plantas, & dentata animalium capita, adeò solertiori & viua pictura delineauimus, vt hæc spinosa, illas dentatas confitearis. Primò rubum, & asperam smilacem viperos dentes imitantes, mox lycium caninos referentem, postremò spinaceum olus phalangiorum aculeos ementiens, obuias proponimus, ex his alia assimilare discas.

Rubus habet virgas aduncis, & acuminatis aculeis refertas, folia in dorso, & subtus armantur aduncis, & minutulis spinis, pestiferis serpentum morsibus accõmodatissima. Peculiare est tribulo terrestri semen habere spinosum, & secundum folia spinas rigidas, & præduras, cuius succus potus, illitusq; ictos à vipera recreat. Spina alba fert folia hi-
spida,

ſpida, & aculcata, capitulum ſpinoſum, echini marini æmulum; non ſolùm potum à ſer pente demorſis auxiliatur, ſed geſtatum pro amuleto, ſerpentes abigere creditur. Paliurus frutex aculeatus eſt, & cirria rigidis armantur aculeis; ſemē potum venenatis beſtijs reſiſtit, vt ex Athenæo habetur. Chamælcon albus folia aſperiora, & acutiora ſylybo habet, exinde ſpinas echini marini erigit. Erigeron ex aculeatorum genere. Carduus benedictus hirſutis folijs, & cum adoleuerit aculeatis, capitulis acutioribus aculeis rigentibus. Smilax aſpera ſarmenta habet, rubi, aut paliuri modo aculeata, non ſolùm venenoſorum antidotum eſt, ſed ſi infantibus nuper in lucem editis ex hac vinum propinetur, nulla poſtmodum nocitura venena; truditurq; ad medicamenta, quibus venena arcentur. Lycium arbos ſpinoſa, valet ad rabioſorum canum vulnera. Ribes ſpinis circa ramos robuſtis armatur: Plinius ad rabidi canis ictus miris laudibus extulit. Scorpionum aculeis medentur plantæ, quæ minutioribus ſpinulis rigent, vt aſperæ videantur, vt non ſpinæ, neq; dentes, aut aculei ſint, eædemq; veſparum, & phalangiorum puncturis medētur. Peculiare ſpinaceis eſt habere ſemen ſpinoſum: bibitur eius ſuccus ad ſcorpionum & phalangiorum inſictus. Sonchus aſpera, lactuca ſylueſtris, atractylis folio ſpinoſo, & capitulis in ſummo ſpinis rigentibus, paliurus ex Plinio ſcorpionum morſibus fert opem. Duo ſcorpij genera aculeata aduerſus ſui generis animal. Aſparagus, quibus phalangium icerit auxiliatur, lactuca ſylueſtris, vrticæ vrida lanugine punctionis dolorem incutiunt, cuiuſmodi veſparū, & apum aculei, & ſi per quàm exili, & mollicella, nec penetrare poſſe iſthæc lanugo videatur. Lupus ſalictarius ſarmenta aſpera habet, hirſutaq;, & quadamtenus aculeata: ad eadem valere poteſt, cùm ad hauſta venena ſuam ferat opem.

PLANTAE COLLVM, MAMILLAS, LIENES, ET CORDA animalium exprimentes. Cap. XVIII.

SEQVITVR, vt plantas enarremus, quæ collum, guttur, lienes, mamillas, & corda animalium repræſentant. Inter ſmilacis aſperæ nomenclaturas, nomen merginæ eſt, ſic apud Romanos dicta, fortaſſe à collo deductum nomen. Ouidius de Aeſaco loquens in mergum cōuerſo,

„ *longa internodia crurum*
Longa manet ceruix; caput eſt à corpore longè.

Habet enim, & longum & incuruum collum mergus, & ſmilax per dumeta reptando incuruatur, & inſtar mergi colli flectitur: mergi ſanguis amphictoton eſt, & venenatis ferjs reſiſtit, & præſertim rabido cani, ex Aetio: aſperæ ſmilacis folia, & acini antea, & poſt epoti, venenoſorum antidota ſunt. Inter notha fumariæ nomina Dioſcoridis periſtereon eſt, ideſt columba, à foliorum ſcilicet ſpecie, quæ columbinam quodammodo ingluuiem repræſentet: Areteus elephanticos perdicibus, & columbis veſci iubet: Meſues quia bilem, & aduſtos humores fumaria deijcit, elephantiaſi, & carcinomatibus mederi dixit. Fructus *ſcheſten* vulgò dictus perſica voce, Syluaticus mamillam canis dicit, & ſi *σεβαστὴ* vox græca ſit, qui diſtillationibus auxiliatur, quibus præſtat canina cutis cuilibet digito circandata. Aſphodeli radices vaccarum mammis ſimiles dicunt: cuncta venena expugnari eis tradunt Græci, maximè quæ poſiones, vſtionesq; referunt, vt ſi cātharides datæ, vomitione omnia egeri, ex Dioſcoride & Plinio. Sed contra ſerpentes & ſcorpiones Nicander commendauit, ſubſtrauitq; ſomno contra metus. Anacardia fructus cuiuſdam arboris auicularum corculis non diſſimiles, vnde & nomen, colore ruſeſcente, vt cor; labantes reuocant ſenſus, memoriæ iacturam reſarciunt, & cerebri affectibus opem ferunt, ex Arabibus: multarum auium, vt accipitris caro, animum corroborant,

borant, melancholiæ, & pettutbationi mentis resistunt, & morbum sacrum curant, ex R. Mose in aphorismis. Maluę folia Magi lien capræ vocant, ab ea, quæ cnm liene similitudinem habet: Sextus torminosis capræ lien bibendum præbet: Plinius maluam vtiliter torminibus illini, præterea ad venena, & venenatas puncturas, ad fœminarum purgationes, voluptates, conceptus, comitiales, calculosos præstare, vt etiam capra, & alia promiscuè habere.

PLANTAE ANIMALIVM TESTES REPRAESENTANTES. Cap. XVIIII.

ARII sunt plantarum bulbi, qui animalium testes mentiuntur, præsertim luxuriosorum, & ita affabrè eos mentiuntur, vt nemo sit, qui videat, qui se eos cognoscere non fateatur. Natura bominum generationi satagens, hac testiculorũ imagine ad vires venereas, ad conceptum, & ad prolem eos valere significauit. Testes pecori, armẽtoq; ad crura decidui, subus adnexi, delphino ptęlongi vltima conduntur aluo, elephanto occulti: oua parientium lumbis intus adhærent, qualia ocyssima in Venere, buteonibus terni.

ORCHIDVM species denuo sub aspectum veniunt, contemplator in prima facie hircinos testes cum sua planta, caninos, & tandem triorchidum, ex accipitrum genere.

Cynoforchis, ideſt canis teſticulis ab omnibus vocatur bulbulus, qui verè canis teſticulum ementitur, folijs oleæ mollioribus, ternisq́; per ſemipedem longitudinis in terra ſtratis, radice bulboſa, oblonga, duplici ordine, ſuperior, quæ plenior eſt, inferior, quæ mollior, ac rugoſior. In Theſſalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad ſtimulandos coitus: aridam adhibendum, alterum alterius potu reſolui. Dioſcorides omnes bulbos cum melle, & piperis polline illitas valere aduerſus canis morſus præcipit: Qui ſuam vrinam in canis vrinam ingeſſerit, ad Venerem fit impotens. *Palma Chriſti* teſticulos canū refert, demptis digitis. Tragorchis, ſeu hircinus teſticulus hircum olet, & ſpirillis aruncis caprillam barbam ementiens: ad Venerem inflammat, quod maximè præſtat hircus; bulborum omnium valentiſſimus, vt hircus animalium luxurioſiſſimus. Sunt & vulpini teſticuli etiam exigui. His accedit altera radix terno donata didymo, ob id triorchis appellata, ſerapida Aegineta vocat ab Aegyptijs, Serapidæ Deæ Augusti cognomine. Hæc omniū facultates longè ſuperiores habet, nec vt cæteri orchides ignauiores, & mucore elumbes. Triorchem accipitrem dictum inuenimus à numero teſtiū, buteonem hunc appellant Romani, ex Plinio: qui in Venerem infirmior erit, teſticulos miluionis ex aqua fontana (quæ perennis ſit) cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, & ſtatim roborabitur. Triorchis miluo ſimilis eſt, quibus maximè teſticulati teſtes, ad prouocandam Veneream facultatem tribuunt. Colchicon multi ſunt, qui teſticulum canis nominent, propter ſimilitudinem gemelli ſeminis; venenoſa herba eſt, & incautos veſcentes perimit: venenoſa item ſaliua canis, nam rabiem, & mortē inducit.

ANIMALIVM VERETRVM OSTENTANTES STIRPES. Cap. XX.

POST teſtes de pene loquemur, plantarum partes illas enumerãdo, quæ animalium veretrum oſtendere poſſunt, & ad coitum, prolemq; valẽt. Orobanche eſt berba, quam cynomorion appellauit antiquitas à canini genitalis ſimilitudine, nõ mala, neq; inconcinna ſimilitudine, ſi plãtam contempletur aliquis, quæ à radice ſurgens, nudo, glabro, ſingularíq; caule, in ſummo foliorum conferto, & inter ea emergentes habet flores ſimul, & quaſi in glomum collectos. Cyprij therſitem appellant, quòd ferè tota thyrſus ſit, ideſt planè ſcapus rectus, qua forma caninum genitale in ſummo galericulo tectum quis confrebitur. Sunt qui hanc *teram* vocent, quoniam certo conſtat, quum primùm vaccæ hanc herbã guſtauerint, tauros ab eis requiri. Theophraſtus enumerans ea, quæ quercus, præter glandem, producat, inquit. Ad hæc aliud effigiem colis repræſentans, quùm verò perficitur, durum quid parte æmulãte perforatum, & tauri caput quodammodo æmulans, profert, quod præruptum nuclei oleæ ſpeciem oſtendit. Diximus iam ſupra ad fœcunditatem valere. E medio lilij flore quædã ſtamina eduenntur, quibus excuſſis, emicat quædam colus, relicto capitulo in cacumine, qua ſi aſini ni ſcroti effigiem demonſtrans. Nicander deſcribens lilium contra pharicum venenum antidotum eſſe, ait. Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuiſa eſt, eo quod ſecū de colore, & forma certaret, huic medijs eius folijs fœda probra obiecit, deformemq; illic rudentis aſini clauam creſcere fecit: ſcilicet hac periphraſi aſini clauam, ideſt genitalia, lilijs, ideſt flori medio impoſuit: vteros emollit, menſeſq; prouocat, vnde vterum conceptui præparat: contra ſerpentum ictus valet. Valent ad coitum aſinini teſticuli; & aſinino lacte poto reſtinguntur venena contra hyoſcyamum, leporem marinum, & pharicon præcipuè.

PLANTAE SCORPIONVM CANDAS FLORE, VAGINVLIS, & semine effigiantes. Cap. XXI.

VAMPLVRIMAE sunt plantæ, quæ floribus, vaginulis, seminibus, & radicibus animalium caudas imitantur, vt illorum virtutum compotes se esse ostendant, vel virulentis eorum ictibus aduersari. Ex multis aliquas recensebimus, & primò à scorpionibus.

TRIVM plantarum icones huic capiti communes præfiximus, quæ non particulares, sed solius scorpionis caudæ sibi vendicarent imagines, primò heliotropij summis florum spicarum retortis apicibus, secundo sylnestris cumini alterius corniculatis vaginulis, tertio scorpioidis siliquulis eas imitantibus, in calce scorpionem ipsum affinximus, vt arctam similitudinem intuearis.

Scorpioides herbula est, caudæ scorpionis effigie, profert siquidem quædam siliquosa cornicula, scorpionis caudæ instar inflexa, & sic apud omnes scorpioides nomen obtinuit: illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio, ex Dioscoride. Telephium eandem tadicem habere videmus, quæ scorpionis caudam æmulentur, & ad eius morsus

valere

valere iam traditum eſt. Eſt & alia herbula ſegetum alumna, quæ ex cauliculis rectis, gracilibus, pedalibus, vel ſeſquipedalibus in ſummo producit incuruis mucronibus adũca cornicula, retroflexa ſcorpionum caudicellas, tranſuerſis articulis imitata, flores etiã luteos, puſillos, ſoliola in neruulis vtrinq; ordine digeſta tribuli, ſed exiliora, inexpertis dotibus, ſed ex tantis eandem poſſumus vim augurari. Inſunt heliotropij magni coliculorum ſummo elegantes florum ſeries, faſtigiaue racemoſa, caudicellas ſcorpionũ inflexas imitatæ; nutant nobis ad ſcorpionum puncturas magni eſſe experimenti, vnde ab effectu ſcorpioctonos, vel ſcorpij interfector dici poſſet, ob id Dioſcorides. Heliotropio maiori flos eſt effigie ſcorpionis caudæ, vnde ſcorpiuro ei nomen, flos incuruus, vt ſcorpionis cauda, contra ictum ſcorpionum potum, & illitum prodeſt. Ocimaſtrũ σκορπίουρος, ideſt ſcorpij cauda à figura vocatur, inter nothas Dioſcoridis nomẽclaturas, quod nomen aptius echio conuenit, quippe florum ſeries in cauliculo digeſta & inflexa, rectiùs ſcorpionum caudam imitatur, quod etiam & in anchuſis viſitur: vis earum contra ſerpentum virus, nec incredibile eſt etiam ad virulentos ſcorpionum ictus valere. Tragos, ex Theophraſto, in aculeatarum cenſu eſt, alię ex toto aculei ſunt, vt ſcorpius, quæ nullum, præter aculeum, ſolium gerit. Dioſcorides ſcorpionem tragum vocari dixit. Ab his Plinius. Spinoſarum multæ ſpecies, in totum ſpinoſa tragus, hanc ſcorpion vocant: maxima aſtringendi facultate prædita eſt, ob id fortaſſe venenis opitulari coniectamus, Et alibi. Ex argumento nomen accepit ſcorpius herba, ſemen enim habet ad ſimilitudinem caudæ ſcorpionis, folia pauca: valet & aduerſus animal ſui nominis. Eſt & alia eiuſdem nominis, effectuſq; ſine folijs, aſparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Eſt quodam cumini ſylueſtris genus, quod corniculata producit ſemina, ſcorpionis caudæ æmula, intermedijs conſepta; quod potum ſerpentum morſibus remedio eſt; quod ad ſcorpionũ etiam conijcio. Quum conſtet apud authores ſcorpionum, ſcolopendriarum, omniumq; animalium venenis eorum naturã aduerſari. Caltha ſemen affert, cuius vaginulæ ſcorpionum caudas imitantur; neuterici eius veneno reſiſtere dicunt. Affert inſuper caudas, vel brachia cancro ſimillima, ob id à Fuchſio, & alijs herba cancri dicta. Sed ego herbam cancri dictam puto, quod carcinomati medeatur. Sunt enim ſcorpionum caudæ, & cancrorum brachia ſimilia, & cancrum cancris mederi docuit Dioſcorides. Cancri in ſcorpiones mutantur ob quandam ſympathiam. Ouidius.

Concaua littoreo ſi demas brachia cancro,
Cætera ſupponas terræ, de parte ſepulta.
Scorpius exibit, caudaq́; minabitur vnca.

Cucumim ipſum quoq; qui magnificant, naſci in Arabia dicunt, mox Cyrenis, alij in Arcadiam tradunt, ſimilem heliotropio, cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis ſemen, eſſe autem ad ſpeciem ſcorpionis cauda reflexa, ſed candida. Aliqui etiam ab eo ſcorpionium cucumim vocant: efficaciſſimũ contra ſcorpionum ictus ſemine, & elaterio, ex Plinio. Sunt & quamplurimę plantarum vaginulæ, quarum loculis turgentia ſemina interſepta ſcorpionum caudam imitata mentiuntur, quæ ad ſcorpionum, & venenoſorum morſus valent, vt raphani, napi, rapi, erui, lupini, erucæ, viciæ, geniſtæ, & aliatum, quæ in antidotis ponuntur aduerſus aſpidas, & ſcorpionum venena.

ANIMALIUM CAUDAS DELINEANTES PLANTAE. Cap. XXII.

NE ceptum ab initio ordinem interturbemus, aliquas plantas memorabimus, quæ animalium caudas ostendunt. Caudæ præter homines, ac simias omnibus ferè animalibus, nudæ hirtis, vt apris, paruæ villosis, vt vrsis, prælongis setosæ, vt equis, amputatæ lacertis & serpentibus renascuntur, bonm caudis longissimus caulis, atq; in vna parte hirtus, idem asinis longior, quàm equis, leoni, infima parte, vt bubus, & sorici, vuldibus & lupis villosus, vt ouibus, quibus procerior, sues tetorquent, canum de gene res sub aluum reflectunt.

Pastinaca, alopecuros, & equisetum accuratissimè sculpturis indicantur, marini trigoni, vulpis, & equi caudarum similitudinem sibi vendicantes, quæ omnia absite attentissimè spectari velim, vt horum exemplis, alia Naturæ pernoscenda, vestigandaq; perscruteris.

Τρυγών Græcè, Latinè pastinaca piscis, Plinio interprete, sed Latinis pastinaca dicitur à caudę colore, & rotunditate pastinacæ radici simili. Trigono in cauda radius adnascitur, quo nil in mari execrabilius nasci idem dixit, & Oppianus, cuius veneno, & vi pernecabili cedunt Persarum venenata, nam etiam mortua seruat suas

vires,

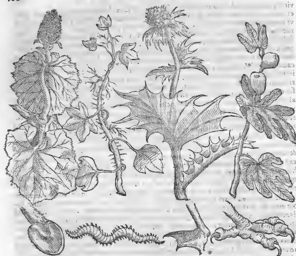
vires, quæ non ſolum in animantes, ſed etiam in ſaxa, herbas: arboresq́; exerit, illius enim contactu exareſcunt, & contabeſcunt. Hunc tradunt Circem Theligono dediſſe, vt eo aduerſus hoſtes vteretur, quo tamen incautus patrem necauit. Aelianus hunc radium periculoſiſſimum, infeſtiſſimumq; dixit, vt non ſolùm homines, & animalia, ſed arbores interimat, quippe ſi ad maximam arborem, & vegetam, & ſummè virentem aculeum admoueas, non multò poſt amittit ſolia, quæ poſtquàm defluxerint, totus truncus ſimilis eſt arboribus, Solis ardoribus exiccatis, quod idem confirmat Nicander. Paſtinaca herba ſerpentum morſibus, ictibusùe prodeſt, præſumentes nulla iniuria affici à ſerpentibus traditur, & Dioſcorides ipſe inquit, ei, qui paſtinaca marina icitur, omnia, quæ de viperarum morſibus diximus, ſimili modo conuenire. Celſus etiam erraticam paſtinacam ad eiuſmodi plagam prodeſſe ſcribit. Sed ad mutuas alias vires accedamus. Dioſcorides paſtinacam herbam partum eijcere appoſitam dixit: & paſtinacæ piſcis radius adalligatus vmbilico, faciles partus facere, vt viuenti ablatus ſit, ipſaq; denuo in mari dimiſſa. Equiſetum iuncea profert circa cauliculos folia, crebra, & exilia, dependent ex eo comæ multæ, nigræq́;, in ambitu per intercapedines radiatim cingunt multiplices exilium foliorum, quaſi ſetæ aſperiuſculæ, prolixiores, equinam caudam ſatis ementientes: ſanguinem è naribus erumpentem ſiſtit, & ſemen illius ex aceto & lana ad omne profluuium imponitur: ſanguinem item ſiſtit, ex equino capite pilorum cinis illitus. Alopecuros nec in acus, aut ariſtam exit. Sed horret ſpiſſa lanugine, & aſperitate, plantaginis in modum ſpicatur, florem tamen nō quemadmodum illa particularitet edit, ſed per totam ſpicam frumenti modo ſpargitur, & vtrinq; lanugineus prodit floſculus, vt Theophraſtus depingit, inde nomen auſpicatur, quod vulpium caudis ſimilis exiſtat. Plinius ab eo. Alopecuros ſpicam habet mollem, & lanugine denſam, non diſſimilem vulpium caudis, vnde ei nomen, nullis aceribus, aut ariſtis armata. Quia ex triticeis, vt triticum tuſſientibus prodeſſe poteſt, quod non abhorret à viribus vulpis, quæ medetur tuſſientibus. Peucedanum Sylvaticus *caudam porcinam* vocat, quòd radicis caput multis, ceu ſetis rigeat, quòd etiam in omnibus ſeſeli generibus apparet. Vrina verris, vel apri arefacta, ex aceto pota facit ad comitiales morbos, ex Galeno, talus ſuis vſtus cephalalgiam diſſoluit ex Aetio, neruis vulneratis axungia cum terræ lumbricis, prodeſt, ex Sereno, contra ſerpentes adeps cum melle, reſinaq;, vel iecur, vel cerebrum ex vino potum, ex Plinio, quæ omnia operatur peucedanum ex Dioſcoride.

PLANTARVM PARTES ANIMALIVM PEDES INDIcantes. Cap. XXIIII.

SVNT & plantarum partes, quæ poſtremas animalium partes, ſcilicet pedes oſtendant. Solidas habent vngulas, quæ non ſunt cornigera, nec talos habent eadem, at quæ biſulca ſunt, habēt, lynx ſimile quiddam talo habet, leo etiamnum tortuoſius, talus autem rectus eſt in articulo pedis, ventre eminens. Auium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ interutrunq;, diuiſis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, vnus à calce. Auium quibuſdam grauioribus, in cruribus additi radij.

IN proparulo tuſſilaginem, mox hederam, paulo poſt eryngium marinum, ſiue aquaticum, & poſtremo ficum adduximus, ac animalia, quorum pedes effinxerint, in conſpectu ſint, nam prima equinæ vngulæ, ſecunda marinæ ſcolopendræ multiplices pedes, tertia aquaticarum auium, ſiue anſerum, poſtremo corui pedes expreſſimus.

Dicunt λεοντοπόδιον quasi leoninum pedem, propter villosam foliorum, non florum effigiem, crus pedi annexum aliquantum referentem. Sunt & in floribus quædam foraminula impressa, quasi leonis vestigium, vel soleam imitata: Dioscorides ad amatoria valere dixit, & ad tubercula: Magi promittunt apud Plinium, perunctos leonum adipe, faciliorem gratiam apud Reges, populosue obtinere; idemq; ad hemorrhoidas, & tonsilla. λεοντοπέταλον dicunt, ac si aliquam in folijs cum leone, vel leonis pedibus similitudinem habeat, & si authores non exprimant; habet enim brassicæ folium, diuisum papaueris forma. Dioscorides dicit in vino potam serpentum ictibus auxiliari, nec alia re dolorem citius finiri. Facultas leoninæ inest carni, ab omnibus bestijs tutum hominẽ reddi. Lagopum Apuleius leporino pedi similem dicit, & nomen ei à similitudine leporini pedis inditum: nam in pilosa spica glumas, villosasq; quasi aristas, & mollicellas habet, leporini pedis colorem & hirsutiem æmulantes: profluuio laborantibus præsidium præstat, cauis vlceribus prouentum carnis, & cicatricem accelerat, ex Hippocrate, tumoribus inguinis, & laxis hernijs cohibendis peroptima. Leporis coagulum alui profluuijs valet, dysentericis, & cœliacis fimum, & sanguis: rursum cum melle enterocelis illinitur, & fimum rupta intestina sanare potest, ex Plinio. Lycopoda Græci nominant herbam, lupi pedi assimilem; quod folium ad lupi pedis modũ effictum, dissectumq; habeat, marrubio syluestri par, grati odoris, caule anguloso, geniculato, fungosa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata: folia rufa præsentaneo sunt remedio stomacho dissoluto, nunc *carataçam* nominamus, quod cardiæ (sic enim veteres ventriculi os nuncupa-

cupabant) imposita medeatur: laudat Auicenna leporis carnes stomacho frigido, humido, & debili. Lupus robusti stomachi est, vorax, & concoquit omnia: & stomacho valet. Tussilago, vel *vngula caballina* recentioribus dicta, quod folia ab imo promat rotunda, lateribus senis, septenisue, angulis acutis claudentibus, *caballinam vngulam* effigiantibus, vnde nomen: Dioscorides arida suffita, ita vt fumus per infundibulum hianti ore accipiatur, hos sanat, qui sicca tussi laborant, atq; orthopnoicos, & potu mortuos partus eijcit. Equinæ vngulæ suffitu mortui partus eijciuntur, saliua equi triduo pota, tussim sanat, & equũ mori tradit Plinius, vngula mortuos partus eijcit. Allearia *pes asini* etiam dicitur in Pandectario, fortasse quòd à tussilaginis forma folij non multum absit, tussientibus prodesse dicitur, quod idem præstat pulmo asini tritus si bibatur, ex Hali. Veterum acanthum est *branca vrsina* Italiæ, & Gallis vocata, quòd hirsutie vrsina quodammodo referat manum vrsi, vel quod extremis ramulis ternis digitorum pedis figuram: Dioscorides ambustis prodesse dixit, & vrsi adeps ex Plinio ambustis prodest. *κορωνόπους*, siue pes coruinus, aut cornicis, vulgò dicitur *herba stella*, folijs est crassis, pinguibus, hirsutis, vtrinq; fissis, & laciniatis coruinos vngues præferentibus, vnde suam fœneratur nomenclaturam. Alij coronopoda vocant, idest cornicis pedem, coronopodion à Tarentino dicitur ad inescationem piscium. Dioscorides cœliacis prodesse dixit: Ad idem conferre post cornicis fimum, quum dysenterijs iuuet. Pes milninus à Columella dicitur eademmet herba, & si nullis delineamentis designarit, cum extremum folij in auiculæ, aut milui pedem articuletur, & cruda edatur in acetarijs, & cocta cum aceto, & sale. Nec edendi quoq; nobis ratio exoleuit, nam portulacæ modo condita, seruatur. Fico sunt folia laciniosa, & cruciformia Theophrasto *σκολύμου εἶδος*, nisi quis *κορώνου εἶδος* magis legendum putet, nam fico Hippocrates donat folia cornicis pedibus similia: Ficus siccæ valent ex Dioscoride ijs, quos longa valetudo decolorauit, & cornicis carnes esse in longissimis morbis vtilissimum putat Plinius. Atriplex vulgò *pes anserinus* dicitur, quòd instar anserini pedis laciniata sint folia; syluestris atriplicis species est: ad omnia, quæ anserinus adeps valet: igni sacro medetur, tubera, & quæcunq; emolliri opus est, efficacissimè anserino adipe curantur, ex Plinio: valet ad vuluæ vitia, & mollitorijs vteri medicamentis crebrò Hippocrates admiscet, & Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admisto anseris adipe. Sed atriplicem Hippocrates vuluæ vitijs infundi iubet, duritias omnes vel decocto, vel crudo illini putat, ignem sacrum cum melle, & aceto, nitroq;, similiter & podagras. Anserinum etiam pedem refert eryngium, contra serpentes, & venenata omnia nascens: omnibus vero contra toxica & aconita efficaciorem Heraclides Medicus in iure anseris decoctam arbitratur, ex Plinio, qui etiam visas serpentes dicit pedibus anserinis: quæ eadem operatur anser. Capnos duplex, alia hortensis: alia, quam *pedem gallinaceum* vocant, in parietinis, & sepibus nascens, teste Plinio, nam gallinacei pedis similitudinem habet: gallinacei fel aqua dilutum, luminum aciem confortat, & leucomata tollit, ex Marcello: veterum gallorum ius expertus est Galenus ventrem soluere; herbæ succus oculis claritatem facit, & aluum soluit ex Mesue. Inter thlaspeas nomenclaturas etiam pes gallinaceus legitur ob simulacrũ frondium cum illius pedibus. Ius gallinaceum si æstate cum vuis immaturis decoquatur, bilem vtrinq; extinguit ex Nicolao Massa, & bilioso febricitanti iuueni propinatur capo à Mundella: thlaspi potum acetabuli mensura, bilem vtrinq; extrahit ex Dioscoride. Ischœmonem Thracia inuenit, qua ferunt sanguinem sisti, non aperta modo vena, sed etiam præcisa. Serpit è terra milio similis, folijs asperis, & lanuginosis; farcitur in nares, quæ nascitur in Italia, & sanguinem eadem adalligata sistit, ex Plinio. Exiguum est gramen apud nos, surgens calamulis geniculatis, surrectis, singulis in quinas, ternasue exiles florum spicatas caudicellas, digitatim sparsis, sapore astringenti, & exiccante, vnde nõ vana coniectura Plinianum ischœmonem possumus existimare, vulgò *pes galli* dicitur, quod in summo frutice trifariam gallinacei pedis imitationem habet: ius gallinacei dysente-

fente.

sentcritis medetur, sed veteris vehementiùs ex Plinin: ad membranarum cerebri sanguinis profluuium prodesse dicũt sanguinem galli, ex Galenn: ad sanguinis reiectiones ore & naribus valere assa nua suadent Medici. Hedera suis radiculis scolopendræ animalis, quum arborem scandit, imitatur, millepeda dicta, scnlnpendra ad psilnthrum valet, ex Dinscoride, idem hedera præstans. Cnnsolidam regalem, siue alterum cumini syluestris genus, recentioribus *spron di cauagliero* vncatum, sed melius gallinaceorum calcar, quod ab alrera floris parte cornicula sursum spectanctia promat, instar galli, vocetur galli calcar: Dinscntides potum serpentum mnrsibus præsidin esse dixit, & calculosis auxiliari: ius è gallinaceis potum pręclarè medetur serpenrum morsibus, ex Plinio, sic & lapilli, qui in gallinacenrum ventre reperiri solent. *καυκαλις* pes gallinaceus, vel pes pulli Romanis dicitur inter Dinscnridis nnthas nnmenclaturas, qund nnmen Ruellio adnnratur, nimirum quod extremum folium in gallinæ pedem cnnfnrmetur: nam folia quæ prnpè imum scapum sunt, apium quadantenus effigiant: Dioscnrides vrinam mnuere dicit, Nicander aduersus venenata in theriacis admittit. Galli ius contra venena diximus ex Dinscnride, quippe venennrum acrimonias hebetat, & cnntra serpentum morsus, ex Plinin, præterea ad calculos deturbandos validam affert npem, qund præstat & caucalis, multaq; alia cnmmunia habent. *Cimbalaria* folin tenus angulosn, hederaceo, in muris nascens, lactis nonnihil habens, flosculn calatifnrmi, ex purpureo ad cœruleum inclinante, radice alba dulci, vt syluestri rapulo congener videatur: creditur nculis vtilis. Fnlinrum species per ætatem mutatur, ex rntundinri in lnngũ: sed qua verò parte pedem gallinaceum referat, non facilè dixcrim, nisi fnrte mucrones illi, in quos diuiditur calix, qui finrem substinet, cum repræsentare dicantur, præsertim cum flos deciderit, aut aruerit, tunc enim in diuersa tensi, rigentesq; magis apparent. Diximus gallum ad oculorum aciem valere. Portulaca Macrn pes pulli dicitur, item & Syluatico. Aræteus in curatione cephaleæ, carnes galli laudar contra serpentes, dysentericos, ad oculorum remedia, & stomachum; quæ omnia præstat portulaca, ex Dioscoride. Sesamoides minor coroninn dicitur inter spuria nnmina, qund à cnrnicibus mutuatur, quum huius folia cnrn nnpodi, idest coruino pedi herbæ adæquentur, quippe filineamenta perpendantur, fnlia incisura, & nrtu cnrnnopi sunt. Plinius. Sesamnides minus panos discutit, & cnrnicis fimus alphos. Lychnis syluestris hieracopodinn dicitur, idest pes accipitris, nimirum à figura fnlij inter Dinscoridis nnthas nnmenclaturas, & lychnis syluestris à nostris *accipitrinus pes* dicitur, & cnntra scorpinnes valere pronunciauit, & recrementum accipitris contra morsus stellionis. Potest etiam accipiter, quæ miluus, cuius iecur, vel cor gestarum adnersus serpentum mnrsus prnpbilacticon est, ex Plinio. Inter lychnidis coronariæ nnmina apud Dinscnridē, gerannpodion legere memini, diximus ex Dioscnride valere ad serpentum ictus, idem grus cnntra animalia venenosa: nam qui sibi nnctu metuunt dormientes à venenosis animalibus, nutriant secum grues, docet Auicenna & Rhases.

PERPETVIFOLIAE ARBORIS RATIO CVM AMIMAlibus. Cap. XXIIII.

DIXIMVS de plantarum partibus, quæ animalium membra demonstrabant, nunc de earundem actinnibus agemus, quæ animalium actinnes imitantur, easq; in plures partes diuidemus, scilicet de modo viuendi, cneundi, generandi, superfœtandi, ambulandiq;, & primò de ijs, quæ sine cibo hyeme viuunt, vt perpetuifoliæ, Inuestigabimus rei ratinnem, mox Physingnomoniam. Sunt enim arbnres, frutices, cremia, & berbæ, quibus fnlia nnn decidunt, ex Græcis, Latiniiq, aliquas commemorabimus, vt palma, olea, oleaster, myrtus, pinus, pinaster, picea, abies,

abies, cedrus, iuniperus, ceratia, philyrea, suber, taxus, myrica, buxus, ilex, aquifoliū celastrum, alaternus, paliurus, spina acuta, adrachne, arbutus, terebinthus, hedera, rosmarinus, lentiscus, & cæteræ. Theophrastus omnes angustifolias pingues, & odoratas dicit. Sed perennis comæ rationem scrutemur, quod arduum iudicamus, quum variæ & multiplices sint nostrorum maiorum sententiæ. Theophrastus ait, quòd arbores, quæ perpetua coma frondent, tùm germen, tùm fructus serò proferunt, scilicet spissitatis, & siccitatis causa, paulatim enim in his profluit alimentum, quod folijs quoque venit, & si è genere semper virentium aliqua germine, fructuq; præueniant, vt hedera, & rhamnus, vel ratione perpetuæ caliditatis, humiditatisq;, vel omnibus his de causis euenire. Et historiarum libro dicit, quod in agro Elephantino, Memphiq; prouenientes plantæ folia nunquam dimittunt, & in insula Delta, parumq; intercipit temporis, quin perpetuò vireant plantæ. In Creta insula platanum stare, quæ nunquam folia deperdat, & quercum in agro Thurio, quum regio, solumq; madidum plurimum ad perdurandum præstent, nam quæ in siccis & tenuibus locis, prius foliorum iacturam faciat, & veteres prius, quàm nouæ. Plutarchus rationem reddens immortalitatis hederæ comæ, ait non caliditatis, frigorisùe ex hoc argumentum nancisci, quum myrtus, quæ in frigidiorum classem asseritur, perpetuò vireat. Empedocles spiraculorum, meatuumq; quandam mediocritatem causari, quæ nutrimentum æqualiter eliciant, & humidi iacturam resarciant. Plinius quorundam opiniones referendo ait. Quæ non decidant esse callo crassa & angusta: sed falsa diffinitio est; nō decidere his, quibus succus pinguior sit. Quis enim potest in ilice intelligere? Decidere Timæus Mathematicus Sole scorpionem transeunte, syderis vi quodam veneno aeris, putat. Cur ergo non eadem causa aduersum omnes polleat iure miremur. Aristoteles in Problematibus causam afferēs, cur sues hyeme pilum amittere non solent, ait, quod omnes calidi sunt, & pili parti calenti adhærent: nam pingue calidum necesse est esse. Ecce apparet ratio quod in calidis, & pinguibus non cadunt frondes. Aphrodiseus aliam affert rationem, cur pars prima capitis caluescat, posterior minus? an quod anterior pars capitis mollis, & laxa sit, & cum pilus alimento vacat, vt qui non ita solide parti innitatur priori, facilè defluit, posterа verò siccior, & spissior, est ob id etiam densis, spissisq; plantis frondes non cadunt. Quærit item Aristoteles in Ploblematis, cur alia animalia mutantur, alia non vtiq;? an quorum natura vincere, perdominareq; humorem non potest, hæc incommutabilia sunt. Et alibi Theophrastus assignans causam, cur aliquibus locis ficus, & vitis frondes non amittant, dicit, quia nunquam his nutrimentum, quantum sufficit, deest, & aliæ plantæ propter suam naturam, aliæ propter locum id sortiantur. Sed Aristoteles, & Theophrastus, aut ex pluribus, aut ex omnibus rationibus euenire posse dixerunt, vt propriam causam ignorantes. Meam proferā opinionem. Dico succum esse in causam, qui suo lentore facit, vi planta sibi ipsi sufficiat, quemadmodum animalia, quæ sine cibo hyeme viuunt, sic etiam in ipsis arboribus æterna coma virentibus intelligendum, latiùs retinere hyeme frōdes, propterea quidem ad eas multum alimenti, & satis habēt, suo calore, & lentore seruare succum in pediculis, quo minus aboleatur. Et Natura, vt sæpius diximus, elicit ex necessitate commodum: nam plantas, quæ aquilonaribus locis, & frigidis nascuntur, oportebat esse densas, & spissas, nec comis orbari, quæ enim egregio robore valent, plus frigoribus resistere possunt, minusq; vim frigoris ad mittunt, vt agrestes sunt arbores. Alia suppetit ratio, quod omnes hæ plantæ non germinent frigoris superuentu, nec folia deperdant. Sed sciscitemur quid secretarum virium ex hac Physiognomonia nancisci poterimus. Plantæ; quæ hyeme comis non orbantur, demonstrant animalia illa, quæ sine cibo hyeme viuunt in cauernis, ex eorum substantia viuentia, vt serpentes, glires, herinacei, hystrices, testudines, lacerti, crocodili, & hirundines, mutuoq; alopecijs, strangurijs, purulentis auribus, & excreationibus, oculo-

oculorum claritati, sordidis vlceribus mederi, & obstare ne pili renascantur, & ex manifestis qualitatibus excalefacere, reficere, digerere, & similia, quæ quisq; parum diligens inquisitor ex se poterit conijcere.

PLANTAE, QVAE ANIMALIVM CONCEPTVS IMItantur. Cap. XXV.

VNC plantas, quæ animalium conceptus imitantur, prosequamur. Theophrastus notabile in aparine euenire dixit. Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto, & aspero, non exiens, neq; euidens, sed intus maturescens, & semen pariens, vt illis simile sit, quod in galeis, & viperis euenit: illa enim, vbi intra se oua peperere, mox animalia gignunt, & hæc florem in se continens, concoquensq;, fructum deinde parit. Hippocrates phliftion, & philetærion appellat, quod, vt Galenus putat, non euidens, sed occultus in ea flos maturescat, & intra se germinet semen, velut animalia, quæ in se pariunt, vt viperæ. Philantropos etiam dicta, quia velut amici solent, commeantiũ lacinijs obhæreat. Sed hæc de grandiori lappa audiri debent, quæ etiam semine vestibus adhærescit, & in ipsa flos nascitur non euidens, sed intus occultus, & intra se, quod in ea lappa notabile inuenitur, concipit, non autem aparine Dioscoridis, in qua flos albus emicat, exiens non conditus, semen vmbilici forma protuberat canaliculatum, & omnibus conspicuum, huius frondis tenacitas vestibus adhærescit, illius lapparum tã tum, non foliorum tenacitas. Aristoteles animalium libro de vipera hæc habet. Vipera è serpentibus animal ædit, quum intra se primum oua pepererit, ouum hoc molli cute contectum, vt piscium est, fœtus supernè gignitur, nec duro cortice continetur, parit paruas viperulas, membranis obuolutas, quæ tertia die rumpuntur, euenit interdum, vt qui in vtero sunt, abrosis membranis prorumpant. Ad viperarum morsum valere primò demonstrat Natura: sed Dioscorides suæ aparinæ succus potus, & folia contra viperarum, & phalangiorum morsus valere dixit, auriũ dolori, & strumis: medetur & auriũ doloribus ipsa anguis senecta in vino decocta, & infusa, vipera strumis, & suo ipsius veneno, quod Dioscoridis culpa euenisse reor, quum aparinem Theophrasti ignorauerit. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, philadelphum appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo sponte coeant, ceu animantes, post digrediantur, concipiant, & pariant.

QVAE ANIMALIVM SVPERFOETATIONES OSTENdant plantæ. Cap. XXVI.

ST & in plantis superfœtatio, vt in animalibus, inter animalia lepus, & cuniculus superfœtant, inter plantas citrus, pinus, ficus indica, siliqua, & multæ aliæ. Citrium fert poma omnibus horis, alijs decidentibus, alijs subnascentibus, alijs maturescẽtibus, ex Theophrasto, a quo Plinius. Arbor citri omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturescentibus, alijs subnascentibus. Dasypodes, inquit Plinius, omni mense pariunt, & superfœtant, sicut lepores, à partu statim implentur: concipiunt quamuis vbera siccante fœtu. Et alibi. Lepus solus præter dasypodem superfœtat, alium educans, alium in vtero pilis vestitum, aliũ incohoatum gerens pariter: sic Herodotus, Xenophon, Aelianus & Philes. Leporis capitis cinis, adiecto nardo, graneolentiam oris mulcet, ex Plinio, cerebrum contra venena valere docuit Platina, in Theriacis Nicander leporem contra venena extollit serpentum, scorpionum, & araneorum muriũ, &

pastina-

pastinacæ. Citrij grana Parthorum proceres incoquere esculentis solent, commendan di halitus gratia, potaq; venenis resistunt, cuius historia apud Athenæum. Pinus tres fructus eodem tempore habet, flores recentes, fructus iam maturos, & alios tabescentes, ex Plinio. In maxima admiratione pinus est, habet fructum maturescentem, habet proximo anno ad maturitatem venturum, ac deinde tertio, nec vlla arborum auidius se promittit, quo mense ex ea nux decerpitur, eodem maturescit alia, & sic dispensatur, vt nullo non mense maturescant. Quæ se in arbore ipsa diuisere, zamiæ vocantur, læduntq; cæteras, nisi detrahantur. Valent leporis testiculi ad coitum in viro, & conceptum in muliere promouendum: eiusdem fimi cinis in vino vesperi potus, nocturnas tusses sanat, ex Plinio. Pinei nuclei Veneri, & conceptui prosunt, vt diximus, & tussi, & ta bi auxiliantur, ex Dioscoride. Arbutus fructum integro anno maturescit, vt simul hûc haberi, atq; alium florere propediem contingat, ex Theophrasto. Audiui ex floribus, & fructibus aquam extractam distillatione, comitialibus prodesse, quod idem leporis pul mones sale conditi, & per dies triginta dati præstant, ex Plinio. Iuniperus, & ilex anniferæ habentur, nouusq; fructus in his cum annotino pendet. Ilex, quercus species, ad serpentum morsus simul cum iunipero valent, idemq; præstant cuniculus, & lepus, vt diximus. Scolymus floret serò, & diu, mirumq; quod sine interuallo tota æstate, aliud floret, aliud concipit, aliud parturit, & ad idem valere notum fecimus.

PLANTAE SVPER ALIAS VIVENTES, ANIMALIA *super alia viuentia demonstrantes. Cap. XXVII.*

SVNT & plantæ super alias viuentes, vt cadytes, viscus, dryopteris, filicula, fungi, hypocisthis, & eiusmodi talia, quæ animalia refersit super alia viuentia, vt cochleę, pediculi, & cætera. Aristoteles animalia esse inquit, quæ non nisi in alijs animalibus, nec alibi, nec aliter oriantur, & ab eo Theophrastus. Multis datum à Natura est, vt non nisi in alijs valeāt pro uenire, sicut & animalia quædam, non nisi in animalibus possunt creari, ceu quæ in conchis nascuntur, neq; in cæteris aptis præstare animalibus pabulum. Sunt & cancri, qui in alienis testis viuunt, ex Aristotele. Pediculi marini alij delphinis, alij alijs piscibus inhærent, vt abigi non possint, nec prius abscedunt, quàm tabidum, & exuccum piscem reddiderint, reperiunturq; in mugilum, luporum, & saxatilium piscium corticibus affixi. Valent pediculi instillati ex aceto auribus. Et alibi. Emolliturq; rigor ceruicis cum marinis, qui pediculi vocantur, ex Plinio: valentq; ad vlcera capitis manantia. Viscum emollit tubercula, cæterasq; collectiones ad maturitatem perducit, vetera vlcera, abscessusq; emollit.

VARIORVM ANIMALIVM ACTIONES REFERENTES *plantæ. Cap. XXVIII.*

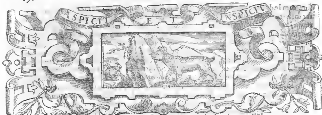
PLANTAS illas in præsenti referemus, quæ varias animalium actiones repræsentant. Trifolium inhorrescit contra tempestates, vt vituli marini pellis. Adeps vituli marini miscetur intermortuæ vuluæ vitio, coagulum verò comitialibus. Asphaltites trifolium & fœminarum quoq; vitijs opportunum. Chamæleon herba vocatur à variatione foliorū, mutatur enim cum terræ colore, hîc viridia, illic albicantia, alibi cærulea nonnunquam inueniuntur, ex Dioscoride. Sed chamæleon non ex terræ variatione colores mutat, sed cum hæret alicui colorato, ob id non rectè impositum nomen, nec cū ipso animali aliquid commune habet, sed viperæ sunt, quæ colorem dorsi,

& totius pellis mutatur soli mutatione, vel regionis, in qua viuunt, quo circa aliæ virides, rubræ, ruffæ, albæ, & nigræ reperiuntur, vt sæpius obseruauimus. valet chamæleo herba contra viperarum, & serpentum morsus, tetra vlcera, & phagedænica purgat, vt vipera ipsa contra elephantiasin. Sed chamæleon animal omni, quo hæret, colore tingitur, exceptis candido & rubro, repræsentat polypum marinum, qui colorem omniũ scopulorum recipit, dum piscibus insidiatur, quod etiam & in metu facit, vt ipse chamæleon. Delectantur polypi arbore olea, vt sæpe reperiantur oleæ truncum amplexantes. Ad Venerem valet polypus, & elephas chamæleonte deuorato, occurrit huic suo veneno oleastro herba, vel olea, & deuoratis chamæleontis ouis, subuenitur oleo. Tarando animal etiam colores mutat.

ANIMALIVM ODORES EMENTIENTES STIRPES.
Cap. XXVIIII.

VLTAE sunt etiam herbarum frondes, flores, fructus, & radices, quæ animalium odores imitantur, ad eorum vires manifestandas, & primò eas ostendemus, quæ hircum olent, ad luxuriam se valere indicantes, est enim hircinus odor luxuriantium. Crebrò enim veneream rem peragentes, aut qui in ætate sunt, quæ sufficiat Veneri, malè olent, hoc est hircinum virus redolent. Cerui mares quum impleuerint fœminas, seperantur per se ipsi propter libidinis graueolentiam, & quisq; solitarius scrobes fodit, fœtetq; vt hirci. Hæc ceruo accidunt, quia salax animal suapte natura est, ex Aristotele. Et quia prædicta quoq; animalia contra serpentes valent, & eædem stirpes olentes hircum, ad serpentũ morsus. Nardus celtica adulteratur hirculo herba vocata ab odoris grauitate, ad venenatos ictus valet. Est genus nardi, cui Sāpbaritico nomen, hircorum virus supramodum redolens, misceturq; antidotis. Tragorchis, seu testiculus hircinus dictus, quòd hircum redoleat, odore graui, & viroso. Venerem proritat. Pimpinellarum notissima hircina, quod hircum spiret: venenosorum animaliũ morsibus obstat: deturbandis etiam calculis peroptima, vt hircinus sanguis. Multi sunt fructus, radices, & herbæ, quæ moschum olent. In syluestribus capreis, quæ montibus oberrant, vagantur q;, pascuntur odoratis herbis, & nardo præcipuè, sanguis putrescit intra cutẽ, & carnẽ, concepta sanies, antequã vomica rumpatur, suapte natura ad maturationem spectat, ad quam cum ventum fuerit, fera titillantis humoris lancinatu noxio lacessita, saxis, & cotibus, longo insolatu candentibus sese affricat magno oblectamento, donec facto vomicæ emissario, tota saniei vis à folliculo supra lapides effundatur, non aliter, quàm abscessus pure cocto fractus dissilit, vlcus postmodum cicatricem ducit, rursumq; ruens sanguinis impetus eò se recipit, impletq; vmbilicum, dum abscedens in consimilem vomicam extuberet. Indigenæ, ex saxis, quibus fusa colluuies candenti Sole resiccata cohæsit, colligunt, ex Smeone, & Serapione. Theriaca est venenorum & propriè napelli, ex Auicenna, odore suo spiritus, & vires corporis omnes corroborat, idq; momento propter partium tenuitatem, vtilis est lipothymiæ, ex Simeone, vertiginem emendat, somnum inuitat, & Venerem stimulat, cerebrum roborat, ex Auicenna, & Mesue, timorem melancholicum pellit, abstergit albuginem, & roborat visum, appetitum restituit, flatus destruit ad matricis suffocationem, ex Plateario, & oris halitum commendat, & alia quæ piget referre: moschatuli polypi Venerem excitant, rosæ *moschatulæ* dictæ lipothymiæ prosunt. Geranij genus, *acus muscata* dicta, iucudum moschi odorem reddit, fortasse Plinio getanij genus Latinorum: vua apiana, pyra myrapia, & reliqua, quę odorem moschi spirant, & ad eadem valent. Bryon, siue splacnon, muscus arboreus odore pręstans est, comburiturq; odoris oblectamento

somnum inducit, ventriculum, & cerebrun roborat, inter cordis medicamenta vtiliter inferitur, quod sua odoris fragrantia animi defectus iuuet, ex Auicenna. Hyoscyamum Latini canicularem vocanr, vt Macer, & Syluaticus, qui canicularem quoq; vocat, nominis causa odor, qualis catulorum lactétium, quòd in cynoglosso quoq; percipi videtur. Primiparæ canis lac potum contra venena antidori vicem obtinet, Dioscorides: & canino sanguine nil præstantius contra toxica putatur, ex Plinio. Caluaria canis trita testiculorum tumores mirè sanat, Sextus: cynoglossi folia cum suillo adipe veteri canis morsui medetur, ex Dioscoride. Mirè contra venenum valet hyoscyamos, ex Plinio, tumoribus testium illinitur, & alia quę omittimus. Coriannon à cimicum viroso putore: seminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante accessionem, vel plura illini fronti, ex Plinio, & cimices cauis fabarum inclusi, si ante febrium significationes septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt, ex Dioscoride. Nos septem melle & cinnamomo obuolutos quarranario dedimus ex vino aminæo', & multos sanitati testituimus.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER QVINTVS.

PROOEMIVM.

SIMILITVDINES plantarum absoluimus, quæ animalium membra demonstrabant, nunc eæ se ingerunt, quarum munus est morbos, et in commoda ea indicare, quæ humanũ corpus grassantur. Aperuimus iam in humana Physiognomonia methodum, qua ex apparentibus facie extimis moribus ad internos profligãdos descendere poteramus; nunc plantarum partes, similitudine indice, eos morbos ostendunt, quorum vitijs & cruciatibus suis dotibus occurrere poterunt, feruntq; secum suæ virtutis argumenta, adeo nil esse occultum Natura voluit, vt quæ prius ad cæciores causas nos relegabant, & in earum disquisitione nostros sensus consopiebant, in præsentiarum ad suas diuitias contemplandas, abstrusiore pœnu reseratas commonet, et excitat. Sed morbos, quos plantæ ostendunt, alios in semetipsas, alios suis partibus effigiando; ab ijs incipiemus, quos in suis membris patiuntur, mox, qui suis partibus

partibus indicantur, et hi vel vniuersales, scilicet totum corpus peruadentes, particulares alij, vnde de vniuersalibus dicemus primò, mox de particularibus, externis, internisq;.

ARBORVM MORBI QVI FVERINT, ET EOS AD HVMANOS *morbos valere, & primò longæuas arbores ad vitæ nostræ longæuitatem valere.* Cap. I.

INFESTANTVR nanq; & arbores morbis, adustione, algore, sideratione, vermiculatione, dolore membrorum, & alijs, vnde partium debilitas societate nominum quoq; cum hominum miserijs. In his maxima Naturæ subtilitas aperienda est, iure quidem eam execraremur, si arbores morbis obnoxias generasset, quum nec motu, nec manibus fruerentur, quibus sibi mederi, opitulariq; possint, nisi hoc spectaculo mortalium oculos euocaret, vt contemplarentur omnia ad nostram medicinã, & salutem confecta esse, vt ijs admoneremur nostris morbis subueniri posse. Nec sibi satis officio functa videri poterat, nisi tot, rarisq; modis etiam arborum morborum ostentatione debitum munus absoluisset. Sed ne pro his morbis dignoscendis lectores ad nostros Agriculturæ libros relegemus, breuiter eos, atq; capitulatim attingemus. Plantarum interitus aut est naturalis, aut præter Naturam: præter Naturam duobus modis euenit, aut enim extrinsecus habet causas, aut intus, externæ violentiæ non vniusmodi, quędam enim violentiores, scilicet quę exciduntur, minus violentæ, quæ ab aeris qualitatibus proficiscuntur. Internarum triplex partitio est, aut dyscrasia, aut inanitione, quæ duplex, vel quia non accedit alimentum, vt in squalloribus, aut quia absumitur nimia fœcunditate, tertius modus ex nimia bona habitudine. A naturali interitu incipiemus, is enim est, qui euenit senectute. Senectus enim naturalis est morbus, cuius terminus est mors: vnde à Natura arbores constitutę sunt, vt alię breuiore, aliæ longiore vita fruantur, ex earum corporis habitudine, & qualitate, ab his loquendi ansam sumemus de nostrę vitæ longitudine, & breuitate, scilicet quomodo breui, & longo tẽpore viuere possimus, his innixi principijs, satis ab illis Medicorum diuersis. Veluti fallaci reijcientes, quæ Genethliaci dicunt, qui vitæ metam pręfigunt, dicimus enim, qui infirmitates cauent, & noxia vitant, longiorem vitam ducere possunt. Quia verò vita cũ cuis ferè cara est, ideo cariores iudico nostras præceptiones futuras. Facemur igitur plantas illas, animalia, omniaq; terræ nascentia, quæ longius viuunt, ac se renouant, aut quæ putrefactioni obnoxia sunt, nobis suas qualitates imprimendo, efficere, vt nos diutius viuamus, renouemur, ac minus corrumpamur. Ijs vti poterimus pro esca, balneo, inunctione, suffumigio, alijsq; modis. Incipiemus à plantis, quę fuerint, diuturniores, inde ad cętera deuenjemus, & ex earum Physiognomonia, & auctorum historijs vitam inuestigabimus. Hippocrates libro de humoribus, arbores quę corticem tenuem, & siccum habent, intrinsecus autem carne sicca constant, sanę, diuturnæq; sunt, nec facilè putrescunt, vt testudines, & quicquid eiusmodi est. Democritus arborum radicem vitæ authorem statuit, censuit enim tortas arbores longiores, ac vegetiores radices habere, & sibi plurimum alimenti, tùm parare, tùm retinere quo fruerentur, quoniam lentè, ac minutim intercipit, ac sursum transmittit stipiti, quippe talium stipes densior, & compactior est, rectarum meatus porrectiores sunt, sine anfractibus, atq; ideo breuiores, quò citius ab radice submittitur alimonię commeatus, non igitur radices harum tam bona constant habitudine, atq; illarum: & cum à radicibus vitæ primordia constituantur, in quibus eę fuerint robustiores, futuras item arbores habitiores, ac vitę productioris.

ductioris. Radices enim rectas imbecilles affirmat,quæ se ab incõmodis tueri nequeũt, ob conseruationem. Concutiuntur enim arbores à frigore, & calore, quorum vtrunq; de partibus superioribus per rectos meatus ad radices demissum, eas corrumpere. Atq; præter noxas frigoris, & caloris, ventorum vi, atq; reciprocis fluctuationum flexibus agitantur stipites,eaq; concussione, & iactatione commouentur,& mutilantur radices. Sed Aristoteles, & Theophrastus secus sentiunt, nec esse vetum longæuarum arborum radices longas & crassas esse, & pro exemplo ficus adducunt, quæ prolixa, crassaq; nitũ tur radice, neq; perennis vitæ sunt, neq; directæ,erectæq; vitam habent breuẽ,vt abies, palma, & cupressus, nec celeri auctu proficiunt, sed densitatem, siccitatem,soliditatem, atq; pinguedinem vitæ causas dixerunt, iisq; vitæ longitudo assignari debet. Sed Theophrastus alibi dixit aquatilibus plãtis breuiorem vitam, quàm terrestribus esse: sicut& in animalium genere manifestò sentimus, & terrestrium syluestres omnes rustici dicũt, & quippe syluestribus simpliciter dici potest vita lõgior, quàm vrbanis, atq; omnino iis, quæ in opposito genere distinguuntur, vt oleaster, quàm olea, caprificus,quàm fico,quippe robustiores, spissiores, ac fructu infœcundiores. Sed nos ex authorum scriptis arborum vetustatem inuestigabimus. Plinius ex Theophrasto. Cariem, vetustatemq; non sentiunt cupressus, cedrus, bebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaster, & olea. Cedrum maximè æternum putant, claro de omnibus materiis iudicio in templo Dianæ Ephesiæ, vtpote cum tota Asia extruente quadringentis annis peractum sit. Conuenit tectum eius esse è cedrinis trabibus. Memorabile & Vticæ tẽplum Apollinis, vbi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita vt positæ fuere à prima eius origine, annis mille, centum, octogintaocto. Quia eius materia æterna erat, simulachta Deorum ex ea fa citauerunt. Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sosianus Seleucia aduectus. E Tripoli Syriæ ciuitate in radicibus Olybani montis sita,in cacumine adhuc durant in quincuncem cedri Salomonis manu plantatæ. Libri, qui eius oleo perfundũtur, à tineis nõ attinguntur. Numæ libros repertos post DXXXV. annos cedratos fuisse memorant, propterea arbitrarier tineas non attigisse,in quibus scripta erant philosophiæ Pythagoricæ. Ob hanc materiæ æternitatem Pythagoras monebat Deos honorandos cedro, lauro, cupresso quercu, & myrto, vt habetur ex Iamblico. Cedriæ vim tradit Dioscorides, quæ defuncta corpora conseruet, ex qua causa mortuorum vitam aliqui eam appellauere. Iunipero eadem virtus, quę cedro, & eius medulla solidior, quàm cedrus. In Hispania Sagunti aiunt templum Dianæ à Zacyntho aduectæ cum conditoribus, annis ducẽtis ante excidium Troiæ, vt author est Bochus, infraq; oppidum ipsum id haberi, cui pepercit religione inductus Annibal; iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Cariem, vetustatemq; non sentit cupressus, valuas è cupresso fuisse in templo Dianæ Ephesię cõ stat, & iam quadringentis propè annis durare materiam omnẽ nouæ similem. Id quoq; notandum, valuas in glutinis compage quadriennio fuisse. Nonne simulacru Veionis in arce è cupresso durat, à condita vrbe quingentesimo quinquagesimo primo anno dicatum? Narrat Thucidides arcas fuisse è cupresso, quibus eorum offeruantur ossa, qui in bello fuissent cæsi, quod solitum fieri astruunt, quod putredinem arbitror, nesciat. Plato leges publicas, atq; instituta in sacris ponenda censebat tabulis cupressinis, quod futuras putabat æterniores, quàm æreas. Nec vetustatem sentiunt oleaster, & olea, vt diximus. Durant in Liternino Afticani prioris manu satæ oliuæ. Argis olea Plinij tempore etiam durare dicebatur, ad quam Io in vaccam mutatam Argus alligauerit, Olympiæ oleaster, ex quo primus Hercules coronatus est, & tũc custodiebatur religiosè. Athenis quoq; olea durare traditur in certamine ædita à Minerua. Firmissimæ ergo ad viuẽdum oleæ, ac quasi durare annis CC inter authores conuenit. Adeo morosè crescit, vt negauerit Hesiodus oleæ satorem fructum ex ea percepisse quenquam, tam tarda res erat. Sed nulla inter arbores diutiùs viuit, nec ligno vlli æternior natura, quam viti, & præcipuè syluestri. Theophrastus de eius vita à posito caudice pro principio temporis annis

annis maximè ducentis consummari. Iouis simulacrũ in vrbe Populonia ex vna conspexit Plinius, tot æuis incorruptum, Item Massiliæ pateram, Metaponti templum Iunonis vitigineis columnis stetit. Etiam nunc scalis tectum Ephesiæ Dianæ scanditur vite vna cypria, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt, verùm ista ex syluestribus facta credit. Dianæ Ephesiæ simulacrum Mutianus ter consul ex his, qui proximè viso eo scripsere, vitigineum, & nunquam mutatum, septies restituto templo. Naturæ prouidentia liquores duos humanis corporibus gratissimos contribuit, oleum, & vinũ. Mulsum ex vetere vino vtilissimum, & melle. Et multi longam senectam tolerauere mulsi tantum nutritu, neq; vllo alio cibo: celebri Pollionis Romuli exemplo, centesimum annum excedentis, cum Diuus Augustus hospes interrogauit, quanam ratione maximè vigorem illũ animi, corporisq; custodisset, at ille respondit. Intus mulso, foris oleo. Olei potestas tepefacere, & contra algores munire. Semiox caloris vinum habere testatur Homerus, quum dixit, [illegible], nec minorem oleum habere inquiunt vim in calefaciendis corporibus. Vitæ venenum vocant tristitiam, eiusq; præcellens antipharmacum est suaue, clarumq; vinum, cui tantum attribuisse dicitur Aesculapius, vt æqua cum numinibus lance statuerit. Suffragatur huic Platonis sententia: ingenio; ac viribus temperato vini calore, fomentum suscipi mirificum. Vini odor spiritum excellenter nutrit, ac velociter alit corpus, tùm voluptate sensus delinit, venenis reluctans, ac naturæ salutare censetur, nec id gustu modo, sed odoratu, sicut homini venenum cicuta, consimiliter cicutæ vinum. Summi Medices artis authores vinum miris extulere laudibus. Homerus conciliandæ beneuolentiæ, dulce vinum prædicat, vehemens verò stupefactiuum, quod Cyclopi apposuit Vlysses. Niceratus vinum Poetis conuenire dixit, ac magni equi vice esse. Democritus abstemios acrioris naturæ arbitratur. Vinum ergo sit suaue, clarum, & odoriferum, sed aquosum, frigidum fugiendum, quia intra venas putrescit, & fit cito acidum; est enim aquosum putrefactioni obnoxium, temperatum frigidam corporis habitudinem calefacit, calidam refrigerat, humefacit siccam, & humidiorem desiccat, & vt Galenus dicit, humorem naturalem recreat, & calorem fouet. Senibus non temperandum aqua; frigida namq; senectus est, inquit Plato: Senectus mero feruet, atq; mollior redditur, vt ferrum igne. Democrito iam iam expiraturo, medulla panis vino madefacta, ad olfactum adhibita, spiritum retinuit, quoad placuit, fugitiuũ; vt obsequeretur amicis. Sed nec solùm è vitibus vinum, sed ex alijs fructibus conficitur: mira vis in eo ad eliciendas rerum virtutes internas, quas Chymistę *quintam essentiã* dicunt, quibus maximè vti debemus. Oleum vetustate fit potentius, purum transit in alimentum, & robur addit, impinguat, bonum habitum restituit, colorem bonum præstat; oleo perungimus, quæ incolumia seruari volumus, plantæ oleo cõstant, adipe animalia, ob id plantæ animalibus viuaciores, oleum minus resoluitur; quàm pingue, & pingues arbores vitæ diuturnioris, oleosę arbores sunt, quæ oleosum refunduntur humorem, splendescitq; intus pinguendo. Tardissimè vetustatem sentire laricem tradit Theophrastus, & iuglans, picea, pinus, aduersus cariem & tineas firmissimas, & obruta terris plurimis durat annis. Ob id Plinius. Syluas eas duntaxat, quæ picis, resinæq; gratia radantur, vtilissimas esse phthisicis, aut qui longa ægritudine non recolligant vires; satis constat & illum cœli area plus ita; quàm nauigationem ægyptiam proficere, plusquam lactis herbidos per montium æstiua potus. Ex hoc enim veteres Medici nucleos pineos senibus aptissimos iudicant, habent enim familiare nutrimentum, calidum, humidum, & pinque, vt omnẽ leniat asperitatem, atq; dum naturalem humorem auget, superfluum desiccat, & putridum expurgat. Vnde qui nucleorum eiusmodi dragmam vnam quotidie post cibum exhibent senibus, iecori, & stomacho multùm adferunt adiumenti. Idem etiam de pistaceis dicendũ. Ab interitu & senio immunis palma est, quod etiam Orphica testantur carmina.

Animal aquale longicomis palmæ ramis.

Et Deli palma ab Apollinis Dei ætate conspicitur. Gloriæ & victoriæ symbolum palmã dicunt Græci, quod inter arbores cunctas sit macrobia maximè, quod gloriã addeceat esse perpetuam, nec vnquam consenescere. Præterea epitheta illa palmæ ἐμπεδόφυλλον, & ἀείφυλλον, quod firmis, & perpetuò virentibus folijs insigniatur, congruunt maximè, quũ inter cęteras arbores nullam planè videmus eadem custodientem folia, sed decussis prioribus, succrescunt alia. Dactyli amici sunt senectutis, eamq; prorogant. Dos his præcipua succo pingui lactentibus, quodamq; vini sapore in melle prædulci, ex Plinio. Vetustior autem vrbe in Vaticano ilex, in qua titulus æreis literis Hetruscis, religione arborem iam tunc dignam fuisse significat. Tiburtes quoq; originem multò ante vrbem Romam habent. Apud eos extant ilices tres, etiam Tiburto conditore eorum vetustiores, apud quas inauguratus traditur. Fuisse autem eum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit vna ætate ante iliacum bellum. Iuxta vrbem quercus in Ilio tumulo tunc satæ dicuntur, cum cœpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ sunt Ionis Stratij cognomine, ibiq; quercus duæ ab Hercule satæ. In Septentrionali plaga Herciniæ syluæ roborum vastitas intacta æuis, & congenita mundo propè immortali sorte miracula excedit. Constat attolli colles occursantium inter se radicum repercussu, aut vbi tellus sequuta non sit, arcos ad ramos vsq; & ipsos inter se rixantes curuari portarum patentium modo, vt turmas equitum transmittant. Fuit glandiferarum arborum fructus primus homini cibus, vt Arcades balanophagi dicerentur, ex Plutarcho, & Plinius glandes multarum gentium opes fuisse dixit, pace gaudentium, & longæui, incorruptiq; perdurabant, vt ex authoribus patet. Nec solùm glandiferæ arbores, sed syluestres omnes longè vrbanis perenniores sunt, vt ex Theophrasto patuit, & longè vrbanorum animalium syluestrium vita longior est, ob id syluestres arbores longè vrbanis præstant ad vitæ longitudinem. Vrbanæ enim lætamine, irrigationeq; corruptibiliores fiunt, ideo Hesiodus vates sterquilinium in suis de Agricultura præceptis omisit, qui salubritati potius, quàm fertilitati consuluit, quum & lupinorum, fabarumq; tempestiuè subactis stirpibus pinguescere agrum posse putauit. Sunt authores Delphicam plantanum Agamemnonis manu satam, & alteram in Caphys Arcadiæ luco. Regio est Aulocrenes, per quam ab Apamia in Phrygiam itur, vbi platanus ostenditur, ex quã pependit Marsias victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa est. Aranciorum arbor longo viuit tempore, vtpote ad ducentos vita, cuius facultas est ad putrefactionem in corpore euitandam. Aloe perpetua, & immortali virore donata, à terra eruta viuit, vt penè immarcescibilis; contra putrefactionem valet, vindicat à putredine non solùm viuorum, sed mortuorum corpora, addita myrrha, ex Mesue. Scilla immortali coma viret, & appensa extra terram diu viuit, in domo sata mali medicamenti noxam tollit; & herbas, vel plantas quibus iuxta apposita, immortales reddit, & tutas à vermibus, & earum putrefactionibus, in homine mira operatur. Nunc ad cerealia transeamus, inter quæ nullum tritico melius surgit, dein milium, quod diu seruatur, propè ad centum annos, si optimè conditur. Sarmatum gentes hac maximè pulte aluntur. Aethiopes non aliam frugem, quàm milij nouere, vnde oportet optimũ eligatur, quo vescamur, saltem quod vsq; ad triennium seruatur incorruptum, natumq; ex agro minimè paludoso, stercoratoq;, sed ex siccis collibus. Est graminis æterna natura, perennis prouentus, restibilisq; fœcunditatis, quouis anni cardine, cœlo, solo, & sydere luxuriat, vt totum orbem amœno ornet virore, & gradatim se propagando grato amicit decore. Triticeo generi cognata res, & nobilitate proxima: ob id Glaucum vulnerarũ huius herbæ cibo immortalitatem consecutum fabulata est antiquitas, vt ex Aeschionis versibus Athenæus refert, & manifestiori signo docebimus. Graminis species est,

quam

quam Græci vocant coronopon, quasi cornicis pedem, signum quod è medijs folijs stylus exurgens in corui pedem articuletur, reliquam exhibens cruris efficiem. De ceruo dicemus paulo post inter longæua animalia. Ex harundinibus saccharum extrahimus, non solùm id incorruptibile, sed alijs præstat, ne corrumpatur: vulneribus iniectum à putrefactione liberat, ex eo solo ingentia vulnera sanari vidimus. Sit igitur familiare saccharum vitam prolongare cupientibus, quia nec humores, nec cibum in ventre putrefieri permittit. Nunc de melle loquemur. Frutices, ex quibus mel colligunt apes, æternæ comæ sunt, odorati, pingues, & perpetui, vt apud Agriculturę studiosos legitur. Pręcipua mella reddunt thymus, thymo deinde proxima thymbra, serpillumq; & origanum. Tertiæ notæ, sed adhuc generosæ, marinus ros, saturcia, sed deterrimæ notæ mel rusticum est, quod sumitur ex oleribus marcescentibus, & stercoratis herbis, quæ, vt diximus, putrefactioni proximiores sunt. Nullo magis gaudent flore apes, quàm meliphyllo, sic etiam ex erica, arbuto, pinu, ilice, hedera, glandiferis, terebintho, lentisco cedro, amello, & casia, ex Columella. Nec ex his excipimus oleam, quippe oliuæ prouentu plurima examina gigni certum est, ex Plinio, & si aliquibus improbetur. Loca, in quibus habitant, longe à cloacæ, sterquilinij, & balnei odoribus absunt, cauis rupes, & valles odio habent, sed optimis viuunt regionibus, salubribus, & repurgatis, vt in Insulis Sicula, Hymetto, & Hybla, ab locis, mox Calydna insula & alijs. Est ideo in melle cœlestis vis, & Naturæ potentia inenarrabilis, cum à putrefactione exanima corpora, & viua mirè custodiat, & in æternitatem proroget. Græci, vt mellis diuinam naturam ostenderent, Nympham Melissam nomine adinuenisse dicunt, vt grata Nympharum memoria illustraretur. Scribit Plinius Claudio Cæsari allatum in melle ex Aegypto hippocentaurum. Papinius Alexandri cadauer melle litum putredini non obnoxium perseuerasse prodidit. Inquit Poeta.

Duc & ad Emathios manes, vbi belliger vrbis
Conditor, hybleo perfusus nectare durat.

Ex hac corpora à putrefactione vindicandi ratione compertum est, vt mulsi tantum intinctu multi longam senectutem experti sint, celebri, vt diximus, Romuli Pollionis exẽplo. Pythagorei ad integra, & illibata corpora reddenda, vescebantur melle, fauo, & pane, vt ex Iamblico habetur. Democritus morti proximus, mellis & vini odore vitam prorogauit, donec Thesmophoria Cereris sacra finirentur, ex Athenæo, & Laertio. Vita apibus longissima, & sunt qui mortuas, si intra tectum hyeme seruentur, donec Sole verno torreantur, ac ficulneo cinere toto die foueantur, putent reuiuiscere. Mellis odor plurimùm alit, & spiritus & cerebrum roborat: vnde iuuat, vt per ea loca ambulemus, & oblectemur, vbi apes habitant, nam selectissima loca, nitida, odorata, puri aeris, & & innoxia eligunt, vbi optimi frutices, & flores nascuntur. Ibiq; sæpius mel degustandũ, nisi bilis timeatur incendium: nam ad vitæ incolumitatem plurimùm iuuat. His, quæ diximus, non solùm ad esum, sed ad odoratum vti debemus, iuuatur enim humana Natura odoribus, iuuanturq; spiritus, odor enim naribus haustus, ad cor, & cerebrum trahitur. Immò sunt & regiones in calidis, vbi homines solis odoribus viuant, vt ex Plinio habetur. Odor spiritum compressum, suffocatumq; excitat, exhalantem retinet. Videmus matricis os, deorsum, sursumq; se verti, vbi suauis odor spiret, exiguus spiritus, & fugax odoribus retinetur, vt multoties experti sumus. Odore *Elixiris vitæ* nuncupati, ex varijs aromatibus compositi, multorum exhalantem animam retinuimus. Myrrha & thus ad conseruanda corpora valent, ne putrescant, & incorruptibiles sunt arbores. Possumus etiam ijs in balneis, & inunctionibus vti, aquã extrahendo, vel vnguenta componendo, & mirè corpus recreatur, etiam oleum eliciendo, & infrictionibus vtendo post lauacra. Præterea loca incolant saluberrima, vbi longæui homines viuant, & animalia, & arbores vetustæ, nã ibi saluberrimus aer, & minimè putrescens, temperati So-

les, venti, & frigora. Plato enim longæuos homines in altis & editis regionibus reperiri dixit. Animantes, herbas, poma, fruges, & olera ex his locis eligere oportet, quæ vêti temperari serenant, suaues Solis radij fouent, vbi aquæ nullæ stagnent, culta ster quilinijs non pinguescant, sed humore natiuo, vbi quæcunq; nascuntur, diu perseruantur incorrupta, hic duntaxat habitandum, in his regionibus ambulare debemus, inter platanecta, oliueta, pineta, cupressêta, myrteta, citretaq;. Sic & inter longæuas herbas, & suaueolentes, rosmarinum, satuteiam, serpillum, saluiam, & similes: eas manibus con trectando, fricando, odorando, quæ cum à putrefactione immunes sint, à corde, cerebro, sanguine, humoribus, & spiritibus omnem auferunt putrefactionem, & longæuitatem conciliant.

LONGAEVA ANIMALIA AD VITAE PROROGATIONEM valere. Cap. II.

IDEM de animalibus intelligere debemus, quæ enim longo durant æuo, eorum sanguis, caro, lac, medulla, & cęteræ partes vitæ perennitati conferre possunt. Hippocrates, vt diximus, diuturnioris vitæ anima lia dicit sicca, & quæ corticem siccum habent, vt testudines. Diximus plantas animalibus vitæ diuturnitate precedere, quia minus putrefactioni obnoxię, ideo Porphyrius Pythagoricus, antiquorum authoritate fretus, animalium esum detestatur, vt homines diutius viuerent. Sed videamus quæ sint longæua animalia. Ceruus viuêdi diuturnitate cætera præcellit animalia, quia felle caret, ex Aristotele, vt etiam delphinus. Hesiodi constat carmen de vita quorundam animalium longæuorum.

Ter binos, deciesq; nouem superexit in annos,
Iusta senescentum quos implet vita virorum,
Hos nouies superat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis secula ceruus,
Alipedem ceruum ter vincit coruus: at illum
Multiplicat nouies phœnix, reparabilis ales.

Ceruis vita inconfesso longa est. Ad dignoscendum eorum viuacitatem Alexander Magnus torques plurimis ceruis innexuit, qui post centesimum annum capti, nondum senij indicium præferebant, Solinus. Arcades aiunt Arcesilaum quendam in Lycosura babitantem vidisse ceruam sacram Dominę appellatæ, senio grauatam, cui torques circa collum fuerit, hoc versu inscripta. Hinnulus sui captus, cum in Ilio esset Agapenor, quo quidem testimonio confirmari potest, ceruum etiam elephanto longè viuacius animal esse, ex Pausania in Arcadicis. Ceruus esu serpentum renouatur, quum sentit se grauari senectute, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, ac superata veneni pernicie, illorum pabulo reparatur. Quasdam nouit Plinius principes fœminas, omnibus diebus cerui carnes depastas, & longo æuo febribus caruisse. Vnde & cerui carnes præcipuè iuuenis ad longitudinem vitæ valent. Aristoteles animal nullum homine viuacius arbitratur, excepto vno elephanto. Asachæ (Africæ populi) montes inhabitant, viuuntq; elephantorum venatu, sic Nomades Aethiopes, & Ethiopię contermini Troglodite elephantis vescuntur, vt elephantophagi dicantur, & iuxta Macrobios sint ex Plinio. Serpentes longo tempore viuunt, quod renouentur quotannis, Dioscorides dicit longam senectutem agere, qui viperarum carnibus vescantur. Plinius Cyrnos Indorum genus, Isigonus annis centenis quadringenis viuere, nam Aethiopas Macrobios,

bios, & Seras existimat, at qui Calon montem incolunt, quod viperinis carnibus alantur, neq; capiti, neq; vestibus noxia esse animalia. Renouantur, & ceruis præstant, vt renouentur, & ad nostri corporis renouationem valent, & senectutem retardandam. Sed si eius esum horremus, cibabimus eis gallinas, & nos gallinarum carnibus vescemur, & sic de alijs animalibus faciendum. Cornicis vita longissima, vtpote cui nouem nostras ætates dederit Hesiodus, vnde Iuuenalis de Nestoris polychronia.

Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ.

Hinc ἐννεάγηρα κορώνη apud Aratum, quod nouem ætatum annos viuat. Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtile putauit Plinius. Aquila longo tempore viuit, quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur, ex Aristotele, senectam quoq; deponit, & iuuentutē recuperat, vt aliàs diximus. Oppetunt non senio, vel ægritudine, sed fame, in tantum superiore accrescente rostro, vt aduncitas aperiri non queat; potest quæ vultur, & accipiter, qui animum corroborant, vt ad vitæ diuturnitatē valent. Anseres longæui sunt, Albertus anserem domesticum vidit, qui annos sexaginta excessisset. Celsus inter carnes enumerat plurimi alimenti. Anseres Medici spleta prius nutriunt, & aqua purgata, inde cibo propinant. Pauonum caro incorrupta, etiam per annum asseruatur assa, propter duritatem putredinem vix sentit: plurimi est alimenti, ex Celso, præsertim domi nutriti. Diximus testudines ex Hippocrate siccas, & diutiùs viuere. Antiqui Agriculturæ studiosi serenda semina in testudinis operculo seruant, & sic immarcescibilia manent, ex Anatolio. Dicunt Medici ad reficiendum humanum sanguinem, vti posse sanguine animalium, præsertim longæuorum. Stryges, quia infantum sanguinem sugere dicuntur, iuuenescunt semper, & longæuæ fiunt. Et si crudus stomachosus sit, vt qui minimè concoqui possit, coqui potest cum melle, saccharo, sale, aromatibus, & eiusmodi non putrescentibus. Idem de lacte dicendum. Possumus & eiusmodi animalia ex incorruptis frugibus nutrire, vtpote milio, & fructibus longæuarum arborum, eorumq; lacte, sanguine, & carnibus vti. Et quia oua nutritioni multùm conferunt, possumus aues eiusmodi cibis enutrire, earumq; ouis vesci.

SALE, ET AVRO, QVIA NVNQVAM PVTRESCVNT, POSsumus contra putrefactionem vti. Cap. III.

NEC omittetur sal, qui quum putredinem nesciat, maximè omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutaris, cum eo enim per annū seruantur carnes, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt sine eo viuere nesciamus. Corporibus inditus, quicquid adest humidi, absumit, & quod reliquum est solidæ substantiæ adstrictione, contrahit, vnde corpora condita siccat, & à putredine vindicat. Cum omnibus coniūcto vesci potest, velut omnium condimentorum condimentum, immò omne stomacho insuaue, insuetumq;, facilè fit suaue, & aptum nutritioni, eo addito. Potest sal ex rebus omnibus extrahi, & præcipuè ex lignis iam nominatis, animalibus, & herbis, sed cū virtute sua. Hoc opus, hic labor, quod Deo dante in distillationibus patefaciemus. Nec aurum omittendum, quum inter metalla omnia temperatissimum, & imputrescibile, diutiusq; in igne detentum suam immortalitatem tueatur, & sub terra depositum per multa annorum secula rubiginem non contrahat. Ob eius temperiem mirificè humano calori iuuare posse credimus, & humores temperare, & à corruptione tueri. Vi sua latentes cordis sedes penetrat, & id maximè exhilarare potest. Vnde si potabile fieri posset, humanæ naturæ conducibile foret, sed adhunc non inuentum, vt puto, falsò enim putarunt veteres Medici cum alijs rebus commistum, & in foliolis redactum suam virtutem communicare, vt ostendemus libro peculiari huic operi dicato, ostendemusq; modum quo id præstare possimus.

BREVIORIS VITAE PLANTAE, ANIMALIAQVE AD VItæ breuitatem valere. Cap. IIII.

TSI ex contrarijs, quæ diximus, contrarium patere posset, exempla tamen aliqua apponemus, vt certiores fiant, & sibi consulant homines. Breuiores vitæ plantæ, & animalia, quæ maturiùs senectute conficiuntur, & quæ putrefactione nascuntur, & putrescentes sunt, ita putrefactionem, perniciem, & interitum inducere possunt. Fungi imbre proueniunt, cito nascuntur, & putrefiunt, intra septem dies eorum ortus, & interitus, immò ex putrescentibus lignis, alijsq; rebus nascuntur, & quanto citius putrefiunt, ac marcore vitiantur, peiores sunt, & perniciosiores. Esi nocent, ægrius concocti strangulant, & choleram, morbum citant. Tuberibus putrescendi ratio communis cum ligno, nascuntur omnes, quum imbres autumnales fuerint, & quibusdam locis feruntur riguis, gustu aquoso, nulla insigni qualitate, vnde crassos humores, & atrabilares, vt frequenter deuorati, apoplexiam, & paralysim inducant. Fructus quoq; qui cito crescunt, cito etiam marcescunt; sicut cucurbitæ, pepones, mora, cerasia, & eiusmodi, & qui in humidis nascuntur, & putrescentes humores gignunt in corporibus. Ex carnibus pisces breuioris vitæ, ex qui cito senectute conficiantur, citissimè putrescunt, & membris alienum humorem imbibendo, & si quem necessarium humorem membris ingerunt, citæ corruptioni subiectum donant, vnde cita canities, pallor, & senilis rugositas. Eisdem vitijs obnoxiæ cochleæ, anguillæ, & similes, quæ ex luto & putrescentibus aquis gignantur, sic humidorum animalium, vel aquis degentium carnes, & præsertim quæ ex putrefactione suos natales habent, quia maximè humidiores improbantur. Ranarum carnes, quia laxę, & humidæ sunt, putrefactioni obnoxiæ. Vnde tutiùs, & longè laudabilius existimandum hos cibos interdici, aut parcius sumi, quàm vitam tali periculo committere, præsertim ij, qui vitæ perennitati student.

PINGVES ARBORES, ET ANIMALIA AD IMPINGVAtionem valere. Cap. V.

ATVRALEM morbum iam diximus, si morbus est, qui humido naturali deficiente, tabescit, vt senio, non morbo interijsse videatur. Nūc dicemus morbos præter naturam, & primò de eo, qui ex nimia bona habitudine euenit, & intrinsecè. Morbi enim plantis, vel ex copia, vel inopia alimenti eueniunt. Est enim genus arborum, cui intrinsecus spontè euenit ex nimia pinguedine, quum radices succi copia in tædā abeunt, vt quędam animalia, quæ pinguedine suffocantur. Theophrastus picearum genus enumerat, & aliarum quarundam arborum, quæ nobis non parum commodi affęrunt, quum Naturam se pandentem, & prodentem contemplabimur ad nostram pinguedinem, & decorationem valere posse. Quæ enim tam satis pinguescunt, & nos pinguefacere possunt. Oleosæ arbores pingues sunt, & corpora nostra dulcibus, & pinguibus, cibo, & potu augescunt, pinguescuntq;: & iam vulgatum est Medicorum dogma, minui aridis, siccis, & siti, pinguescere dulcibus, humidis, & potu. Pinorum generi corruptio accidit spontè ex nimietate, & excessu nutritionis, quùm enim per tædam pabulū transmittere nequit, perit, & rustici strangulari aiunt obesitate, atq; pinguedine, quippe omnia spiritum aliquem desiderant, vel solutionem, vel meatuum libertatem. Auicenna pini granum esse impinguatiuum docet. Et de picea eadem prodit, quum eiusdē generis, & etiam nimia pinguedine tędescat. Amygdalus arbor pingui succo turget, ex Theophrasto: adèo virium soliditate valet, vt eximio alimento in germinum luxuriam proruat. Rustici castigando eam, tollunt nimiam alimenti copiam, paxillos arbori

adigen-

adigendo, vel confoſſas radices oſtendunt imbribus, & frigoribus; Auicẽna dicit, quòd qui dulces amygdalas vorant, pingueſcunt. Piſtaceorũ arbor in nucum genere nota, eſt enim domeſtica terebinthus: obeſitate perit, vt diximus, nam reſinifera eſt, & reſiniferæ ex Plinio pereunt obeſitate: eoſdem vſus piſtacea habent, quos pinei nuclei, ad inducendam enim pinguedinem valent. Sunt & indicæ nuces ex oleoſa arbore, & pingui, earumq; ſubſtantia pinguis, vt butyrum referat, cuius vis præcipua macros impinguare eſt. Auellana ex nucum genere, oleo copioſa, niſi retonſa, & reſecata fuerit, adèo pingueſcit, vt in corpulentiam omne alimentum abſumat, & ob id ſterileſcat. Pinguedini adèo confert, vt fidem ſuperet, & pluſquam veriſimile corpulentiam augeat. Fagorum fructus pingue oleum reſudant, vt alibi diximus, & copioſiùs, quàm par ſit, quorum eſu mirè pingueſcunt ſues, immò ex fracibus, extracto oleo, maxima animalibus inducitur pinguedo. Glires quoq; ſaginãt, & ideo animalis vnà eius prouentus, & mirè ſaginati capiuntur. Plurimum olei ex lini ſeminibus exprimitur, cuius fraces & retrimenta reponuntur ſaginando iumentorum generi, præcipuè bubus, obeſitate ſola futuris inſignibus, quales interdum coronati ad oſtentandam altilis ſaginæ molem per vrbium cõpita circumferuntur. Oleoſa & iuglans, cuius fraces ſaginando pecori valdè accõmodas experti ſumus. Laſer, pinguis lacbryma, deſudans è plantis, veſci pecora ſolita, quo pingueſcant: ex Cyrenaica prouincia non defertur, quoniam publicani, qui paſcua conducunt, maius ita lucrum ſentientes, depopulantur pecudum pabulum. Hypear, ſiue viſcum, quod in larice, & abiete naſcitur, oleoſum, & pingue eſt. Ad ſaginanda pecora vtilius, quia & alimenti plus, & pinguitudinis in larice, & abiete ſit. Vitia purgat primùm, deinde pingueſacit, quæ ſuffecere purgationi. Irio recentiorum, ſaginicæ gladis conſimile nucleo granum facit, cuius eſu boues, iumenta, & pecudes vehementer ſagina gliſcunt. Sed pinguedines aliæ in noſtris corporibus durabiles, aliæ cito abolentur, ex tardè creſcentibus arboribus, tardeq; matureſcentibus pinguedo diutiùs permanet, ex cito creſcentibus verò, & matureſcentibus cito abit. Ficus cito creſcunt, maturanturq; quantocius ſaginant, ſed extemplo abit eorum pinguedo, quod Galenus ex vinearum cuſtodibus probat; qui per duos menſes quum ficubus veſcantur, obeſi, & pingues fiunt, ac caro, quæ ex ipſis gignitur, haud firma, ſed celeriter, cum eis veſci deſierint, contrahitur. Ficus corpus augent, & ob id antea athletę hoc cibo vtebantur. Pythagoras exercitator primus eos ad carnes tranſtulit. Citrij fructus pinguis, & cortex oleoſus, extrahitur ex eo multũ, & odoratiſſimum oleum, ob id eius decoctum impinguat, ex Auicenna. Sic etiam pinguibus animalibus veſcendo, ſaginari homines ſolent, pinguia dicimus animalia, quæ nimia pinguedine ſtrangulari ſolent, vel ſupramodum pingueſcunt, & turgida ſunt. Inter animalia ſus maximè pingueſcit, & adèo ad ſummum pinguedinis peruenit, vt ſe ipſa ſtans ſubſtineri non poſſit. Varro narrat in Arcadia ſuem ſpectatam, quæ prę pinguedine non modo ſurgere non poſſet, ſed etiam in eius corpore ſorex, exeſa carne, nidum feciſſet, & peperiſſet mures. Creſcit pingue ad pedem & tres digitos, & ſexaginta diebus pingueſcit ex Ariſtotele, & Plinio. Animam illi Chryſippus pro ſale datam dixit, ſcilicet, vt interpretatur Cicero, ne illa pinguedo putreſceret, animam datam pro ſale, qui ſeruat eam. Nos eius pinguedine vtimur ad omnium rerum condimentum. Galenus eius carnem concoctu facillimã, & ſuauiſſimam dixit, præſertim media ætate, ſanguinem quoq; probum generare, omniumq; ciborum potentiſſimè nutrire, propter ſimilitudinem, quam cum humana carne habet, & qui in famis neceſſitate humanam carnem guſtauere, ſimilem ſuillę prodidere, ex Simeone Sethi. Caſtrati citius pingueſcunt. Albertus, ſi rapacem auem obeſam vis habere, paſce eam carne porci. Alij fictili nouo butyrum coquunt, in hoc decocto lauant carnem porcinam, quam aui bis in die propinant. Poſt ſuillam carnem hœdina eſt, ex Galeno, teneri, pinguiſſimi ſunt, & grati ſaporis: ſolis hœdis in macie vtare, dixit idem; nam facilè eius caro coquitur, bene alit, ſanguinem bonum generat, & præ-

ſertim

fertim lactantes esui optimi sunt, caprina caro adeò alit, vt Clitomachus Carthaginensis Thebanum quendam athletam hac carne vescentem reliquos suæ ætatis athletas viribus superasse scribit. Capræ adeò pinguescunt, vt pinguedine sterilescant, ex Plinio. Ad nimiam accipitris maciem, veruecum carne pascito paruis buccellis, & restaurabis. Vitulorum carnes hœdinis meliores sunt, & commodiùs concoquũtur, post hœdinas præstare dixit Galenus. Ad impinguandum aues rapaces dat Albertus carnes vitulinas. Inter aues gallinæ maximè pinguescunt, & vt pinguiores fiant, vsum Veneris prohibet, vel lumbis adustis candende ferro, aut intus cruribus: caponis carnes corpus obesant, ex Platina. Si pingui lacertes hali nitro, cuminoq; farinam tritici miscueris, galline hoc cibo saginatæ, adeò pinguesciunt homines, vt disrumpantur. Lacerti maximè pingue fcunt: impinguat vehementer caro, & adeps lacerti, & propriè mulieres, ex Auicenna. Scinci supra modum pinguescunt: scinci caro impinguat corpus, ex Rhasi. Anates supra modum obesantur, multumq; nutriunt, crassiores sunt, quàm reliquorum domesticorum animalium carnes, ex Serapione. Auicenna homines obesare scripsit, plurimumq; conferre nutrimento, sed non admodum laudabili. Anatis adeps maximè impinguat, ob id Albertus, cum accipitrem pinguefacere quærit, dat ei in cibum anatis carnes. Butyrum ex lacte pinguissimum est, linitur ex eo corpus, & impinguat. Aqua casei impinguat, ob id pastorum canes pinguissimi, ex Auicenna. Caseus pinguem reddit corpus, & comeditur post cum mel. Lac eadem operatur. Testudo turget, & pinguem reddit: vnde qui obesare querũt equos, testudine cum molli pabulo decoquunt, vnde equis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto.

MACILENTAE PLANTAE, ET ANIMALIA MACILENTIAM inducunt. Cap. VI.

SI contraria his, quæ diximus, propinabimus, plantas, animalia, cæteraq; macra, macilentiam inducunt. Exempla erunt. Fraxinus sicca arbor est, & siccum profert semen, vt muscarum alæ: cuius semẽ obesum corpus leuat onere, sensim ad maciem reducens. Idem efficit cãcamum; lachryma arboris, pinguedinis omnis expers, ex Dioscoride. Animalia, quæ semper macra, macilentiam conciliant. Lepus carnosus & nunquam pinguis: huius carnibus vtantur, qui macescere, vel extenuari cupiunt, ex Elondo. Duritiès leporinæ carnis facit, vt serò, parumq; nutriat, quod dura omnia faciunt, eademq; durities euidentis siccitatis indicium est, ex Galeno, cui Psellus, & Paulus subscribunt, & recolligens Simeon Sethi quicquid ab antiquis scriptum, inquit. Carnes leporis his, qui corpus extenuare volunt, valdè conducunt. Perdix non pinguescit. Volaterranus ex Aeliano dicit, perdicem allia deguttantem, macrescere, vt ab aucupe negligatur propter maciem, & virus odoris, Plinius perdices pinguescere negat: præstare videtur, vt elixentur potius, quàm assentur, quum assati plus siccescant, & torreantur. Isach Medicus subtilis alimenti esse dixit. Lupus piscis quùm nunquam pinguescat, Galeno, & Celso significatur non multi alimenti, sanguinemq; gignere tenuiorem. Syluestria animalia quia minus pinguia, quàm domestica, magisq; sicca, ideo demacrant, & ijs vescenda præcipimus, qui demacrari cupiunt. Sal quia siccum, & durum, & sitim inducit, maciem affert, ideo auceps ad demacrandũ falconem, dat ei salsum cibum, vel de perna salsa. Sal, vel oleum omnium vehementissimum ex calcantho, ob id nil mirabilius ad demacrandum frequenti periculo facto vidimus, quàm oleum vitrioli, si quotidie gutta in vino detur. Acetum, vinum est omni pinguedine orbatum, maximè demacrat.

PLANTAE, QVAE SPHACELISMVM PATIVNTVR, AD *sphacelum valent.* Cap. VII.

EXTRINSECVS euenientes morbi, aut secundum Naturam, aut prę ter naturam erunt; nam quæ temporis ratione eueniunt, non præter naturam censendi, ardore scilicet, & algore. Dicemus postea de extrinsecis præter naturam venientibus. Extrinsecus euenientes secundum naturam, erunt aut publici, omnibus communes, vt sydeatio, sphacelismus, & vermiculario: aut particulares. Loquemur nunc de sphacelismo, translatum nomen ab effectu simili, quod etiam in animalibus reperiatur, est vero quum radicibus ex vulnere, aut vlcere propter putrefactionem calor extinguitur, quasi mortificatio. Cicer non ex vulnere, sed elota salsugine interit, sydeatio ex vulnere, totaq; cœlo constat, & præcipuè moriuntur nouellæ arbores, vt vitis, & ficus, ex Theophrasto. Cicer, qui perit sphacelismo, contra carcinomata valet, & vlcera, quæ cacoetha vocātur cum melle, & hordeo, ex Dioscoride. Saluię foliorum squalor cinereus, pallensq; facies, arenti, & marcescenti similis, qualis in torridis collibus enatæ, occasio fuit [illegible] nominandi, quasi Sole afflatam, aut tabefactam dicas: medetur sphacelo demortuis partibus, quibus calorem natiuum, roburq; insitum reuocat, qua pollet familiari facultate. Ex cauliculorum crematorum ficus cinere fit lixiuium, quo spongia assidue imbuta, & superposita gangrænis prodest, nã expurgat, & consumit quæ exarescunt. Sic vua passa sine nucleis trita, & cum ruta imposita, gangrænas, & enatas in articulis putredines sanat. Per sæpe sydeatas punicarum radices nimio æstu vidimus, cũ tenerrimæ fuerint: expressus nucleorum succus mali punici, ad virilitatis, & sedis vlcera, & raduuias valet, & ad ea, quæ in corpore extuberant.

ARBORES, ET FRVCTVS, QVI VERMICVLANTVR, IN *corporibus nostris vermes generant, & vermes non producentes, contra eos valent.* Cap. VIII.

EST & altera arborum exitiales lues, vermiculorum, pediculorum, aliorumq; animalium generatio, nã ab eis roduntur, voranturq;, demonstrante Natura, earundem fructus in nostris corporibus eadem animalia procreare, vt ea vitare possimus. Duplex est vermiũ generatio ex Theophrasto, alia in ligno, alia in fructibus, vt fit communis omnium ferè arborum mors vermiculorum generatio, & quibusdam plus, minusùe accidere solet. Peculiaris malo, pyro, fi cui, & viti, immò & vermes, qui in fico nascuntur, alios vermes pariunt, qui in cerastem figurantur. Fructus arborum etiam vermiculationem patiuntur, vt oleæ, pyri, mali, mespili, punicæ, sed punicæ, & malo dulcibus magis, quam alijs accidit. Leguminibus etiam vermiculi innascuntur, vt fabis, dolichis, & aphacis, quæ celeriter hoc morbo pereunt. Singula pro suo humore peculiare animal creant, ceu triticum, atq, hordeum curculionem, faba animal, quod aliqui midam vocant, simili modo & lens, lenticula, pisum, & alia. Auicenna fructus enumerans, qui vermes in fructũ creant, humidiores esse dicit, vt mala, pyra, ficus, vitis, & eis similes, & legumina quæ in ventriculo vermes creant, sunt phaseli, fabæ, triticum, & similia. Ficus non admodum probum generat succum, quapropter pediculorum agmen semper eos comitatur, qui continuò eis vescuntur, inquit Galenus & ab eo Simeon Serhi. Ocimum commanducatum, & Soli expositum, vermes generat, & pediculi semper in eo generantur. Diodorus pediculos, & vermes creare ocimi cibum fatetur, ob id eius esus copiosior declinandus, idq; exceptum ferunt excrementitio humori, quo imbuitur, qui malè conco-

ctus

ctus natiuo herbæ calore, quasi superuacuum cicum noscit putrilaginem, facilè in pediculos, & vermes abeuntem. Diophanes adijcit, si tritū operiatur lapide, scorpionem gignere, & multis, qui miro eius odore oblectarentur, in cerebro natum scorpionem inuenere. Sunt & arbores, quæ vermiculationem non patiuntur, ob id neq; in nostris corporibus nasci, & uiuere patiuntur, & si qui nati fuerint, cito deijciant. Theophrastus omnes arbores, quæ acres, & lacteo succo turgentes sunt, vermibus non infestari tradidit, minimè etiam vermiculari, quæ acerbæ, & vehementes sunt, non modo quia minus putrescunt, verùm etiā quia acerbitas partū animaliū prohibet. Argumento laurus est, quæ quū breui putrescat, non breui vermiculetur, eaq; de causa nec caprificus, nec ficus, lac eius omnino acerbius est. Omnia quæ scillę inserta terræ mādantur, minus vermiculationē sentiunt, odoris, feruorisq; causa. Optimè seruantur lupinus & cicer, quia amaritudinem quandam, & acerbitatē habent, quę quidem qualitates seruare impunè possunt, quamobrem & corrupta hæc nullas bestias creant, nec quæcunq; sicca, & acria. Auicenna contra vermes recenset grana lauri, cortices punici acidi, ex leguminibus lupini, ciceres. Et olera, quæ non vermiculantur, valent contra vermes, vt cuminum, sinapi, mentha, fœniculum, apium, semen caulium, nasturtium, abrotonum, absinthium, & similia, sic rapi, raphani, crucæ, porri, origani, satureia, & corianni, hęc enim postrema semina ad durandum firmiora, contumacioraq; ex Theophrasto sunt, & ad summum quæ acri saporis. Et si omnibus oleribus culices, aut vermiculi in nascuntur, his minimè. Vt olera infesta animalia non generent, mentham pluribus locis, maximè inter caules seras, hoc præstare fertur eruum aliquantulum satum, præcipuè vbi radices & rapa nascuntur: valet ad serpentū ictus, & mentha aspersa in potionem, ventris animalia pellit, & serpentes fugat. Olea & oleastrum, nec vermes, nec tineas sentiunt, amaritudinis enim causa non rodunt lignum, ex Theophrasto. Auicenna oleum vermes interficere dixit, & præcipuè omphacinum propter suam amaritudinem. Cedrus nec cariem, nec putredinem, aut tineam sentit, fructum enim producit præ nimia acerbitate ingustabilem: corpora à corruptionis labe vendicat, vermiculosis auribus instillatur ex aceto, peruncta lendes & pediculos perdit, contra vermes, & tineas subter in aluum fusa præsidio est. Citrium nec vermes, nec tineas sentit succus serpentes interficit, vermes in aluo, vestiarijs conditum vermiculorum erosionum noxas prohibet. Cupressi materies nec cariem sentit: foliorum succus rem à vermiculis quibuscunq; neq; tangi, neq; erodi sinit.

SINGVLARES ARBORVM MORBI EISDEM NOSTRIS medentur. Cap. VIIII.

DIXIMVS vniuersales arborū morbos, nunc ad particulares accedamus, in quibus magno Naturæ spectaculo admonemur ad eosdem humanos spectare. Cicer radicibus inarescens interit, quùm in flore imber salsuginem eluerit, iactura salsuginis velut sphacelismus est ad scabiem, impetiginem, & ad alios salsi humoris morbos valet, ex Dioscoride. Accidit oleę impetigo, & lichen magna ex parte, ex Theophrasto: sudor ligni iuuenis oleæ accensi manans illitus, sanat lichenes, furfure, & scabiem. Muscum rubrum, & si oleam Cato infestare tradiderit, multas tamen arbores inuadit, vt etiam lichen. Muscum inueniri in cedro arbore, populo alba, & quercu Dioscorides dixit, Galenus in piceis, & congeneribus plantis, pinu, larice, & abiete, ego in fraxinis, & fagis potissimùm inueni, & iuniperis. Arbores ergo, quorum cortices eiusmodi morbo deboneftantur, ad lepras, lichenes, & scabiem valere nemini dubium esse debet: cedria in elephantiasi linctu proficit, scabiemq; quadrupedū sanat, ex Dioscoride. Aqua, quæ in marcescentium quercuum reperitur cauitatibus, scabiem

scabiem omnem vlcerosam sanat. E pinus, & piceæ ramis dependere canos musci villos diximus, quarum cortices illiti lichenes, & impetigines sanant. Larigna resina alphos abstergit. Fraxini, & iuniperi cinis ex aqua illitus lepras eximit. Nos diligentissimè obseruauimus in quamplurimis arboribus, petrisue sæpissimè muscum, impetigenes & lichenes gigni, cum humore labant, apparet foris viriditas quædam, paulatim capessit incrementum, & se induit in frondes, vt pyro, ficu, olea, vite, iunipero, & alijs: & lichene ipsa ex arboribus derasa, decocta, illitaq., impetigines emendauimus: lacteus fici succus lichenes, vitiligenes, & psoras expurgat; lachryma vitium illita, lichenes & psoras vino perfricatas sanat, lichen ipsa aspenginosis locis adhærens, impetigini medetur, ex Dioscoride. Pulmonaria, quæ, veluti lichen, arboribus ad hæret: ad pudendorum vlcera, & scabrities corporis valet. Ficus glabrationem patitur: si enim imbres nimij fuere, radix deglubitur, quod vitium aulam appellant: morbus hic radicibus paulò superius, isq; ex humorum nimietate accidere solet: ficus cum atramento sutorio deplorati ferè tibiarum fluxionibus, & cacoeticis vlceribus medetur. Vitibus morbus peculiaris articulatio, vel germinibus vi tempestatis ablatis, vel cultu ræ imperitia læsis, quarum iniuria in articulis sentitur: enatas in articulis putredines imposita vua passa sanat, & podagris illinitur. Ficus scabiem patitur humore nimio, ac cidit quum Vergiliarum exortu acciderint minutiores pluuiæ, quæ vbi insiderint hærent, & feruent: succus eius lacteus cum polenta lepras, lichenes, & vulgares psoras expurgat. Viti etiam accidit roratio, quùm flores rorem excipiunt, humiditate, veluti rorem procreant, & si plus æquo inualuerit, alimentum auertit: hac causa acini partim la buntur, partim remanent, vt non attingant debitam magnitudinem: vinum temperatè haustum, concoctionem in quauis corporis parte auget, ad roborandum corpus efficacissimum. Olea clauum patitur, quidam fungum appellant, alij ollam, hoc est Solis exustio: syluestris olea carbunculos, reduuias, & nomas cohibet, & crustas emarginat. Quibusdam arboribus excrescentiæ quædam innascuntur, quæ ad nostri corporis excrescentias valent. Agaricum excrescentia est laricis arboris, veluti fungus: eius propria facultas expurgare excremēta, quæ spinali medullæ, neruis & musculis adhæserint. Fungus caudicum, vel terræ excrescentia est. Plinius excrescentibus in carne mederi di xit: nam ea extempore absumit. Theophrastus quercum multa adferre excrementa suis ramulis dixit. Gignunt & alæ ramorum pilulas, corpore, non pediculo adhærentes. Fert & cachrym vrendi vim habentem, & multas gallas, vt dicemus. Dioscorides gallas omphacitis extritas excrescentias in carne cohibere dixit. Plinius omnia gallarum genera ex crescentias in corpore tollere dixit, & Auicenna. Eschara, scopulorū excrementum: ad excrescentia, valet.

PECVLIARES ANIMALIVM MORBOS EISDEM HVMAnis mederi. Cap. X.

SVNT & peculiares animalium morbi, qui etiam homines inuadunt, his nostris mederi posse ostendemus. Caliginem oculorum caprinum pecus patitur, eamq. optimè curare noscit, quùm enim conturbatum oculum, & non probè affectum sentit, eum ad rubi spinam & admouet, & referandum permittit, oculum vt pupugit, pituita statim euocatur, & nulla pupillæ læsione facta, videndi visum recuperat. Hinc enim homines hoc curationis genus edidicisse existimatur ab Aeliano, Medici παρακέντησιν in suffusione vocant eam, quæ acu fit, puncturam: collyrium ex felle caprarum telam oculorum sanat, ex Rhase. Eædem crebro lippirent, nisi quasdam herbas ederent, sic & dorcades: ob id carum fimum cera noua Luna circundatum deuorare iubet Plinius contra hunc morbum. Caprarum oculi glauci sunt, vt videantur cōtinuo glaucomata pati: Dioscorides

DD fel

fel ſylueſtris capræ contra glaucomata valere dixit. Aliæ quotidianum morbum ingruere dicunt, à quo non prius leuātur, quàm poſterioris pedis vngulā auriculæ ſiniſtræ immiſerint: vngulam, aut partē eius, aut anulū inde factū, qui habet, eiuſdē morbi amuletū geſtat. Aſinus vno maximè morbo laborat, quem malida vocant. Vitium à capite oritur, facitq; vt pituita multa ruffa effluat, ſi ad pulmonem deſcenderit, moritur: aſininum lac commendant ad tuſſim: ſanguis, vel pulmo ſi tritus bibatur, ad anhelitum, & tuſſim, ex Hali Arabe. Aſinus alces ſpecies eſt, & ipſe comitiali morbo laborat: ex eo ad comitialem morbum remedia multa: aſini cerebrum ex aqua mulſa, infumatum prius in folijs, ſemuncia per dies potum, ex Plinio, ad id valet, ſed non pauciores, quàm triginta: ſic teſtes, medulla, vel ſeuum, vngularum cinis, caro, ſanguis & lac, aliæq; eius partes. Boues duobus morbis tentantur, ſtruma & podagra, ex Ariſtotele: bouis vngulæ cinis ex aqua illitus: ſtrumas diſcutit, ex Plinio, ſic fimus illitus cum aceto ex Dioſcoride: fimum recens calidum podagram lenit, ex Marcello. Taurorum ſanguis fibris refertior eſt, ob id celerrimè coit, & denſatur ex Ariſtotele, ob id potu peſtifer, ex Galeno: ſi ſanguis eijciatur, efficacem tradunt bubulū ſanguinem modicè & cū aceto ſumptum, nam ex taurino credere temeratium eſt, inquit Plinius: cornua tauri vſta ſanguinem cohibent, ex Galeno. Canes tribus laborant vitijs, rabie, angina, & podagra, ex Ariſtotele, Plinio, & Polluce: Necantur catuli ſtatim in aqua ad ſexum eius, qui momorderint, vt iecur crudum deuoretur ex eis. Aliqui demorſi è cane rabido, vt à pauore aquæ tuerentur; vermem è cadauere canino adalligauere: corrigiam caninam ter collo circundatam remedio eſſe ad anginam, ex Plinio. Canis adeps podagram lenit, ex Aeſculapio. Scabie infeſtantur etiā canes: ſcabiem curat ante omnes ſanguis caninus, ex Plinio. Capras nunquam febre carere Archelaus eſt author, ideoq; fortaſſis, quod anima his, quàm ouibus, ardentior, calidioreſq; concubitus, Plinius: capræ ſtercus aridum, tritum, cribratum, coclearij menſuta ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe febrienti, ex Galeno libro parabilium. Fimi hirundinum dragmam vnam in lactis caprini, vel ouilli, vel paſſi cyathis tribus aduerſus quartanas ante acceſſiones dat Plinius. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, capram præter cetera animalia comitiali morbo tentari refert, propterea veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida abſtinuiſſe, quoniam guſtantibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius affriceretur. Cuius cauſam affert pororum anguſtiam, quibus obſeptis, ſæpiſſimè includatur ſpititus. Cognouerit autem hoc ipſum quis maximè ex ouibus, & præſertim capris, hæ enim frequentiſſimè corripiuntur, quod ſi caput ipſarum diſſecueris, reperies cerebrum humidum, ſudore refertum, & malèolens: vt Hippocrates libro de morbo ſacro habet. Comitialibus dantur carnes caprinæ in rogo hominis toſtæ, Plinius & Sextus. Cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, piuſquàm lac detur infantibus inſtillant, contra morbos comitiales, ex Plinio. Hircis alarum fœtor, ob id dictus hircinus odor: hirci maturioris cornu raſum, vel exuſtum cum felle eiuſdem miſcetur, & pondere æquo myrrha adijciatur, deinde alis, demptis prius pilis, aſſiduè perfricantur, ex Marcello. Cerui vermes omnes continent in capite viuos, qui naſci ſolent ſub lingua in concauo, circiter vertebrā, qua ceruici innectitur caput, magnitudine haud minores iis vermibus, quos maximos putres canes ædunt. Gigni vniuerſi, atq; contigui ſolēt numero adèo circiter viginti, ex Ariſtotele, & ab eo Plinius. Alij inuolucris inteſtinorum coaceruari dicūt, & ſerpentium eſu necari, quos ſpiritu narium è cauernis eliciūt. Cornu cerui combuſium, cum melle potum, educit lubricum rotundum, ex Galeno libro de theriaca ad Piſonem, & ab eo Sextus, Marcellus, & Rhaſes. Elephantes alui fluore tentantur, nec alia morborum genera ſentiunt, ex Ariſtotele, ex oſſibus elephanti puluis cum ſucco plantaginis ad dyſenteriam datur, ex Plateario. Equo tres acutiſſimi morbi, veſica, ileos, & cardiacus, fit & aſthmaticus, & rabioſus. Caſeus equinus ventrem reprimit, & torſiones tollit, ex Aeſculapio: tuſſim ſanat ſaliua equi triduo pota,

& equum mori tradit Plinius. Equi saliuam si biberint phthisici, & qui malè tussiunt, sani efficiuntur, Sextus & Marcellus. Leo febri quartana affligitur: etiam quum sanitate frui videtur, perpetuò, nisi enim hic morbus vim, & impetum eius cohiberet, longè nobis hæc fera perniciosior esset. Philes: adeps leoninus cum rosacea quotidianis febribus medetur, ex Plinio, sed Serenus hemitritæis dicit: sed cor in cibo sumptum quartanis medetur ex Plinio. Lupus tribus morbis laborat, rabie, synanche, & podagra, Albertus ex Aristotele, sed Aristoteles eo loco de canibus tantùm scribit, fieri tamen potest, vt iisdem morbis lupus, tanquam sylnestris canis tentetur: Ad podagram magnificant lupum viuum incoctum cerati modo, donec ossa tantùm testent, ex Plinio: Qui per lupi guttur biberit, certissima salute euadet, Agricola. Pellis lupi si gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in metum aquæ, ex Hali. Oues comitiali morbo sæpissimè corripi, Strabo author est, quia humidum eorum cerebrum est; cognouerit autem hoc ipsum maximè, qui ipsum dissecuerit, quia humidum, & malè olens inuenitur, ex Hippocrate: ad comitiales sanguis pecudis potus valet, Plinius fel laudat. Suillum genus maximè obnoxium anginę, & strumæ, ex Plinio: ex Suillo adipe, vel axungia sanantur strumæ, ex eodem, ex felle etiam. Ad equorum anginam suillum stercus propinat Herocles, melle illitum. Vrso oculi hebetantur crebrò, qua maximè causa fauos expetit, vt conuulneratus ab apibus os, leuet sanguine grauedinem illam: omniū oculorum obscuritatem, incipientemq; suffusionē curat fel vrsinum cum aquæ duplo, ex Galeni Euporisto. Vulpes æstate morbo, ab ea alopecia nominato, laborat, quod pilorum defluuio constat, vnde captarum pelles non solùm inutiles, sed noxiæ esse solet, Aetius. Adeps vulpinus alopecias sanat: in alopecia, vbi iam vulnera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, alcyonium, anchusæq; nigræ folia contrita super inunctio inducito, vt caput pilis contegatur, ex Aegineta. Mustelis morbus accidit, vel ita ex natura habent brachia, vel partes circa cubiti flexuram, siue gibbum rumidiores, & dictæ γαλιάγκωνες. Hippocrates libro de articulis, qui paruum, & macilentum (atrophon) brachium habet, & cubitum tumidum, eodem vocabulo vocat: Auicenna ex cinere mustelæ imponit arthriticis doloribus. Crocodilo oculi hebetes, Aelianus; cuius sanguis inunctus visus claritatem donat. Plinius. Accipiter oculorum hebetudinem patitur, ob id hieracio herba discutit eam Plinius: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimè omnium remedium oculorum vitijs putatur à Plinio, oculorum hebetudini à Galeno. Accipiter patitur febrim: ergo alis à collo suspensis salutare remedium. Coturnices morbum comitialem patiuntur, & propter eum morbum despiciunt eas, quæ solæ animalium sentiunt, præter hominem, ex Plinio, & Solino. Ad comitiales, coturnicum cerebrum, ex vnguento myrteo tritum stanneo vase reponitur, eoq; faciem illinito, & admiraberis medicinæ efficaciam: nam statim æger exurget, ex Galeno. Circius altero pede claudicat: ad podagras, & articulos valet.

PLANTAE SVPER PLANTAS NASCENTES, EASQVE EXtenuantes, ad extenuandum valere. Cap. XI.

SVNT & alij extrinsecus euenientes morbi, qui plantis ipsis innascuntur, vel irrepunt, alimentiq; rapina exitium, & perniciem afferunt, nam amplexu suo alimoniam auferunt, succumq; extrahunt: vnde extenuant, & strangulant. Vestigandum nobis erit, quid hoc potento, mirabilitate pleno Natura demonstrare voluerit, vt in visco, cuscuta, hedera & similibus videtur, quæ non nisi ad extenuandum interna viscera, extrahendumq; pus valere coniiciemus. Hedera è germinibus radiculas emittit inter folia, quibus arboribus adhæret, quasi de industria à Natura exhibitis, succū è trunco exhaurientes. Purulentis auribus medetur, foliaq; in vino

decocta omnium vlcerum generi illinuntur; pediculus vuluæ inditus, partus extrahit lachryma pilos. Viscum impositum lienem absumit, cum auripigmento vngues extrahit. Epitbymum bilem extrahit facilè & fine molestia, lieniq; medetur. Cassutha infartos lienes extenuat: & biliosos humores extrahit.

PLANTAE, ET ANIMALIA, QVAE CAVDICIS FISSIONEM *& vulnera patiuntur, ad conglutinanda vulnera valent.*

Cap. XII.

SVNT & violentæ ablationes, extrinsecus aduenientes, quæ arboribus mortem inferunt, eæq; sunt partiũ ablationes, & vulnera. Aliquę enim sunt arbores, quæ si vulnus accipient, intereunt, suæ siccitatis & imbecillitatis causa, vt palma, vulnerato cerebro perit: sunt & arbores, quæ non solum inflictum vulnus, sed partium caudicis exceptionem tolerant, vt quæ humida sint, & probellè germinent, vt vlmus, platanus, & quæ iuxta aquas viuunt. Sunt quæ vulneratæ meliorescant, vt vitis, ficus, malus, olea, amygdala, harundo, & pyrus, & caudicis fissionẽ tolerant. Theophrastus docet modũ cōficiendi resinā. Vulneratur pinus, & detrahitur tæda, in vulnus iniectum humor copiosior cōfluit, sic in abiete, & picea, vulneratur terebinthus caudice, & ramo. Resiniferæ plãtæ omnes ad vulnerũ cōglutinationes valent. Vtitur enim chirurgi passim ad vulnera cōsolidanda terebintho. Ex pinu, & picea fit cō glutinatoriũ. Terebinthina resina cauis vlceribus inditur, generat carnes, & sanat ossa fracta, & sic de cæteris. Syluestris olea vulnera cōglutinat. Vlmus nō solùm vulnera, sed fracta ossa ferruminat, sic platani cinis, ex Auicenna. Vitis œnanthe, & vinum sanguinolentis vulneribus imponuntur. Ex fices cinere fit lixiuium, quod conglutinat, purgat, & carne replet, oras committit, non secus atq; emplastra. Punicę cythini sanguinolenta glutinant. Mali folia, & cortices consolidant, vel succus ex eis expressus, ex Aui cenna. Idem de pyro sentiendum. Inciditur & myrrha bis à caudice vsq; ad ramos, ex Plinio: capitis vulnera glutinat, & ossibus nudatis medetur. Balsami frutex vitreis, aut osseis cultellis, sed in solo cortice artificum plaga vulneratur, ex qua suauitatis eximiæ gutta manet: capitis vulneribus conuenit, nihilq; efficacius opobalsamo ad glutinanda citra cicatricem vulnera, & sic de reliquis, nam alia tædet referre, suspicantes iam dictas suffecturas. Animalia etiam, quæ dissecta incisaq; iterũ coalesci, & conglutinari possunt, facultatem possident nobis posse vlcera, vulneraq; conglutinare. Si quis fortuitò lacertum, seu consultò in caluariam percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duabus pedibus adreptis viuit, deinde sic coitio vtriusq; cum altera fiat, consensione quadam tacita, & naturali colligatione veluti conseruntur, contexunturq; atq; ex seperatis duabus partibus, vnus, atq; idem rursus efficitur lacertus, & tamet si loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei persimilis est, qui talia nunquã perpessus sit. Aelianus, & ab eo Philes. Lacertus dissectus iterum coit. Sanguis eius ad rupturam valet infantium, cum insident in eius decoctione. In pisce acu Aristotelis; Natura sagax rimam post podicem dilatat, donec pepererit, quia post partum ita coit, vt coalescere videatur, quanquam fieri possit, vt coalescat, ex Aristotele & Plinio. In Anglia ichthyopolæ lucios cultro dissecãt, vt pingues esse emptoris ostendant, quos non emptos in viuaria conijciunt, in quibus vulnus coit, & coalescit. Quod Naturæ rerum periti tincis ascribunt, quia iis luculẽ adfricant, vt illarum mucore viscido vulnus illinant, & sic rimæ ora committuntur, vt propriùs etiam inspicienti, coaluisse videri possint: hoc ad conglutinanda vulnera conijcimus. Audiuimus lumbricos dissectos iterũ coalescere, sic & serpentes, ob id ad vulnera, & incisos valent neruos.

PLANTAS, ET ANIMALIA QVAE CORTICEM FACILE abijciunt, ad mundandam hominis cutem valere.

Cap. XIII.

CORTICIS circumalbatio communis arborum mors, aut plurimarum, quùm principalis maximè pars sit, adrachne excepta, sed veriùs subere, cortice enim in orbem detracto iuuatur, quum cæteræ necentur arbores: crassescentes enim perstringit, & strangulat. Cerasus etiã delibrari solet, alioquin præscinditur potius, quàm filo eodem detrahi possit, reliquumq; durare, arboremq; tueri valet, nec iactura corticis arbor ipsa emoritur: nam dempta exteriore tunica, eius vice secundo anno tenuior subnasci tur, priorisq; damnum resarcit. Inter corticem & lignum tileæ tenues tunicæ, multiplici membrana, è quibus vincula tileæ vocãtur, tenuissimum earum philyræ, coronarũ lemniscis celebres, cortices pro funibus expetuntur. Viti rimosus cortex, sponteq; rumpitur, adrachnæ, vnedoni, & malo cadit. Cortices è fago, abiete, ulea & picea in magno sunt vsu agrestium, qui vasa, corbesq;, ac patentioris oris quædam messibus, & vindemijs conuehendis factitant, atq; prætexta tuguriorum. Quercus cortex, suberi cõgeneris, ad malefica vlcera, & ad duritias, quas cacoetas vocant, valet. Vitis lachryma, quæ veluti gummi caudicibus coalescit, illita, lepras, psoras, nitro prius perfricato, sanat. Sic etiam lambrusca easdem possidet vires. Resinæ pinus, laricis, & piceæ ad lepras, psoras, & eiusmodi cutaneos morbos valent. Si allio tuniculas demas, nil lęserit, nam multiplicibus tunicis tegitur, sic scillis, cæpis, & similibus bulbis, semper his aliquid exi mi potest, ex Theophrasto. ad lichenes, lepras, furfures valent cum melle. Frumentacea ferè omnia follicellis constant, granũ sepientibus glumis & aceribus: tritici furfures acri aceto elixi, calẽtes illiti, lepras pellunt, & vetustas impetigines sanãt. Hordei cataplasmã ex acri aceto impositũ, lepris medetur, auena eisdẽ vtilis, quibus & hordeũ, alica, quę fit zea decocta in aceto, lepras tollit, & vnguium scabrities extricat. Ostendit etiam prout Natura quamplurima esse animalia, quæ senectam exuunt, hominem admonendo, vt quàm ipsa possident qualitatem, eidem profuturam, scilicet ad cutis decorticationem, vel innouationem valere, elephantiasin, lepram, alphos, psoras, impetigines, & squamas. Sed quæ fuerint animalia docet Aristoteles inquiens. Nonnulla ex ijs senectãm exuunt (est autem senectus cortex, qui velut operculo inest cuti) vt ex sanguineis ea, quæ cortice molli intecta sunt, scilicet serpentes, & lacerti. Insecta autem quædam senectã exuunt, silpha, culex, & ea, quorum pennæ vagina continentur, vt scarabei, & omnia quidem, vbi iam factum est, quod gigni debuerit, exuunt. Quædam inter mari na senectutem exuunt, vt locustæ, gambari & cancri, serpentes vere & autumno senectam exuunt. Viperarum carnes totum corpus per cutem purgant. Galenus de ijs hæc habet. In Asia homo quidam elephantiasi laborabat, amici constructo illi tugurio, tantùm illi cibum ferebant, quantùm victui suppeditaret. Accidit vt vipera in vas vino plenum decideret, messores cum id animaduertissent, veriti ne si ipsi bibissent, aliquid mali eueniret, præ misericordia elephantiaco propinant, rati expedire illi potius mori, quàm in illa miseria viuere, & cum ille bibisset, tuberosum omne illud cutis non aliter, quàm animalium testa excidit, & sanitati restitutus est. Idem etiam in Mysia accidit. Elephanticus quidam profectus ad balnea, sperans inde commodum, erat illi ancilla, quę ministrabat, incidit in vrceum vini vipera, & extincta est, ancilla in lucrum id reputãs, quod fors euenisset, hero id vini propinat, sed quùm ille bibisset, eodem modo sanatus est, quem diximus. Antonius Musa Augusti Cæsaris Medicus, quibus insanabilia vlcera erant, viperas edendas dabat, miraq; celeritate persanabat, ex Plinio. Ceruus sentiens se grauatum senectute, spiritu suo è cauernis serpentes extractos, & pedibus conculcans, ita enectos vorat, & iuuenescit. Vt aues mutent suas pẽnas, serpentibus vtitur

auceps, ab Oppiano edoctus. Refert enim, quòd ſerpens quidam ad nidum prorepens ciconiæ, pullos deuorabat, & quùm ſequentis anni iterum fœturam perdidiſſet, ciconia tertio anno reuerſa, nouam auem, nec prius viſam ſecum adduxit, quæ roſtrum magnum enſis inſtar acutum habebat. Cum ciconia longius ad victum volaret, ſerpens aggreditur nidum, quæ pluribus ictibus confoſſa iacuit, ſed auis venenatis dentibus læſa, omnes ei pennæ defluxerunt, vnde quando accipitres cito pennas non projiciunt, ſerpentem natiuum accipiunt, (vt qui minimum habeat veneni) cum tritico coquunt, deinde illo gallinam paſcunt, & aquam decoctionis ei dant in potum, ſic gallinæ carnibus paſtus accipiter, pennas reijcit, & morbo, ſi quem patitur, liberabitur, nouiſq; pennis decoratus, longo tempore ſanus erit, & hilaris. Stelliones ſenectam exuunt, vere & autumno, exutam mox deuorant, præripientes comitiali morbo remedia, ex Ariſtotele, Theophraſto, Aeliano, & Plinio. Hæc accipitri in cibum data, facit, vt citò pennas mutet. Sic etiam lacerti ad eadem valent. Virides cremati, & carni alicui aſperſi mutationes pennarum in accipitre, qui ederit, accelerat. Demetrius Conſtantinopolitanus libro de cura accipitrum, in cibo ei offert lacertam viridem minutatim conciſam. Antipater dat ederidam in Sole ſiccatam, vtunturq; ea ad capitis ſcabritias. Salamandra etiam exuit ſenectam, ex Aeliano: Quacūq; corporis parte eius ſaliua ceciderit, vel imo pede reſperſa, omnis in toto corpore defluit pilus, ex Plinio. Quamobrem Medici quidam ea ad pſilothrum vtuntur. Nicandri ſcholiaſtes inteſtinis vtitur ad euellendos pilos. Dioſcorides exenterata in melle ad eundem vſum, vel oleo liquefacta. Paulus Aegineta cremata Salamandræ cinerem tantum ad hos vſus adhibet. Martialis mulieri imprecans caluitiem ait.

Hoc ſalamandra caput, aut ſæua nouacula nudet.

Dioſcorides addi dicit ad medicamēta, quorum vis eſt exeſſe lepras, Galenus ab eo eius cinere vtitur pro ſepticis, aut pſoricis medicamentis. Scincus eiuſdem ſpeciei iudicarē, quod etiam ſenectutem exuat, ob id etiam ad eaſdem infirmitates valere, vt pro elephātiaſi Aetius in regione Indorum elephantiaſi affectos aſſiduè per ſedem eluere, per aſininæ vrinę infuſionem heminæ menſura calefactæ conſueuerunt. Item crocodilum terreſtrem accipiunt, eiuſq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, dein fermēto obuolutum aſſant cum ablato fermento, & ſcabricie eius deraſa, carnis ipſius dragmam vnum quotidie præbent. Aegineta ad alphos vtitur. Teſtudo ſenectam non exuit, ſed terrenæ teſtudines apud Indos gignuntur, quæ in altis arationibus terræ non difficilè excitantur. Eiuſmodi teſtudinum genus aiunt teſtam exuere, ex Aeliano. Vt accipiter mutet pennas, Demetrius teſtudines in cibo præbet, & falconibus malè affectis dat. Aquila longæua eſt, quia hoc remedio renouatur iuuentus ſua, iuxta illud pſalmi. Renouabitur, vt aquila iuuentus ſua. Micheas Propheta meminit abiectionis pennarū eius, renouatur deponendo ſenectutem, ſcilicet mandendo teſtudinem, vt habetur ex Oppiano. Nec ſenio, aut ægritudine perit, ſed ſolùm fame, in tantum ſuperiore creſcente roſtri aduncitate, vt aperiri non queat. Sic ſerpentes renouari dicuntur, quum leberidē quotannis deponunt. Aquilæ pedibus teſtudines in altum rapiunt, & lapide cōſpicato, ad libellam eijciunt ſuper illum, vt frangatur & mandi poſſit Plinius. Mos eſt aquilæ teſtudines raptas frangere, è ſublimi iaciendo, quæ ſors interemit Poetam Aeſchilum. Sic etiam in mari locuſtæ, paguri, & cancri cruſtam annuam deponunt vere, quando angues membranam vernationis, & aliam renaſci. Ob id cochlearum teſtæ lepras purgant, & vitiligines, ex Dioſcoride. Et mituli, murices, & cancri cinerem faciunt cauſticam vim habentem, quo vtuntur ad lepras, lentigines & maculas.

PLANTAE

PLANTAE QVAE GVMMI, ET RESINAS RESVDANT, AD gummi, & pus corporum valent. Cap. XIII.

ST & veluti morbus arborum quidam, gummi fluxio, & resinæ, nec vlla similiori via poterat, quàm gummi & resinę defluxu, gummi & puri & callis nostri corporis mederi, vt in lue gallica, & alijs morbis perspicere licet, & quū id nos ipsi cōijceremus, fauit euentus spei, quod & authorū testimonio comprobabimus. Gummi quod è ceraso desudet aceto dissolutū, gummi, quod nostris membris innascitur, medetur, & quando est appositum dissoluit. Hoc recentioribus Medicis acceptum ferimus, quod non præstantius medicamentum sit adhuc inuentum. Laser gummi est, ex ferula Syrię nascente exceptum: ad callos, & clauos pedum primò circumrasos valet, vel illitum, ex Dioscoride. Ammoniacum aceto dissolutum callos pedum tollit ex eodem. Idem est opoponacum, & earundem virium. *Tacamacha* Occidentalium gummi est, & ad idem valet. Extrahitur gummi ex guaiaco ligno, aloe, alijsq; chymistico artificio, quod gūmi, ex venerea lue oborto valet, multiplici experimento à nobis cognitū, vt libro huic dicato docebimus. Sed vt gummi in arboribus, sic & calculi in renibus generantur ex materia viscida, putrida, indigesta, quæ ex indigestione oritur, calore coagulatur, addensaturq;. Gummi in arboribus ex nimia putredine oritur, vel indigestione, Solis calore condensatum: valet ad calculos dissoluendos. Quod ex ceraso desudat, ex vino poto calculos expellit, ex Dioscoride, prunorum, amygdalarum, persicorum, abietis, & populi, ex Auicenna. Gummi, quod coalescit in caudicibus vitium, bdellij, laricis, sic & aliarum arborum ex eodem, quod nil obfuit adnotasse. Sic & arborum sanies resina est, quæ per rimas exudat, ex Theophrasto, verè pus imitatur ex vlceribus fluens, vnde hanc illi etiam mederi argutamur. Terebinthina resina cicatricibus saniem eructantibus prodest, succinum purulenta ex pectore expuenti confert, mastiche scabiei pedum, & apostematibus hepatis, larigna ad gonhorream, tabidos, & sinuosa vlcera, pini & piceæ ad purulentas excretiones, thus ad vlcera è capite manantia, myrrha purulentis auribus, & quæ cedro exudar cedria ad scabiem, & pulmonum vlcera.

PLANTAE, QVAE IN ALIAM SPECIEM ABEVNT, AD eos morbos, qui in alios degenerant, valent. Cap. XV.

AXIMO Naturæ portento innuitur nobis, plantas illas in alias congeneres, & in longè distantes abeuntes, aut cœlo repugnante, aut inuidente solo, ijs morbis mederi, qui in alios degenerant, transeuntq;. Demonstrat Theophrastus albā populum in nigrā transire, & triticū in lolium, & triticum, & hordeum syluestre, domita feritate, in domesticū triticum, idem in auenam, & typham, & zeam, & vice versa zea & typha in triticum. Hordeum in auenam muratur, zea in auenam, siligo in zeam, & hordeum rariùs. Ocimum solibus transit in serpillum, & sisymbrium, & mentha in sisymbrium, & calaminthbam, & neglectam sampsuchum, in origanum, ex semine brassicæ nasci aiunt rapam, & ex rapi brassicam, ex Varrone. Sunt & morbi pleriq;, qui in alios transeunt. Febres in se inuicem abeunt, scabies in lepram, & lepra in cancrum, vertigo in epilepsiam, morbus gallicus, & podagra in morbos articulares, cœliaca in lienteriam & diarrheam, inflammationes in scirrhos. Triticum tubercula, & furunculos cōcoquit, & aperit, recens panis vetustas impetigines sanat, pollen omnem discutit inflammationem. Plinius magis cæteris vetera vlcera purgare, gangrænas, lichenes, & lepras cum sulphure viuo. Hordei farinæ cremor ex aqua cum pice contra articulorum fluxiones,

nes, & inflammationes mitigat, præsertim podagricas. Linum serpere vlcus non pati-
tur, gangrænas sanat ex aqua, articulorum duritias concoquit, cœliacis imponitur ex
aceto; vetera vlcera, lichenes & lepras purgat. Ocimum pulmonum inflammationibus
auxilio est. Populi nigræ folia podagricis doloribus illinũtur: semen comitialibus vtile.
Aduertimus etiã alterius noxam alterũ emendare. Ocimum si tritum cooperiatur, scor-
pionem generat, mansum, Soliq; expositum, vermes efficit. Afri verò si eo die feriatur
quispiam à scorpione, in quo ederit ocimum, seruari non posse, quinimmo tradũt alij
manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id
scorpiones à proximo omnes. Ocimum Chrysippus valdè increpuit; inutile stomacho,
vrinæ, & oculorum claritati officere: præterea insaniam facere, & lethargos, & iecino-
ris vitia, ex Plinio. Serpillum verò aduersus scorpiones valere, decoctis in vino ramis,
folijsq;, capitis doloribus, phreneticis, & lethargicis, contra tormina, & vrinæ difficul
tatem, ex aqua bibitur ad iocinorum desiderium. Sic de alijs opinandum.

MACVLOSAE. PLANTAE, ET ANIMALIA CORPORVM nostrorum maculas abstergunt. Cap. XVI.

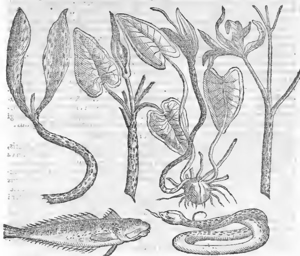

DIXIMVS arborum morbos, nũc eos demonstrabimus, quos suis partibus ostendunt plantæ & vniuersales, & primò quomodo corporis maculæ, extimam superficiem dehonestantes, abolebimus. Est maxima decorationis pars maculas à corporibus abstergere: vnde maculosi flores, folia, & caules plantarum, & maculosa animalum pelles ad abstergendas nostri corporis maculas valent. Rectè quidem, & sine vlla ambage rerum Natura parens corticibus caulium, radicibus, fructibus, alijsue partibus maculas serpigines, fœdasq; cutis lentigines obliterat, & abolet. Dracunculi maioris caulis maculosus, maculis depictus, purpureis tamen euincentibus, ad vitiligines efficaciter illinitur, ex Dioscoride. Nos eius radicibus cõtusis, melle, & sapone ceruino optimè maculas è manibus, & toto corpore abstergimus. Minor dracunculus eodem modo variegatus, vitiligines quoq; emaculat. Arum frondes varijs punctulis distinctas habet, easdem possidet dotes. Allium anguinum eodem modo maculosum crematum vitiligini, lentigini, & sugillationibus valet. Cyclaminus maculosis folijs, in quibus supra, infraq; albicant maculæ: vitia cutis in facie emendat oblitus cum melle. Persicariæ infra folia pullo, vel sanguineo colore emaculata sunt: Imposita sugillata delẽt, & maculas, recentiorum experimento. Chameleoni nigro folia nigra, rubro distincta videntur, impetigines abstergit, vitiligines, & vitia in facie emendat. Ranunculi species, quam syluestre alliũ appellant, folia habet maculosa, stigmata delet. Testiculi species maculosis folijs: faciem abstergit ex Auicenna. Iris in flore punctos habet, lentigines, & vitia cutis emendat. Lilium rubrum, siue Poëtarum Hyacinthus, qui veluti lẽtiginosus, ferrugineis pũctulis, vel lineis interstinctus est. Ouidius,

Flos oritur, formamq; capit, quàm lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Ipse suos gemitus folijs inscribit, & ai, ai,
Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

Lilij species est, & etiam lentigines emendat. In fabarum floribus maculæ sunt, & lentigines, vt diximus. Galenus manifestè conspici dixit fabaceam farinam cutis sordes detergere, quod intelligentes mangones, ac mulieres in balneis quotidie his vtuntur: detergit etiam maculas è Sole contractas.

OBEX oculis tabella tùm plantas, tùm animalia maculosa affert, anguinum allium, arum, arisarum, & dracontium ostendit, infra scorpium piscem, & viperam, maculas in eorum corticibus contemplator.

Ricini semen versicolor, vitia cutis in facie, naresq; emaculãt. Semina syluestris lupini maculosa sunt: satiui faciem expurgat, & maculas delent: syluestris ergo operando valentior. Melopepones cortices virides maculosos habent, abstergunt maximè faciẽ, ex Galeno: contuso semine abstersorij vice vtuntur. Betulæ arboris cortex versicolor est ex Theophrasto, huius radix terebro perforata, aquam è corpore eijcit, cuius vis maxima ad delendas maculas, & nitorem corpori inducendũ. Eadem in animalibus experimur: nam quæcunq; versicoloribus maculis in pellibus interstincta sunt, potestas eadem. Sed aliqua ex genere sunt, vt lynx, panthera, aliqua casu, vt oues, & capræ. Salamandra versicolor est, Dioscorides variam dixit. Nicandri Scholiastes, & Aetius stellioni similem, vel ardeæ stellatæ, Plinius stellatam, quod cutis interrupta his, veluti oculis, videretur: Galenus lentigines & maculas delere dixit. Stellio stellatus est, sic dictus quod punctos, siue stellas in dorso habeat, vel lentiginosus sit. Ouidius.

,, aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

Eius stercus ad impetigines, ephelidas, & alphos valet. Sunt & lacerti varijs maculis distincti, ex quo Virgilius.

Absit & picti squalentia terga lacerti.

In lateribus enim vtrinq; aliquot puncta sunt splendentia asterisci: virtute similis stellioni: cuius stercus lentigini mederi dixit Auicenna. Crocodilus orbiculis & squamis croceis subpictus, cuius fimus ad lentigines valet, ex Sorone & Archigene apud Galenum. Scinco color niger, dorso & lateribus sunt multa puncta alba, & minuta, sunt & inter latera & ventrem, alijsq; partibus supinis, reliquumq; corpus, & ipsum nigrū est, & cum coloribus etiam punctis exasperatur: ad eadem valet. Scinci sanguis si misceatur cum baurach, & illinatur faciei, maculas & lentigines minutissimè delet, ex Galeno, Aegineta, Plinio. Vipera colore vario, pluribus ornata maculis rotundis, corpus totū per cutim euacuat, ex Odoardo. Lepus punctis, maculisq; nigrioribus interstinctus, ob id percnō dictus, ex eisdem aquilarum alarum maculis. Genus vnum Aristoteli percnō dicitur, vel ex punctis albis intermixtis, vt lentiginosus videatur. Perunctus eius sanguis lentigines, & fucos pellit, panos & sigilla delet, ex Sereno, & Sexto. Sturnus varius est, niger, albis distinctus maculis, ex Aristotele, vel croceis; stercus ad faciem ornandam, ex Dioscoride, Galeno, & Plinio valet: plura leges ad alphos, panos impetiginem, & morpheam, ex Galeno, Aegineta & Serapione. Lynx maculosa est. Virgilius.

Succinctam pharetra, et maculosæ tegmine lyncis.

Eius vsus ad sphragida, & sugillata, ex Arabibus. Accipiter pectore maculosus, nigris, albis, vel rubeis maculis ornato: ad nubeculas suffusiones, & hebetudines oculorum valet. Passeres mares guttatim albis, & nigris punctulis distinguuntur: fimum eius à lentiginibus purgat faciem, ex Hali. Varij in pauone colores visuntur, in caudæ pennis oculi, & gemmantes colores. Plinius tanta colorum varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, vt nil pulchrius spectari possit: ossa eius adusta ex vrina, lepras, & vitiligines emendant, ex Serbi. Merularum genus pectore ruso, maculoso, & nigro, vel varius color ex nigro, cinereoq; mistus: fimum ex aceto mistus lentigines extirpat, ex Hali. Hyæna maculosa est, tota orbiculis, ex Plinio: fel ad albugines, caligines & glaucomata. Sunt & animalia, quæ partim maculosa, partim suo colore maculata, non ex toto genere, vt diximus. Canis maculosus reperitur, variusq;: Oesypus cum melle tritus, appositusq; abolet maculas, ex Plinio. Capræ & variæ: caprino sanguine abolentur maculæ, ex Marcello. Cati ad nebulas valent: arietis fimus maculas delet.

MACVLOSAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD OCVLOrum maculas valent. Cap. XVII.

ACCIDVNT & maculæ in oculis, quas & plantæ, & maculosa animalia obliterant, sunt oculorum maculæ, nubecula, argema, albugo, glaucoma, & alij morbi, nam vt flores variorum colorum, ita & oculi cesij, albescētes, charopi, flaui, nigriq;. Exempla eruunt. Dracunculi caulis varijs distinctus maculis, oculorū nubeculas tollit. Idem & minor facit. Arum easdem delet. Cyclamino albicant in fronde maculæ: suffusioni, ac retusæ aciei cum melle oblitus prodest. Testiculo rubent, & nigricant maculæ, easdem delet. Ebenum nigro ligno: inquit Plinius. Non omittemus propter miraculum scobem eius oculis vnicè mederi, lignoq; ad cotem trito, cum passo caliginem discutit: & ex aqua oculorum albugines sanat. Crocomagma probatur, quod nigra sit, vires habet ad delenda ea, quæ caliginem oculis obuersant. Maculæ, quæ in plantis lactei coloris sunt, ad albugines & argemata valent. Lactuca syluestris resudat lac, oculorum

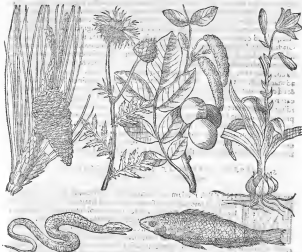
rum argema reprimit, hieraciũ omnia oculi vitia. Dracunculus lac emanat, contra albugines effectum habet. Chamęsice hebetudines tollit, lac sanat argema & albuginem, ex Auicenna. Quæ diximus ictericis mederi, etiam ad glaucomata valent, vt citrium, ad oculorũ icterũ valet, ex eodẽ. Succedunt bis maculosa animalia. Viperæ maculosa pelle: cinis earũ albugines tollit, & comestæ claritatem oculis afferunt. Hirundines maculosæ, ex albo, nigroq;: visus aciei claritatem afferunt. Aquaticæ testudines, quæ nigris maculis dorsum interstinctũ habent: fel illitum omnem oculi caliginem abolet, ex Plinio. Accipirer ad caligines accipitur, stellio ad hebetudines, lacerta ad caligines, ex eodem. Glauca animalia glaucomati auxiliantur. Testudo ad glaucomata. Glauca lacerta in sabuletis habitans, comburitur ad glaucomata. Otis, siue asilo ex noctuarum genere, glaucos oculos habet: ad glaucomata vis, ex Plinio. Albugines & leucomata tollunt alba animalia. Ouis, gallus, & lac albugini propinantur. Sanguis nigrarum gallinarum ad maculas, & lentigines, ex Rhasi. Sunt & animalia, quæ sanguinem in oculis habent, & ad delendum oculorum sanguinem præstant. Turtures circa oculos ruborem habẽt: earum sanguis oculis suffusis eximiè prodesse dicit Plinius. Columbarum circa oculos rubor: suffusionibus inungi Dioscorides dixit: Palumbi eodem modo. Perdici pars supra oculos, & prona capitis cum initio colli ruffo colore insigniũtur, oculos suffusos liberat. Rana non nisi in oculis sanguinem habet: eruitur ranæ oculus spina, & in panno coccineo ligatus, oculis superponitur, vt sanguinem deleat. Chamæleon non alibi sanguinẽ, quàm in corde & oculis, nec in his vlla copia, sed pausillũ: eius felle suffusiones sanantur. Hirũdo rubras maculas in pectore babet, ad oculos quæritur cruore suffusos.

SQVAROSAE PLATAE, ET ANIMALIA CORPORIS SQVAmas delent. Cap. XVIII.

ONSTRAT etiam non inconcinna similitudine Natura squarosos stirpium ramos, cortices, florum calices, & semina, sic & animaliũ pelles ad squamosos morbos valere, qui cutim obsident, scilicet lepram, psoram, scabiem, & scabros vngues. Exempla erunt. Scabiosa in summis caulium capitulis florum calices promit, compactili squamarum ordine structos: præstat aduersus scabiem, vnde id nominis sibi vendicauit: alphos, impetigines, næuos, & cæteras cutis affectiones delet, vt constat recentiorum experimento. Eadem facie, & facultate est *morsus diaboli* dicta, adeò ei simili, vt pletunq; pro eisdem accipiantur, flores habet in ventricosis poculis, squamulis compactis. Scolymi fructus ferunt in coni formam, squamis sibi imbricatim incumbentibus. Plinius lepras, lichenes sanare ex aceto dixit. Sunt & flores chamæleontis squamis etiã compactis, qui vitia cutis in facie, & vitiligines emendant. Sedum folijs prodit squamatim consertis, elephantiasim haustu tollit. Origanum flores promit compactili squamarum serie in spicis: decocti ius psoris iuuare potest. Plantago florem affert spicatum, scilicet in summo cauliculo spicam è floribus sibi in vnum incumbentibus, quasi imbricatim decussantibus: elephantiasi illita prodest. Sunt & arbores quæ flores, quasi vermiculos proferũt, collo squamatim compactili, è ramis propendentes, vt iuglans: cuius oleum scabiem fugat. Pinus, pinaster, picea, larix, & aliæ conos proferunt squamatim compactiles, è quibus resina fluit, quæ lepras, impetigines, & scabros vngues eximit. Cupressus frondes, & conos, ramosq; squamulis loricatos affert, resinam gignit, quæ ad eadem illinitur. Sabina squamosis ramulis, & folijs constar, eadem potest duplicata, quæ cinnamomum, ex Plinio: cinoamomum lentigioes, & cutis vitia in facie ex melle illitum detergit. Lilium tadices squamosas habet, ex pluribus nucleis compactas, lichenes, lepras, & furfures in facie emendat, & vitiligines emaculat.

PINASTRUM, scabiosam, iuglandem, & lilium repræsentamus, quæ conos, capitula, iulos, & radices squamosas, & scabritie insignes explicant. Squamosa præterea animalia, serpentes & pisces, vt ex voto squamas contempleris.

Ad animalia trāscundo. Crocodilus corpus asperum habet, squamis præduris, ostreorum modo obducitur: eius fimum ad impetigines, & similes valet, apud Soranum, & Archigenem, ex Galeno. Scinco tota pars supina, pectus, & venter squamarum serie nitet, cuius sanguis lentigines: & crocodilea alphos tollit, & faciem emundat, ex Aegineta. Ad id Horatius.

s, colorq́;
Stercore fucatus crocodili.

Ouidius de arte amandi præcipiens honesta facie esse, quæ nigra sit, ad Pharium piscem relegat.

Nigrior ad Pharij confuge piscis opem.

Salamandra scabra est, & asperæ cutis in dorso, præsertim propter quædam puncta, & fortasse Nicandro, ob id dicta [illegible], quod intercepta cutis, his veluti punctis videatur: pro alphis, & psoricis medicamētis Galenus vtitur. Viperæ & serpētes squamosa cute sunt à capite ad caudam: ad elephantiasim valere sæpius ex Galeno retulimus. Elephas

phas squarosa cute, ob id lepra morbus elephantiasis dictus, ob eam, quæ cũ elephanti cute similitudinem habet: cuius sanguis illitus elephantiacis corporibus medetur, ex Marcello: ebur ad hunc vsum probat Aetius. Si verò squamosis in cibum vtemur, squamosos nos redent, quum in alimentum assumantur. Pisces, omniaq; acida lacti admista & vino profusa, scabiem & lepram conciliant, ex Medicorum scholis.

PERFORATAE PLANTAE, ET FISTVLOSAE AD CORPORIS perforationes, siue vulnera, & fistulas valent. Cap. XVIIII.

COMMOSTRANT plantæ perforatis folijs, siue radicibus, fructibusq; ad perforationes, siue vulnera corporis valere. His vti possunt Chirurgi in vulnerarijs potionibus. Est gentianę species, quam *gentianellam* Herbarij vocant à paruitate, quòd ferè facultatibus maiori gentianæ respondeat, cuius radix secundum longitudinum tripartito, aut quadripartito fissa est, vnde *cruciata* nomen vulgus indidit, quod eam foramina in crucis formam disposita quatuor confodiant: imposita vulneraria est. Hypericonis folia perforata sunt, & perforatæ nomen indepta, quod folia Soli obuersa, innumeris ferè foraminulis, quasi acu traiectis, & nostram aciem, & Solis lucem transmittant, quasi millefora dicta: vsu medico, & chirurgo notissima: folium & semen ad vulneraria balsama nulli secunda, multiplici peritissimorum chirurgorum experimento. Haud disparis vsus ascyrum, quum sit quoq; vulnerum glutinatrix herba, folijs etiam pertusos poros habentibus. Vlmus, vt hypericum, perforata folia habet: Dioscorides ad vulnera glutinanda valere dixit, si cortex fasciæ loco intorqueatur: nam in lori modum inflecti potest: eius etiam decocto fracta ossa solidecunt. Sed fistulosi plantarum caules, & inanes, non solùm ad vulnera, sed ad fistulas valent, nec subtiliori consilio Naturam potuisse aquæductus, cuniculos anfractuosè incedentes humani corporis demonstrare, quàm fistulosis & cauis plantarum caulibus. Quamplurimis herbis caulis cauus, & fistulosus, olera ferè omnia frumentacea, & harundinacea concauo culmo fastigiantur, continuoq; foramine hiant. Gentianæ caulis cauus: imposita vulneraria est, & cuniculatim depascentium medela, succus præcipuo effectu ad eadem prodest. Symphitum caule peruio, & vt sonchus inanis vulneribus præstat opem. Elleborum album cauum caulem habet, nigrum si in fistulam collo induratam demissum fuerit, duobus, tribusue diebus callum dimittit. Lupinus cauo intus corpore: quæ theriomata vocatur vlcera in capite manantia, sanat. Tandem nulla res nec magis manifestè, nec magis affabrè demonstrat fistulosis ductibus suis nostri corporis serpentibus vlceribus posse mederi, quàm ligni marcor, siue congeries illa, vel caries, quæ in caudicibus, vel veteribus lignis inspicitur, & reperitur. Hæc inquam farina vlceribus imposita, vel illita, purgat, & ad cicatricem perducit, vel serpentia vlcera cohibet, ex Dioscoride, & alijs: & eò efficaciùs effectum præstat, si caries illa ex illis lignis sit, quæ similem facultatem habent: vnde *guaiaci* ligni caries præstantissima est, vlcera omnia sanat, etiam illa, quæ cacoeta dicuntur, quæq; ex morbo gallico proueniunt. Sed aliud occurrit ingens exemplum, quo certiùs hæc nostra methodus comprobetur, quippe Plinius. Vermis, ait, in cariosis lignis nascentes, sanat vlcera omnia, & nomas, ex oleo illitus. Galenus eas caries laudat, quæ ex vlmo, vel alijs astringentibus lignis eruitur.

ANGVLOSOS CAVLES AD VVLNERA VALERE. Cap. XX.

IDENTVR etiam ſtirpes anguloſis caulibus, frondibus, aut ſemini bus nobis oſtendere infixis vulneribus mederi poſſe, quippe telo, ſpiculis, alijſq; anguloſis, & mucronatis cuſpidibus vulnera infigi ſolēt. Euenit id quoq; , & poſſumus naturalibus cauſis demonſtrare. Diximus nempè ſecundo libro anguloſos caules in ſtirpibus ex ſiccitate euenire, quæ ſine morſu deſiccāt, & has Galenus ad vulnera glutinā- da valere dixit. Sic & ſpinoſæ plantæ, quæ vulnera ſuis aculeis minantur, oſtenduntq; ad idem etiam valent. Pro exemplis aliqua ſufficient. Sideritis heraclea quadratū caulem edit, cuius folia illita ſuapte vi vulnera ſine inflammationis periculo ferruminat. Centaurium minus anguloſo caule; ſuo illitu vulnera conglutinat, vetera purgat, & ci catrices obducit. Chamædris quadrato caule, Theophraſtus eius folia ad rupta, & vulnera valere dixit. Scordium quadrato caule, vulnera iungit. Betonica quadrato caule: Antonius Muſa Auguſti Medicus corporis vulnera tuſa, & illita, mira celeritate perſanabat. Alterum ſymphitum caulem anguloſum mittit: recentia vulnera illitum conglutinat. Faba quadrato caule, mitigat inflammationes, quas vulnera excitant. Clymenum caule fabæ: tuſa folia vulneribus impoſita ad cicatricem producunt. Planta gō quædam quadrato caule: ſinus conglutinat. Pygnocomon quadrato caule: illitū cum polenta adacta ſpicula, & aculeos è corpore extrahit. Sparganium naſcitur folijs, & dorſo prominulo, & acuta acie, quæ manum arripientis cæſim ſauciat: deſiccantis eſt facultatis, ex Galeno, quod vulneribus prodeſſe poteſt. Iris, ex ijs, quæ gladioli formam habēt, vulnerarijs medicamentis inuncta, ſarcotica eſt. Xyris folia habet in ca cumine mucronata: ex corpore ſpicula extrahit. Gladiolum dicunt, quod gladij ſpeciem gerat: ſpicula è corpore tollit. Spinoſæ plantæ vulneribus propinantur, vt rubus, tribulus, aquifolium, dipſacus, poterium, aloe, licium, pecten Veneris, & aliæ, vt alibi dicemus.

SPINOSAE, ET ACVTIFOLIAE PLANTAE, IN OPERANdo acutæ, tenueſq;. Cap. XXI.

EC ſine vtilitate demonſtrat Natura acutiſolia, ſpinoſaq; in operando acuta, & tenuia eſſe, nec ſolùm, quæ acutū folium habent, ſed quæ caulem, ſemen & omnia, vel ſpinulis, & capillaribus foliolis tenuiſſima. Naturalis cauſa eſſe poteſt, quod quæ ſpinoſis, acutis folijs, & tenuibus fuerint, ſiccæ ſint qualitatis, quodq; è ſiccis locis naſcantur, vt ſuperius diximus, & ſicca, calidaq; valentèr operantur. Syluestria, quia ſicciora fortius agunt, & ſyluestribus anguſtioribus folijs ſui generis vrbanis. Peucedanum capillaceo folio: tenuium partium eſt, vt ſequentia omnia Galenus dixit, vnde validè & celeriter operantur, ob id comitialibus, & lethargicis valet. Sagapenum ferulaceum eſt: tenuium partium, comitialibus valet, & olfactu vuluæ ſtrangulatus exci tat. Euforbium tenuifoliæ ferulæ ſpecies, tenuium partium, & vrentis facultatis, iſchiadicis prodeſt, ſquamas extrahit oſſium, ſed neceſſe eſt linimentis communire corpus, quo oſſa conueſtiantur: ſternutamenta cit, occipiti confricatum veternoſos iuuat. Pyretrum folia fert, vt daucum ſylueſtre, & fœniculum: guſtu feruidiſſimo vrentis facultatis eſt, & ad dentium dolorem valet. Roſmarinum frugiferum, cui cachryas nomen, folio fœniculi: incidentis facultatis eſt Galbanum cyrenaicæ ferulæ ſuccus, vrit, vertigino ſos olfactu ſuſcitat, nidore ſerpentes fugat. Melantbion folijs tenuibus, tenuium partium & ſubtilis eſſentiæ. lepras & lentigines tollit. Acanthium foliolis ſpinoſis, cum acutis

acutis incisuris, tenuium partium Spina alba folio hispido, & aculeato est, in cacumine echinum spinosum habet, eius semen tenuis essentiæ est, & calidæ facultatis. Ammi tenuium foliorum, acre & tenuium partium est. Anthemis tenuibus foliolis paruis, & tenuibus partibus constat, calefacit & extenuat. Artemisia tenuifolia Dioscoridis, tenuiũ est partium. Asplenum acutifolio, oblongo q; , & si non calidũ, siccũ tamen, & tenuium partium. Gingiber harundinaceo, vel graminco folio, subtilium partium, sed minus quàm piper. Eryngium spinosum siccũ in tenui essentia: comitialibus medetur. Iuncus odoratus, à tenuitate non alienus: citrinam. Calamus odoratus, harundinaceo, acutifolio, inest ei quædam partium tenuitas. Milium harundineo folio: tenuis essentiæ. Myrtus tenuifolia, tenuis, calida est. Ferula attenuat, oxyacantha spinosa, tenuium partium, sic resina lentiscina, & picea.

ARBORES, ET ANIMALIA QVAE GLVTINVM OSTENdunt, ad glutinanda vulnera valere. Cap. XXII.

OMMOSTRAT & maximo hominum commodo Natura glutinum in plantis, radicibus suis, folijs, succisue, quo diuisæ corporis partes possint conglutinari, ferruminari, solidariue, tam fortis, quàm infra viscera, & ad laxos naturæ hostiũ hiatus. Quorum exempla erũt. Theophrastus bibisci radicem aquam posse condensari scribit, si tritam inieceris, sub dio q; humorem posueris; tota visco & mucagine prægnat: si carnibus concoquas, in vnum aggregare, ac vehementer conglutinare affirmat: vsus ad rupta & vulnera, Hippocrates vulnerarijs medicamentis imposuit, sic Dioscorides & Plinius: consolida maior radices viscosas habet, carnes quoq; si coquantur, cogunt addere: tritæ & potæ ruptis proficiunt, & recentia vulnera illitæ conglutinant, radice omniũ, quæ nominus, maximè viscida, quæ carnium frustra si illi incoquantur, ferruminare, glutinareq; creduntur: folio & radice vulneraria est. Aquifolium flore aquam glaciari Pythagoras dixit, cortice ad glutinum aucupatoriũ apto: fracta ossa ferruminat. Huius corticess detrahunt, & facta humi scrobe locis vliginosis maximè obruunt, frondibus arborum inuoluentes, & inibi putrescere patiuntur, quod duodenis diebus euenit, tum marcidos eruunt, & tantisper pila tũdunt, dum in viscum lentescant, demum in profluente, vt obhærentes corticum reliquiæ, sordesq; fluitent, proluunt. Visco nil glutinosius, pennis maximè volucrum tactu ligandi. Colliguntur acini virides messium tempore, siccantur, & aridi tunduntur, conditi in aqua putrescunt duodenis diebus, in profluente rursus malleo tusi, corticibus amissis interiore carne lentescũt; quidã galbanum adijciunt, pari pondere singulorum, eoq; modo ad vulnera petuntur. Chamæleo albus ixia aliquibus vocatur, quod viscum circa radices eius inueniatur. Plinius viscum gignere sub alis foliorũ dixit, sub Canis ortu: fert viscum vulneribus vtilissimum: Sarcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuri similis, à conglutinãdis vulneribus nomen inditum. Ex corticibus radicum vlmi optimum glutinum paramus ad vasa vinaria, quæ restagnãt; fracta ferruminat. Aloe folium pingue, crassum, glutinosumq; habet: ad iungenda vulnera sanè quàm vtile. Myrrha glutinosa est: vulneribus capitis inspersa, glutini vicem exhibet, & fractas aures iungit. Sunt & resinosæ plantæ, quæ glutinum ostendunt, ob id ad ferruminanda vulnera eorum præcipuus vsus. Pinus cruenta glutinat vulnera. Cedria vlcera, quæ oues excoperunt ex tonsura, ad cicatricem producit. Gummi, quod vocant clemi, vulnerarijs medicamentis præcipuè vtũtur. Gummi oleæ ethiopicæ ad vlcera valet. Lentiscus resinosus est, ad fracta ossa valet. Sunt & herbarum folia, quæ glutinum ostendunt. Glycyrrhiza glutinosa fert folia, & gummosa: illitus succus vtilissimus vulneribus. Laudanum folium habet verno tempore pingue resudans, quo vescente capræ, pinguedinem conspicuam barbis carpunt, & suo

& suo lentore villosis cruribus adhærentem reponunt: easdes, quas cisthus, vires possidet, ex Dioscoride: cisthi folia vulnera consolidant, ex Galeno. Hypericum semen resinosum, odorem, & lentorem habet, ascyrum fructu resinoso, & androsæmum: diximus ad vulnera valere. Animalia sunt, quæ circa colla pellem habent, ex quo optimum conficiunt glutinum, alij taurocollam vocant, alij xilocollam, quod ex bubalis corijs conficiatur. Plinius ex taurorum auribus, & genitalibus fieri dicit. Inest etiam corijs omnibus mucosus lentor, alijs minor, alijs copiosior, vt in bubus, ex quo fit glutinum: vulneribus prodest melle, aut resina. ἰχθυοκόλλα, vel piscium gluten fit ex ventre cetacei piscis: vtile emplastris capitis. Tincæ muco obducuntur, his lucios vulneratos se adfricare scribunt, vt muco illo vlnera conglutinentur. Purpurarum saliua admodum lenta, ob id sumitur ad recentia vulnera glutinanda.

STIRPIVM TVMENTES PARTES, ET TVMIDA ANIMAlia nostri corporis partibus tumentibus prodesse. Cap. XXIII.

IN visceribus terræ, & stirpium partibus humores in se collogi solent, & collectiones globosas quasdam, abscessusq; fungosos excitare, quemadmodum in corporibus calor & sanguis sæpe strumosa & glandulosa tubercula creant. Nobis hęc Natura demonstrat ad tubercula valere, sic & animalia, quæ non nisi tumidam quandam speciem ostendunt. Sunt quercuum glandes, glandibus illis similes, quæ in peste, & alijs pestis temporibus varijs hominum corporis partibus eueniunt, vt collo, alis, fœmoribus, & eiusmodi locis, caro glandulosa in sue vocata: quibus occurri facilè potest stillatitia aqua ex nouellis quercuum folijs extracta, & inde venenatis quoq; febribns opitulatur. Dioscorides ad duritias quoq; prodesse scribit, quas cacoetes vocant. Syluestris cucumeris fructus glandulis adsimiles scribit Dioscorides; & tubercula rumpi, & tumores ex eis, Mesues induratos abscessus, & strumas delere. Lenticulæ in pestilentibus febribus corporibus nostris veniunt, quæ lenticularum effigiem propriè mentiuntur, & vulgus lenticulas vocat, quibus nulla revtilius occurritur, quàm lenticularum decocto. Aristoteles suem grandinem concipere dixit, & hinc verbnm χαλαζᾶν factum, idest grandine laborare, reperiuntur in carne suis grandinosæ grana rotunda, grandini similia, vel lenti, & eiusdē similitudinis: aduersus hunc morbum nonnihil admiscent lentis in eorum colluuiem. Boa appellatnr morbus papularum, quum rubent corpora: sambuci ramo verberantur, ex Plinio, qui grana eiusdem similitudinis affert. Brassicæ caulis circa radicem tumet maximè; præcipuè tumoribus confert. Bulbi omnes tumentes sunt, ex Dioscoridis præcepto tumoribus conueniunt. Cæpa tubercula rumpit. Testiculi tumores discutiunt. Allium tumores sanat, ex Plinio. Ephemerum bulbosa radice; discessus, tumores & tubercula delet. Hemerocallis radix ex collectis bulbulis constat; ad oculorum collectiones valet. Dracunculus valet ad perniones. Nascitur & in oculis tuberculus, quem hordeolum Latini vocant, quod longitudine & latitudine hordei grani similitudinem gerit, vulgns *orgiolam* vocat: mulieres pungentes illum hordei grano, discutiunt. Eueniunt oculis tubercula, consimilia vnioni, quæ etiā vulgus ab eorum similitudine *perlas* vocat: vnionis puluis oculis iniectus, diluit, & claram aciem restituit, quod frequenti experimento nobis patuit. Gladiolus radice geniculata constat, paruorum bulborum modo, super alium insidente, inferior gracilis, superior vegetior: strumis medetur, innumeris pericnlis factis. Ficus strumæ modo tumēt; valēt ad easdem, ex Plinio. *Scrophularia* nuncupata, radicem haber tuberculis asperam, & papillosis capitulis donatam, strumoso subtus porrecto cespite: vulceribus strumosis, cauernosis, carcinomati, aut depascentibus syderatis satis opportuna: tuberculis ab humore frigido glaciatis emolliendo opitulatur.

SONCHI speciem, chelidonium minus, & scrophulariam attulimus, quarum radicum innumeri ferè globuli imam partem ambiunt, ad tubercula strumarum, & hemorrhoidum ostendenda.

EST & *scrophularia* minor dicta, herbula folijs hederæ, cuius radices quodam callo pendentes paruas, complures, vt grana tritici in acerui modum collectas, quarum tres, vel quatuor in longius protenduntur: hac recentiores in eximendis strumis, ficubus, & mariscis, magna vi, & experimento vtuntur. Cyclaminus rotunda radice, strumosis cō pacta tuberculis. Mesues strumis mederi dixit. Dracunculus radices strumosas habet, illita folia resoluunt strumas. Mandragora eodem modo strumas & tubercula discutit. Iridis radix, velut strumosa: delet strumas. Eryngij species strumosa est radice: tubercula discurit, & decocto sanat strumas, sic & vitis nigra. Ari species altera, è cuius medijs radicibus diffundentibus numerosis renuibus bulbulis, & globulis fibris dependentibus: commodè illinitur tonsillis & hemorrhoidibus. Ad eosdem & arum minus. Chelidonium minus contra mariscas. Oenanthes, siue filipendula compar multiplici experimento: quod sola suspensione discutit hemorrhoidas. Sonchi species quædam globulos habet, ad collectiones valere scribunt. Rapum appensum, inguini medetur, ex Simeone Sethi. In vlmo folliculi quidam innascuntur aquæ pleni: ad enterocœla valent. Nascuntur in podice veluti fructus mori, cruenti, molles, & in scroto, qui ab alijs Medicis dilaniati, combusti, & detruncati repullularunt. Nos autem ex fructuum mori, frondiumq; puluere sanitati restituimus. Erini species medetur ficubus in podice na-

scentibus, ex Dioscoride, & Plinio. Fungos in ano nascentes fungus delet, ex Plinio. Verrucas delet heliotropij minoris semina, achrocordonas vocaras grecè. Cicer in verrucarũ formicantium, pensiliumq; genere prima Luna singulis granis, singulas tãgunt, eaq; grana linteolo deligara abijci post se præcipiunt, ita decidere eas arbitrantur, ex Plinio: cicer enim verrucæ specimen refert. Thymum verrucas thymi colorem habentes, pensilesq; rollit. Ad animalia transeuntes, Solent bubus fastidia cibo afferre venosa incrementa linguæ, quæ ranas veterinarij vocant, Columella nona die necare dixit, nisi curentur, tumorem in lingua cum inflammatione præcipuè partis, batrachion Græci vocant: curatur cuspide lignea, qua rana rubeta transfixa sit, melius verò si in eadem aruerit. Ad tumores omnes calidos valet aqua ex ranis, ex Russio. Solent ex venenosa materia oboriri abscessus pestilentiales, qui conueniunt cum pestilentiali tuberculo, plerunq; sub lingua nascente, cuius etiam meminit Plinius. Sunt ex recentioribus, qui rubetam aridam buboni pestilẽtiali imposuerint, venenum mirè extrahi docentes. Alij ranam viuam eidem impònunt, & si inrerit, aliam supponunt, idq; toties repetunt donec superstes vna remaneat, felici remedio. Cancris rumet corpus, perniunculos, & carcinomata cum decocto melle lenit. Tumida testudo rumidum hydropicorum ventrem referr, hydropicis testudo medetur, pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra fastidiũ fumi possit, ex Plinio, facilè impinguat equos, & eis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto. Sunt & animalia, quæ galericulis, & cristis, tuberosisq; eminentijs, tuberculis mederi posse ostendunt. Picus martius cirros in capite gerit: ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani picus martius torrefactus in sale applicatur, ex Aetio. Gallina cristato capite est: albugine oui ad curationẽ sedis vtitur Plinius, infantibus quidem etiam, si quid ibi procidat. Columbæ etiam galericulum in capite habent. Celsus de condilomate tuberculo, dicit rectè ouis tuberculũ foueri, sed desidere ante homo in aqua debet, in quo verbenæ sint decoctæ.

PLANTAE, QVAE FLAMMEO SVNT FLORE, AD INFLAMmationes valent. Cap. XXIIII.

SVNT quædam plantæ, quæ flammeo flore sunt, ignemq; suo colore referunt, ego ad sacros ignes, & inflammationes valere conijcerem, & si ad naturales causas referre possim ex ijs, quæ de coloribus naturaliter retuli, placet ad similitudinem referre. Exempla, quę supperũt, hæc erunt. Rosa flammeo colore rutilat, ad inflammationes valet. Crocum ad easdem, & ad sacros ignes vergentes. Malum sacris ignibus, & ambustis auxiliatur. Papauer erraticum ad oculorum inflammationes, ex Galeno, & sacros ignes. Anemone ei per omnia similis: ad oculorum inflammationes valet. Argemone colore minus saturato, inflammationes cõpescit. Anagallis, quæ flore rubro, malum punicum flore phœniceo refert, ad idem valet, ex Auicenna. Anchusæ radices ad ambusta, & sacros ignes. Lycopsis eadem radice & facultate. Cisthus flore rosaceo: etiam ambustis opitulatur. Polygonum alterum flore puniceo sacro igni fert opem. Amygdala inflammationibus, bera rubra igni sacro: ambustisq;. Hedera rubro corymbo, ambustis medetur, rubus sacris ignibus, fragra iocinoris inflãmationibus, mori fructus, vua rubra ad lienis inflammationes, sic & rhabarbarum. Tãdem carbunculorum genus rubrum, quo consulares absortos nouit Plinius, querneus carbo rritus cum melle sanat, adèo in rebus damnatis, quoq; etiam nullis, sunt aliqua remedia. Ligna quæ simul arrita ignẽ excitant, admonent nos ad eadem valere. Theophrastus commemorat arbores, quibus antiquitus fieri ignaria solebant, hederam, laurum, & tileam, Mnestor & morum addit. Ad ignem excipiendũ aptissima ficus, oleaq;. Fomites tametsi ex multis fieri possunt, optimi ex nuce, ex Mnestoris sententia: fomites ex

tes ex attagena vocata, ex qua conceptaculum, terebtum ex lauro faciunt, non enim ex eisdem quod agat, quodq; patiatur, ex rhamno, & ilice. Hedera & morus, vt diximus, & laurus, & ilicis glandes inflammationes leniunt, olea & rhamnus ignem sacrum. Ficus tonsillatum, ex Plinio, & iuglans mammarum inflammationibus valent. Sunt & herbæ, quibus pro ellychnijs veteres vtebantur, (ne quid omittatur, in quo Naturæ signum aliquod reluceat) quæ villosa afferunt folia, & oleo delinita, accensam seruant flammam. Possumus & ad naturales causas referre. Diximus in humana Physiognomonia villosos homines, calidos esse, & villosas plantas calidas, siccasq;. Sunt tamen qui villos in folijs ex humiditate prouenire dicant: nam alimentum parti supinæ per pronam deferri existimant, quia madida semper, lanuginosaq; est, sed eos non rectè existimasse dicit Theophrastus, nec id absq; propria natura euenire. Alimentum per venas & neruos equè ambabus desertur partibus, ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio est, quùm meatus non habeat, neq; ima, quæ subeat. Ego potius ad cœlestem imbrem, & rorem suscipiendum dicerem, vt siccitas; vel fetuor plantæ humectetur, quo se possit substentari. Theophrastus quercum quandam pilulam ferre dixit, comam gerentem lanaceam, mollem, qua in lucernarum luminibus vterentur, flagrat enim probè, vt galla nigra: Plinius ambusta sanare dixit. Verbasci genera tomentosa: inter ea duę sunt herbæ phlomides dictæ, ellychnijs aptæ: ad oculorum inflammationes valent. Althea lanuginosa: ad vuluæ, & sedis inflammationes præstat, sic pulegium, dictamnum, & vrtica vrida lanugine donata, ad easdem valet. Chrysocome, seu stachis cittina mollicello vellere incana, pulmonum inflammationes sedat.

VINOSI NITIDI COLORES EBRIETATES SEDANT, ET qui caput temulentia opplent. Cap. XXV.

PRIVS quàm a coloribus discedamus, dicamus & illos plantarum colores, qui faciei inflammationes ex ebrietate referunt, & ad vini temulentiam sedandam valent, & si morbos diximus, qui totum corpus occupabant, nunc eos, qui partes, & à capite occurrit vultus, quę vini rubor occupat. Arbuti fructus crocato rubore infectus, vulgò *imbriagola* dictus, quod facie ebriosos repræsentet: esus capiti noxius est, ex Galeni testimonio. Sunt & purpurei hilares plantarum colores, qui vini colorem demonstrant, vt qui propriè amethystinum colorem referant, non secus ac amethystus crapulam sedat, arcetq; ebrietatem, dum sese igitur homines largiùs inuitant, ne fortè longiùs prouecantur, vt nec pes, nec manus satis officio fungantur, adhibere debent quędam ebrietatem prohibentia, quæ amethysta dicuntur. Amethistynus color est, qui ad vini colorem accedit, prius quàm cum deguster, in violam desinit, fulgorq; quidam in eo purpuræ, non ex toto igneus, sed in vini colorem deficiens, velut ex carbunculo refulgens quidam in purpura leniter roseus nitor. Inoleuit mos antiquis, vt post cœnam circumferrentur conuiuis corollæ, quę struebantur ex versicolore florum commistu, nō quod ijs illecebris visus, olfactusq; capiatur, vt pote quùm flores miros efflent odores, inenatrabilemq; colorum varietatem repræsentent, sed sapientum curiosa solertia sciēs in rerum natura antipathiam, nihilq; esse sine pari, flores capiti circumponendo, cum hausti liberius meri vapor arcem sensum obsederit, mitis aura flotū naribus hausta succurrat, caputq; ab ebrietate propugnaculi vice tutatur: nam si calida prædiri sunt natura, spiracula, quibus vinosus euadat vapor, laxat, si verò frigidis floribus, violis, rosisq; fertæ struantur, craniū refrigerant nimio plus vino iam calens, noxiosq; halitus repellunt, quippe & sua vi astringunt, & odore capitis grauitatem corrigant. Quod ad compotantium commoditates inuentæ sint corollæ, nemo est qui nesciat. Ouidius.

Ebrius incinctis phylira conuiua capillis
Saltat, & imprudens vtitur arte meri.

Sed florum exempla adducamus, quibus data est ebrietatem propulsandi proprietas. Viola sua fulgenti purpura vini colorem ostentat, sua dote crapulam, & capitis grauedines, impositis corollis, olfactuue discutit, ex Plinio. Rosa etiam purpuræ colore rutilat, tofeum vini colorem repræsentans, cuius vsus in corollis nimius, vt rosalia dicerēt veteres.

Pinguescat nimio madidus mihi canus amomo,
Lassenturq; rosis tempora sutilibus.

Hedeta purpureis corymbis vinum æmulantibus, suis acinis præscriptis, à crapula tutos præstat. Tertulliano authore, caput ab hieluco, hoc est pridiani cibi oscitantia, & semi somno defensat. Liber vini repertor, quum medicamentum suauissimum simul, & vehementissimum adinuenisset, fertur hederam suis viribus huic repugnantem in honorem, ac prætium adduxisse, eaq; coronari bacchantes edocuisse, quo minus vini noxam sentirent: hedera sua vi frigorifica temulentiam restinguente. Non ab re demiratur Ammonius apud Plutarchum in Symposiacis hūc fruticem in corollis torqueri, quum suo frigore merum restinguere credatur. Ex hedera etiam poculum, cyssibium dictum in conuiuijs duplici ratione circumferebatur, & quod, vt diximus, vini temulentiam arceret, & quod cauponum fraudes, qui vinum aqua miscent, eo vase deprehenderentur. Iridis flos peramœno purpuræ colore nitet, non solum violentiam discutit, sed dum estur, vt Africanus scribit, os vinum non olebet, quamuis copiosius haustum fuerit. Brassica, quæ plus cæteris rubescit, expugnandæ ebrietati accommodatissima est, si ex illius cauliculis succus expressus deglutiatur. Amygdala purpureo flore est, viniq; colorem imitatur: tribus, vel quatuor amygdalis amaris præsumptis, vini noxa aufertur, ex Plinio. Narrat Plutarchus Chæroneus apud Drusum Tiberii Cæsaris filium quendam Medicum commessari solitum fuisse, qui omnes bibendi certamine prouocaret, neminiq; cedebat in vini potu, is tādem deprahensus est, antequam biberet, quina, senaue comesse amara amygdala, quo minus temulentia tentaretur, quā verò ea deuorare veruissent, ne pauxillum quidem eiusmodi potu resistebat, quod idem Athenæus retulit secundo Diphnosophistarum volumine, sic de ceraso, persico, & cornu, putandum. Cœruleum eryngium Apuliæ nitidissimo purpuræ colore vidimus: præsumptum crapulam arcet. Mytthi baccæ purpureæ sunt, & vinosæ: genus vnum inter cætera præsumptum, vinum, & crapulam arcet, quod fetue factum aliquantum, eius semine exprimitur, alias enim acorem contraheret. Granati vinum verè vinum imitatur, ebrietati confert ex Auicenna. Crocum qui prius biberint, crapulam non sentiunt, ebrietati resistit: coronæ quoq; ex eo mulcent ebrietatem, ex Plinio. Sanralum rubrum vini colorem imitatur, immò scamnidici, qui vinum mentiuntur, ex illius rasura conficiunt, Auicenna crapulæ conuenire dixit. Non omittendum marin'am vuam, quæ colorem, & vuæ similitudinem satis perbellè mentitur, & botryones, in vino putrefacta, vini tædium affert ijs, qui infecij biberint, ex Plinio. Amethysti herbæ folium meracioris vini colorem æmulatur, hanc contra ebrietatem pollere aiunt. Plutarchus Symposiacorum tertio demonstrat bacchatem somnos allicere, & ad placidam quietem potos perducere, causariq; leuem auram, blandumq; odoris effluuium, quo in temulentorū corporibus inęqualitates obortæ dissipentur, conciliataq; tranquillitate, crapula retundatur, excoquiturq; cuius flos in purpura candicat.

ANIMALIA, QVAE NOCTV VIDENT, AD NYCTALOPIAM valere. Cap. XXVI.

VMMA Dei bonitas ostendit nobis animalia, quæ noctu vident, ad lusciosos, & nyctalopas valere. Celsus Medicinæ tertio, de imbecillitate oculorum tradens, dicit, qui interdiu optimè, noctu nil cernunt, quod in fœminis benè respondentibus menstruis non euenit, eos, qui eiusmodi morbo patiuntur, à Græcis nyctalopas vocari, à Latinis lusciosos. Nos animalia, quæ interdiu ferè nihil, noctu clarissimè cernunt, ad lusciosos valere pronuntiamus: nam virtutem, & qualitatem eorum nobis communicantia, faciunt, vt noctu videamus. Sed quæ animalia sint, quæ interdiu parùm, noctu satis cernant, cognoscamus. Scitote animalia, quæ cęca nascuntur, noctu vident, & quæ cæcis oculis nascuntur, ea sunt, quæ acutis vnguibus sunt. Sola inter quadrupedes aduncis vnguibus catulos videntes parit leæna, ex Democrito, quia imperfecti nascuntur, quod vterum matris vnguibus lacerent. Ex hoc falsam Philosophorum coniecturam pronuncio: nam si cæcos pareret animal filios, imperfectos æderet, sed in Natura nil, nisi perfectissimum nascitur, sed cæcos hos partus ostendit nobis Natura, ea animalia ad nyctalopas valere. Capras non minus noctu cernere, quàm interdiu tradit Plinius, immò oculi eorum in tenebris splendent, lucemq; iaculantur: ideo si caprinū iecur comedant, restitui vespertinam aciem his, qui nyctalopas vocant. Dioscorides, & Galenus caprini iecoris inassati sanies decidens inuncta, lusciosis prodest, & dum cō quitur, apertos oculos habeant, & eos vaporati is præcipiunt, prodest & in cibo tostū. Celsus ait. Laborantes inungi oportet sanguine iocinoris, maximè hircini, sin minus caprini, vbi adassum coquitur, excepto, atq; edi quoq; ipsum ieiuno debet. Eiusdem generis, oues sunt, noctuq; vident, ob id ouium iecur nyctalopas sanat. Decocto quoq; eius oculos abluere suadent, ex Plinio: efficaciùs quidem fuluæ ouis. Ouis candidæ etiam iecur discoctum cum aqua madefactum, contritumq; & supetpositum nyctalopas curat, ex Marcello: nam qui candidos oculos habent noctu melius vident, ob id candidæ dixit Marcellus, non fuluæ, vt Plinius. Lupus nascitur cæcus: noctu videt, & vagatur. Oculi lupini splendent, lucemq; iaculantur, Plinius, & Oppianus. Acerrimi, & acutissimi visus, vt noctè intempesta, vel Luna ipsa silente lucis viura fruitur, hinc λυκόφως crepusculū appellatur, quum lucem i s solis Naturæ munere perceptum habeat. Lupino adipe fricare oculos contra lippitudinem prodest, ex Plinio. Lupi excrementis circumlini suffusos prodest, cinere eorum cum attico melle inungi. Oppianus & Sextus. Oculus lupi dexter, si hominis dexter laborat, sinister, si sinister, glaucomata extenuat, & tollit signa, Sextus. Hyæna ex lupi genere, cum eo multa communia habēs, grassatur noctu, noctuq; insidias tendit, quùm acrius sic cernat, interdiu hallucinetur, ex Oppiano. Causam tradit Aphrodiseus cur hyęna noctu videat, interdiu ferè nihil: glaucomata iocinoris recentis assari sanies, cum dispumato melle inuncta, sanari dicit Dioscorides. Hyęnæ fel aciem oculorum exacuit, & caligines discutit, claritatem excitati melius inueterato medicamento, eiusdem sanari argemas, & subcruentas excrescentias in oculis. Mus cæcos filios parit, noctu furatur, interdiu latitat: murium capitum, caudarumq; cinere ex melle inuncto, claritatem visui restitui dicunt, multumq, magis gliris, aut muris syluestris cinere, ex Plinio: nam & glires cæcos pariunt filios. Vrsus cæcos parit catulos, noctuq; vagatur. Horatius.

,, vespertinusq; circumagiter vrsus ouile.

Obscuritatem oculorum fel inunctum cum hyænæ, & diu exagitatum eximit, ex Marcello. Vulpes cęcos parit filios, noctuq; vagatur: vulpinam linguā habentes in armilla, lippituros negat Plinius: albuginis detergendæ efficax remedium, si viuam capies, eiusq; linguam

linguam præcides,ipsamq; viuam dimittes,linguam arefactam phœnicio ligabis,& collo suspendes,ex Marcello. Noctua inter aues vncungues & carniuoras non parit cæcos, propterea eius oculis insita vis, quæ tenebras penetret, & Luna etiam silente videt: noctua dicta, quòd noctu videat. Varinus & Eustrathius ob nimis siccũ & tenuẽ oculi humorem, interdiu obcæcari, in tenebris visu valere dicunt. Noctuæ maris cerebrũ in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte, ex Rhase. Vlula eiusdem speciei: vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones & caligines:& adeps ad claritatem, ex Plinio. Vespertilio nomen à vespere habet, qua videt. Ouidius.

Tectaq; non syluas celebrant, noctemq; perosa,
Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen.

Cinis vespertilionis acuit visum, ex Auicenna, & cum melle medetur suffusioni. Bubo hebes, vt cæteræ nocturnæ aues, deserta colit, dira & inaccessa, noctis monstrum: bubonis oculorum cinis collyrio oculis claritatem facere promittit Plinius. Cato cæcos parit filios, oculi in tenebris effulgent, radiantq;, & tàm acutè cernunt, vt in cauernis etiam tenebrosis, tanquam in luce, omne conspiciant: oculorum vitia sanat, restituitq; visum etiam post anni cæcitatem. Capite cati nigri in olla vsto, eiusq; cinere per canalẽ pennæ in oculos sufflato: remedio ad Hippocratem relato. Hirundo cæcos parit filios ex omnibus, quibus numerosus partus, ex Plinio, noctu vigilat, & dimidium somnum perficit, ex Aeliano: obtalmiam sanat, & oculorum vitia eius cerebrum ex Plinio, & Galeno. Auium nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt filios, scilicet quæ paruæ corpore, multos filios progenerant, vt pici; eius assiduus suorum pullorum, visum auget ex Plinio, sic vt nyctalopię medetur, spiritus reparat visiuos, & obscuritatẽ tollit, ex Gordonio & alijs. Castor noctu progreditur è latibulo: castoreum claritati oculorum plurimùm valet cum melle actico inunctum, ex Plinio. Ranæ noctu vagantur, mares cantu fœminas ad coitum inuitant, quos vbi allexere, noctu in continuum expectant coitũ, quippe in aquis non possunt, & noctu cum magna securitate complexibus indulgent, cum interdiu ob metum non volunt, ex Plutarcho. Flagrant tantisper oculi lucernæ modo: echinum comburi cum viperinis pellibus, ranisq; & cinere aspergi potioni iubent Magi Pliniani claritatem visus promittentes. Cancri noctu vagantur, marinæ testudines etiam noctu egrediuntur, quùm in aqua nunquam dormiant, oculi longè, lateq; fulgorem iaculantur, quarum pupillæ candidissimæ & lucidissimæ quum existant, etuuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur, ex Aeliano: fel testudinum oculorũ claritatem facit, cum melle innũctum suffusiones, & omnia oculorum vitia sanat, ex Plinio, Galeno, & Asclepiade. Vranoscopus piscis à Græcis καλλιώνυμος, quasi pulchri nominis piscis, Oppianus ἡμεροκοίτην appellat, quod noctu vigil. interdiu dormiat prædæ quærendæ causa, ob id etiam νυκτερὶς vocetur. Oppianus de eo canens.

Stultitia insignem memorabimus hemerocœtem,
Segnitieq; omnes superantem, quos creat æquor.
,, dies totos fulua prostratus arena
Dormit, noctu autem vigilat, solusq; vagatur:
Nycterida hinc etiam appellant.

Animalium quorundam singulariter bilis à Medicis laudatur, tanquam aciem exacuẽt oculorum, & suffusionum initia digerant, veluti piscis, quem vocant callyonimum, hyenæ, & scorpij marini, Dioscorides, Galenus, cæteriq;.

ACVTI VISVS ANIMALIA AD OCVLORVM CLARITAtem valere. Cap. XXVII.

SIC acuti visus animalia, oculorum vitijs medentur, valentq; nobis ad retusam aciem clarificandam. Diximus animalia, quæ cæcos pariebant filios, nunc quæ apertis oculis nascuntur, vt demonstret nobis Natura ad claritatem, & oculorum vitia valere. Exempla hæc ad comprobandum nostrũ propositum aduocabimus. Leæna solùm parit animal oculis apertis. Plutarchus in Symposiacis inter quadrupeda, quæ vncos vngues habent, sic etiam Democritus dixit, diu venatur, non noctu, acutissimi visus est, dicta παρὰ τὸ λεύσσειν ob excellentẽ visum, Porphyrio authore, & Homerus σμερδαλέω· ἢ λέοντα, quod splendere significat, λάω Græcis video, vnde leoni nomen, quod acie oculorum præ cæteris animalibus valeat, vt scribit Manethon in libro ad Herodotum. Ipse somnos vnquam admittit, sed patentibus oculis somno frui videtur: fel eius aqua addit claritatem oculis inunctum, ex Plinio, Galenus cum melle albugines delere dixit. Lepus, non vt magna fidipedum pars, partũ cæcum ædit. Plutarchus sensoriorũ excellentia, vt visus, maximè præstare dixit. Aelianus noctu cibum capere dixit, Xenophon videndi acie minimè esse acuta, Pollux lepori oculos esse indefessos, nam dormit apertis oculis, vigilat clausis, immò cum cætera membra somnum capiunt, interea tantum oculi vident: leporis fel melle inunctum clarificat visum. Aquila apertis oculis pullos excludit, immò exclusos contra Solis radios opponit, maxima videndi acie valet, inter aues oculorum acie acutissima principarum sibi vendicat, ex Aphrodiseo, est enim tanti obtutus, vtcunq; super maria immobili penna feratur, nec hominũ patet obtutibus, de tãta sublimitate pisciculos natare videt, & instar tormenti descendens, raptam prædam pedibus ad littus trahit. Contra Solis radios suum obtutum non flectit, & pullos suos vngue suspensos Solis radijs obijcit, non conniuentem pro genuino agnoscit, qui verò flexerit obtutum, tanquam degener, proijcit è nido, Aristoteles, Aelianus, & Oppianus: Fel aquilæ admisceri ocularibus medicamentis Galenus tradidit. Plinius aquilarum fel si vnà cum attico melle inungatur cui hebescunt oculi, planè visum recuperabit, redditq; oculos acutissimos: idẽ de cerebro produnt. Accipiter quasi minor aquila, apertis oculis nascitur. Aegyptij Apollini sacrum habent, quia cum Apolline in multis conuenit, quod de auibus soli accipitres semper nullo negotio Solis radios intuentur, neq; intentis oculis sursum, neq; iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur, ἱέραξ ἱερῶται ἡλίῳ ἀπόλλωνι. idest accipiter sacer est Soli Apollini: quapropter ob oculorum splendorem Soli etiam sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Deucalionem ab eo in eandem auem mutatum innuunt Varinus, & Eustrathius in Homerum. Refert Porphyrius veteres appellasse Solem lacertam, leonem, draconem, & accipitrem. Aegyptij Osyridem sæpè accipitris forma exprimunt, quòd excellat hæc auis acie videndi, ex Plutarcho libro de Iside, & Osyride: accipiter decoctus in rosaceo efficacissimus est ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, ex Plinio. Miluus, vt accipiter, nascitur ex accipitrum genere, magnitudine sola differt, Politianus miluinos oculos pro acutissimis ponit. Milui iecur ad omnium oculorum vitiorum inunctiones laudatur, ex Plinio. Vultures medij sunt inter miluos, & aquilas: ex omnibus animalibus miluus perspicacissimi visus est, vt qui oriente quidem Sole in Occidentem, ex Occidente uerò in Orientem prospiciat, atq; è longissimo interuallo quæ sibi vsui sunt, comparat edulia: quamobrem Aegyptij aspectus significantes vulturem pingunt, ex Oro. Ad eadem valet, quæ aquila, ex Aesculapio: lusciosus vescatur milui iecore assato, eoq; illinatur, ex Archigene apud Galenum, & ad omnia oculorum vitia, ex Sereno, Marcello, & alijs. Serpens apertis nascitur oculis: nam illicò ex ouo exclusus ambulat, & videt sicut lacerta, acuti visus est, & dracones græco verbo dicuntur à

tur à ὀπτω, ideſt aſpicio: & diximus Apollinem draconem vocari à viſus acutie. Horatius ad id in Sermonibus.

Cur in amicorum vitijs tàm cernis acutum?
Quàm vt aquila, aut ſerpens Epidauricus.

Viperæ carnes ſi coctæ edantur, claritatem oculis afferunt, ex Dioſcoride. Crocodili in terra excludunt, ſimul ac primùm niti poſſunt, aquam proſequuntur, licet in aquis cæcus, extra perſpicaciſſimus, ex Herodoto,& Ariſtotele. Ante omne reliquum corpus oculi eius ex profundo aquæ emergunt,ob id Aegyptij Solis ortum ſignificantes, gemi num oculum crocodili,& occaſum ſignificantes, capite inclinato pingunt: eius ſanguis claritatem viſus inunctis donat, & hebetudines ſanat,ex Plinio. Ranæ ex ouis excluſæ oculis inſignes ſunt: cuius cinerem ad oculorum claritatem valere diximus. Piſces ſine palpebris naſcuntur: ad oculorum vitia valere monſtrantur: ob id omnium fel ad oculos valet, vt coracis, ſcorpij, hirundinis, vranoſcopi, mulli, raiæ, galei, & in aphijs non niſi oculi conſpiciuntur.

ANIMALIA, QVIBVS OCVLI EXCAECANTVR, ET DEnuò renaſcuntur, ad vlcera, & oculorum cicatrices valere. Cap. XXVIII.

EST quotundam animalium proprietas,vt confoſſis oculis,denuò renaſcantur, id nobis prouida rerum Natura demonſtrauit, vt ad noſtrorum oculorum cicatrices, ictus, & vlcera eorũ ſanguis opem præſtare poſſe non ignoremus. Id Celſus ſuo Medicinæ libro indicauit inquiens. Si extrinſecus interdum ictus oculorum læſerit, aut ſanguis in eo ſuffundatur, nil commodius eſt, quàm ſanguine columbi, palumbi, vel hirundinis perungere, neq; id ſine cauſa fit, cum earum acies extrinſecus læſa,interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat,celerrimeq; hirundinis: vnde etiam locus fabulæ factus eſt, per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit, eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur,hoc ordine, vt ſit hirundinis primus, deinde palumbi, minimè efficax colombæ illi, & ipſi, & nobis. Pullorum hirundinum ad huc recentium oculos, ſi quis ſtimulo eos vexarit, renaſcere, & cernendi vim poſtea recipere, ex Ariſtotele ſexto hiſtoriarum habemus. Falſum eſt ergo pullis oculis captis chelidonia herba per matres adlata claritatẽ viſus reſtitui poſſe: Dioſcorides hirundines, vt ficedulæ in cibo acuti viſus medicamentum præbent, Aelianus ad oculorum medicamenta viuas hirundines cremari iubet. Hirundinum pulli plena Luna excæcantur,reſtitutaq; earum acie,capita comburuntur, horum cinere cum melle vtantur ad claritatem, ad dolores, lippitudines, & ictus. Sed Ariſtoteles quarto de generatione animalium volumine, ſtatim quùm de quibuſdam animalibus egerit, quæ cæcos excludunt pullos,ſubiecit. Quamobrem ſi quis nuper in lucem æditarum hirundinum oculos pungat, viſus incolumes reddantur, negatq; per matrem oculis pullorũ reſtitui viſum, quùm hæc Naturæ decretis aduerſentur, quæ ſanxit, ut orbos in priorem habitum non regredi, ſed perfectis tantùm. Ijs verò quæ fiunt, ſi læſum fuerit aliquid, id oriri denuò poteſt, iacturaq; partium alicuius poteſt reſarciri, quùm genitalis facultas lege Naturæ inchoatum opus adhuc abſoluens non euanuerit, ſed delineationis fungens munere, nacta materiam, denuò reſtaurare poteſt, nam excluſi hirundinũ pulli non vident, imperfectiq; æduntur in lucem, quæ dum oculis non dum abſolutis ad huc inſideat genitalis aura, punctos, eruto ſq; poteſt reparare. Sed hoc mihi falſum videtur, quod ſolis aliquibus animalibus data eſt facultas, proprio Naturæ munere, vt mortalibus demonſtraretur, quod ad oculi vulnera, & ruptas tunicas conferre poſſint.

possint. Palumbus post hirundinem ex Celso sequitur: adictus oculi palumbi sanguis, & oculis cruore suffusis, lusciosis ex Dioscoride, illinitur. Columba oculorum suffusionibus, lusciosis, recentibusq; vulneribus suo sanguine praevalet, ex eodem: nam sub ala ad hunc vsum inciditur, quoniam suo calore vtilior est, superimponi oportet splenium è melle decoctum, lanamq; succidam ex oleo, aut vino, Plinius, Sextus, & Marcellus, sed Galenus hypospagmata. Quùm enim oculis illatae sunt plagae, oboriuntur ex eis cruentae suffusiones statim in principio, tunc ad dolorem compescendum facit sanguis columbinus instillatus, praesertim is, qui extremis plumis exprimitur. Turtur & si à quopiam non describatur, quùm ex eodem genere sit, facilè ei consossi oculi resanari possunt: & eius sanguis ad eadem valet. Plinius turturis sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodesse scribit, & Marcellus ad oculos ictu cruentos. Sed alia exijs, quae Celsus scribit, cognouimus experimenta, & fortasse potiora ad eosdem effectus: nam lacertae oculi etiam resananutr. Legimus quippe in Aeliano hanc historiam. Non hic antiquorum multis testimonijs opus est. Quùm quidam lacertam magnam, & optimam comprehendisset, atq; stilo excaecasset, eademq; in fictilem ollam recentem vtrinq; caetenus exiguis foraminibus pertusam posuisset, vt ne spirare fera prohiberetur. Idem ferreum anulum, quū esset gagatis lapidis. & nonem signa impressa posuisset, quorum quotidie vnum deleret, post vbi non signo sublato, ollam reclusisset, lacertam vidimus oculorū visum recepisse, quod nono ex amici suspitione, sed ex sua proprietate euenire cognouimus, quippe quum lacertae senectute oculi excaecantur, intrant in parietis foramen contra Orientem, ad ortum Solis intendentes, & illuminantur. Ex Isiodoro etiam id affertur, cuius cinerē ad caligines cum melle acriter valere dixit Plinius: sanguis eius ad visum, ex Auicenna, & cerebrum ad suffusiones valet. Lacertus, inquit Plinius, pluribus modis ad oculorum medicamenta venit. Aliqui enim viridem indunt nouo fictili, ac lapillos, quos vocant cincedia, qui inguinum tumoribus alligari solent, nouem signaculis signantes, & singulos detrahunt per dies, nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertae viridi excaecatae, & viuam vitreo vase includunt ex ferro solido, vel auro, quùm recepisse visum lacertam apparuerit, per vitrum emissa, & anulis contra lippitudinem vtuntur. Quidam viridem longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt, item glaucomata. Marcellus addit aliqua. Lacertam viridem excaecatam acu cuprea, in vas vitreum mitte, cum aureis anulis, argenteis, ferreis, electrinis, si fuerint, aut etiam cupreis, demum gypsabis, aut claudes diligenter, atq; signabis, & pòstquintam, aut septimam diem aperies, lacertamq; sanis luminibus inuenies, quam viuam dimittes, anulis ad lippitudinem ita vteris, vt non solum digitis gestentur, sed etiam oculis crebribus applicentur, vt per foramen anuli visus transmittatur, obseruando in loco nitido, & herbido deponatur ampulla, & cum lacerta discesserit, tunc anuli colligantur. Obseruandum etiam cum Luna vetere, idest nonadecima in vigesimam quintā, Septembri mense, quod remedium quandiu tecum babueris, oculi non dolebunt. Restituitur etiā crocodilo visus. In aqua enim hebes est, extra perspicacissimi visus, Aristoteles, & Plinius ex eo, & Aristoteles ab Herodoto. Qui crocodilum intra aquam caecum dicunt. Faba est in Aegypto spinoso caule, qua de causa crocodili oculos ferit, quum saepius fabae spinosae occurrat, nisi ex propria oculi natura resanarentur, imperfectum esset à Natura creatum id animal. Plinius aquatici crocodili sanguis claritatem visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat. Vtriusq; crocodili terrestris, & aquatici sanguis visum sanat, & cicatrices emendat. Crocodilea ab eodem describitur, & fimum crocodili ad oculorum vitia, suffusiones, & caligines & collyria valere a Tralliano describitur. Lacerti species stellio est, cuius sanguis, vel stercus ad oculorum hebetudines, & caligines valet. Sunt & serpentes è lacertorum genere, & si illis oculi eruerentur, fortasse hoc modo restituerentur, in extrema senecta hebescunt, foeniculo restituunt: ad oculorum

aciem valent, ex Dioscoride, & alijs vt diximus. Viperæ totius cinis, quæ tota in vas nouum fictile coniecta fuerit, additis fœniculi vncijs duabus, & thuris grano, deinde coperto argilla circumlita testa, & fornace combusta, oculorum lippitudines, & albugines pariter illinit, adhibitis collyrijs, aut per se tantum. Anguiũ adeps sanguini mistus ruptas tunicularum partes sanat, & membrana suæ senectæ cum earum terra, si aduerrit, claritatem facit. Mustelæ oculis punctim erutis, excæcatisq;, eadem quæ in lacertis anulis faciunt. eiusdemq; cinere ad suffusiones vtuntur.

PLANTAE, QVAE ALIORVM VISCERVM SIMILITVDInes referunt, is medentur. Cap. XXVIIII.

SVNT & plantarum aliæ partes, quę internos partium morbos ostendũt, & ad eosdem valent. Papauer spumeum herbula est tota alba, & spumea tota, demonstrat spumas ex ore flentes comitialem morbum patientiũ: Dioscorides mederi comitialibus dixit. Saponaria manibus agitata, mul tam affert spumam, fortasse ad idem valet, sed nondum exploratæ virtutis. Hippoglossum alterum folium gerit maximè acutum, non sine maximo aspicientium miraculo, & Naturæ raritate: ad laterum puncturas valere neutericorum constat experimento. Quercus inter alia excrescentia fert gallam, quæ lienis fibras sua similitudine imitatur, cuius cinis ex aceto potus, lienem consumit, ex Plinio. Cancer sua forma pectus ostendit, pectoris infirmitati medetur: ob id decoctus, & esitatus ei prodest, qui tabe conficitur, ex Dioscoride. Testudo idem ostendit: Leonellus Fauentinus ad phthisicorum remedia carnem testudinis admiscet.

PLANTARVM, VEL ANIMALIVM PARTES, QVAE LAPIdum durities, vel ipsos ostendunt, ad calculos valere. Cap. XXX.

MVLTIFARIAM, multisq; modis ostendunt plantæ quomodo calculorum cruciatibus, & carnificinis occurri possit, duritiem demonstrãdo in feminibus, vel similitudinem illius, ita & in animalibus lapides, vel corũ imagines oboriuntur. Ad exempla conuocabimus lithospermon, ex semine nomen accepit, illud proferens lapidea duritie, quod calculos frangit. Plinius nequicquam inter herbas maiori miraculo aspexit, tantus est decor, velut artificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis: is lapillis dragmæ pondere potis in vino albo, calculos frãgi, pelliq; constat. Lachryma ioppea semen siliceum affert, lithospermo affabrè quidem consimile, immò pertinacius, medio pertusis; & filo traiectis præces computamus: est quoq; ad calculos renum, & vesicæ saburram polline, & decocto vulgatum præsidium. Nascuntur & in medio frondium rusci baccæ, osseo intus nucleo: ad renum dolores, & difficili vrinæ valet semen in vino potum; aut aceto calculos frangit. Quercus lapillos magna ex parte gignit, dicit Theophrastus, & Plinius ab eo. Quercus aliquando & pumices gignit, argumento nobis esse possunt, quod ad eximendos calculos clarè valent. Sunt & lapilli, vel pilulæ in radicibus plantarum alligatæ, dependentesq;, quæ ad calculos etiam valere demonstrat similitudo ipsarum. Cyperi radices oleis similes ad calculos valent. Thrasi eius species. Canini graminis species subtus bulbosa, pluribus globulis dependentibus, ad expellendos calculos vtiles. Pœonia fœmina suis granis calculos eicit. Saxifragiæ genus, cuius radices in globulos diuiduntur, ad idem valent. Oenantes ad renum calculos neutericorum experimento. Mespili ossa durissima, præstant ad idem. In capite multorum piscium lapilli sunt, qui ad frun-

ad frangendos calculos valent. In capite luporum, canthari, coracini, vmbriæ, lari, mœnæ, scorpionis, & si Plinius in cauda dicat, cephali, cestri, mustelæ, tincæ. Cammari in capite etiam lapillos habent rotundos, quibus vtuntur Medici ad calculos expellēdos, sicetiam cancri, astaci, & etiam lapides, qui in spongijs reperiuntur. Tradunt onagrū calculum facere, quem, quùm interficiatur, reddere vrinā liquidiorem initio, sed in terram spissantem se, est autem rarum inuentu, nec ex omni onagro, sed celebri remedio ex Plinio: cuius vrina lapidem in vesica frangit, ex Galeno, & Auicenna. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicut in vulgari sue, duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & in vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio. Lynx occultat in terram vrinam suā, quod vbi concreuit, ac conglutinatur, lapis efficitur, ad muliebre mundum expetitus, ex Theophrasto, Diocle, Aeliano, & Plinio vesicæ calculos eo poto elidi. Ouidius.

Victa racemifero lyncas dedit India Baccho,
E quibus (vt memorant) quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Cuius vrina, siue succinum præstat ad calculos. Alectorius gemma in ventriculis gallinaceorum inuenitur, fabæ magnitudine, christallina specie, ex Plinio, & inter remedia calculi lapillo rum meminit, qui in gallorum vesica reperiuntur. Sed puto mendum in textu, quùm aues vesica careant. Recentiores quidam in gallo castrato. Gallus castratus quinto, vel septimo anno lapidem creat alectorium nomine, Dioscorides in ventre dixit, Albertus in capite, ab amico in ventre repertum audiui. Dicunt in capite rubetæ reperiri lapillum, quem eximi panno puniceo: dicuntq; ad calculos valere. Ego nunquā inuenire potui, sed quos dicunt rubetæ esse, & crapodinos dici, in mineris nasci vidi. Iudaicus lapis glandis effigie, maxima duritie insignis, calculos in vesica comminuit ex Dioscoride. Lapides in spongijs reperiuntur, qui vesicæ calculos, in vino poti, rumpūt. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicuti in vulgari sue, aut duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio.

LOQVACIA ANIMALIA COLO MEDENTVR. Cap. XXXI.

LOQVACIA animalia colicæ passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines, nimia enim garrulitate flatus, ex quo sæpe morbus exoritur, eximitur, nobis igitur eorum imprimentes qualitatē, eiusmodi morbū tollunt. Turtur loquacissima est, nec solum ore, sed posterioribus partibus cantando pedit. Turturibus proprius est alui crepitus, & prouerbio fertur in eos, qui loquaces sunt. Hic turture loquacior. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia, quę inscribitur Plotius, atq; eiusdem etiam Democritus in Dramatico opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, ex Aeliano. Aetius turtures & palumbos colicis conuenire dixit. Palumbus vere gemit, hyeme multis diebus, & solstitij tempore. Cicada obstrepera, & assiduè vocalis, clamando disrumpitur: Dioscorides & Galenus cicadas colicis edendas propinarunt. Carduelis multùm canit: assa, vel in cibo sumpta, iliacos, & colicos perfectè curat. Alauda vòcis modulatione mirificè delectat, caueis inclusa, captiuitatis oblita, vix diei horam sine cantu præterit: alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hirundo garrula est, colicis fert opem, ex Marcello. Merula noctu, diuq; madulatur, in cibo torminosis prodest, & sic de cæteris.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SEXTVS.

PROOEMIVM.

XPLICATIS iam plantarũ similitudinibus, quæ arguto Naturæ opere hominum, & animalium partes exprimebant, superest eas similitudines explicare, quæ ab actionibus oriuntur, mox ad mores progrediemur, vt partitionem, quam ab initio proposuimus, examussim exequamur. Sed actiones, non vt Medici, aut Philosophi vocamus nam, Theophrasto authore, scimus plantas actionibus carere, sed vocamus actiones nascendi, generandi, crescendi, pariendiq; modum, & quo amore se prosequantur, horreant, & se inuicem alliciãt, tempora obseruando, quibus nascuntur, aliasq; similes actiones, ex quibus sedulus Phytopta multa poterit augurari Naturæ secreta. Nil enim temerè, aut frustrà in plantarum familia confictum est, sed rato modo, ordinatis causis, accurato numero, tempore, et loco opportunis. Ab initio igitur ortum, incrementum, & fructificandi modum intuebimur, vt suis meris, verisq; similitudinibus, quibus operantur, suarum facultatum admoneamur. Et primò à semine incipiemus.

STERILES PLANTAS STERILES HOMINES REDDERE. *Cap. I.*

LANTAE omnes certis anni temporibus silent, certis deinde in caules inolescunt, tandem in flores, & fructus exeunt. Semen est finis, & postremum illud, ad quod destinatur planta: ad sui generis propagationem. Theophrastus appellat semen perfectissimum Naturæ munus; non prius ostendit flores, quàm caules eliciat, nec prius in flores exit, quàm suo fœtu prægnans partus gestiat. Quùm semen proritat, riget humana virga, semen latura planta, caulem erigit, vtpote quæ non nisi seminis causa caulē promat. Flos mulierũ menstruis respondet, nõ concipiet mulier, nisi menstruum apparuerit, fœcũditatis argumentũ, sic nec semē ostendit planta, nisi florũ præludia apparuerint, quibus futurus partus præsagitur. Aristoteles in Problematis stirpes ad semē tantũmodo viuũt, & cũ semen tulerint, exarescunt. Omne olerum genus post fœturam arescit, cætera & si primo anno semen ferre nõ possint, post latũ semen intereunt. Ob id Natura semina tantis munimētis, & inuolucris tegit ab animaliũ morsibus, & à tempestatibus, ne putrescerent. Ait Alexander Aphrodiseus. Natura cum seminum ortum, vicesq; succedendi perpetuas molitur, protegenda, occultandaq; semina, quæ ortum præstarent, censuit. Ad summam propria plantarum munia sunt, sementigera esse. Sed permultæ sunt herbæ, quæ nullo seminio fruuntur, sed à fertilium choro exploduntur. Theophrastus ait, aliæ frugiferæ sunt, aliæ steriles, aliæ ad folia vsq; tantummodo veniunt, aliæ caulem, & florem attollunt, sed fructum nullum pollicentur, nisi aliquid sine flore frugiferum sit. Felices arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt, infelices, quæ nõ ferunt. Plinius infelices existimari, damnatasq; religione, quæ neq; seruntur vnquã, neq; fructum ferunt. Flos arborum gaudium est, sed hoc negarum plerisq;, namq; nec omnes florent, sed sunt & tristes quædam, quæ non sentiunt gaudia annorum, nec flore exhilarantur, natalesúe pomorum recursus annuos versicolori nuntio promittunt. Sed Dij boni vnde hoc est, quod hæc mirabilia ex Naturæ officina prodire videntur, vt multis arboribus sors, natiuaq; conditio sine caule, & flore sit, & semine? Hæc aduersantur ijs, quæ supra à nobis dicta sunt, plantas ad concipiendos, alendos, tutandosq; fructus productas esse. Est igitur imperfecta Natura, vt frustratæ operæ arguatur? vel à suo desistit munere? Sed scitote, nil rerum ipsa mater, eademq; parens Natura sine maxima ratione facit, immò vbi manca, & irrita videtur, ibi magnificentior, & admirabilior existit; portento hoc, & paradoxo ad sua opera contemplanda, vestigandaq; mortales admonet; nam plantas illas spadonias, siue eunuchias fecit, vt conciperemus ad atocia, ad partus intercipiendos, & ad sterilitatem valere, vt turpi illo de honestamēto homines ab eorum vsu, & esu auerteret. Diximus iam in humana Physiognomonia gibbos, cæcos, eunuchos, & claudos perditis, fugiendisq; moribus obnoxios, & quanto nobiliora erant membra, quibus homo deficiebat, vt circa caput, cor, & genitalia, eò inhonestiores mores denunciare; sic & in ijs partibus deficiens Natura in plantis, in quibus generationis data est faculras, inter cæteras maximè necessarias, pessima nobis spondet, vtpote sterilitates, & abortus. Sed si nasutulo aliquo minus satis hæc nostra Phytognomonica facient, sed ad decantatas qualitatum causas reducere concupierit, sciat plantas propria, vel loci genio siccitate, minus caules, flores, & fructus producturas. Diximus syluestres plantas, vrbanis licciores, minus fœcundas esse, & parciùs fructificare. Et lapidosa, & exucca loca, vel steriles, vel paucioris fructus plantas, ex alimenti paucitate producere, quia humoris indigna, & concaua loca ex humoris vbertate fructuosiora, at quæ natura sicca sunt, desiccare semen, & sterile reddere docent Medicorum dogmata. Sed ad exempla accedamus. Ibicus Pythagoricæ familiæ Philosophus author est, lactucam ex caulem, quæ in latum diffunditur, eunuchion dici, quasi spadoniam,

& à mu

& à mulieribus astylida, quod hæc maximè non modo fœcunditatem minuat, sed si quos sustulerit filios: ineptos, & amentes, & progenitorum ingenio degenerantes, progignet, & qui hoc olere continuò vescantur, pigerrimos ad coitum fieri, vt in eis emarcescat Veneris alacritas. Nicander Colophonius scriptum reliquit, Adonidē Myrrhæ filium, qùm eam deuorasset, ab apro fuisse interemptum. Addit Callimachus Venerem eum sub lactuca condidisse. quibus verborum inuolucris innuunt Poetæ, quòd eius vsus maximè refragetur Veneri. Adijcit Cratinus Phaona inter lactucas abscondi- tum ab amante Venere. Quare Eubolus graui conuicio coniugē incessebat, quæ mēsis lactucā obtulisset, ideoq; feralibus epulis dicata. Filices, mas & fœmina, flore, semine, & colibus deficiūtur, & veluti tristes mero folio cōteotæ sunt: neutra danda grauidis: nā abortum inferunt, si cæteris, in totum steriles redduntur: earum vires Natura sterilitati addidisse putatur, Theophrasti authoritate, immò quæ eas supergradiuntur, abortiuntur. Hemionidem, siue dicas, mulariam, quod ea plurimùm delectentur mulæ, malim tamen dictam à sterilitate, caulis, floris, & seminis expers: fœminas sterilescere, dixit idem, quæ hanc in cibum adsumpserint, admistis mulæ vngula, & semine. Onoma sine caule, semine, & flore. Folia in vino pota partus extrahunt, prægnans si super eam gradiatur, abortum facere dixit Dioscorides. Asplenum, sine scolopendrium, neq; caulem, neq; frondem, neq, semen habet, conceptum adimere creditur perse, aut cum lie ne mulæ appensa, ex eodem, ad quem vsum illuni nocte effodieodam præcipit, vtpote luminis orbata, homines etiam orbaret prole. Dictamnum sine semine, & flore, nō potum modò, sed appositum defunctos partus eijcit, ex eodem, & adeò præclarè operatur, vt ne in cubiculum quidem prægoantium afferatur: nam & suffitu valet. Sabina al tera flore, & fructu vacat, viuentem fœtum trucidat, & mortuum eijcit, & hac noxa omnibus infamis, & damnata est. Idem apposita, & suffitu partus extrahere dixit. Epimetron flore peoitus carere Theophrastus credidit, neq; florem, neq; fructum ferre Dioscorides tradidit, cuius radix conceptum perdit, potaq; concipiendi vim intercidit, ca uenda fœminis. Adianton semine, flore, & caule vacat, tricomanes cum eadem effectu pari, nec digna commentatione: secundas cir, & calculos conterit, pauloминus, quàm partum interimat. Cedri duo genera, quæ floret, sterilis est, quæ frugifera, non floret, ex Theophrasto: perunctò ante coitum genitali, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride. Nec iuniperi florent: quidam earum duo genera tradunt, alteram florere, nec ferre. Sed falsum, omnibus ijs dura facies semper, sic & hominum fortuna sine flore est: cui eadem virtus, quæ cedro, ex Plinio. Myricam, quam *tamaricem* vocat Lenæus, vulgus infelicem arborem appellat, quoniam nil ferat, nec feratur vnquam: si bouis castrati vrinæ admisceatur, vel in potu, vel in cibo Venerem finiri, carboq; ex eo genere vrina ea restioctus, in vmbra conditur, eadem, cum libeat accendere resoluitur. Magi & id spadonis vrina fieri tradiderunt, ex Plinio, & alibi. Quæ Lais, & Elephantis inter se contraria prodidere de abortiuis, carbone è radice brassicæ, vel tamaricis, in mēstruali sanguine extincto. Struthios, sine radicula semen non affert, ex Plinio: partus in vtero perimit, ex Dioscoride. Hederæ species vna Infrugifera est, ex Theoprasto, helix dicta Dioscoridi: corymbi poti conceptionem impediunt, pediculus vuluæ inditus, partus extrahit. Mandragoræ caulibus orbatæ sunt, flores nanq; in graci libus pediculis dependent: subditæ partus expelluot, ex eodem. Cyclaminus etiam flores in cauliculis affert sine caule: appensa partum accelerat, medicamentis abortum inferentibus admiscetur, fœtus eijcit: si prægnantes radices transgrediantur, adeò conceptui perimendo valida iudicatur. Ocissimè salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id ab Homero dicta ὠλεσίκαρπος, idest frugiperda, vel seminiperda, nam fructum fert abeuntem in araneam, antequam percoquatur, sequuta ætas interpretam scelere suo hanc sententiam, quando semen salicis mulieris sterilitati medicamentum esse constat: nam ex aqua sumpta, concipiendi spem aufert, & intemperan-

tiam

tiam libidinis coercet, atq; sæpius sumpta, in totum aufert vsum, ex Plinio. Populum idem fructum non ferre dixit, & si vuas proferat, Theophrastus vtramq; florere dixit: Dioscorides sterilitatem inducere tradidit, si cum mulino rene bibatur. Sed vere in oblongis pediculis racematim hærent acinuli, qui vbi maturuerint, in pappos abeunt. Cupressus fœmina est sterilis, mera in fastigium conuoluta, Theophrastus obscurum semen mari tradidit, Varro exiguum. In Arcadia παρθένον vocant, idest virginem, quod steriles reddat: succo est amarissimo, vt cedrus, & sabina, & eiusdem ferè generis. Est inter species lauri triumphalis dicta, Plinio sterilis: ob id à quibusdam mas dicta, hac legimus triumphantes vsos, à Cesare Augusto reiecta Delphica, hanc sterilem perhibent, quæ missa sit à cœlo eidem Cæsari, ab alijs spadonia dicta, mira opacitatis patientia: grauidis radices cauendas monet Dioscorides, quòd enecent partus. Semen rhymi fallit, nec potest deprehendi, se floribus quodammodo permiscens, scribit Theoph. astus florem seri, & thymum nasci: Dioscorides enectos partus, secundasq; pellere dixit. Mentham semine carere putat Theophrastus, nam exiccata, tritaq; nunquam semen apparuit, sed flores ferunt: Aristoteles genituram absumere dixit Problematum libro; lac coire, densariq; non patitur. Mintham nympham fuisse Cocyti filiam dicunt, quæ vbi inaudiuisset amari à Plutone Proserpinam, indignata eo nomine, constanter illi se præponere ausa est, dicens, si inferos peteret, inimiciter infestaturã, quo puellæ tumore commotior Ceres, Persephones mater, Mintham exculcatos, in mentham, idest malam herbam deformauit. Strabo eius commeminit, hoc nomine innuentes: ante coitum vuluæ appositam inhibere cõceptionẽ. Neq, sisymbri, semen conspicuum inquit Theophrastus: Plinius non edendum grauidis monet, nisi mortuo conceptu, quippe impositum eijcit. Sed ne per omnes herbas vagetur insolenter oratio, quæ mancæ sunt, eis fœtus necandi data est potestas, finem imponemus, hæc ad exempla sufficere putamus, ad alia festinante animo.

CONTRA ANTIQVORVM OPINIONEM PLANTAS OMNES semine donatas esse. Cap. II.

IAM patefactum est, cur sterilium plantarum imagine artifex natura lu serit, superest ostentare quibus in loculis præcludanrur semina, vt restibili earum fœcunditati, & perennitati consultum esset. Nec ab his abhorret ratio Philosophorum, calidi, & frigidi, quùm non consentiente loci genio, caloribus ambustæ regiones. vel perpetuo gelu rigentes, aduenas plantas mancas, & imperfectas generent, sic vnà omnibus satisfactũ est, plantis, nobis, & qualitatibus. Hæc est immensa harmoniæ mundi ratio, qua omnia in vniuersum sibi congruũt, & correspõdent. Sed profectò pudet credere, pudet etiam referre, summum Philosophiæ principem, eiusq; alumnum Theophrastum, Dioscoridem, Plinium, cæterosq; antiquiores, tùm Græcos, & Latinos, tùm Arabas posteritati imposuisse, plantas esse suo semine carentes, vel tantilla res aut non fuerit curæ, aut non animaduersa, & ita apud nos rumor iste inualuit, vt difficillimum sit in hominum mentibus aliquid innouare, quùm singula singulis insint loca, in quibus sua concipiant, perficiant, foueantq, semina. Aduersæ filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutant, & nitent semina nigra, lucidaq; filicum, æstiuo solstitio maturescentia, vt si quis ea curiosiùs excipere queat, è radicibus recisis ramis, & in tectum aliatis, candidis substratis linteolis, post diem decussis, simul cum villis cadent semina. Sic sæpè nobis, Naturæ subtilitatem immensam admirantibus, colligere licuit. Eodem modo phyllitis, asplenum, dryopteris, & filicula in auersa dorsi parte sessiles quosdam vermiculos, obliquos, liratim vtrinq; digestos, nequaquam propendentes, villosos præferunt, in quibus semina delitescunt.

T ict. mnum

Dictamnum olim fortasse ex nouerca regione ferebatur semine, & floribus orbatum, ideo semine & floribus carere antiquitus creditum est, nunc autem semine donatum af fertur. Adiantum super frondes semen affert, visenda quidem & admirāda specie, quip pè summæ foliorum fimbriæ plicantur, vbi terna semina conspiciuntur, subtili nobis animaduersione comprǽhensa, vt sæpius in Antonianis thermis, in dirutis parietum marginibus, & vdis cementorum molibus Romæ colligimus. Radicula apud nos semine & flore pubescit. Salix proditur ad maturitatem solita proferre semen in Creta insula, ipso descensu Iouis speluncæ, totuum, ligneum, magnitudine ciceris. Menthæ semē, vt thymi in flo um spicis implicatur, cum æstate perfectum est, si manibus procerantur flosculi, cadit exiguum, & rufescens, sed satum abit in calaminthā, vt latius in nostris libris Agriculturæ. E fungis semen perbellè collegimus exiguum, & nigrum, in oblongis præsepiolis, velliris latens, è pediculo ad pilei circumferentiam protensis, & præcipuè ex illis, qui in saxis proueniunt, vbi decidente semine perenni feracitate feritur, & pullulat. Falsè igitur Porphyrius Deorum filios fungos, & tubera dixit, quod sine semine prouenirent. Sic in tuberum corticibus, vt in cupressi pilulis nigrum etiam latet semen: obid in syluis, vbi sæpius prodierint, & computruerint, semper proueniunt. Et locis, vbi corticum loturæ, vel cortices proijciuntur, sæpè nata vidimus. Nec desunt ex antiquis, qui sementica origine nasci crediderint. Sed non operæprecium duximus omnia prosequi, quapropter consultò omittimus, cum præsertim in memoria nunc alia non habeamus.

STERILIA ANIMALIA HOMINES STERILES REDDERE. Cap. III.

NOSTRAM hanc narrationem, quod steriles plantæ viris sterilitatem concilient, ea animalia confirmant, quæ sterilia sunt, vel quæ sine semine illegitimo Naturæ ordine, veluti ex putrefactione, suos natales habent, eandem vim retinere sterilitatem inducendi, aduersandiq; conceptioni. Plinius ait. Quædam gignuntur ex non genitis, & sine vlla simili origine, vt salamandræ, neq; est ijs genus masculinum, fœmininumq; sicut nec in anguillis, omnibusq; quæ nec animal, nec ouum ex se generant. Neutrum est & ostreis genus, & cæteris adhærentibus vado, vel saxo, quæ autem per se generantur, si in mares; & fœminas descripta sunt, generant quidem aliquid coitu, sed imperfectum, ex quo nihil aliud gignatur, vt vermiculos muscæ. Id magis declarant na turæ eorum, quæ insecta dicuntur. Mula quidem sterilis est, ob id ex diuersis eius partibus medicamenta tùm intra corpus sumenda, tùm foris applicanda ad conceptum im pediendum, sterilitatemq; inducendam excipiuntur. Muli renes à Dioscoride, splen ab Auicenna, iecur à Sexto, aurium sordes & testiculi ab Aesculapio, matrix, & sudor à Rhasi, & Alberto, sic variæ eius partes à varijs Medicis ad hunc vsum seliguntur. Sextus sterilia multa collegit. Muli testiculi, super sterilem arborem ambusti, extincti in lotio spadonis, illigati pelli mulæ, post menstrua brachio suspensa, conceptum impediunt. Salamandras steriles Plinius credidit, nec vnquam nisi magnis imbribus prouenire, & serenitate deficere, quod ex putrefactione oriantur: cuius cor circa mulieris genua gestatum, conceptum impedir, & menstrua, ita vt extinguantur, ex Kitannide. Ranæ quædam sunt, quæ per se nascuntur, conspersis tantùm æstiuo imbre littorum & itinerum puluerulentis arenis. Quum ex Italiæ Neapoli Puteolos iter faceret Aelianus, ranas per spexit, quarum pars, quæ ad caput pertinet, repebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concretioni limosi humoris trahebatur. Ouidius Metamor phoseon libro.

Altera pars viuit, rudis pars altera tellus,

Semina

Semina limus habet, virides generantia ranas.

Ranæ natura transfixa arundine per os, si surculus in mẽstruis desigatur à marito, adulteriorum tædium fieri: & baculus, quo anguis, rana excussa sit, parturientes adiuuat, ex Plinio. Si mulier ranam accipiet, & eius os aperiet, terq; ibi spuerit, non concipiet eo anno, ex Constãtino. Mures de terra, & imbre nascuntur in Aegypto. Macrobius iuxta Thebaidem, quùm Nili cessauit inundatio, calefaciente Sole limum, multis in locis ex terræ hiatu multitudo murium oritur, ex Diodoro. Qua ex re stupent homines, quùm videant quorundam anteriorem vsq; ad pectus, & priores pedes murium partem animatam moueri, posteriori non dum inchoata, sed informi, Aelianus. Deturgente Nilo musculi reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ, terræq; , iam parte corporis viuentes, nouissima effigie etiamnum terrena, Plinius. Ob id viuenti muri cor exemptum, & brachio mulieris suspensum, efficit, vt non concipiat, Sextus. Muris fimo illito pubi, cohibetur virorum Venus, ex Plinio: & murium stercus subditum, fœtum ex vtero mortuum expellere tradit, Hippocrates. Rubetæ, ranæ species ex putredine & corruptione aliquæ nascuntur, immò ex cremati buffonis cinere, & relicto plures generantur. Et in Dariene prouincia noui orbis, ex guttis mancipiorum dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illicò gignuntur buffones, ex Petro Martyre. Anas sepulta & putrefacta rubetas gignit: officulum est in dextro eius latere, quo Venus inhibetur, Macrobius serpentes in aliquibus locis etiam generari dixit ex terra & imbre; quorum occursu abortum pariunt mulieres: si prægnans mulier viperam transcenderit, abortum faciet. Anguium senecta faciliores partus facit, ex Plinio. Mullus ter in vita parit, reliquo tempore sterilis est, quòd in eius vtero vermiculi nascantur, qui semen deuorant, Athenæus. Ob id mullus si viuus in vino suffocatus fuerit, & id vir biberit, rei venereæ operam dare non poterit, Terpsicles apud Athenæum. Veneris incendia extinguit, & contra omnia veneficia ex menstruis mulierum auxiliatur, ex Plinio. Sunt qui coruos ore coire opinentur, vt Anaxagoras & alij Philosophi, sed satis incõsideratè, quùm coruorum coitus rarò cernatur: genus eorum libidinosum non est, quippe quod parum sit fœcundum, ex Aristotele: ouum corui grauidis cauendum præcipitur, quoniã transgressus abortus asperos facit. Vermiculi in apij fœminæ caulibus innascuntur, proprerea eos sterilescere, qui ediderint in vtroq; sexu. Lampyrus vermiculus, qui æstate exorre nascitur, in matrice mulæ alligatus, mulieri sterilitatem facit. Memini me legisse pediculos, qui humanæ virgæ foraminì indantur in coitu, præstare, ne concipiat mulier ex eo congressu.

VBERES SEMINVM PLANTAE HVMANVM SEMEN adaugent. Cap. IIII.

CONTRARIA prædictis plantarum sors & conditio, contrariam demonstrat vtilitatem, nam quæ vberi semine fœcundantur, easdem Naturæ præceptione ad semen generandum, & ad fœcundandam genituram valere nemo ibit inficias: nam vt & ipsæ semine valent, sic præstant, vt homo genitura proficiat. Theophrastus genus ficuum, pyrorum, pomorumq; biferû dixit, & vites biferas, triferasq;, & semina quò minora, eò numerosiora fertilitatis, ceu milium, erisimum, papauer, & cuminum, causamq; adiungit. Quia ob exiguitatem suum finem consequuntur, & quod facilè fit, sæpè fieri potest ob frequentiam, paratiora enim ad opus sunt, & ad obtemperationem ambientis aeris, propriorésq; inter se sunt partes horum, quoniam vno caule cohærent, vt diffundi queat in multa semina, vnde tot adiutæ, tùm præsentibus, tùm paratis causis, facilè opus expediunt, & perficiunt, ideo hæc semina fœcundiora, quàm arborũ fructus sunt,

& legumina, quàm frumentacea. Verannius libro de verbis pontificalibus, felices arbores vocat quercum, esculum, ilicem, fagum, corylum, sorbum, ficum albam, punicū malum, vitem, pyrum, cornu, & prunum, quod luxuriantem fructuum vbertatem fundant. Vitis adeò portentuosæ est fœcunditatis, vt nisi annua putatione coerceatur, tota se inaniat partu, & pereat patiendo, & si non præpinguis soli vbertas lassescentē substineat, sua fertilitate absumitur; vinum ad Venerem valet, absq; eo Venus triget. Olea fertilissima est, & plus ea oleaster. Argitur & alijs arboribus fœcunditatem, per truncos perforatos traiecti oleastri ramuli sterilibus arboribus conciliant fœtus. Palladius.

Fœcundat steriles pingues oleaster oliuas,
Et quæ non nouit munera, ferre docet.

Dauci, sisaris, & pastinacæ genera copiosum semen & densum in suis magnis vmbellis commostrant: cognatæ omnibus vires Veneris incentiuas esse. Diocles, & Opion crediderunt sisaron Veneri prodesse, ex Plinio. Tantæ feracitatis inter olera cuminum est, vt Theophrastus referat maledictis & imprecationibus satum vberius prouenire, à κύω, quasi prægnans nomen manasse puto: præstat ad fœminarum conceptum, si vuluis indatur. Ammi, cumino simillimum, quidam æthiopicum cuminum existimant: tradit Plinius facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum. Polygonum mas fœmina fert sub omnibus folijs turgescentia, ac adeò copiosa, vt tota plāta semine referta videatur, Græcis polyspermos, nobis millegrana dicitur: hæc, vt Quintilij tradunt, animalia ipsa multis numeris fœcundiora reddit. Cratægon γόνυ κρατῶν, quasi semen viribus roborare dictum: Theophrastus prolificum tradit ex aqua. In corianno copiosum semen racematim dependens, multiplicibus in ramis conspicuum: geniturum auget, Dioscoridis authoritate. Nil ocimo fœcundius, cum maledictis & probris serendum præcipiunt, lætius proueniet, vt prouerbio abierit, qui malè imprecantur, dici possunt ocimum serere, id enim qui serunt, precantur ne exeat, quo prouerbio vsus est Sophron, & Demetrius Phalereus: Venerē stimulat, id eoq; & equis & asinis admissuræ tempore ingeritur, ex Plinio. Erucæ præcipuè syluestri innumeri caules, & cornicula in vniuersis caulibus copiosa: cuius largiore cibo genitale semen augetur, & Venerem multiplici experimento roborat. Eiusdem virtutis sinapi: vnde fœmina rosæ, cum seminibus sinapi, & pede mustelæ suspensa inter ramos infœcundæ arboris & parùm feracis, illam mirum in modum recreat, & fœcundat. Nasturtium brumæ rigoribus, & Syrij caloribus perenni fobole fruticat, multiplici in thyrsulis semine: Venerem stimulat. Vrticæ in racemosis filamentis, vllosisq; pilulis semen fundunt copiosum, importuno prouentu vbiq; luxuriātes: Venerem prouitant. Galion in racemosis cacuminibus copiosum affert semen, confertim aggestum: eius radice Venus excitatur. Vbera fœtura lapathum fœcundatur, & præsertim syluestre: ob id Africanus appensum sinistro brachio, adempram pariendi spem restituere, restibilemq; adserere fœcunditatem. Satureiæ ramuli luculenta fœtura decorantur: marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris nomen traxisse eam communi nascuntur, & alia quæ tædet referre,

ANIMALIA MVLTI SEMINIS AD VENEREM CONferre. Cap. V.

D etiam in animalibus experiemur, quę enim semine abundant, multumq; in coitu excernunt, & pluries paucis horis eundem explent, vel cum prorirant genitalia membra, foris profluat, vel fœminarum voce exaudita semen emittant, vel si fœminis careant, seminis abundantia inter se Venere abutantur: præstant ad semen genitale in viris augendum. Exempla erunt. Equus animalium omnium salacissimus: equa enim

enim & mulier grauidæ solùm coitum patiuntur, ex Aristotele: coitus tempore è suis genitalibus humorem emittunt similem genituræ, quem hippomanes multi appellant: expetitum venereis veneficijs: equini testiculi aridi, vt potioni inseri possint, coitus stimulant, ex Plinio. Ad Veneris libidinem inflammatissimus est aper, ceruicis setas inhorrescit, spumas fundit ore, efferuentem spiritum anhelat, coeundi furore ardet, quod si fœmina coitum refugit, feruidis stimulis incitatus, aut vi ipsam expugnatam init, aut mortuam in tetram dentibus abijcit, ex Oppiano. Sues efferatæ libidinis emittunt id, quod apriam vocant, vt equi hippomanes: Fel aprinum coitum stimulat, sic medullæ suum hanstæ ex Plinio. Procliuis in Venerem passer auicula est, vt prouerbio abierit, passare salacior; genituram emittit non solùm conspecta fœmina, sed eius voce etiam exaudita, ex Athenęo & Eustrathio: adeò seminis copia valet, vt septies in hora fœminā ineat, copiosum, confertumq; semen emittens, ex Oro. In hora vigesies coit, alij in die trecenties. Terpsicles eos, qui passeribus in cibo vtantur, ad res venereas ait procliuiores fieri. Oua passerum ad rem veneream promouere dixit Auicenna, eadem Aelianus & Marcellus: cibarium ex capitibus passerum, & maximè masculorum, adiuuat ad coitum, ex Rabbi Mose. Coturnices non modò astantibus fœminis, sed audita voce, semen emittere, & si contra eos speculum posueris, ad imaginem suam, quæ inaniter speculo repræsentatur, semen profluere, causamq; esse in animo passionem coitus, ex Athenæo & Eustrathio habetur. Dum fœmnræ incubant, mares cœlibes inter se pugnant; victus victoris Venerem patitur, Plinius ex Aristotele, Kesnerus medicus adipe coturnicis cū pauco elleboro ad vim amoris excitandam membra pudenda inungit, & oua testibus inuncta, voluptatem inducunt, & pota libidinem augent. Salacissimæ perdices sunt, dum incubat fœmina marem non admittit, ob id mares, oua, quæ conceperint, proruunt, ne fœmina incubet, ex Aristotele, Plutarcho, & Athenæo. Cœlibes tumultuant, pugnamq; inter se conferunt, victus in pugna, posteriorem Venerem patitur, ex Aristotele, & Alexandro Myndio. perdicis caro Venerem promouet, sic & oua in cibo sumpta; Aetius, & Auicenna eos, qui te venerea vti non possunt, inter cætera perdicum oua vescantur consulit. Genus gallinaceorum copia libidinis gaudet. Clearchus scripsit gallinaceos non modo quùm viderint fœminas semen emittere, sed etiam quum earum vocem exaudierint, alteri mari coitum sine pugna non permittit, nec finis pugnæ sæpe commotientibus. Dimicant inter se desiderio fœminatum, & victus aliquando nefariam patitur Venerem. Plinius ex Trogo. Sed Theophrastus agrestes libidinosiores esse, & statim à cubili velle coire: galli caro substantiam auget, & genitali semini adijcit, ex Simeone Sethi, & gallorum testes ad rem veneream robustiores reddunt, si equa mārem non patitur, gallinacco fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linātur, ea res accendit libidinem, ex Anatolio: dextrum testem arietina pelle alligatum Venerē concitare scripsit Plinius. Struthiocameli multùm coeunt, multumq; semen excernūt; eius caro coitum promouet, ex Auicenna. Anima capris, quàm ouibus ardentior, calidioresq; concubitus, semperq; hircus ad coitum feruens propter seminis copiam, septimo die postquam editus est, coire incipit, & quamuis semem sterile emittat, omnium maturissimè quadrupedum aggreditur coitum, ex Aeliano. Immodicus libidinis, dum adhuc vberibus alitur, matrem stupro superuenit, celeriter senescit, quod immatura Veneris cupidine pueritiæ temporibus exhaustus sit; herbæ, quam orchim vocant, radicem in lacte caprino viri in Thessalia bibunt ad stimulandos coitus, ex Dioscoride. Ceruí tentiginis rabie effetati sæuiunt, certant pro fœminis, seq; mutuis vulneribus, vel mortis periculo, conficiunt, fœminę flagrantis admissarij contentissimum impetum vix sustinent, propter rigorem genitalis; dum libidinibus indulgent, totos dies ad coitū incumbunt: si tauri ad coitum torpeant, genitale ceruinum terens, & læuigans vino pudendum tauri, atq; testiculos inungunt, confestim, vel ad insaniam vsq; pruriunt in Venerem, ex Xenophonte, & Quintilijs; quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam

in animalibus cæteris, ipsoq; hominum genere similiter possit usuuenire: testiculi ceruini ficci, & potati concubitum excitant cum voluptate, ex Sexto. Columbæ, feminis vbertate crebrò in Venerem ruunt, femestres incipiunt Venerem: hoc peculiare, quòd in coitu, nisi prius osculentur, mas non ascendit, & Veneri sacræ sunt: Venerem conciatant lutea ex ouis quinq; columbatum, si admisto adipis suilli denarij pondere cū melle sorbeantur, ex Plinio, ex eorum esu femini genitali, & sanguini adijci crediderunt Simeō Setbi, & R. Moses: cerebella coitū promouentibus admiscent recentiores nōnulli, sed ego puto copiosiùs sumpta magis ad rem conferre, quàm in medicamentis parciùs admista. Hirundo fœmina etiam libidinis imagine concipere scribit author de Natura rerum: genituram auget ex Lullio. Polypi se complexi longo tempore coitum absoluūt, Oppianus scribit longo coitu ita debilitari, frangiq;, vt vires omnino deficiant, eamq; ob causam in arena iacens, præda fit reliquis piscibus, quos antea nullo negotio deuorassent: Venerem irritare dicuntur, & præsertim moschatuli.

PLANTARVM RADICES PROLE CARENTES HOMINIbus prolem denegare. Cap. VI.

SVNT & plantæ non vniusmodi, sed multiplicis generationis, aliquarum substantiæ radix inepta est ad generationem. Theophrastus plantatum quædam nullam sursum proferre sobolem possunt, vt cupressi, pini. Et aliæ, quæ natura siccæ sunt, & meatu conduntur rectissimo, vnicaq; radice inhærent, ipsaq; altè descēdente: humiditas enim, quæ pauca est, absumitur in arbotis proceritatem, ob meatuum insignem rectitudinem, & radix quia recta, in profundum acta est, tàm exiguo donata est alimento, vt vix sibi excubet, ob id non sobolescit, neq, prodigat in stolones, vt abies, pinus, larix, palma. Quidam his cedrum & cupressum adnumerant. Sunt & oleosæ arbores, quæ cæterarum insitiones respuunt, & reliquarum consortium aspernantur, quæ pinguem resinā, aut picem collachrymant: nam & quercus bona pyra afferre visa est, & platanus poma, & mala punica pyrus: in picea vero & pinu insitus termes comprehendisse negatur, quia pingue quippiam cauato vulnere, & oleaginum plorent: faces quoq; indidem oleosum refundunt humorem, splendescitq; in ijs pinguedo, sicut etiam præpingues hominum, corpulentiotesq; filijs progignendis inhabiles, ineptiq;, alimentum enim in vniuersum corpus abit, nec feminaria subsistit villa superfluitas. Id ipsum non latuit Phytoptæ, vnde quæ vnica radice nituntur, corpore benè habito egregiè augescentes, pinguesq;, nec fruticant in stolones, nec fructus ferunt, vel ingenerosos, neque alienos partus alunt, vt cupressus, picea, pinus, strobilus, & similes. Cupressus detracta coma, resiccisoq; cacumine demoritur, nec ex ea quicquam, proinde quasi esset combusta, repullulat, sobolem nullam profert, ob id Diti sacra, & funebri signo ante domos poni solita, ex Plinio: succo est amarissimo, eiusdem generis cum cedro, & sabina, quæ atocia inferunt. Cedrus ex eodem genere, vt diximus, & concipere prohibet, & conceptum extrahit partum. Pinus & picea suffitu partus eijciunt, ex Dioscoride. Sabina caret sobole, ob id Plinius sola propagine, & surculo nasci posse dixit: hausto succo, & suffitu etiam abigitur partus, ex Galeno. Brassica ex radicibus non repullulat in sobolem, & falsum est, quod Theophrastus dixerit, sobolescere: supposito pessu, partum vitiat, flos à conceptu in vellere subditus, idem facit.

PAVCIFE-

PAVCIFERA ANIMALIA PROLI INIMICA. Cap. VII.

ON salacia, paucifetaq; animalia & concubendi vim hebetant, & con ceptum impediunt. Hæc transacto veris tepore, nulla tentigine molestantur, parciùs coitu vtuntur, castiusq; viuunt. Taurus decurso breuiter lasciui ardoris spatio, ratione quadam à coitu abstinet, salax non est, ex Aristotele, post vaccæ conceptum, nunquā cum illa coit, quamobrem virum fortem, eundemq; temperatum Aegyptij significaturi, taurum pingunt, ex Oro: genitale rubri tauri atidum, tritum, & præsumptum mulieri aurei pondere, fastidium coitus affert, ex Rhase. Testudines fœminæ incredibiliter odio habent maritos, quòd haudquaquam eis similiter, vt cæteris bestijs iucundus sit coitus, tàm maximum dolorem eis affert, quùm maris os aculeatum, & inflexibile fœminam intollerabilis doloris sensu afficit: quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc in festum coitum effugere contendat, ille inuitam tam diu conuellit, quoad robore victā subegerit: squamæ è summa parte derasæ, & in potu datæ, Venerem cohibent. Palumbi ex ambus castissimi sunt, mas & fœmina tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeò stabile, certum connubium per summam castimoniā adhærescunt, vt neuter alienum cubile attingat. Si impudico amore capti, ad alienam vxorem oculos adiecerint, eos reliqui circumsedentes mares discerpunt, & fœminæ fœminas, ex Aeliano. Contra Venerem valent. Martialis ob id.

Inguina torquati tardant, hebetantq; palumbi,
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.

FOECVNDAE PLANTARVM RADICES FOECVNDITATI subministrant. Cap. VIII.

OSSVMVS etiam non imbecilla coniectura augurari plantas illas, quæ vel imo cespite, vel radicibus longè, lateq; subtus tellurem reptātibus creberrimo & numeroso reptatu multiplices stolones, vel culmos felicius fruticant, vt ex Naturæ satagentia credere fas est, ijs homines commonere, humanæ proli causisse, vt suæ consulat propagationi. Commostrant idem bulbi omnes ferè, è quorum radicibus vndiq; ambeuntes bulbuli squamatim compacti in numerosam sobolem prodeunt, se propagant enim alijs, atq; alijs bulbis, noua prole succrescente. Plantæ solitudo, vel sobolis circa radices viduatio, ex siccitate est, Theophrastus inquit, quæ inepta est ad generationem, sed stolonum feracitas ex humiditate. Præterea radicis flexuositas, & suspensio proportionem multarū radicum habet, quia ex dorso ipsarum sinuationum se proferunt germina, succus in contortis partibus diutiùs immoratur, concoquiturq; magis, immoraturq; ob operosiorem motum. In superficiarijs radicibus est naturæ facilitas, tùm quia coquuntur aere, & sole, tùm quia tenuis soli crusta facilè cedit, & cùm confluxerit eò succus, coit faciliùs vi Solis, atq; habilitatem recipit ad stipitis formam induendam. Laurus flexuosa radice est, longa, & suspensa pyrus, prunus, punica, olea, & vitis, atq; per summa cespitum apricantur. Vitis ergo & olea numerosam stirpium molem circa caudicem procreandi vim obtinent. Ex vino moderato libido, & fœcunditas, ex vtraq; tam multa proficiscuntur remedia ad Venerem, vuluas, & conceptus, quod mirari possis, vel per se sola, vel cum alijs mista; & neminem enumerari posse existimo. Theophrastus palmas esse dixit, quæ humiles vocantur, hæ à radicibus succisæ repullulant, succrescente quotannis nona asparagorū similium turionum propagine, & in Sicilia tales

tales proueniunt, cephiliones incolæ vocant, circa radicem maximè fruticosæ: Venerē comestæ valdè conciliant. Asparagi fœcunda pullulatione è cespite suo turiones emittunt: Plinius Venerem stimulare dixit. Vegetiorum carduum radicibus quamplurimæ inolescunt soboles, vt ex vna stirpe ingentia cardueta fiant, plurimæq; horrorum areæ ea stirpe pubescant: venereis desiderijs obsonantur, vt ex Hesiodo & Alcæo Poetis diximus. Sunt & geniculatæ radices, vt arundinum & graminum, quæ ex geniculis, tanquam fibris innixæ corradicantur, & supra terram pullulant. Harundinis geniculara radix, multis articulis, fœcunda stirpe, vt quæ etiam vel adusta, vel recisa lætius, numero fusq; reuirescant: recens trita, & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio. Galangæ radix geniculata, internodijs quibusdam reflexa: Venerem mouet. Thrasi bulbosæ radices cyperi modo, crebra pullulatione & syluosum circa cespitem efficiunt: venereis potionibus admiscentur. Frumentaceo generi geniculatæ radices, nec vllum, quantū triticū sobolescit ab radice, vt ex vno grano in multiplicem stipulā, & spicas excrescat, ex quo nobile alimentum ad corpus roborandum, alendumq;, vt sine Cerere, & Baccho frigeat Venus. Post triticum sobolescit lolium: si cum polenta, rhure, & myrrha suffiarur, aut croco, conceptionem adiuuare dixit Dioscorides. Cæparum genus ex adgerminatione procreatur, vt Aristoteles dixit ἐν τῷ παραβλαστάνειν, tertio generationis animalium. Circa radices in complures radiculas, siue nucleos coagmentatur, ac inde in multiplicem sobolem excrescit. Theophrastus ait. Radices suo latere germinat, plurésq; reddū tur, vt in bulbis, gethyis, scillis, & alijs quibusdam: ob id Dioscorides bulbos omnes Venerem stimulare dixit, & Martialis.

Cum sit anus coniux, cùm sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quàm satur esse potes.

Cæpa genitale semen gignit, ex Simeone Sethi. Plinius allium Venerem stimulare dixit, potum ex mero. Porrum idem efficere ex Dioscoride babemus, sic scorodroprason vtriusq; vires allij, & porri, ex eodem, & crocum. Asphodelo subiacent numerosę radices bulbosæ, vt quæ octoginta simul coacervatis sæpè bulbis reperiantur, ex Plinio. Venerem concitant vino & melle perunctis, vt bibentibus, ex Plinio. Ari minoris radix quamplurimis stipata fibris, & oblongis rotundis radiculis, quæ omnes caules promūt: dracunculi vires habet, ex Dioscoride, qui appetentiam coeundi concitat.

FOECVNDA, ET MVLTIPARA ANIMALIA AD FOECVNditatem, & conceptum valere. Cap. VIIII.

EADEM Naturæ similitudine ex fœcundissimis animalibus oritur spes nobis, & plausibilis persuasio ad fœcunditatem in mulieribus excitandam, conceptionemq;, vuluam, matricem, coagulum, vel cerebrum accipiendo, edendo, vel alligando. Animalia fœcunda, vel paucifera ex partibus fœtum nutrientibus cognoscemus. Aristoteles animalium libro dicit, multipara animalia sunt, sus, canis, & lepus, paucifera leo, & equus. Ratio est, quia illa cellulas multas habent, & totidem formandi loculamenta, quibus impleri cupiunt, Democritus eandem affert rationem. Exempla erunt eiusmodi. Sus numeroso partu notatur, quàm Aristoteles ad duodenos vsq; proueniat, dixerit, alijs, atq; alijs partibus anni fœtæ & coeunt, & luxuriosæ sunt: axungia porci partus in abortus vergentes nutrit, collyrij modo subdita, ex Dioscoride. Multiparæ canis est, vsq; ad duodenos, vt sus, sæpius coit, & sæpius parit, impletur vno initu, quod in furtiuis maximè constat initibus, ex Aristotelę: maturos conceptus concitat caninum lac potum: membrana, vel è partus fecunda, quæ terram non attigerit, partum educit. Lupus, vt canis multipara, aliquando vsq; ad decē procreat: carnes lupi edisse parituris prodest

prodest, aut si incipientibus parturire, sit iuxta, qui edetit, ex Plinio. Oues fœcundæ sunt, & coeunt quandiu viuunt, multiparæq; sunt. Eodem modo & capræ trigeminos, & quadrigeminos ædunt. Eiusdem generis dorcas: mulier, vt concipiat dorcadis, hœdi, & leonis coagulum, & fel cum agnino sanguine, & adipe & medulla canina, nardino, & rosaceo oleo commisce, & post purgationem subdito, ex Aetio. Facilè concipiunt, & pariunt anseres, prohibenturq; suos partus excludere, quod ipsæ suos partus alant, nā a gallinis melius excluduntur, & nutriuntur, ob id oua surripiunt, & gallinæ incubanda dant, ipsæq; pariunt, donec rumpantur, ex Columella, Palladio, Plinio, & Quintilijs: testes anserum si comedantur, ad mulierum sobolem procreandam facere scripsit Simeon Sethi. Et Hippocrates libro de sterilibus, medicamenta quædam cum adipe anserino, vel ouillo bibenda mulieribus abortui obnoxijs præcipit. Lepores dum vtero ferunt, superfœtant, habent lac prius, quàm pariant, & à partu repetit coitum, & à partu adhuc concipit fœtum, vt diximus: matricem leporis sicca, tere, & da potandā, quando mulier fuerit à menstruis purgata, & concipiet: vel leporis vterum frige, tritumq; as siduè propina, habet eandem vim leporis sanguis, Galenus in Euporisto: conceptum leporis vtero exemptum his, quæ parere desierint, restibilem fœcunditatem afferre putantr, sed pro conceptu leporis saniem viro propinat, ex Plinio. Cammari multa oua pariunt, & facilè concipiunt, ad conceptus valent, idem & de polypo dicendum.

PLANTAS ALIQVIBVS PARTIBVS CARENTES, MEMBRIS nostris ipsis respondentibus maximè obesse. Cap. X.

HIS proximè accedunt stirpium aliquot deficientium vel folio, vel radice, vel alijs partibus, eademq; ratione membris illis nostri corporis respondentibus infesta, noxiaq; sunt. Doctiores extra aleam Medici, qui ex incommodis sciunt elicere commoda, & vtilitates, ijs pro varijs dotibus vtuntur, vt dum obesse nituntur, prodesse possint. Exempla sue currunt aliqua, quæ nobis, alijsq; felicissimè successerunt. Fungi, ex Theophrasto, flore, folio, semine, cortice, medulla, neruo, & vena carent, ob id quamplurimis nostri corporis partibus offendunt; si propè ipsos venenosa adfuerint, naturæ cognatione absumunt, vtpote si iuxta fuerit serpentis cauerna, caligaris clauus, ferri aliqua rubigo, vel panni marcor, omnem succum, ac venenum conuertunt, decoquitq; vt quos intus nigris, aut liuentibus membris hortere videamus: pituitam gelidam, noxioq; succo iniuctam pariunt: largius sumpti periculum pariunt, ægris concocti strangulant, aut choleram mouent. Galenus proximè ad deleteriam, enecantemq; facultatem, & putredinosam habere dixit. Carent, vt idem ait, tubera cortice, medulla, neruo, vena, caule, flore, & nullis radicibus, nullisq; fibris innixa. Constat terræ saginam in id malum conglobari: Scripsit Diphilus inueniri nonnulla, quæ fungorum modo strangulatus excitent; Auicenna ait, atrabilaria esse, & humores gignere magis quàm cætera fungorum genera, quo fit, vt frequenter deuorata, apoplexiam & paralysim concitent, ad hæc concoctu contumacia, & ventriculum aggrauantia. Plantas sine folijs Græci ἄφυλλα dicunt, causam dat Aphrodiseus, quod sui corporis foramina spissiora habeant, aridioraq;, earumq; vis cōstipare, ex qua pilis ortus denegatur, sicut diximus de spadonibus in humana Physiognomonia, noxiæ igitur erunt plantæ. Iuncus capitis dolores facit, sparthion virgas fert sine folijs: purgat per supetna vehementer, ellebori vice, Plinius animalibus noxium dicit, genista eius species turbat ventriculum, & obest cordi, ex Galeno. Orobanches cauliculus sine folijs, inter legumina nascens, strangulat, vnde orobanches sibi cognomentum vsurpauit: leguminibus addita coctionem accelerat. A Theophrasto limodorus dicitur: dum ipsa perdere ex toto nititur, orobanches eadem & cuscuta Arabum, cassytha Plinij, floribus vidua cernitur, & si radicibus n ascitur,

nascitur, destituitur illis, & alienis in ramis viuit, vnde fame arbores strangulat, & ex inde nomen; nam vicinos frutices continuis implicat orbibus, gaudet summatim euagari, eosq; tam spisso irretit contextu', vt cacuminibus insidens, tanta mole oneratas arbores ad terram deturbat, vel continuo alimenti suctu ad tabem, vel strictis laqueis strangulet, cui inhæserit, quasi compedibus illigat, vt nec vinctum facilè possit extricari: in vino adiecta temulentiam inducit, & Mesues addit lienes extenuare. Hedera etiã destituta radicibus suis super arbores viuit, irrepit, amplectitur, & strangulat eas: neruos tentat, & poti corymbi corpus infirmant, mentemq; turbant largius sumpti, conci piendi spem adimunt, partusq, extrahunt, lachryma psilothrum est, dentes frangit, & lienes minuit. Teucer teucrion inuenit, spargentem iuncos tenues, & folia parua, aspe ris locis nascentem, austero sapore, nunquam florentem, nec semen gignit: minuit lie nes: constatq; sic inuentam, quùm exta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eũq; exinanisse, narrantq; sues, qui radicem eius edũt, sine splene inueniri. Tamarix impet secta est, vt diximus etiam lienes perdit. Salix supra memorata ileosos desiccat. Sunt & herbæ radicibus carentes, ob id datum his à Natura, vt non nisi alienis arboribus va leant prouenire, vt viscum, polypodium, dryopteris. Supra enim diximus radices ven triculo respondere, lieni, hepati, & similibus visceribus, quæ attrahunt, concoquunt, & destribuunt ramis alimentum, & ijsdem membris officiunt, stomachum subuertendo, nauseam faciendo, & lienes minuendo. Viscum Theophrastus in quercu, terebintho, alijsq; fructibus innasci tradidit, Dioscorides lienes extenuare dixit. Eadem natalia polypodio, & dryopteri, nam polypodium in vetustis caudicibus, & præsertim quer cuum, & petris inhæret: Mesues dixit ventriculo nocere inconcocto humore. Idem de dryopteri.

ANIMALIA ALIQVIBVS MEMBRIS DEFICIENTIA *humanis eisdem respondentibus esse obnoxia.* *Cap. XI.*

EADEM ratione ad animalia transeundo, si aliquibus membris deficif se videmus, eadem nostris membris aduersantur. Præstantiores Medici, vt diximus, qui ex damno vtile excipiunt, vbi attenuate, destrue re, & annihilare cernunt, ad tumores, infarctus, & excrescentia vtuntur, vnde multa, & optima familiaria medicamenta nobis comparan tur, & primò à sanguine incipiemus. Animalia quæ sanguine carent, sanguinem fugant, sistunt, & destruunt. Sanguine carent mollia: polypi sanguinem atterunt, excernuntq; per hemorrhoida, eumq; sistũt ex Plinio. Vniones in conchilijs na scuntur, quæ sanguine carent; menses sistunt. Purpura ad eadem valet. Rana non alibi sanguinem quàm in oculis habet, ex Oro: sanguinem sistit, ex Dioscoride & alijs. Sic stellio ad dysenterias, cochleæ terrestres, & nudæ. Talpa collum propè nullum habet, quia inter anteriora crura breuissimum: colli tumores exterunt omnes, quippe caput præcisum, & cum terra talpis exuta, tusum, digestumq, in paxillos pyxide stannea, de let omnia, quæ collo intumescunt, & apostemata vocant, de iecore & pede refert Plinius, de corde Oliuarius. Caret collo raia: pungi piscis eius, qui raia in mari appellatur, officulo de cauda (idest aculeo: nam inter raiarum genera est vnum aculeatum) ita vt non vulneret, strumis prodest, faciendum quotidie, donec percurentur, Plinius docet: Rana collo caret. Ouidius.

Terga caput tegit, colla intersepta videntur.

Anginas & tonsillas abolet decoctarum ranarum ex aceto succus, ex Plinio. Rubeta eius dẽ generis, cocta, & pro emplastro cynanchicis imposita adèo iuuat, vt cito eum liberet.

Natrat

Narrat Cardanus hoc reme dio hominem in vltimo constitutum liberasse. Strumas de let certissimo nostro experimento: decoquitur oleo rubeta, donec tertia assumatur olei pars, & rubeta extabescat, & conuertatur in oleum, corium, & ossa nudentur, & cum oleo per staminenm pannum percoletur, vnguento sic parato, vngatur pluries collum. Serpentis corpus videtur collo carere à capite ad caudam: increscentes strumas reprimunt viperæ, ex Dioscoride, & viperæ laqueus, in quo suffocata fuerit, collo appensus, magnum sanè amuletum contra anginas, factas sanat, & ne fiant prohibet. Anguinea ceruice testudo est, ex Pacuuio: iure in cibo sumpta, strumas è collo discurit, quod idem faciunt oua durata, illitaq;. Cancri ex melle triti strumas discutiunt: Marinus lepus si imponatur, celeriterq; amoueatur, ad strumas valet, ex Plinio. Pisces collo caret, maior ferè eorum pars ad strumas valet, vt mœnarum capitū cinis. Scari iecur ad parotidas, sic ostrea ad tonsillas & strumas, ex Plinio. Quæ dentibus carent, eisdem medentur, eos destruendo. Pastinacæ piscis os sine dentibus, aspera solùm maxilla, cuius radio dentium dolor mitigatur, quoniam os frangit, & euocat. Dioscorides pastinacæ radio scarificare gingiuas in dolore dentium vtilissimum, conterirurq; is, & cum elleboro albo illitus dētes sine vexatione extrahit, Plinius. Testes nulli piscium, nec animalium pe dibus carentium intus forisùe, exceptis delphino, & vitulo marino: Ad inhibendam Venerem ferè omnes valent, vt torpedo, immò & conceptum destruunt, vt serpentes. Mullus si vino suffocetur, & id vir biberit, rei venereæ dare operam non poterit, inquit apud Athenæum Terpsicles, & si ex eo biberit mulier, non concipier, & quia philtra mu lieres cum menstruo parant ad Veneris incendia, ob id omnibus veneficijs, & mēstruis mulierum auxiliatur, author est Plinius. Hegesander nullum in Dianæ sacrificijs circū ferri scripsit, ob castitatem Rhombus splene carere videtur, latitat enim inter intestinorum spiras: lieni medendo viuus impositus, deinde remissus in mari, mirè valet, ex Plinio. Felle caret asinus, vt solipeda omnia, sanguis & fimum regium morbum tollunt, ex eodem. Equus solipes felle caret: sanguis equini pulli, & fimum ex vino cum tollit, ex Plinio. Elephanto iecur sine felle, incisa tamen parte, cui fel adhærere soler, humor felleus exit, Aristoteles. Nō ad iecur, sed ad pectus situm est, Aelianus: prodest ictericis, ex Agricola, & nos propulsauimus multoties ex ebore, croco, tritico & vino aminæo infusis, mane quotidie propinatis, icteritiam mirabili successu. Capra fel non habet, ex Plinio, eius fimus valet ad auriginem, ex Galeno. Aliquibus in locis ouibus non est fel, vt apud Chalcidem Euboicam tradit Aristoteles: aurium sordes cum myrrhæ momento resistunt morbo regio, etiam stercus, ex Plinio, & Rhase, vellera cum sulphure viuo, ex Sereno. Columbam felle carere traditur, vt ex Oro habetur in dorso, Galenus vero sicam non habere, sed alibi: cinis plumarum, aut interaneorum palumbium ad coclearia rria, resistunt morbo regio. Passeribus alijs intestino, alijs ventri iungi, ex Aristotele: cinis sarmentitius crematorum coclearibus duobus, morbo regio resistit, ex Plinio. Animalia, quæ intestinorum anfractibus carent, sed vno intestino laxo vtuntur, colica labo rare non possunt, ob id medentur colo. Anas intestinum laxum habet, quin etiam vorax: visa anate intestinorum dolor sedatur in bobus, ex Columella, Plinio, & Vegetio. Ossifragæ aues voraces, quarū pars colica laboranti alligata, à morbo liberat, ex Marcello. Columbæ & palumbi ad colicos affectus valent. Harpe si triduo dabis in potu, vel assam in cibo ægrotanti, perfectè sanabis, sic & aquila, & eiusmodi similia. Vespertilionibus & si pedes sint breues, & imperfecti, semper enim aut volant, aut toto corpore iacent, aut digitis alarum adhærent ædificijs: incocti cū lini semine, ouis oleo, cera, bulbo, & stercore tollunt podagram. Hirundo vt pedibus valet, ita pedibus degenerare videtur, ex Aristotele: sanguis podagras lenit, ex Tralliano. Pisces pedibus carent. Ferè omnes ad pedum podagræ dolorem tollendum valent. Aues lacte carent: nul la ex auibus remedia ad lac generandum.

MVLTIFERAE PLANTAE AD CONCEPTVM, ET FOEcunditatem conducunt. Cap. XII.

OSTQVAM in fœcundarum arborum sermonem incidimus, prius quàm ei coronidem imponamus, de varijs quercuum fructibus loquemur, nusquam alioquin opportuniorem locum nacturi in vniuersa plantarum historia.

MVLTIPLICES quercus fructus hac tabella ostendimus, quatuor gallarum species, vniones super frondes, cirros, capillos, fungos, monstra, agraricum, & fungos circa stipitem, viscum & similia. Infra capillos, cristas, tauri cornua, & mutonem, vt mutuas similitudines contempleris.

Multiplices & monstrificos, fœcũdo prouentu, producit pãrtus, radicibus, ramis, surculis, & folijs ipsis, vt in tota plantarum familia nulla fœcundior, nulla mirabilior appareat, nec vlla, in qua magis summi Dei benignitas reluceat. Sed hos fœtus singulos suis dotibus pollere, & plura præstare, quàm maiores nostri descripserint, nemo est sanæ mentis, qui ambigat. Theophrastus scripsit quercum præter fructum, alia quoq; omnium copiosissima gignit. Plutarchus Cheroneus inter syluestres arbores fructu bellissimam,

mam, & fœcundissimam, & inter vrbanas validissimam dixit, vt alites, feræ, & ferarum princeps homo ijs vesceretur. Putauit antiquitas quercū prius, quàm homines Deū generasse, tam necessarius erat eius hominibus fructus: vnde Arcades, qui omnium primi è terra orti gloriabantur, cum quercu cognationem habere dicebantur. Vocabatur olim γεραιδρυς, quasi vetus quercus. Hesiodus dicebat Deos iustis concedere, vt hominibus quercus excelsis ramis fructus daret, in medijs apes habitarent, quæ donarent mella. Socrates per quercum, tanquàm Deum deierabat, propter venerationem antiqui Deo sacram fecerūt, qui ex hac primùm arbore vitæ causa, primi glandibus vescerētur. Italia querno folio assimilata est, vt omnium terrarum alumna, eadem & parens Deorum numine electa cunctarum gentium in toto orbo regina, omnium arborum præstantissimæ, & nobilissimæ adæquaretur, ex Plinio. Nec omittenda est in ea re Galliarū admiratio. Nil habent Druidæ (ita enim suos appellant Magos) visco & arbore, in qua gignatur, sacratius. Iam per se arborum eligunt lucos, nec vlla sacra, sine ea fronde cōficiunt, vt inde appellati quoq; interpretatione græca possint Druidæ videri. Enimuero quicquid adnascatur illis, è cœlo missum putant, signumq; esse electæ ab ipso Deo arboris. Ab huius præstantia, & vtilitate Dryades, & Hamadryades nominatæ videbantur, quæ quercus genij erant. Sed videamus tanta fœtus luxuria, faciebus & figuris, quadam tenus rem exprimentibus, quod occultarum virium nobis portendere possit. Theophrastus robur omnium copiosissimè præter fructum alia gignere dixit. Nam gallā paruulam, atq; alteram resinosam & nigram, quin & quædam veluti mora, ni distaret aridadurite, sed hoc admodum raro. Iam aliud producit effigiem coli repræsentās, quod quūm fuerit perfectum, tauri caput imitatur, fructus intus nucleis oliuæ similis. Et alibi de cerro. Quod autem penem quidam appellant, branchi, s simile, cerrus sola producit cauum, muscosumq; cubitali longitudine pendens, ceu villus lintei prolixus: nascitur id è cortice, non è surculo, vnde glans, nec è gemma, sed è latere supernorum nodorū. Parit & aliam inutilē pilulam cū capillo, tū tactu, tùm gustatu melligeno succo vere inficientem. Fert & hoc quod pilon appellant, id pilula est, nuci haud absimilis, intus habens lanuginem, quasi fungorum lucernarum luminibus aptam: nam & sine oleo flagrat, sicut galla nigra. Creant ad hæc alæ ramorum eius pilulas, sine pediculo sessiles, & versicolores. Enimuero quidam vmbillici candicant, cætero varietas dispergitur. Media cocci rubore punicant, apertis amara, putris, & nigricans subest inanitas. Profert & rubentem lapillum, sed frequentius aquosos nucleos albicantes, & translucidos, in quibus & pumices nascuntur, indurescentes gallæ modo, vbi ad iustum incrementum venerint, ijs folijs à tergo adhærent. Nascuntur è folijs & aliæ conuolutæ pilulæ compressæ, atq; oblongæ in folio rubentes, hæc enim muscas interdum intus continent. Veniq; vsq; ad iustum incrementum in modum læuis paruulæ gallæ durescens. Fert & robur cachrym ita vocatur pilula, in medicina vrendi vim habens, postquā folia decidere, hyeme durans. Tam multiferum est robur, vt viscum & mella pariat, vt author est Hesiodus, constatq; rores melleos è cœlo cadentes non alijs magis insidere frondibus. Fert boletos, suillos, gulæ nouissima irritamenta, quæ circa radices gignuntur. Promit & vt aliæ glandiferæ agaricum, fungum antidotis afficacem. Omnia hæc adduximus, vt feracissimam esse quercum omnium arborum existimemus. Iam diximus glandem ad Venerem valere. Fœminarum conceptioni adiuuare viscum narrat Plinius, si omnino secūm habeant. Remanet nunc ad cæterorum animalium fœcunditatem valere demonstremus, quod iudicamus ex capite taurino illo, iàm dicto, quod clarius & Plinius indicat. Est autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta Luna, quæ principia mensium annorumq; his facit, & seculi post tricesimum annum, quia iam virium abundè habeat, nec sit sui dimidia. Omnia sanantem appellantes suo vocabulo, sacrificio, epulisq; ritè sub arbore præparatis, duos admouēt candidi coloris tauros, quorū cornua tunc primùm vinciantur. Sacerdos candida veste

cultus arborem scandit, falce aurea demetit, candido id excipitur sago, tunc demum victimas immolant, precantes, vt suum donum Deus prosperum faciat his, quibus dederit. Fœcunditatem eo poto dari cuicunq; animali sterili arbitrantur, contraq; venena omnia esse remedio. Quod ex gallinacei crista etiam diximus indicari.

VIVIPARAE PLANTAE FOECVNDITATEM PRAESTANT. Cap. XIII.

OVA, nec vnquam satis laudata ratione, summa Naturæ benignitas fœcunditate præstantes plãtas indicat, quæ in fructibus animalia gignũt, vt ferè viuiparæ plantæ dici possint, immò & quamplurimæ extant Philosophorum animaduersiones, quàm animalibus plus solito abundauerint, cum annum & fructuum, & humanorum partuum feracissimũ futurum. Inter cæteros quercus fructus, diximus super folijs verò tergo adhærentem pilulam ferre candidam, aquosam, dum tenera est; hæc enim muscas interdum intus continet, veniensq; ad incrementum iustum, in modum læuis paruulæ gallæ indurescit, ex Theophrasto, à quo Plinius. Fert quærcus & in folio aquosos nucleos candicantes, & translucidos, quandiu molles sint, in quibus & culices nascuntur. De eius fœcunditate iam diximus supra. Præterea illud peculiare sibi vendicarunt maiores quercus gallæ, quod si aperiantur, quæ integræ sunt, muscam, araneam, aut vermiculum intus habebunt. Si musca volat, futuri belli præsagium, si repit vermiculus, carentia annonę, si aranea, pestilentium morborum annum. Ficus & culices gignunt, egrediũturq; è pomis caprifici, putrescentibus eorum granis, cuius indicium afferunt, quòd postquam euolarunt, grana ficubus nulla penitus insunt. Est & alterum centrinæ genus vocatum, quod ociosè viuit, quemadmodum fucus inter apes, & quos ex altero genere sua poma ingressos aspexerit, prorinus necat, & folium culicem gignit, quùm copiosè fructificat, vt vlmi folliculis genus quodã bestiolarum innascitur, quod cnipes appellatur, qui cum ficis gignitur, ficarios illos culices deuorat. Ficus iuuenum vires auget, ob id ante athletæ hoc cibo vtebantur: vtile ex decocto earum fouere fœminas, ex Plinio, ex Dioscoride ad muliebria fomenta. Terebinthus fert nucamenta quædam caua, ceu folliculos, vlmi exemplo, in quibus animalia, quasi culices erumpunt, cornicula rubentia promit, caprarum similitudine, in quibus culices dicti concluduntur, ex Theophrasto. Est & indica terebinthus, nostrati similis, fructus diuersi, similes amygdalis, apud nos pistacea dicuntur: Plinius terebinthum Venerem excitare dixit, & pistacia ad conciliandas coitus vires frequenter vtuntur. Vermis in albuco gignitur, qui in aliud animal volatile, floridumq; transfiguratur, quod quùm herba florere incipit, croso statim operculo euolat, ex Theophrasto: vt diximus ex Hesiodo ad genituram valet. Legumina ferè omnia animalia intus gignunt, quæ ad eadem valent.

ANIMALIA, QVAE FACILE CONCIPIVNT, AD CONceptionem valere. Cap. XIIII.

RAETERE A animalia, quæ facilè concipiunt, ad conceptionem valere iudicantur, eaq; animalia facillimè concipere iudicamus, quæ non solùm ex immisso in vterum femine, sed etiam vento concipiunt, vt quamplurima ab antiquis memorata. Equæ aliquot regionibus flagrant ardore coeundi, vt etiam si marem non habeant, assidua & nimia cupiditate fingentes sibi ipsis Venerem (cohortalium more auiũ) vento concipiunt. Quæ Poeta licentius habet.

Continuoq; auidis vbi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptantq; leueis auras, & sæpe sine vllis
Coniugijs, vento grauidæ (mirabile dictu)
Diffugiunt.

Varro in Hispania in Lusitania, ea regione vbi est oppidum Olysippo monte Tagro quędam è vento concipiunt equæ, vt hic gallinæ quoq; solent, quarum oua hyponemia appellant: sed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt: mulier, quæ non cōcipit, si equinum lac ignorans biberit, & mari quamprimùm coierit, concipiet, ex Rhase & Alberto. Adeò coturnicum facilis conceptus, vt dicantur vento impleri, ex Nicandri Scholiaste. Athenæus refert ex Phanedemo, Delum insulam ab Acheis Ortygiam dictam, quod obseruati sint coturnicum greges è mari volantes, quasi etiam in mari generentur. Aetius pessum ad monendum conceptum docet ex adipe coturnicis. Facillimi conceptus perdix, nam eo tempore, quo libidine incitatur, si contra marem steterit, aura, ab eo flante fit prægnans, immò voce marium vterq; ingrauescit: si gestiunt, ac libidine turgeant, volant quoq; superne marium, effici idem potest, videlicet dum mas ipse fœtificum spiritum demittit. Aristoteles contra Ephesium, qui non sola spiritali cōceptione præ nimia tentigine fieri posse dixerat, sic etiam Athenæus, Eustathius, Archelaus, Varro & alij: ob id oua perdicum si sorbeantur, fœcūditatem facere scribunt, & lactis copiā, ex Plinio. Gignuntur vultures aliqui sine concubitu, quùm ardore concipiēdi fœmina exarserit, vuluā ad Boream aperiens, comprimitur ab eo per dies quinq; quibus nec cibum, nec potum capit, fœtus procreationi intenta, quarum oua subuentanea ad escam, non ad procreandum, ex Oro. Oua subuentanea & si reliquis volucribus irrita, vulturibus fertilitate insignia, auersæ Austro volare, vel ad Eurum, si ille spirat, & ad ventum oris halitum pandant, spiritus venti influens ipsas replet, Varinus, & Aelianus. Gallinæ quoq; oua hyponemia, siue Zephyria gignunt, sic dicta, quod ex vento facta esse videantur, sine mare, ex vi turgentis vteri, & infœcunda sunt, ex Plinio, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiūt, aut puluere: gallinam iugulant, & festucam lineo panno inuolutam intra annum condunt, eamq; consuunt, & elixant, & ius potui dant, ex Galeni Euporisto. Testudines montanæ vento implentur, quemadmodum coturnices, ex Nicandri Scholiaste. Hippocrates primo de morbis mulieribus, glandem, seu medicamentum subdititium describit, quod recipit testudinis marinæ cerebrum, & crocum & salem Aegyptium, vt aperiat vterum ad conceptum.

QVAE ALIIS PLANTIS PRAESTANT, VT SVOS FRVCTVS contineant, ad partus retentionem valent. Cap. XV.

SVNT & fructus, qui super alios fructus appositi præstant, vt non cadant, vel adiuuent maturitati, hos non inconcinna similitudine ad partus in mulieribus continendos valere, vsq; ad debitum tempus coniectamur. Palma suos fructus caprificatione maturat, ficus similitudine, dum mascula floret, spatham abscindentes, qua flores emergunt, prorinus, vt lanuginem, & florem, & puluerem continet, super fructum fœminæ decutiunt, illa sic eo asperfu afficitur, vt suos fructus vllo pacto amittat, sed cunctos conferuet, ex Theophrasto: nam omnium maximè arborum suos fructus amittit: ad hoc vitium

tiū caprificatio comperta est: dactyli recentes duo, osse exenterati, & infectoris cocci puluere repleti, deuoratiq; sæpè à prægnantibus, abortum prohibent. Præterea musa eiusdem speciei ex Serapione, ad stimulandos concubitus valet, florem & fructum parit, dein erupta spatha prodeūt maturi fructus, vt fœtus in fecunda. Perdit etiam ficus suos partus ante maturitatem inter omnes, ob id reperta caprificatio. Ex pomis annexis culices egredientes perforant ficuum cacumina, & in causa sunt, vt sui fructus perdurent, & maturentur: ficus enim ad muliebria valet, vt diximus. Inueniuntur in quibusdam, inquit Plinius, ficut in marmore, centra, idest duritia clauo similis, inimica ferris, & quædam fortè accidunt, lapide comprehenso, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo: ferunt lapides ita inuentos, ad continendos partus esse remedio.

PLANTAE, ET ANIMALIA QVAE FACILE PARIVNT, præstant ad partus facilitatem. Cap. XVI.

IDENTVR facilitatis partus quandam imaginem plantas illas afferre, quæ supra folia fructus producunt, quasi mirando hoc opere Natura, consopitos mortalium sensus cōmoueat, has plantas ad partus facilitatem, & ad naturæ locos valere. Myrthacantha, siue rursus è medijs folijs, ritu cocci baphicæ, herentes singulis singulas baccas ostendit rubertimas: cuius radix trita cum vino vuluarū purgationi & difficili vtinæ valet. Hippoglossum è medio folio, quasi cauo aliud folium linguæ instar in situm, inter quæ baccula etiam rubra, rusci instar infit: in vteri affectibus magno datur iuuamento. Brassicæ genus etiam supra folio cauliculū promit, suspiciendo Naturæ miraculo: eius cibo purgatio fœminis accedit, cruda si edatur, partus mortuos pellit; vnde ex his facilè parientibus prodesse poterit. In ilice coccifera è medijs folijs excrementa quædam, ceu globuli rubelli, eleganti Naturæ opere visuntur, amicas cordi vires habet, cætera adhuc inexperta. Animalia, quæ facilè pariunt, quæ non laborant mota in partu, homini præstant ad facilitatem partus. Vulgare dictum est, catas cum dolore cōcipere, sine dolore parere, nuper enixæ canes fugant, & sæpè parturientes per gradus, & scalas ædiū expellunt, ex Aristotele: adeo facilem partum præstant, vt fel cati, præcipuè sylnestris, fœtum mortuum ex vtero extrahat, vt subtus suffiatur, mistum cum stercore nigro alicuius cati, ex Rasē. Torpedo non oua, sed fœtus viuos ex ouis, quæ intus excludit. Hos in metu intra se recipit, & emittit, Aristotelē authore, & visa est torpedo, quæ fœtus intra se octoginta haberent: si capiatur, quùm Luna in Libra fuerit, triduoq; asseruetur sub dio, faciles partus facit, postea quoties inferatur, adiuuat. Pastinaca nō recipit suos partus ob aculeum caudæ, & aculeus eius existimatur faciles partus facere, sic squatina, & galeus. Vipera & si ouipara sit, viuipara est tamen ob partus facilitatem: cius occisus prægnanti abortum facit. Equa facillimè omnium parit, ex Aristotele, cæteræ quadrupedes iacentes parere solent, at verò equa, quùm tēpus iam partū edēdi appropinquauerit, erigit se, stansq; emittit partum: lien equi ex aqua dulci potus, eijcit partū, item vngulæ suffitu, aut fimum aridū, ex Plinio. Si quis surripiat oua anseri, ne incubet, pariet, donec rumpatur, ex Plinio: subdititium ad eijciendum mortuum fœtum valet, testam recentem, & adipem anseris terat, & apponat ex Hippocrate. Lupi omnes intra decem dies pariunt, cuius causam fabulosè ad Latonam referunt, quod totidem oberrantem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerit sub specie lupæ: equa, quæ lupi vestigia presserit, abortitur: ob id mulier, quæ abortū fecerit significantes Aegyptij, equam pingunt, quæ lupum presserit: diximus carnes lupi parituris esse prodesse, ex Plinio.

PVL-

PVLCHERRIMAE PLANTAE, ET ANIMALIA AD PVLCHROS *filios generandos valent.* Cap. XVII.

His subnectere visum est, quomodo possimus pulcherrimos filios generare, scilicet si pulcherrimas plantas continuo pertractemus, edamus, vel nobiscum afferamus. Sed vt ad exempla accedamus. Palma pulcherrima planta est, Homeri iudicio, qui Phoeniciæ puellæ venustatem palmæ ramo assimilauit, tereti surgit, & procero trunco, coma omnis in cacumine, pulchritudine spectabilis, foliorum æqualitas, quæ quasi in vicem insurgere, & concurrere videantur, folia firma & semper durantia, nam neque laurum, myrtum, neq; oleam, neq; aliam arborem eatum stirpium, quæ folijs negantur spoliari, videmus eadem folia seruate, sed alijs defluentibus, alijs suppullulantibus, palma nullum abijciens folium, suis constanter semper ornatur. In Syria & Aegypto balanos producit tanta aspectus iucunditate, vt tragemata omnia, bellariaq; præcellãt, inter Phœnicobalanos eximia pulchritudine præstare, quos vacant Nicolaos, Imperatoris Augusti cognomine, qui ex Nicolao iucundissimo, pulcherrimoq; balanos hos pulchritudine præcipua, Nicolaos cognominari instituit. Heliochrysos eximium aurei coloris decus, ad Solis radiorum repercussum coruscam lucem, & vegetam intuentibus vibrat, speciosam corymbi figuram ostendit: corymbaceæ vmbellæ, multisè bullis extantibus circinatæ, aureoq; aspectu micantes, diuturnã gratiam aucupantur: ob id alij amaranton, ex quo Deorum simulacra coronarentur. Huius nominis Ephesia virgo coronauit Dianam primò. Heliantẽ vocat Plinius folio myrthi in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, persimilis floris. Spectandæ venustatis flos croci est, filamẽtis aureo cruore nitentibus, intensi odoris, calice cæruleo, pulcherrimi iuuenis Croci formam referens, cuius amore flagrans Smilax, mutata est in herbam sui nominis: nec aliud eiusmodi fabella Poetæ innuunt, quàm venustam hanc, & flagrantem floris speciem. Pinus à vertice ramosa, eximiæ proceritatis, folium capillamẽti modo prætenue, longumq;. Pytis puella fabulata est antiquitas perquã illustris, riualis amore neci datae & in hanc arborem mutata. Non illepidè Poetæ hoc inuolucto arboris eximiam formam demonstrantes. Quid melle clarius, nitidius, & flauentius? quid myrrha & arbore pulcbrius, & fragrantius? Narrat Plinius. Heliantem vocant in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrthi, hac cum adipe leonis decocta, addito croco, & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucũdum, ideo eandem heliocallidem nominati. Hermesias ab eodem vocatur, ad pulcros liberos generandos, bonosq; non herba, sed compositio è nucleis pineæ nucis, tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto theombrotio, ex lacte, bibere generaturos iubet, & à conceptu puerperas partum nutrientes, ita fieri excellentes animo, & forma, atq; bonos. Cotonea mala aureo melino colore speciofiora, ob id chrysomela Græcis, Maroni aurea mala dicta, præstantissimum odorem vibrantia, tenuibus incisuris crispata, tenuiq, lanugine pubescentia, circinatæ in orbem rotunditatis, quæ non solum visu voluptatem, sed odore salubritatem afferunt. Solon mandauit, vt sponsa manducato malo cydonio in thalamum veniat, non, vt Plutarchus putat, vt prima salutatio iucunda, & non ingrata esse debeat, sed vt ex primo concubitu pulchri, & industrij filij nascerentur: si prægnans eo vescatur industrium, & formosum puerum paritura. Plinius ait. Omnia iam virorum, & mulierum salutatorijs cubiculis includi, simu lacbrisq; noctium conscijs imponi. Est & inter animalia pulcher lepus, ob id leporem Græci amoribus sacrum fabulantur, etymi argumentum quod λαγὼς dicatur ἀπὸ τοῦ λάειν ὦπας à verbo λάω, vttoq; visum significante. vnde leporina carne vescentes, formosi fiunt aliquot diebus, ex quo Martialis.

Cum leporem mittis semper mihi Gellia mandas.

Septem formosus Marce diebus eris

Quùm Alexander Seuerus Imperator quotidie in mensam lepusculos admitteret, datum vulgò subsannandi argumentum ex genere cibi formæ gratiam comparari. Extant versiculi.

Pulchrum quod vides esse nostrum Regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comesus,
Ex quo continuum capit leporem.

A PVLCHERRIMIS PLANTIS NOSTRA COMMODA, A *deformibus incommoda prouenire. Cap. XVIII.*

Ne à plantarum pulchredine discedamus, monstrant & suo vultu vitia, & virtutes plãtæ, & olim probauimus formoso corpori formosam animam, & monstrum in corpore, monstrum in anima esse. Omnibus in confesso est, conuenientem & proportionatam membrorum compositionem amplissimas virtutes fortiri, sic difformem, mancam, & distortam vitia, & imperfectiones. Plantarum consimiles vultus animorum habitum nequam, vel bonum esse rei plantariæ consultissimos admonere, immò perspectiùs, sinceriusùe in plantis perspicitur, quùm non possint plantæ sibi faciem mangonizare, nec amplectendi, fugiendiq; virtutes & vitia electum habeant, vt homo. Sed quid per venustam, & inelegantem plantam intelligamus, aperiamus. Optima est plantarum figura, si altitudo latitudini respondeat, vel paulò maior, si radicum, florum, foliorum, & fructuum proportionata dispositio. Flores optimè colorati, elegantis effigiaturæ, peramœni, ridentesq; vt maxima cum iucunditate spectantium oculos ad se alliciant, id nobis argumentum præstat, quàmmaximis pollere dotibus. Cato de brassica crispa loquens ait. Brassica crispa aspectu & natura bona est. Adeò est elegantiæ rosæ forma, vt si Iuppiter vellet floribus Regem imponere, rosa inter flores regnũ obtineret. Terræ est ornatus, oculus florum, plantarum decus, & pulchritudo coruscans, Veneris conciliatrix: colore, qui rosis emicat, quid gratius visitur aspectu? Aliæ sunt quoq; Anacreontis Poetæ laudes. Ob suam pulchritudinem Poetæ Veneri dicarunt,

Syderis, & floris domina est vna Venus.

Philostratus Cupidini dicauit. Quid pulchrius lilio spectari potest? hortis, & viridarijs expetita planta, recto caule consurgens, in cuius summitate flores intaminati candoris, foliolis dispositi striatis, & repandis, quasi resupinari labri, effigiem calathi exprimentes, è quorum medio crocea stamina educuntur, languido semper collo, non sufficiente capitis oneri, è quibus effluuium emanat blandi, concupiti, & diuini odoris: ob eximiam eius pulchritudinem Græci ἄγος ἀνθῶν vocarunt. Veneris volupe, & Iunonis rosa, è cuius lacte effuso, galaxia in æthere sydereo candore visenda, vt diuinam ei originem assignarint, Salomonis etiam folio infidentis gloria confecisũ. Iris amœna varietate, & coloria, cœlestis arcus æmula est; nam ira suum florem depingit, vt opacæ nubis obijce, Solis obuerso repercussu luminis pingitur in cœlo, hians flos, & alternans frondes in ansulæ speciem curuantur, radice, nedum flore perquàm olida, floris oræ diductiores, hiantesq;: cuius multiplex variorum colorum mistura, quæ in diuersis plantis, in vinus duntaxat floris spectanda venit, vt non alijs cedat, sed cum reliquis de venusta te certet. Tanta est oleæ pulchritudo, vt Homerus, quùm egregiam aliquam formam

iuuenis

ituenis depingere quærit, oleæ comparat, quæ humi lætitia, cœli clementia niteat. Euforbi à Menelao cæsi comparatur mors oleæ, vêtorum vi deturbatæ, viri fortis quercui: Et in sacra pagina, vbi necesse est speciei meminisse, olea commemoratur. Quasi oliua speciosa in campis. Nam virginalis pudoris speciem quandam præfert, quarum dotes propemodum infinitæ, & immensi commodi medici. Contra quid ipso aconito deformius? vt fingant Poetæ è spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, & apud Heracleam Ponti, vbi monstratur is ad inferos aditus, gigni, cuius flores deformi pallore tabescunt: ita atrociter interit, vt ne remedium sit adhuc adinuentū contra. Quid tetrius odore cicutæ? quid aspectu fœdius? cannabis folia grauiter olent, item anagyris, si quispiā fruticem commouerit, tetrum quendam odorem remittet, vnde adagium, ἀνάγυριν κινεῖς, idest anagyrim commoues. Folijs mādragoræ virosus odor. Apocynum viticulis malè olētibus fruticat, deleteriæ facultatis omnes. Quid mœstius ipso cupresso arbor suspendio eligenda, vt eam fingant Poetæ Diti sacram. Sic & sabina ipsa, ad dispergendos conceptus nata. Venenati fungi deprehenduntur colore extra luteo, intus pallido, aspectu barbaro, rancido habitu, hiulcis canaliculis, lurido per ambitum margine, aut summo pallescente labro. Causam naturalem addemus, quod plantæ, quæ humidæ, calidæ, vel siccæ fuerint, hilari aspectu, & odoratæ sunt, at quæ frigidæ, humidæque plerunque insipidæ, insolidæ, & minus vescæ, & quia inconcoctæ, sapores habent deteriores, & odores fœdiores, & humanæ naturæ contrariæ.

MAGNAE PLANTAE EFFOETARVM VIRIVM, PARVAE verò maximarum. Cap. XVIIII.

SI rectè meminerimus, quæ in humana Physiognomonia diximus, homines vasti corporis, & membrorum, stupidos, timidos, insulsos & imbecilles esse pronūciauimus, quùm non possit Natura vires suas in tam maxima membra diffundere, è medio eos tollendo, quos reliqua rum partium proportio comitatur, & sic minus mali significabunt. Sic parui corporis homines, calidæ, & vehementis operationis esse, vt in suo corpore vix capere queant. Eodem modo plantæ sunt, quæ cū maximam molem capiant, steriles sunt, & effœtarum virium, paruæ verò, vt radiculæ, & vix sensu apparentes, validarū virium. In arboribus enim, quę magnis luxuriant brachijs, Natura quod tribuit magnitudini, dempsit viribus, vt in pinu, abiete, cupresso & palma, sic platanus, populus, ficus ægyptia, & aliæ, quarum nullæ à scriptoribus narrantur vires, aut perpaucæ. Aristoteles Problematum libro querit, cur tenues radiculæ acutæ sint: soluit q́, quòd ampliores illæ spatio temporis longiori pleniùs concoctæ virescunt. Potest esse & naturalis causa. Quæ humida & calida sunt, facilè crescunt, & in operando fatua, quę autem non crescunt, siccæ, & sunt in operando vehementiores. Theophrastus inquit. Quę locis opacis, & afflatu silentibus sunt, proceræ, lęues, & excel siores exurgunt, contra verò, quæ locis flatibus & vento expositis, & apricis, vel raris, so lutisq; exeunt, minus tales euadunt. Incrementum enim profunditatis altitudinem uetat, & flatus exasperant, nodosq; faciunt, tùm solutiora, humidiora, imbecilliora q; his locis conficiuntur, quia neq; Sole, neq; flatibus, vel frigoribus densitatē suscipere possunt. Plantas, quę locis humidis exurgunt, magnas esse diximus, quæ verò siccis, lapidosis, & Soli expositis, paruas, exuccas ob alimentum & cœli situm, ob id validioris opera tionis, vndè vis operandi. Animalia parui corporis, ingeniosiora sunt alijs magni corporis, vt apes, araneę, formicæ, falangij, vt videri possit Naturam in viribus abundasse, vbi defecerit in corpore, sic paruæ herbæ, & semina in operando valentiora sunt, vt piper, sinapi, & similia, vt ad causas confugiendum sit, quas diximus in humana Physiognomonia. In locis siccis ligna contorta, & parua corpora, vt Aethiopes, qui blesis

pedibus sunt, magna corpora in humidis. Vrbanæ arbores, quæ humidæ, magnę sunt; syluestres siccæ, & paruæ. Platanus celebrata in ambulatione Academię Athenis cubitorum xxxvi, vnius radice ramos antecedente. Nunc est clara in Lycia gelidi fontis socia amœnitate, itineri apposita, domicilij modo caua LXXX, atq; vnius pedum specu, numeroso vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens vmbris, & alia quæ de sua magnitudine tradit Plinius. Dioscorides ad inflationes valere dixit. Lotus pręcipuè domibus expetita ramorum petulantia, latissima expatiantium vmbra, & in vicinas domos sæpè transilientium, nulli rami longiores, validioresq;, aut plures, vt dixisse totidem arbores liceat, cortice pelles tingunt: nilq; nisi astringendo prosunt. Indica ficus exilia poma habet, vastis diffunditur ramis, quorum imi adèo in ter ramcutuantur, vt annuo spatio infigantur, nouamq; sibi propaginem faciant circa parentem in orbem. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitā vallo arboris, decora specie subter intuēti, proculùe fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, syluosa multitudine, vasto matris corpore, vt LX passus pleręq; orbe colligant, vmbra verò bina stadia operiāt. Foliorum latitudo peltæ effigiem amazonicæ habet, fructus rarus, nec fabæ magnitudinem excedens, viribus vacans, quę à nullo saltem scriptore memorentur. Abies ingens arbor & excelsa, & larix, immò omnium arborum altissimæ, rectissimęq;, nauium malis, antemnisq; præferuntur. Amplissima laricum visa Romæ, Tiberij Cęsaris tempore in ponte naumachiario, fuit pedes CXX, bipedali crassitudine ęqualis, quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo fastigium ad cacumen estimantibus. Abies admirationis pręcipuę visa est in naui, quæ ex Aegypto C. Principis iussu, obeliscum in Vaticano circo statutum, & cętera, quę de eius vastitate tradit Plinius: ex ea resina resudat, quę vis ad vulnera, psoras, & calculos valet. In herbis faba ægyptia, cucumeres, cucurbitę, & melones ingentis fructus, folij, vel radicis, ad paucos, siue nullos vsus. In paruis verò herbis peterit quisq; videre ingentes vites, vt in pipere, sinapi, ysopo, aristolochijs, centaurio paruo, ruta, mentha, origano, aconitis & reliquis.

PLANTAS, QVAE SAXA FRANGVNT, AD FRANGENDOS in corporibus calculos, & dentes valere.

Cap. XX.

DIXIMVS fructificandi modum plantarum, & remedia, quæ ex ijs nancisci poterant, superest contemplari loca, quibus prosiliant, & modum, nam alia non nisi super saxa, suaq; vi ea frangere, & aliæ supra arboris ramos nasci audent, & quid ijs simulachris portendat Natura. Additos igitur renum, & vesicæ cruciatus, quùm ea loca calculis turgent, commendatissimæ dotis plātas benigna & indulgens Natura donauit, satisq; ampla demonstratione indicauit, cū crebris, & exiguis fibrillis lapides & saxa, in quibus nascuntur, quasi veruculo terebrant, vel validissimis cuneis scindunt, & aperiant: vnde apud omnes ab insigni huius facultate, indice nomine, saxifragę vocatę, quę Gręcis lithontriba dici possent, quasi lapidum terebras. Sed varia est saxifragum tribu, quæ eiusmodi frangendi in renibus lapidem pręrogatiua insigniuntur. Dioscorides genus vnum, quod alij saxifragon, & empetron, Romani saxifragiam vocant, frutex surculosus in petris & asperis locis nascens, epithymo similis, quod calculos vesicę frangit. Polytrichon Plinius vmbrosas petras, parietumq; aspergines, ac fontium maximè specus sequitur, & saxa manantia: calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, qua de causa potius, quàm quòd in saxis nascererur, à nostris saxifragum appellatum crederem. Sunt & apud recentiores permultæ saxifragię, vna est fœniculaceis folijs, longioribus, exiguis, & raris, vmbellifera,

bellifera, & semine petroselini, radice pastinacæ, quæ magnis saxis, montosis, & sterilibus arenis nascitur: frangendo calculo plurimùm præstat. Est & aliud genus folijs ter restris hederæ, caule tenui, piloso, flore nili candido, semine nullo, radice grandino sa, pendula, qualis chelidonij minoris: decoctum ex vino renum calculos frangit, & vesicam abstergit. Tertium lapicidæ genus, frutex lignosus, contortus, crebris surculis, & subalbidis folijs, exiguis, oblongis, acutis, semine rubro, nascitur in viuis lapidibus, radix saxorum interuenijs adeò depacta viuit, vt vix diuelli possit. Est & bipennella hircina, saxifragię nomenclatura, à creberrimo radicis vsu frangendo calculo, lotioq; pro liciendo, adeò facie similis bipennellæ exit, vt eadem planè putes: nam non solùm à vi roso & insuaui hirci odore sic dicta hircina, sed quod ea adulti hirci, sanguis, & carnes eximium sit calculosis præsidium: nascitur in petris, quas findit, ob id vulgò *petrifindula* dicta. Oreoselinum & petroselinum in montibus, & petrosis nascitur, vnde eorum nomen ex Dioscoride, pota calculos pellunt, quia eiusdem facultatis cum cæteris: ob id hirci sanguis, qui oreoselinum, & siler montanum ederit, ad conterendum in vesica lapidem validè efficax habetur. Oenante herba nascitur in petris: radix vesicæ vitijs medetur, ex Plinio. Ficus muris, & lapidicinis nascitur, easq; mirè frangit: vesicæ vtilis & renum vitijs, ex Plinio. Helsine, siue parietaria dicta, quia in parietibus, & lapidibus nascatur, super tegula calefacta, vinoq; cretico irrorata, & pubi illita, calculosis medetur. Muscus lapideus, qui super saxa nascitur, certissimo experimento ad frangendos calculos valet. Hyssopus, quæ nascitur in muro, mirè calculos è renibus deturbat, confecto ex eo syrupo cum tantundem aquæ parietarię, & per decem dies ieiunus hauserit. Genista longissima radice est: nascitur in montosis & parietinis, vt per triginta pedes suffodiat. Mesue prodesse calculosis dicit. Adiantum nullibi frequentius, quàm saxis riguis, petrosis, fontium, aut puteorum labris, vel asperginibus nascitur: Dioscorides calculos frangere dixit. Trichomanes eisdem locis, quibus adiantum, eademq; præstare potest. Asplenum, siue scolopendrium nascitur in parietibus, saxisq; siliceis: calculos in vesica comminuit, ex Dioscoride. Gerontopogon *saxifica* plerisq; dicta, quod inter saxa gignatur, longa barba, folijs instar capillorum prælongis, ideò *petræ balba* Romanis nuncupata, à Nicandro geranospogon, hoc est barba senis appellata, tragopogoni ferè similis: renum vinis, & vesicæ succurrit. Calcifraga Latinis, empetron Græcis, nascitur in marinis, haud temerè alibi, quàm nudo saxo: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui fidem promisso huic quærunt, affirmant lapillos, qui sufferuefiāt vnà, rumpi. Fungus est in saxis nascens, ab aliquibus lyncurius dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe vmbra exiccatus, contritus, potusq; à ieiuno cum vrina veteri, ita renes expurgat, vt nunq; in eis calculi regenerentur; frequenter nobis vsq; ad admirationem expertum. Eiusmodi herbæ quæ saxa frangere solent, mirifico Naturę luxu, etiam nobis ostendunt, dentibus inditæ, eos frangere, & funditus eijcere. Medici optimi, qui ex incommodo commodum nanciscuntur, si qui sunt in ore dentes, qui frangi, vel eijci poscunt, vel eorum vitijs occurri, ijsdem vtuntur herbis. Hedera sepulchra, ac muros rumpens, penetransq; erosis dentibus inditur, qui frangi, rumpiq; postulant, proximis cera munitis, ne lædantur, ex Plinio. Gummi etiam quærunt in hedera, quod vtilissimum dentibus promittunt. Cedrus magna nascitur in montibus inter saxa: cauis dentium indita cedria, eos frangit, ac dolores sedat. Chamæleon in clinosis tractibus, siccis, & maritimis nascitur: radix concisa, ac aceto decocta, scriptorio stylo feruens admota, dentes frangit.

ANIMALIA, QVAE LAPIDES VORANT, AD CALCVLOS valere. Cap. XXI.

T saxificæ plantæ in saxorum interneniis nascentes, se eorum succo pascentes, possunt & saxa, vel calculos in renibus & vesicis frangere, sic animalia quæ lapidibus vescuntur, internaq; eorum natura comminuere eos, & concoquere possunt, eandem vim sortiti, non est à ratione alienum argurari, videamus nunc si aliqua menti occurrunt exempla ex animalium historijs, & Medicorum, quæ hanc coniecturam certiorem reddere possint. Struthiocamelus ferrũ deuoratum concoquit, lapides deuoratos in omaso propè reticulum asseruatos concoquit, ex Aeliano: ventris cortex interior sumptus, calculum dissoluit ex R. Mose. Gallinacei arenas, & lapillos ingluuie sua deuoratos dissoluunt: ob id lapillos, qui in gallinaceorum vesica (ventre: nam vesica carent volucres) inueniuntur conteri, & potioni inspergi aduersus calculos iubet Plinius. Columbæ lapillos vorant, & propter stomachi feruentiam concoquunt, vt & turtures: fimum vstum ex mulso propinatum calculosis, facit, vt per vrinam excernantur, ex Galeni Euporisto. Coturi, & cornices multiplici cibo vtuntur, vniuersis seminibus & fructibus, ex Macrobio: in cornicum ventriculo sæpius lapillos offendes, quos vorant, & coquunt: quorum fimum inditum cauis dentium, eos frangit, Sextus: ob id augetur & lapillos in vessica rumpere posse. Passer Trogloditis, passerculus minimus, iuxta sepes & mutos victum quæritans, animalculum hoc omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ regulus appellatur, & breues volatus facit, naturalem vim omnino admiratione dignam habet ad calculos comminuendos, hyeme apparet, potest sale conditus seruari crudus, & coctus in cibo acceptus morbum sanat, & ab eius vsu nunquam amplius ab ea affectione vexatur, eius puluis idem efficit, si de plumis in ollam conijcitur, ac deinde, operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, vt in cinerem reducatur, & ne in aerem exaletur, aut vi ignis consumetur, exhibendus cum modico phyllo, aut pipere admisto, vt sapidior fiat, ex Aetio, Aegineta, Philagrio & alijs.

PLANTAE, QVAE SVPER ALIAS PLANTAS VIVVNT, docent quomodo earum virtutes extrahi possint. Cap. XXII.

VEMADMODVM herbæ super lapides, ita & super arbores nascuntur. Sed quid per herbas super alias herbas nascentes, viuentesq; nobis Natura demonstrare voluerit, sedula vestigatione sciscitandum est. Natura enim, vt diximus, quùm aliquid contra perpetuas suæ institutionis leges insuetum exhibet, nõ fortuitò, sed eximium aliquod, & cœleste munus exhibiturã, latentes diuitias ibi te no n latere admonituram conspiceris velim. Nobis verò anxij animi, & mirabundis, quid statuendum foret alter nantibus, nec potior, nec verisimiliter occurrit ratio, minusq; alioquin aptiorem locum nacturis in vniuerso opere, quàm hoc. Sed profectò paradoxum videtur, & contra Naturæ leges sancitum, quod plantæ absq; radice viuere valeant, ac si diceret quispiam, sine ore, aut ventre hominem viuere posse. Sed hæc in duplici differẽtia sunt, aliæ verò sine semioio, & radicibus natæ in alienis arboribus viuunt, eximium sanè Naturæ opus, non tàm raritate, quàm specie visendum, vt viscum, muscus, lichen, & similia, aliæ capillamentis, quasi clauiculis, & statuminibus finitimas plantas amplexantes, complexanteſq; earum succum depopulantur, & melius alimentũ nactæ, relicta suapte, qua se adolescerant radice, alieno fruuntur genio, vt non suis sedibus exeptæ, sed ibidẽ natæ

natæ videantur, vt cassutha. Aliæ namq; alienis radicibus adnascentes, spuria proles, vt hippocysthides, hippogenistæ, vel caudicibus, vt agaricum, fungi, gallæ super frondes, excrementitia quippe, sed aspectu perquàm miro, & eleganti. Conijcio quod plātę ipsę terrestri succo, fœculentoq; viuere nescientes, expurgatiori, ex imo ad celsiores ramos subrecto humore victum ducūt, vtpote aereo, & maxime tenuitatis. Succus enim, vaporq; illinficus arbori insitus, per tempestiuos, & genitales Soles maturatus, subrectilisq; per latentes trunci poros, & per corticis meatus illabens in plantam, purius, elaboratiusq; ministrat alimentum, nec alijs viribus eas pollere puto, quàm ijs, quibus subiectæ pollent plantæ. Id tamen inter eas discriminis, quod subtiliori, & penetrantiori vi sint, vt excoctam materiam vi caloris trans alembici syphones expirans vapor, extillansq; vertitur in subtiliores, & lympidiores latices, ob id consultò fier, si quid thymi; aut alterius plantæ esu, vel vsu medico imbecillioris, & nauseabundæ naturæ ægro propinandum sit, è cadyta cuulso surculo, thymo vel alijs plantis iniecto, non multo intercepto tempore, viuens illa, & ex ea humorem hauriens, ægro exhibens, voti fiet compos. Hę plantæ parasiticæ dici possent, quod semper aliena victitent quadra. Cassutha quum suam sedē non habeat, in aliena viuit, numerosa cirrorum cæsarie, implicat astantes herbas, vbi se super thymum implicuerit, illi radiculæ exarescunt, alimentum vberius nacta, multis osculis, quasi synastomosicę eius succum depopulatur, vnde proprias vires non habet, sed è fine cuius vernaculū ebiberit humorē, eiusdē parentis ingenium refert, vnde eiusdem thymi facultates refert, sed purgatiores, penetrātioresq; ob id Galenus, valentiùs, quàm thymū atram bilē excernit. Item circa Tempe Thessalica, quæ polypodion vocatur, & quæ dolichos, ac serpyllum, oleastro quoq; deputato, quod gignatur, vocant phaulos, quod verò in spina fullonia hypophęston, ex Plinio. Viscum in quercu & terebintho nasci dixit Theophrastus, & Dioscorides robori, ilici, syluestri pyro, pinu, abieti Plinius, nobis visum in amygdalo, castanea & sorbo. Diuersis valet facultatibus præcipuè ijs, quibus pollent subiectæ arbores. Galenus ex plurima aerea qualitate, quia ex elaboratiori succo subiectarum arborum viuit. Polypodium quia potissimùm vetustissimis arborum caudicibus & præsertim quercuum nascitur, ob id maximè, exiccat, vt quercus, sed magis extenuat, quia tenuiori succo viuit. Prætulit Mesues illud, quod in arborum caudicibus gignitur, quàm illud, quod solo, aut muscosis lapidibus innascitur, nam suo incocto humore ventriculo nocet. Muscus è varijs arboribus depēdet, Dioscorides cedro, populo, quercu, Galenus picea, & larice nasci dixit, optimum cedrinum, minus populneum, quia cedrus resertior est viribus populo, & in Italia melior qui in larice, quia astringētibus arboribus nascitur, astringentis est virtutis, quàm in populis, quùm astringendi vim inualidam habeat, qui in cedro reperitur digerendi, & emolliendi facultatem habet. Lichen nascitur in petris, vt muscus arboribus, vt petreus muscus dici possit: Galenus exiccanti, & abstergenti facultate pollere dixit, quod petræ siccitate viuat. E media cistbi radice, hippocisthus, velut infixa pullulat, & si cistho vis astrictoria, hippocisthus astringentior, atq; siccantior, orobanche æmula, fungosa sobole. Agaricum caudicibus arborum innascitur, & præsertim larice, vires laricis habet, & cedri, quibus frequētiùs adnascitur, vel quercus: Galenus exsubstātia aerea cōstare. Eiusdem etiam conditionis, & qualitatis hedera, fungi, & similes, quos diximus.

IN MVNDI LOCIS, VBI ALIQVOD MALVM, IBI ET remedium nasci. Cap. XXIII.

DIXIMVS consideranda esse maximè loca, in quibus plantæ nascuntur, scilicet saxa & arbores, nunc prius quàm ex his locis discedamus, inter cætera aduertendum, considerandumq; à Naturæ rerum vestigatoribus, vt eis secreta pandantur, ex luculenta ipsius benignitate loca considerare: nam vbi malum aliquod, vel mor-

vel morbus, ibi & proximè à Natura remedium opportunum exhibetur. Vbi fuit culpa non defuit gratia. Orpheus ad id.

Ipsa terra nigra multisonis hominibus
Generat malitiam, & doloris auxilium vtriusq;,
Terra quidem reptilia generauit, genuitq; super ipsa auxilium.

Nunc in locis ostendemus, nam herbis & animalibus iam diximus. In quibus enim aliqua fuerint perniciosa & exicialia, non longè ab ijs remedia absunt, ne longius à nobis sint emendicanda. A mundi locis incipiemus: nam si aliqua fuerint, inquibus lues, aut morbus aliquis grassatur, remedijs destituta esse ne ambigito. In occidentali India passim omnes venerea lue corripiuntur, estq; peculiare earum insularum malum, vbi nullam aliam, quàm solius guaiaci ligni opem adferentes, sese ab huius morbi noxis vindicant, huic ligno non rebellans vitium cedit. Africa serpentum feracissima, vbi *scorzonera* vocata nascitur, & aromata, quorum vsus aduersus serpentes. Melitææ Italiæ insula, serpentum abundantissima, nascitur ibi lapis aduersus earum venenum. In Thessalia serpentes tanto numero generantur, vt nisi à ciconijs perimerentur, incolas excedere, & tota regione migrare coegissent, quo circa honos tâtus in Thessalia est ciconijs, vt eas occidere sit capitale. In Argo copiam serpentum nascitur, contra est ibi aduersas scorpionis pugna, vt cum scorpionem viderint, insurgit in eum, & interimit. Pado innascitur succinum, annexæ causæ videtur causa, hodieq; transpadanis agrestibus fœminis monilium vice succina gestantibus, & maximè decoris gratia, & medicinæ, quando tonsillis credatur resistere, & faucium vitijs, vario genere aquarum iuxta illos infestante guttura, ac vicinas carnes, è Plinio. Magno mari marinum lepotem nasci ait Aelianus, ad quem si quis manum admouerit, aut bacillo tetigerit, perit, ac si basilisicum tetigisset: radicem ad idem mare nasci ferunt, bauquaquâ vulgò ignotam, quæ animi defectionibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur, naribus enim admota, facit, vt reuiuiscat, & recreetur; si negligatur, tam robusta pernicie præditus, vt ad mortem vsq; morbus procedat. Achates lapis nascitur in Sicilia, iuxta fluenta eiusdem nominis, vtilis est contra ictus scorpionis, & cum eo scorpionum pestis extinguitur. Leonthophonos herba nascitur vbi leones maximè in homines sæuiunt, quem occidit. Dirrhinus serpens sub quercus radicibus nascitur, fructus ex omnium glandiserarum arborum genere, & tusæ radices contra illius ictus auxiliantur, ex Dioscoride. In Apulia genus phalangij viget, *tarantula* vulgò dictû, cuius morsus perniciosissimus, nascitur & ibi copiosissimum frumentum in quo & cantharides oriantur: Nos hac contemplatione imaginati sumus, tres, vel quatuor in potu datas, succurri posse ab eo de morsis, nec fefellit experientia, nam verum compertum est periculo facto. In Aethiopia gens, ore concreto, & naribus carens, vno tantum foramine spitans, quod auenæ calamo trahit, & grano eiusdem auenæ spontè nascêtis, ad vescendum vtuntur: ex Plinio. Ad externos fines Indiæ orientalis, circa fontem Gangis Astomorum gêtem sine ore, halitu tantum viuentem, ex odore, quem naribus trahant tantûm, radicum, florumq; vario, & sylustrium malorum, quæ terra fert abundè, & secum portant longiori itinere, ne desit olfactus, ex Plinio.

TEMPORE, QVO NECESSARIAE SVNT, PLANTAS NAturam producere, & primo de vere. Cap. XXIIII.

T loca, ita etiam tempora suis remedijs non destituit Natura, vt illis morbis occurri possit, qui eo tempore oriantur: vnde solertes arcanorum exploratores non leue principium nancisci poterunt ea inuestigandi, quûm tempus diligenter obseruauerint, quo res Natura perducere solet, nam si alio tempore, quàm necesse

cesse fuerit, produceret, frustra id ageret. Idem tempus morbi, & plantæ considerando, quæ eo tempore nascuntur, vel vegetant, non leui coniectura ad eos valere argumentur. Quod videtur Plinius animaduertisse, inquiens. Quædam quoq; animalium remedijs nascūtur, locupleti diuinitate ad gerenda præsidia, vt non sit mirari satis ingenium eius disponentis auxilia in genera, in causas, in tēpora, vt alijs prosit, atq; alijs horis, diesq; nullus propè sine præsidijs reperiatur. A vere anni initio incipiemus. Theophrastus loquens de floribus anni toto tempore nascentibus, ait. Florum prima viola alba se ostēdit, emicat vbi cœlum clementius, statim enim non dum hyeme exacta, vbi verò immitius posteà. Vere nonnunquam cum viola alba, aut paulo post lilium exit, & quæ viola flammea vocatur, hæc cæteris omnibus, quibus coronarij vtuntur, longè præcurrunt. Post hæc narcissus sequitur, vitiflora, & nigra viola, è syluestribus aurelia, & genus tremij, quod limonium vocant, & pugio, & hyacinthus. Rosa hisce serior est, nouissima quidem erumpit. Hippocrates in aphorismis morbos enumerat, qui vere prouenire solent. Vere quidem furores, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, anginæ, grauedines, lepræ, tusses, impetigines, alphi, pustulæ vlcerosæ, tubercula, & articulorum dolores accidunt. Vere sanguis crescit, vigetq; : rosa eo tempore florescit, flos sanguinem expurgat, quo maximè vere indigemus. Melancholiæ verno tēpore fiunt, non quod eo tempore generentur, sed quod hyeme procreatæ, ac corpore delitescentes, veris caliditate diffusæ, melancholiam, & furorem pariant, betonicæ folia hausta ad melancholiam valent: datur & maluæ succus potandus melancholicis, & insanientibus vtiliter sex vnciarum pondere. Buglossi vis magna ad melancholicos effectus, eius decoctum ex vino propinando. Melissophyllon atrabilares vapores à spiritibus eiicit, & sanguine, ex Auicenna. Comitiales morbi & si verno tempore deteguntur, hyeme generantur, propter pituitam è capite natam, ac vere commotam, diffusamq; . Populi nigræ semen potum ex aceto comitialibus vtile est, quod vere fundit. Betonica medetur comitialibus ex aqua pota, sic plantago, sinapi, scilla, coniza, vitis albæ, nigræ viticulæ, quæ primo partu erumpunt, achillis altera ex oximelite pota, garyophyllorum flores, galegæ succus, heliochrysos. Ad tōsillarum inflammationes morus valet, purpureç violæ ad anginas. Cutis vitia emēdat, & lepras tollit thapsia, narcissus, vitis syluestris, bryonia, lupinorum decoctum, lapathum, xiphia. Ad lepras vlmi folia, brassicæ, sinapi, nasturtium, ranunculus, ex Galenō, & lilium, Impetigini, & serpentibus vlceribus rhamnus illinitur, plantago, gentiana, scabiosa, lupulus, & narcissus. Tussi medetur tussilago, dracunculus, asphodelus, scilla, marrubium, helxine, hyoscyamus, bryonia, phu, & arum. Nascuntur vere etiam arbores & herbæ, quæ serpentum morsibus medentur. Fraxinus contra serpentus succo expresso ad potum, & imposita vlceribus, opifera, ac nihil æquè reperitur: tantaq; est vis, vt ne matutinas quidē, occidentesue vmbras quàm sunt longissimæ, serpens arboris eius attingat, adeò ipsam procul fugiat, si fronde eā gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere serpentem. Mira Naturæ benignitas, quæ priusquam hæ prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. Miraculum est dracunculi exeuntis à terra ac primas serpentum vernationes, rursusq; cum eisdem se condentis in terram, nec omnino occultato eo apparet serpens, vel hoc per se satis officioso Naturæ munere, si tantum promoueret, tempusq; formidini demōstraret, ex Plinio. Signa sunt tot herbæ, & arbores, fruticesq; ab emersu earum ad latebram vsq; vernantes, & vel fraxini tantum folia, nec postea nascentia, nec autem decidentia. Ari nidore, cum crematur, serpentes, & prius arum aspides fugantur, aut inebriantur, vt torpentes reperiantur. Trifolij asphaltites, immò tradunt totius fruticis radicis, foliorumq, decoctum, fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint, qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficietur, vt à serpente demorsus. Dracunculum, habentes serpentes fugiunt. Abrotonum serpentes nidore, & substratu fugiunt. Sic pulegium, origa-

origanum, rubus, chondrilla, anagallis, ferula, aparine, anchusæ, echium, coniza, marrhubiũ, nasturtium, serpillum, melanthium, heliotropium, elaphoboscon, fœniculum, ampeloprason, allium, beta, heliochryson, herba sacra, papauer, eupatorium, asphodelus, lilium. Sic oxilapathum ad scorpiones, malua ad phalangios, & vesparum ictus.

QVAE AESTATE NASCVNTVR PLANTAE AD AESTATIS morbos valent. Cap. XXV.

ESTATE febres continuæ, & ardentes, idem Hippocrates, & tertianæ plurimæ, & quartanæ, vomitiones, & alui profluuia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitalium putredines, & sudamina accidunt. Hi præsertim morbi ex flaua bile ortum habent, quæ æstatis tempore coaceruantur in corpore. Herbas, quæ flauam bilem educunt, & quæ æstate vigent, enarremus oportet, ad quod maximè Natura intẽdit. Aloe æstate sue cum emanat, colligiturq;, Galenus biliosarum affectionum optimum pharmacum esse dixit. Thlaspi Iunio fert semen, quod vtrinq; bilem extrahit, eodem modo lychnis, androsæmon, ricinus, lacteus succus incisi thapsiæ caulis, tithymalorum, & lathyris succus, qui æstate extrahitur, cucumis agrestis, sambucus, ebulus, heliotropium. Sic florescentis absinthij ramuli biliosos ventris humores per inferna egestionem propellunt, ex Galeno. Idem berba & flore origanum. Ad tertianas febres & quartanas trifolij asphaltites terna folia, & quaterna, hipericum, sacra herba, heliotropium, portulaca, centaurium minus. Ad alui fluores valent chondrillę fucci, aneti, orchidis Serapidis, althea, alismæ, poligoni, clematidis, lagopi, anchusę, phœnicis, iunci feminis, papaueris nigri, verbasci, vuæ austeræ, virgæ aureæ, mespili, sorbi, pyri sylue-stris, oculorum lippitudines sanat portulaca, plantago, oculorum distillationibus conferunt pini genera, fœnum græcum, vinum austerum, in quo ophiogloffon fuerit coctum, euphragia. Aurium doloribus valet populorum succus instillatus, salicis, betæ, vtriusq; dracunculi, porrum cum lacte, origanum, melilotus, peucedanum, aparine, marrubium, canabis, poligoni, helxinæ, hyoscyami, hortensis solani, maluæ, & sambuci.

AD HVMANAM NATVRAM REFRIGERANDAM, HVMIDA æstate Naturam genuisse: & herbas ad Venereas alacritates. Cap. XXVI.

ALENVS Naturam humidos fructus, & aquosos æstate genuisse dixit, vt eorum pulpa internam homo naturam refocillet, tunc Syrij caloribus languescentem. Theophrastus humida plerumq; æstate germinare prodidit, inquiens. Quæ autem contrarijs temporibus germinant, his nonnulli causam humiditate, caliditateq; assignant, frigida enim æstate, calida hyeme germinare autumant, vt vtraq; natura conuenienter temperata vtriq; tempori sit. Ita enim Clidemus censet, haud igitur malè id quoq; asseritur, sed paucitatem, & debilitatem, & si quid aliud in causa sit, adiicere decet. Producuntur æstate melopepones, qui pro temperamento humectant, ac simul refrigerant, generantq; in epate aquosum sanguinem, qui flauæ bilis feruorem, & malitiam coerceat. Altera species non solum refrigerat, sed è suo semine extractus cremor febrientibus vtiliter propinatur. Cucumerorũ etiam frigida, humidaq; tempereis, & aquea substantia: si febricitanti infantulo paris lõgitudinis coaptatos cucumeres dormienti accommodaueris, & quasi condormire feceris, statim sanabitur, nam calores omnes febriles in cucumeres transibunt, ex Quintiliorum scriptis. Sũt & angurię eiusdẽ familiæ:

familiæ; animo deficientibus propter calorē iuuant. Cucurbita humidæ & frigidæ qualitatis, esu humida est, & sitim propellens, omnium humidorum ciborum humidum corpori præbens alimentum: eius ramenta infantibus contra capitis ardorem, quem syriasim vocant, sincipiti illinitur, succus ex ramentis aurium doloribus auxiliatur, adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat, folia recentia illita muscas arcent, oleum ex eis paratum ad renum calores extinguendos, & capitis dolores, ex ardentibus febribus exortos. Lactucæ natura refrigeratrix est, & æstate nascitur: sitim extinguit. Mora præsertim alba æstatis principio corpus humectant, & si frigida assumantur, refrigerant. Pruna omnia frigida, humidaq; , sed quæ dulcia minus frigida. Sunt & aquosi fructus quamplurimi, vt pruna, mala, persica, pyra, ficus, vuæ, & similia, quæ non nisi ad humectandum à Natura, vt diximus, generata. Æstate, quia viri ad Venerem languidiores, herbæ nascuntur Venerem adiuuantes. Scolymon Venerem stimulat in vino, Hesiodo, & Alcinoo testibus, qui florente ea, cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auidissimas, viros, in coitum pigerrimos scripsere: veluti prouidentia Naturæ hoc adiumento valentissimo, ex Plinio. Sunt & alia, quæ frequenter æstate proueniunt, quæ ad eadem valent, eruca largius sumpta, dracunculi maioris radix, asphodeli, nasturtium, porrum, bulbi decocti, manducatiq; , vrtica, gladiolus, menthæ succus, pastinaca erratica, testiculi, satyrij, horminum, fraxini semen, dauci, mala insana elixa, largo pipere deuorata, cicera in cibo data, rapum, siser, cinaræ, ferulæ corculum, & similia multa alia, quæ longum esset recensere.

AESTIVO TEMPORE HERBAS NASCI AD CANIS RABIOSI morsum, qui tunc in rabiem agitur. Cap. XXVII.

ADVRENTE syderei canis æstu, in feram rabiem agitur canes, multas tunc temporis prouida Natura opportunas herbas producit, quibus eiusmodi morbo tā perniciali occurri possit. Alyssum æstate prouenit: contusa in edulio rabiei canū medetur, ex Dioscoride. Galenus hanc sub caniculæ æstu colligere oportet: exiccata tōtundi, cribari, & seruari, ne difflletur, & ob id nomen alysson dictum. Ad victus rationem commendat Dioscorides allιorum, porrorum, & cęparum cibos, quæ tunc temporis vigēt, & terra eruuntur. Aetius commendat ad id fœniculum, scandicem, & cichorium agreste, paluſtre asparagum & hortensem, & agrestem rumicem. Auicenna pro deiectorijs medicamentis vtitur vtroq; veratro, epithymo, sena, fumaria, & thapsia. Panax valet contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur, sic & ballotes. Pulegium olfactu capita tuetur contra frigorū, æstusue iniuriam, & ab siti traditur, neq; æstuare eos, qui duos è pulegio surculos impositos auribus in Sole habeant, ex Plinio. Psyllium æstate floret, vigetq; , fama est, si virens domum importetur, non fieri in ea pulices gigni. Sic & coniza, quæ suffitu, & substratu culices abigit, & pulices necat. Cucumeris syluestris radix, aqua marina rigata, melanthiū aqua maceratum, cuminum syluestre tritum, & aqua mistum, populi nigrę folia, & tribuli, ex Pamphilo. Abijcit culices nigella suffitu. Si canabis humidę ramum florentem iuxta te pones dormiturus, culices non te attingent, fugantur origani & aceti nidore, ex Democrito. Foliorum sambuci decoctum, muscas resperſum fugat, & Beritio. Syluestris item cucumeris succus in lectis positus, cimices fugat, sic cappatis folia olio dissoluta, sic staphydis syluestris acetabulum, ex Didymo.

QVAE NASCVNTVR AVTVMNO PLANTAS, AD EIVSDEM temporis morbos valere, Cap. XXVIII.

HIPPOCRATES de autumni morbis loquens, ait. Plurimi morbi autumno fiunt, febres quartanæ, atq; ertaticæ, lienes magni, aquæ intercutes, tabes, vrinæ stillicida, leuitates, difficultates intestinorum, coxæ dolores, anginæ, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ, quia tunc atra bilis præualet, ex qua eiusmodi morbi oriuntur, ideo ad eius euacuationem accingemur. Niger elleborus tempestiuus fit autumno, intempestiuus vere, ex Theophrasto. Dioscorides atram bilem, flauamq; ex toto corpore deorsum trahit, ideo febribus circumcurrentibus, & diuturnis propinatur. Epithymum melle haustum, valentius cæteris medicamentis atram bilem excernit, efficax ad morbos cerebri, melancholiam, epilepsiam, & lienis effectus, æstate florens. Mandragoræ succus duobus obolis ex vino potus, vt veratrum per vomitiones atram bilem extrahit: æstate extrahitur succus, sic & origanū potum in aqua mulsa. Pulegium æstiuo solstitio florens, sparthium, ocymum, melissophyllon. Lienosis medetur vrticæ semen, cyclamini radix, capparis potus, rubiæ, semen xyridis, periclymeni, anchusæ decocti aristolochia, bryonia. Comitialibus prodest papaueris spumei semen, quod æstate colligitur. Hydropicis cucumeris syluestris succus, bulbi, qui æstate vigent, ricioi grana, sic & scillæ delinctus ex melle.

HYEME NASCI PLANTAS, QVAE HYBERNIS MORBIS valent, Cap. XXVIIII.

PLEVRITIDES hyeme veniunt, ex Hippocratis traditione, pulmonis inflammationes, lætargi, grandines, raucitates, tusses, dolores pectoris, laterum, capitis vertigines, & apoplexiæ. Hoc tempore pituita abundat, opera dandum, vt primò ea euacuetur. Iridis radix pituitam purgat, quæ hyeme suffoditur, sic cyclaminus, quam tunc vigere ostēdunt flores, aloe, daphnoides, quæ hyeme viret, Thymelæa & chamelæa eodem vigentes tempore. Comitialibus datur bryonia, & vertigine laborantibus, hyeme sub terris vigens. Ad tussim iris efficax, iuniperi baccæ commodissimè bibuntur, autumno maturantur, hyeme durāt, cedrides etiam. Siccæ ficus veteri tussi, diuturnisq; pulmonum vitijs medentur. Tussilago hyeme virens, radicula, asphodelus, allium, scilla, quæ hyeme afferuantur suspensæ. Ad humanam enim naturam excalefaciendam hyeme calida gignūtur. Theophrastus eos fructus hyeme produci dixit, qui calidi sunt, nam ex Cleodemo, hyeme calida generari autumauit. Serò maturantur fructus, quibus lignosa pulpa prædura, vel qui lignoso septo, numerosoq; putamine continentur. Ad hæc quibus succi pingues, aut quibus sicci fructus, parumq; humoris habentes. Quæ perpetuò virent, fructus serò perficiunt, frigiditas enim, & siccitas, & multitudo, & terrena concretio, confici & maturescere quamdifficillimè possunt, vt pyrorum syluestrium, & glandium. Quia hyeme stomachus calidior, ideo pingue, & durioris concretionis conficere potest. Raphanus hyeme prouenit, & excalefacit. Siser etiam excalefacit, rapum syluestre, & satiuum, napus, pastinaca vtraq, satiua, & syluestris. Bulbi etiam hyeme deuorantur, quùm vere io caules exeant.

PLANTAE, QVAE PLVRIES, AVT DIVTIVS FLORENT, *ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt.*

Cap. XXX.

SI vera sunt, vt vera esse censemus, quòd earum plantarum, quæ eo tempore florent, aut vigent, cum morbi grassantur, necessarius sit vsus, sequitur verum esse, quod biflore, triflora, multifloraq; ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt, nec statum habent tempus hominem inuadẽdi. Theophrastus ocimum per partes florere dixit, vnde fit, vt diutiùs floreat, heliotropion, & cichoreum. Caltha est flore luteo, emicat singulis mensium Kalendis, qua de re verisimile est sic nominatam kalendulam, quod omnium mensium kalendis florere comperiatur, atq; hinc fit, vt aliqui *florem omnium mensium* appellent: cuius flos è vino potus, cit menses, secundas etiam mirificè educit, & arida suffitibus admota, sexcentis fœminarum periculis factis. Senecio diutinè floret, cum primùm senescit alius, atq; alius subnascitur idq; per totam hyemem, vereq; assiduè vsq; ad æstatem factitatur, vt ex Theophrasto habetur: apud nos vocitatur *flos cuiusq; mensis*, hęc herba remorantes menses ciere solet. Picris toto anno floret: mulierum purgationibus decocta in aqua adeò prodest, vt emortuos partus trahat. Rosmarinum coronarium bis in anno floret, vere & autumno, nostris autem regionibus continuò ferè florere videmus, & præcipuè vbi annus indulgentior est: ex Arabum doctrina menses ciere nouimus. Terni florum prouentus spectantur in scilla, pancratium eius species in vino bibitur propter menses ciendos. Asphodelon bis anno florere memorat Nicander in suis Theriacis: pota radix menstruis prodest. Iberis semper floret, valet diuturnis iscbiadicis doloribus.

PERPETVIFOLIAS PLANTAS AD EOS MORBOS VALERE, *qui omni tempore humano corpori possunt euenire.*

Cap. XXXI.

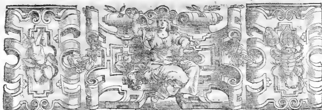
DIXIMVS stirpes, quibus folia cadunt, statis temporibus, & opportunis folia, fructus, & semina proferre, veniunt subnectenda perpetuò virentia ijs morbis opitulari, qui omni tempori euenire possunt: nec ab re à natura factum, vt quibus temporibus eis indigeamus, ad manus illicò habere possimus. Pinus hepaticis, ambustis, & vlceribus summum corpus occupantibus prodest, suffitu partus, & secundas eijcit, aluum sistit, vrinam mouet, inflammationes lenit, dentium dolores mulcet, vulnera ab inflammatione vindicat. Lentiscus ad sanguinis reiectiones, dysenterias, & ruptiones sanguinis è vulua valet, fracta ossa ferruminat, decoctum caua explet, vrinam pellit. Cupressus vrinæ difficultati, & narium polypo medetur, scabros vngues eijcit, hernias reprimit, vulnera conglutinat, sacris ignibus, carbunculis, & stomacho fert opem. Iuniperus ad inflammationes, & tormina valet, ruptis conuulsis, & vuluæ strangulationi subuenit, & lepris. Laurus vuluæ, & vesicæ vitijs, & vesparum ictibus auxiliatur, & scorpionum, ad neruorum lassitudines, & calculos, & partus eijcit: valet contra tonitrua & fulgura, ob id oportebat nobiscum semper viuere, vt ab ijs nos tutos redderet. Myrica ad morbum regium valet, vrinas inhibet, dentium doloribus, mulierum fluxionibus, phthiriasi, lendinibusq; prodest, & anhelosis. Aquifolia ad articulorum duritiem, ossa fracta ferruminat, & aduersus hyemis fulgura & veneficia arcet, ex Plinio. Scilla, herba sacra, rhamnus & similia, diutiùs asseruata viuunt, vt domi appensa, eam ab omni veneficio tueantur. Olea, oleaster, & phyllirea, ignem sacrum, vlcera serpentia, sordida, & depascentia, carbunculum, cutẽ

 euulsam,

euulſam, ſanguiniſq; eruptiones ſanat, cœliacis; oculorum vitijs prodeſt, ad furfures, ſcabiem, ſcabros vngues, gingiuas, & putredines præſtat. Laudanum ora venarum aperit, ſecundas deijcit, vuluæ damna ſanat, cit vrinam. Palma vulnera glutinat, ſtomachicis, dyſenterijs, veſicæ vitijs mirè valet, ad calliblephara, corporis excreſcentias, vulnera ad curationem producit, luxatos artus committit, prodeſt præcordijs, renum, viſcere, & veſicæ vitijs. Myrtus contra ęgylopas, & crapulam valet, ſedis & vuluæ vitijs, purgat furfures, & vlcera capitis emanantia, oſſa ferruminat, teſtium inflammationem, cardiacorum ſudores cohibet, paronichijs & pterigijs medetur. Siliquæ vrinam ciunt. Præſtantiſſima citriorum vis contra venena, oris halitum commendant, ventriculum roborãt, contra peſtis contagia & peſtilentes febres valent. Hedera ambuſtis, dyſentericis, lienoſis, & omni vlcerum generi, & cutis vitijs prodeſt: conceptioni inimica, menſtrua & partus extrahit. Ariſtolochia pota, menſes, partus, & omnia vuluarum vitia eijcit, ſingultibus, ſuſpirijs, horroribus & conuulſis prodeſt, aculeos, ſpicula, & oſſium ſquamas extrahit, putrida vlcera exeſt. Perpetuifolię plantę etiam alopecias ſanant. Quia capitis decor omni tempore amitti poteſt, oportebat plantas eas, quę illi ſuccurrere debuerãt, perennes eſſe, vt tempore opportuno ſuccurri poſſit. Pręterea ſi ad ſimilitudinem referre licet, diximus frondes capillis proportione reſpondere, & ad perpetuandum capillum perpetuifolię plantę neceſſarię erant. Myrtus fluentes capillos cohibet, palma verò palpebrarum defluuia, laudanum, aloe, abrotonum alopecijs accommodatur, ex Galeno, adiantum, & eiuſdem generis trichomanes, ſylueſtris olea capillum capite euulſum cohibet, & glutinat, olea ad capillos, & caluitiem valet, ex Auicenna.

IO. BAPTI-

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER SEPTIMVS.

PROOEMIVM.

IAM ad plantarum mores ſuperuecti ſumus: & ſi plātas mores habere neget Theophraſtus; tertium noſtræ partitionis membrum, quod initio ſpoponderamus. Græci τὰ ἤθη *dicunt, & ſi in animalibus perſpectiùs dignoſcuntur, in plantis obſcuriùs, inuentuq́; difficiliùs admodum, unde ex animalium, plantarumq; moribus, vt vt ſint, multa ad mortalium mores, vel propenſiones emēdandas demonſtrabimus. Sed animum inclinare duplici modo intelligere poſſumus, vno, quo ad metum, hilaritatem, triſtitiam, & alias eiuſmodi paſſiones, altero quo ad amorem, odium, honorem, & ſimilia inclinatur. Ad triſtitiam, hilaritatemq́; moueri hominem poſſe fatentur omnes, quippe medica vi, qua præſtant herbæ, alteratur corpus, ad cuius alterationem commouetur & anima. Hoc modo admonet Theophraſtus hominem poſſe mente moueri, alienariq́;, & contra. Plinius tradit rationem ſubtilitatis immenſæ à Platone deſcendentem, corpuſculis rerum leuibus, ſca-*

bris,

bris, angulosis, rotundis, magis, aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara, aut dulcia esse. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo et hæc animi asperitas, seu potius animæ, dulciore succo mitigatur. Lenit transitus spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem, redeuntemq́. Experimenta in se cuiq; nullius non iræ, luctusq́, tristitiæ, & omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoq́, obseruanda sunt, quæ non solum corporum medicinã, sed et morũ habent. Sed vtrũ animum inclinare possint, quæsitum plerisq́, antiquorũ Philosophorum est. Tradit summus plãtarum scriptor in Historijs Hesiodum & Musæum tradidisse polium ad omnẽ rem sertam, magniq; faciendam perutile, non minus ad famam, existimationemq́ bonã. Antirrhinon vtilem ad gloriam, & gratiam vitæ, quæ omnia commenta existimat. Nos hæc signa inuenire aliquibus modis tẽtabimus. Primò considerandi sunt mores, quos immutare, vel inducere alijs tentamus, quibus animalibus insint, dein ipsius animalis membra, vel illius plantæ partes, quæ ea animalia, vel membra referant, propinabimus. Inuestigabimus præterea quibus planetis subdantur plantæ, ex earum aspectu, quòd sequenti libro præstabimus, & inde vires coniectabimus. Hæc vt omnium difficillima, ita & in eis Naturæ maiestas, & insignia effulgent, & Phytopta multò magis, & multò plura secreta hariolabitur diuini præsidij, hominum vsui, & necessitatibus neutiquam posthabenda. Vocamus animalium mores, salacia esse, casta, voracia, loquacia, tacita, et eiusmodi talia. Demonstrant plantarũ partium similitudines animalium vires, ita volente Natura: sed animaliũ mores aliquos aperiemus. Sed ingeret se fortasse quispiã, quomodo quis vnquã animaliũ mores contẽplabitur? quis in deserta, et auia mundi loca cũ hyæna, rhinocerote, crocuta, tigride, et panthera, feræ & immitia animalia diu vixerit, vt eorũ morũ perpetuus obseruator esse possit? quis in profundo Oceano assiduus pisciũ scrutator esse poterit, vt quæ imis sub scopulis, algis, vel arenis faciant, obseruabit, quùm piscatores, qui continuo in mari versantur, vix pauca de his loqui audeant? vnde si hominum, cum quibus versamur, & viuimus, multos salis modios prius edendos monet prouerbium, quàm mores intimos pernoscamus, quomodo nobis animalium innotescent mores, si cum eis non tanta intercessit societas? Cui ita respondendum diximus. Tantam esse hominis frontis, et verborum simulationẽ, vt sæpissimè illus morum cognitio nos fallat, secus autẽ in brutis, quæ quũ vitij, & virtutis electione

ctione careant, facilè ex simplici obseruatione eorum mores liquidò cognoscuntur. Praeterea multa ex Aristotelis scriptis, Plutarchi, Aeliani, Philes, Oppiani, Athenaei, Plinij, aliorumq́, de eorum moribus perdiscemus, quae non parum nobis afferunt adiumenti. Nostrarum erit partium, quae ab his, à nobis, alijsq́, recentioribus obseruata, enarrare, vt horum virium exploratione freti, caetera ad eruditionis supplementa & nosse possint, & periclitari.

ANIMALIA QVAE INGENIO, ET DOCILITATE PRAEstant, ad hominum intelligentiam, & memoriam valere,
Cap. I.

ED ad exempla transeamus, à capite per caetera mẽbra discurrentes, & primo quae sint animalia, quę humano intellectui proxima; scilicet quę solertia, calliditate, docilitate, & memoria valent, vt neq; intellectus, authore Plutarcho, neq; rationis expertia videantur: nam quae eiusmodi sunt, facilè hominum memoriam, & intellectum augere possunt, partes eas medica arte propinando, vbi sensus, vel intellectus maximè vigent, quae partes, vt Iamblicus in Pythagorę vita refert, cor & cerebrum sunt: cor enim nec absumere, nec cerebrum edere, sed ab eis abstinere vniuersos Pythagoreos, quia principia sunt, & tanq̃ sedes sapiendi, viuendiq́; nosq; frequenti experimento, certissimoq; vsurpauimus, & commendauimus. Plinius sapientissima animalium esse, quae fruge vescantur. Nos ab elephanto incipiemus, qui sensu, memoria, ingenijq; sagacitate reliqua videtur animalia excellere. Intellectus illi patrij sermonis, imperiorum obedientia, officiorumq;, quae didicere memoria. Ad numerum saltare, & cursus tardare ad soni tarditatem, seq; remittere ad remissionem tibiae, rursumq; ad acutum sonum propellere, & festinare. Narrat Plutarchus in elephanto hoc potissimum mirari, quod discendo, & doctoribus se praebendo in hominum coetibus eas in gestu figuras, & varietates effingãt, quarum elegantiam & copiam vix ipsa hominũ industria exprimere, aut memoria cõplecti facile possit: nã Romae, quùm ad gestus quosdã mitos indipiscendos vnũ tardioris ingenijs, qui haec aegrius assequebatur, & verberibus saepe castigatũ, deprehẽsum noctu illa ex sese meditantẽ, molientẽq; narrat. Mutianus ter consul author est, elephantũm graecarum literarum ductus didicisse, solitumq; perscribere eius linguae verbis, ex Plinio. Nearchus author est, quod lapidẽ ad scopum iacere, armis vti, & optimè nare addiscere, funambulum esse, ac subire etiã aduersis funibus, & pronis regredi. Seneca ex Aristotele dicit. Imperata officia addiscere, Regem adorare, & genua submittere, & tàm propè ad hominis ingenium accedere, vt non timuerit affirmare Cicero, plerisq; hominum sensu, & ingenio non esse inferiorem; ac beluarum elephanto nulla prudentior. Vis illa mentis ebori remanet, vt scobẽ dentis elephanti cum mellicrato potam, non parum memoriae iuuare scripserit Aetius. Simia ad omnia imitanda habilis: omne, quod corpore agitur, si doceatur praeclarè discit, & id ipsum actione repręsentat, ac si saltare doceatur, saltationem assequitur, si ad tibiam canere, canit. Aelianus aurigae munus obire dixit, habenas abducendi, vel remittendi, & flagello simul vtendi, breui, si quis ad quaepiam instituat, non fallit docentẽ. Mutianus latrunculis cera effictis lusisse simium tradit, ex Plinio: ex his cor simiae assum & aridum potum cum mellicrato vetere, acuere intellectum tradidit Rhases. Anseres ad sensus acuti, Ouidius ansere sagaciorem dixerit. Ex Theophrasto refert Aelianus

etiam

etiam pueros adamasse. Potest & sapientiæ videri intellectus i, s esse, ita perpetuò comes
adhæsisse Lacydi Ph losopho, nusquàm ab eo non in publico, non in balneis, non no-
ctu, non interdiu digressus, ex Plinio. Plutarchus in Tauti montis traiectu, calculis fa-
tis magnis ora obstruere dixit, vt obstrepetam corū naturæ garrulitatē tantisper com-
pescat, dum aquilam hostem clàm præter vecti fallant, eadem Aelianus, & Marcellinus
corundem volatum, quo literam Pythagote referunt, ingenio non catere. Simeon Se
thi dicit, proprietate quadam peculiari euthyam, hoc est ingenij bonitatem præstare ijs,
qui cum melle & butyro assiduè esitauerint; sed vereor de ouis hæc dixerit. Potest eadē
in Medicina psittacus, vt ex Medicis habetur. Plutarchus ipsa docilitatē cęteris animali
bus pattocinari videtut, cum proferendi humani sermonis, & vocis articulandæ facilè
docentibus se præbeat, Plinius. Super omnia humanas voces reddit, quidam etiam ser-
mocinans Imperatores salutat, & quæ accipit, verba pronunciat. Admoto speculo pro
pria forma deluditur, & nunc gaudenti, nunc dolenti similis efficitur, homines oscula-
ri domesticos consueuit. Auicenna narrat hominem amatum à psittaco, vt ob eius di-
scessum semper lāgueret auis. Ingeniosi & cerui sunt, Aristotelis testimonio, vnde qui
post lethargum, aut aliquas ægritudines in oblitionem deuenerint, eis maximè iuuat
cornu ceruinum ex mulso potum, ex Aetio. Aequè ingeniosa sunt animalia lepus, &
cuniculus, quibus eadem caro, & sanguis. Hyænis scientiam & præcipuè magicam inef-
se pronunciant Aelianus, Philes, Plinius, & Solinus: nam quodcunq; animal ter lustra-
uerint, è vestigio hæret, & quùm Lunæ orbis plenus est, retroposito eius fulgore, suam
canibus vmbram inijciunt, quos mutos reddunt, & optatis fruuntur. Homini, vel cani
dormiēti suum corpus admouent, si se ipsas maiores dormientes senserint, sensibus pri-
uant, manus cædunt, ac conficiunt, si se breuiores animaduerterint, properant fuge-
re: venantem dextra excipiunt, vt progressi vestigia occupent, & mente alienarum vo-
rent, nam læua capiuntur & ipsæ, ex Zoroastre, citata Nestoris panacea: hyænę dens su-
spensus super dextrum brachium ab humero, vsq; ad cubitum, obliuioni resistere, vel
si pes sinister & vngues in linteo alligentur dextro alicui brachio, non obliuiscetur quę
cunq; audiuerit, ex Rhase & Alberto. Prudentissima auis vpupa, stercore nidum circū-
linit, vt fœtore homines à nidis depellat, ex Aristotele, & Aeliano. Ad refringendas fo
res herba quadam vtitur, si clausæ sint. Aelianus, ac multa alia solertissimè agit: ob id
lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, ad memoriam valet, & remini-
sci facit, quæ oblitus fuerat, ex Pythagora. Plutarchus in symposiacis perdicis loquaci-
tatem & docilitatem non reticuit. A Papyrio enumeratur perdix inter aues, quæ huma
ni sermonis enunciationi valent.

Quiq; refert iungens iterata vocabula perdix.

Atheneus in Laconia perdices vocales haberi dixit: quarum felle si singulis mensibus
tempora perungantur, excitatur memoria, ex Simeone Sethi. Proximè post pauonem
gloriam sentiunt galli gallinacei, imperitant suo generi, & regnum in quacunq; domo
exercent, dimicant inter se, statim in victoria canunt, ęquè superba, & ardua ceruice gra
diuntur, cristis celsa, in sublimè quoq; caudam falcatam erigit, victus occultatur silens,
ægreq; seruitium patitur, matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouo
excludit, & tunc silentio vtitur, quod sanè sibi conscius sit muliebre munus obire, ex Ae-
liano: cœlum sola auium respicit, nouit sydera, & ternas distinguit horas; interdiu can
tu: cerebri substantiam augere eius carnem tradit Simeon Sethi, eumq; abundè nutri-
re, iccirco menti, ac ingenio leuiori prodesse. Idem habetur, ex Auicenna, Arnoldo,
& cęteris. Castor solers & prouidus describitur ab Alberto, Agricola, & venatoribus,
etenim sibi casas in fluminum ripis construit cum aliquibus gradibus, vt aqua fluminis
crescente, ascendat, & descendente, descendat: amphibium enim animal, terra & aqua
viuens. Arborem, quam eligit secandam ad suę domus ædificium, & ad escā, non prius
relinquit,

relinquit, quàm totam dentibus dissecuerit, & propè casura, singulis ictibus suspicit, ne opprimatur improuidus. Præterea è suo genere peregrino, vel natu grandiori ad vitam inepto, quùm lignatum prodit, super resupinati ventrem ligna imponit, & ne labantur ligna, vt pro vehiculo sit, inter crura artificiosè componit, & sic onustum ad casam trahit: ob id ijs, qui post lethargiã, vel alios morbos obliuiosi facti sint, cum oleo caput illitum, vel dragmæ pondere cum mellicrato potum, castoreum iuuat, ex Aetio. Vrsi astuti sunt & fraudulenti, vt ne longo quidem tempore cicures fiant, ex Adamãtio: si vrsino seuo liquefacto vngatur facies hominis, intelliget, & memorabitur quicquid audiuerit, aut legerit. Grues multa prudenter facere dicit Aristoteles: nam loca longinqua petunt sui commodi gratia, è Scythia ad Nilum se conferunt hybernatũ, ex Herodoto. Sensuum enim acrimonia valent: quùm peragrant, trianguli formam efficiunt, vt aera faciliùs aduersum secent, deinde sensim ab vtroq; latere tãquam remis, ita pennis cursum auium leuatur. Si sæuit cœlum, & ventus exoritur, non frontatim, ac lunato globi situ volant, quùm est tranquillum, sed in cuneum momento se traducunt. Si ab aquila se impeti perspiciant, in orbem consistunt, & falcatæ tanquam in acie structæ pugnæ speciem ostendunt, quare aquila regreditur. In volatu ad tergum præuolantium collis admittentes, laborem facilem efficiunt, ex Aeliano, & prima deficiens incipit esse postrema. Quùm consistunt, cæteræ dormiunt, dux, quæ senserit, voce vigilans significat Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede substinentes; qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Sunt qui tradant gruum fel memoriæ lapsui prodesse, ex Simeone Sethi. Satis in scriptis celebratus est pagurus Musicam amare, & prudentiã, cuius causa è collo Dianæ Ephesię pagurum olim suspensum fuisse prudentiæ & consilij symbolum referunt scriptores: vere quùm crustam exuit, aculeis, armisq; spoliatur, nullos aggreditur, quoad duriusculam testam recuperarit, quòd maximè ab Oppiano laudatur: cuius membra prudentiam conferre ariolor, sed eius vires adhuc inexploratæ.

MAXIME BRVTA, ET INDOCILIA ANIMALIA RVDITAtem conciliare. Cap. II.

CONTRA autem maximè bruta animalia, rudia, obtusaq; & indocilia esu fatuitatem, & ruditatem imprimunt homini, vt ex ijs patere potest, quę Philosophi de eorum moribus, Medici de eorum viribus experimenta cognouerunt, & nobis præscripserunt. Ex terrestribus animalibus mures indociles sunt, ex Plinio: carnem muris in cibo sumptam, magnã obliuionem inferre dixit Arnoldus. Simplicis ingenij & desipientes arietes sunt, vt ex Aristotele habetur animalium libro, & Physiognomoniæ. Genus ouile amens, moribusq; inter omnia animalia stultissimis, repit in deserta sine causa, & hyeme obstante, quùm sæpè egreditur stabulo occupatum à niue, nisi pastor compulerit abire, non vult, sed perit desistens: ob id medulla arietis non castrati, humanæ naturæ adeò contraria, vt memoriæ functionem aboleat, ex eodem. Asinus ineptissimis est moribus, degenere animo, & stolidus, obuijs in via cedere nescit. Camelus simplex animo, nec ab asino multùm degener: Galenus, camelinis & asininis carnibus vescentes, non nisi animo & corpore camelini, & asinini euadunt. Catus immemor est, qui coitus gratia in vicinia egrediẽs, regredi obliuiscitur, ob id qui de cerebro masculi cati ederit, dementatur ferè, meatus enim cerebri obstruit, vt spiritus animales impediat, ne ad posteriorem ventriculum transeant, vnde exclusa memoria, sine mente efficitur.

MM VIGILA

VIGILA ANIMALIA VIGILES HOMINES REDDERE. Cap. III.

NOCTVRNA, vel noctiuaga animalia, vigiliam nobis communicant, ob id vigiles, qui esse cupiunt, ex eis membra illa requirant, in quibus abest somnus. Legimus apud Psellum Platonicum canes, coruos, & gallos ad vigiliam conferre, sic etiam philomelam, vespertilionem, & noctuam, atq; ex his maximè caput, cor, & oculos, vt eius opinio ab hac nostra methodo non longè absit. Testatur Hesiodus lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertē esse, seduloq; in vigilijs versari, ex Aeliano in varijs. Luscinia peruigil custos, quùm oua gremio fouet, insomnem noctis laborem cantilenæ suauitate solatur: vnde fertur prouerbium à Varino: Neq; quantùm lusciniæ dormiunt, adeò parcissimi sunt somni, ob id idem Aelianus lusciniæ carnes in cibis sumptas vigiliam promouere scripserit. Plinius cancrorum oculi cum lusciniæ carnibus in ceruina pelle alligatis, vigiliam præstare, fugato somno, tradidit. Cerui noctu pascuntur, præsertim si in agris manent: nam in die homines metuunt; in montibus autem noctu capiuntur, diuq; propter solitudinem. Mithridates Ponticus, quùm somnum caperet, sui corporis custodiam tauro, equo, & ceruo tradebat, & hæc ad eius custodiam aduigilabant. Cancri vigiles sunt, præsertim pleno Lunæ lumine; quùm noctu è latibulis progrediantur, & spatientur: ob id Plinius in ceruina pelle cancrorum oculos alligari dixit. Iuppiter alcynoes noctu pasci voluit, vt Oppianus inquit, & circa stagnorum, fluuiorumq; maximè solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, alcynonū oculos linteo inclusos, si qui capiti nimium dormientis supponat, depellet ab eo somnium, ex Aeliano in varijs, quod ex Hesiodo refert. Hirundines noctu non prorsus semper vigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere: Albertus oculus hirūdinis positus in lecto, iacentem dormire non permittit, donec auferatur. Vespertilio νυκτερὶς à noctu, vt diximus appellatur, Latini à vespere, quo volare solet: cuius caput aridum alligatum somnum arcet, ex Plinio: Alij caput nycteridis viuentis abscissum, si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet, donec auferatur, sic etiam eius cor gestatum. Coruus vigil vigiliam præstat, cor continuè gestatum adinhibendum somnum aliquì efficax esse putant, vt Fernelius scripsit. Noctua à tempore noctis, quo canit, vel volat dicta est Festo, sed Varroni, quo vigilat, & si multa nocturnarum auium sint genera, hoc tamen præ cæteris apud Latinos nomen à nocte cepit. Aristoteli noctiuaga est: scribit Rhases. Quùm decollatur, oculum eius alterum apertum manere, alterum claudi, si apertus supponatur capiti dormientis, vigilaturum, si clausus vigilantis, dormiturum.

SOMNICVLOSA ANIMALIA AD SOMNOS VALERE. Cap. IIII.

SIC verò somno multùm dedita animalia, somno deficientibus, vel qui paucissimi sunt somnij, somnum conciliare valent. Exempla erunt. Lepus somno multum deditum animal, apertis, & immotis palpebris dormit, vt ex Xenophonte habetur: vnde patens aliquod significare volentes Aegyptij, leporem pingunt, quùm semper oculos apertos habeat. Nicandro λαγωοῖς à dormiendi habitu somniculosos fieri lepore sumpto in cibis arbitratur Cato, ex Plinio. Et auis cuculus leporina pelle alligatus, somnos allicit, ex Plinio. Cuculus procedit vere, occultatur caniculæ ortu, ex Plinio, rarissimè cernitur, ex Aeliano, in cauis arborum latet. Sus plurimùm dormit, præsertim æstate, quùm humiditas eius calore resoluitur, ex Alberto: ad somnum spuma apri cum adipe in he-

tinis tribus ad tertias excocta & data valet. Sextus. Nullum animal grauiore somno premitur, quàm vitulus marinus, ob id pinnæ vim soporiferam, somnosq; allicere subditā capiti tradidit Plinius. Hernacei condunt se in arbores cauas hyeme, aitq; in mirabilibus Aristoteles, ad annum vsq; sine cibo durare posse, & si pomis per æstatem congestis vescatur, Aelianus & Philes: sinister oculus cum oleo frixus in vasculo reconditur, qui liquor somnificus est, nam instillatus in aurem somnus inuadet, Rhases. Natura vrsorum ante omnia se condere veterno appetente, priusquam planè torpeant, & stupidi iaceant, se condunt in lustrum, mares quadragenis diebus latere, primis diebus bis septem tam graui somno premuntur, vt ne vulneribus quidem excitati queant, tunc mirum in modum veterno pinguescunt, ex Aristotele, Plutarcho, Plinio, & Solino: cuius oculus siccus pueris appensus, ab eis timores amolitur, quibus vexantur in somnis, ex Rhase. Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, ex Aristotele. Ioannis Vrsinus, ex Arnaldo, de stellione loquente.

Mande cor, & tantus prosternet corpore somnus,
Vt scindi possit absq; dolore manus.

Ranæ latent hyeme omnes, vere procedunt ad aquas; olenm ex eis paratum prouocat somnum, ex Mesue. Vpupa canit æstate, hyeme dormit in arborum cauis, vbi latet deplumis: si ala eius dextra ad dormientis hominis caput suspendatur, non expergisci illum, donec auferatur, refert Rhases.

ANIMALIA, QVAE SOMNIANT, HOMINIBVS SOMNIA mouere terribilia, placida, vera, falsaq;.
Cap. V.

SOMNIANT sicut homines quædam animalia. Plinius ab Aristotele, præter hominem somniare equos, boues, pecora, capras palàm est, & ob hoc creditur in omnibus, quæ animal pariant. Homo maximè omnium animalium somniat. Inter ea, quæ somnia mouent, cibus est, vt aliàs diximus, sed horum animalium carnes, quæ somniant, edisse, magis somnia inducunt, & secundum animaliū qualitates, ex nigris animalibus & melancholicis, melancholica, ex albis phlegmatica, sic tristia, hilaria, falsa ex intemperatis, vera ex maximè temperatis, & sibi constantibus: nec solùm in cibum assumptæ carnes, sed eorum pelles substratæ. Lepus maximè parit, & maximè somniat: eius caro multa mouet somnia. M. Cato Censorius ægrotos ali iubebat oleribus, & carnibus anatis, palumbi, aut leporis: hanc enim leuem esse aiebat, & ægrotantibus cōmodam, nisi quod multa pariat insomnia. Plinius, somniosos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbitratur, sed quia eius caro frigida, & sicca est, & bilem atram gignit, vt ex Hippocrate, Galeno Psello, Paulo, & Simeone habetur, non nisi tristia somnia generare potest. Simia frigida & austera est, & humorem generat pessimum, vt ex Rhase habetur, ob id si supponatur capiti dormietis cor eius, terribilia in somnis videbit, ex eodem. Sic si quis dormitur is suo capiti anguis senectam supposuerit, vel caput conspargat cinere collecto ex cremata anguis senecta, terribilia somnia videbit. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem, quæ bilem atram in corporibus generat, pessimæ autem caninæ, & lupinæ, corrumpuntq; humores & spiritus, quia melancholicas, & praua imaginationes in somno & vigilijs generant, ex Rhase. Marini piscis, hyænæ dicti, meminit Aelianus, cuius si dextram pinnam ad hominem somno consopitum admoueas, fore quàm cum ipsum perturbabis, etenim formidolosa secundū quietem spectra videbit, accebaq; insomnia perpetietur. Vpupa nigris maculis colorata a**is, & ob id melancholicæ complexionis, desertas quærit nemorum, & inuias plagas, Aeschilus: Spurcissima auis, in

sepulchris, & humano stercore commorans, ex Isidoro. Inter aues noctis, ac tenebrarum amicas, lucubris, & luctum amans. Eius caro austera est, ex Rhase: ob id sanguis vpupæ illitus homini dormienti, dæmoniaca phantasmata gignit, ex Pythagora: tempora inuncta sanguinis vpupæ, quando dormiendum est, faciunt terribilia somnia videre, ex Alberto. Chameleon pallidi coloris, maculis distinctus nigris, defuncto pallor est, mutat colorem subinde, redditq; quæ proximè attigerit præter rubrum, candidumq;, Plinius: temporum inunctio cum sanguine chamæleontis, somnia terrifica inducit, ex Arnaldo. Bouis caro insomnia mouet, quùm & ipse somniet: carnes taurorum pessimę, sic vitolorum, sed castratorum præstantiores, vitulorum humidæ & molles, commodiùs concoquuntur, & quia humano corpori non contrarię, vtebantur ijs, & taurino sanguine ad vaticinia. Plinius ait. Taurinus sanguis recens inter venena est, excepta Aegyra, ibi enim sacerdos terrę vaticinatura, tauri sanguinem bibit, priusquàm descendat in specus. Ex hac veritate fingunt Poetę somniorum portas, ex cornu, & ebore, ex cornu vera somnia, ex ebore falsa. Virgilius.

Sunt geminæ Somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cœlum mittunt insomnia manes.

Et somnus cum cornu pingitur, & cœlestia somnia taurorũ cornibus conferunt, quod ea in altum tendant, terrestria verò ebori, quod in elephante deorsum nutat. Agni nutrimentum præbent calidum & humidum, sed pituitosum, arietes animaculi meliùs tẽperati sunt, quàm natu minores, flatu carent, quo somnia turbantur, & intercisa, tumultuosaq; fiunt. Capræ optimę æstatis tempore, quùm frutices germinibus, quibus vesci solent, abundant. Legimus in Daunis, vel Calabris in more fuisse pellibus incubare, quas melotas dicunt, idest ouillas, in Podalirij sepulchro, sicq; per quietem oraculis instrui, qui Amphiarao sacrificant, sacris peractis arieris pellem substernebant, atq; ita dormiebant, captantęs somnia, authore Pausania, ex his Virgilius de Latino canens Aeneidos septimo.

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Solent enim pleræq; animalium carnes fortuitos phantasmatum, & interturbatos mõtus refrenare, vnde innumeris periculis factis, incumbantes noctu in substratis arietũ pellibus, vera captasse somnia nouimus, idemq; multos antiquorum eruditorum sensisse. Ad id secretum multiscij Poetæ allusere, non quod somniorum præsagijs omnino inhærere putem, sed quantum naturales causæ in necessitatibus promittere possunt. Legimus apud Porphyrium libro de abstinendo ab animatis. Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipuas illarum partes vorant, vt corda coruorum, aut accipitrum, & sic animam eorundem in se recipiũt, quæ oraculi instar eis præsagit.

PLANTAE HILARIA, TRISTIA, FALSA, ET VERA ETIAM somnia demonstrant. Cap. VI.

IC plantæ nigri floris, aut fructus, vel terrestris, & siccæ qualitatis, melancholicos somnos mouent, sic flatuosæ terribilia, & tandem secundũ suę qualitatis modos plantæ etiam suos somnos excitant. Exempla erũt. Faba versicolore flore & fructu, nam aut fuluus, niger, herbaceus, & coccineus est, Amphiaraus abstinendum à fabis præcipiebat ijs, qui vaticinationibus, quæ somnio colliguntur, vacabant, quòd suo flatu placidã mentis

mentis quietem in somnis interturbent, somnia enim causant imaginosa, & vndiq; tumultuosa, ex Dioscoride. Lens eiusdem ferè floris, grano nigro, insomnia fieri lente sumpta in cibis dubium non est, quia inflat, & tumultuosa est. Phaseli flores versicolores, & fructus, nam sunt rubescentes, melini, diuersis maculis respersi, & nigri: in cibū sumpti inflant, bruta gignunt insomnia, & terrifica, vt lentes. Eiusdem speciei hortenses smilaces, cuius etiam flores, & fructus similes, & Dioscorides tumultuosa somnia facere scripsit. Smilax læuis fructum parit lupini modo nigrū, semine cum dorycnio poto ternis singulorum obolis, varia & tumultuosa insomnia obuersari tradunt, ex Dioscoride. Pycnocomon constare semine porri, radice nigra, aut pallida, semen somnia grauia facit, dragmæ instar potum. Porrum capitatum inflationem facit, & tumultuosum somnium, semine nigro. Vinum nouum inflat, & præcipuè nigrum, grauia mouet insomnia. Sic placida, & hilaria fieri insomnia ex melissa nouimus, quæ flore albo, odorata & placidi gustus. Sed myrica somnia vera facit. Legimus apud Nicandrum in theriacis. Apollo vaticinos sanxit myrica pronunciare mortalibus futura, propterea insignem hunc fruticem mantin vocat, idest vatem. Quin & Scytharum Magi naturales myricino vaticinantur ligno, etenim in plerisq; locis nigra præsagiunt, quod in primo tertiæ compositionis Dion confirmat. In Lesbo Apollo miricæ ramos tenet, qua ratione Myriceus quoq; est cognominatus, & Archæus prodit quandoq; in somnis visum Deū illum myricæ ramo decorum. Aegyptij in Iouis pompa coronantur myrica, sic & apud Medos Magi. Sed ab omnibus creditum est Apollini Deo vaticino laurum sacram futurorum habere præsentionem quandam. Claudianus.

„ *venturi præscia laurus.*

Vnde lauri folia si puluillo noctu subijciantur, veritatem somniorum conciliare, quod Fulgentius non omisit. Scribit etiam Hesiodi Theogoniæ interpres laurum efficacis esse auxilij in numinum afflatu. Extat Tibulli locus de Sibylla.

Vera cano, sic vsq; sacras innoxia laurus

Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Et latinus etiam Poeta dixit.

„ *laurumq; momordit.*

Dionysius in panegiricorum ratione laurum μαντικὸν φυτὸν, idest vaticeam arborem vocat, & Aphthonius diuinationis symbolum esse laurum testatur, & vaticinantē sæpe δαφνηφάγον dici, Eusthatius: Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulit Chryses in Græcorum exercitum veniens, qua cogerentur numina vel recedere, vel accedere. Sunt & versus à Porphyrio appositi.

Soluite serta, pedes liquidis & spargite lymphis,

Eq; manu ramum, lauros auferte virentes.

Aristophanis interpres inquit lauro Sacerdotes & diuinaculos coronari, quia esset id artis insigne.

VINOSAE PLANTAE, VINOSAQVE ANIMALIA EBRIEtatem conciliant, aquosa verò ebrietatem arcent. Cap. VII.

DEMONSTRAT Natura, stirpes aliquas, quæ vinum olent, & inebriant, sic & animalia, quæ vino inebriantur, vt ebria dici possint, quorum partes propinatæ, & præcipuè vini auidæ, ebrium hominem reddunt, sic & in aquis nata, & vini inimica abstemium hominem reddunt. A plantis incipiemus. Sunt & vinosæ plantæ

plantæ, vel quæ vinum olent, vt pyrus, lupulus, onothera & reliqua, quæ sensum intercipiunt, gressus præpediunt, linguam retardant, & ebrietatis vitium inducunt. Onothera Theophrasti, quæ rhododendron est Dioscotidis, radicibus vinum olentibus feras omnes inebriat, & cicurat Mandragoræ fructus niger est, sapore quodam vini, ebrietatem, somnumq; profundum inducit. Helenium prædulcis succi, vinosiq;, ascribunt eidem hilaritatis effectum, si radices in vino potæ fuerint, dicuntq; nepenthen esse ab Homero prædicatum, quo tristitia omnis aboleatur, ex Plinio. Ex loti fructu vinum exprimitur: sed vltra binos annos, ternosue negant durare, fructu tam dulci, vt nomen etiam genti, terræq; dederit, nimis hospitali aduenarum obliuione patriæ, si copiosior estur, ebrietatem repræsentari volunt. Nympham fabulantur in arborem sui nominis conuersam, quam Priapus fugientem comprimere quæsisset, innuentes Venerem Bacchum sequi, conficiebantur multa ex plantis vini genera. A dipsos palma est, odore mali cotonei, fructu capparis, quem Plinius myrobalanum appellat, colligitur paulo antequam incipiat maturescere, quod relinquitur phœnicobalanos vocatur, vescentesq; inebriat. Ex animalibus simia vino inebriatur, atq; ita inebriata capitur, ex Athenæo: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, & acrimoniam eius, audaciamq; auget, pusillanimitatem, & cordis pulsum depellit, ex Rhase, qui effectus ebrietatis sunt. Elephas vini potu inebriatur, Athenæus ex Atistotelis libro de ebrietate, zythi potu mitigatur elephas animal, & Aelianus elephanto, qui ad bellum certat, non modo ex vitibus confecti, sed etiam ex oryza fastitij vini vsu indulgetur, & zytho madefactum ebur in omne opus tractabile redditur, ex Plutarcho, & Dioscotide, sed ossa elephantina aliquandiu in zytho macerata ceræ instar emolliri retulit Simeon Sethi, Seneca vero Democritum eiusmodi commenti inuetorem fuisse: ebur substantia sua cor roborat, ex Sylulo. Canes & vino inebriari vidimus: fordes aurium canis cum vino mistæ, statim inebriant, ex Rhase refert Albertus, at in Rhase legitur, si vinum in quo infusi fuerint ricini alicui propines, inebriabis. Leopardus diligit vinum, & inebriatus capitur. Oppianus modum elegantissimè describit. Vbi primùm in Lybia paruum fontem animaduerterint, vnde pardales prima luce bibere solent, eo venatores amphoras permultas, suauis vini plenas afferunt, postquam hoc in fontem infunderunt, inde non procul sedent stragulis tecti, nam nulla alia re se occultare possunt, ceu autem ardenter sitientes, ad fontem accedunt, & simul vt vini, cuius studiosi sunt, potione sitim expleuerunt, statim primò saltatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur, atque ita grauiter dormientes, nullo negotio comprehendun tur: si pardi pinguedinis odor inter assandum recipiatur, capitis reuolutionem inducit, vt in ebrietate, ex Rhase. Animalia verò aquatica, vel quæ vinum odisse videntur, ebrietatem arcent. Apri vini osores sunt: ebrietatem arcet pulmo apri, aut suis assus iciuni, cibo sumptus eo die, ex Plinio. Longè vinum horrent pecora: pecudū assus pulmo ebrietatem arcet præsumptus, ex Plinio. Paulus Venetus tradit monocerotem volutari cœno, vt sus, fera & solitaria est, Indorum Rex è poculo confecto ex monocerotis cornu bibens, interrogatus cur id faceret, respondit hoc potu ebrietatem tolli, ex Apollonio: Fera & solitaria belua leo est, cuius stercus in vino potum mensura dauic facit abhorrere vinum, ex Rhase. Anguillæ in aquis nascuntur, & vino suffocatæ, si quis plus satis mero indulget, ex eo biberit, eius odore offenditur, & fiet abstemius. Inducit & vini fastidium rana viridis, ex his, quæ aquis viuunt, si in vino suffocetur.

CLAMOSA, ET OBSTREPERA ANIMALIA AD VOCIS vitia valere. Cap. VIII.

SIC obstrepera & claræ vocis animalia loquacia, clamosaq; in cibo homini propinata possunt loquacitatem, & claram vocem conciliare, & imprimere, si quitaciti fuerint, & pauci sermonis Harpocrates. Canorum animal gallus gallinaceus

linaceus, ex Cicerone. Lucretius de eo.

Quin etiam gallus nocte expandentibus alis,
Auroram clara consuetum voce vocare.

Gallum excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno Natura genuit, & inter diu canes: Auicenna gallinarum carnem vocis claritatem afferre dixit: Elluchasen sorbilia oua vocem clarificare dixit, Galenus ouum sorbile misceri ijs, quæ contentos in thorace, & pulmone humores incidunt, & vsurpantur illis, quorum guttur exaspera tum est clamore, vel acrimonia humoris. Grues clamosi sunt. Ducem eligunt, qui clamet, dum cæteræ dormiunt, Aristoteles, dum volant in extremo agmine dispositos vicissim habent, qui acclament, & gregem voce contineant, quùm in terram descenderint, dux multùm clamat, vt omnes conueniant, & simul pascantur, quod si nimio clamore raucescet, alius substituitur. Lucretius ad id.

,, gruum, quùm
Clamor in ætherijs dispersus nubibus Austri.

Simeon Sethi ait, ius gruum vocem clarificat. Anates obstreperæ, & gregatim vociferãt, etiam in cibo: ex anserum natura, caro anatis vocem clarificat, Serapio ex Aben Mensuai, idemq; dixerat Auicenna. Cantu valet hirundo, Aelianus, sed in molestijs non canit, vt Plato ait: garrula est, vt diem præcinendo nunciet, quùm primùm redierint vere, cantu pristinis nidis inuentis applaudere, & sibi gratulari videtur, mirifico, vario, & quasi articulato: eius cinis cum mellicrato potus raucedines sanat. Canis latrat, & maximè voce terret. Virgilius.

,, sæuit canum latratus ad auras.

Lucretius baubatus vocat, Gannitus blanda immurmuratio, vlulatus, quùm lugubrē, & querulam vocem edunt. Ouidius.

Inq; foro, cirum domos, & templa Deorum
Nocturnos vlulasse canes.

Tandem canū plures voces. Aristoteles in Physiognomonicis canes plurimū clamosos, & loquaces esse dixit: inde Rhases, si quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morsus, exclamare cogetur. Vrsi rabiosi, & clamosi sunt, latitans cum murmure quodam pedes sugit, Alexāder vrsorum cerebrum veneficium esse Hispaniæ creditur, occisorumq; in spectaculis capita cremãt, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plinius, Luscinijs diebus & noctibus continuis quindecim garrulus est sine intermissio ne cantus, dignum miratu, quod sit tanta vox in tam paruo corpusculo, & tam pertinax spiritus. Omnia tàm partis faucibus insunt, quæ tot exquisitis tibiarum organis ars hominum excogitauit. Certant inter se, palamq; animosa est contentio, victa morte sæpe vitam finit, spiritu prius deficiente, quàm cantu, tandem inter aues nulla suauissimo cantu dulcius aures demulcet, & exhilarescit, ex Plinio: cor lusciniæ, si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suauis ad loquendum erit, sonoræ vocis, & libenter audietur, ex Kirannide: Eriphiam prodidit Plinius, hęc in auena scarabeum habet, sursum deorsum decurrentem cum sono hœdi, vnde & nomen accepit: hac ad vocem nihil præstantius tradit Calcophonos lapis niger est, sed illisus æris tinnitum reddit, tragedis gestandus, ex Plinio, quia optimam vocem facit.

ANIMA.

ANIMALIA, QVAE NOCTV LOQVVNTVR, HOMINES IN somnis loqui cogunt. Cap. VIIII.

NOCTILOQVAE aues, scilicet quæ noctu vigila, & impẽsè loquacia sunt, eorum linguis in pectore supra cordis palpitationẽ appositis, possunt homines ad loquelam noctu promouere, sed valẽtiùs mulieres, quùm impendio loquaciores sint, eis suam qualitatem communicando, & cogere, vt ea secreta manifestent, quæ in die patrarint. Exempla. Bubo de genere nocturnę auis, noctu vlulat, & clamat, interdiu rarò videtur, ob id eius cor impositum mammæ mulieris dormientis sinistræ, tradunt efficere, vt omnia secreta pronunciet, ex Plinio. Noctua, vt bubo, nocte canit, & vigilat, Rhases. Si cor noctuæ magnum ponatur super sinistram mammam mulieris dormientis, bona vel mala, quæ fecerit confitebitur. Ranæ noctu loquaces sunt æstate, vt diximus. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguam, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaq; demissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunq; interrogauerit, vera responsuram, ex Plinio. Anser, vt diximus, nocturnas excubias celebrat, & vigilias suos cantu assiduè testatur. Anseri viuenti, si quis absciderit linguã, posueritq; super corpus viri, aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunq; fecerit, ex Kiranide. Nulla auis, quùm aut frigore, aut fame, aut alia molestia afficitur, canit, ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo, sed vpupa præ dolore lugentem canere, Plato in Phedone dixit. Vpupa vna voce importuna est vere. Tradit Euax in nido vpupæ aliquando lapidem inueniri, quem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere impositum pectori dormientis.

TACITA ANIMALIA TACITVRNITATEM LARGIRI. Cap. X.

CONTRA verò quæ diximus tacita, & pauci cantus animalia, etiã homini taciturnitatem præstare possunt. Ad exempla hæc subnectere liceat. Lupus & si syluestris canis, latratu caret, vlulare proprium luporum, ex Varrone, & præcipuè in fame: homo, quẽ prius viderint, conticescit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamãdi votum habeat, non habet vocis ministerium, Solinus ex Plinio, & Platone. Est rana calamitis, quæ harudinetis & herbis viuit, muta & sine voce: Nicander in theriacis hanc ranunculum viridem, surdum & mutum cognominat: hanc ferunt in canis os iniectam, mutũ reddere. Apuleius. Et de ore pastoritij canis virens exiliuit ranula. Rubeta tacitum animal, etiam in tersiciendo silentium seruat, multa de ea certatim authores tractant, illata in populum silentium fieri. Chamæleo sine voce est, lingua eius gestata, obmutescere facit inimicos, ex Græcis. Testudo muta est, apud veteres secreti, & silenti, symbolum fuit, hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertiùs, implicatiusq; commostrans, esse mulieribus decens ædes custodire, ac silentium. Memini me legisse clamoso accipitri datam testudinem, mutũ reddere, in homine adhuc inexperto.

FORTISSIMA ANIMALIA COR HOMINIS ROBORARE & ferociam augere. Cap. XI.

ROBVSTA animalia, ferociaq; homini ferociam illam, & robustitatem conciliant, cor roborando, & spiritus augendo inuictum reddunt. Sed ea animalia ferocia, & robusta sunt, & calidissima, quæ patuum cor habent, ob id continuo

continuo febriunt, quorum partes spiritum, & ferociam inducunt. Leo ferarum fortissimus, & generosissimus est, calidus & siccus adeò maximè, vt continuo quartana febre affligatur, & si sanitate frui videatur, & nisi vis morbi eum cobiberet, longè nobis perniciosior foret, ex Phile: Aesculapius leonis carne phantasticos sanari tradit, si phantasmata tollendo & melancholiam, exhilarando cor, roboratur, Sextus. Leonis adipē, ait Dioscorides amuletum esse aduersus insidiates, Plinius, resistere insidijs videtur. Similia dentis maximè à dextra parte, villiq; è rostro inferiori promissa sunt. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, è medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguibus adalligatis ceruino corio, neruisq; cerui alternatis, & dorcadis. Accipitri cor, paruum, bellicosus maximè, febri laborat. Aegyptij Soli acceptum putant: cuius natura aiunt ex sanguine, & spiritibus constare. Bellum gerit cum aquila fortissima auium, vt eo etiam quiescente fiat aucupiū: carnes pullorum accipitris animum corroborant, melancholiæ, & perturbationi resistunt, ex R. Mose. Cor eius gestatum roborat cor, & conseruat gestantem. Canis venaticus robustus, cor paruum habet, siccissimum animal, vt rabie laboret. Robustissimi sunt præcipuè Indici, vt etiam ex Aristotele habetur in Physiognomonicis. Plutarchus in Athenienſi insula, & Deo canes arceri dicebant, nō quod coitu in propatulo haberent, sed quia animal robustum & pugnax. Compositio naturalium Magorum ad inuictos reddendos canis venatici vngues recipit. Sunt & dracones in Aethiopia longitudinis triginta passuum, quos elephantorum interfectores vocant, grauesq; cum elephanto inimicitias gerunt, ipsum facili circumflexu ambiunt, mira animalium pro se cuiq; solertia. Draco iter ad pabula speculatus, excelsa se arbore inijcit, scit ille imparem sibi luctatum, contra nexus itaq; arborum attritum quærit, cauet hoc dracon, ob id gressus obligat cauda, resoluit ille nodos manu, at hic in ipsa nare caput condit, pariterq; spiritum præcludit, & mollissimas lācinat partes, ijdem ob iij deprehensi mortui. Recipit prædicta compositio draconis caudam. Et si hyænæ cor maximum, vt tradit Aristoteles, sua astutia, & ferocia maxima & fortissima animalia vincit: pardalim hostiliter odit, vnde si hyænæ & pardalis pelles admisceantur, pardalina pilos amittit, quare Aegyptij superiorem ab inferiore victum significaturi, duas pelles pingunt, hyænæ vnam, alteram pardalis, ex Oro. Præcipuè pantheris terrori sunt, vt ne conentur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Amplius scribit Orus, si quis hyænæ pellem sibi circumponat, intrepidè per medios hostes transiturum nocumēto nullo, proinde Aegyptijs ratione hieroglyphica intrepiditatis, ac constantiæ in calamitatibus indicium haberi hyænę pellem expictam. Equo cor paruum, in cordeos, ex Aristotele, animal belligerum, & animosum, sæpe sæpius corripitur febre: recipit etiam equi spumam victoris eadem compositio. Ouidius in Halieuticis, equi ingenium describens.

Hic generosus honos, & gloria maior equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho,
Seu septem spatijs circo meruere coronam,
Nonne vides victor quanto sublimiùs altum
Attollat caput, et vulgi se venditet auræ?

Vulturi cor paruum, auis rapax & carniuora, pugnat cum accipitre, & cum omnium auium genere, eadem quæ aquila potest, & accipiter, sed efficaciùs: vngues eius combusti, cum vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti, ad victoriam de inimicis sumè faciunt, ex Kirannide. Cor aquilæ paruum, violentum animal, cui maximus honos & maxima vis quoq; auium regina, animosa & superba, contra dracones homines,

aliudue animal mira animositate pugnat vsq; ad mortis periculum: omnia quæ vultur potest, sed efficaciùs. Gallis gallinaceis cor minimum, pugnacissimi sunt, elati, & in certaminibus pertinaces, eis prærogatiuam quandam Natura largita est, quod solus in ter aues tanquam galea cristam gerat, & in pedibus calcaria, pennas per colla, ceruicesq; diffusas, quasi iubas pugnaturus explicat. Cum limen intrat, tametsi supremum altissimum existat, is tamen se inclinat, quòd superbia efficit, ne crista vspiam offendatur. Quùm in certamine victor, tùm oculorum eminentia, tùm ceruice elata simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis efficitur. Terror est leoni ferarum generosissimo, & basiliscus tùm eius aspectum, tùm vocem extimescit: nam conuulsus moritur, ex Aristotele, Athenæo, Eustathio & Aeliano: eius cerebrum cerebri substantiam auget, & sensus acuit, ex Simeone Sethi. In eius ventriculo lapis inuenitur, alectorius dictus ore gestatus inuictos reddit, & constantes, eoq; Milonem Crotoniatam vsum in certaminibus, inuictum fuisse videri volunt. Contra aduersarios galli calcar de crure dextro allatum valere monet Rhases: capitis crista cum grano thuris & cornu cerui gestata, malum oculum omnem & timorem aufert, & intrepidum reddit gestantem.

FORTISSIMA ANIMALIA CONTRA NOCTVRNOS PA-uores valere. Cap. XII.

SVNT & nocturni pauores, qui dormientes præcipuè pueros, grassantur, circa quos non segnis, & indiligens cura Medicorum esse debet, eadéq; animalia generosa, intrepidaq; contra eos valere non vana coniectura comperimus. Gallus, vt diximus pugnax & intrepidus: cristã sui capitis gestatã contra nocturnos pauores prædicant Medicorum scholę. Aquila auium tyranna, bellipotens, potest ea, quę vultur, cuius rostrum cum lingua gestatum tuta reddit nocturna itinera, fugat dęmones & phantasmata. Sextus. Accipiter eadem potest, quæ vultur, & aquila, melancholiæ, & perturbationi resistit. Hyęna cum canibus & hominibus pugnat, insidiosa, malefica, si fortitudine deficia ur, pig ualet astu; contra nocturnos pauores, vmbrarumq; terrorem vnus è magnis dentibus lino alligatus succurrere narratur, ex Rhase. Leo animosissimus, cuius carnes, Sexti testimonio, à phantasmatibus hominem liberant. Vrsus suis viribus confidens non solùm ceruos, sed sues, & tauros aperto Marte aggreditur; ex ore, cornibusq; eorum pedibus omnibus suspensi pondere fatigant, nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior, Plinius ex Aristotele: oculus vrsi dexter siccatus & appensus pueris, amolitur ab eis timores, quibus in somniis excitantur. Delphinus robur in cauda habet multum: fortissimus, cum amijs pugnat, & expugnat, idem in Nilo crocodilos necat, vt tradit Plinius. In ventre mollis est, tenuisq; cutis crocodilo, ideo se vt territi immergunt delphini, subeuntesq; aluum illis secat spina. Delphini dens alligatus, pauores repentinos tollit. Lamia, antropophagus piscis, vorax acutis dentibus armatus, ac vasto, laxoq, hiatu, vt loricatum virum deglutiat, eius dentes puerorum collo suspensi, pauores arcent. Rhases scincos pueris præstare ait, qui timent in somnis. Sed Arabes pro scinco sæpius crocodilum vsurpant, & terrestrem & aquaticum. Est enim crocodilus acerrimus, & promptissimus hostis, insidiosus, fallax, & validissimis dentibus armatus. Salamandra ignem tactu extinguit, non alio modo, quàm glacies, tantum ei rigorem Plinius esse dixit, sic Theophrastus & Nicander. Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium, & incremabilem reddit, ex Græcis.

IRACVNDA ANIMALIA, IRACVNDOS HOMINES REDdere, & mitia mites. Cap. XIII.

SIC etiam iracunda animalia iracundos homines reddunt, & mitia mites. Iracunda ea vocamus animalia, quæ nimio plus ad omnem excandescẽtiam parata. Vrsus natura sæuus, ex Adamantio. Poetæ sæuos & truces vocant. Vrsi Persici vltra omnem rabiem sæuiunt, ex Ammiano Marcellino. Ouidius.

Quid nisi pondus iners, stolidaq; ferocia mentis?

Vrsorum cerebrum maleficium esse credunt, vt diximus, vt in vrsinam rabiem agat, ex Plinio. Leo iracundus, calidus & siccus est, cuius cerebrum acceptum inducit mentis stuporem, ex Rhase. Ceruus contra, mite animal, & iracundiæ expers, placidumq;. Dentes cerui alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos, potẽstatesq; exorabiles, ex Plinio.

QVOMODO MVTVAS VXORIAS RIXAS MAIORES NOSTRI sedarint. Cap. XIIII.

MAIORES nostri ex animalibus, quæ coniugij amantissima essent, remedia sibi præstari putabant, vt coniuges inter se odiosi conciliarẽtur, nos aliqua exempla adducemus, non quod vera esse existimemus, aut talia approbemus, sed vt rationes aperiamus, quare hæc posteritatis memoriæ mandarint, ne temerè locutos putemus: vt ex his ad maiora, quæ intendimus, transcendat animus. Plotinus maximus Platonicus horũ rationes aperit, inquiens. Ex eo quod pleraq; animalia se mutuò naturaliter amare facilè possunt, inferunt amorem rebus inter se reciprocum, nata est amatoriæ artis efficacia, philtris quibusdam, fascinationibus vtentis, dum tangendas adhibent, naturas alijs alias conciliantes, insitumq; habentes amorem, animamq; alteri alteram ita copulant, quemadmodum qui distantes vnà palmas coniungunt. Sed ego puto ita hæc vera esse, vt mutuus palmarum amor, qui per funiculorum nexus conciliatur. Sed exempla adeamus. Columbæ adeo inter se amantur, vt fœmina marem non admittat, nisi ante osculatus fuerit, ex Aristotele, Aeliano, & Plinio. Columbæ cum alijs vxores coire non patiuntur, neq; coniungium iam inde à primo ortu initũ deserunt, nisi cœlebs, aut vidua. In partu mas adest, & cultu, omniq; officio fungitur, fœminam pigriùs ad nidum euntem percutit mas, cogitq; intrare, quùm peperit oua, cogit vt incubet, incubantq; ambo vicissim, mas diu, noctu fœmina. Ab adulterio castissimæ sunt, nunquam enim ex societate inter se initituta nec; mas, nisi morte ipsa destituitur, neq; fœmina dissociatur, nisi vidua fuerit, ex Aeliano. Sed si impudico amore capti, ad alienam Venerem libidinis oculos adijcient, eos reliqui circumsedentes, mares quidem mares, fœminas vero fœminæ discerpsit. Pleraq; de mutuo amore & coniugio columbarum Aristoteles, Eustathius, Aelianus Athenæus, Oppianus, Plinius & alij certatim authores tradunt, remedia apud authores leges de amore inducẽdo. Alcynoes adeò coniugij amantes sunt, vt non vno quopiam, sed quolibet anni tempore cohærent, congressumq; admittunt, quippe quæ alteri nulli miscẽantur, sed beneuolentiæ coniugalis gratia, quæ nuptam decet, & amicitiæ studio, ex Plutarcho, & sapientissimum diuinissimumq; marinorum animalium vocat. Quas columbas circa mariti amorem conferemus? si maritus obierit, fœmina cibo, potuq; omni abstinens, longo tempore luget, & se disperdit: multa ex vtraq; reperies ad beneuolentiã & cõtra seditiones & inimicitias. Cornices so cietatem non temere instituunt, quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuã

amanter. Aelianus ad amorem coniugalẽ docet, vt mutuo se amore pariter per omnẽ vitam concordes degent. Hirundines se inuicem amant, & in educandis filijs tàm mas, quàm fœmina summa ęquitate laborant. Ex hirundinum pullis in ollam clausis & assa-tis po oatur philtrum ad amorem. Sed Nicolaus Mirepsicus, vt mulier non decedat à vi-ro, & mulier noo amplius de alio viro cogitet. In hirundinum ventre pullis lapilli repe riuntur candidi, aut rubentis coloris, qui chelidonij vocãtur, amatorijs artibus apti, ex Plinio. Equæ luxoriosissimæ, & marium amantes sunt: sola animalium (excepta fœmi na) grauidæ coitum patiuntur, carent purgatione, quaperinde est fœminis, vt coi-tus maribus, & si desiderantibus coitum fœminis prohibebis, libidinis extimulantur su rijs, vnde etiam veneno inditum nomen hippomanes, quod equinæ cupidini similem mortalibus amorem accendat. Columella. Tempore coitus humorem emittunt è suis genitalibus, similem geniture, quem hippomanes nonnulli appellant. Virgilius.

Hinc demum hippomanes verò quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus.

Aristoteles hoc præcipuè ad amoris veneficia peti dixit. Quùm equa peperit, statim se-cundas deuorat, atq; etiam quod pulli nascentis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatũ, nigrum, (fuluum dicit Solinus) hoc, si quis prærepto, odorem moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odo re, quapropter id à veneficis petitur. A quo Plinius. Proditur equis amoris innasci ve-neficium, hippomanes appellatum, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim ędito partu deuorat fœta, aut partum ad vbera non admittit, olfactu in rabiem id genus agitur. Aelianus vim habere ait alliciendi ad libidinem, atq; amatoriam flam-mam excitandi, eamq; ob rem furens inuidia homini has præstigias non permittit ha-bere. Idq; cognitum pastotes habere, vt si quando ad amoliendas alicui amatorias insidias egeant, vt ipsam ad cupidinis Venerem inflamment, diligenter obseruant, quã do equa pariat, ac statim à partu à pullo adscindunt, & in equæ vngulam inijciunt, sic quicunq; per insidias carnem illam gustauerint, proiecta & præcipite amatoria libidi-ne constrictius tenentur, furiunt, perbacchantur. Hesychius eo ad philtra ueneficas vti scripsit. Virgilius Aeneidos quarto.

Quæritur, & nascentis equi de fronte reuulsus,
Et matri præreptus amor.

Animalia, quæ hominum amantissima sunt, ad erotica medicamenta quæruntur. Iynx auis collum agit in auersum, reliquo quiescẽte corpore, nam vt colla ante & retrorsum liberè circumagit, & miruminmodum quoquolibet contorquet, ita mortalium corda agere dicebatur, animos torquere, turbare, ac retro mouere. Accedente homine nõ re fugit, immò eius visu oblectatur, ex tam igitur leui ratione veneficijs infamis est: im-mò quia tàm antiquitùs ad philtra, & amatorias illecebras in vsu erat, vt iyngos voca-bulo desiderium, cupiditatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad amorẽ traheret significabant, & Piodarus pro prouerbio, qui vehementi, & impoteoti deside rio ad aliquid trahuntur, iynge trahi dicuntur. Ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, idem & Theocritus ba-bet. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, ac dedisse Ia-soni, & docuisse eum incantandi artes, vt Medeæ animum in sui amorem compelleret, ex Pindari Scholiaste, à veneficis enim hæc auis ad circulum, seu rotam alligari solebat, alis binis supernè, & pedibus binis infernè, vt ita quatuor radiorum rotæ speciem præ-seferret, vel cum cera amburebatur tota super ardentes prunas, alij tradunt eius intera nea explicari rotæ circumuolata, alij pennis priuatìm vtebantur, quæ circa caudã sunt, & osse circa pectus labdoyde figura, specie simili equitũ calcari, collũ, quod retro intor quetur, ad alia quoq; prodesse, sed tota auis ad amores, in aliqua rota extensa, & circũ

uoluta

uoluta ad nomen amantis, ex Ioanne Tzetzes. Pauo virginem amat. Clearchus author est in Leucadia pauonem tantopere adamasse virginem, vt ea defuncta commoreretur. Pauonis cerebrum amatorium poculum esse, & cor eius gestatum beneuolentiam præstare scriptum est. Lacerta homini natura amica est, vbicunq; est homo congregātur lacertæ, obliquato capite faciem contemplantur, si expuas clambunt saliuam, immò & admotę ori saliuam lambunt, ambulando obuiæ sistunt, si pergas, sequantur. Si agricolæ fessi obdormiant in agro, & serpens clanculum in os patens dormientis coniiciatur, lacerta & si pusilla, seruat hominem, vbi sentit serpentum insidiari, circumcursitat per faciem & collum, nec finem facit, donec expergiscatur: ob id lacertam inter amatoria esse scribit Plinius, in vrina virili necatam. Remora quia naues remis, velisq; concitatas, ac velut volantes remoratur, ob id ad iudiciorum causas remorandas, & ad amatoria veneficia valere crediderunt. Sed quis homine amantior, quàm ipse homo? Vnde sagittas è corpere ductas, si in terram non attingerint, subiectas cubantibus amatorium esse Orpheus, & Archelaus scribunt, ex Plinio.

ANIMALIA, ALIAQVE TERRAE NASCENTIA MAGNEticam vim habentia, ad eadem præstare. Cap. XV.

NEC minus friuola, quàm inani ratione, vbi animalia videbant, stirpes lapidesùe, aliaùe, quæ magneticam quandam vim haberent attrahendi, magneticam, vt ita dicam, ad amatoria valere opinati sunt Maiores nostri, ac methodum sanxerunt. Plotinus magicos attractus fieri (si ue amatorios) ex consensione quadam rerum in patiendo, ac lege qua dam Naturæ agente, vt inter similia quidem concordia sit, inter dissimilia quidem discordia. Vera vis magicæ est amicitia in vniuerso, rursusq; discordia. Hactenus Plotinus. Nos hanc vim exemplis quibusdam comprobabimus. Est quædam vis ceruo indita extrahendi spiritu à cauernis serpentes, etiam renitentes, munifico Naturæ beneficio, etenim naribus suis in serpentis cauernam incumbens, vehementissimè respirando, quasi amatorio quodam alliciens, extrahit, inuitumq; profert, ex Aeliano. Hac mirifica vi inspecta Orpheus libello de lapidibus scribit. Cornu ceruinum sponsam gestare debere, sic enim perpetuam ei cum sponso futuram concordiam.

Primò nuptam verò iuuenem ducens in cubilia puellam,
Delectationis amabilis testem illum ferat
Lapidem: ille verò in fractis concordijs simul ambos
Vltimam senectutem, & in dies omnes possidebit.

Quasi dicat, aliquid de ceruino cornu habens secum, continuo à mulieribus amaturum. Suspicor in elephanto maximum esse amatorium & si ab aliquo non traditum: extrahit enim è cauernis serpentes, vt ceruus, & vim magneticam habet. Inquit Plinius, Elephantorum anima extrahit serpentes. Capitur & mulieris forma, atq; hebescens ad eius pulchritudinem, remittit animi sui furorem, ex Aeliano. Traditur vnus amasse quandam in Aegypto corollas vēdentē, ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Aristophani, celeberrimo in arte Grammatica. Plinius ex Plutarcho, postea autem quam mulier excessit è vita, elephantus nec pristinæ consuetudinis compos, tanquam homines mœstitia laborantes, sic is furens ferebatur, ex Aeliano. Sic & alij alias adamarunt. Hanc fortasse vim innuunt Poetæ, qum Pygmalionem fabulantur ex ebore virginis simulachrum fecisse, eiusq; amore captum à Venere impetrasse, vt in veram, viuamq; virginem verteretur. Spatalia ex ebore collo ferentes, amoris illicia habere dicebat. Rubeta

beta mustellam trahit, mirum spectaculum, vt à multis & fide dignis accepimus, & si ab aliquibus ad huc veterum ne dum literis proditum. Mustela ex arboribus, statim rubetam inspecta, vociferat, & auxiliũ implorat, descendit, & in os rubetæ illabitur, illa aperto, & patulo ore inhians, expectat, & vorat: officulum est in latere rubetæ, quo admoto aqua feruere videtur, canũ impetus eo cohibetur, & amorem conciliat. Mustelæ etiã mares attrahunt, tùm intrando, tùm è foramine extrahendo, & si à rubetis attrahãtur. Aelianus tradit Magos affirmare mustelam ab Hecate nutritam esse, quòd hæc Dea amatorijs adhibeatur, nam eius viscera his sunt apta, ex Volaterano. Est & Hyęnę venefica vis hominem sistendi, vt de remora diximus. Quodcunq; animal ter lustrauerit, hyęna è vestigio hæret, vt mouere se non posse videatur, quapropter magicam inesse scientiã ei pronuncient, ex Plinio & Solino. Eius vmbra canes obmutescere facit, ex Aeliano. Homini, caniùe dormienti suum corpus admouet, & si se ipsam maiorem dormiẽti, sentit, sensibus eum priuat, ac ipsius manus non resistentis priuat. Si declinabit hominem ad dextram, vt prægressi vestigia occupet, alienari mente, ac vel ex equo, hominem decidere. Hyænam vulgò ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, vtpote cui & ipsi magicas artes dederint, vimq; qua alliciat ad se homines mente alienatos, ex Plinio. Ob id pilos rostri admotos mulieri labris, amatorium esse, & totius domus concordiam hyęnę genitali, & articulo spinæ cum adhærente corio adseruatis, cõstare: eiusdem cauerna sinistro lateri religata, si quis mulierem respiciat, amatorium esse tam præsens, vt illicò sequatur, & alia, quæ libenter omittimus, quia vana. Hyęna quasi syluestris lupus est, multaq; simul communia habent, forma, insidiæ, & alia ex Oppiano: coeunt simul, vt thoes nascatur, & ei quidem vis magica inest, nam vocem homini, quem priores contemplentur, adimere ad præsens, referunt Plato, Plinius, & Solinus. Veneficijs rostrum lupi resistere aiunt inueteratum, ob idq; villarum portis præfigunt, hoc idem præstare & pellis è ceruice solida existimatur, quippe tanta vis est animalis, præter ea, quæ retulimus, vt vestigia eius calcata, equis afferat torporem. Horatius de veneficijs mulierbus libro sermonum ait.

Vtq; lupi barbam, variæ cum dente colubræ,
Abdiderint furtim terris.

Quin & caudæ huius animalis videtur vulgò inesse amatorium virus, exiguo in villo, eumq; cum capitur, abijcere, nec idem pollere, nisi viuenti demptum, ex Plinio & Solino. Satis apud omnes vulgata magnetis & ferri attractio, ob id Maiores nostri de eis dixerunt, quod de eis refert Marbodeus Gallus.

Conciliare potest vxoribus ipsa maritos,
Et vice conuersa, nuptas reuocare maritis,
Sic qui scire cupit sua sit adultera coniux,
Suppositum capiti lapidem stertentis adaptet:
Mox quæ casta manet, petit amplexura maritum,
Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto,
Tanquam pulsa manu.

Idem enim lapis ex vna parte attrahit, & alia respuit ferrum, ob id allicere vxorem, & à viro reijcere potest, vt diximus. Est & magnes carnea, quæ carnem attrahat, vt ex Aristotele Albertus refert. Succino tanta vis attrahendi, vt digitorum attritu accepta vi calorls attrahere possit paleas, & folia arida, vt magnes ferrum. Plinius. Syri vocãt harpagas, quod folia & paleas, & vestium fibras rapiat. Etiam ab antiquis memoratũ ad amatoria valere. Nos probabimus Plinij charitoblepharon succinum esse. Inquit enim.

Troglo-

Troglodytarũ insulas fruticem habere, qui vocetur charitoblepharon, efficacẽ in amatorijs: sparhalia eo facere, & monilia fœminas, sentire eum se capi, duraríq; cornus modo, & hebetare aciem ferri. Quod si fefellerint insidiæ, in lapidem rrãsfigurari. Ipse idem inter alias opiniones eorum, qui de loco, vbi nascatur, loquuntur inquit. Viuit adhuc Afazubas, qui tradit iuxta Arlanricum mare esse locum Cephisida, quem Mauri vocant electrum. Hunc Sole excalefactũ è limo dare electrum fluitas. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum Hesperidum esse, ex quo in stagnum cadat, colligi verò à virginibus Hesperidum. Pselus in Arabia gigni dixit. Serapio aurem de succino loquens, ait sub mare inferi nascitur, vt fungi in terra, eminens super mare, æstu maris frangi, & inde capi. Dicitur chariroblepharon, quasi gratiosa cilia, ex combusto enim succino fit nigerrimus fumus, quo antiquirus ad perornanda cilia tingebantur, & si cedarur succinum, hebetat ferri aciem. Infantibus succina alligari amuleti ratione prodest, & cuicunq; ætati contra lympbationes. Illud subuenit naruralia recondita scrutāti, quod si quem succinea veste indueris, alterum verò paleari, illico mutuis copulantur nexibus. Gagates eiusdẽ speciei, attrahit etiã paleas, & ad eadem valere suspicamur.

PLANTAS AD PHILTRA VALERE, QVIBVS ARGVMENtis excogitauerint. Cap. XVI.

SED longè futilibus argumentis plantas ad mutua odia & amores valere ex forma, & actionibus imaginati sunt. Palmas se mutuo amore prosequi dixerunt Græci, nec sine maribus gignere fœminas, sponte edito nemore confirmant, circaq; singulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectũ hispidum, afflatu, visuq, ipso & puluere eriam reliquas maritare. Huius arbore excisa post sterilescere fœminas, adeòq; est Veneris intellectus, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine, & maribus flore, ac lanugine, interim verò ran.um puluere insper so fœminis. Esse in fructibus quibus.am osseum, lunatumq, denre contra fascinantes religione politum. Huic simile, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, Philadelphũ appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo spontè coeanr, ceu amanres, post digrediantur, concipiant, & parianr. Occurrunt eriam plantæ, quas à similitudine aliqua primorum viscerum nostrorum, vel amantiũ animalium, vel insignis alicuius actionis amatorias plantas nominarũr. Quẽadmodum mandragora, quod bifida radice esset, ac veluti duobus cruribus diuaricata. Pythagoræ ἀνθρωπόμορφος dicta, idest quod humanum truncum, & artus adumbret, duum generum est, hominem, fœminigeram, quod vtriusq; sexus clunes, quas disparatas ostentet, minor fœmina, ob imbecillitatem sexus. Ad Pithagoræ nomenclationem allusir Columella.

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Ad amorem valere fuir olim maximè credita, & vocitata Circea, à Circe Magica inuentrice, Solis filia. Theophrastus ad amores ex vino, & acero subactam dari scripsit, eadéq; ab eo prorulit Dioscorides. Ad hipomanis iam dicti similitudinem hippomanes herba est à Theocrito in amatoriis decantata, his verbis.

Ἱππομανὲς φυτόν, ἐστὶ παρ᾽ ἀρχάσι, τῷ δ᾽ ἐπὶ πᾶσαι,
Καὶ πῶλοι παίνονται αὐ᾽ ὤρεα, καὶ θοαὶ ἵπποι.

Hæc Theocritus ex Hesiodo accepit. Sunt qui Theocrito aduersentur, neq; talẽ plantã in Arcadia, neq; vspiam reperiri, sed carunculam in equi fronre nascentem esse, vt diximus. Sed Crateuas plantam agnoscir, quæ fructum instar fici syluestris habet, folium verò fuscum, vt papauer, quin & spinosum esse, idq; amatorijs veneficijs immixtum mirificè

mirificè pollere. Asphodelus centum capita dicta, quod similitudinem humanorum testium quadantenus æmuletur. Plinius portentum esse, quod de ea traditur, radicē eius alterutrius sexus similitudinem referre, raram inuentu, sed si viris contigerit mas, amabiles fieri, ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho, multum à Magicis, & Pythagoreis decātata. Putant eam ante portas satam, amuletum esse. Dionysius discreuit etiā sexu, marem, & fœminam in ea comperiens. Crateuas Veneris auiditates, desideriaq; finire tradidit, & cum vino concitare. Cyclaminus suo circinato radicis bulbo muliebrē vterum affabre demonstrat effigiatum. Theophrastus eius bulbum ad amatoria valere dixit, è terra suffossum, ac dulci vino subactum, & in pastillos digestum, sicut vini fęces, quæ maculas abstergunt, & eadem ab eo recenset Dioscorides: vino etiam addita, Venereas alacritates adauget, & ad abortus. Cotyledon, siue Veneris vmbilicus, concauum affert folium, rotundum, læue, acetabulum, aut fœmineū vmbilicū imitatū, crassum, carnosum, & ſucculentū. Medici vmbilicū luxuriæ sedē dicūt. Dioscorides ad amatoria valere dixit. Aizoum maius folia fert cacumine humanæ linguæ similia, carnosa, pinguia, in ambitu effigiē imitata oculi. Plinius στέργηθρον dici scripsit, quod amatorijs conueniat. Leontopetalon folia affert, quæ iusta radicē Iatiore flocco canescūt. Tradit Dioscorides appensam ad amatoria valere. Radicē hanc contēplati sumus, ita fœminæ pubem lanuginosò, molliq; flocco pubescentē, vt talis intuitus lætaremur, & similitudinis. Phyteuma ad amatoria tantū valere tradidit Dioscorides: fortasse quia copiosum semen in singulo pericarpio ferat, & pertusum, ad amorē, & ad ferendā prolem apta foret. Catanances vtrasq; ad amatoria expetere ait Dioscorides, Thessalicas tribades, his fortasse, quia arescens foliū in terrā flectatur, & se contrahat in speciem vnguiū milui exanimati. Plinius hanc deridens coniecturā, lectā ad hunc vsum, dicit, quoniam arescens cōtraheret se ad speciem vnguiū milui exanimati. Eadē ex causa lemos siletur ab eo. Nomen catanances inditum, quasi fatali necessitate impelleret ad amorem, vel necessarium amoris illicium, quasi fascinatricibus, & præstigiosis viribus donata. Staphilinus, siue pastinaca, humanum crus, siue membrum æmulatur. Orphæus amatorium inesse staphilino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari hoc cibo certum est, & ideo conceptus adiuuare aliqui prodidere, ex Plinio. Contra autem animalia sibi, & omnibus inuisa & sine prole contrarium prædicto effectum præbere dixerunt veteres, nam sicut horret visus ea videndo, ita hominem odisse, & ab omnibus abhorrere faciunt. Chamæleon venenatum, & inuisum, deformeq; animal, quùm nullo cibo viuat, iocinore suo amatoria dissolui, intestina & fimum cum simiarum vrina illita inimicorum ianuæ, odium omnium his conciliare, ex Plinio. Rubeta fœdum aspectu animal, & horribile, è putredine nascens, amorem finire Plinius dixit, in pecoris recenti corio alligatum. Mulæ gignendi facultate orbatæ, etiam amorum illecebris, ob id ad destruendum conceptus, vt diximus, & ad odium, & ad labefactandum amorem vtuntur. Plinius puluerem, in quo se mula volutauerit, corpori inspersum, mitigare amoris ardorem scripsit. Si in amantis calceum stercus amasiæ ponatur, vbi odorem senserit, amor dissoluitur, cum odiosa hæc res sit, & ab Ouidio recitatum libro de remedio amoris.

Illo tuas redolent Phineu medicamine mensas,
Non semel est stomacho, nausea facta meo.

PRAEPROPERI COITVS ANIMALIA AD EOS VALERE, QVI EX tardi coitus animalia ligatos se putant. Cap. XVII.

VANA persuasio apud homines est fatuos & plebeios, se facilè à mulierculis posse ligari, vt impotentes ad coitus fiant, atq; superstitionibus, & inanibus verbis obmurmuratis prouenire putant, quod non nisi ex naturalibus rebus, & supersti-

superstitione aliens prouenire scripserunt antiqui, fides sit penès eos. Nos aliqua addu cemus exempla, quibus rationibus inducti sint, vt hæc crederent, vtebantur enim ad hæc conficienda animalibus rardi, & ligati coitus, membra ea ex ijs eligendo, quibus hæc actio perficeretur. Animalia ergò, quæ alligati & remorantis coitus sunt, ex Aristotele, canis, lupus, & phoca, sed Oppianus testudines, & phocas dixit. Cuius rei Aphrodiensis causam inquirens dixit, quod coles venereo vsu intumescit, & vuluæ os strictū, & visqudum glutinosum, & lentum semen instillet in matricem, colligantur. Lupi eodē modo cocunt, canes in medio coitu auertuntur, inuitique etiam coherent, ex Aristotele: ob id lupi virga ligati dixerunt, & hac ligatione nullā esse vehementiorē, ex Rhase. Videte quàm leui persuasione hac ad id scribendum impulsi. Canis eodem modo coit, & in coitu ligatur: & ex eo pigrior in Venerem fieri, ex Plinio. De phoca nihil ad huc exploratum, vel à quopiā traditū. Eadem quoq; coniectura animalia, quæ ægriùs vrinam reddere videmus, ad vrinæ retentionem valere, vt ne vesicam exonerent, donec exoluantur, vt etiam quotidie videmus. Canes vrinam ægrius reddunt, nec possunt nisi sublato crure mingere: quare canis vrina ad id vtitur Plinius. Corio virgæ Rhases. Eiusdē proprietatis; & virium lupus, vnde si quod animal minxerit super vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, ex Pythagora, sed Rhases de muliere dixit. Facillimi coitus animalia aues diximus iam supra, scilicet picus martius, non solùm facilitate coitus, sed & clausuras soluit, ita ligatos: pica vulgaris, & eiusmodi similes, assati enim, vel elixi comesti, illicò ligatos soluunt, vt sæpius experti sumus.

ANIMALIA, QVAE PROBROSAE VENERIS SPECIEM quandam præseferunt, contra eam valere. Cap. XVIII.

VNT & quædam præter naturam vitia, quibus aliqua animalia obnoxia credimus, sunt & quædam, quæ si à vulgò ita creditæ sint, re vera nō sunt, nam contra eos, qui id crediderint, innchitur Aristoteles. Sed id specimen nobis dedit Natura, ad demonstrandum nobis eiusmodi animalia cōtra hanc probrosam, & infamem Venerem valere. Leporū, vt Archelaus scripsit, vtrunq; sexum singulis inesse, ac sine mare ægrè gignere. Plin us scribit, quod aliquando mas, aliquando sit fœmina, quandoq; velut masculus generat, quandoq; vt fœmina patiatur. Apud veteres recepta est opinio, eos formosos aliquibus diebus videri, qui lepore vescantur. Sed hyæna credita per annotum vices nunc marem esse, nunc fœminam, re vera falsum est, nec genitale simul maris & fœminæ habet, quod verò sub cauda positum est, simile genitali fœminæ sine vllo meatu intus est. Id ostendit nobis Natura, quod pili cauernę cinerē hyænę ex oleo illitū eis, qui sint probrosæ mollicici, non modo pudicos, sed & seueros mores induere, scripsit Plinius, à quo Rhases & Albertus: si pili de ano masculi hyænæ combusti, triti; cum pice inungantur ano cynædi, liberabitur illo vitio.

HILARES PLANTAE, ET ANIMALIA AD HILARITAtem, tristia ad mœrorem valere. Cap. XVIIII.

RANT tristes plantæ nigrorum fructuum, florum, & foliorum, quæ, vt vidimus, melancholiam inducebant, erant & hilarium, quæ ebrietatē, lætitiam & ludum inducebant animis nostris. Sūt & hilaria animalia, scilicet, quæ facilè ludunt, & scurrili gesticulatione valent, hæc ad melancholiam expellendam, & hilaritatem inducendam valent. Contra siquidem animalia tristia, mœrorem, & tristitiam inducunt. Natura

simiæ ridiculo animali, ridiculam animam, & corporis constitutionem dedit ridiculã, ex Galeno, quemuis ludum docet, delectaturq; ludendo, natum ad ludendum, & imitandum animal. Adamantius simiæ ingeniũ scurrile, & simulatio insignis: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, roborat cor, pusillanimitatem & cordis pulsum depellit, ex Rhase, melancholiam expellendo, hilaritatem inducit. Vorarur à leone, ad expellendam melancholiam. Pica in vocis imitatione singularem naturam sortita, aliquando hœdi vocem, & ouis, & vituli, quibus insidet, & pastoris sibilum imitatur, ex Oppiano. Sed author Philomelæ.

Pica loquax varias modulatur gutture voces.
Scurrili strepitu quicquid & audit, ait.

Constat emori victas difficultate verbi, quærentes miruminmodum exhilarari, si interim audiuerit id verbum, ex Plinio. Combusta in olla sigillara, quocunq; modo data, contra melancholiam valet, ex Arnaldo. Contra boues melancholici sunt, nulloq; exhilarãtur ioco, ob id eius caro melancholiam generat, & melancholicos morbos, ex Simeone Serhi, & alijs. Corui mos, & caro melancholica, & eiusmodi hominem reddit, sic & de reliquis, ne longiores in rebus claris simus.

DE ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA PLANTARVM, ET animalium, & de singulari plantarum antipathia. Cap. XX.

INTER plantarum & animalium mores, nil occurrit vtilius, & ex quo ingentes & mirificæ rerum proprietates venari possunt, quàm ex latenti rerum consensu, dissensuq;, quem Græci antipathiam, & sympathiã vocant, nihilq; admirabilius in rota Natura spectari potest, vt vna plãta, vel animal alterum perhorrescat, vel quasi ictis inter se fœderibus deuinciantur, res amphiteatrali spectaculo digna, quùm contingit. Quis enim tantæ discordiæ, & dissensus causam attulerit, nisi Naturam hoc spectaculo mortales ad eius secreta contemplanda, & eruenda promouere? vt si alter alterum perhorreat, inuisus inuidentis defectus mederi, vel resarcire posse? Sic mutuus amor, & odium ex mutuis, & aduersis viribus, commodis, vel incommodis euenire, ex similitudine enim amor, & attractio, dissimilitudo verò incommodum, & fuga. Plinius ad id: Pax simul in his, aut bellum Naturæ dicetur, odia, amicitiaq; rerum surdarum, ac sensu carentium, ex quo magis miremur omnia ea hominum causa. Aliam nos reddimus rationem de hac amicitia, & inimicitia plantarum, animaliumq;, quàm hactenus tradita sit frigidi, calidi, & sicci, ad altiora enim contemplanda, & vtilia inuestiganda Natura hoc spectaculum proposuerit. Quædam succi, odorisùe viribus reddunt deteriora, vt brassica & laurum vitem offendunt, olfacere quippe eam, & attrahere dicunt, quamobrem germen, quũ illis propinquum fuerit, retrocedere, atq; auerri inimicum fugiens odorem. Androcides hoc exemplo vsus est, medela contra vinũ confecta, ex brassica videlicet, posse temulentiam propulsare, quippe cum vites etiam odorem brassicæ fugiant, ex Theophrasto. Nestor in eo libro, qui Alexicepos inscribitur, brassicam Lycurgi lachrymam esse scribit, quam quũ à Libero patre viti alligatus esset, effudit, is Lycurgi sceleritate deterritus, in mare se demerserat, ex qua nascitur hoc olus, ideo vitis & brassica tanta laborant discordia, vt si in agris hoc olus affixum viti prosiliat, vel ipsa cõfestim emarcescere, vel certè farmenta eius elanguescentia contabescant. Vineas, quibus etiam brassicæ nascuntur, languidius quidem vinum creare tradit Athenæus. Brassica corrumpitur in dolio vini sapor & odor. Aegyptij, qui magnopere vini sunt amatores, moris est omnibus esculentis brassicam coctam in cibatu præmittere, qui vini noxã inhi-

inhiberet: vuam in faucibus tum entem succus brassicæ diu contentus, reprimit, tàm pertinax in inter has plãtas inimicitia, vt si defluxionis impetu vua procidat, aut laxior in fauces decumbet, iniecto capiti brassicæ crudæ succo, in excelsum oris protinus resilit, vt sępius ego hoc vitio laborantes homines hac medela à mortuis reuocaui. Si quis feruescenti in olla brassicæ vini paulum guttatim instillauerit, ne amplius quidem excoquetur, sed suis viribus defuncta, ad perniciem trahetur. Qui multum vini hauriunt, aut potandi certamine se prouocant, ne temulentia tententur, brassicam crudam cibis anteponunt. Laurus etiam vitem offendit, vt diximus ex Theophrasto: quamobrẽ quàm germen vitis propriùs accesserit, auersa retrograditur, inimicum fugiens odorem. Medetur etiam vuæ, vt diximus, nam folia ad ternas aquæ partes decocta, vuam gargarizatu cohibẽt. Vitis odit & corylum, nisi procul absit, tristis, & ægra. Nuces au ellanæ tostæ distillationibus etiam medentur, alopecias pilo restituunt, nam qui vinum plus æquo hauriunt, caluitium & præmaturam canitiem experiuntur. Auellanæ pingue dini conferunt plusquàm sit verisimile, & præter fidem corpulentiam augent: acet u m ingestum emacrat homines. Occurrit alid ingens discordiæ miraculum, hoc olus, quo vitem fugari diximus, aduersus cyclamino, & origano perarescit: cyclaminus immistus vino inebriat, ex Dioscoride, & brassica, vt diximus, contra ebrietatem valet, brassica atrum & melancholicum succum generat, ex Simeone Sethi, origanum aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluum extrahit. Quercus consita iuxta iuglandem nucem perarescit, glandes flatus comestę pariunt, ex Dioscoride, iuglandes cum putamine suo datæ, & vmbilico admotæ, tormina sedant, ex eodem. Et si hedera suo complexu strangulet omnes arbores, totumq; humorem exugendo, ne cet, succi crassioris haustu, vitem tamen maximè offendit, inimica maximè est ei vino aduersatur, & temulentiam propulsat: immò mira hederę natura ad experiendas vini fraudes: nam si fiat ex hederæ ligno vas, immittaturq; in eo vinum aqua mistum: vinum transfluere, aquam remanere, nam non continet vinum vas hederaceum, ex Catone. Baccho sacram faciunt, & præcipuè quæ Dionysia dicitur, ob eam causam, immò fabulantur Poetæ Citton iuuenem, dum coràm Libero patre saltibus & choreis indulgeret, in terram fuisse deturbatum, terra Bacchum magnis honoribus extollens, viticulã edidit, iuuenili pullulatu, frondentiq; virore perpetim enutritam, neq; vt multi credunt, ebrietatem inducere, nam noxam potius bibentibus, quàm temulentiam inducit, vt ex Tryphone apud Plutarchum habetur. Orobanche inter legumina nascitur, eaq; strangulat, vnde & nomen illi: addita eadem leguminibus, dum coquuntur, facit ea faciliùs percoqui. Mirabilis est cicutæ, & rutæ antipathia, probabili hoc argumẽto, quod rutam colligentes cicutæ succo manus armant, ne perniciosis vlceribus ab ea inficientur, & ruta eius venenum hebetat, nam ruta contra venenum est. Mustela cum serpente dimicatura, rutam, ceu alexipharmacon quodpiam edit, ac rutam ad extinguendas cicutæ noxas inijcit Dioscorides: rutæ succus copiosior datus, veneni noxiam obtinet, quod cicutæ succo extinguitur, adèo vt venenorum venena sint. Limodorus, quem alibi cuscutam diximus, complicando eruum strangulat, vnde orobanches nomen: eruũ grassante famis iniuria, capiti, & stomacho onerosum, genua degrauat, boues cerebrosos reddit, & aluum turbat. Abstergit cassutha venas pituitosas, & biliosis exonerar hu moribus. Cucumis oleum ita refugit, vt si quid obest, vel si pendeat, reflexus in se plicatur, vt hamus, idq; vna, vel altera nocte deprehenditur: cucumis horrores concitat, oleum contra horrores valet.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM ANTIPATHIA. Cap. XXI.

ADEM exempla ex animalibus afferemus, iisdemq; remedijs pollere videbimus. Alces continuo comitiali morbo laborat, exhorretq; lupum, quo statim viso irruit in eum: lupi cor crematum, tritum & potũ mirè prodest epilepsię,& hominem,qui Lunam senserit,canini dentes lupi liberant, ex Pythagora. Exhorret elephas arietem, vt si efferatur, viso statim ariete, mansuescat, & consaccescat impetus, vt ex Aeliano habetur, Plutarcho, & Zoroastre in Geoponicis: vnde Romani Pyrrho Epyrotarum Regi elephantos in fugam vertisse, victoriamq; ex bello retulisse scribitur, & Regem insipientiam fugientem significaturi Aegyptij, elephantem, & arietem pingunt:fugit enim ille, quùm arietem videt, Orus: ob id si fiat emplastrum ex arietis lingua ad elephantiasim, eius prohibet augmentum, & ipsam decrescere facit, ex Auicenna,& hircinus sanguis carcinomata sanat, ex Plinio, est enim elephas morbus lepræ genus,ad elephantis cutis similitudinem dictus, crebris per summa corporis maculis, & humoribus, iisq; pedes & suræ inflantur, vt elephantorum pedes habere videantur, & vt cancer vnius partis, sic elephas totum corpus,quasi cancer extimatur. Elephas cerastem etiam abhorret, (nisi Volateranus perperam pro cornuto hircum cerastem reddiderit) ex Aeliano, & draconem maximè perhorrescit, vt vsq; ad internecionem certent. Medentur serpentes, & viperę elephantiasi, ex Dioscoride, Galeno, & cæteris. Soliuagi canes lupos abhorrent,quis deprehendantur à lupis, vorantur:ob id si lupina pellis gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in hydropbobiam, qui morbus cani peculiaris. Canis hyęnam timet,nam hyæna multas ei amolitur insidias,quem si ter lustra uerit, è vestigio hæret, nec mouere se potest, Plinius, & Solinus. Lunæ autem orbe plено retroposito Lunæ fulgore, super canibus vmbram inijcit, quos mutos reddit,& tanquam veneficio quodam eorum sensus pręstringit, Aelianus, & Philes:hyænę cinis contra rabidi canis morsum efficax est, & iecur efficaciùs, & substratum ei corium auxiliari, adeps etiam aquam expauescentibus. Exhorret vrsus canem, vt vrsina perfidia in eum excandescat, & post dilaniet: vrsi fel à cane rabido morsis cum magna admiratione datur apud Galenum. Pellis vrsi vulneratis à canibus substituitur ex Aetio. Lupi odio habent equos, & si luporum vestigia sub equite sequantur, comprehenduntur, & rumpi dicantur, & si equa lupum presserit, vel ipsius vestigia attigerit, infatigabilem cursum præstare dicit Plinius: Lupi anhelosis medentur, qui morbus equos molestissimè affligit. Murẽ animalium maximè odit elephas, & si pabulum in præsepe positum tangit, ab eo fastiditur, ex Plinio, & Solino, quod valeat ad elephantiasim,adhuc inexpertũ, sed mustela eius generis suspensa, vel eius cinis, valet elephantiasi, ex Plinio, Sexto, & Aesculapio. Elephas suis grunnitu peraudito, fugit, ex Oro Aegyptiaco, siue secundum naturam à suillo pecore abhorret, siue quod absonum vocis acumen perhorrescat: vnde quũ Megares ab Antipatro obsideretur, in sues pice oblitos incendium excitarunt, vt Macedonum elephantos perturbarent,& ordinem non seruarent: elephantes omnibus morbis immunes,solùm inflammatione alui acrius infestari ex Aristotele habetur: Prærerea humerorum dolore torquẽtur ob oneris attritionem, quibus suillis carnibus appositis foueri dixit idem Aristoteles: & suis vetustissimus adeps, calce exceptus, inflãmationibus succurrit: & talus combustus tritus, & potus, coli inflammationibus,& torminibus medetur, ex Dioscoride:& histrix è suillo genere elephantiasi medetur. Equi ab elephantis prælio terrentur, ex Heliodoro, & Marcellino: valet obur ex lacte equo rabido, ex Nemesiano. Rabiunt enim equi varijs de causis, vt apud Hippiatrices: nam elephanti sanguis ad reumatismos valet, ex Plinio,quo morbo equus maximè laborat. Equino generi suilla omnia inimica & inuisa, grunnitus, fœtor, & halitus: ad equos

pneumaticos porcellum lactantem iuxta equum affectum, vel sanguinē feruentem, statim in fauces eius infundas, Pelagonius: hinc ad hominum pulmones valere compertum est. Equis naturali odio camelus aduersatur, testibus Aeliano, & Plinio. Cyrus in prælio aduersus Cresum camelos contra equitatum instituit, hac ratione, quod camelus equum reformidat adeò quidem, vt ne speciem eius intueri, nec odorem sentire subsistinet, idcirco commentus est, vt equitatum Cresi, quo ille se præualiturum considebat, inutilem redderet, simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus, conspectisq; camelis tetro se auertunt, vnde spes Cresi interijt, ex Herodoto. Equis morbus immedicabilis est asthma, cui lac cameli auxiliatur, & anhelosis, ex Auicenna. Lupus, qui multis terrorem infert, herinaceum perhorret: si etici jsanguine molli, & aqua calida gargarismus fiat, vocem raucam, & obtusam emendat, quem adimit lupus anticipato ob tutu, ex Aesculapio. Leo fortitudine sua animalia omnia exterret, & quæ nunquam eum viderint, vel expertæ sunt, audito rugitu, attonita manēt, ob id leonis adipe si quis suum corpus liniuerint, ab omnibus bestijs tutus erit, & leonis corium si lupi corium cōtingerit, depilat illud, & similiter alia coria. Sed gallus leoni ferarum generosissimo terrori est, tale & tam ferum animal crista, & cantu fugat: nam magno terrore conficitur, immò tradit Proclus, dæmones leonum forma apparentes, etiam gallus exterret, ex Aeliano & Zoroastre: ob id gallinaceo iure perunctos, pantheræ & leones non attingunt, ex Plinio: ad tertianam gallinacei testes propinantur, ex Alberto, & ad atram bilem, & ad longas febres gallinaceum ius præbent ex Dioscoride, cui morbo leo maximè obnoxius. Accipitrem chameleonti maximè inimicum, extrahere enim supra ad se volantem tradunt, & voluntariè præbere se lacerandū cæteris animalibus, ex Plinio: fel le glaucomata & suffusiones corrigi propriè creditur, tridui inunctione: chamæleontis fel tantam vim habere creditur, vt hippochises intra triduum innunctionibus sanet, ex Marcello: accipitres hebetudini oculorum præ cæteris auibus obnoxij sunt, vt etiam curationem huius ægritudines in promptu habeant, lactucæ scilicet, quam medicinæ gratia requirunt. Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, ex Plinio, si lacertum per medium ferias, & discindas, tacita consensione ex se solidescit, ex Solino & Phile, cochleæ tùm vulnera alia, tùm maximè quæ nerui acceperint, conglutinant. Dioscorides. Simius supra modum horret testudinem, eaq; visa mirum est spectaculum, quanto cum horrore resiliat bestia, vnde qui alligant testudinem cathenæ, à qua reuinctus sit simius, vt effugere non possit incredibile est dictu, quàm discrutietur, vt metu ferè exanimetur. Simiæ vinum bibunt, & ebriæ capiuntur, vt Athenæus refert: si quis testudinem abluerit vino bono aliquandiu, & acceperit de sanguine, illumq; tum vino miscuerit, & dederit clàm bibendum mensura dimidij calicis mane ieiuno tribus diebus, videbit diuinam vim, ex Myrepsico: Perpetuæ sunt rixæ testudinis & perdicis, quarum altera luxuriosa, altera casta.

ANIMALIA, QVAE CVM VENENATIS ANIMALIBVS præliantur, contra eorum venenum valent.
Cap. XXII.

VNT & animalia, quæ antipathia quadam cum animalibus venenosis præliantur, & eorum carnibus vescitur, à Natura edocti sumus contra eorum venenum valere. Exempla. Coruorum est cum serpente pugna, neq; hostem ipsum serpens in latebras se condens, aufugere potest, etenim munifico quodam Naturæ munere, cerui narium spiritu sosas serpentes extrahunt, extractumq; mandunt, ex Aeliano: ob id cerui adipe perunctos serpentes omnes fugiunt, & lapis bezahar, qui ex lachrymis cerui fit, contra venena efficacissimum antidotum, eius coagulum contra serpen-

serpentum ictus,& pellis substrata à serpẽtibus tutos reddit,abiguntur q; omnes adusto ceruino cornu. Elephantorum quoq; anima serpentes è cauernis extrahit, & cū draco ne inimicitias gerit, eius adeps ad venena valet, nam eo perunctò, aut suffito, oportet serpentes velocissimè aufugiant,ex Aeliano,cibo quoq; efficacissimum medicamen contra serpentum venena. Circa Thessaliam tanta serpentum copia est, vt nisi à ciconijs defenderẽtur, incolæ pellerẽtur, ex Aristotele in mirabilibus, lacertos, chersidros, aliasuè pratorum pestes, & maximè cenchrum sectatur: earum membra contra omnia venena valent,ex Aeliano,sic aqua contra pestem è ventriculo eius,ex Quintilijs. Scorpionibus maximè contrarium stellionē traditur, vt viso quoq; pauorem ijs inferat,& torporem frigidi sudoris, itaq; in oleo putrefaciunt eum, & ea, quæ scorpius pupugerit loca inungunt. Aelianus, Philes,Plinius,& Galenus. Mullus piscis leporem marinum capit, & eum comedit: valet contra eius morsum. In luto Nili volutus ichneumon, apricat se, donec tergus siccetur, & duresc at, sic ittuens in aspidem, vel caput eius morsu amputat, vel mordicus apprehensam cauda in fluuium trahit, ex Nicandro in Theriacis, & Aeliano: draconum adipem venenata fugiunt, item vitus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos, ex Plinio. Mustela serpentem impugnat, & basilisco serpentū veneno fissimo mustelarum cinis exitio est,adèo Naturæ nil placuit esse sine pari,ex Plinio & Solino: caro eius veneno aduersatur,ex Auicenna,& aduersus serpentū venena valet. Sui serpens aduersatur, quùm deuoratur ab ea,immò talis & tanta vis salamandræ à suibus innocuè etiam manditur, ex Plinio. Apros in Pamphilia, & Ciliciæ montuosis,salamādra ab his deuorata, qui edēte moriuntur, ex Aeliano: suis iecur cum vino sumptum, venenatorum morsibus medetur, ex Simeone Sethi: contra serpentes auxiliatur vetrinum iecur. Magna est aquilæ pugna cum draconibus, & anceps valdè, eos rapit vnguibus,& rostro in aera, illam verò angues multiplici lapsu inuoluunt,vt colligati simul cadant: Florentinus in Geoponicis ait serpentē non accedere vbi iacet aquila, aut milui stercus,aut ex cōbustis pannis suffitus fiat. Ibis à Græcis ὀφιοφάγος dicitur ab esu serpentū, & pugna colitur ab Aegyptijs, quia non solùm serpentes necat,sed eorū oua frangit,& suis pullis in escā affert: assa serpentes depellit, eorumq; morsus sanat. Gallinacei aspectum, & cantum basiliscus timet, contra serpentes pro gallinis pugnat: cuius ius potū contra serpentum morsus valet, ex Plinio, & gallinæ dissectæ,& adhuc calentes appositæ serpentum morsibus auxiliantur, eorumq; cerebellum etiam in vino bibendum datur, ex Dioscoride. Testudo cum serpente pugnat,contra salamandræ venenum valet, ex Nicandro. Chamæleon volantem supra se accipitrem ad se trahit: ad hausta chamæleontis oua datur in potu stercus accipitris è vino,ex Bellunensi. Non omittemus & hoc mirum. Mures aranei, si orbitam (idest vestigium rotarum currus volutatione impressum) transiere, moriuntur, quare & tetra morsui,quem infixerint, humus inspersa remedio est, ex Aeliano.

DE MVTVA PLANTARVM ANTIPATHIA. Cap. XXIII.

SEQVVNTVR quæ non altera alteri, sed mutuò sibi adinuicem aduersantur. Quercus & olea tàm pertinaci odio dissident,vt altera in alterius scrobe depacta,moriatur: efficatiæ glandes capitis dolorem faciunt; oleū ex oliuis capitis doloribus præstat, quercus restringit, oleum relaxat. Peribit filix, quam per ambitum copiosior arundo coronet, & contra euanescens abibit arundo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit: arundo contrita & imposita, corpore filicis stirpem extrahit, item arundinem filicis radix: harundo recens trita & in vino pota Venerem concitat,ex Plinio, filix inimica fœminis, quoniam grauidis abortum infert, cęteris sterilitatem.

ANIMALIA SIBI MVTVO ADVERSANTIA MVTVAS, & aduersantes virtutes retinere. Cap. XXIIII.

ADEM ratione animalia, quæ mutuò inimica sunt, mutuas & aduersas virtutes habent, vt altera alterius vitijs medeatur. Draconem elephãtus perhorrescit, & mutuò inimici sunt, Aethiopia dracones ipsos generat, quos elephantorum interfectores vocat, grauesq; inter se gerunt inimicitias, moritur in dimicatione elephas, moriensq; complexum elidit pondere, draco ipsius fauces circumflexè ambit, flexuq; nodi perstringit, ille arborum, aut rupium attritu, necat in aduersos erigunt se, oculosq; maximè petunt, ita vt cæci fame, & mœroris tabe confecti reperiantur: draco elephantiasi medetur, ex Galeno de vipera loquente, & elephantis adeps serpẽtes fugat, ex Dioscoride. Domesticæ omnes feræ lupum timent, & odio habent, ob id ex lupina pelle cõfectum tympanum, & pulsatum solum resonabit, silentibus omnibus, vtcunq; sonoris, ex Oppiano: & habentes caudã lupi, omnes feræ fugiunt. Lupi, qui vniuersis odio sunt, adeò natura immanes sunt, vt se mutuò vorent, & sibi inuicem moliantur insidias: nam in orbem circumagendo, & ex vertigine lapsos, facto impetu omnes dilaniant & vorãt, idq; accidere dicit Aelianus, quùm venatus facultate deficiuntur: morbi, quos patiuntur, ex Aristotele, sunt rabies, sinanches, & podagra, vt syluestres canes, ob id ad podagram lupum viuum incoctum comedunt, ex Plinio, & qui per lupi guttur biberit in sinanche, certissima salute emendat, ex Agricola, & Hali, & lupi pelles ad canis rabidi morsus laudant. Serpens & herinaceus mutuò inter se odio flagrant, quamobrem in latibulo occurrunt, echinus in orbem se contrahit, vt præter spinas nil emineat, irruens in eum serpens, spiris implicatis frustra mordet, & quò arctius illum comprehendens premit, eò magis ipse aculeis infigit, & vulnerat, quibus vtcunq; afflicta, non remittẽs tamen, donec emoriatur, alias simul pari casu intereunt, vel echinus euadens, serpentis mortui corpus adhuc aculeis infixũ gestat, ex Oppiano: herinacei caro sumpta morsis à serpentibus venenosis occurrit, ex Auicenna, & serpentum occursus partum abortu vitiat, & illicò parere cogit: echinus pariendo cunctatur, nam asperiore facto fœtu, mora temporis maiore cruciatu perire. Ciconia magno vespertilionis odio tenetur, & hæc etiam illius, Aelianus: ciconiæ ous perniciem molientes vespertiliones sæpissimè vindicant, cum hæc itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiat, hoc remedio vtũtur ciconiæ, platani folia in nidos suos inferunt (quod Zoroaster in suis Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes vespertiliones, torpore comprehensæ perniciem afferre non queunt: ciconiæ pullos qui ederit, negatur annis continuis lippiturum, ex Plinio & Marcello, cum stercus vespertilionis aliquando oculos excæcare dixerit Arnoldus: Adduntq; Magi vespertilionis sanguinem collectum suo flocco, suppositumq; capiti, mulierum libidinem mouere, ex Plinio, quùm ciconiæ castæ viuant, vt diximus. Serpẽs & rubeta sibi mutuò aduersantur, & vorantur, ob id ad occidendos buffones in ventre natos serpens comesta valet.

DE PARTICVLARI PLANTARVM SYMPATHIA. Cap. XXV.

AD sympathias plantarum, animaliumq; accedamus. Dioscorides rutam in cibis commendauit, quæ propè arborem fici nascitur, reliquam ferculis abdicauit. Plutarchus ruta, quæ sub ficu prosilit, aut adnascitur illi, & suauior, & sapore mollior habetur: hydropicis cum ficu decocta ad dimidias partes bibitur, item ad pectoris, laterum, lumborumq; dolores, quùm & socias habet vires ad aliquod malum expellẽdum. Magna est nepetæ & pulegij societas, decocta

decocta in aqua ad tertias discutiunt frigora, mulierumq; menstruis prosunt, & æstate sedant calores; reliqua, ex Plinio petes. Odoratiores fiūt rosæ, quibus allia fuerint propè consita: ad dolores, oculorumq; vitia valet rosa, eademq; præstat allium. Et inter rosas, lilia, & allium arcanum commercium: nam si propriùs serantur, vt se contingant, omnes vegetiores fiunt: contra serpentum ictus omnes potè valent. Optimè corruda, vnde fiunt asparagi, seritur vbi adsint harundines, ex Catone, talem inter se iucunt amicitiam: ambo alacriores vires ad Venerem reddunt. Mira est amicitia inter vitem & vlmum, vt hæ inter se, velut maritatę & felicius crescant, & vites fructuum prouentus dēt vberiores: vitium lachryma lepras, lichenes, & psoras sanat, cortex & folia vulnera cōglutinant, sic vlmi cortex & folia glutinant vulnera, & ex aceto trita, lepris efficaciter illinuntur, & similia. Nec est silentio prætereundum quod de vitis, & oleæ naturali concordia Africanus Florentini testimonio fretus, posteritatis memoriæ mandauit, vt si olea inseratur viti, non vuas modo, sed oliuas quoq; parere, sed quam multis vtraq; polleat remedijs, vel per se, vel simul mista, neminem enumerare posse existimo.

DE PARTICVLARI ANIMALIVM SYMPATHIA.
Cap. XXVI.

NIMALIA quę se inuicem amant, enumerabimus, & quas possident symbolęitates & virtutes. Attagenes ceruos amant, & eorum dorso saliunt, ex Oppiano. Attagenes cerebrum libidinem promouet, ex Auicenna: cerui natura luxuriosa est, vt diximus, cuius genitalem Venerem excitare diximus. Perdices ceruos amant, & quando eas capere volunt, auceps cerui pelle induitur, & cornua capiti imponit, & furtim accedit vbi sunt perdices, illæ ceruum ratæ, accedere gaudent, vt discedere nolint, ex Oppiano. Valent perdicum oua ad Venerem. Amant & perdices capram, diximus iam ad coitum feruentes. Præcipuus est amor columbæ & tinnunculi: vetusq; est Democriti præceptum, ne columbæ suas sedes perosæ relinquant, tinnunculi pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula imponuntur, & in angulis, columbarij suspēduntur, quæ res auibus amorem loci conciliat, ne vnquam deserant, ex Columella cius fimum oculorum albugines extenuat, ex Plinio, & columbæ sanguis ad oculorum vitia, & equorum leucomata, ex Hippiatricis græcis. Hirundides homines amant, & intra domos cum hominibus habitantes nidificant, & redire quotannis ad eosdem nidos solent: homines dociles reddunt, amoremq; mutuum conciliant. Canis homini amicissimus inter omnia animalia, cuicunq; corporis dolori si lactens catellus admoueatur, apponaturq;, transfire in eum morbus dicitur, idq; ex exsectrato, perfusoq; vino deprehendi, vitiato viscere illo, quod homini doluerit, ex Plinio, sic in chyragra & podagra, & omni arthritide nil præsentius ad fouendos cruciatus, quamlibet efferatos, & præsertim quibus pilus concolor. Sargus piscis adeò mirè fœdo caprarum amore tenetur, vt ab Oppiano describatur.

Inuadit sargus caprarum mira cupido,
Qui madidi simas cupiunt tractare capellas
Montanis gregibus, quamuis tot agmina ponti

Ex Aeliano, piscis mirè salax est, & alienas vxores deperit, birci luxuriosi sunt, vt diximus.

DE MVTVA PLANTARVM SYMPATHIA. Cap. XXVII.

Ex mutuis plantarum amicitijs symbolæitas virtutum innotescit Myrtus lætiore coma virebit, vberioremq; fructum pariet, si comes rosa iungatur. Item cum myrto consortium iniens rosa, fructuosior euadit: mutuas habent facultates, constringunt, & valent ad sanguinis excretiones, alui profluuia, lippitudines, & alia oculorum vitia, auriū, sedis, capitis dolores, ignem sacrum, & vrinam. Inter rosas & lilia arcanum est commercium, si propriùs consitæ sint, vt se tangant, vel saltim aspiciant: rosarum & liliorum flores odoratiores, & lætiores nascuntur: igni sacro, & vulneribus ualent, & ambustis lilij radix cum rosaceo, & compluribus medicamentis simul admista ualent. Democritus testatur punicam, myrtumq; mutua consuetudine mirum inmodū oblectari, quod si inter se societate, & cōsortio fruantur, fertiliores reddi: radices quoq; & si aliquanto distent interuallo, mutuo complexu exhilarari: ferè æadem facultates, cō stringunt, urinam cient, ad sanguinis excretiones, ad oris, sedis, aurium, & oculorum uitia, lippitudines, & aliui profluuia, contra scorpiones, & alia uenenosa animalia, Scilla omnibus amica, in summa quicquid scillæ fuerit consitum, faciliùs germinat, & celeriùs gliscit, ex Theophrasto: & scillæ flos uirgata specie prosiliens, modo celenter non emarcescat, fructuum prouentum, ac uberem annonam nobis promittit: nobilissima bulborum scilla, nata benominata sua nomenclatura pancratij, ad cunctos morborum affectus profligandos promittens auxilium. Etiam in limine ianuæ suspensa, cō tra ueneficiorum noxam amuletum esse tradit Pythagoras, semper uiuax, terno foliorum prouentu in anno, etiam pensilis diu uitam prorogare potest.

DE MVTVA ANIMALIVM SYMPATHIA. Cap. XXVIII.

MVTVVS animalium amor ostendit mutuas facultates. Vulpes cum serpente amicè degit, ambęq; in cauernis gaudent: vtręq; ad elephantiasim valēt, vulpis stercus cum aceto ad lepram valet, ex Marcello: Et serpentis caro ad idem valet, ex Dioscoride, Galeno, & alijs. Coruus vulpi amicus, ex Aristotele: corui cinis podagras sanat, eiusq; pellis tussi medetur, vulpes decocta ad podagras valet, eiusq; pellis ad asthma, ex Plinio. Refert Plutarchus Nigidij opinione, quod vbi picus, ibi etiam lupus visitur. Diximus ad soluendum eos, qui se maleficiatos putant, vtrumq; valere.

DE PLANTARVM, ET ANIMALIVM SIMVL SYMPATHIA, & antipathia. Cap. XXVIIII.

DIXIMVS de plantis & animalibus, & de eorum simplici sympathia, & antipathia, nūc quam habent inter se plantæ, animalia & lapides discordiam, & amicitiam. Caprificus tauros quàmlibet feroces collo eorum circumdata, in tantum mirabili natura compescit, vt immobiles præstet, ex Plinio. Sed Plutarchus ad ficum, non ad caprificum mansuescere dicit, ego ad caprificum dicerem: nam & caules caprifici, si carni bubulę inter elixandum addantur, vt Plinius alibi scribit, magno ligni compendio eam percoquunt. Hominem nouissima calamitate castigatum designaturi Aegyptij, taurum pungunt, caprifico alligatum, hic enim cum mugit, si de caprifico ligetur, redditur mansuetus. Horus Apollo: Taurorum sanguis fibris re-

fertus est, quare omnium celerrimè coit, & durescit, ex Aristotele, ideo lætifer in potu.
Plinius excepta Aegyra, ibi enim sacerdos terræ vaticinatura, tauri sanguinem bibit:
tantùm potest sympathia illa, de qua loquimur, vt aliquando religione, vel loco fiat. Ca
prifici succũ lacteo succo turgentẽ ex posca, Dioscorides propinat ad haustum taurinũ
sanguinem: sic Nicander, Galenus, Aetius, & Plinius. Galli, qui fico pependerint, celer
rimè tenerescunt, ex Plutarcho in Symposiacis: quùm inter obsonia Aristarchi coquus
immolatum Herculi gallum gallinaceum apposuisse tenerum, fico acceptum referebat
Aristio, contendensq; iugulatas aues & præduras teneritatem contrahere, quæ pensi-
les adhæsere fico. Celius Aurelianus de morbis cutis, refert, quod quidam à gallo galli
naceo pugnatore leuiter læsus, in rabiem venerit: ficus rabiosorum canum morsus fo-
lio trito ex aceto restinguit, ex Plinio. Lupus scillæ bulbos contingẽs, resolutus fatiscit,
ex Phile, vnde vulpes propter lupos latebris suis scillas apponunt, ex Zoroastre in Geo
ponicis: squilla cum pice illita ad canis morsus, rabiemq;, quæ eadem quærit, quæ lupi
rabiosi morsus. Cancer obiecta polypodio herba callos pedum, & vngulas exuens abij-
cit, quia rimis pedum mirificè iuuat, ego quia atram bilem eijcit, ex Galeno, & Actua-
rio: & cancri morbus ex atra bile gignitur, & tetra vlcera, vt alibi diximus. Hederæ suffi
tus perimit vespertiliones. Africanus, & Zoroaster in Geoponicis, & plantani aduersan
tur vespertilionibus, ex Plinio: ne vespertiliones ingrediantur, ad ingressus omnes pla
tani folio suspendit, Africanus. Vespertilionis venenatus est morsus, ex Arnaldo: con-
cipit, & parit optimè, quia ouipara, & viuipara est, hædera contra morsus venenatos,
vtpote phalangiorum, & sterilitatem inducit, & fœtus extrahit vuluæ indita, ex Diosco
ride: platanus etiam serpenti resistit. Ciconiæ platani folia in nidis afferunt, vt vesperti
liones abigant. Harpæ hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, vel vt abigant
blattas, Zoroaster & Aelianus. Hedera nigra morbos sanat, harpæ autem præueniunt,
Oppianus primo de aucupio. Harpæ, siue ossifragę insatiabilia sunt animalia, & nimio
infarctu, lienes obdurescunt, & coctionem impediunt, vtũtur hedera, quæ lienosis pro
dest, Galenus, & Plinius, necat enim pediculos, ex Dioscoride, & blattas etiam necare
potest, ob id, vt eas abigant, imponunr. Zythum poculi genus, quod ex hordeo fit, ele-
phantiasin gignit: eo ebur perfusum, obsequiosum, & operi tractabile reddit, ex Dio-
scoride: ebur nanque lepræ plurimùm prodesse scribunt Rhases, & Arbertus. Ebur radi
ce mandragoræ senis horis decoctũ remollescit, lentumq; ad cuiuscunq; imaginis ob-
sequia reditur: cuius dragma iu potu, aut cum polenta in panis offa, vel obsonio data,
dormituros protinus homines illo habitu, quo hauserint, ereptis omnibus sensibus, in
ternas, quaternasùe, ex quo potionati sunt, horas adfirmãt: vtuntur hoc Medici cũ scin
dẽdi, aut urendi negotiũ vrget, qui in lethargum, aut pestilentiam inciderint, dentis
elephantis scobe vtuntur, ex Aetio. Varro oleam sterilescere scribit, quam capra primo
germinatu depauerit, aut lingua perlustrauerit, ex quo factum antiquitus, vt Mineruæ
olearum antistiti caprini generis nil immolarint prisci, licet aliter scribat Plinius. Ca-
pra luxuriosa est, & luxuriem inducere diximus, contra olea luxuriæ, & immunditiæ ini
mica, & diximus alibi oleę collectores antiquitus virgines erant, oleumq; venenum la
befactat, caprę carnium esus graueolentiam sudoris inducit, vt obijciebatur Thebano
athletæ, qui continuo hisce carnibus depascebatur: folia olearum, & omphacinũ oleũ
abhominabile virus absumunt, & sudores cohibent. Os tibiæ accipitrum, si ad aurum
admoueatur, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum heracleo
tem lapidem sua vi pręđicant, quasi pręstigijs & captionibus ferrum ad se trahere, Aelia-
nus: accipiter assa & in cibo sumpta, animum corroborat, melancholiæ resistit, ex R.
Mose in aphorismis: de auro idem ab omnibus pręđicatur ad cor exhilarandum, & con
firmandum. Vite nigra si quis villam cinxerit, fugere accipirres aiunt, tutasq; fieri villa-
ticas alites, ex Plinio: laborat podagra frequenter accipiter, & fit, cum humor descende
rit ad articulos pedum, & digitorum: pituitam, aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit,
circum-

circumligata nigra vite, sanat. Odit radicem sylvestris asparagi accipiter: oculorum ob scuritate laborat, & huic morbo maximè obnoxius: asparagus oculis claritatem affert. Mirum est mutium cum radicibus maioranæ consortium, ac si auxilium ab ipsa deposce rent: valet samsuchum ad vteri effectus omnes, vtero præcipuè valent mures, & fœcundissimi sunt: nam prægnantes etiam alios mures in corpore prægnantes habent. Menäder vnus è schola Græcorum tradit, radices betæ coctas tetrum allij odorem, ac virus ex tinguere, si super manducetur: allium ex Dioscoride sæpius manducatum visum hebetat, betæ verò vsus frequens nyctalopiæ est vtilis. Ricinus feritur in hortis, ad arcenda ef fodientium talparum iniuriam: folia eius oculorum epiphoras sedant, carent enim ocu lis. Natura ferularum murænis infestissima, moriuntur ea tactæ, contra viperas pota in vino pollet: Venenatus est murænæ morsus, vt serpentis, atq; cinere capitis eiusdem murenæ curatur, vt viperæ, & si cum viperis coire putatur. Deleteriæ facultatis magnes est, vt qui hauserint, lunaticos, & melancholicos efficiant: contra venenum est allium, & ad ictus viperarum, & rabiosorum canum, & contra aquarum mutationes, ex Dioscoride, vnde facilè conijcere possumus contra magnetem valere. Hic non dissimulanda celebris illa magnetis & allij discordia, tantum inter eas odium esse, vt magnes ferrum ne gligat, ne dum alliciat, si allio cōfricetur, quemadmodum Plutarchus adnotauit, & post illum C. Ptolemæus. Asinis placent cucumeres, summeq; expetuntur, furiunt mirabili voluptate, allecti quoq; odorem eminus sentiūt, quare emunienda sunt cucumeraria, nec illi erumpentes, ea depopulentur, conculcent, & proterant: cucumis obsitam pœdore cutim illustrat, vitiaq; faciei emaculat: asininum lac conferre aliquid candori cuti in mulierum cute existimatur. Poppea Domitij Neronis coniux quingentas per omnia secum fœtas trahens, balnearum etiam solio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoq; cutem credens, ex Plinio. Multæ sunt herbæ, quas serpentes hortent, non solum aspectu, vel sapore, sed etiam nidore, eorumq; venenis medentur. Rutam horrent serpentes, mustela cum serpente dimicatura, ruta se munit, serpentes fugat nidore ruta, si vratur, & contra serpentes & lethalium medicamentorum antidotum est. Sic & scordium. Serpentibus adeò inimica est fraxinus, vt ne matutinas quidem, occidentalesùe vmbras quamlibet spatiosas serpens arboris huius attingat, vnde si ftonde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quàm in fraxinum fugere serpentem: contra serpentes pollet. allium ad viperarum ictus valet, cum magnopere eius odorem fugiat; nec solùm serpentes, sed alites à iactis feminibus, eius odore delibutis, fugiunt. Exhorrent feles rutam, vnde aiunt pullis gallinaceorū succo eo perfusis, arceri feles ex auiarijs: feles nonnullos fixo oculorum obtutu lædunt, alios sola præsentia fascinant, superius diximus ex Aristotele rutam contra fascinationes valere: ad felis morsus valet, quæ ad canis, sed rabiosi rutæ succus valet: potest etiam ad assumptum cerebrum cati venenosum. Serpens, iniectis frondibus quernis moritur, diximus ad dryni morsum valere. Tauri, illitis rosaceo naribus, oborta vertigine concidunt, ex Zoroastre. Rosæ citra expressionem contusæ contra humores, qui in stomacho coierunt, valent: coit sanguis in stomacho, vt diximus, & in pluribus symbolum habet. Moriuntur vulpes amygdarum pastu, ex Plutarcho: tussi medentur, vt vulpes.

HERBAE, ET ANIMALIA VORACIA, CONCOQVENDI facultatem hominibus præstant. Cap. XXX.

AD alias plantarum, animaliumq; actiones transeundo, occurrunt voraces herbæ, & animalia, herbæ enim sunt, quæ alimentum adeò ingentem è ter ra exhauriunt, vt in confinio reliquæ peratescant: ob id ad ventriculi con firmationem valere conijcio: vt animalia voracia, insatiabiliaq, præstant nobis facultatem ventriculum roborandi, & vim concoquendi, ad quæ

cius carnes comedendo, vel pelles accipiendo, & ven-
nata & creata sunt ab altissimo:
triculo applicando. Nasturtium reliquis herbis iuxta satis succum adimit, quod Socra-
tes apud Aristophanē conqueritur: & Persas legimus olìm nasturtio victitasse, quo ma
gis ab excreatione sputi, & mucoso narium emūctu, & lotij profusione se vendicarent,
dicit enim Hippocrates, assumit corpus. Natura ei erucæ & sinapi similis. Sinapi multùm
terram absumit, ob id stercoratam, & congestitiam quærit, puluereq; souetur, nec mi-
nus humore gaudet: fit ex eo sinapismum, quo languescens ventriculus ad cibi appetē
tiam excitatur. Atriplex in hortis nasri iuxta se quicquam nisi languidum patitur. Py-
thagoras eam culpauit, quod difficillimè coqueretur. Sed quæ difficillimè coquuntur,
concocta multum præstant alimentum. Capparis radix vltro, citroq; diuagatur, cogitq;
solum sterilescere, nisi primùm area in desossum cauata, ripis vndiq; circumstructis lapi-
de coerceatur: fastidia ciborum discutit, & clanguescentem appetentiam inuitat, foris
apposita ventriculum confirmat. Animalia voracia cognoscemus & inlatiabilia, quia
ingluuiem ante ventriculum habent, gulam amplam & latam, & laxū intestinum, quo
facilè egerant. Struthiocameli mira natura concoquendi, quæ sine delectu deuorarit,
Plinius ferrum deuoratum concoquit, sunt qui dicant, quod non proprietate vlla, sed
vi sui caloris, quod absurdum penitus retur Aphrodiseus, leo enim, qui longè quàm
struthiocamelus calidus est, ferrū concoquere non potest. Lapides quos deuorat, diu in
ventriculo asseruatos cōcoquit, ex Aeliano: ventriculus struthionis omnia concoquen
tis loco medicamenti habetur, quod homini concoctionem adiuuet, & confirmet: la-
pides in ventre inuentos, collo suspensos laudat Kirannides ad bonam concoctionem:
pelles cum plumis mollioribus concinnatis stomachicis applicant. Aquila in assequen-
dis ad viuendum necessarijs rapinas facit, ad se explendum lepores, hinnulos, anseres,
& alia pleraq; capit, vt non verè rex, sed tyrannus videatur, omnes vinci, & vorat, &
hostes omnes habet, vt non solùm viuentem extimescāt, sed pennæ eiusdem cum alia-
rum pennis commistæ putrefaciant omnes, ex Aeliano: eius pellis curata cum plumis
suis stomachicis fascia apposita, mirè iuuat. Ossifraga aquilis cognatum genus, vtcūq;
carniuorum, sic dicta, quod ossa ex alto deijciat super saxa, vt eis confractis medullam
edat: cuius venter arefactus, & potus ijs, qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si ma
manu tantùm teneatur, capientes cibum, quidam adalligant ex hac causa, sed conti-
nuare non debent, quia facit maciem, ex Plinio. Harpa ex eodē genere idem efficit. Vul
tur auis rapax, & carniuora, cadauera sectatur, & exercitus sequitur, futuram hominū
stragem præsentiens, ex Aeliano. Vmbritius aruspex triduo ante, aut biduo volare eos,
vbi cadauera futura sunt, & multi exercitus sequentes repentè apparent, hominē mor-
ti propinquum, quandò supremum diem agit, diligenter obseruant, vt prouerbio cir-
cumferatur, vulture edacior: vulturum pelles pellificibus venduntur, qui præparatas
illas satis magno prætio vendunt, tanquam ventriculo salubres, & impositæ concoctio-
nem promouent, ex Bellonio, & Alexandro de Benedictis. Insatiabilia animalium, qui
bus à ventre protinus recto intestino trāseunt cibi, vt lupis ceruarijs, & inter aues mer-
gis. Plinius ex Aristotele. Mergi ventriculum, quod ea auis voracissima sit, & plurimū
concoquat, nostram quoq; concoctionem roborare posse, ob id eius pellem, omnia
cum plumis interioribus paratam à pellifice, & nostro ventriculo applicatam, vim, con
coctionemq; promouere non calore tantùm suo, sed eius proprietate: & mergi ventri-
culum in cibo sumptum stomacho medetur, ex Sereno. Gallinæ calida natura præditæ
sunt, nam & venena conficiunt, & aridissima quæq; semina, & nonnunquam arenas,
lapillosq; ingluuiæ sua deuoratos dissoluant, tanta vi percoquendi, vt lapillos consu-
meut; quæ interiore ventriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas, cornus
speciem similis (ea verò inter coquendum abijci solet) siccatur, tritaq; in vino conue-
nientissimè stomachicis datur in potu, ex Dioscoride. Columba pulueratrix est, & cali-
dissima, lapillos propter calidam stomachi temperiem deuorat, Archigenes apud Ga-
lenum,

lenum: palumbum stomachicis in cibo conuenire dixit. Anser natura vorax, ventriculo calidissimo, improbum anserem apud Virgilium inuenimus, quasi insatiabilem: stomachus stomachicis prodest. Cignus cura parandi sibi cibi non segnis, in anserino genere forma & virtute consimilis. Anates voraces sunt, gula ampla & lata, ex Aristotele, ex natura anserum. Archigenes apud Galenum. Inter aues quæ stomachicis conueniunt, in cibis anates connumerat, & M.C. Censorinus (vt Plutarchus in eius vita scribit) ęgrotos ieiunio maceratos prohibens, ali iubet inedia carne anatis, palumbi, aut leporis. Larus auis rapax, & vorax. Suidas & Varinus, cibum à mari petit, cum anate, & harpa dissidet, chelas sublimes abripiunt, ex alto deijcientes, magna vi ad saxa allidunt, itaq; esculenta, testis sciundis, eligunt, Aelianus ex Eudemo, delphini ad littora eiecti, ab eis exeduntur. venter eius aridus potus, & gestatus concoctionem maximè confirmat. Lupi voracissimi, & propemodum insatiabiles sunt, pilos, & ossa deuorant, & multa solida: frequenter ob hanc causam ægrotant, in fame sæuiunt, dum edunt, neminem amant, quem etiam aspici dedignantur, etiam terram in fame edunt, ex Aristotele, Plinius, & Solinus: Auicenna laudat carnes luporum, tanquam vtiles stomacho frigido, humido & debili. Maximè omnium piscium gulosus est cestrus, & insatiabilis, quare venter distenditur, ex Aristotele: ventriculus mugilum in cinerem redactus, & cibo sumptus, ventriculi exoleti vires non minus reficit, quàm ventriculi gallinarum pelles.

ANIMALIA, QVAE VENENATIS HERBIS VESCVNTVR, contra earundem venenum præstare. Cap. XXIIII.

VNT & animalia, quæ venenatis herbis vescuntur, & animalibus, & quùm nihil mali passa sint, argumentum præbent, contra eorum venena valere; & Natura nos eiusmodi spectaculo admonet, quomodo ijs mederi possimus, qui ea ederint animalia casu, vel vulnus acceperint. Asinis ferulæ gratissimo sunt pabulo, cæteris verò iumentis præsentaneo veneno, qua de causa id animal Libero patri sacrificatur, cui & ferula: asini lacte epoto venena extinguntur, peculiariter si hyoscyamũ, ixiam, leporem marinum, cicutam, opocarpathum, aut pharicon, aut dorycnium ederint. Suillum pecus cicuta saturatur, ex Aeliano: si homo eam biberit, sanguis congelascit, & eatenus contretione fit spissus, vt inde moriatur, hyoscyamo deuorato non moritur, talis, & tanta vis veneni salamandræ à suibus māditur, ex Plinio: immò quando salamandrā comederit sus, ipse extra periculum est, eos autem, qui suis carnibus vescantur, interimit, Aelianus. Suillarum carnium ius opitulantur contra bupestrim, ex Galeno, axungia contra scorpionem & canum plagas, adeps cum vino salso contra hyoscyamum, ex Dioscoride, & serpentes, iecur venenatorum morsibus, ex Simeone Sethi, & recrementum, ex Aetio. Sturno cicuta alimentum est, homini venenum in cibo sumptus, iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberint, & si quid prægustauerint, omnino non læduntur. Sed sturno allium venenum est, ex Aeliano, & contra cicutam valet, vt etiam contra venena. Gallinæ taxi fructu vescuntur, & nigræ fiunt, nec eo interficiuntur: ius earum contra toxica valet, ex Aetio, Plinio, & cæteris. Coturnicibus elleborus alimentum est, hominibus venenum. Lucretius.

Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capreis adipes, et coturnicibus auget.

Et coturnices aduersus venenum plerunq; dantur. Capræ veratro, & scammonio depascuntur, ex Dioscoride, & Plinius. Pinguescunt capreæ, & coturnices veneno placidissima animalia: bibitur caprinus sanguis contra venena. Napelli frondes à quouis animali illibatæ restant, præter quàm à muscis quibusdam, quæ illi turmatim insident, contra

eius venenum ex eis paratur antipharmacum. In oleandri frondibus animalia quædam, vt cimices cubant, quæ contra eius venenum valere scimus.

Huius capitis locus erat in fine sexti libri, sed prætermissum, ne periret, huc accessit.

NVMERVM FRONDIVM, ET CAVLIVM, PLANTARVMQVE *partium ad febrium, membrorumq; numerum valere.*
Cap. XXV.

E quid desit ingeniosæ naturæ, quo plantarum partibus demonstrare possit, tertianis, & quartanis mederi, caulium, angulorum numero, radicum, nodorum, foliorumùe febrium circuitus ostentat, vel quæ choleram, aut bilem deijciant, ex quibus tertiana, vel quartana gigni solet. Nec silebimus aliud Naturæ monumentum, nam sicut tertiana plerumq; in quartanam degenerat, sic & plantarum caules triangulares in quadrangulares abeunt, quod casu fortasse quispiam inscius putaret, quùm nil nisi rata lege, constituto ordine à Natura sancitum. Obseruatio numerorum vtilissima, & magni vtiq; facienda. In sacra pagina legitur Deum omnia numero, pondere, & mensura cõstituisse, idemq; à Platone repetitum. Numeri à Pythagora non neglecti, Aglaophemo, & Platone, qui diuinã numerorum obseruationem iudicauit. Nos hîc pauca, alibi plura dicemus. Pythagoras imparem numem perfectum & plenum dixit, parem contra indignum, deficientem & imperfectum. Impar se ipsum addendo parit, additũm pari, & conduplicatus parem gignit, vnde videtur habere vim principij, diuisionis nescius. Homerus quidem scientiarum fons vnitaris naturam in bonitate constituit, dualitatis in malo: nam bonum vnitatẽ dicit, afflictionem verò dualitatem. Superis imparia semper tribuit, in feris paria. Nestor Neptuno immolat nouem tauros, Achilles Patrocho omnia dat paria, equos quatuor, & cætera. Plinius impares numeros ad omnia vehementiores credit. Centaurium minus caule angulosõ, bilẽ ex aluo exigit: datur eius decoctum tertianis, bilem per inferna deijciens, quo factum est, vt febrifuga dicatur à multis. Asarum caule anguloso: ex Mesue bilem deijcit. Chamædris species est quadrangulo caule, vocant febrifugam, quod eius decoctum tertianam fuget, & finiat, bilemq; trahat. Melisophyllon caulem balloti similem (quod quadrangulum est) habet. Auicenna atrabilarios vapores à sanguine ortos deturbare dixit; Serapio sollicitas imaginationes tollere, ab eadem bile exortas. Ebulus, & picnocomon quadrato caule, bilem extrahit. Sacra herba caules angulosos habet, tertium à terra geniculum datum potandum in febribus cum folijs circundantibus, & quartanis quartum, ex Dioscoride, & Plinio. Buglosson quatuor thyrsos emittit. cũ semine & radice tritum, potumq; contra tertianos horrores prodest, quæ quatuor, ad quartanas. Plantago anguloso cauliculo, cuius tres radices cum tribus cyathis vini tertianis auxiliari, & quartum quartanis. Graminis geniculа nouem, vel minus, vel è duobus, tribusùe herbis ad hunc articulorum numerum inuoluti lana succida nigra iubeant ad remedia strumæ, panorumùe. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissimè capiti contra dolores adalligatur, ex Plinio. Quinquefoliũ prodit Theophrastus, facta radice arida, quæ prius rorunda erat, fitq; quadra. Dioscorides bili cum vino ad febrium circuitus præbet, in quartana quidem quaternum ramulorum folia, & in tertiana verò ternũ, in quotidiana vnius. Plinius quinquefolium prerigijs digitorum mederi. Plantago aquarica quinquenerbia est, etiam digiris medetur. Trifolio asphaliti terna folia, aut semina: in tertianis cum vino potui dedere & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus discurrent. Poterium folium in tria diuisum habet, ad tertianas, ex Plinio valere scimus. Helioscopium tricoccum:

tricoccum: feminis tria grana tertianis, quatuor quartanis dantur, ex eodem. Cucurbitæ femina bina, mirũ dictu, si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare dicuntur, quas Græci periodicas vocant. Demostrant & suis partibus animalia eisdem circuitibus posse mederi. Aranei sunt, qui quatuor pedes habent, & pedum internodia tria, vel quatuor habent, Dioscorides: araneus subactus cum splenio, & linteo illitus, prolitusq; vtrisq; temporibus, aut fronti, tertianos circuitus persanat. Est & alterum genus, quod candidã, tenuem, densamq; telam orditur, quod in alute ligatum, & lacerto appensum quartanis circuitibus mederi narrant. Sunt & animalia, quæ cor angularum habent. Coturnices cor tribolon habent, id est triangulare. Coturnicis oculi suspensi tertianam curant. Piscibus ferè omnibus triangulare, vel quadrangulare. Aurata quadrangulare habet, sparum triangulare. Ex Hippocratis sententia laudantur pisces febribus, quòd humidi, & ob id molles, & facilè à nostra natura immutantur, concoquunturq;, Galeno id etiam assentiente. Melanurus angulare, melanderinus, pagrus angulatum, & à Plinio inter remedia ponitur, quæ febrium circuitus tollunt, hepatus, marmor, scarum, merula, quæ elixa febricitantibus saluberrima, ex Plinio, & cor eiusmodi haber. Lupus elixus ex aceto, & iure albo, febricitantibus conuenit. Delphini iecur gustatum ante accessiones febrium, circuitus tollit, ex Plinio.

IO. BAPTI-

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI PHYTOGNOMONICORVM

LIBER OCTAVVS.

PROOEMIVM.

IAM similitudines illas (Marine cariβime) plantarum absoluimus, quæ suis partibus hominum, animalium membra, & morbos demonstrabant, reliquum est, vt coronidem tandem libro imponamus, eas aggredi, quæ cœlestium syderum similitudinem & mutuum consensum indicant, vt syderum virtutum cō potes se commostrent: res prorsus effatu digna, admirabilisq́. Panduntur nobis munifica Phroneæ benignitate flores tam inenarrabili colorum varietate, mistura, numero, forma, et motu sydera imitari, vt ne scriptura quidem sufficiat imagini colorum reddendæ, & contemplanti potius in tam magno suæ fertilitatis gaudio Naturam lasciuisse videatur, quàm magna hominum admonitione, se cœlestes virtutes poßidere indicare. Pythagoras, & eius sequaces terræ flores collucentes stellarum oculos vocabant, ac sydera cœli flores, & sicut in terra flores stellarum colores, ita sydera in cœlo terræ pratum ostendunt, Columella.

Pingunt et in varios, cœlestia sydera flores.

Immò quodlibet sydus in cœlo cum suo flore in terris sympathiam poßidere, stel-

re stellarumq; influxus, veluti per Pyramidem suscipere dicunt, qua in cœlo basim, in flore conum habeat, et hoc cum syderibus consensum demonstrare. Ad eius ortum florem patefacere, ad occasum comprimere, & abire in lacum, dein ad exortum emergere extra aquã, totoq; die circumagere cum sydere, in eius ortu mane spectare, & eius iter ad occasum vsque etiam nubilo die sequi, vel floris forma syderis formam imitari. Inquit Hermes, inferiora hæc omnia ex superioribus vires, & proprietates suscipere, et quãto puriora eßent, puriores, & maiores stellarum effectus sortiri, & quum flores sint puriores plantarum partes, puriores illis virtutes impartiri. Ob id phytoptam syderalis scientia non ignarum optarem, vt vires, quas in nostris humoribus & artubus posiderent stella, saltem non ignoraret, & eodem tempore, vt in reliquis libris fecimus de animalibus, & lapidibus loquemur, multa enim arcana retinent lapides, immò herbis multò plures, & admirabiliores, nam nõ tam facilè siccescunt, aut putrescunt. Idem sensit Orpheus libro lapidum.

Ex terra verò lapidum omnium genus, inde ipsis
Robur immensum, et varium, quacunq; possunt
Radices, tanta lapides. Magnum enim robur est radicis,
Sed lapidis multò maius, quoniam robur incorruptum semper
Generanti mater, & sine senectute prabuit.
Illa verò moritur paulatim virescens,
Et tandem ipsius fructus, quantum spirans est,
In quidem herbas verè malorumq;, & bonorum
Inuenis, in lapidibus verò damnum non facilè inuenires,
Siquidem quot herba, tot lapides.

AVRIFLORAS PLANTAS SOLARES ESSE, ET EIVSDEM virtutis compotes. Sic etiam gemmas & metalla.
Cap. I.

ASTROLOGORVM, & Medicorum calculis sancitum est, principibus duobus nostris corporis visceribus duo magna cœli sydera correspondere, cordi & cerebro, Solem, & Lunam. Dicemus primò de Sole. Sol in cœlo fons caloris, in corpore cor, vitæq; principium, Sol aureo lucis radiatu mundum illustrat, flores aureo fulgore solis lucem æmulantur, eiusq; virtutis compotes. Cordis tormenta sunt febres, spirituum defectus, venena, & eiusmodi similia, sic aurei flores solares his morbis subueniunt. Sed animaduersione dignum non paruam differentiam esse in croceo colore, si vel splendidus rutilet, aut si hebes, obscurusùe caliget. splendor nil aliud est, quàm luminis continuata den-

ta densitas, contrà quod tatum caligine offunditur. Auri, vel Solis colorem tunc quid piam æmulabitur, quùm flauum nonnihil, & solare lumen in densum coeuntia splenduerint, vel in eis Solis lumine regesto, aureo colore refulgent. Aliqua lubet depromere exempla. Heliochryso eximium aurei floris decus, ad radiorum Solis repercussum coruscam lucem, & vegetam intuentibus iaculatur: cernuntur enim in eo corymbaceæ vmbellæ æmulis extantibus bullis circinatæ, aureo aspectu micantes, diuturnumq; splendorem tutantes, vt solarem herbam pronunciare nil verearis: ob id Theophrastus dixit, eos qui huius flore coronantur, vnguentoq; ex auro ignis non experto, gloriam & bonam existimationem consequi: eius, q. vsus ad serpentium morsus. Abrotonum floribus refertũ, comantibus in summo auri fulgore corymbis: exitialium venenorum antidotum est, serpentes substratu, & nidore fugat, & horroribus illinitur. Atriplicem, cuius folia ex viridi in aureum luteum languescunt, vulgus chrysolachanon vocat, id est aureum olus; valet ad scorpionum & aranei morsus. Chrysogonon aureo verbasci flore, venenatorum morsibus subuenit. Hypericum, ascyrumq; aureo flore coruscans, tertianas, & quartanas fugant, & venenosis morsibus resistunt. Ruta aureo micat floris colore: ad horrores febrium circuitu repentes pota valet, redditq; inefficaces venenorũ vires, & visus aciem excitat. Quinquefolium florem ex candido pallescentem, auri æmulum habet: bibitur contra febrium circuitus. Potentilla aureis floribus comatur, manũ, & pedum volis admota, mirum dictu, quàm cito febrium quarumcunq; calores remittat. Eupatorium Mesuei aureis floribus in vmbellam coeuntibus, heliochrysi modo, siue herba iulia: eius decoctum diuturnis febribus & serpentum ictibus propinatur. Tormẽtillæ decoctum omnibus venenis remedio est, pestilentiæ, pestilentibus febribus. Tussilago, recentiorum experimento, contra pestem & pestilentes febres valet. Sonchus meli nis aureis floribus vsurpatur à neotericis contra febres & scorpionum ictus. Florentis verbasci stillatitia aqua datur potanda in animi deliquijs, mirificè cor confortans, roboransq;, & scorpionum ictibus subuenit. Cucumeres satiui olfactu reuocant eos, quos animus reliquerit. Melopeponum seminũ cremor febribus propinatur. Hyoscyami tertia, quaternaue folia pota sanant algidas febres, quas epiolos vocant. *Scorzonera* datur cardiacis, rapus, napus, & bunias venenorum vires hebetant, brassica viperarum morsibus auxiliatur, sinapi contra febrium ambitus aridum bibitur, & ad hebetudines oculorum, ad serpentum, & scorpionum ictus, irio contra venena datur. Hieracium vtrunq, scorpionibus aduersatur. Lactuca syluestris scorpionum, & phalangiorum morsus, chamæpitios contra venena, phalangiaq;. Lysimachia flore aureo, acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat. Coniza maior, substratu, suffituq; serpentes fugere cogit, earumq; plagis subuenit. Cotonea mala coloris sunt ad aurum inclinati, ob id Græcis chrysomela, & Maroni aurea mala suo præstanti odore, quem vibrat, læthalium venenorum vires obtundit, eorumq; vehementiam hebetat. Addit Plutarchus, pharicum præsens, alioqui venenum in patinam adhuc cydoniorum, vel eius salgamum olentem, ignauum fatiscere, elanguidumq; à peculiari natura viribus exhaustis deficere, illosq; incolumes, & illæsos commistum seruasse, quos insidiantes venefici potionarunt, compertumq; hoc ex relatu, qui venenum vendentes, rem ita se habere deprehenderunt. Aureus est color mali medici, vel citrij: Iuba in Mauritaniæ commentarijs ob id malum aureum dici scripsit, plures sunt eorum species, quæ quia ex auro rutescunt, aurantia dicta sunt, siue narantia, si aurum ex viridi languescit, limones sunt, si saturatè lutescit, ponceria, ordine quo præcedunt, ita vegetiùs veneni noxas tollunt. Virgilius in Georgicis:

,, quo non præsentius vllum,
Pocula si quando sæua infecere nouercæ,
Miscuerunt q; herbas, et non innoxia verba.

Auxilium

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

Ob eorū præstantiam fingunt Poetæ tellurem edidisse nunciato Iouis, & Iunonis connubio. Contra venena nil copiosiùs describit Athenæus de maleficis, serpentum veneno multandis: quorum esu incolumes euaserunt: atcétq; pestilentiæ contagia: roborát cor, & eius vires recreant, ex Auicenna. Sunt inter persicorum genera, quæ aureo fulgote nitent, vbi maturuerint, chrysomela appellamus, eadem modo pyra, & mala appia, quæ contra venena existimamus. Eodem argumento metalla, gemmæ, & lapides, quæ aureo fulgore micant, vel aureis guttis stellati sunt, ad eadem, quæ diximus valent. Aurum inter metalla maximo suo fulgore Solem repræsentat, maxima eius vis ad cor, venena, & febres, vt operi huic dicato loquemur latiùs. Chrysoprasius porri succum refert, sed paululum declinat à topatio in aurum, visum fouet, cor lætificat, & eius passiones aufert. Solis candida gemma est, & ad speciem syderis fulgentes radios spargit. Chrysolitus ab aureo colore nomen, quasi aureum lapidem dicas: ad nocturnos timores, & dæmonas valet. Succinum splendenti aureo croceo est colore, vocat electrum Plinius: quoniam Sol vocitatus sit Elector, plurimi Poetæ dixere, primiq; vt arbitror Aeschilus, Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus. Hic & differentiam nouam attulit appellando chrysolectrum, quasi coloris aurei: hoc collo alligatum mederi febribus, & morbis, & si cum melle attico conteratur, oculorum quoq; obscuritatibus dicunt. Callistratus cuicunq; ætati contra lymphationes prodesse tradit, infantibus adalligati amuleti ratione prodest.

CROCEAS PLANTAS, ET GEMMAS IOVIALES ESSE.
Cap. II.

CROCEI coloris cognatione, post Solem de Ioue dicemus. Solares herbæ ex lucido in aurum abibant, iouiales verò, quasi emaculato splendore proluuntur, quùm fuluo bebescunt, caliganrq;: nec virtus dispar, earundem ferè virtutum compotes vtræq; sunt, animo, cordi, & venenis valent. Exempla afferemus. Crocum cor exhilarat in tantum, vt perpetuo usu hominem concutiat, authores quoq; habentur, immodico necari gaudio. Mentha græca in croceis corymbis, copiosos affert flores, odore & vi peramica cordi. Garyophyllata suo olfactu spiritus recreat, eruca venenatis morsibus opitulatur, anagyris ad phalangiorum morsus. Sena mundat cor, & omnes corporis sensus, animi hilaritatem affert, cor roborat, si medicamentis admisceatur cor exhilarantibus. Asphalatum, siue *santalum* croceo ligno est: Auicenna non modo cordi lætitiam efficacissimè afferre dixit, sed illud non parùm corroborare, & præcipuè febribus aduersatur. Sic crocea folia, radices, & succi. Phyllitis, angelicæ radix, & sericum medicinis illis ad miscent recentiores Medici, quæ cordi conueniunt: nam illud mirificè reficiunt. Fulnus balsami succus: abstergit oculorum tenebras, contra venena, & serpentum ictus valet, & ad cordis recreationem. Eodem modo thus, myrrha, & ambra. Subnectemus crocei coloris gemmas iouias esse, quibus hebes croceus color in obscurum caliget. Hyacinthos dicimus veluti croceo refulgentes, tristitiam fugant, & vanas suspiciones, contra pestiferæ regionis noxas. Auicenna libello de viribus cordis dicit, Hyacinthum cordis imbecillitatem pellere, Marbodeus reddere hominem dicit hospitibus honore dignum, iustaq; petenti nil negatū, ingenium, gloriam, diuitias, & fulgorem augere, hostibus tutum reddit; quæ omnia à Ioue habet.

ALBIFLORAS PLANTAS, VEL ARGENTEI COLORIS metalla & gemmas, lunares esse. Cap. III.

SPLENDET Lunæ sydus albo, vel argenteo colore, & procidentes ab ea radij candescunt: argentea ergo, vel summè alba lunares influxus repræsentant. Sed quia Lunæ color non semper idem, sed variatur ad suas ætates, & diuersas potestates habet, ob id sedulus Phytopta hæc maximè animaduertere debet. Primò quũ Luna intermenstrua est, id est æqua portione dimidiata, humida & aliquantisper calida est: quùm pleno orbe tumet, calida, & quodãmodo sicca est, tertio quùm senescit, sicca & frigida censetur. Quarto in interlunio, quùm omni lumine orbata est, frigida, humidaq; euadit. Pleno orbe alba crocea est, quùm dimidiata est, alba flauescẽs, quùm ad coitum accedit, simpliciter alba. Diximus Lunam cerebro dominari, quùm manifesto sciamus ad Lunæ vices cerebrum commoueri, augescente humectari, & minuente siccari, vt in epilepticis videre est. Sed ad exempla veniamus, Scylla flore ferè candido est, ad comitiales valet, allium comitiali morbo opitulari tradit Plinius, si quis eo cibo vtatur, & potione. Amaracus cerebrum roborat. Galega, siue syluestris ruta albescenti flore, comitialibus propinata prodest. Oenanthis insperso cibis puluere, salutaris. Vitis alba ad epilepticos, & apoplecticos. Altera bryonia eiusdem flore & dote. Idem de dictamno & alijs dicendum. Lapides etiam argenteo nitore fulgentes, verè lunares virtutes retinent, & ad epilepsiam, & alias lunares virtutes valent. Specularis lapis exaluminati coloris, vt argenteum Lunæ lumen imitari videatur; epilepsiam amouet, & gestantem castum reddit. Margaritæ verè argenteum lumen repræsentant, implentur roscido conceptu, & nitent pro qualitate suscepti roris, si purus effluxerit, candorem conspici, si turbidus fœtum sordescere, eundem pallere cœlo minante conceptum, ex eo quippe constare, cœliq; eius maiorem societatem esse, quàm maris, vnde turbidum trahi colorem, aut pro claritate matutina serenum, ipso tantum cœlo gaudent, sole rubescunt, candoremq; perdere, vt corpus humanum: Auicenna, & Serapio ad cordis effectus præcipuam opem ferre, & ad nubeculas oculorum valere: contingit, vt cum Luna crescant, pariterq; decrescant; amouẽt epilepsiam, vt multi scribunt, & gestantem castum reddunt. Sunt & aures marinæ, & conchæ margaritiferæ & aliæ quamplurimæ argenteo vnionum colore lunari, quæ eũdem vsum, quem diximus subministrare ægrotis possunt. Aspilarem Democritus tradit in Leucopetra nasci, argentei coloris radiantẽ, cõtra lymphaticum babendum, est enim lymphatio cerebri furor.

PVBEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS MARTIAS ESSE & Martis vires possidere. Cap. IIII.

RVBRO, vel fragranti carbonis colore rutilat Martium sydus, ob id sanguini, & eius officinæ iecori dominari indicat. Gramen Marti consecrauit antiquitas, quod ex humano sanguine procreatum crediderit. Eiusmodi flores sanguini compescendo, purgando, & clarificando præstare superiore tertio libro tradidimus. Quod iecori dominetur color sanguineus, aliqua ex Medicina afferamus exempla. Rosa sanguineo colore nitet; iecorum obstructioni mirificam præstat opem. Centaurum aureum florem habet, qui ex puniceo in purpuram vergit: expedit cunctas iecoris obstructiones. Anagallis iocinori mirificè prodest. Martiæ virtutis compotes sunt etiam rubicundæ gemmæ: vires omittemus, quæ sanguini valent, solùm martias recensebimus. Inter iaspidis species rufa est, vel sanguineis lineis interlita: qui eam secum attulerit, securus incedit ab hostibus, no

xia phantaſmata pellendo, & hominem potentem reddit, & fortem, animoſum, victorioſumq́; flammam ſine igne accendere dixit Orpheus, & lebeti impoſita, cum feruere cogit ſine igne. Sardus rubri coloris eſt; non ſinit videre timoroſa in ædibus, ſed animum auget, & victoriam præſtat contra inimicos, audaces reddit ferentes, & à maleficijs tutos. Corallium probatiſſimum eximiè rubet: Haruſpices, eorumq́; Vates in primis validum geſtamen amouendis periculis arbitrantur: ſurculi infantiæ adalligati tutelā habere credunrur, ignibus diu repugnat, ex Plinio. Adeò ſanguinem mentitur, vt ſcripſerit Orpheus, ex Gorgonei ſanguinis capite exortum ſit, & filiæ ponti in cruorem irruentes, in corallium concretæ ſunt, vt ſolidum marmor exiſtimaſſes: in columes reddit nautas è mari periculis, quùm è mari naſcatur: aduerſus domeſticas inimicitias valet, fulgura, & tempeſtates à quocunq; agro repellit, & reſiſtit ſyphoni, & ſulminibus vi Martia. Cornelius lapis rufus eſt: iracundias ſedat. Hæmatitis in Rheno flumine reperitur, coloris minij rubicundiſſimi: Plinius ad ſanguinis vitia valere dixit. Sotacus hæmatitis ſpeciem magnetem dicit, quia præcipuè rubra eſt, & ferrum ad ſe trahit, quod Marti ſubeſt: valet contra venena, extrahit ſagittas & gladios ex vulnere, ex Galeno timores, & ſuſpiciones aufert, tritus, & ſuper ardentes prunas iniectus, vt fumus ad cerebrum penetret, & videbitur à phantaſmatibus infeſtari. Orpheus Marti ſubeſſe dicit.

Magnetem verò validè amauit bellicoſus Mars.

Rubricam ſinopicam laudauit Dioſcorides, quæ iocinoris imaginem referret, eamq; dari iubet iocinoris vitio laborantibus. Hepheſtites lapis rutilans, & rubicundus, accenſas iras compeſcit, & tutum gerentem reddit.

CARNEI COLORIS FLORES, ET GEMMAS VENERI FAmulantur. Cap. V.

DILVTIORIS ruboris, ſed peramœni, & blandi venereum ſydus eſt, veluti purpurei obſoleti clari. Vulgus quia carnis colorem æmularur, *incarnatum* vocat, omnium ſpecioſiſſimum, optimum indicat temperamentum calidi, & humidi, generationi ob id aptū, & Veneri dicatū. Exempla erunt. Anthirrino ſunt flores roſei albi, veluti purpurei, veluti ex rubro violacei: quo perunctos venuſtiores fieri, nec vllo malo medicamento lædi poſſe, referunt Magi Pliniani. Malua ſuppunicantre florum colore, velut ex purpureo albido. Veneri naſcitur: ſemen vnicaulis aſperſum genitalibus fœminarum augeri auiditates in infinitum tradit Xenocrates, ex Plinio. Garyophyllorum flores dilutius purpuraſcunt ex candido, quaſi purpurea aſpergine: ad venereos effectus, quaſi commendatiſſima dote. Inter roſarum genera vnum eſt: minus rubens diluto roſeo mirè amœno, ac humanæ Naturæ iucundo: ad fœminarum vuluæ viria, & conceptiones diuinis pollere viribus ſcribunt, vſus horum fœminis eſt, circundato collo monilium vice, contra ſudorum virus, & amorum illecebras, ob quas dores Veneri illud noſtri maiores ſacrarunt. Amygdalarum flores ſubruffi, vtuntur eis, Galeni præcepto, ad roborandam Venerem, & ad vires reficiendas. Cyclamino flos coloſſinus, in roſæ modum purpura nitet: Theophraſtus appenſam hærentes partus accelerare, & ad amatoria valere dixit, & menſes ciere appoſitu. Eadem dote commendantur gemmæ, lapideſue, qui carneo hoc, vel *incarnato* dicto inſigniuntur. Coroneolus lapis roſei, vel carnei coloris eſt, vnde nomen adeptum: ad fœminarum fluxum ſiſtendum Marbodeus valere dixit, ac digito, colloùe adhærens, excandeſcentes iras reprimere, decet enim Venereos non iraros eſſe. Onyx eiuſdem coloris, onychas Græci vngues vocant, onychinus vnguium eſt, admiſta

mista rubori albedo, velut carnibus vngue interposito, & vtroq; translucido: auget saliuam pueris, partumq; accelerat. Sardus obtusius nitet. Sardonix ex sardo, & oniche compositus lapis vtrasq; vires retinens, cuius virtus est hominem hilarem ex atrabilari reddere.

LIVIDI, VIRIDES, PVRPVREI, COERVLEI, ALBICANTES colores saturnini sunt, lieniq; medentur. Cap. VI.

LIVET atro pallore saturninũ sydus, viridi, purpureo, vel cœruleo, sed non exacto, at hi colores, vt ex albo pallentes videntur, hebescentes, & sine fulgore illo, eiusmodi colores in floribus lieni medentur, cui præest Saturnus. Myrica muscosum florem ex purpura albicantem profert: sues dum dulcedinem pabuli consectantur (est enim insatiabile pecus) supra modum æstate splenis incremento laborant, cui occurritur, si fabricentur canales, alueiq; è tamaricis trunco, repleanturq; aqua, & deinde sitientibus admoueantur, quippe ligni medicabilis succus epotus compescit tumorem, ex Columella: lienosis suibus mederi tradit Democritus Physicus, aquam, quæ potãda obijcietur, in qua candentes myricę carbones fuerint restincti, consulitq; hominibus, lienis vitio laborantibus vinum ebibere carbonibus myriceis igni flagrantibus exustum, ex Plinio. Chamædris flore purpureo: lienem ex aceto pota consumit. Teucrij flos, chamædris floribus similis, spleni optimè sanere natus est: nam lienem potenter absumere tradit Dioscorides: sed Plinius à Teucrio sic tradit inuentam, quùm exta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eumq; exinanisse, ob id quibusdam splenium vocatum. Narrant sues, qui eius radicem edant, sine spiene inueniri. Amaracus flore pallidulo, hebeti, purpurei coloris lienosos iuuat. Betonica flore purpureo obsoleto, datur lienosis molestijs, denarijs singulis in aceto mulso. Hyssopus lieni cum fico, nitroue illinitur. Tragoriganum lienosis ex aceto bibere prodest. Pulegium flore in purpuram languescente, lienosis cũ sale vtiliter illinitur. Vrticæ genus vnum florem album mittit subpurpureum, ex Dioscoride, qui lienosis medetur. Italica nardus flores dilutiore purpura virentes affert, præsertim fœmina albidiores, obstructos lienes iuuat. Asarum purpurascente flore ad lienis infartus, scirrososq; tumores, ex Mesue. Lupinus purpureo flore lienosis prodest. Ad lienis dolores efficax est dictamnus, qui ex Virgilio.

Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida,
Puberibus caulem folijs, & flore comantem
Purpureo.

Eiusdem coloris lapides, eiusdem saturninæ virtutis participes sunt, nos præter ea, quæ alibi diximus, alia adducemus. Calcedonius lapis hebeti colore pallescit, valet contra dæmonum illusiones, & agitationes phantasticas ex melancholia exortas pellit, ex Alberto: omnes eius species libidinem cohibent. Inter iaspidis genera vnum est, quod ex viridi pallescit, curat hemorrhoidas & phantasmata pellit, ex Marbodeo: inhibet Venerem, & conceptum denegat. Topatius ex viridi pellens; ad hemorrhogiam valet, super bullientem aquam expositus sua frigiditate feruorem cessare facit, ob id frenat iram, & lasciuos impetus: valet contra phrenesim, & tristitiam. Smaragdus viridis, & lucidi coloris, Marbodeus idoneum prædicat scrutantibus abdita, & qui præscire aliquid quæsierint, suspensus collo fugat hemitritæum, compescit Veneris incentiua, & dœmoniacas illusiones auertit. Prasius viridis, ceu smaragdus, Alberto teste, quasdam iaspidis, & quasdam smaragdi virtutes habet. Lapis cœruleus, quem *azuli* vocant, cœli, & stellarũ formam refert, nam aureis micat scintillis, Auicennæ, & Mesuei testimonio ad atrabilarios

rios effectus valet Armenium, Alexander Trallianus albo veratro præfert, ad deijciendam melancholiam, cui subscribit Aetius, & Actuarius. Sapphirus cœrulea gemma sua frigiditate febriles ardores expellit, si circa pulsatiles cordis venas alligetur, libidinis ardores refrigerat: castum & pudicum reddit, pacificum, amabilem, pium, deuotum gestantem reddit: melancholicos terrores expellit.

VARIORVM COLORVM FLORES, ET LAPIDES MERCVRII sydus repræsentant. Cap. VII.

PLANTARVM flores, qui variorum colorum misturam referunt, Mercurium te admonebunt, splendet enim in Mercurij stella amœna cunctorum colorum mistura, Saturni viride & pallidum, Veneris roseum, Iouis croceum, Solis aureum, Mercurius præest memoriæ, cerebro & eloquentiæ. Iris à cœlesti arcus similitudine nomen accepit, repræsentatur in eo multi colores: in vniuersum magnus iridis ad omnia vsus: cerebrum ex crassa pituita succus expurgat. Sunt & bellides, quas vulgus *Margaritas* vocat: siquidem aliis in centro aureis foliolis, rubentibus stipatis, in alijs ex candido rubentibus, versicoloribus, & adeò folia inter se stipant, vt sericeos floccos mentiantur: expurgant cerebrum à pituita, & eiusmodi similia. Dicemus eadem in lapidibus, scilicet colorum misturam Mercurialem esse lapidem demonstrare, & mercuriales vires largiri. Occurrit primò opalus, in eo carbunculi tenuior ignis, est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia, non est inconueniens tot virtutes habere, quot ei insunt colores, omnium philosophorum suffragijs confirmatum. Orpheus oculis mederi dixit, quia iris oculorum colorem refert. Nicolous duplici colore ornatur flauo, & nigro, alijsq; cuius virtus est gratum populo facere. Iaspidum genus est vnum variè coloratum, polygrammos vocant, ex varijs colorum lituris: Magi hunc lapidem concionantibus valere prodiderunt, quibus præest Mercurius. Panthera lapis est habens varios colores, ad similitudinem animalis sui nominis, pallentes, nigros, rubeos, roseos, virides, & purpureos. Inspiciendi in eo colores sunt Sole oriente, quia in eo renitent omnes: in omnibus actibus illius diei, in quo eum fers, victor eris. Achati multi sunt colores, reperies in eo viridem iaspidem, sardium cruentum, splendentem smaragdum, & minij colorem, præterea in ipso æreum, & verni pomi colorem, omniũ optimus, qui faluum leonis colorem habet, dictum leontoseryn, interstinctum maculis flauis, albis, nigris viridibus: tradit Orpheus virum gratum facere mulieribus, & verbis homines demulcere, & quæcunq; petieris, assequeris, vt hilaris domus redeas: contra scorpionis aculeos, contra febrile incendium, & quartanam, neq; inter lapides vllum meliorem prædicat, optimas vires cœlestis influxus retinere, quem si Aiax secum habuisset, contra Vlyxem facundum victoria potitus esset, sed spreuit Deorum consilium. Amethysti gemma varia purpura pellucet, & varijs coloribus interlitus, arcem cerebri defendit à temeti obsidione, & ob id Mercurio sacrauit antiquitas.

HELIOTROPIAE HERBAE, ET LAPIDES SOLARES SVNT, eiusq; dotes participant. Cap. VIII.

DIXIMVS ex coloribus florum, quibus planetis stirpes subderentur, nunc heliotropias subnectemus, quæ quotidie cum Sole circumaguntur, horasq; agricolis, etiam nubilo die, ostendunt. Theophrastus de his, quæ florent aliqua sequi videntur, veluti heliotropium herba vocata & carduus; nam is quoq; (dum solstitium agitur) sequitur, & hæ partum naturalem habent causam,

causam, partim fortuitam. Multo magis mirum loti Aegyptiæ, calycem, & caulem, ne dum papauera, Sole oriente, patefieri, & ad occasum verò syderis comprimi: scapum enim florem in medias vsq; noctes à vespera abire in lacum, vt ne demissa quidem manu comprændi possit, vertitur deinde, paulatimq; subrigitur, diluculo reddit, dehiscente flore ad Solis ortum, vt planè à terra altè absit, & extra vndas emergat. Cuius rei causam calori, frigoriue retulit. Comprimitur enim flos humore coacto, & quasi concreto, tùm destituitur sui caloris facultate, sese vtiq; aperit, diffuso iam calore, relaxanteq;, quod frigus coegerat: id ergo Soli feratur acceptum. Quæ descendunt altiùs, imbecillitate quadam prouenire, & quasi pessum ire constat Solis absentia, glifcente præsentis munere vegetiora reddi, atq; eo veluti adminiculo fulta emergere, sed quæ vndis conduntur feruentioribus, æstuosisq; magis: has euntis & redeuntis gnorunt syderis vices. Nec minus mirandum in his herbis, quas vocant heliotropias, quæ cum Solis declinatione folia circumagunt, id ego potius euenire ijs consueuit, quæ permulto humore madent, ea nanq; dum vi caloris exausta fuguntur, eo ferri, pronaq; inclinari par est, quo Sol humorem feruefaciens prouocarit. Igitur horum omnium Sol est author, qui alliciens ad se humentem succum, folia secum trahens, rapit sic, vt is creat, illa procliuia sequantur. Hæc Theophrastus. Serides omnes specie cicoreaceæ, nubilo etiā die, Solis exortu panduntur, & cum eo circumaguntur in occasum, noctu semper compressæ, & interdiu dehiscentes. Inquit Plinius, succo totius cum oleo perunctos fauorabiles fieri, & quæ velint facilius impetrare, Dioscorides cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illini dixit, & contra venena esse. Maluæ flores, quando Sol meridianus cœli nostrum verticem scandit, tunc quasi syderis iubaris inhiantes, se pandunt, post vna, atq; altera hora, illius veluti digressu, & desiderio mœsti marcescunt, & occluduntur, ob id Theophrastus horarium vocat. Columella molochen illo versu.

Et moloche, prono sequitur quæ vertice Solem.

Prodigiosum Naturæ miraculum, vt herbæ, nubilo die, delitescentem Solem prodant, & obiecta nube, velut indices curriculi, veram celati syderis sedem foliorum stratu, conuersioneq; demonstrent, immò veriùs solarij vicem exhibeant, ita etiam, vt non aperto Sole, horas colligere possimus. In magnis est laudibus, & de ea mirè traduntur, sed magis si quotidie quis succi ex quolibet sorbeat cyathum dimidium omnibus morbis cariturum, Heliotropij flos ortu Solis aperitur, & occasu clauditur, ideoq; solsequia, vel Solis sponsa, quod expergiscatur, & occubet crepusculis sopita, desiderio quodam redeuntis syderis, ex ortu, item perdius, atq; fœdere quodam amantis intueatur Solē, & ob id amica solis aliquibus dicatur. Multa de hac Magi pollicentur: quartanis quater, tertianis ter alligari iubent ab ipso ægro, precariq; eum, soluturum se nodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Tithymali genus vnum, quod vocant helioscopon, Solis iter sequitur, & prono semper vertice cū eo pergit ad occasum, perdiusq; semper ad eum spectat, ita vt nonnunquam videatur eius intorsisse coliculum, tanta est auiditas sectandi syderis. Assumptum cor inuadit, vnde cum sumitur, medicamentis illis admiscetur, quæ cor roborant, ex Mesue. Hemerocallis flores Athenæi conuiuę tabescere, Sole cadente & rursus oriente pullulare dixerunt, non quidem prorsus marcescere, aut defluere, sed occursu humentis noctis frigidiusculæ contrahi, collabiq; in sese flores, qui proxima luce, radijsq; Solis collustrati explicantur, & quasi reuiuiscunt: vtuntur eo, neutericorum experimento, ad cor roborandum, & omnes principes facultates, & ad animi deliquio correptos, & cordis pulsatione concussos. Lupinus etiam cum Sole circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demonstrat: discolorem hominem frequens in cibo exhilarat, & pulchriorem reddit. Tragopogon suo flore Solem sequitur, ac sereno cœlo fatiscit, nubilo verò contrahitur, occluditurq; calice, congener est *scorzoneræ* vocatæ, cuius succus cardiacis datur, animi deliquijs,

& cor-

& cordis pulsu, tremoribus obnoxijs, & commanducata tristitiam discutit, & hilaritatem conciliat. Ricinus quùm ad Solem vertatur, heliotropij nomen meruit: bilē extrahit, ex qua tertiana febris gignitur, vt cæteræ solares herbæ. Idem in lapidibus considerandum. Heliotropius lapis dictus, & vulgò *heliotropia*, qui batillo aquæ pleno, & ac Solis radijs percussus Solem sanguinolentum reddit, ac eclipsim ostendere videtur, ob hāc, quam cum Sole sympathiam habet: solaris virtutis est compos: præstat vaticinijs, ornat homines laudibus, bonam tribuit famam, atq; omni vitæ tempore incolumes seruat, pel lit venena, & cōtra ea valet. Orpheus duos lapides Solis dicit, & ambos pro pè diuinos, in quibus veri Solis radij insiti sunt, recti, splendentes, in quibus veluti come apparent, & forma inuicem differentes, hunc quidē christallo similem, illum verò chrysolito, nisi radios haberent: & eis multùm prodesse, quibus Sol spiritum impressit candidæ lucis, ad solares influxus præstantissimi.

HERBAE, LAPIDESQVE, QVI AD LVNAE VICES MOVENtur, Lunares esse. Cap. VIIII.

SVNC & stirpes, lapidesùe, qui ad Lunæ motū crescunt, decrescuntq;. Obseruatum est ab antiquis omnia terra, mariq; nascentia, crescente Luna, gliscere, & senescente, tabescere, cæpe sola omnium olerum sy deris cōtraria damna sentire, vicesq; augendi, minuendiq; cōtrarias habere, reuiuiscit enim, ac regerminat, decedente Luna, contra autem inarescit, adolescente, quare Pelusiotæ Aegyptij sacerdotes cibis cæpas abdicarunt: ex his nos iudicamus aduersus Lunæ vices medicamenta præbere. Qui enim epilepsiæ morbo obnoxij sunt, crescentis Lunæ damna sentiunt, & cæpas edendo huic morbo occurrunt, innumerisq; periculis factis, ita demū esse compertum est. Scilla è cæpaceo genere vertiginosis, & comitialibus propinatur, si ex ea acetum conficitur, quod scillinum vocant, allijq; comitialibus datur, vt superius diximus, eius speciei. Præterea fabæ solæ fingum excelsæ replentur crescente Luna, sed inexpertæ adhuc facultatis ad lunares morbos. Senecio qualibet formè Luna luteos nō uos flores instaurat, qui breui in pappos abeunt, datur contra comitiales. Est & selenites lapis, quem aliqui aphroselinum vocant, quoniam noctu inuenitur Lunæ imaginē reddere, quæ cum ea quidem augetur, & decrescit, cuius ramenta comitialibus in potū dari iubet Dioscorides. Sunt qui tradant in armo pantheræ similem Lunæ inesse maculam, crescentem in orbes, & cauautem pari modo cornua, ex Plinio, cuius pinguedo vti lis est ijs, qui vertiginem patiuntur, si eius odor inter affandum recipiatur, ex Plinio.

DE LVNARIBVS HERBIS NOCTV AD LVNAE LVCEM splendentibus. Cap. X.

LVNARES hebas subnectemus, quæ cum noctu luceant, vel ad Lunæ motum moueantur, quandam cū Luna sympathiam habere dicuntur, & lunares vocant. Has ad comitiales morbos, & ad fœcunditatē facere creduntur, quòd Luna fœcunditati, & generationi patrocinetur. Herba est cynospastos, alio nomine aglaophotis, est enim hoc nomen grecum à lucis splendore inditum inter cęteras herbas delitescit, nec vllo modo agnoscitur, noctu verò stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facilè in conspectum venit, itaq; signo ad eius radices defixo, discedunt absq; eo, neq; colorē eius interdiu, neq; speciem cognituri, noctē iam exacta, aduentant, & herbam ex signo agnoscunt, sed euellere cauent primùm quùm eius naturę imperitum perijsse ferant, canem adducunt nitentem, & famelicum, & funiculum ad inferiorem herbę stipitem vinctum, cani alligant, & carnes ei obijciunt longissimè recedentes, canis ad carnes prope rans, herbam radicitus eruit, & canis expirat. Vsus herbæ inter cætera ad comitialem morbum, remedium ex ea homini commendat, & ad oculorum vitium, quū ei videndi

RR facultas

facultas adimitur, ex Aeliano. Alia est Democriti aglaophotis à Plinio descripta, quæ admirationem hominum propter eximium colorem acceperit: hanc enim Iosephus in belli iudaici commemorat historiis: vocant recentiores lunariam græcam herbam quandam, quæ femina affert longiusculas inter latas & planas siliquas, quæ veluti tenuissimæ laminæ sunt; hæ matura noctu ad Lunæ lucentis imaginem in superficie sua læui, splendidaq;, vt speculum reddant, vt inde lunariæ nomen sit impositum. Alij quod folium, quia vtrinq; folliculum in medio facit, & intra semen continet, argenteo nitore splendet, & splendor ille ad Lunam nitet, vt specularis lapis, flores cœruleos habet remediū ex ea aduersus comitialem morbum probatum audio. Pœoniā, Apuleius dicit, noctu lucere, tanquam lucerna, ob id noctu à pastoribus inueniri, & alio modo aglaophotis dici. Si lunatico iacenti imposita fuerit, statim se leuat, vt sanus, & si eam secum habuerit, nunquam ei accidit. Nyctegreton inter paucamirtatus est Democritus, colore ignei folijs spinæ, à terra se attollentem, præcipuamq; in Gedrosia narrat, eruitur post æquinoctium vernum radicibus, siccatusq; ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. Magos, Parthorumq, Reges, vti hac herba ad suscipienda vota, eandemq; vocari chenumychon: quoniam anseres à primo conspectu eius expauescant, ab alijs nyctilopa, quoniam è longinquo noctibus fulgeat.

ANIMALIA, QVAE CVM LVNA QVENDAM CONSENsum habent. Cap. XI.

SVNT & animalia quamplutima, quæ cum Luna cōsensum quendam habere videtur, hæc omnia ad comitialem morbum, & ad cerebri vitia valere proferre ausim. Aelurorum oculi ad Lunæ vices ampliores fiunt, & minores. Id multo magis mirandum ælurum marem, vt Horo Apollini placet, Solis vices sentire, mutareq; pupillas oculorum syderis cursu; si quidem diluculo exortu, protenduntur, & eædem meridie contrahuntur in orbem, occasu Solis obscuriores hebescunt. Isidis numen totum complecti in se naturam Aegyptij credentes, ideò illi hoc animal coniunxerunt, quod Lunæ, cuius syderis beneficio Naturæ pars multa stat, notas & imagines quasdam, præsertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminum in eo decrementa, incrementaq; augeri pupillas in æluris, & minui, pleriq; testati sunt, nec id tantùm, sed noctu, & in tenebris syderis illius modo fulgere, & quod maximum est, fertilem & vegetabilem Lunæ naturam fœcunditate sua, exequare. Mustela eius species est, cuius caro ad comitiales valet, ex Auicenna, ventriculus ex Dioscoride, sanguis ex Galeno, cinis cerebri, testiculorum & vuluæ, ex Plinio. Simias Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare Solinus dixit, quibus in simiarum genere cauda sit, Luna caua tristes esse, ait, nouam exultatione adorare, Plinius. Aegypti pro Luna cynocephalum pingūt, propterea quod animal hoc consensum quēdam quoad Lunæ cum Sole coitū afficitur, habet, vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congrediēs expers luminis permanet, tum mas quidem cynocephalus nec quoquā intuetur, nec vescitur quicquam, sed demisso in terrā vultu, Lunæ tanquam raptæ vicem dolere, & indignè ferre videtur: fœmina verò, prćterquam quòd nusquam oculos contorquet, eademq; cum mare patitur, insuper è genitali vase sanguinem mittit, idemq, ad hæc vsq; tempora in sacris ipsis cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis coniunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit. Lunam orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt stantem, manusq; in cœlum attollentē, ac regium insigne capite gestantem, quod hoc habitu videatur cynocephalus Lunæ cōgratulari, ex Horo: cor simiæ assum, & aridum potum dragmæ pondere cum mellicrato vetere, contra comitialem morbum valet, ex Rhase. Elephantis religio & veneratio syderum, & Solis quoq; & Lunæ, ab interlunio crescente Luna elephantos intelligo quadam Naturæ recōdita ratione, ex sylua primùm, vbi nascuntur, ramos decerpere, eosq, deinde sublimes ferre, tum verò illos ad Lunam suspicere, ac leniter ramos mouere, tanquam

quam supplicationem quandam Lunæ prætendentes, ex Aeliano: Ebur exhibetur cum mulsa, valdè insigni facultate in comitialibus, & iecur comitialibus morbis præstat, ex Plinio. A coitu crescente Luna muris iecusculum miruminmodum sibi fibram quotidie quandam progigni vsq; ad Lunam plenã, deinde Luna decrescente, fibræ pariter decrescunt, ac in vnum corpus extenuatæ paulatim euanescunt, ex Aeliano, & Cicerone, Lucilio, Gellio, & Plinio. Murem araneum Aegyptij sacrum habent, quia eius iecur minuitur, quùm Luna obscuratur. Murem diffecans per Lunæ silentium, iecur ipsius extrahitur, & assum epileptico, vt comedat exhibeto, ex libro parabilium Galenus. Gallinaceum, exoriente Luna, quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari, atq; exultare ferunt, ex Aeliano: gallinacei testes ex aqua cœlesti bibendos dant, antecedente quinq; dierum abstinentia ad comitiales, ex Plinio, & Sexto. Lunari potestate ostrearum, conchiliorum, concharumq; omnium corpora augeri, & rursus minui referunt. Horatius.

Lubrica nascentes implent conchilia Lunæ.

In causa sunt propriæ Lunæ affectiones, quæ sunt, rigore & modico colore humectate corpora. Luna igitur humores alit, & regit, quemadmodum Sol suo calore fœcundat omnia, quia omnium vita oritur à calidi & humidi commistone, & fouetur vtriusq; tẽperamento. Sol masculum sydus, marisq, vicem gerit, Luna fœminæ fœmineum sydus est, molle & nocturnum, soluit humorem, & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Diximus conchilia & vniones ad comitiales valere. Porrò mirum formicam sentire vices syderis, interlunio tempore cessantem, & plenilunio noctibus operantem. Quin & scarabeus totidem digitis, vel pedibus nititur, quot mensis diebus constat, in quibus Sol exoriẽs suos persequitur cursus, is Solis, & Lunæ coitum apertè demonstrat, quandoquidem ex bubulo stercore pilulam ab ortu ad occasum rotando versans in orbis imaginem effingit, quam viginti octo diebus, facto humi scrobiculo, adobruens tantisper celat, dũ signiferum ambiens Luna ad intermenstruum reuertens, sileat, apertoq; tum orbiculo, coitus syderum denuncians, nouam prolem ædit, nec aliam nascendi nouit originem; quorum viridium natura contuentium visum exacuit, ex Plinio.

ANIMALIVM CEREBRVM, QVOD AD LVNAE VICES CRESCIT, senescitq; lunare esse. Cap. XII.

EST & cerebrum quorundam animalium, quod cum Luna crescit, decrescitq; valdè sensibiliter, quùm & hominum, omniumq; animalium etiam ad Lunæ vices augeatur, minuaturq;. Prudentes chirurgi plena Luna caput non aperiunt, quia tunc cerebrum magis diffundi, & totũ cranium impleri vidimus. Hippocrates libro de morbo comitiali. In morbo sacro cerebrum nimis humidum est, cognouerit hoc autem ipsum quis maxime ex ouibus, & præsertim capris. Hæc enim frequentissimè eiusmodi morbo corripiuntur, quod si caput ipsarum diffecueris, reperies cerebrum humidum, sudore refertum, & male olens. Plutarchus in quæstionibus rerum Romanarum caprã, præter cætera animalia comitiali morbo tentari refert, propterea; veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida abstinuisse: carnes capræ in rogo hominis tostæ comitialibus valent, vt diximus. Cerebrum capræ traiectum, priusquàm lac detur infantibus, distillatur contra comitiales morbos, ex Plinio. Galenus iecur propinat, Dioscorides lac. Ouibus semper humidum cerebrum, & comitiali morbo corripiuntur: ad comitiales morbos mirificè laudatur sanguis pecudum. Plinius fel alibi laudat, sudores Serapio, & œsypum cum myrrhæ momento. Cerebrum suis pinguiusculũ, ex Aristotele, decrescẽte Luna magis minuitur, quàm vlli animalium. Aegyptij suem profanum existimãt, videtur enim præcipuè iniri decrescente Luna, ex Plutarcho libro de Iside, contra comitialem morbum dantur suum testiculi inueterati, tritiq. in lacte suis, præcedente vini abstinentia, & sequente continuis diebus, lotium apri bibat cum oximelle & reme-

dium capiet, ex Plinio. Dissectis, Luna crescente, hirundinum pullis, qui primo partu exclusi sunt, in vtero eorum lapillos duos offendes, ex quibus vnum colore varium, alterum paruum eximes, ij primo quàm terram attingant, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligati, comitialibus proderunt, & sæpè prorsus eos recreabūt, ex Dioscoride. Caput coturnicis apertum humidum est, & fœtidum, ob id epilepsiæ ob noxium, Plinius. Coturnices propter comitialem morbum damnauere mensæ, & despui consueuere, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem: ad morbum comitialem remedium valēter efficax: coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum, stanneo vase repositum, & quùm quispiam morbo comitiali prolapsum videris, eo faciem oblinito, & admiraberis eiusmodi auxilij efficaciam: nam statim æger resurget, ex Galeno. Gallinis cerebrum humidum est, & comitiali morbo corripiuntur: diximus supra gallinaceos testes ad caducum morbum valere. Aelianus Demonstrati opinione piscem Lunam appellari dicit, lata figura, exiguum, pulchrū, cyanei coloris, in formam semicirculi Lunæ, & eum ipsum quū est Luna plena, impleri, & implere, nempe si decrescente Luna arboribus appenderis, exiccari, atq; interire, si plantis marcescere, si plena Luna in id aquæ inieceris, quod in puteis reperitur, aquam iugem & perennem fore, sin extrema Luna aquam exarescere.

FLORES SOLIS FORMAM EFFIGIANTES, ET ANIMALIA Solis vires retinere. Cap. XIII.

LORES sunt, qui floris formam, & etiam colorem mentiuntur. Intumescunt primo prægnantia florum inuolucta, & pro alabastro sphæricum orbem ostendunt, quo fatiscente & in folijs se explicante, radiatum orbem circinatum per extrema structili quadam serie numerosis foliolis demonstrant, veluti radiolis, videnturq; Solis radios emētiri. Heliochryson folijs circumcingentibus Solis radios videtur æmulari. Solaris herba est, & diximus ad gloriam valere. Helenium buphtalmi flore aureo stella to, quem ambiunt folia tenella, oblonga, radiata, in cuius medio vmbo prominet villosus, Solis orbem imitans: eo vtendum vino humenti, ac recenti ad animi paranda commoda, lætitiamq; inuehendam, & mœstitiam expellendam, ex qua dote plurimi fecerūt eam antiqui: & nepenthe illud ægyptium ex ea vna confectum opinati sunt. Helianrem vocant in Themiscira regione, & Ciliciæ montibus marinis: hanc cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum Reges, vt fiat corpus aspectu iucundum. Anthemidi flores in cauliculis bullatum glomerulum luteum, quasi modiolum in medio cingentibus foliolis, alio nomine chrisocome, idest auricoma dicta. Ab Aegyptijs sapientibus Soli sacrata, febriumq; omnium remedium putatur. *Scorzonera* vocata flores profert etiam radiatos: datur eius succus cardiacis, & animi deliquijs. Caltha florem habet in orbem circinatum, vmbone in centro perspicuo extante, cingentibus circumquaq; veluti radiolis multifidis circumdarum, ex auro fulgore rubenti, nulli florū speciositate secunda: acetarijs inditur ad cordis affectus, & ad aciē oculorum excitandam. Sunt & animalia, quæ quadam forma & virtute Solem mentiuntur, ad cordis robur, & ad venena valent. Leo rotunda facie est, eoq; nomine Solem refetre, quùm & in ambitu radiorum, quandam imaginem pilos referat præfulgidæ & quodamodo igneæ eius pupillæ, Aegyptij Soli sacrant Leonem, quia id animal videatur ex natura Solis substantiam deducere, primumq; impetu & calore cæteris præstat animalibus, vt præstat Sol inter sydera: validior est leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posterioribus membris, æquè Solis vis in prima diei parte ad Meridiem increscit, vel prima anni parte à vere in æstatem, mox elanguescens deducitur, vel ad occasum, qui diei, vel ad occasum, quæ anni pars videtur esse inferior: idemq, oculis patentibus, atq; igneis cernitur semper, vt Sol patenti, igneoq; oculo terram conspe ctu perpetuo, atq; infatigabili cernit. Hæc Macrobius. Hoc argumento Hori throno leo

nes

nes subijciunt: cuius adeps cum rosaceo febribus medetur, ex Plinio, vel eius adipe peruncti faciliorem gratiam apud Reges, populosùe promittunt Magi Pliniani. Accipiter Solis, præter cæteras volucres, simulacrum esse videtur, vtpote particulari quadam, & occulta ratione Naturę intentissimis in eius orbẽ oculis prospiciens, atq; hinc est quod Medici ad sananda oculorum vitia hieracio herba vtuntur: Vnde etiã fit, vt Solem interdũ, tanquam visus authorem & dominum accipitris forma pingunt. Aquila Soli sacra, nõ Poetarum figmento Ioui, quùm & ipsimet ignem Soli aquilã subripuisse dicant: nimia caliditate prædita est, vt Sol, ideo lapides in nido ponit, ne plus debito calefiant oua in Solis orbem intensissimè perspicit, & filios vt contueantur cogit, ob id eius lapidem diuitias augere dicunt, & dextrum oculum ad gratiam valere, prodest autem febribus, ex Tralliano: Gallus magis est ipso leone solaris, & ob id leonem fugat, horas aduenientis Solis prænuntiat, vt de alectore fabulantur Poetæ: cristis & auribus gallinaceorum crematis, tritisq, cum oleo perungi iubet febrientes.

STIRPES, QVAE LVNAE QVANDAM FORMAM REFERUNT, lunares esse. Cap. XIIII.

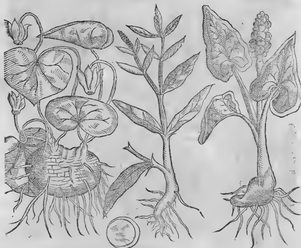

SVNT & herbæ, quæ falcaris lunatisùe folijs, siliquis, alijsùe partibus, & lunaris virtutis compotes sunt.

SENAM primò, mox herbam sferra cauallo vocatam, tertio minorem lunariam appinximus, vt ad Lunæ imaginem lunam folia contuearis.

Sena

Sena lunatis filiquis eft, vel folliculis: mundat cerebrum, & omnes corporis fenfus confertq; omnibus eorum incommodis, animi hilaritatem affert, roborat cerebrum, neruos & oculorum aciem, ex Mefue. Lunaria minor caule rotundo, folia vtrinq; feptē annexa refert lunata, numero frondium quoq; numero dierum cuiufcunq; eius quartæ referunt, inexploratæ adhuc dotis, fed auguramur ad eadem remedia valere, quæ diximus. Plutarchus libro de fluuijs in Apfanto monte iuxta Tracheū flumen herbam felenitem gigni fcribit, à qua diftillantem fpumam paftores initio veris pedibus illinūt, vt à ferpentibus tuti fint, abfurda quadam perfuafione vulgi, fpumam quādam dimittere credit, vnde fpecularis lapis aphrofelinus cognominatus, quafi ex Lunæ fpuma concretus, & comitialem morbum, quo correpti ore vomunt. Inter genera palmarū genus eft, cuius fructus os lunatū habet, offeumq., dente cōtra fafcinationes religione politū, ex Plinio. Sunt & pectines marini multipliciter, & variè effigiati, inter quos lunati funt, & diximus cōchilia ad comitiales valere. Alectorolophos folijs criftatis, falcatis, vifitur, inter quæ lunata emicat filiqua, mēbranacea cute obducta: Plinius ad oculorū caliginē valere dixit. Sunt & lunata dracunculi folia, ratione caulis, cui hærent incuruati, eum hordeo maturefcente, crefcente Luna effodi iubent: & menfes fiftit, fi ferro nō attingatur. In anaxarytide, ob eandem figuram fic dicto, rumicis genere, eminentibus vtrinq; tanquam cornibus: mulierum profluuia trita, & admota cohibet, tofta in vino menftrua commouet. Arum latum folium habet circa primū à pede ortū, eminent vtrinq; cornua: in eclegmate menfes cit, habet & hemionitis folia lunata, & phyllitis, fed adhuc inexpertæ dotes.

CYCLAMINI, persicariæ, & ari maculosa folia proponimus obuia, vt dehonestantium Lunæ vultum macularum imaginem contempleris.

MACVLOSAE STIRPIVM FRONDES, LVNAE MACVLAS ostendentes lunares sunt. Cap. XV.

TIAM stirpes se lunares esse fatẽtur, animalia, & lapides, quę maculas in folijs, fructibus, pellibus, & lapidibus ostendunt. Cyclamino folia insunt varia, nam supra, infraq; albicant maculæ: succus eius ad pur gandũ caput infunditur naribus. Aron folia paucioribus distincta ma culis habet: datur vtiliter feminũ dragmæ duæ adciendos mẽses. Cha meleo niger foliorum colores variat, vt hic viridia, alibi albicantia, ali birubra inueiantur; fluxiones inhibet, quas rheumatismos vocant, & hydropicos curat. Persicaria in folio linæ maculæ modo conscripta, quæ corniculantis Lunæ imaginem refert, habet molibdenæ effectus: nam si oculis religetur, plumbum, quod est genus vitij, ex oculis tollitur.

SOLARES HERBAS ESSE, QVAE SVB TORRIDA ZONA nascuntur. Cap. XVI.

VNT & multæ stirpes, quæ sub torrida Zona nascuntur, quas solares esse dicemus, sic & animalia & lapides: maximè enim ibi Sol viget, solaremq; vim imprimit, vnde calidæ & siccæ sunt, cordi subueniunt, oculorum aciei, venenis, & febribus. Balsamum in Iudæa nascitur, & præsertim Hyerico: ad serpentum & venenatorum morsus valet, caligines oculorum discutit, febrium horrores illitu tollit, cor mirificè eius olfactu reficitur. Cinnamomum Aethiopia Traglodytis mittit, caligantibus oculis, & cardiacis datur. Garyophylli in India orientali gignũtur, cordi auxiliantur & oculorum caliginibus, & visus exacuunt. Casia in Aethiopia nascitur, in tractu Arabiæ odoriferę, viperarum morsibus resistit, & ad visus claritatem facit, & alia innumera, quæ piget referre. Contra sunt stirpes, quæ Septentrioni obijciuntur, locis humidis, frigidisq;, quibus Luna preest. Exemplum erit cicuta, cuius vis eximia in terris Parthorum, quæ adeò algentis ingenij, vt potenter interimat, cohibet rheumata, & sic de alijs.

QVAE CONTRA COELVM SVRRIGVNTVR CONTRA FVLmina valere. Cap. XVII.

IDENTVR hæc quodamodo cœlestem naturam sapere, quomodo fulminibus & tempestatibus obuiandam sit, & ijs satisfaciendum, qui in causarum disquisitione se torquent, quùm aliqua fulminibus non feriantur, rationem aperiamus. Non ignorandum ea omnia, quæ tempe statum tempore, & imminentium fulminum, contra cœlum surrigun-tur, quasi cœlo colluctatura, sine dubio tempestatibus, & fulminibus obuiari, ijs figuris ostendentes, se contra ea præparantes, aut occulto consensu tueri, idq; etiam antiquiores naturales sensisse video. Nam Plinius de phoca loquens ait, Vituli marini pelles, etiam corpori detractas, sensum æquorum retinere tradũt, semperq, æstu maris recedente, inhorrescere. Ob id pauidi, ne fulmine feriantur, tabernacula è pellibus beluarum, quas marinos vitulos appellãt, contegunt, quoniam hoc solum animal ex marinis fulmen non percutiat. Seuerus Imperator lecticam suam corio vituli marini tectam voluit. Nos sæpe obseruauimus austrinis ventis insurgentibus, inhorrescune pili, borealibus verò desides euadunt, eodem modo de hyænæ pelle loquuti sunt. Palladius enim. Grandini creditur obuiare, si quis crocodili pellem, vel hyænæ, vel vituli marini per spatia possessionis circumferat, & in villæ, aut cortis suspendat ingressu, quùm malum viderint imminere. Philostratus vim hippopotamo tribuit inquit enim. Intra

regionem

regionem pellem fluuiatilis equi defodito, & eo loco fulmen non cadet, hippopotami enim pilis teguntur, vt vituli, etenim in aquis degit, & si adhuc obseruatū non sit, corū pilos contra tēpestates eleuari, nauium gubernatores ijs extrema vela muniunt, ne fulmine cōtacta deflagrent. Ex volucribus solam aquilam fulmine non ici scribunt, quæ ob hoc huius teli gerula fingitur, cuius pennæ tempestatis tempore furrigi debent, & si adhuc inexpertum. Quapropter homines solam auium omnium aquilam diuinam perhibent. Idem in herbis videre licet quamplurimis, quæ contra tempestates folia eri gunt, & inhorrescunt. Plinius de trifolio loquens. Trifolium quoq; contra tempestates surrigere, sed quale fuerit non exprimit. Fuchsius acetosum dicit, quod vmbrosis locis nascens futuras tempestates pronuntiat, siquidē appropinquantibus erigitur contra, & obseruatum à se, & ab alijs, quod eius herbæ copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum innudationes certò portendant, contra pauci siccitatem. Et de asphaltite trifolio loquens, quoad septies singulis diebus odorem suum habeat, & toties eum amittat, quandiu in hortis creuerit, & pluuiosa temporis constitutione, & tempestate instante multò vehementior est, & sic sanè vt totas ædes odore suo compleat. Sed ego id in pratensi, & omni trifolio obseruaui: vnde contra fulmen certissimò pronuntiarē. Antiqui de bryonia, siue alba vite scripserunt idem, vt contra fulmina valeret, & mutationem quandam in tempestatibus obseruaui. Palladius contra grandinem omne horti spatium alba vite præcingit. Et Columella ait.

Itaq; Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon
Sæpe suas sedes præcinxit vitibus albis.

Manu satarum, receptarumq; in domos laurus sola fulmine non icitur: ob id Tiberium Principem, tonante cœlo, coronari ea solitum ferunt, contra fulminum metum: cuius rationem diximus, quod contra tempestates folia surrigat. Rationem aliam dicemus, quod suis actionibus maximè igni aduersari videtur. Subiungit Plinius. Laurus quidē manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione, mira est in ea natura, intus habet ignem, affricatu enim excitat ignem, vt sępius experti sumus, foris eijcit & detestatur. Ficus arbor etiam fulmine non icitur. Et bulbus non sui corporis exiguitate fulminis impetum euadit, sed aduersam fulminis ictum retorquentem naturam possidet. Corallium Gorgona dictum, nominis causa, quod in durum lapidem mutatur, fulminibus & tempestatibus resistere affirmat Plinius. Consimile munus habet tuber, & hinc adagiū vsurpatum, vt qui fuopte præsidio aduersus portētorum vim prœmonitus est, dicatur & hydna gestare. Monstrant cognationem cum tonitruis, quùm autumno fuerint tempestates & tonitrua magna tunc nasci. Aquinas Poeta.

Et faciet lautas optata tonitrua cœnas.

Quippe imbres, procellęue, quæ cum igne eiaculantur, videntur causam eius generationis esse, vt ex Plutarcho habetur. Conrtariæ naturę cucumis, nam quòties cœlum tonat, veluti timore perterritus, conuertitur.

F I N I S.

Illustris, & Reuerendiss. Domine.

Vidi, legi, & consideraui præsens opus, Phytognomonica inscriptum, hoc est de plantarum Physiognomia, ab Illustri Domino Ioanne Baptista Porta Neapolitano compositum, & in eo nihil inueni, quod Sanctæ Catholicæ fidei, aut bonis moribus aduersetur: adeò potest imprimi: eò magis cum quicquid in eo continetur, totum philosophicè, & ad mentem Naturalium Philosophorum est dictum. Neapoli die 24. Nouembris 1587.

Imprimatur. Flaminius Torcella Vicar. Gener. Neap.

M. Philocalus Pharaldus Carmelita vidit. Idem f. 70.

NEAPOLI, Apud Horatium Saluianum. M. D. LXXXVIII.